فتاوی دار العلوم دیوبند

پښتو

مکمل اووه ټوک

له افاداتو

حضرت مفتی عزیز الرحمن عثمانی صاحب

تر هدایت لاندې

حکیم الاسلام حضرت مولانا محمد طیب صاحب

ترتیب

مولانا محمد ظهیر الدین صاحب

تخریج او نوي زیاتونه

مولانا محمد یامین صاحب

مکتبہ رشیدیہ
سرکی روډ کوټه
0812-662263
شیش محل روډ نزد داتا دربار لاهور
042-37364516

Maktaba Tul Ishaat. com

مکمل او مدلل

ددیوبند فتاوی

دیارلسم ټوک

ترتیب کوونکی

محمد امین پالنپوري

خپروونکي

ددې نوې کمپوټري نسخې دچاپ اوکتابت ټول حقوق له رشيديې کتابخانې سره خوندي دي .

دکتاب پېژندنه :

دکتاب نوم : **ددارالعلوم ديوبندفتاوی (ديارلسم ټوک)**

له افاداتو : دلوئ مفتی حضرت مولانامفتی عزيزالرحمن (عثمانی) صاحب

ترتيب کوونکی : مولانا محمد يامين پالن پوري صاحب .

پښتوژباړه : مولانا مفتی محمد ابراهيم صاحب .

کمپوزر : مولوي سفرمحمد (عابد)

ديزائن اوسمون : مولوي سفرمحمد (عابد)

خپروونکي : رشيديه کتابخانه سرکي روډ کوټه .

چاپوونکی : الحاج محمد ساجد

چاپ ځای : لاهورچاپ کال : ۲۰۱۱دجنوری مياشت .

يادونه : ددې کتاب په اړه ددوهم ځل چاپولوپروخت تاسودهرډول غوښتنې اومشورې په صورت کې له موږسره په دې ټولونمبرونوړابطه کولای شئ :

(۱) رشيده کتابخانه : (۰۸۱۲۶۶۲۲۶۳)

(۲) محمدساجد: (۰۳۳۳۷۸۲۵۴۸۴)

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

کتاب الوقف
دوقف بیان

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat.com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

Maktaba Tul Ishaat. com

تمت بالخير

سریزه

بسم الله الرحمن الرحیم

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم امابعد:
دفتاوی دارالعلوم دیوبند دوولس جلده (ټوکه) له ډیروخت څخه شائع اوچاپیږي چي پکي دکتاب الطهارة نه ترکتاب اللقطة پورې مسائل موجوددي خودکتاب اللقطة نه پیامخته دترتیب کارډیرووړ څخه موقوف (ولاړ) اوبندوو.
اوس حضرت اقدس مولانابدرالدین اجمل صاحب دامت برکاتهم څوک چي ددارالعلوم دیوبند دمجلس شوری رکن اوغړی دی دده دتحریک اودمجلس شوری دنورومعزه غړودتجویزاومشورې په سبب دکتاب للقطة نه مخته دفتاوی دترتیب کاربیاشروع کړل سوچي دهغه تفصیل په لاندي ډول دی ترټولومخکي دحضرت مولانابدرالدین اجمل صاحب دامت برکاتهم په زړه کي داغوښتنه اوطلب پیداسو چي ددارالعلوم دفتاوویونیم سل کلنه ذخیره چي په سلهاووشمېرپه غټو،غټو رجسترونوکي دلبکلوسره ،سره هم محفوظ اوخوندي نه وو،ځکه چي دهغه کاغذونه بیخي زاړه اوخراب سوې دي اوپاڼې یې داسي دیوبل سره نښتي اوپیوست سوې دي چي دخلاصون نه روسته یې تورې اوحروف لوستل بیخي ګران کاردی اودنورخرابېدواودپاڼودخیرېدویې یقینااندېښنه وه نوځکه اړتیاودې ته وه چي دنوې تېکنالوجۍ داسانتیاووپه کومک دغه فتاواوې دکمپوټر

Maktaba Tul Ishaat. com

اوسېړ يانو په وسېله محفوظ اوخوندي کړل سي اودانټرنيټ په توسط ددغه فتاوی کتبه اوفائده په عامه خلګوکې دپراخولوهڅه اوکوشش وکول سي : دغه نوموړی چي کله خپل دغه دفتاوی دترتيب تجويزاوکارډکوموحضراتواواکابرينوپه مخکې وړاندي کړونوهغو بزرګانويې حوصله ماته نکړه بلکي دايې ورته وويل چي ورورہ دومره غټ اومهم کاربه ته څنګه وکړې ؟ دغه خوډيرباريک ، ځنډمن ، محتاط اودپام لرني وړکاردی ؟

خيربالآ خرحضرت مولانابدرالدين اجمل صاحب دکمپيوټردشعبي (څانګي) دذموار اومسئول مولاناعبدالسلام قاسمی صاحب اودهغه دشعبي سره ترون لرونکونورو حضراتو په مخکې دفتاوی دترتيب په باره کې دغه خپل خيالا ت څرګندکړل اوددوئ نه يې دکومک غوښتنه وکړه څرنګه چي دهغوئ هنراوفن وونوځکه دوئ دمولاناپه دغه اراده اوتجويزباندي ډيرژرپوه سول اوسمدستي يې دهرډول معاونت اوکومک لپاره بډې راونغښتلي.

ددې نه وروسته مولانا عبدالسلام قاسمی صاحب په ډيرکم وخت کې دنموني په ډول دوې مجموعې تياري کړي بياحضرت مولانابدرالدين اجمل صاحب دغه نموني مجلس شوری ته وړاندی کړي ددې نه وروسته بيامجلس شوری ددومره غټې منصوبې اجازه ورکړه (ماخوذازميری مرشدميری شيخ ص: ۱۲۸، ۱۳۲)

بياحضرت مولاناغلا م رسول خاموش صاحب کارنده دمهتمم دارالعلوم ديوبنددامت برکاتهم دده په سرپرستي اومشري اودمولانا عبدالسلام قاسمي صاحب په نګراني کې دوومفتيانودحضرت مولانامفتی عزيزالرحمن صاحب قدس سره پرټولوفتاواووکومې چي په پخوانورجسټرونوکې وي دفقهې دبابونوپه اعتبار يې ورباندي خاص کوډ اونمبرولګول

•

بې مولانا عبدالسلام قاسمي صاحب په خپله نګراني کې ابواب فقهيه دکوډ اونمبر سره دفتاواوو کمپيوټري کتابت اودهغه تصحيح يې ترسره کړه بياچې پرکوموابواب باندې موږکارکول غوښتل نودهغه ابواب فقهيه پرترتيب باندې کتابت سوي فتاواوي به يې دکمپيوټرڅخه راوايستلې اوموږته به يې راحواله کړې. بياموږدغه فتاواوې په ځيراوغورسره مطالعه کړې کومې چې مکررې اويانيمګړې وې هغه موختم کړې اوداشاعت وړفتاواوې موانتخاب کړې بيامودغه منتخب کړې فتاواوې دزړورجسترونوسره دوهم واربياوکتلې اوتصحيح مووکړه اوداوسنيوچاپ سووکتابونوباب ،فصل ومخ ،نمبر،حوالې وغيره موپه تفصيل سره په حاشيه کې درج کړې ،ځکه چې دمفتی صاحب په فتاواووکې دپخوانيومطبعونه دچاپ سوې کتابوحوالې ليکل سوې وې بل داچې په زياتره ځايوکې به فقط عربي عبارت وودهيڅ کتاب اوباب حواله به پکې نه وه ليکل سوې اوهمدارازدمفتی صاحب په فتاواوی کې به زياتره احاديث شريفه اوآيات کريمه بېله حوالې درج سوې وو مودغه حديثواوآياتوحوالې لاندې په حاشيه کې وليکلې بل داچې کوم احاديث پکې ناقص اونيمګړې ليکل سوې ووهغه موږهم پوره اوکامل په حاشيه کې رانقل کړل چې دعلم وخاوندانوته هيڅ قسم سترپااو ستونزه ورپېښه نسي.

ددغوټولوسختروامشکلومرحلونه دورتيربدووروسته موانتخاب سوې فتاواوې په بابواوفصلوباندې مرتبې کړې اوپه کوم ځای کې چې به ضرورت ووهلته به موپه حاشيه کې دهغه حوالې نقل کړې اوهمدارازدعنوناتواودترقيم

Maktaba Tul Ishaat. com

په علاماتولګولوسره موفتاوی نوره هم ښائسته کړه اوکومې فتاواوې چې په فارسي ،عربي ژبوکې وې هغه موپه اردوژبه ترجمه کړې اودنابلده (غیرمشهور) تورومو هم بین القوسین اویاپه حاشیه کې په مختصرډول وضاحت وکړددې لپاره چې عام لوستونکې دمفتي صاحب دفتاوی څخه کامله استفاده وکولای سي.

همدارنګه دهرسوال په اخیرکې موبین القوسین سلسله نمبر(پرلیسې نمبر) اوهجري سنه ولیکله اوداځکه چې دفتاوی دچاپېدووروسته که بالفرض کوم ضرورت پېښ سي نوبه په پخوانورجسترونوکې دغه فتوی په اسانۍ سره کتل کېدای سي.

تردې مخکې مولاناعبدالخالق صاحب سنبهلی اواحقردچاپ سووفتاوی پرځینې جلدو (ټوکو) باندې څه ضمیمې اوتحریرونه لیکلې ووپه هغه وخت کې ې هم دځینوفتاواوود پخوانیورجسترونوسره دکتلواویوځای کولوضرورت پېښ سوی ووخوله ډیرې پلټنې وروسته هغه فتاواوې موږپه پخوانیورجسترونوکې ونه موندلې چې بیاداسې سترپاوچاته ورپېښه نسي نوځکه موږدهرسوال په اخیرکې سلسله نمبردسنه هجری سره ولیکل دغه ټول کارونه احقرمفتي مصطفی امین پالن پوري اومفتی محمدمبین حیدرآبادی په همکارۍ اومعاونت ترسره کړل ددې وروسته احقردغه منتخب کړل سوې ټولې فتاواوې بیاپه ځیراوغورسره وکتلې چې په کومه فتوی کې به احقرته شک راتلی نوهغه به موله پخوانورجسترونوسره وکتله اوسمه به موکړه داددې لپاره چې په فتاوی کې څه کمبود اوتاوان پاته نسي الغرض احقراواحقرهمکارانودفتاوی ددغه جلد(ټوک) تصحیح وکړه اودفتاوی دنوربنه خوندورجوړولوکوشش موکړی دی

بیا هم که چیري کوم چاته څه غلطي پکې ښکاره سوه نوموږدې په هغه باندي خبروي چي په دوهم وارچاپ کې یې تصحیح وکولای سي لیکن داخبره دې هم په یادلري چي دکومونومطبوعه چاپ سوو فتاوو وحوالې موږپه حاشیه کې لیکلې دي دهغوپه خینوخایونوکې غلطیانې سته نوموږدقدیمي (پخواني) نسخې اوداصل مراجع سره وکتل ځوځایه مودعبارتونوتصحیح وکړه کله چي دفتاوی دغه ټوک تیارسونوزمادورور محترم حضرت مولانامفتی سعیداحمد پالنپوری صاحب شیخ الحدیث اوصدرالمد ر سین ددارالعلوم دیوبنددامت برکاتهم په خدمت کې موږاندي کړکوم.ځوک چي دفتاوی دترتیب علمي سرپرستي اومشري کوي هغه نوموړي دامکمل ټوک په ډیرغورسره له اوله واخلي ترپایه پوري وکوت دنوموړې دکتلواوتصویب کولوروسته اوس دغه ټوک شائع اوچاپیږي.

په اخیرکې موږدشوری دټولوغړواوارکانوخصوصاد حضرت اقدس مولانامرغوب الرحمن صاحب مهتمم ددارالعلوم دیوبنداودحضرت مولانابدالدرین اجمل صاحب دامت برکاتهم دزړه له کومي شکریه اداکووچي ددغوحضراتومبارکوکوششونوپه برکت دفتاوی دترتیب کاربیاپیل سوهمدارنګه موږدحضرت مولاناغلارسول خاموش صاحب کارنده (کارکوونکې) دمهتمم ددارالعلوم دیوبنداودحضرت مولاناعبدالخالق صاحب مدراسي نائب مهتمم ددارالعلوم دیوبندهم ډیرشکرویوونکې یو،ځکه چي دفتاوی دترتیب په کارکې چي به کله هم څه انتظامي ستړیا اومشکل راتلونودغوحضراتوبه دهغه دلیری کولوپوره هڅه اوهاندکاوو(الله تعالی دي ددوئ په عمرونوکې برکت واچوې اوددوئ دمهربانی اوسرپرستی په سایه کې دې دغه کارترتکمیل کېدوپوري ورسوي امین یارب العالمین(محمدامین پالنپوری غفرله استاذحدیث وفقه

دارالعلوم دیوبند/ ۲۰ذی الحجة سنه ۱۴۲۹هج دجمعې ورځ

Maktaba Tul Ishaat. com

بسم الله الرحمن الرحيم

كتاب الشركة والقسمة

دشراكت اوويش بيان

په سوداگري كي له نارينه ووسره دښځوشراكت صحيح دى

سوال: (۱) د سوداګري په معامله کي له نارينه ووسره دښځوشريکېدل څنګه دي ؟ (۷۷۵ /۱۳۳۸هج)

ځواب: صحيح دی(۱)

دشراکت دکار په آمدني کي دواړه شريکان برابره برخه لري

سوال: (۲) دوه کسان په لار کاس کوونکي اودوکاندارن دواړه شريکان دي يوبل خای کارکوي اوبل يي پرکورکوي پرکوردکارکوونکی په آمدني کي څومره برخه جوړيږي (۱۳۳۴/۲۸۵هج)

ځواب: ددواړوحصه برابره ده(۲) فقط.

---

(۱) اماالشرائط العامة فانواع مهااهلية الوكالة (بدائع ۵/ ۷۷شرائط الشركة) وفيه فى بيان شرائط الوكالة واماالذى يرجع الى الوكيل فهوان يكون عاقلا (بدائع ۵/ ۱۶كتاب الوكالة)

(۲) وحكمها الشركة فى الربح (الدرالمختارمع الرد۳/ ۳۶۹كتاب الشركة مطلب شركة العقدط رشيديه كوئته)

دشراکت په کارکې که کومه تپکه دیوه په نامه وي نوهم بل دنیمي ګټې حقداردی

سوال: (۳) زیداوبکرپه شریکه کاروبارشروع کړاونیم، نیم ددواړومقرر شوخویوه تپکه داسي وشوه چي دهغې اقرارصرف دبکرپه نامه شوی وواوزیدپه بکردباورکولوپه وجه دده په نامه تپکه پخه کړې وه اودزیداوبکر ترمینځ داقراروچي ګټه به نیمه وي خودیادشوي تپکې نیمه ګټه بکروزید ته له ورکولوڅخه انکارکوي شرعًا زیددغې ګټې حقداردی، که نه؟ (۱۲۰۷/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: په دې صورت کې زیدشرعًا دنیمې ګټې حقداردی(۱) فقط

که یوشریک کارنه کوي اماګټه برابره اخلي نوهم شراکت صحیح دی

سوال: (۴) دزیدسل (۱۰۰) روپۍ دي اودبکرشل دواړووویل چي فلانی تجارت کووپه ګټه اوتاوان کې سره نیمي یواوزیدوویل چي زه به په دغه تجارت کې هیڅ کارنه کوم دامعامله شرعًا څنګه ده؟ (۱۲۲۴/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: داصورت دشراکت صحیح دی کمافی عامة کتب الفقه(۲) فقط.

دشراکت په کارکې لږکارکوونکي ګټه څومره جوړېږي اوهغه له خپلې ګټې څخه زیات کارکوونکي ته څه ورکولای شي

سوال: (۵) زید، عمر، اوبکردرې سره په ګډه تجارت پیل کړزید پنځویشت زره روپۍ په دې شرط وعمراوبکرته ورکړې چي تاسودواړه

(۱) وحکمها الشرکة فی الربح (الدرالمختارمع الرد۳/ ۳۶۹کتاب الشرکة مطلب شرکة العقدط رشیدیه

(۲) قوله : ومع التفاضل فی المال دون الربح ای بأن یکون لاحدهماالف وللآخر الفان مثلا واشترطاالتساوی فی الربح قلت : والظاهران هذامحمول علی ماذاکان العمل مشروطا علی احدهما (ردالمحتار۳/ ۳۷۳کتاب الشرکة ، مطلب فی توقیت الشرکة روایتان .

تجارت کوې کومه ګټه یاتاوان که وشی هغه به پرڅلوربرخې وي دوې برخې دزید، یوه برخه دعمراویوه دبکردتجارت پرمهال دعمراوبکرترمینځ ددې خبرې هیڅ شرط

Maktaba Tul Ishaat. com

نه وومقررشوی چي دتجارت کاربه دواړه برابرکوي یاکم اوزیات عمرپوره دري کاله تجارت وکړاوبکرپه دري کاله کي صرف اووه میاشتي کاروکړنوبکردپوره ثلورمي حقداردی ،که نه ؟که بکرله خپلي برخي وعمرته څه ورکړي نوصحیح دی ،که نه ؟ خودبکرپخپله ټوله ګټه کي دانیت دی زماپه برخه چي څومره ګټه وي له هغوئ څخه له خپلو اړتیاووپرته ټولي روپۍ په مکه معظمه کي صرف کوم نوپه دي صورت کي بکروعمرته له خپلوروپو څخه څه ورکولای شي ،که نه ؟فقط (۱۲۱۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : په دي صورت کي بکردپوره ثلورمي برخي حقداردی څوکه دی پخپله خوښه وعمرته له خپلي حصي څه ورکړي نوصحیح دی اوددي نیت له امله چي به مکه معظمه کي به روپۍ لګوم دغه ما ل دبکرله ملکه خارج نه شوبکرچي څنګه وغواړي تصرف پکي کولای شي اوچاته چي وغواړي ورکولای یې شي(۱) فقط .

دماشین دمالک سره دګنډلوپه کارکي شریکېدل

سوال : (۲) ابوخان دجاموګنډلوماشین له سنګرکمپنۍ څخه په یوسل اویاروپۍ په پورواخست دمیاشتي دپنځوروپوپه حساب ۹۰روپۍ یې وکمپنۍ ته ورادا کړي نوري ده نه شوای اداکولای ،څکه چي کارته راتلل بندشودمجبوریت له امله دیوتاجرسره په ۵۵روپۍ ماشین په ګروکیښنودی زیداوعمرده ته وویل چي که ستاسوخوښه وي چي دجاموګنډلوکاربه موږاوتاسوټول په ګډه کووخوله آمدني څخه به په روپۍ کي شپږآني په مزدوري کي موږته راکوئ نوموږبه ۵۵روپۍ ورکړوماشین به راخلاص کړودغه خوښه شوه زیداوعمردروپوپه ورکولوماشین راخلا ص کړاوابوخان له دوئ سره دروپو دادایني په اړه دیوه کال وعده وکړه اوورسره یې داشرط کیښنودچي که مي په یوه کال کي روپۍ درادانکړي نوماشین

(۱) لکن هذامقیدبان یشترط الاکثرللعامل منهمااولاکثرهما عملااماالوشرط للقاعد اولاقلهما عملافلایجور(ردالمحتار۳/ ۳۷۳،کتاب الشرکة مطلب في توقیت الشرکة روایتان)

په دزیداوعمرملک کښې کیږي اوس درې سره کسان په ګډه دجاموګنډلوکارکوي اوپه روپۍ کې شپږآني دوعدې سره سم زیداوعمرپه مزدوري کې اخلي دغه اخستل روادي، که نه / (۲۷۲/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: دارنګه شراکت کول صحیح دی چي ماشین دیوسړی وي بیاهغه دماشین مالک اونورخلګ په دې دګنډلوکارکوي اوددوئ له ویناسره سم په ګټه کې تول شریکان وي خو دغه خبرې کومې چي په دې کې شرط ګرزول شوې چي موږماشین په دې شرط دراخلا صووالخ یاداچي که دی تریوه کاله پورې روپۍ ادانکړي نوهغه ماشین ستاسودی داباطل شرطونه دي داسي نه دي کول پکاراودغوشرطونوله امله اصل معامله هم خرابیږي ،ځکه دغه شرطونه حذفول پکاردي(۱)

په شراکت کې درانیول شوې جائدادحکم

سوال: (۷) عمراوزیدپه ګډه یوجائدادرانیوی زیدښه شتمن اومالداردی اماعمرناوسه اوناداره دی دجائدادروپۍ زیدورکړي دزیدترمرګ وروسته دزیدوارثان له دغه جائداد څخه نیمه برخه دعمرڅخه اخیستل غواړي عمروايې چي زیدښکه زماشریک ووخود جائدادروپۍ ماداکړي دي ستاسوپه دې جائدادکې هیڅ حق نشته اودزیدوارثان وايي چي که روپۍ زموږمورث نه وي ورکړي نوهغه روپۍ اوس موږدرکووموږته نیم جائداد راکړه اودزیدله مړینې تراوسه پورې چي کومه ګټه شوې ده هغه تاسوموږته راکړئ دشرعې له مخې څوک پرحق دی ؟(۲۸۹/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: کله چي زیداوعمردواړه ددې جائدادرانیوونکي دي نودوئ دواړه نیم په نیمه شریکان دي اوله دوئ وروسته ددوئ وارثان ددوئ ځای ناستي دي .ځکه نودزیدد وارثانووینااوغوښتنه شرعًا صحیح اوحق ده فی ردالمحتار(قوله ولزمه نصف الثمن)بناء علی ان مطلق الشرکة یقتضی التسویة الخ(۲) فقط والله تعالی اعلم.

(۱) حیاط و تلمیذاشترکافی الحیاطة علی ان یقطع الاستادالثیاب ویخیط التلمیذوالأ جربینهما نصفان........ ینبغی ان تصح هذه الشرکة (فتاوی هندیة ۲/ ۳۳۱قبیل الباب الخامس فی الشرکة الفاسدة) وفیه : الشرکة تبطل ببعض الشروط الفاسده (هندیة ۲/ ۳۳۵) (۲) الشامی : ۳ / ۳۸۵، کتاب الشرکة ، فصل فی الشرکة الفاسده ط رشیدیه .

Maktaba Tul Ishaat. com

دشراکت روپۍ که لږیاډیروي نوګټه اوتاوان به څنګه تقسیموي

سوال : (۸) دوه کسان په تجارت کې شریکان دي یوشریک دنه خلا صون له امله دوه چنده روپۍ ورکوي اوبل شریک یوه حصه روپۍ اودیوي برخې په دبدل دتجارت دکارذمواري اخلي په داسې صورت کې که تاوان وشي نوشرعًا به څه حکم وي ؟ (۱۳۴۱/۲۲۹۹هج)

ځواب : دشراکت روپۍ که کمې اوزیاتي وي اوله ګټې نه دلږوروپیوورکوونکې برخه زیاته اودزیاتوورکوونکې برخه لږمقرره شي نوداهم صحیح دی اوپه ګټه اوتاوان کې به دواړه شریکان وي دنقصان په صورت کې دزیاتوروپیوورکوونکې په ذمه زیات تاوان اودلږوورکوونکې په ذمه لږزیان راځي لنډه داچې تاوان داصل برخې سره سم راځي(۱)

تاوان پرټولوشریکانودخپلوبرخوسره سم راځي

سوال : (۹) عبدالغفورله فضل احمدخڅه دېټاټو(الوګانو) دتجارت لپاره یوزرڅلورسوه روپۍ اوله محمدیحیی څخه اووه سوه روپۍ واخستې وروسته عبدالغفوردفضل احمداومحمدیحیی په اجازه خیل ماماممحسن شریک کړاوپخپله عبدالغفوراویاروپۍ اومحسن ۲۱۵روپۍ په دې تجارت کې ولګولې ددووزرواووه سوه پنځه اتیا(۲۷۸۵) روپومال راوړل شودڅه مال له خرڅېدووروسته محسن دنورمال دراوړلولپاره عبدالغفور ولیږی دسوداله روپوڅخه یې ۸۱۵روپۍ ورکړي اودڅلوښتوپنځوسومنورانیولووینا یې ورته وکړه عبدالغفورفکروکړچې شپېته منه به واخلم هسې داورګاډې کرایه هم راځي اوروپۍ هم ډیرې دي عبدالغفورله فضل احمدڅخه پوښتنه وکړه چې ستاڅنګه خوښه ده ؟ هغه ورته وویل چې څومره مناسب وي اوچې په څومره ګټه وشي هغومره راوړه په هم دې وجه عبدالغفورشپېته منه راوړوخوله خرڅولووروسته ۳۹۹روپۍ ،لس آنې اوشپږپیسې تاوان وشواوس محسن وایې چې دغه وروسته شپېته منه مال چې راغلی په دې کې زه شریک نه یم ،څکه چې زموږ

---

(۱) وفی الدرالمختار: والربح علی ماشرطا قال الشامی وقیدبالربح لان الوضیعة علی قدرالمال وان شرطاغیرذلک (۳/ ۳۷۵کتاب الشرکة مطلب : فی تحقیق حکم التفاضل ط رشیدیه) الشرکة روایتان .

له ورښوولې مقدار څخه زیات راوړل شوحال داچې محسن پخپله خوښه عبدالغفور
لیږلی وواوس محسن ۵۷۸روپۍ نغدې وصول کړې تاوان پرتولوراځي ،که نه ؟
اوپرمحسن دهغه کورکرایه راځي په کوم کې چې مال خرخ کړل شو ،که نه ؟ ،ځکه
چې له تاوان وروسته چې څومره ومحسن ته رسېدل پکاروو ده له هغه نه دومره زیاته
برخه اخستې ده چې دسرای کرایه اداشي شرعًا څه حکم دی ؟(۱۳۴۰/۸۱۱هج)
ځواب : دبرخوپه اندازه پرټولو شریکانو تاوان راځي (۱) او ددغه سرای ټوله کرایه
پرمحسن اچولای شي فقط.

دګټې او تاوان په اړه دشریک بیان په قسم سره معتبردی

سوال : (۱۰) نورمحمداوابراهیم په برابره حصه دکپړو یو دوکان خلا ص کړی ، په پیل کې دنورمحمد ۳۵۰روپۍ اودابراهیم صرف ۹۰ روپۍ وې ابراهیم به له تجارانو څخه مال راوړی اودواړو به خرڅاوو روسته ابراهیم بل خای ته مال وړی اوهلته یې خرڅاوی څومره مال چې به یې یووړی په هغه کې به یې دخرخ شوې مال روپۍ راوړې اودنورپه اړه به یې داویناکوله چې هلته مال پروت دی ترڅوورخو پورې یې همداسي کول وروسته څه مال اوځلوروپۍ له هغه ځایه بیرته راوړې خلورنیم زره روپۍ ابراهیم پټې کړې دپوښتنې په ځواب کې یې دنا ځبرتیاڅرګندونه وکړه له دې وروسته تجارانوله ابراهیم څخه دخپلو روپو غوښتنه وکړه ده په ځواب کې ورته وویل چې زماسره هیڅ نشته ټول نقصان شوو روسته یې له دوکان څخه دنورمحمددایستلوفکروکړ اوپرپاتې مال یې پخپله قبضه کول وغوښته کله چې نورمحمدپه خبرشونوهغه ددوو تجارانو قرضه په پاتې مال اداکړه دنوروتجارانو تراوسه پاتې ده په دې صورت کې عندالله پردواړودروپیوبرابراداکول واجب دي ،که کم اوزیات ، یاکه یواځي پریوه دي ؟(۱۳۴۵/۸۵۱هج)

ځواب : په شراکت کې شریک امین وي اوپه ګټه اوتاوان کې دده قول معتبروي کمافی الدرالمختار: وهوای الشریک امین فیقبل قوله بیمینه فی مقدارالربح والخسران الضیاع والدفع لشریکه(۲) ،ځکه نودګټې اوتاوان په اړه چې دابراهیم کوم بیان دی هغه په

(۱) مخکنی حواله. (۲) الدرالمختارمع الشامی ۳/ ۳۷۹ کتاب الشرکة ، مطلب اقرعقدارالربح ثم ادعی الخطاء .

Maktaba Tul Ishaat.com

قسم اخستلو سره معتبریږي او تاوان پر دوار وراځي او د قرض وورکوونکو غوښتنه صرف له ابراهیم څخه کیږي کله چي له دوئ سره معامله کوونکی ابراهیم وو او په عقد د شرکت کي یو د بل کفیل نه وګرځېدلي بیا به ابراهیم ددي نیم له نور محمد څخه اخلي قال فی الدرالمختار والربح علی ماشرطا ......ویطالب المشتری بالثمن فقط لعدم تضمن الکفالة الخ

قال المحقق الشامی :هذااذا لم یذکر الکفالة الخ (۱) فقط

دشراکت له مال څخه دیوه شریک دخپلي اړتیالپاره روپۍ لګول او دلږ روپۍ ورکوونکي برخه

سوال : (۱۱) دري کسانو په ګډه تجارت وکړاو یوه شریک دنورو شریکانو په رضا څخه روپۍ پرواده ولګولي آیا دغه روپۍ څیني وزي ،که نه ؟ دغه رنګه دنوموړي وفات شوي برخه دشراکت په وخت خوکمه وه ،څکه دمیراث دوېش پرمهال دا په پام کي نیول ضروري دي که په برابره طریقه سره تقسیم شي ؟ (۴۵۱/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : دشارکت له روپو څخه چي کوم شریک زیاتي روپۍ صرف کړي وي هغه ضرور څیني وځي بیاکه ټوله شریکان په ګټه کي برابر شریکان وو نو درأس المال په کمښت دچادګټي په برخه کي کموالی نشي کېدای اوکه ګټه درأس المال په مقدار مقرره شوي وه نو دهغه سره سم به عمل کیږي یعني دوفات شوي چي څومره ونډه وه ګټه به هم په هماغه حساب شمیرل کیږي لنډه دا چي دشراکت عقد چي په کوموشرطونو شوي وواوس دتقسیم پرمهال به دهغه سره سم عمل کیږي (۲) فقط والله تعالی اعلم.

سوال : (۱۲) دري کسانو دشرعي سره سم تجارت وکړاوله مشترک مال څخه یوه شریک دخپلي اړتیالپاره روپۍ مصرف کړي نودغه روپۍ به دده په حصه کي ورشمېرل کیږي ،که نه ؟ که شمېرل کیږي نودغه دین اومهردین دواړه دترکي له تقسیم څخه مخکي دي ،که نه ؟ او په دغودواړوپورونوکي ددي وحقدارانو ته ددوئ دبرخو سره سم چي کومه ګټه راځي هغه به هم ورکول کیږي که صرف ددوئ دپورپه اداکولو چي کومي روپۍ پاتي دي چي پکي ګټه هم شامله ده وارثان یې پخپل مینځ کي تقیسمولای شي ؟ (۴۹۳/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : کوم څه چي دغه شریک دخپلي اړتیایعنی دلور په واده کي ولګولي هغه دده په حصه کي شمیري کیږي

(۱) الدرالمختار مع الشامی ۳/ ۳۷۵ کتاب الشرکة ، مطلب فی تحقیق حکم التفاضل (رشیدیه کوټه .

(۲) قاعده : الشرط لماصح وجب الوفاء به شرعًا (قواعدالفقه : ۸۵ شرح السیر ۳/ ۲۹۶) وبه یلزم مراعاة الشرط بقدرالامکان (قواعدالفقه ۱۲۳)

اوکه په کنه کي دومره ګنجانش وي نودده دبرخې دګټې څخه به وزي اونوروشریکانو ته به دومره ګټه ورکول کیږي ګواکي نفع به تقسیم شي اوکه په نفع کي دومره ګنجانش نشته نوله اصل څخه به کمول کیږي یعني دده روپۍ به کمي شي سي اوداسي به دي بلکي ده له خپلې ګټې یا اصل څخه کم واخیست(۱) فقط

په مشترک جائدادکې دشریکانوبې اجازې تصرف کول

سوال: (۱۳) له نیکه نه په پاتي شوې جائدادکې څوکسان شریکان دي که له دوئ څخه کوم شریک دخاني اړیکوپربنسټ ویوغیرحقدارته ددغه جائدادکومه برخه ورکړي نوشرعاً څه حکم دی؟اودورکوونکې له ونډې څخه به دغه حصه وزي، که نه؟(۱۳۴۳/۱۵۸۲هج)

ځواب: ببله تقسیمه په مشترک جائدادکې ویوه شریک ته دهیڅ قسم تصرف اختیارنشته خوکه نورددې اجازه وکړي چي هغه خاص حصه ددغه شریک په برخه وروشمیري نودا تصرف رواکیږي اودغه حصه دده په تقسیم کې ورلګول کیږي(۲)

دنوروشریکانوله اجازې پرته دسرای جوړول

سوال: (۱۴) بکروایې چي مادیوه سرای په جوړولو کې درې سوه روپۍ صرف کړي خوددغوروپولګول څرګندنه دي نه بکردنوروشریکانوپه اجازه دغه روپۍ لګولې دي په داسي حال کې بکردڅومره روپیوله نوروشریکانو څخه غوښتنه کولای شي؟ آیادخپلې دعوی سره سم دتولوروپیو حقداردی که په موقع داندازې کولو چي ثابتي شي هغومره روپۍ؟(۱۲۷/۳۵-۱۳۳۲هج).

---

(۱) وما اشتراه احدهم لنفسه يكون له ويضمن حصة شركائه من ثمنه اذادفعه من مال المشترک (ردالمحتار۳/ ۳۷۰. كتاب الشركة. مطلب: فيمايقع كثيراط رشيديه) واعد الفقه

(۲) فكل منهما اجنبى فى نصيب الآخرحتى لايجوزله التصرف فيه الابأذن الآخركغير الشريک لعدم تصمنها الوكالة (مجمع الانهركتاب الشركة۲/ ۵۴۳.دارالكتب العلمية ،بيروت).

Maktaba Tul Ishaat. com

دنوروشريکانوله اجازې پرته په مکان کې ودانۍ جوړول

سوال: (۱۵) يوسرای چې پکې پنځه کسان پرابره ونډه لري يوه شريک دنوروخلورويه نه شتون کې دبام پرسرپخپلوپيسويوه کوټه جوړه کړه شرعًا ددې څه حکم دی ؟(۸۸۵ ۱۳۴۲هج)

ځواب: په دې صورت کې چې کومه کوټه دغه شريک دنوروشريکانوله اجازې پرته جوړه کړې ده په دې کې ټول شريکان حقداران دي اودغه دبام دسرکوټه هم داصل مکان په څيرډپنځوسره ووشريکانوترمينځ شريکه ده اومصرف کوونکې له نوروشريکانوڅخه دهغوئ دحصې دروپو هم نشي اخستلای بلکې دی متبرع (احسان کوونکی) بلل کيږي کمافی الشامی : ان الشريک اذالم يضطرالی العمارة مع شريکه الخ فهومتبرع الخ(۱) فقط.

سوال: (۱۲) نوې ودانۍ کومه چې يوه دنوروشريکانوله اجازې پرته پخپلوروپوپه مشترک ځای کې ودانه کړې وي دچاده ؟ دودانوونکې اوکه دټولوشريکانو؟ (۱۰۰۵/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: نوې ودانۍ کومه چې يوه شريک دنوروله اجازې پرته جوړه کړې وي دهغې په اړه په شامی کې داسې تفصيل راغلی دی والذی تحصل فی هذاالمحل ان الشريک اذالم يضطرالی العمارة مع شريکه بان امکنية القسمة فانفق بلا اذنه فهومتبرع وان اضطرو کان الشريک يجبرعلی العمل معه فلابدمن اذنه اوامرالقاضی فيرجع بماانفق والافهو متبرع وان اضطروکان شريکه لايجبرفان انفق باذنه اوبامرالقاضی رجع بماانفق والافبا لتيۍمة الخ (۱) فقط (ددې عبارت حاصل دادې چې که يوشريک دبل شريک سره په ودانې کولوکې مضطراومجبوره نه وې مثلا سرای دومره غټ دی چې تقسيم پکې کېدای شي) بياهم يوشريک دبل شريک له اجازې پرته په سرای کې ودانې وکړه نوودانوونکی له خپل شريک څخه هغه دونډې خرڅ نشي اخستلای ،ځکه چې دی متبرع اواحسان کوونکی دی اوکه يوشريک ودانولوته اړاومجبوردی اودوهم شريک دده سره پرودانولو شرعًا مجبورولای شي نوددې دوه صورته دي لومړی صورت دادی چې يوشريک دبل په اجازه ياپه امرد قاضی په مکان کې.

(۱) ردالمحتارعلی الدرالمختار ۳/ ۳۸۹ مطلب فی الحائط اذاخرب کتاب الشرکة ط رشيديه

ودانی کړې وي نوودانوونکی له خپل شریک څخه دده دونډې خرڅ اخستلای شي اودوهم صورت دادی چې یوه شریک دبل له اجازې پرته یادقاضی له امره پرته په سرای کې تعمیرکړی وي نوتعمیرکوونکی له خپل شریک څخه دده دحصې خرڅ نشي اخستلای ،ځکه چې ودانوونکی وقاضی ته په عرض کولوخپل شریک پرودانولومجبورولای شو بیاهم ده داسي ونکړل ،ځکه دی په دغه ودانولوکې مضطرنه شوبلکې متبرع او احسان کوونکی شو.

اوکه یوشریک په تعمیرولومضطراودوهم شریک شرعًا نشي مجبورولای نوددې هم دوه صورتونه دي لومړی صورت دادی چې یوه شریک دبل په اجازه یاپه امرقاضی په سرای کې ودانی کړې وي نوودانوونکی له خپل شریک څخه دهغه دونډې خرڅ اخستلای شي دوهم صورت دادی چې یوه شریک دبل شریک له اجازې پرته یادقاضی له امره پرته په مکان کې ودانی کړې وي نوودانووکی دبل شریک څخه دهغه دبرخې خرڅ نشي اخستلای بلکې دهغه دحصې قیمت به اخلي ،ځکه چې دی متبرع اواحسان کوونکی نه بلکې دخپل مال دخوندي کولوپه خاطرپه ودانولوکې مضطردی ۱۲محمدامین پالنپوری)

دنوروشریکانوپه اجازه سرای ودانول

سوال : (۱۷) دیواراخانې بیعې مکان ووچې پکې درې کوټې اویوه کوچنۍ اشپزخانه وه دریوکسانوپه کې ونډه لرله وروسته یوه شریک دنوروپه اجازه له نوې سره دغه سرای ودان کړاوددروپرځای یې لس کوټې اویوه اشپزخانه جوړکړل اوس هغه دواړه شریکان خپله ، خپله ونډه غواړې ایادواړه شریکان به خپله ،خپله برخه څنګه اخلي ؟ دمخکنې حالت له حسابه که دموجوده حالت سره سم ؟ هغه دواړه شریکان بل ځای استوګنه کوي خوددوئ په اجازه سرای ودان شو(۱۲۷۱/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : دغه سرای ددریوسره شریکانودی اوکله چې دنوروشریکانوپه اجازه ودان شوی دی ،ځکه دودانولومصرف پرټولوشریکانودخپلوونډوسره سم راځي کمافی الدرالمختار: والضابط ان کل من اجبران یفعل مع شریکه اذافعله احدهما بلا اذن فهومتطوع والالا الخ(۱) اوپه شامي کې دي: بخلاف مااذاکان مریدالانفاق

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۳۸۸) کتاب الشرکة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

یر مضطر وکان صاحبه لایجبر کدا ریمکن قسمتها وامتنع الشریک من العمارة فانه
لایجبرفلوانفق علیهاالآ خربلا اذنه فهومتبرع الخ (۱) نودبلا اذنه له قیدڅخه
معلومه شوه چي که ودانول دنوروشریکانوپه اجازه وي نوخرڅ پردوئ هم راځي
وټول شریکان به مالکان وي فقط.

دځیني شریکانولپاره له ګټې پرته تنخاه مقررول صحیح نه دي

سوال: (۱۸) په یوه دوکان کي پنځوکسانوزید،بکر، خالد، جعفر، اوامین ونډه
ونیوله چي پکي زیداوبکرغتې ونډې لري اونورکوچنۍ ونډې خونددغودریو
شریکانویعنی خالد، جعفراوامین دونډوګټه چي ددوئ ومحنت ته وګوري کفایت
نه کوي ،څکه زیدغواړي چي له ګټې پرته وخالدته دمیاشتې څلورسوه
اووجعفراوامین ته دوه نیم ، دوه نیم سوه روپۍ په میاشت کي له دوکانه ورکوي
داسي کول شرعًا څنګه دي؟ (۲۴۳۳/۱۳۴۳هج)

ځواب: په درمختارکي راغلي دي: (وشرطها) ای شرکة العقدکون المعقودعلیه قابلا للوکالة الخ
وعدم مایقطعهاکشرط دراهم مسماة من الربح (لاحدهما) الخ (۲) دذکرشوي عبارت له آخرنۍ
جملي کشرط دراهم مسماة الخ څخه معلوم شوچي دغه صورت دڅلوروسوو
اونوروروکولو شرعًا صحیح نه دی اوپه دې سره شراکت پرځای نه پاتیږي اوشرکت
فاسد یږي فقط.

له مشترکې ترکې څخه خوراک اومصرف کول څنګه دي

سوال: (۱۹) دوه ورونه دي یوبالغ اوبل نابالغ، مال ددواړوشریک دی له دي څخه
خوراک اوخرڅ کول څنګه دي؟ (۱۸۱۲/۱۳۴۱هج)

ځواب: مشرورورته پکاردي چي کوم څه له مشترک مال څخه پخپله مصرف کړي
هغه ده پخپل حساب کي ولګولې اوحساب دي لیکي نوبیاله دې څخه دنورولپاره
کوموته چي دی خوراک ورکوي خوراک صحیح دی فقط.

سوال: (۲۰) یوشخص دیوشریفي کورنۍ څخه دی پلاریې وفات شوی دی دی

(۱) الشامی(۳/۳۸۸) کتاب الشرکة، مطلب مهم: فی ماذاامتنع الشریک من العمارة ط رشیدیه.
(۲) الدرالمختارمع الرد(۳/۳۷۹) ، مطلب شرکة العقد، کتاب الشرکة ط رشیدیه.

درس ویل غواړي څه عربي کتابونه یې ویلې هم دي خوبشپړول غواړي او دهمدغه نومو ړي دوه ورونه دي کوچنیان یو ددریو،څلوروکالودوهم دڅلور،پنځوکالو دی اوس دغه سړی شرعي فتوی غواړي چې له مشترک مال څخه کوم چې ددوئ له پلاره په میراث کې پاتي شوی دی چې ورپکي دغه دوه ماشومان ورونه هم ونډه لري وراندې له وښه دخپلې زدکړې لپاره مصرفولای شي ،که نه ؟که یې وروسته له تقسیمه صرف کړي(۲۲۲۰/۱۳۴۱هج)

ځواب: دغه صورت روادی چې دی مخکې له وښه دمعلم اونورودتنخوالپاره له ترکې څخه ترخپل خرڅ زیاتې واخلي خودغه حساب لیکل پکاردي ترڅوپه راتلونکي کې دحساب پرمهال دغه زیاتې روپۍ پرځان وشمېري پردغوماشومانو پسې یې حساب نکړي.

په مشترک تالاب کې داچول شویوماهیانوحکم

سوال: (۲۱) په یوه تالاب ډیرشریکان دي ټولوشریکانو ماهیان رانیول یایې له کومه خایه ونیول دټولوبرخې سره برابرې دي په دې تالاب کې یې واچول که کوم شریک له دغه تالاب ماهی ونیسي نودابه ټول ونډه لروونکې دخپلوبرخوسره سم وېشي ،که نه ؟(۲۵۸۵/۱۳۳۷هج)

ځواب: ټول شریکان مالکان دي پرټولوبه یې برابرویشي(۱)

په مشترک تالاب کې دځینوشریکانودپرېښوول شویوماهیانوحکم

سوال: (۲۲) په یوه تالاب څلورشریکان دي دووپکي ماهیان اچولې دي نوکومودووچي پکي نه دي اچولې هغوئ که ماهیان ونیسي نودهغوئ لپاره خوراک جائزدی ،که نه ؟(۱۴۵۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: کوم شریک چې ماهیان په تالاب کې اچولې دي دټولوماهیانو مالک هغه دی.

(۱) فاذاكان سعيهم واحداولم يتميزماحصله كل واحدمنهم بعمله يكون ماجمعوه مشتركابينهم بالسوية وان اختلفوافى العمل والرأى كثرة وصوابا (ردالمحتار (۳۷۰/۳) طرشيديه ،كتاب الشركة ، مطلب فيمايقع كثيرافى الفلاحين) وفى الشامى: والربح فى شركة الملك على قدرالمال(۳۷۲/۳) طرشيديه . كتاب الشركة . مطلب اشتركاعلى ان مااشتريامن تجارة .....)

Maktaba Tul Ishaat. com

نورشریکانوته ددوئ دنیولویاتصرف کولوحق په یادشوي صورت کې هیڅکله نشته کمامرفی الشرکة الفاسدة ففی الدرالمختارکمالودفع لرجل دابة لیوجرهاوالاجربینهما فالشرکة فاسدة والربح للمالک الخ(۱) هوکه نورشریکان په دي کې دماهیانوپالنې ته خندشي نوبایدپه راتلوکې په تالاب کې دماهیانواچوونکې ددوئ له اجازې پرته ماهیان ونه اچوي خودشریکانولپاره ددغه مملوکه ماهیانوخوړل په هیڅ ډول روانه دي(۲)

په مشترکه مځکه کې پخپله دراشنې شویوونومالک څوک دی

سوال: (۲۳) په مشترکه مځکه کې چې کومې ونې پخپله راشنې شوې وي که مېوه داره وی اوکه نه ددوئ مالک به دمځکې خاوندوي که عام خلک؟ (۲۱۲/۱۳۴۰هج)

ځواب: دمځکوخاوندان ددغوونومالکان دي.

دویشل شوې مځکې په حاصل کې دشراکت حکم

سوال: (۲۴) زیداوعمرچې په یوه وخت کې یې ترخیل مینځ دمځکې ویش کړی وواواوس بیاشراکت کول غواړي دارنګه چې دمځکې په حاصل کې به نیم په نیمه ونډه لري اومځکه به دمځکې په خیرتقسم شوې وي که داصورت روادی نوډیره ښه کني یوداسي غوره حیله دداسي شراکت په اړه راته ولیکئ(۱۲۸/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: کله چې زیداوعمرمځکه په خپل مینځ کې ووېشله اودهریوه مځکه بېله ، بېله شوه نوهریودهغه غلې اوحاصل مالک دی کوم چې دده په مځکه کې پیداشول دبل دمځکې دغلې دیوجزهم ښتن نشي کېدای اوددې ټولې مځکې غله مشترکه نشي کېدای ،ځکه چې کله مځکه دهریوه بېله ده نوپیداواربه هم دهریوه بېل وي که دوئ دواړه ددواړومځکوغله هم ګډه ،وډه کړي نودابه شرکت ملک وي په دې کې هریودخپلې ، خپلې برخې مالک وي اودده برخه هغومره ده څومره چې دده دمځکې پیداواردی نه کمه اونه زیاته [وهی ضربان: شرکة ملک وهی

(۱) الشامی(۳/۳۸۳)ط،رشیدیه فی اوائل الشرکة الفاسدة.
(۲) وکل منهما اجنبی فی نصیب الآخرحتی لایجوزله التصرف فیه الاباذن الآخرکغیر الشریک لعدم تضمنهاالوکالة (مجمع الانهرکتاب الشرکة۲/۵۴۳، دارالکتب العلمیة ،بیروت)

ان يملك متعدداثنان فأكثرعينا..........اودينابارث اوبيع اوغيرهمابأي سبب كان جبرياًاو اختياراًالخ وكل من شركاء الملك اجنبي في مال صاحبه (درمختار۱)
فقط والله تعالی اعلم.

دکار کوونکي شریک پر خیانت دخوشریکانونیوکي اودهغوی جوابونه

سوال: (۲۵) زید ، عمر ، بکر ، خالد اوفاروق پنځو مسلمانانوزر ،زرروپۍ راغونډې کړې چې دګوړې په رانیولو ، خرڅولوکې به شراکت وکړ، خالدداصل مال امين اوکارکوونکی وټاکل شوخوپه ګټه اوتاوان کې به برابره برخه لري فاروق خوپه ګوړه جوړولوپوهيږي اودده عمل هم شرط کړل شوی وو ،خکه په ګټه اوتاوان کې دده برخه به څلورمه وي اوپه پاتي دري څلورموکې څلورکسان دڅلورآنوشريکان دي زيد ،عمر ،اوبکرروپۍ ورکړې جلا شوخالدنری ګوړه رانيوه اوفاروق کاروکړدکال په پای کې چې کله ګوړه اونورټول خرڅ کړل شونو خالدڅرګندونه وکړه چې په تجارت کې تاوان وشوچې اندازادوه زره روپۍ دی يوه شريک هم حساب ورسره ونکړاودايې وفهمرله چې په بازارکې دبيعې په ټيټيدوتاوان وشوداځه عجبه نه ده بل کال به ددې جبران وشي وخالدته يې وويل چې کومې روپۍ په اصل مشترک مال کې پاتي دي په هغوئ سره دوهم ځل بیاتجارت وکړي فاروق داونه منله اوپه روپۍ کې يې دڅلورآنوپه تاوان ورکولوخپلې روپۍ بيرته واخستې ،خکه اوس شراکت دڅلورکسانوپاتي شواوخالدګوړه رانيوله خرڅه يې کړه داووسوروپيوتاوان اودرې سوه يې پاتي رأس المال څرګندشواوداول اودوهم کال دتاوان په يوځای کولويې داووسوورووپيوتاوان اودرې سوه يې پاتي رأس المال څرګندکړ نوشريکانودحساب غوښتنه وکړه خالدددواړوکلونوګوشواره يعنی دهرشی درانيولواو خرڅولوبيعې اودارازمصرفونه ټول څرګندکړل اوتاوان يې ښکاره کړخوشريکان پرخالدامين دغه اعتراضونه(نيوکې)لري.

(الف) تولہ سرمايه اول پنځه زره روپۍ وه اوله ګوشواری معلومه شوه چې دګوړې پر رانيولو ، تيارولوتقريبا پنځه زره يوسل دوې روپۍ لګيدلې دي يعنی ديوسل دوورووپو زياتوب خالدامين بې له اجازې دشريکانوله خانه کړې دي داګوول دفاسدېدوباعث دی چې ورځخه شراکت فاسدشوچې دشريکانوله اجازې اوخبرتياپرته په عمل راغلی.

(ب) په دوهم کال کې دتاوان روپۍ اول خومعلومې نشوې اوله حساب ځخه که خبرتياهم ومنله شي نوله فاروق ځخه دتاوان څلورمه اخستل غلط دي ده نه داصل مال روپۍ کمې ورسېدې ،خکه دڅلوروشريکانو

---

(۱) الدرالمختارمع الشامي (۳۶۵/۳) ط رشيديه في اوائل الشركة.

Maktaba Tul Ishaat.com

دسرمایې روپۍ مجهولې شوې چې اصل حقیقت یوووا وفهمول شوبل اواوس که دې ته سمون هم ورکول شي نوزیات نه زیاتې روپۍ به دخلورشریکانودوه نیم زره شي خودخالد له ګوشوارۍ څخه معلومه شوه چې ده ګوره دشپږوزروړانیوله اوتاوان یې دټولوشریکانو پرسرونوویشی پرته له دې چې له خپل خانه دروپیوپه زیاتوب کولوپرټولوتاوان اچول ظلم دی صرف دغه زیات زیاتوب دشریکانود خرګندونې خلا ف اوبې له اجازې هم نه بلکې داجازې په خلاف وشوچې اثریې پرلنډتجارت دمال دتیارولوپه خنډاونوروپرېږو وت اودتاوان باعث شو .څکه دغه ګډول خان ته دشرکت فاسدوونکې اودضمان باعث شو.

(ج)په هرودواړوګوشواریوکې درانیول شوې اوخرڅ شوې مال دبیعې خرګندونه شوې ده شریکان وایې چې ببله دلیله دې ترڅوچې دخرڅوونکې اورانیوونکې اسنادنه وي موږپرمنلومجبورنه یوخالدامین شریک وایې چې زه امین وم ،څکه برمادبدګمانۍ کولوحق هیڅوک نلري اودرانیوونکې اوخرڅوونکې څخه دسنداخستلوقانون شته پاته شودروپیوزیاتوب نوهغه زمادخان وبولۍ تاوان دمال پرسروویشی ددغوګډولواثردشرا کت پرباطلېدونه پربوخې چې پرماضمان واجب شي.

(د) له ګوشوارۍ څخه معلومه شوه چې په هرکال کې رانیول شوې ګوره دمثال په ډول خلورسوه منه ده اوپه خرڅولوکې پاووباندې درې سوه منه .څکه شریکان وایې چې پنځه اویامنه مال کم شوددې پوره کول یاقیمت ورکول پرتالازم دي امین شریک وایې چې داپه نقصان کې ولاړې شریکان وایې چې له کارکوونکوڅخه موږمعلومات وکړل چې دګوړې په تیارلوکې په سل کې له پنځواوبرخوکمودنه راځي اوهغه کمبودپه اوبوورګډولوموږ پوره کوحال داچې داخبره په ثبوت رسېدلې ده چې پرېمانه اوبه تاهم وراچولې دي بیاپه سل کې دديرشوبرخوپه مال کې کمبودستاسوپه څارنه کې که دکارکوونکوپه خیانت اوغلاسره هم وي نودهغه ضمان پرتاسودی چې دڅارنې اوامانت حق موادانکرخالدوایې چې زماسره له دې پرته هیڅ جواب نشته چې کومه څارنه ماوکړه هم هغومره زماپه وس کې وه اوزه نه شم ویلای چې داسې کمبودولې اوځله راغی خوپرماضمان هیڅکله واجب نه دی.

لنډه داچې خالدوایې چې زه امین وم اوپرماهیڅ تاوان نشته اوشریکان وایې چې تازموږدغوښتنې په خلاف دروپیوزیاتونه اوګډول اونورداسې تصرفات کړې دي چې په کوموموږهیڅ راضي نه یواوستاسوپه لاوبالي اوپرکارکوونکودکارپرېنبوولوله امله دعرف په خلاف

دومره زیات تاوان وشو، څکه نوداتول تجارت ستاد خان وواوزموږ اصل روپۍ به ته راکوي نوپوښتنه داده چي دغه شرکت کوم قسم دی؟ اوصحیح دی، که فاسد؟ اوپه بې احتیاطۍ اوددواړو دلوپه جګړه کې حق دچاملګري کوي؟ اودنقصان اواصل مال په اړه اخیرشرعي فیصله څنګه ده؟

(ه) له ګوشوارې څخه داهم معلومه شوه چي خالدخپل ځانی مال هم په بیع قائمولو کې شریک کړاوداراز دبازارپه بیع پخپله هم رانیولی دی په دې صورت کې رانیوونکی اوخرڅوونکی یوسړی شوداجائزدی، که نه؟ اوددې اثربه څه وي؟ فقط (۱۰۲۳/۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف) داشی دشراکت دفاسد پدوباعث نه دی لکه چي له مختنه راتلوونکې فقهي عبارتونو څخه به څرګند شي.

(ب) په دې شی هم شراکت نه فاسدیږي لنډه داچي دڅومره زیاتوروپیوګوره بې رانیول شوې ده هغه خاص درانیوونکې په ذمه ده که داومنله شي چي شریکانو دموجوده روپو څخه دزیاتوروپو دګوړي رانیولو اجازه نه وه کړې دفقهي له روایتونو څخه څرګندیږي چي که کوم شریک دشرکت له موجودوروپو څخه دزیاتوروپومال رانیسي اوقرض وکړي نوکه دنوروشریکانو اجازه نشته نوددې ذموارخاص رانیوونکی دی ددې ګټه اوتاوان به پرهمده وي داشرکت نه فاسدیږي

قال فی الدرالمختار: وبیع بماعزوهان خلاصة بنقدونسیئة الخ قوله ینعقدونسیئة متعلق بقوله یبیع واماالشراء مال لم یکن فی یده دراهم ولادنانیرمن الشرکة فاشتری بدراهم اودنانیرفهوله خاصة لانه لووقع مشترکا تضمن ایجاب مال زائدعلی الشریک وهولم یرض بالزیادة علی رأس المال ولواجیة ومفاده انه لورضی وقع مشترکالانه یملک الاستدانة باذن شریکه(۱) (ردالمحتار)

وفی الدرالمختار: ویطالب المشتری بالثمن فقط لعدم تضمن الکفالة ویرجع علی شریکه بحصته منه ان ادی من مال نفسه ای مع بقاء مال الشرکة والافالشراء له خاصة لئلا یصیرمستدیناعلی مال الشرکة بلااذن بحروفی الشامی قوله والاای وان لم یبق مال الشرکة ای لم یکن فی یده مال ناض بل صارمال الشرکة

(۱) ردالمحتار(۳/۳۷۷) طرشیدیه، کتاب الشرکة.

Maktaba Tul Ishaat. com

عیاباوامتعة فاشتری بدراهم اودنانیرنسئة فالشراء له خاصة دون شریکه لانه لووقع علی الشرکة صارمستدیناعلی مال الشرکة واحدشریکی العنان لایملک الاستدانة الاان یأذن له فی ذلک الخ بحر(۱) (شامی) وفی موضع آخرمن الدرالمختارفقال ذوالیدقد استقرضت العاماالقول له ان المال فی یده لانه حیننذامین فقدادعی ان الالف حق الغیر بخلاف ماإذالم یکن فی یده لانه یدعی دیناعلیه فلوقال لی فی هذاالمال الذی فی یدی کذایقبل ایضا کمایقبل انه للغیرتأمل وهی واقعة الفتوی وبه افتیت رملی علی المنح وافتی ایضا فی الخیریة : فیمااذاقال الذی فی یده المال کنت استدنت من فلان کذاللشرکة ودفعت له دینه بأن القول قوله بیمینه الخ ویؤیده مافی الحامدیة عن محیط السرخسی فی فصل مایجوزلاحدشریکی العنان : لواستقرض احدهمامالا لزمهمالان الاستقراض تجارة ومبادلة معنی لانه یملک المستقرض ویلزمه ردمثله الخ وکذافی الخانیة من فصل شرکة العنان لکن فی الخانیة : ایضا قال احدشریکی العنان انی استقرضت من فلان الف درهم للتجارة لزمه خاصة دون صاحبه لان قوله لایکون حجة لالزام الدین علیه الخ (۲) (ردالمحتار) له

دغوعبارتونودامعلومه شوه چي که کوم شریک دشراکت له روپوڅخه دزیاتومال رانیسي نوپه دې زیات مال کې دااختلاف دی چي هغه به پردواړوشریکانولازمیږي اوکه یواځي درانیوونکې پرذمه وي کله چي دبل شریک څخه واخستل شوهغه دټولوشریکانوسره شریک دی په هرحال په دې سره شراکت نه فاسدیږي.

(ج) دخالدکارکوونکې داویناصحیح ده ،ځکه چي دی امین دی اوپه ګټه اوتاوان کې دده قول معتبروي اوداقول هم دده صحیح دی هغه دپای خبره داچي زیاتې روپۍ دده په ذمه ولګوله شي قال فی درالمختار: وتفرع علی کونه امانة ماسئل قاری الهدایة عمن طلب محاسبة شریکه فاجاب : لایلزم بالتفصیل (شامی ۳/ ۳۴۷) قوله فاجاب

(۱) الشامی (۳۷۵/۳) ط رشیدیه . کتاب الشرکة
(۲) ردالمحتار (۳۸۲/۳) ط رشیدیه . کتاب الشرکة.

... مع يمينه ولايلزمه ان يذكر الامر مفصلا، القول قوله في الضياع والرد إلى الشريك قلت : بقي مالوادعى على شريكه خيانة مبهمة في مقدار الربح والخسران ... حيث قال : ان القول قول الشريك والمضارب في مقدار الربح والخسران ... الخ : ... في قضاء الاشباه لايحلف (۱) (شامی) (د) ښکاره ده چې دا شرکت عنان دی او د بیان شویو شیانو په وجه دا شرکت نه فاسدیږي او خالد امین دی د ګټې او تاوان په اړه دده قول معتبر دی او د شریکانو تفصیلي محاسبه کول پر امین د ضمان راوستو باعث نه دی او تفصیل د دې له پورته نقل شویو عبارتونو څخه څرګند دی.(ه) غالبا مراد دا سې دی چې خالد په رانیول شوې ګوره کې خپله ګوره هم ګډه کړه او د دې قیمت یې معلوم کړ او وې لیکی نو د لته رانیول او خرڅول هیڅ شی نشته صرف دو مره دی چې ده خپل مال هم په رانیول شوې مال ور ګډ کړ نو دا شی د دغه شراکت د فاسد یدو باعث نه دی او که بالفرض بائع او مشتري (خرڅوونکی او رانیوونکی) یو وي او د ابیعه ناروا وي نو د امال د خالد په ملک پاتي شو نو د ده ګډول هم د شرکت فاسد یدو باعث نه ګرځي کما مر في العبارات فقط.

د ښځې او خاوند په تجارت کې د ښځې برخه

سوال : (۴۲) د زید زوئ پیدا شو ، د ده خور هندې د هلک پیدا کېدو په خوشحالۍ له رواج سره سم وهلک ته غاړګۍ (امېل) ورکړې چې شپږ روپۍ بیع یې در لوده زید خپلې خور هندې ته د خپل زوئ په خوشحالۍ کې یادامېل ورکولو په بدل کې دوې ګامېښې ورکړې هندې یوه ګامېښه خرڅه کړه د هغې روپۍ یې د خپل خاند سره د غلې په تجارت کې ولګولې او کته وشوه د دوهمې ګامېښې بچی هندې وساتی په کور کې او ګامېښه یې خرڅه کړه څه نورې روپۍ یې د خاوند له روپو سره یو ځای کړې نورې ګامېښې یې له خاوند څخه رانیولې حالا دوې ګامېښې سره له یوه بچی د دې سره شته خوچاره او خوراک د دوئ د خاوند پر ذمه دي ښېله کوم شرطه او غوړې ، شیدې او نور دواړه ښځه او خاوند کاروي او دا معلومه نه ده چې هغه غاړګۍ او کړې د هندې په روپو وه او که د خاوند په روپو جوړ کړل شوې وو په دې صورت کې

(۱) ردالمحتار (۳۸۰/۳) ط رشیدیه ، کتاب الشرکة.

Maktaba Tul Ishaat. com

دغه تجارت دمال سره دکتبې اوددغه دربیوحیوانانو مالک خاونددی که هنده ؟ (۲۹/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: دزیدخورهنده چې دده وزوئ ته په خوشحالئ کومه غاړکئ اوکړۍ ورکړې ده داعرفادې له لورې هبه (بخښنه) ده اوزید چې دده له لورې دې په بدل کې ودې نه گامبښې ورکړې دې هغه دهبې عوض (بدله) ده نوپه دې صورت کې داهبه په عوض سره گنل کیږی اودې چې دخاوندسره کوم شراکت په تجارت کې کړی دی په هغه کې دخپلې برخې په اندازه دادخپل مال مالکه ده په شامی کې راغلې دې: واذااجتمع بعملهما اموال کثیرة فقیل هی للزوج وتکون المرأة معینة له الااذاکان لهاکسب علیحدة فهولهاوقیل بینهما نصفان(۱).

ښځې اوخاوندپه گډه کوم څه وگټل په هغه کې ښځه دنیمې برخې حق لري

سوال: (۲۷) زیداودده ښځې دواړوپه گډه کارکاوودزیدتروفات وروسته دده ښځه دنیم مال حقداره ده، که نه ؟ (۱۲۴/۱۳۴۵هج)

ځواب: ده (۲)

پلاراوزامنوپه گډه تجارت وکړنودټولوبرخې به برابرې وي

سوال: (۲۸) دزیددوه زامن عمراوبکروزیددواړه دځان ملگرې کړل اوتجارت یې پیل کړخواصل روپۍ (رأس المال) دزیداوعمروي دبکرله لورې یواځې عمل وواصل مال نه وولـه تجارت مخکې دواړه زامن دپلارپه عیال (پالنه) کې نه وو بلکې په حلاله گټلوبې خپل وخت تیراوواودپلاراومورلپاره یې هم دخوراک ،څښاک بندوبست کاوواوبکرچې کوم عمل کوي مزدوري اونورنه اخلي بلکې په تجارت کې یې لگوي اوس به درې سره کسان په تجارت کې برابرشریکان وي که به بکرمزدوروي ؟(۱۳۳۸/۲۲۹۴هج)

ځواب: قال فی الشامی : یوخذمن هذامااقتی به فی الخیریة فی زوج امرأة وابنهما اجتمعا فی داوواحدة واخذکل منهما یکتسب علیحدة ویجمعان کسبهما ولایعلم التفاوت ولاالتساوی ولاالتمییزفاجاب بأنه بینهما سویة .

---

(۱) الشامی (۳/ ۳۸۳) طرشیدیه فصل فی الشرکة الفاسدة.

(۲) مخکنی حواله.

وکذلک لواجتمع اخوة یعملون فی ترکة ابیهم ونماالمال فهوبینهم سویة ولواختلفوافی العمل والرأی الخ ثم هذافی غیرالابن مع ابیه لمافی القنیة الاب وابنه یکتسبان فی صنعة واحدة ولم یکن لهماشئ فالکسب کله للاب ان کان الابن فی عیاله لکونه معیاله الخ (١) له دې عبارت څخه معلوم شوچې کله په دواړوکې هرزوئ دپلارپه عیال کې نه دی نوټول برابرشریکان دي فقط.

دپلارپه روپوچې زوئ کومه ګټه وکړه هغه ټوله دپلارده

سوال: (٢٩) زماپلارمرحوم زماوورورمرحوم ته څه روپۍ ورکړې وې هغه په دې کارکاوواوزماپلارهیڅ کارنه کاوواوس دی وفات شوی دی ،څکه نوپوښتنه داده چې څومره روپۍ زمادپلاردي اوڅومره چې زماورورپکې زیاتوب راوستی دی دابه ټولې دپلارپه ترکه (میراث) کې شمېرلې کیږي که به اصل دده اوګټه زمادوروروي ؟ اوزما پلار په خپل ژوندکې څوواره زماله وروره خپلې روپۍ غوښتي دي ؟(۳۲/۱۲۰۵-۱۳۳۳هج).

ځواب : دپلارپه روپوچې کوم کاروبارستاسوورورکړی ووهغه ټول اصل سره له ګټې دپلاردی پرټولووارثانوبه دخپلو، خپلوبرخوپه اندازه وېشل کیږي(٢)

په کارکې زوئ دپلارمرسته کوي نوټوله امدني دپلارده

سوال: (۳۰) زوئ دپلارپه کوراوعیال کې له همېشه څخه اِستوګن دی دپلارسره دده په کارونوکې مرسته کوي جلا نه ، له کارکولومخکې دده سره هیڅ مال نه ووڅه چې ورسره ووبس صرف دپلارووا وپلارتراوسه دمعاش په ګټلومشغول دی ددواړوکاریودی همدغه زوئ وفات شونوکوم څه چې دده ګټه ده اودده سره وموندله شي هرڅه چې وي نغدې وي اوکه حیوانان اونوروي کوم چې ددواړوپه کارحاصل شوې وي داټول دشریعت له مخې دپلارملک دی کوم چې ژوندی دی اوکه دهمدغه زوئ ترکه ؟ اوپه دې کې به دمیراث احکام جاري کیږي ،که نه ؟ اوکوم څه چې دده په قبضه اوقلف کې وي

(١) الشامی (۳/ ۳۸۳) طرشیدیه ، کتاب الشرکة ، فصل فی شرکة الفاسدة.

(٢) دسوال له آخیرنی جملې څخه معلومیږي چې پلارزوئ ته روپۍ په قرض ورکړي دي اوداهم اشاره ده چې دزوئ خان ته کاردی دپلارترخارنې لاندې کارنه کوي که واقعه همداسې وي نوګټه به دپوښتونکي دورورو‌ي اوڅومره روپۍ چې دپوښتونکي پلار ورکړې وې هغه ترکه شمېرله کیږي ۱۲ سعید احمد پالنپوري.

Maktaba Tul Ishaat. com

هغه دچاملک دی ؟ په کوم دلیل سره ؟ دغه کوم چي په قبضه اوقلف کې دی داهم له پورتني کارڅخه دی دده دښځي مهرپرچااوله کوم جائدادڅخه اداکول لازم اوواجب دي ؟ اودده په کارراوړلي شوې فرشونه اوتلتکان دده ښځه مفت وړلای شي یاکه دکوم حق په بدل کې ورکول شي ؟ دداسي زوئ په یادشوې حالت اوصورت کې څه ترکه (میراث) شته ،که نه ؟

اودچامعاش چي په وسیله دنصیحت کولو ،یافتوی ورکولو ، یادمسجدونو په امامت ،یاخدمت اویاپه پیري اومریدي جاري شوی وي په دې کې پورته بیان شوی صورت پېښ شي حکم ددوئ هم یودی که څه فرق لري ؟ په تجویزکې ددوئ برابري ده که نورڅه ؟ دداسي پېښواوقضاؤپه اړه یې دعلماء داسلام اوفقهاء اعلام فتوی دفقهي په معتبرو کتابونوکې ثابته وي دهماغه په ورکولوموونازوئ.

دفتاوی خیرالدین رملي اوتنقیح فتاوی حامدیه دکتاب الدعوی اودردالمحتار شرح درمختاردشرکت فاسده په باب کې چي کومه فتوی دداډول قضاؤپه اړه ثابته ده هغه فتوی دپوښتل شوې صورت سره سمون خوري ،که نه ؟ په هغه کې چي کوم سوال اوجواب دی هغه ددې سوال اوجواب سره سمون لري ،که نه ؟ چي څه حق وي دهغه خبردې راکول شي حدیث : [کل احداحق بماله من والده وولده والناس اجمعین (السنن الکبری للبیهقی عن حیان الجمحی) اودجامع صغیرسیوطی المرأ احق بمکاسبه اونوروله عباراتوڅخه دیادوشویوکتابونوپرفتوی خوبه څه نیوکه نه راځي ؟ بیان شوی حدیث صحیح دی ،که نه ؟ حبان جمحی له صحابوڅخه دی ،که نه ؟ (١٨٤٨/ ١٣٣٨هج)

ځواب : په ردالمحتارکې دفتاوی خیریه له سوال اوجواب رانقلولووروسته داسي لیکلي دي : ثم هذافی غیرالابن مع ابیه لمافی القنیة : الاب وابنه یکتسبان فی صنعة واحدة ولم یکن لهماشئ فالکسب کله للاب ان کان الابن فی عیاله لکونه معیناله الاتری لوغرس شجرة تکون للاب الخ(١) (٣/ ٣٤٩شرکة فاسدة) نودپوښتل شوې صورت سره سم داروایت دقنیه دی اوهمدغه دپوښتل شوې صورت جواب دی چي کوم څه دزوئ سره دي هغه هم دپلاردی دزوئ ترکه په دې کې هیڅ نشته نودهمدې سره سم به احکام مرتبیږي اوحدیث کل احد

(١) الشامی(٣/ ٣٨٣) ط رشیدیه کتاب الشرکة فصل فی شرکة الفاسدة.

حق بماله الخ هم ددې قنيې دروايت مرسته کوونکی دی ،څکه چې په سوال کې
دادي چې کوم څه وودپلاروو په هماغه کې زوئ هم دپلارسره کاراوکسب
وکړنوزوئ په دې صورت کې دپلارمرسته کوونکی شواومال ټول دپلارشولقوله
عليه السلام کل احداحق بماله من والده وولده والناس اجمعين (۱) نوکله چې ګټل
شوی مال دپلارملک دی نودزوئ دښځې اونوروو ارثانوپه دې کې هيڅ حق نه راځي
اودښځې مهربه له دې مال څخه نه اخستل کيږي امادنصبحت
کولواودمسجدخدمت کولواونوروصورت له دې څخه بهل دی په هغه کې هريوه
آمدني (عائد) دهغه چاملک وی چې ورته ورکول کيږي اودګډون اوفرق نه کېدوپه
صورت به پربرابرې حمل کيږي په دې صورت کې هم په ذکرشوې حديث سره دليل
نيول کيږي اوبيان شوی حديث صحيح دی په جامع صغيرکې يې ودې ته دصحيح
والي نښه ورکړې ده اوپه سراج منيرشرح جامع صغيرکې يې دې ته صحيح ويلې دي

اوله اصابه اواسدالغابة څخه معلوميږي چې حيان جمحی ابن جبله تابعی دی
صحابی نه دی په دې صورت کې به حديث مرسل وي په هرحال ددليل
نيولوورضروردی فقط.

سوال: (۳۱) دزيدزوئ عمردخپل پلارسره په کاروبارګټه اوخرڅ کې شريک
وودقرضو داخستلوسندونه هم دشراکت موجوددي آياهغه جائدادکوم چې له
زيدوروسته وجودلري يواځي به دزيدوي که يې مشترک وګڼواوترشراکت
ختمولووروسته چې کومه برخه دزيدوي هغه به وېشل کيږي (۱۳۴۲/۴۹۲هج)

ځواب: داتوله ترکه دپلارشمېرل کيږي اوله سوال څخه معلوم شوچې عمردخپل پلارسره
دشراکت کارکاواوخرڅ مشترک وولېه دې څخه معلوم شوچې عمردخپل پلارپه عيال کې ووبېل
نه وونوعمردخپل پلارمرسته کوونکی ګڼل کيږي اوترکه به ټوله دزيدوي اوپرتو لووارثانوبه
دهغوئ له برخوسره سمه وېشل کيږي لکه چې دشامي ددرېيم ټوک په شركت فاسده کې يې بيان
کړی دی: ثم هذافي غيرالابن مع ابيه لمافي القنية الاب وابنه يكتسبان في صنعة واحدة و لم يكن لهماشئ
فالكسب كله للاب ان كان الابن في عياله لكونه معيناله الاترى لوغرس شجرة تكون للاب الخ (۲)

(۱) السنن الكبرى للبيهقي ۷۹۰/۷، دارالكتب العلمية بيروت.
(۲) الشامي (۳۸۳/۳) طرشيديه في اوائل الشركة الفاسدة.

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال : (۳۲) زیددلرګوتجارت کاوکله چي دده بچیان وشونودووهلکانوببله کومي معاهدي له ده سره کارکول پیل کړاوپه تجارت کې بې ترقي کوله اوهغه ورپه سره دخپلوښځواوبچیانودزیدپه عیال کې وولهٔ دې دواړوهلکانوڅخه یووفات شودهغه بچیان شته اوس زیددګړې ختمولوپه غرض خپل جائداد.کورونه اودتجارت اسباب پرخپل موجودزوئ،لمسی (دزوئ زوئ) اوښځه باندي ویشل غواړي دارنګه چي داﷲ رب العزت په دربارکې ګنهګارنشي نوهريوه ته څومره ورکړي ؟ دغه دواړه هلکان چي په عمل کې ورسره شریک ووپه تجارت کې هم ورسره شریکان ووکه مزدوران ؟ اودمال مالک یواځي زیددی که هلکان هم ؟ (۲۸۱۰/۱۳۴۱هج)

ځواب : دغه ټوله ترکه (۱) دزیدده هلکانوچي کوم کارکاووهغوئ په ترکه کې شریکان نه دي بلکه هغوئ دپلارمعاونین اومرسته کوونکي بلل کیږي لکه چي په شامی کې څرګندونه راغلي ده : فی القنیة الاب وابنه یکتسبان فی صنعة واحدة ولم یکن لهماشئ فالکسب کله للاب ان کان الابن فی عیاله لکونه معیناله الخ (۲) (شامی دریم ټوک) نوکله چي معلومه شوه چي دغه ټوله ترکه دزیدده نوده ته اختیاردی چي پخپل ژوندکې پرخپلووارثانواوخپلوانوڅرنګه غواړي هماغسي یې وویشي خوچاته به ضررورسول مقصدنه وي اودارتیاسره سم چي څوک څومره ورته اړښکاریږي هماغسي دې وویشي دمیراث دقاعدي سره خوښکاره ده چي دزامنوپه موجودیت کې لمسیان اولمسي محروم وي اودلورله لوري لمسیان اولمسی سره سم خوښکاره ده چي دزامنوپه موجودیت کې هم محرومیږي ،خکه په ژوندکې دمیراث دقاعدي په پام کې نیولوته اړتیانشته چي به دې کې دلمسیانواونوروتاوان دی امادي ضرورت شته چي اضراريعنی وچاته ضررورسول مقصدنه وي لکه چي په درمختارکې راغلي دي : ولابأس بتفصیل بعض الاولادفی المحبة لانهاعمل القلب وکذافی العطایاان لم یقصدبه الاضرارالخ (۳)

دزامنوپه نامه دسرای درانیولواودوئ له ځان سره په تجارت کې دلګولوحکم

سوال : (۳۳) (الف) زیددووماشوموزامنوپه نامه دوه داستوګني کورونه رانیول اوترمیم اونور

---

(۱) دترکې لفظ یې مجازاپه معنی دمملوکه استعمال کړی ،ځکه چي اوس زیدژوندی دی.
(۲) الشامی(۳/۳۸۳) ط رشیدیه فی اوائل الشرکة الفاسدة.
(۳) الدرالمختارمع الشامی(۵۷۳/۴) کتاب الهبة وقبیل باب الرجوع فی الهبة.

دزامنو؟

(ب) زیدخپل زامن له خان سره په تجارت کې لګولې وویوزوئ یې وفات شونو دتجارت له اسبابوڅخه پلاردي که دزامنو؟
شونودتجارت له اسبابودده دوارثانوته حق ورکول کیږي، که نه؟ (۷۴۴/ ۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: (الف) دغه دواړه مکانونه دزيد دي.
(ب) دغه ټول دتجارت اسباب اونورد پلار دي دوفات شوې زوئ دوارثانو په دې کې هیڅ حق نشته(۱)

پخپلوروپورانيوونکې زوئ پواځي دجائدادمالک دی

سوال: (۳۴) پلاراوځلورزامن په يوه کورکې اوسېدل اوپلارته تنخواراته مشرزوئ چې کوم جائدادپخپل محنت رانيولی دی دهغه مالک څوک دی؟ (۳۰۲۸/۱۳۴۲هج)

ځواب: مشرزوئ كه دغه جائدادپخپله ګټه اومحنت اودخان په روپواخستی وونو ددې مالک يواځې دی دی دنوروورنوپه دې کې هیڅ برخه اوحق نشته(۲) فقط

زوئ چې پخپله ګټه کوم کورجوړکړی دی پلارهغه نه شي په خالي کولای

سوال: (۳۵) دزيدزوئ پخپله ګټه يوکورجوړکړی دی دزيديوه روپۍ هم په دې ودانۍ کې نشته اوس زيدوخپل زوئ ته خبرورکړی دی چې تاکوم کورجوړکړی دی دهغه مالک زه يم .ځکه په دوې هفتي (اونيو) کې دننه زماکورراخالی کړه کنې کوربه سره له سامانه خرڅ کړل شي داوينادزيدصحيح ده ،که نه؟ (۸۱۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: كه ددغه مكان مځكه هم دزوئ په ملک کې وه اوودانۍ ورباندې زوئ وكړه دزيدپکې هيڅ شی صرف نشونوزيدددې کورمالک نه دی اوپه زوئ دانشي خالي کولای اوهيڅ تصرف پکې درانيولواوخرڅولونشي کولای اوكه مځكه دزيدوه اوزيددغه مځكه وخپل زوئ ته دمکان

(۱) الاب والابن يكتسبان في صنعة واحدة ولم يكن لهما شئ فالكسب كله للاب الخ ردالمحتار، (۳/ ۳۸۳) ط رشيديه كتاب الشركة فصل في الشركة الفاسدة.

(۲) وماحصله احدهما فله قال الشامي قوله وماحصله (احدهما) اى بدون عمل الآخر وهذه تحت قوله (مطلب) اجتمعافي داروا حدة ثم ذكر حلافافى امرأة مع زوجهااذااجتمع بعملهما الى قوله (اذاكان لهاكسب عليحدة فهولها الخ (رد المحتار ۳/ ۳۸۳) كتاب الشركة ، فصل في الشركة الفاسدة ط رشيديه)

Maktaba Tul Ishaat. com

بورولولپاره ورکړې وه بیاهم زید دابیرته نشي ځیني اخستلای فقط .

پلاردزامنوترمینځ خپل مال وویشي بیازامنوپه ګډه کاروبار وکړنودذې حکم

سوال : (۳۲) زیددخپلوزامنویحیی ، خالد ،بکر ،عمر ،یونس اویوسف لپاره دشریعت دحکم له امله یوه وصیت پانه ولیکله چي پکي موجوده قرض اومال وویشي اودایي ورته وویل چي یحیی به خپل کارجلا کوي اونورځلورورونه به دخالدترڅارني لاندي داکارچلوي کوم چي دیحیی وخالداینډبرادرزپه نامه روان دی خوبیاشپږوسره ورونوپخپله مشوره سره وکړه چي ترخپله وسه به شپږسره ورونه ګډکارکوو ،ځکه نوتردرېیوکلونوپوري خوکاروبارښه پرله پوري روان وواوپه همدغه درېیوکلونوکي موراوپلاراویحیی له قرض اودکورنیوچارونورو شیانوڅخه هم ځانونه فارغ کړل ځلورم کال دغه کاریحیی ، یونس اویوسف ترسره کړ.

پرته له دې یوبل کاریحیی پخپلومتودتجارت پیل کړدغه آمدني یې په مشترکه کاروبار کې ورشامله کړه دځلورم کال په پای کې خالدراغی اوهمدغه مشترک کاریې پرخپله غاړه واخست یونس یې پربل کاروګماری اویحیی اویوسف بل ځای دیوې کارخانې بنیادونه یې واچاوی ،ځکه نوخالدټول کال دغه کاریواځې دبل چاله مرستې پرته پخپل قوت وکړدپنځم کال په پای کې زیددموجوده حالت په لحاظ دوصیت دپاڼې نوی کول اودمنقوله اونامنقوله جائدادوېشل یې وغوښت نوخالدکوم چي ددې کاروبارمالک جوړشوی وودځلوروکلونودګټې حساب یې ورکړزیددپنځم کال په اړه ورته وویل نوخالدپه دې عذرله حساب ورکولوڅخه ئته وکړه چي دمخکني وصیت پاڼې له مخې جلا شوي یودوهم داچي په دې کال کې زماسره چامرسته نه ده کړې ،ځکه داخاص زماملک دی په مشترک حساب کې ورګډول نه غواړم اویحیی دهغه کارله ګټې وېشلوڅخه انکاروکړکوم تجارت چي خاص ده پخپله ذمه اخستی وو آیادخالداویحیی عذرونه داوربدووړدي ،که نه ؟ شرعي فیصله په دې اړه څنګه پکارده ؟(۳۱۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : زیدچي کله وخپلوشپږوزامنوته موجودمال ورووېشی اوهبه یې کړنوکه دغه هبه په شرعي قاعده صحیح اونافذه وه یعنی هبه دمشاع نه وه بلکي موجودمال یې وویشی جلا ، جلایې وهرزوئ ته پرخپله برخه قبضه ورکړه اوبیادغه زامنوپخپل شراکت

تجارت وکړنوپه اوس وخت چي څومره مال اوسامان موجوددی هغه ټوله پرزامنوبرابر وېشل کيږي اوکه دغه هبه دشرعي دقاعدې له مخې صحيح اونافذه نه وي دمشاع کېدواو دبرخودمشترک والي په وجه لکه چي له ظاهرحال اوقرينوڅخه معلوميږي نوبيازامن دهبه شويوبرخومالکان نشول اودغه سامان اومال دزيدله ملکه وتلی نه دی اوتراوسه دټول موجودمال اوسامان مالک زيددی اواوس دده اختياردی چي څرنګه غواړي تقسيم دي کړي اوکه دی بې نه تقسيموي يادغه تقسيم شرعًا صحيح نه دی منل شوی نوله زيدوروسته به ټول زامن په برابروبرخودزيددترکې مالکان اووارثان ګرځي لکه چي لاندينی روايت کوم چي په شامي کې راغلی دی ، دلومړی اودوهم صورت دليل دی.

تنبيه يؤخذمن هذاماافتي به في الخيرية في زوج امرأة وابنهااجتمعافي داريواحدة واخذكل منهمايكتسب عليحدة ويجمعان كسبهماولايعلم التفاوت ولاالتساوي ولاالتمييزفاجاب : بأنه بينهماسوية وكذلک لواجتمع اخوة يعملون في تركة ابيهم ونماالمال فهوبينهم سوية ولواختلفوافي العلم والرأي آه وقدمناان هذاليس شركة مفاوضة مالم يصرحابلفظهما اوبمقتضياتهامع استيفاء شروطهاثم هذافي غيرالابن مع ابيه لمافي القنية الاب وابنه يكتسبان في صنعة واحدة ولم يكن لهماشيئ فالكسب كله للاب ان كان الابن في عياله لكونه معيناله الاترى لوغرس شجرة تكون للاب الخ (۱) فقط

ديوه وروړپخپل محنت ګټلې مال کي نوروورونه برخه لري ، که نه ؟

سوال : (۳۷) يوه شخص صرف يوسرای پرېښوو،وفات شودده دوه زامن بکراوعمرو يوځای اوسېدل بکرپخپل محنت څه روپۍ وګټلې اوس دواړه ورونه بېلېدل غواړي ، عمردټول مال نيمه برخه غواړي بکرله ورکولوڅخه انکارکوي چي داټول مال ماپخپل محنت ګټلی دی صرف دکورنيمه برخه درکوم اوس عمرشرعًا دبکرپه جانداد کې دنيمې برخې حق لري که صرف په مکان کې ؟(۱۵۷۸/ ۱۳۳۷هج)

(۱) الشامی (۳/۳۸۳) کتاب الشرکة ، فصل فی الشرکة الفاسدة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: په شامی دربیم ټوک ، کتاب الشرکة کې راغلې دي: کذا لواجتمع اخوة یعملون فی ترکة ابیهم ونماالمال فهوبینهم سویة ولواختلفوافی العمل والرأی الخ ص: ۳۴۹(۱)

نو که دوا ړوورونو ګډون داسي شوی دی چي په یادشوې روایت کي یې یادونه شوې ده نو دواړه ورونه به برابرویشي او که داسي نه دی بلکي پلارله کورپرته هیڅ ترکه نه وه پرېښې او ګټل ددواړونه وو بلکي صرف یوه وروركاروكړاومال یې وګټی اودبل وروروسره ګټه اوکارشامل نه شونو بیادغه ګټل شوی مال ټول دهغه دی چي پخپل محنت یې حاصل کړی دی اودوهم ورورصرف په هغه ترکه کي ورسره شریک دی کومه چي پلار پرېښې ده فقط.

پخپله ګټه ګټه اودکور سامان اخستوونکي ورورسره بل ورور حق لري ، که نه ؟

سوال: (۳۸) دخالددرې زامن زید ،عمر ،بکردی دهلکانو موردجائدادمالکه ده زیددکوراونورکارونه کوي ،عمراوبکرملازمت کوي لیکن بکردخپلې ښځې ګټه اودکور منقوله سامان پیداکړعمرغواړي چي موروثي جائداددموراوپلارپه ژوندکي وویشل شي اودبکرپیداکړی دکورمنقوله سامان هم وویشل شي په داسي حالت کي عمردبکردکورپه سامان کي شرعًا څه حق لري ؟(۳۲/۹۷۵-۱۳۳۳هج)

ځواب: بکرچي کومه ګټه اودکورسامان دخپل ملازمت له آمدنی څخه حاصل کړی دی

---

(۱) ردالمحتار(۳/۳۸۳) کتاب الشرکة ، فصل فی الشرکة الفاسدة ط رشیدیه.

هغه ده دي د .. ب عمر هيڅ حق په دې کې نشته (۱)

دوو وروڼو ترمينځ په مشترک دوکان کې دريم ورور ونډه نلري

سوال: (۳۹) زيد، عمر، بکر، درې سکه ورونه دي چې ورسره د مور او پلار له ترکې څخه دا ستوګني له مکان پرته هيڅ جائدادنه وو زيد او عمر پخپل شناخت له يو ناجر څخه څه خوراکې شيان په قرض راوړل او دوا ړو په ګډه ددې تجارت کاوو د ريم ورور بکر د دوئ په تجارت کې ور ګډنه وو بلکې ځان ته يې پخپله يو دکان کاوو اما په کورکې درې سره ورونه سره د بچيانو يو ځای اوسېدل او د مصرف صورت يې دا سې وو چې د کور غتې، غتې خرچې لکه خوراکي شيان، جامې، لرګي او نور د زيد او عمر له دوکانه صرفېدل د بکر له دوکانه هم سپکې خرچې لکه مالګه. مرچ. بوره (چينې) او نور کور ته راتلل څو کاله دا راز تېر شول چې د زيد او عمر دوکان ښه کافي ګټه وکړه خو بکر چنداني ګټه ونکړه اوس دا درې سره ورونه جلا کېدل غواړې او زيد او عمر وايي چې زمونږ د دوکان ګټه نيم په نيمه بايد زمونږ دد واړو ترمينځ ووېشل شي، ځکه چې بکر په دې کې نه عملاً شريک وو او نه نورپه کوم رنګه ده پکې برخه اخستې ده نه شرکت عقد او نه شرکت ملک، ځکه چې د پلار له ترکې څخه په دې کې يوه ... نه هم نه ده لګېدلې اونه پلار کوم جائداد د نغدو او شيانو پرې اېښی وو خو بکر په دې دوکان کې هم د دريمې برخې غوښتنه کوي او وايي چې زه د غې دوکان په تجارت کې په هيڅ رنګه شريک نه وم اما استوګنه او عيال د دريو سره وروڼو خو په يوه کورکې وو او ماهم له خپل کوچني د وکان څخه د کور د مصرفونو لپاره څه ناڅه ورکول شرعي حکم څه دی؟ (۱۸۱۵/ ۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: په دې صورت کې له لوئ دوکان څخه د بکر د دريمې برخې غوښتنه صرف بې ځايه او غلطه ده په دې دوکان کې شرعًا ده په هيڅ ډول شرکت نشته (۲) فقط.

---

(۱) لقوله عليه السلام: كل احد احق بماله من والده وولده والناس اجمعين (السنن الكبرى للبيهقي ۷/ ۷۹۰ دار الكتب العلمية بيروت)

(۲) وكذا لو اجتمع اخوة ... شامى (۳۸۳/۲) كتاب الشركة فصل فى الشركة الفاسدة ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

دیوه وروردبېل تجارت حکم

سوال: (۴۰) دځلوروسکه ورونوتجارت یوځای وي جائدادملکیت اونورتول شریک دي خوراک ،څښاک هم یوځای کوي په دوئ کې یوه وروړله چاڅخه قرض واخست له نوروور نوجلا تجارت هم کوي اودخپلوورونوسره هم سم په تجارت کې برخه اخلي په زیاتوب وختونوکې دخپل تجارت چارې ترسره کوي نوپه دې صورت کې په دغه خاص تجارت کې چې کومه ګټه یاتاوان وشي دابه یواځې دده وي که به نورو ورونه په دې کې شریکان وي ؟ (۸۱۵/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: ددې ځان نه تجارت دګټې اوتاوان هیڅ وروړشریک اوذموارنه دی (۱) فقط

دوروڼودپلومالونوحکم

سوال: (۴۱) دیوه سړي په وارثانوکې دوه زامن اویوه ښځه دي ترشلوکلونوپورې یې خوراک یوځای وکړاماکاراوګټه دواړوزامنوبېله ،بېله کوله اودګټې مال یې بېل ،بېل ښووی جائدادونه ،کورونه ،تالابونه اونوریې رانیول اوجوړول اوس دوئ جلا کېدل غواړي نودغه جائدادونه ، مکانونه ، تالابانواونوربه ددوئ ترمینځ څرنګه وېشل کېږي ؟ آیاهغه جائداداومکانونه اونوربېل ، بېل چې چارانولي یاجوړکړي دي دهماغه به وي که به پروارثانوددوئ له برخوسره سم برابروېشل کېږي ؟ (۹۴۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: کله چې دغودواړوزامنوجلا ، جلا ګټلي دي اودخپلي ګټې په مال هریوه بېل ،بېل جائدادونه رانیولي دي اوسرایونه اونورجوړکړي دي نوهریودخپلې ، خپلي ګټې اورانیولي جائدادمالک دی دنوروروارثانوپکي هیڅ حق اوبرخه نشته قال فی ردالمحتار: یؤخذ من هذا : ماافتی به فی الخیریة فی زوج امرأة وابنهااجتمعافی داروا حدة واخذکل منهمایکتسب علیحدة ویجمعان کسبهماولایعلم التفاوت والاالتساوی ولاالتمییزفاجاب بأنه بینهما سویة الخ (۲) په دې عبارت کې دویجمعان کسبهما الخ له قید څخه معلوم شوه

(۱) وفی الدرر: لایستحق الربح الاباحدی ثلث: بمال اوعمل اوتقبل (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار. (۳/ ۳۸۲ کتاب الشرکة مطلب فی شرکة التقبل.

(۲) ردالمحتار (۳/ ۳۸۳) کتاب الشرکة بعد فصل فی الشرکة الفاسدة ط رشیدیه.

چي که دوئ دواړه خپل ګټلی مال په خپل مینځ کې سره غونډنکړي نو هریو د خپل
،خپل ګټلې مال او جائداد څښتن دی لاخفاء فیه فقط.

دیوه وروره کارکې ګډون نه کول

سوال: (۴۲) کلا ه محمد، وصی محمد، نور محمد او عبدالرحیم څلور سکني وروڼه وودتو لوخوراک، څښاک یوځای وواماکاروبارصرف دربیوورڼوپه ګډه کاوونورمحمد خپل وخت په سیلونواولاوبالۍ کې تیراوودتقدیرفیصله وه چي بوتاجراغی اوپه چل اودوکه یې دکورټول سامان سره دګېنې بلکي له بهرڅخه هم چي څومره مال په لاس ورغی ټول یې یوووړی چي شمیرېې انداز۴۲زره وو له دې څخه یوه روپۍ هم وصول نه شوه چي له امله یې درې سره وروڼه په سخت زیان اوتاوان کې ولوېدل اخیرپای مایوس شول درې سره وروڼو په ډیرکوشش بیاکاروبارپیل کراوپه ډیره ګرانه یې ۱۸زره قرضه اداکړې وه چي عبدالرحیم وفات شوپه دې وخت ۲۴زره قرضه پاتي وه اوسرمایه هیڅ نه وه عبدالرحیم یوزوئ عبدالرحمن ،یوه لورنوربي بي ،یوه ښځه مریم اودرې وروڼه پرېښودل.
له دې وروسته کلاه محمداووصی محمد کاروبارپرمخ بوتلی اودخدای جل جلا له په فضل پاته ټوله قرضه یې اداشوه اوڅه سرمایه هم جمع شوه چي پکې داستوګنې لپاره یوکورهم واخستل شولس کاله وروسته وصی محمدوفات شوهغه دوه زامن محمدایوب، محمدعثمان، یوه ښځه نوربي بي، اودوه وروڼه پرېښوول نوربي بي دوصی محمدله ترکې څخه خپله برخه دخاوندزامنومحمدعثمان اومحمدایوب ته هبه کړه دتجارت کاروبارپر مخ روان ووکلا ه محمدوفات شوهغه دوه زامن محمد اسماعیل، عبدالغفار، دوې لوڼې رحمت، زینب اویوه ښځه عائشه پرېښودل بیارحمت وفات شوه دې یوزوئ عبدالقدوس یوه لورزبیده اوخاوند عبدالغنی پرېښوول بیازینب وفات شوه دې یوزوئ ابوالقاسم، دوې لوڼې آمنه اوسکېنه اوخاوندمحمدرفیق پرېښوول بیامحمدعثمان مړشوده دوې لوڼې جمیله اوجنت، یوه ښځه سائره اویوسکه وروړمحمدایوب پرېښوول بیامحمدایوب انتقال شوده یوه ښځه سکېنه درې زامن اکرام، محمد، اولقمان اوڅلور لوڼې رابعه، اسیه، سلمی اواسماء پرېښوول.
اوس پوښتنه داده چي په دغه کاروبارکې چي دربیوورونوکلاه محمد، وصی محمد، اوعبدالرحیم په ګډه کارکاوواویوه وروړنورمحمدهیڅ نه کول هریوه وروړدڅومره برخوحقداردی؟ دنورمحمدهم څه برخه شته، که نه؟ که شته نوڅومره؟ اوعبدالرحیم چي کله

Maktaba Tul Ishaat.com

وفات شوی ووهغه وخت پرته له قرض نورهیڅ نه وونودده هم برخه په دې کاروبارکې شته ،که نه ؟ که شته نوڅومره ؟ بیاددې خلوروورونوبرخې به ددوئ پروارثانوڅرنګه وېشل کیږي ؟ (۹۹/۱۳۴۱هج)

ځواب: په شامی فصل شرکة فاسده کې راغلې دي : وكذالواجتمع اخوة يعملون فی تركة ابيهم ونماالمال فهوبينهم سوية ولواختلفوافی العمل والرای الخ(۱) (شامی: ۳/ ۳۴۹)

له دې روایت څخه معلومه شوه چې که دپلارپه ترکه کې څوورونه کاروباراوتجارت وکړي اوهغه پرمخ بوزي نوهغه ټول ورونه په داسې کاروبارکې برابره برخه لري که څه هم ددوئ عمل اوکوشش بېل ،بېل وي خوکوم وروچې یومخ له دې کاره جلا وواوهغه هیڅ ډول مرسته له ورونوسره په کارکې ونکړه اوهیڅ ډول کاریې ونکړنودپورتني روایت له مفهوم څخه معلومه شوه چې دی په دغه زیاتوب کې ونډه نلري صرف له اصلي ترکې څخه چې څه ده ته ورسیږي دی دهغه مالک دی اوروسته چې کله هغه مال ټول ضایع شونوبیاله نوې سره چې کوموورونوکارپیل کړی اوکاریې پرمخ بوتلی اودپلارترکه هیڅ شی پاتې نه شونوهغه ددوئ دی یعنی کوموورونوچې قرض واخست سرمایه یې زیاته کړه اوګټه یې وکړه نوداصرف ددوئ حق دی اوله دوئ وروسته ددوئ بچیانوته ددوئ برخه رسیږي فقط.

بېله سرمایې اوشرطه دوروړه تجارت کې عملا شریکېدل صرف احسان دی

سوال: (۴۳) دزیددرې زامن عمر، بکر، خالد ، دزیدپه ژوندکې عمرنوکري کوله خوزید ته یې څه نه ورکول آن تردې چې زیددعمردکوروالااونورخرچه هم کوله ځوورځې وروسته عمردملازمت په روپوتجارت پیل کړ،زیدله وفات وروسته بکرپه تجارت کې بېله کوم شرطه اوبې دروپوله ورکولوورشریک شواوترڅلوروکلونوپورې عمراوبکردواړوکارونه کول له دې وروسته له یوبل څخه جلا شول په دې صورت کې دتجارت له مال څخه وبکرته څه برخه رسیږي ،که نه ؟ اوخالدهم دکومې برخې حقداردی ،که نه؟(۹۲۱/۱۳۴۵هج)

(۱) ردالمحتار (۳/ ۳۸۳) کتاب الشركة ، بعدفصل فی الشركة الفاسدة ط رشيديه.

ځواب: عمرچي کله دخپل پلار(زید) څخه دده په ژوند کې اړیکې ختمې کړې دي نوده چي پخپل کسب کوم تجارت وکړهغه ټول دده دی دپلاریادده دنوروورونو په دې کې هیڅ حق نشته بکرچي دخپل ورورعمرسره کوم شراکت وکړاودده سره یې چي په ګډه کوم کار وکړداشرعًا صرف احسان اوتبرع بلل کیږي ،ځکه چي دغه شرکت کوم شرعي شراکت نه دی چي ورباندي شرعي حکمونه جاري شي نودتجارت په دې مال کې دعمرهیڅوک شریک نشته دادپلارپه ترکه کې نه شمارل کیږي چي خالدیانوروارثان په دې کې شـ . ک شي (۱) خوپه دې کې هم شک نشته چي دعمردغه فعل شرعًا روانه ووچي ده دکوروالا اوبچیانونفقه دخپل پلارپرغاړه اړولې وه په دې دی ګنهګاردی اوپه دې لحاظ که دی په دغوروپوکې خپل نوروروڼه هم شریکان کړي نودنفقې دخرچوبه څه ناڅه جبران وشي.

له پلاره دبېل اوسېدوونکې زوئ ګټلې مال دپلارپه ترکه کې نه شمارل کیږي

سوال: (۴۴) زیدچي خاوندد علم اوپه یوه کلي کې امام وو له اولنۍ ښځې څخه یې یوزوئ(عمر) پیداشوزیدوخپل زوئ عمرته واده وروکړپه امامت کې یې خپل ځای ناستی وټاکی اوڅه جائداداوګڼه کوم چي دعمردموروودعمرسره بېله هبې کولوپربښوول په بل کلي کې امام شواوداولې ښځې تروفات وروسته زید په بل کلي کې دوهمه نکاح وکړه له هغې څخه یې کوچنیان ونشوبیایې له دریېم واده څخه څوکوچنیان وشوکوم چي موجود دي اوزیدته په دوهم کلي کې څه جائداداوګڼه په لاس ورغلواوعمرپه اول کلي کې څه پرمختګ دامامت له آمدنۍ څخه وکړوروسته زیدوفات شواوس عمروایې کوم جائداد اوګڼه چي زماسره دي هغه زمادي اوپه دوهم کلي کي چي کوم جائداداوګڼه دي هغه دزیدترکه ده ،ځکه نوزماپه هغه کې برخه پکارده اودوهمه ډله وایې چي ټول جائداداو ګڼه دزیدترکه ده په دې صورت کې شرعي فیصله څنګه ده ؟(۱۳۴۵/۸۷۳هج)

(۱) ثم هذافی غیرالابن مع ابنه لمافی القنیة الاب وابیه یکتسبان فی صنعة واحدة ولم یکن لهماشئ فالکسب کله للاب ان کان الابن فی عیاله الخ (ردالمحتار(۳/ ۳۸۳) کتاب الشرکة ، فصل فی الشرکة الفاسدة ط رشیدیه) له پورته بیان شوې روایت څخه معلومه شوه چي زوئ جلا وي نودهغه مال دپلارمال نه بلل کیږي والله اعلم.

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: ددې پېښې په اړه مخکې پوښتنه شوې وه له هغه څخه معلوم شوې وو چې عمرجلا اوسبدی دزید په عیال یعنی پالنه کې نه وواوعمردخپل امامت په کسب جانداد واخست اوپرمخ یې بوتلی نوپه دې صورت کې دشامي دروایت سره سم چې دعمرسره کوم څه ګټلي دي هغه دزید په ترکه کې نه شمارل کيږي اوکومه ترکه چې دزید په دوهم کلي کې ده په هغه کې دنوروورثانوسره عمرهم برخه لري الاب وابنه یکتسبان فی صنعة واحدة ولم یکن لهماشئ فالکسب کله للاب ان کان الابن فی عیاله لکونه معیناله الخ (شامی عن القنیة ص: ۳۴۹) نودان کان الابن فی عیاله له قید څخه معلومه شوه چې که زوئ بېل اوسيږي اودپلارسره یوځای شامل نه وي نودده سره چې کوم ګټلی مال دی هغه دپلارترکه نه شمارل کيږي(۱) فقط.

له پلارسره داوسېدوونکي زوئ ګټلي مال دپلارپه ترکه کې شامليږي

سوال: (۴۵) زیدودوپسرداشت یکې ازانهادرحالت پیری پدرخودازعیال پدرعلیحده گردیده قدری اموال فراهم گردانیدوپسردیگردرعیال پدربوده ازکسب خودبرپدرخود نفقه گردانیدوقدری اموال حاصل گردانید،بعدمرگ پدرپسریکه علیحده بوازاموال پسریکه درعیال پدربودحصه مي طلبدواموال مکسوبه خودرابوجه علیحدگی ملک خاص خودقرارداده برادرخودرامحروم می گرداند؟ فقط (۱۵۳۴/۴۲-۱۳۴۷هج)

جواب: پسریکه درعیال پدربودمکسوبه اوکه شامل مکسوبه پدرشدملک پدراست وبعدازمرگ پدردرترکه ا ش شا مل است وپدروپسردران بحصه مساوی حق دارندومالک اندپسریکه درعیال پدرنبودمکسوبه اوخالص ملک اوست پسردیگررا دران حصه نمی رسدکذافی الشامی(۲) فقط.

دسوال (۴۵م) ترجمه: دزیددوه زامن دي په هغوئ کې یوه دپلارپه سپین ږیرتوب کې دده له عیاله بېل شوڅه مال یې جمع کړاودوهم زوئ دپلارپه عیال کې ووچې څه به یې ګټل په پلاربه یې لګول اوسامان یې هم حاصل کړدپلاررتروفات وروسته کوم زوئ چې جلا شوی وودپلارپه عیال کې اوسېدوونکی زوئ په مال کې دبرخې غوښتنه کوي اوخپل

(۱) الشامی (۳۸۳/۳) کتاب الشرکة ، بعدفصل فی الشرکة الفاسدة.
(۲) الشامی (۳۸۳/۳) کتاب الشرکة . فصل فی الشرکة الفاسدة.

کتلې مال اوسامان دبېلوالي له امله خپل دخان بولي دوهم ورور يې برخې کوي؟

خواب: کوم زوئ چي دپلارپه عيال کي وودهغه کتلی مال او اسباب دپلارپه کته کي دشاملېدوپه وجه دپلارملک دی اودپلارله مړېنې وروسته په ترکه کې شمارل کيږي .څکه نودواړه زامن به په دې کې دبرابروبرخوحق لري اوکوم زوئ چي دپلارپه عيال کې نه وودهغه کتلی مال دهغه ملک دی ،څکه په هغه کې دوهم زوئ هيڅ برخه نلري.

دمشرورورخپلې اودنابالغ ورورروپۍ په تجارت کې لګول

سوال: (۴۲) حسيني نابالغ مرحوم دخپل مشرورورنبی صاحب سره يوځای اوسېدی اونبی صاحب خپلې اودخپل ورورروپۍ په تجارت کې ولګولې نوکومه کټه چي وشوه هغه دچاده؟ (۲۲۴/۴۴-۱۳۴۵هج)

خواب: هغه کټه ددواړوده(۱) فقط.

ديوه ورورله مشترک مال څخه وخپل زوئ ته دکاروبارلپاره روپۍ ورکول

سوال: (۴۷) امين الدين ، کريم الدين ، اوقسيم الدين درې سره ورونه له همېشه څخه په مال اوسامان سره ګډدي دامين الدين يوزوئ له خپل پلارڅخه څه روپۍ وغوښتې چي زه جلا کاروبارکوم امين الدين ودغه زوئ ته دروپوورکولوپرمهال داوويل چي کله زه ورورپوته اړشم دغه روپۍ به زه اخلم چي کله ستاکارپرمخ ولاړشي رابې کړه نوموړې زوئ کاروباروکړبحمدالله پرمخ ولاړی اودپلارروپۍ يې وراداکړې کومې روپۍ چي امين الدين ودغه زوئ ته ورکړې وې هغه يې له مشترک مال څخه ورکړې وې يعنی دټولو ورونو وې اودروپوورکولوپرمهال يې له نوروشريکانواجازه نه وه اخستې خوټول په دې پوره خبروواماقسيم الدين اوکريم الدين په دې نه ووخبرچې دبېرته ورکولوپه وعده يې روپۍ ورکړې دي نوپه دې صورت کې قسيم الدين اوکريم الدين دنوموړې هلک اکاګان دهلک په ګټلې مال کې دبرخې حق لري ،که نه؟ (۲۱۳/۱۳۴۱هج)

(۱) وكذا لواجتمع اخوة يعملون فى تركة ابيهم ونماالمال فهوبينهم سوية ولواختلفوا فى العمل والرأى (الشامى ۳/ ۳۸۳) كتاب الشركة فصل فى الشركة الفاسدة ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: په دي صورت کي قسيم الدين اوكريم الدين ددغه هلک په ګټلي مال کي برخي موندلوحق نلري فقط.

په مشترک کاروبار کي دوفات شوي ورور دبچيانوبرخه

سوال: (۴۸) دزيدله وفات وروسته دزيدله نغدي ترکي څخه دده دربيوسره زامنو کاروباردتجارت يوځای ووبيااله دوئ څخه عمروفات شواودهغه بچيان هم دخيلو دوارو اکاګانوسره يوځای دي اودرأس المال (اصل مال) دتجارت دزيدترکه وه چي دري سره ورنوورباندي يوځای کاروبارکولوخودواړو اکاګانو دعمرتروفات وروسته چي څومره کورونه جائداداونورپه دغه مشترک مال حاصل کړی دی يايي حاصلوي هغه ټول پرخپلونومونورانيسي اودوفات شوي وروززامن تراوسه له دوئ سره دي په داسي صورت کي دعمربچيان په ټول جائداداودتجارت په سامان کي دخپلوبرخوسره سم برخي لري اوشرعًا شريکان دي ،که نه ؟(۸۹۷/ ۱۳۴۳هج)

جواب: کله چي دعمرترکه اوحصه دواړوورونوپه تجارت کي ورګډه دخپلوبرخوپه رنګه وساتله نوپه ګټه کي دعمربچيان دنوروورونوپه څيرمالکان اوشريکان دي ترڅوچي شراکت باقي دی په ګټه کي ټول حق لري يعني دعمربرخه به هم دنورو دووورونوپه څيروي اودعمربچيان ددې حقداران دي(۱) فقط.

دفوت شوي شريک روپۍ په تجارت کي لګول

سوال: (۴۹) زيدوفات شوجائداداونغدي روپۍ يي پاتي شوي نغدي کمي وي له زيدوروسته دزيدشريکانودزيدنغدي روپۍ په تجارت کي ولګولي تجارت يي په وکړ داجائزدي ،که نه ؟ اوګټه اوتاوان دزيدوروپوته لګيږي ،که نه ؟ (۱۰۷۷/ ۱۳۳۹هج)

(۱)وكذا لواجتمع اخوة يعملون فى تركة ابيهم ونماالمال فهوبينهم سوية ولواختلفوا فى العمل والرأى (الشامى ۳/ ۳۸۳) كتاب الشركة فصل فى الشركة الفاسدة ط رشيديه.

دزید تر وفات وروسته تجارت ختم شو او د شریکانو سره معامله پوره شوه

ځواب: دزید تر وفات وروسته تجارت ختم شو او د شریکانو سره معامله پوره شوه نو که شریکانو دزید روپۍ په تجارت لګېدلې وساتي نو تاوان دزید پر روپو نه راځي په ګټه کې اختیاردی که یې پرا چوي ،که نه ؟(۱) فقط

له مشترکې ترکې څخه چې کومه ګټه وشوه دهغې حقدار څوک دی

سوال: (۵۰) دزید په ترکه کې ۲۷۰۰ روپۍ نغدې وې او دده دوفات پر مهال داوارثان پاته شول یوه ښځه عائشه ، یوه لور فاطمه ، درې زامن ، زید خو تاجر وو ،څکه دده دغه روپۍ په تجارت کې لګېدلې وې دده په ژوندکې اوله دې وروسته هم وارثانو خپلې ،خپلې برخې نه دي اخستې، بلکې دتجارت لړۍ همداسې روانه وه نژدې لس کاله تیرشو خو ددغو روپو له آمدنۍ څخه دریو سره زامنو خپلې خرچې اخستې خو فاطمې او عائشې ترننه یوه آنه هم نه ده اخستې بلکه پر تول جائداد که نغدې وي که سامان ددغو دریو وروڼو قبضه او تصرف وو دفاطمې او عائشې خوراک ،څښاک هم له ترکې څخه نه دی راوتلی.

اوس دغه ترکه وېشل کیږي او په کاته کې دلیکل شوې حساب له مخې درې سره هلکانو اووه زره روپۍ په لس کاله کې مصرف کړې دي او نژدې یوولس زره روپۍ اوس هم موجودي دي چې پکې اصل روپۍ ۲۷۰۰ هم شاملې دي چې ورڅخه دګټې په توګه دغه اتلس زره روپۍ حاصلې شوې دي اوس پوښتنه داده چې دفاطمې او عائشې برخه به صرف دموجوده یوولس زرو روپو څخه اداکیږي که له اتلس زرو څخه ولې چې فاطمه او عائشه دعوی کوي چې دغه روپۍ زمورپنځو وارثانو تر مینځ په شرکت ملک سره مشترکې وې چې ورڅخه درې سره وروڼو زموږ له اجازې پرته اووه زره روپۍ مصرف کړې دي او موږ یوشی هم نه دی اخستی ؟(۱۸۱۵/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: په پوښتنه کې په بیان شوې صورت کې شرکت عقد نه خو په ځرګند تیا سره منعقد شوی دی او نه دفقهي قواعد له مخې کېدای شي ،څکه چې دزید ترکه زیاتره عرض تجارت یعنی سامان او نوردي او په دې کې شرکت عقد نشي کېدای لکه چې په خلاصة الفتاوی کې راغلې دي: الشركة انماتصح بالدراهم والدنانیر والتبر لایصلح رأس مال

(۱) وتبطل الشرکة بموت احدهما (تنویر الابصار مع الشامی (۳۸۴/۳) فصل فی الشرکة الفاسدة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

الشرکات فی ظاهرالروایة وفی روایة کتاب الصرف التبرکا لنقودوالمعترفیه العرف الخ (۱)
،څکه نودزیدترکه دزیددوارثانوترمینځ په شرکت ملک سره مشترکه ده اوپه شرکت دملک ویوه شریک ته دبل شریک په برخه کې دتصرف کولو شرعًا هیڅ حق نشته لهذا دري سره زامنوچي ترلسو کلونو پوري دعائشي اوفاطمي پربرخودوئ له اجازې پرته کوم تاجرانه تصرفات کړي دي هغه ترعقدشرکت لاندي نه شي راتلای اوکومه ګټه چي په دغه موده کې شوې ده هغه به داصل مال په څیرپرواړثانوددوئ دبرخوسره سم وېشل کیږي یعنی په ذکرشوې صورت کې به اتلس زره روپۍ اصل وګرځوددي اتمه ،اتمه برخه به وعائشه اوفاطمي ته ورکول کیږي ، علامه شامی رحمه الله ددې مسئلې په اړه په یوه مستقله جزئیه کې هم حکم لیکلی دی.

تنبیه : یقع کثیرافی الفلاحین ونحوهم ان احدهم یموت فتقوم اولاده علی ترکته بلا قسمة ویعملون فیهامن حرث وزراعة وبیع وشراء واستدانة ونحوذلک وتارة یکون کبیرهم هوالذی یتولی مهمالهم ویعملون عنده بأمره وکل ذلک علی وجه الاطلا ق والتفویض لکن بلا تصریح بلفظ المفاوضة ولابیان جمیع مقتضیاتهامع کون الترکة اغلبها او کلهاعروض لاتصح فیهاشرکة العقدولاشک ان هذه لیست شرکة مفاوضة خلافالماافتی به فی زماننامن لاخبرة له بل هی شرکة ملک کماحررته فی تنقیح الحامدیة ثم رأیت التصریح به بعینه فی فتاوی الحانوتی فاذاکان سعیهم واحداولم یتمیزماحصله کل واحدمنهم بعمله یکون ماجمعوه مشترکابینهم بالسویة وان اختلفوافی العمل والرأی کثرة وصواباکماافتی به فی الخیریة الخ (شامی کتاب الشرکة دریبیم ټوک) (۲)

دشرکت څوفاسدصورتونه

سوال : (۵۱) زیداوبکرمسلمانان اوموهن نامسلمان دوئ درې سره په یوه ټیکه کې شریکان دي صورت داسي دی چي پردولتي سړک شګه اچول دي په دوئ کې یواځي زید روپۍ لګوي اواړوندکارزیاتره دمزدورانوپرغاړه دی چي دهغوئ لګول اوبندوبست کول اونورهم زیدکوي.

(۱) خلاصة الفتاوی ۴/۲۹۴کتاب الشرکة الفصل الاول مطبوعة نول کشورلکنو.
(۲) الشامی (۳/۳۷۰) کتاب الشرکة ، مطلب فی مایقع کثیرافی الفلاحین ط رشیدیه .

خه ناخه خارنه هریوکوي پخپل مينځ كې د اسي پرېكړه كړي ده چي خاص له ګټې څخه به دوې برخې زيد اويوه برخه بكراوموهن اخلي آيادامعامله روا ده ؟ (۱/۷۵-۳۲/۱۳۳۳هج)

ځواب: ديادشوې شركت معامله دشريعت له مخې سمه نه ده ځكه چي په شراكت كې بايدروپۍ دټولوشريكانووي(۱) اوكه مضاربت دې ته وويل شي نوپه مضاربت كې عمل دبل چايعنې دمضارب پكاردى رب المال (دمال څښتن) يعنې دزيد عمل شرط ګرځول عقدفاسدوونكى دى كمافى ردالمحتاروغيره(۲) .

سوال: (۵۲) زيداسپه رانيوله اوبكرته يې وويل چي حكومت د اسپوپه نوم څلورمه دمځكې وركوي اوزمازوئ خالد شاهددكم عمردى اوپاللې اسپه حكومت منظوره نكړي كه زماپه نوم اسپه قبوله كړي بياهم ستاسواوزمانيمه برخه ده اوكه ستاسوپه نامه يې كومه اسپه قبوله كړه نوبه هم برخه برابره شي اونيم قيمت داسپې بكروزيدته وركړخالد اسپه قبوله نه شوه اودبكرپاللې اسپه قبوله شوه داشراكت روادى ،كه نه ؟ اودمځكې حاصل دچاحق دي كله چي اسپه دبكرپه نامه قبوله شوه اودخالدپه نامه نشوه قبوله(۱۰۱۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: دغه شركت صحيح نه دى اوپه ظاهره دشراكت په قسمونوكې په يوه قسم كې هم داخل نه دى ،ځكه نوكوم څه چي دداسې وركولوپه وجه دبكرپه نامه مځكه وركوله شوه دهغه ګټه صرف دبكرده كه هغه احساناڅه وزيدته وركړي نودارو ادي په درمختاركې راغلي دي: بخلا ف شركت دلالين ومغنين الخ ووعاظ وسوال لان التوكيل بالسوال لايصح قوله لان التوكيل بالسؤال لايصح ومالاتصح فيه الوكالة لاتصح فيه الشركة (شامى ۳/ ۳۴۸) (۳) فقط.

---

(۱) قال فى البدائع اماالاول وهوالشركة بالاموال فهوان يشترك اثنان فى رأس مال الخ (بدائع ۵/ ۷۳فى اوائل الشركة)

(۲) وعبارة الشامى: واشتراط عمل رب المال مع المضارب مفسد للعقدلانه يمنع التخلية فيمنع الصحة (الشامى ۵۴۴/۴ ،ط رشيديه) وفى الهندية فان شرط ان يعمل رب المال مع المضارب تفسد المضاربة (هنديه۴/ ۳۸۷)

(۳) الدرالمختاروالرد (۳۸۱/۳)مطلب فى شركة التقبل ، كتاب الشركة ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال : (۵۳) زيدو عمرته وويل چي كه ته په تجارت كې روپۍ راكړې نو په گټه كې به دوې دربيمې زماوي اويوه دربيمه ستاواوتاوان به هم داسي وي له دې معاملې وروسته زيدو عمرته څه روپۍ وركړې دما ل درانيولولپاره يې وليږلې عمرخپل وطن ته ولاړی روپۍ يې بېرته وركړې داسي يې ورته وليكل چي اوس دمال رانيولوموقع نشته له دې وروسته زيدو عمرته وليكل چي مادوعدې سره سم مال رانيوی كه ته راسره شراكت كوې نوروپۍ راوليږه عمردوه زره ورولیږلې نوعمرپه دې صورت كې شريک شو،كه نه ؟ اوداشراكت صحيح شو،كه نه ؟ (۱۱۵۲/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : داشراكت فاسدی چي په دې كې خواول دروپيومقدارنه دی بيان شوی اونقصان په هرصورت كې دربيمه دعمرپه ذمه شوی دی ،ځكه نوداشراكت فاسدی اودفاسدشراكت حكم دادی چي څومره دهريوه روپۍ وي دهغومره گټې اوتاوان به هغه ته وركول كيږي(۱) فقط.

له خيانت كوونكو شريكانوسره بايدڅه وشي

سوال : (۵۴) په يوه دوكان زيداونورڅوكسان شريكان شول تولوپردې خبره وعده اوقسم واخست چي موږبه ددوكان له شراكته نه جلا كيږواونه به دكوم شريک حق خوروداوديږپه ايمانداری سره به كارترسره كوواوس دد ې په خلا ف دده ځيني شريكان دنوروشريكانو سره خيانت اودهغوئ حق خوري زيدله دې ويريږي چي دوعدې په مالونوكومه مواخذه ونه شي په دې صورت كې بايدڅه وشي ؟ (۱۲۰۲/ ۱۳۳۵هج)

ځواب : په دې حال كې كه زيدله شراكته جلا شي نوپرده هيڅ مواخذه نشته بلكي دداسي خائنانوخلكوسره په شراكت كولوكې دمواخذې انديښنه ده ،ځكه نوزيدلپاره ضروري ده چي دی شراكت پريږدي(۲) فقط.

---

(۱) والربح فی الشركة الفاسدة بقدرالمال ولاعبرة بشرط الفضل (الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۳۸۳) كتاب الشركة فصل فی الشركة الفاسدة ط رشيديه) وفی الشامی: والوضيعة بينهماعلی قدررأس مالهماابدا(ردالمحتار (۳/ ۳۷۴) كتاب الشركة . مطلب فی توقيت الشركة روايتان ط رشيديه)

(۲) قال رسول الله صلی الله المرء علی دين خليله فلينظراحدكم من يخالل (مشكوة ص: ۴۲۷ . باب الحب فی الله ومن الله).

په شراکت کې له تهمت (تور) څخه ځان ساتل

سوال : (۵۵) زمادیوې مېرمنې سره په زراعت (کښت) کې شراکت دی ددې کورنۍ په سلګونو ډوله تهمتونه لګوي څه حکم دی ؟ (۱۲۵/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : کله چي ددې مېرمنې په شراکت سره تهمتونه لګېږي نوله داسي تهمت څخه ځان ساتل پکاردي ولي چي دتهمت له ځایونودځان ژغورنې حکم په شریعت کې راغلی دی(۱) فقط.

له ډمې سره په تجارت کې شراکت کول

سوال : (۵۲) دحلا لي آمدنۍ درلودوونکې له ډمې سره په تجارت کې شراکت کول روادي ،که نه ؟ (۲۵۸/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : داصورت له شکه وتلی نه دی اواحتیاط په دې کې غوره دی (۲) فقط.

دشرعې په خلاف قاعدې درلودوونکې کمپنۍ شیئرز (برخې) رانیول صحیح نه دي

سوال : (۵۷) یوه کمپنۍ قائمه شوې ده دهغې شئرز(برخې) راایستلې کېږي داخلګ رانیسي په داسي کمپنۍ کې شراکت روادی ،که نه ؟ (۱۵۲۲/ ۱۳۳۸هج).

ځواب : دداډول کمپنیانوقواعددشرعې په خلاف دي شراکت په دوئ کې صحیح نه دی.

سوال : (۵۸) نن ، صبا چي تاجرانه کمپنیانې څرنګه قائمې دي چي ډېروخلګوروپۍ په دې کې شاملې وي اوهغوئ په کال کې مقرره نفع مثلا څلوېښت په سل کې یاله دې کم اوزیات پرونډه نیوونکوبشي اوونډه نیوونکې خپله ونډه خرڅولای هم شي که دکمپنۍ کاربښه روان وي نوددې دبرخوقېمت زیاتېږي اوهمدارنګه دتاوان په حالت کې دبرخوپه قېمت کې کمی هم راځي نوپه دغوحالاتوکې ایاکوم مسلمان هم په داسي کاروبارکې برخه اخستلای شي ؟ (۲۲۸/ ۱۳۳۸هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: قواعداومعاملات ددغوکمپنیانوزیاتره دشرعي په خلاف اوحرام وي مثلا په سل کې څه مقداردګټې معلومول داهم دشرکت اونورومعاملوفاسدوونکی دی دغه رنګه زیاتره قواعداوشرطونه دشرعي په خلاف وي اوخرخول دکوم ونډه لرونکي خپله برخه په کمواوزیاتوروپوهم حرام دی نوپه داسي معاملاتوکې دمسلمانانولپاره شراکت صحیح نه دی فقط.

سوال: (۵۹) زموږپه زمانه کې دټراموي اوریلوی کمپنیانواونوروکارخانوبرخې چي ددې ځای په اصطلاح ورته شیئروایي رانیول کیږی ددې صورت داسی وي چي یوه کمپنی درخت یعنی جاموجوړولویااوسپینې جوړولومقرره شي اودهغه سرمایه مقرره شي دهغه برخې خرخول کیږی اوددې کارکوونکې هم تنخوااخستوونکي وټاکل شي اودخپلې برخې پرسرګټه هم وېشل کیږي اوڅه روپی له ګټې څخه جمع کوي چي په سودورکول کیږي اوسودددې په ګټه کې ورګډیږي پرونډه نیوونکوویشل کیږی اوددغوبرخوقیمت دکمپنی دګټې اوتاوان په اعتبارپورته اوکښته کیږي ونډه نیوونکې خپلې برخې خرخوي دسوداصورت داسي وی چي بائع (خرخوونکې) ودلال ته وایې چي زه دخپلې فلانی کمپنی برخه خرخول غواړم دلال یې خرخوي دلته مشتری (رانیوونکی) پرکوم شی قبضه نه کوي بلکې دیوه پرځای دبل نوم لیکل کیږي دغه برخې رانیول روادي ،که نه ؟ (۵۳۴/۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: په داسي کمپنی کې شریکېدل شرعًا روانه دي چي شرطونه اومعاملې ددې ټول دشریعت خلا ف دي اوحرام دي اودسودمعامله په دې کې داخله ده بیادکوم بل چاکومه برخه له کوم شریک څخه اخستل اورانیول هم صحیح نه دي ،ځکه چي دپیرلواوپلورلوشر طونه په دې کې نشته اوکه داپربیع اوشراء حمل نکړوبلکې دافکروکړوچي یوشریک پرخپل ځای بل څوک دکمپنی شریک جوړوي اوپخپله جلا کیږي نوداهم صحیح نه دی ،ځکه چي دداسي کمپنی شراکت صحیح نه دی

آیاونډه نیوونکې دخپلوروپوغوښتلواواخستلوحق لري

سوال : (۲۰) یوه سړی څه روپۍ ویوې کمپنۍ ته ورکړې پکې ونډه یې ونیوله اودکمپنۍ داقانون دی چي روپۍ بیاهیڅکله په هیڅ زمانه بېرته نه ورکول کیږی اوسره ددې قانونه ونډه نیوونکې یواخي ګټه به وروکول کیږي آیاداقانون روادی ؟ اوسره ددې قانونه ونډه نیوونکې دخپلوروپیود غوښتني اواخستلوحق لري ،که نه ؟ (۱۹۲/۱۳۴۱هج)

ځواب : داقانون شرعًا صحیح نه دی ووندډه نیوونکوته دخپلوروپودغوښتلو اواخستلو حق شته فقط .

په مشترک آمدني رانیول شوی جائدادوېشل

سوال : (۲۱) عمراوزیددووسکني وروڼوپخپله خوښه دخپلواړوندوخوراک ،څښاک په شریکه کاوواودنوکري په وسیله چي کومې روپۍ ګټلې له خوراک ،څښاک څخه چي به زیاتې شوې عمربه په هغه جائدادرانیوی دسوداپاڼه به دداړووروڼوپه نوم لیکله کېده اوپه برابروبرخوبه جائدادرانیول کېدی اوس قبضه دعمراودزیددوارثانونیمه ،نیمه ده له دې رووسته دوه ځایونه عمرداسي رانیول چي دیوځای دسوداپاڼه دخپل وروړزیدپه نوم ولیکله اودبل ځای دسوداپاڼه دخپل زوئ په نامه ولیکله اودسوداپاڼې ترلیکلوورو سته تردوولسوکلونوپورې دداړوقبضه وه بیادزیدپه زړه کې بدنیتی پیداشوه اوپرخپل وروړعمرېې په محکمه کې عارضه وکړه چي دغه جائدادکوم چي عمردخپل زوئ په نوم رانیولی وودايي زماپه آمدني اوروپورانیولی ووماته دې څیني راواخستل شي له عدالت څخه دواړوڼولومقدمه جرګې ته رابدله کړه اوزیددجرګې ومشرانوته رشوت ورکړی دځان ملګري يې کړل اودعمرحق دعمرله لاسه ووت بیازیدمړشواوس عمرداپو ښتنه کوي چي عمزچي کوم دغه جائداددخپل زوئ اوزیدپه نامه رانیولی ووزیدپه بدنیتی سره هغه هم ناحقه پخپله واخست بیازیدمړشواوس دده دوارثانوپه قبضه کې هغه دعمرحق دی دوارثانولپاره دده حق ښوول څنګه دي ؟ (۸۹۲/ ۳۳- ۱۳۳۴هج

ځواب : قال فی ردالمحتار: وان لم یعرف مقدارماکان لکل منهماصدقه کل واحدمنهما الی النصف لانهما استویافی الاکتساب وکان المکتسب فی ایدیهما فالظاهرانه بینهما نصفان الی ان قال وکذلک لواجتمع اخوة یعملون

Maktaba Tul Ishaat. com

في تركة ابيهم وعامالمال فهوبينهم سوية ولواختلفوافى العمل والرأى الخ(۱) له دې څخه معلومه شوه چي په داسې صورت کې دواړه ورونه برابرشريکان دي ددواړوترمينځ بايدجائدادنيم ، نيم وويشل شي زيدچي کوم څه ناحقه اخستي دي دادده لپاره روانه دي اوودده دوارثانوپه هکله هم روانه دي ببرته ورکول پکاردي يادي په وبخښي اومورث چي کوم مال په حرامه وسيله ګټلى وي هغه دوارثانولپاره هم حرام دی کله چي دوئ ددې په حرام والي خبروی فقط.

دمشترکومکانونوويش څرنګه کيږي

سوال: (۲۲) دمشترکوسرايونوويش شرعًا څنګه کيږی ؟ (۲۰۹/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: کوم کورونه چي مشترک دي دهريوه تقسيم به جلا جلا کيږي کمافي الدر المختاردورمشترکة اوداروضيعة اوداروحانوت قسم کل وحدها (۲) وفى الكنز: دورمشترکة اوداروضيعة اوداروحانوت قسم کل عليحدة (۳) فقط.

سوال: (۲۳) که څوګزه مځکه دڅوکسانوسره شريکه وي اوځيني شريکان موجودوي اوځينې نه وي نوموجودشريکان آياشرعًا دااختيارلري چي له دغې مشترکې مځکې څخه دخپلې برخې په اندازه تقسيم جلا کړی په هغه کې تصرف وکړي اوپاته نوره مځکه دنوروشريکانولپاره پريږدي داسې روادي ،که نه ؟اوکه له نيسواوقربنوڅخه معلوم وي چي نورشريکان ددې اجازه کوي نوڅه حکم دی اوکه ځيني نابالغ وي نوڅه حکم دی ؟(۱۳۹۴/۲۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: په اوس زمانه کې چي قاضي ته دمرافعې کولوتصورنشي کېدای دموجودوشريکانولپاره داروادي چي دعادله کلېوالوپه حضورکې خپله برخه بېله اوتقسيمه کړي په هغه کې تصرف وکړي.

(۱) ردالمحتار (۳۸۳/۳) ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارمع الرد(۱۸۴/۵) کتاب القسمة ط رشيديه)
(۳) البحرالرائق شرح کنزالدقائق: ۹ / ۲۷۷کتاب القسمة.

اودغائب رضامعلومه شي اوكله چي له قرينودغائب رضامعلومه شي يانابالغ برخه خوندي كړى اوكله چي له قرينودغائب رضامعلومه شي

اودغائب يانابالغ برخه خوندي كړى اوكله چي دلانديني روايتونو څخه فهميږي.

نوجائز كېدل په اولى درجه دى لكه چي دلانديني روايتونو څخه فهميږي. وان لغيرالوصى التصرف لخوف متغلب وعليه الفتوى (درمختار) وفى الشامى واىمالم يحصرالتصرف فى الوصى اشارة الى جوازتصرف غيره كمااذاخاف من القاضى على ماله اى مال الصغيرفانه يجوزلواحدمن اهل السكة ان يتصرف فيه ضرورة الخ (۱) وفى العالمغيرية ايضا : والكرم والارض اذاكانابين رجلين واحدهما غائب اوكان الارض بين بالغ ويتيم برفع الامرالى القاضى فان لم يرفع الحاضروزرع الارض خصمه ظاب له فتاوى قاضى خان (۲) ويناسبه روايات جوازاخذالدين من جنس الدين من مال مديونه ومن خلاف الجنس ايضا ففى الدرالمختارواطلق الشافعى رحمه الله اخذخلاف الجنس للمجانسة فى المالية قال فى المجتبى وهواوسع فيعمل به عندالضرورة (درمختار) قال القهستانى وفيه ايماء الى ان له ان يأخذمن خلاف جنسه عندالمجانسة فى المالية وهذااوسع فيجوزالاخذبه وان لم يكن مذهبنافان الانسان يعذرفى العمل به عندالضرورة كمافى الزاهدى انتهى قلت وهذاماقالوا: انه لامستندله لكن رأيت فى شرح نظم الكنز للمقدسى .... ان عدم جوازالاخذمن خلاف الجنس كان فى زمانهم الخ والفتوى اليوم على جوازالاخذعندالقدرة من اى مال كان الخ (ردالمحتارج : ۳ كتاب السرقة) (۳)

دپلاراوخپنوزامنوګډلي مال څنګه ووېشل شي

سوال : (۷۴) دزيدپنځه زامن بالغ دي اودوه زامن يوه لورېږ نابالغ دي زيدپخپل محنت سره دزرورورپونغدوسامان اونوروګډل بيايې دبالغوزامنوپه ملګرې دځلورزرومال وګټی حالادزيدسره دپنځوزرومال موجوددی په مشتركو مالونوكې چاڅومره وګټی اوڅومره محنت يې وكړددې معلومول مشكل دي يوه زوئ وليدنژدي تراتوكلونوپورې طالبي وكړه

(۱) ردالمحتار (۵/۵۰۴) كتاب الوصايافى آخرباب للوصى وهوالموصى اليه ط رشيديه.

(۲) هنديه: ۲ / ۳۴۱، ۳۴۲، ۷ كتاب الشركة فصل فى المتفرقات.

(۳) الشامى كتاب السرقة (۳/ ۲۱۹، ۲۲۰) مطلب يعذربالعمل بمذهب الغيرعند الضرورة ط رشيديه

Maktaba Tul Ishaat. com

اوله مشترکوروپوڅخه ډيري روپۍ مصرف کړي دطالبي څخه ترفارغېدووروسته ئه لړموده په کارکي شريک وودوهم زوئ ولی احمدلاتراوسه واده نه دی شوی اوس زيداوزامن له يوبل څخه جلا کېدل غواړي نودمال وېش به ددوئ څرنګه کيږي ؟اوونابالغ بچيانوته به هم برخې ورکول کيږي ،که نه ؟(۱۳۴۳/۲۰۴۹هج)

ځواب : په دې صورت کې دغه ټول مال دزيدملک دی که زيددغه مال پربچيانوووېشل غواړي نوپرټولوبچيانوبالغوانابالغودې برابرووېشي اوکه زيدپخپل ژوندکې تقسيم ونکړنودزيدتروفات وروسته به ټول وارثان دشرعي برخوسره سم برخې وړي لکه چې په شامي کې راغلي دي: [ثم هذافي غيرالابن مع ابيه لمافي القنية الاب وابنه يكتسبان فی صنعة واحدة ولم يكن لهماشئ فالكسب كله للاب ان كان الابن فی عياله لكونه معيناله الاترى لوغرس شجرة تكون للاب الخ(۱) فقط.

دووورونوپه ګډه ګټلي مال به څنګه وېشل کيږي

سوال : (۲۵) دوه ورونه له پنځلس ، شل کلونوڅخه يوځای ژوندتيروي اودواړويوځای جائداداوسامان کسب کړل اوس دواړه ورونه بېل شول په دې صورت کې ګټلی مال اوجائدادبايدڅنګه تقسيم شي ؟آيادواړه خپل ،خپل ګټلی مال واخلي که ټول مشترک وبولي تقسيم يې کړي ؟(۱۳۴۵/۳۵هج)

ځواب : په دې صورت کې دې ګټلی مال اوجائداداونورپردواړونيم په نيمه ووېشل شي کمافی ردالمحتارللشامی : فی زوج امرأة وابنهااجتمعافی دارواحدة واخذكل منهما يكتسب على حدة ويجمعان كسبهماولايعلم التفاوت ولاالتساوی ولاالتميزفاجاب بانه بينهماسوية وكذا لواجتمع اخوة يعملون فی تركة ابيهم

(۱) ردالمحتار (۳۸۳/۳) كتاب الشركة: فصل فی الشركة الفاسدة ط رشيديه.

وکانان مهو بينهم سوية ولواختلفوافى العمل والرأى الخ (١) (شامى دريم ټوک) فقط.

دوروڼوترمينځ شريک سامان څرنګه وويشل شي

سوال: (٧٢) زيد، عمر، بکر سکه وروڼه دي دموراوپلارله ژوند څخه زيد دملازمت کولوسره دکوردټولو خرچواونوروذمواراوکفيل دی اواوس ترمرګ وروسته هم دی نوبېلېدوپه صورت به شرعًا دهريوه خومره برخه جوړيږي؟(٧٢/٣٥-١٣٣٢هج)

ځواب: که ټول وروڼه ګټي اوټول شريکان دي اودکم اوزيات حال معلوم نه دی نوکوم څه چي په کورکي شته دجلاکېدوپرمهال دي ټول برابر، برابروويشي اوکوم څه چي پلارپرې اېښي دي هغه دې هم ټول برابرتقسيم کړي(٢) فقط.

دمشترکې ترکې اومشرورورپه نوم رانيول شوې جانداد ويش

سوال: (٧٧) يوه مبرمن وفات شوه ددې ترکه ددې ددووزامنومحمدحسن اوعبدالغفارپه قبضه کې راغله اوله دې وروسته ددې ددوولوڼومريم اوبي بي برخې هم کومې چي دپلارله ترکې څخه ورکول شوې وې دهغې دپاڼې په وسيله په نامه دمحمدحسن اوعبدالغفارپه ګډه دواړوورڼوته منتقلې شوې تراوسه کاروبار، خوراک، څښاک يوځای وواوپه دې مينځ کي چي کوم نامنقوله جانداداونوررانيول شوې دي دهغوئ پراسنادو دمشرورورمحمدحسن نوم ليکل شوی دی اوس دواړه وروڼه غواړي چي سره جلا شي نوشرعًا به ددواړووروڼوبرخې جلا وي يعنی برابرې به وي که کمې اوزياتې؟(١١٨٩/١٣٤١هج)

ځواب: په دې صورت کې به ټول جانداددمحمدحسن اوعبدالغفارترمينځ نيم په نيمه وېشل کيږي نيم جانداد به وعبدالغفارته اونيم جانداد ومحمدحسن ته ورکول کيږی پراسنادودمشرورورد نوم کېدل ياپه ټولوکارونوکې دعبدالغفارمشرکېدل هيڅ اغيزنه کوي کمافی الشامی: يقع كثيرافى الفلاحين ونحوهم ان احدهم يموت فتقوم اولاده على تركه بلاقسمة ويعملون فيهامن حرث وزراعة وبيع وشراء واستدانة ونحوذلک وتارة يكون

---

(١) ردالمحتار (٢٨٣/٣) كتاب الشركة، بعدفصل فى الشركة الفاسدة.

(٢) فاذاكان سعيهم واحداولم يتميزماحصله كل واحدمنهم بعمله يكون ماجمعوه مشتركابينهم بالسوية وان اختلفوافى العلم والرأى كثرة وصوابا(ردالمحتار، كتاب الشركة، مطلب فيمايقع كثيرا (٣٧٠/٣) ط رشيديه).

Maktaba Tul Ishaat.com

کبرهم هوالذی یتولی مهماتهم ویعملون عنده بامره فاذاکان سعیهم واحداولم یتمیزما حصله کل واحدمنهم بعمله یکون ماجمعوه مشترکابینهم بالسویة وان اختلفوافی العمل والرأی کثرة وصواباالخ (۱) (۳۴۸/۳)

فقط.

سوال : (۲۸) دیوه سړی ځلورزامن دي څه مخکه ، کوراودکورسامان یې پرېښود ،وفات شودکورسامان څه ده پخپله رانیولی دی اوڅه یې له پلاراونیکه وریاته شوی دی اوڅه مشرزوئ دکورخپل سامان امانت دپلارسره ایښی وواودرېیم زوئ چي به څه رانیول پلارته به یې ورکول ده داپرېکړه نه وکړې چي دازماملک دی اوکه دپلاراوکوم هلک چي په مشرپسي دی هغه هیڅ شی نه دی رانیولای هغه چي به څه نغدي راوړي وپلارته به یې ورکړي اومشراودرېیم زوئ څه ناخه وپلارته هم ورکولي اودخان لپاره به یې هم سامان رانیوی ځلورم زوئ وپلارته هیح شی ورنکړاودپلارپه مرګ کي یې په تجهیزاوتکفین کي هم برخه وانه اخسته اوس دغه هلک جلا کېدل غواړي نوشرعًا به مځکه ، سرای ، دکورسامان اونورڅرنګه وېشل کیږي ؟(۱۳۴۲/۱۵۹۴هج)

ځواب : په شامی کي راغلي دي : یؤخذمن هذاماافتی به فی الخیریة فی زوج امرأة وابنهااجتمعافی دارواحدة واخذکل منهما یکتسب علی حدة ویجمعان کسبهماولایعلم التفاوت ولاالتساوی ولاالتمیېزفاجاب بانه بینهماسویة وکذلک لواجتمع اخوة یعملون فی ترکة ابیهم ونماالمال فهوبینهم سویة ولواختلفوافی العمل والرأی الخ ثم هذافی غیرالابن مع ابیه لمافی القنیة : الاب وابنه یکتسبان فی صنعة واحدة ولم یکن لهماشئ فالکسب کله للاب انکان الابن فی عیاله لکونه معیناله الاتری لوغرس شجرة واحدة تکون للاب الخ(۲) له دي څخه معلومیږي چي پرته له هغه سامانه کوم چي مشرزوئ رانیولی اودامانت په توګه له پلارسره ایښی وونورټول سامان ، سرای او مځکه دپلارترکه شمارل کیږي پرټولوزامنوبه برابره وېشل کیږي فقط.

(۱) ردالمحتار (۳۷۰/۳) کتاب الشرکة ، مطلب فی مایقع کثیرافی الفلاحین.
(۲) ردالمحتار (۲۸۳/۳) کتاب الشرکة: اجتمعافی داروا حدة واکتسبا.

سوال : (۶۹) زید یوه ښځه یوه موردوه هلکان یوبالغ بل نابالغ وارثان پرېښودل دزید تر وفات وروسته ټولو وارثانو یو ځای استوګنه سره کوله په مېراث کې ورپاتې شوی جائداد ویش ونشو د شراکت په حالت کې څه جائداد نور رانیول شو او دهغه په اسناد و کې د مشر بالغ زوئ نوم ولیکل شو په داسې صورت کې دوېش پر مهال نابالغ هلک په دې جائداد کې برخه لري ، که نه ؟ (۵۸۱/ ۱۳۴۳هج).

ځواب : کوم جائداد چې د شراکت په حال کې رانیول شو که دغه جائداد په مشترکه آمدنې رانیول شوی دی که څه هم نوم د مشر هلک دده دکار کولو او نورو له امله لیکل شوی دی په دې کې هم د زید ټول وارثان ونډه لري نابالغ زوئ د بالغ زوئ په څېر برخه وړي په شامي دربیم ټوک کې راغلې دي :وکذلک لو اجتمع اخوة یعملون فی ترکة ابیهم ونما المال فهو بینهم سویة (۱) (کتاب الشرکة) فقط.

له مشترکې ترکې څخه دچلېدونکې دوکان دسامان وېش

سوال : (۷۰) عمرو خالد دوا ړه وروڼو په شراکت دوکان وکړ او عمر خپله او دخپلو بچیانو خرچه له بل ځایه کوله او خالد دخپلو بچیانو خرچه له دوکان څخه کوله او دغه دوکان له مشترکې ترکې څخه جاري شوی وو او س پوښتنه داده چې ددوکان دسامان وېش به څرنګه وي ؟ آیا ددوکان هغه سامان به وېشل کیږي کوم چې دمورث دوفات پر مهال موجود وو که ټول سامان او اوس چې کوم ګټه شوې ده هغه به هم وېشله کیږي ؟ خالد وفات شوی دده وارثان شته (۱۰۹۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : ددوکان ټول سامان کوم چې تر او سه سره له ګټې موجود دي پر دوا ړو وروڼو عمرو او خالد برابر وېشل کیږي دخالد نیمه برخه به دده وو وارثانو ته ورکول کیږي او عمر دخپلې نیمې پخپله مالک دی (۱) فقط.

دټولو په خوښه له وېش کولو وروسته کومه دله دعوی نشي کولای

سوال : (۷۱) دو کسانو دیوې مشترکې مځکې تېکه واخسته وروسته یې پخپله خوښه و وېشله چې پنځوس کاله وشو اوس چې مځکې بیعه پیدا کړې ده نو دکومې دلې سره چې مځکه څه کمه ده هغه وایي چې ماته مځکه پوره برابره راکړه په دې صورت کې شرعًا څه حکم دی ؟ (۲۲۱۵/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : کله چې مځکې دټولو په خوښه دغه مځکه و وېشله شوه نو اوس هیڅ یوه دله

(۱) الشامی (۳/ ۲۸۳) بعد فصل فی الشرکة الفاسدة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

پربله ډله دهیڅ شی دعوی نشي کولای(۱) فقط.

که شریکان په وېش راضي نه وي نو

سوال: (۷۲) دلته ځوکسان مځکه لروونکی دی اومځکې ددې ځای وېشل شوې دی ددې ځای رواج اودواجب العرض (۲) شرط دادی چې کوم ځوک پرکومه شاره مځکه قبضه وکړي هغه دده شوه اوس که ټول شریکان له زړه راضي وي وي اوکه نه وي خودده څخه مځکه نشي اخستلای دزیدهم پریوه داسي مځکه قبضه ده اوهغه مځکه دومره ده چي که وېش وشي نووزیدته له دې څخه زیاته برخه رسیږي خوپه بېلابېلوځایونوکې نوداقبضه شرعًا رواده ،که نه ؟ که ناروا ده نوپه کوم صورت خپل حق ولاس ته کړي ؟ ،ځکه که په حکومت تقسیم وکړي نونن ،صبا بې ایماني دومره ده چي دمځکې له قیمته به زیاتې صرف کړي نوبیابه هم په ډیره ګرانه خپل حق ولاس ته شي اوپردې هم ضروري نه ده چي ټول شریکان دې له زړه په دې وېش خوښ وي اوپخپله تقسیم کول خوتقریباامکان نلري په داسي حال کې څه کول پکاردي یعنی داسي قبضه پرکومه مځکه دخپلې برخې په اندازه رواده ،که نه ؟ که نه ده نوکوم دجائزوالي صورت دخپل حق ولاس ته کولوکېدای شي ؟ (۳۸۴/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: په شرعي طریقه دمشترک جانداد ،مځکواونوروویشلواودوه صورتونه دي چي یادحاکم په وسیله وېش وشي یادټولوپه خوښه پخپله تقسیم وکړي خوکه شریکان پخپله خوښه وېش نه کوي اودحکومت په وسیله هم وېش کول ستونزمن وي اوخپل حق نه ولاس ته کېږي نوپه داسي وخت کې دمجبوریت کې دخپل حق په اندازه قبضه کولای شي

(۱) قال صاحب البدائع : ومنهااللزوم بعدتمامها فی النوعین جمیعاحتی لایحتمل الرجوع عنهااذاتمت ...... بیان ذلک ان الداراذاکانت مشترکة بین قوم فقسمهاالقاضی اوالشرکاء بالتراضی فخرجت السهام کلهابالقرعة لایجوزلهم الرجوع (بدائع الصنائع : ۵/ ۴۷۸کتاب القسمة بیان اوصاف القسمة) وفی الشامی : تنبیه اذاقسم القاضی الی ان قال ولارجوع بعدتمام القسمة (۵/ ۱۸۴) کتاب القسمة ، مطلب: فی الرجوع عن القرعة . ط رشیدیه)

(۲) هغه شرطونه کوم چي دقانوني بندوبست په پای کې دمالکانواوکښتګروپه مینځ کې دکښت اونوروپه اړه ولیکل شي.

لکه چي فقهاؤ دخپل حق اخستلو په هکله فتوی ورکړې ده (۱)

دشرعي په خلاف وېش ماتولای شي ،که نه ؟

سوال : (۷۳) دزيدبالغ اونابالغ وارثان دوې ښځې ، اودهرې ښځې برابربچيان نارينه اوښځينه اووهرطرفته بالغ اونابالغ دي بالغودوېش لپاره دريېمان وټاکل دريمانووېش دشرعي سره سم ونکړيويه ډله ته زيات اوبلې ته کم ورکړکومې ډلې ته چي کمه برخه ورسېده هغوئ دريېمانوعذروکړې خووروسته په پوهولودې وېش سره سم عمل وشواوهره ډله پرخپله برخه قبضه کوونکې اوتصرف کوونکې شوه بيع اونورټول تصرفات يې پخپلوبرخوکې وکړوڅه زمانه وروسته ددواړوډلونابالغان هم بالغ شول سره له دې چي دوئ په کمښت اوزياتوب خبرووبياهم دوئ هيڅ انکارونکړبلکي پرلپسې يې مالکانه تصرفات بيع ، اجاره اونورکول ترېوې ډېرې زمانې تېرېدووروسته يعنی کلونه تيرشوپخپل مينځ کې دڅه خوابدتيارا تلوله امله نابالغوعارضه وکړه چي جائداددې بيا ووېشل شي.

اوس دپوښتنې ورخبره داده چي کله چي شريکان په دغه تقسيم راضي شول اوټول په کمښت اوزياتوب له اوله خبروونواوس ترراضي کېدووروسته هم دغه وېش ماتولای شي ،که نه ؟ که کولای شي نودهغوروايتونوڅه مطلب دی چي پکې صفابيان شوی دی چي ترراضي کېدووروسته فسخ نشته داخوپه ښکاره دصلحې صورت دی چي يوه ډله ددريېمانوپه پوهولويانه پوهولويادکوم مصلحت په وجه په خپلې کمې برخې باندي راضي شو.بياکه داکارددريېمانوناجائزاوغيرنافذووبياهم چي دی بغيردشرعي زوريااقانون پرهغه راضی سصوپه کلونوپه هغه باندي دمالک په شان تصرف والاوونوس دهغه فسخ حکم څرنګه حاصلېږي ؟ (۱۹۳۵/ ۱۳۳۳هج)

جواب : قانون دادی چي دقاضي اوحاکم حکم دشريعت مخالف نه نافذکېږي په ميراث اوشرعي کي دقاضي ياحاکم لپاره کمی يازياتوب جائزنه دی اوداتقسيم چي متفرع دی پردغه حکم باندي دوارثانوپه مينځ کي په رضاسره په ويشلوسره نه دی ددريېمانويااله دريېمانوپرته په پټه

(۱) فکانت القسمة منهمابالتراضی اوبطلبهمامن القاضی رضامن کل واحدمنهما بزوال ملکه الخ (بدائع الصنائع: ۵/ ۴۲۲. کتاب القسمة . فی الفصل الاول) وفی الشامی : ان عدم جوازالاخذمن خلاف الجنس کان فی زمانهم لمطاوعتهم فی الحقوق والفتوی اليوم علی جوازالاخذعندالقدرة من ای مال کان لاسيمافی ديارنالمداومتهم للعقوق (رد المحتار (۳/ ۲۲۰) . کتاب السرقة . مطلب يعذربالعمل بمذهب الغيرعندالضرورة .)

Maktaba Tul Ishaat.com

خوله کېدل دحق باطلولو باعث نه دی لکه چي کوم ځای فقهاء پردعو تصرفاتو پټه خوله او خاموشه کېدل د دعوې نه اورېدو سبب ليکي . هلته دا څرګندونه هم شته چي دانه اورېدل دحيلواودوکي کولوله وېرې دي نه داچي دحق دثبتتن حق په دې سره ساقطيږي.

[باع عقاراًاو حيواناًاو ثوباًوابنه اوامرأته اوغيرهما من اقاربه حاضر يعلم به ثم ادعى الابن مثلا انه ملكه لاتسمع دعواه الخ (درمختار مسائل شتى) (١)

پردې علامه شامی رحمه الله ليکي: ثم اعلم ان عدم سماعها ليس مبنيا على بطلان الحق حتى يردان هذاقول مهجورة لانه ليس ذلک حکمابطلان الحق وانماهوامتناع من القضاة عن سماعهاخوفامن التزويرالخ والافقدقالوان الحق لايسقط بالتقادم کمافی قضاء ، ، الاشباه ، ، فلا تسمع الدعوى فی هذه المسائل مع بقاء الحق للآخرة ولذالواقربه الخصم يلزمه(٢) (شامی ج: ٥ مسائل شتی)

اوپه باب التحکيم کي راغلي دي: الاترى ان البيع قدينعقدابتداء بالتعاطى لکن اذاتقدمه بيع باطل اوفاسدوترتب عليه التعاطى لاينعقدالبيع لکونه ترتب على سبب آخر فکذاههناولهذاقال السلف القاضى النافذحکمه اعزمن الکبريت الاحمر(٣) وفی الدرالمختار: من باب القسمة ولوظهرغبن فاحش لايدخل تحت التقويم فی القسمة فان کانت بقضاء بطلت اتفاقالان تصرف القاضی مقيدبالعدل ولم يوجدولووقعت بالتراضی تبطل ايضا فی الاصح لان شرط جوازهاالمعادلة ولم توجدفوجب نقضهاالخ (٤)

نوفعلا بايددرېيمان لومړی وېش باطل اوناروا وبولي له نوې سره دشرعي سره سم وېش وکړي مخکنی تقسيم کوم چي دبالغو اونابالغو ترمينځ ووهغه ټول باطل دي اودځينيو په قبضه اوتصرف کولودنوروځينوحق باطل نه شواوهغه ټول تصرفات دبناء الفاسدعلى الفاسدله قبيلې دي اودهرې يوې ډلې مالکانه تصرفات دبيع اواجارې اوپه سرکاري اسنادوکې ددې سره سم عملي کېدای اوهيڅ عذرنه کول دحق ساقطېدو اودخپل حق پرېښودو او لودراضي کېدو سبب نه دی او که رضاراغلې هم وي بياهم مخکی وېش باطل دی اوماتېدای شي کمامرّمن قوله: ولو

(١) الدرالمختارمع ردالمحتار (٥/٥٢٤) مسائل شتى ط رشيديه.
(٢) ردالمحتار(٥/٥٢٤) مسائل شتى ط رشيديه.
(٣) ردالمحتارعلى الدرالمختار (٤/٣٨٢) کتاب القضاء فی اوائل باب التحکيم ط رشيديه.
(٤) الدرالمختارمع الشامی(٥/١٨٧) کتاب القسمة ،قبيل فروع ط رشيديه.

وقعت بالتراضی تبطل ایضا.

ناسم وېشل سمول ضروري دي

سوال: (۷۴) هندي دعمرپه چالاکۍ اوپخپله عمرچي دنيکه له ترکې څخه کومه ګټه حاصله کړه اوله خپلې شرعي برخې څخه يې زياته واخسته ددې ادا ينه اوبېرته ورکول پرهنده اوعمرلازمي دی، که نه؟ اودداسي تقسيم په اړه څه حکم دی؟ (۲۵/ ۳۵-۱۳۳۲ه)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي: وصحت برضاء الشرکاء الااذاکان فيهم صغيراو مجنون لانائب عنه الخ (۱) وفيه ايضا: ولوظهرغبن فاحش لايدخل تحت التقويم الخ فان کانت بقضاء بطلت اتفاقا الخ ولووقعت بالتراضی تبطل ايضا فی الاصح لان شرط جوازها المعادلة ولم توجدفوجب نقضهاالخ (۲) له دغوروايتونوڅرګندډي چي په پوښتل شوې صورت کې تقسيم صحيح شوی نه دی داوېش مات کړئ صحيح وېش وکړئ اوچاته چي زياته برخه رسېدلې ده هغه بايدبېرته ورکړی هنده دې هم بېرته ورکړي اوعمردې هم بېرته ورکړي فقط.

له وېش وروسته دهرشريک پخپله برخه کې تصرف کول

سوال: (۷۵) يوپيرصاحب چي خانقاه هم لري دده دبچيانوجګړه په دې وجه ده چي يوه ډله وايي چي کوم خالي ميدان دخانقاه په اړوندپروت دی کوم چي دموجوده جګړه کوونکو بزرګانوپه ګډه رانيولی وودده دهمداسي خالي والي هيڅ ګټه نشته اوزيارت کوونکوته بېله مکانه تکليف وي، ځکه دخپل ،خپل نوم مکان دې جوړکړل شي دوهمه ډله ددې په خلاف ده په دې صورت کې شرعي حکم څه دی؟ (۱۱۷۸/ ۱۳۳۸هج)

خواب: دغه مځکه دټولوده داووېشئ په خپله برخه کې چي هرشريک څنګه غواړي هماغسي تصرف دي وکړي اوداهغه وخت دی چي دامځکه وقف نه وي که وقف ده نوپه دې کې دهيچاليپاره مالکانه تصرفات صحيح نه دي کمافی الدرالمختاروغيره: الوقف لايملک ولايملک الخ (۳).

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۵/ ۱۸۰) کتاب القسمة بعدبيان اوصاف القاسم ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارمع الرد (۵/ ۱۸۷) .کتاب القسمة ط رشيديه.
(۳) تنويرالابصارمع الرد (۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف بعدمطلب مهم: فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

كتاب المضاربة

دمضاربت بيان

له چاځخه دور کړيوروپوڅخه زياتې اخستل سوددی اودمضاربت صحيح صورت

سوال : (۱) ديوه مسلمان روپۍ ديوه هندوتاجرسره جمع دي په دغوروپيوهندوتجارت کوي اوګټه يې ولاس ته کوي له دغي ګټې څخه څه معلومې روپۍ په مياشت کې ودې مسلمان ته ورکوي داسي ګټه له هندوڅخه اخستل روادي ،که نه ؟(۱۳۳۷/۲۳۵۳هج)

ځوب : دارازاخستل نه دي پکاربلکې که مسلمان ګټه اخستل غواړي نودهغه دجوازصورت دادی چې ودغه هندوته ووايې چې ته تجارت کوه چې کومه ګټه وشوه په هغه کې نيمه ستاونيمه زماده يابوه دريېمه زماده اودوې دريېمې ستادي لنډه داچې ګټه دې مقرره شي اوکه ګټه ونه شوه نودروپومالک ته هيڅ نه رسيږي داصورت دمضاربت (معاملې) دی که معامله صحيح کوي اوله روپوڅخه ګټه اخستل غواړي نودشرعي سره سم بايدمعامله صحيح کړله شي يعنى دبيان شوي طريقې سره سم معامله صفاکړله شي کنې همداسي روپۍ ورکولوباندې له هغه څخه څه زياتوب اخستل سوددی(۱) فقط.

دمضاربت ځورواصورتونه

سوال : (۲) نبى بخش خان اته زره روپۍ والهى بخش خان ته دسوداګرۍ لپاره دارازورکړې چې په تجارت کې به دغه اصل روپۍ زماوي اوله ګټې څخه به يوه برخه زماويوه نيمه برخه ستاوي الهى بخش ورسره داخبره ومنله اوس دوکان کوي دامعامله شرعًا رواده ،که دنبی بخش لپاره ګټه اخستل سوددی ؟ (۹۹۹/۱۳۳۸هج)

---

(۱) هی .... شرعًا عقدشركة بمال من جانب رب المال وعمل من جانب المضارب ......وكون الربح بينهما شائعافلوعين قدرافسدت(الدرالمختارمع الشامی(۴/ ۵۳۸-۵۴۰) كتاب المضاربة ط رشيديه.

چي یوشرعي عقد دی داصورت شرعًا صحیح دی اودامضاربت دی کوم

خواب: داصورت شرعًا صحیح دی اودامضاربت دی کوم چي یوشرعي عقد دی داصورت شرعًا صحیح یوه برخه دځان لپاره مقررول اویوه نیمه نودنبی بخش لپاره له دوه نیموبرخوڅخه یوه برخه دځان لپاره مقررول اویوه نیمه نودنبی بخش ته ورکول روادي داسودنه دی لکه چي برخه و مضارب (کارکوونکي) الهی بخش ته ورکول روادي عقدشرکة فی الربح بمال من جانب رب المال وعمل من جانب په درمختارکي راغلي دي هی عقدشرکة فی الربح بمال من جانب رب المال وعمل من جانب المضارب الخ (۱) (درمختارکتاب المضاربة) له دې وروسته يې دمضاربت دصحیح کېدوشرطونه بیان کړې دي حیث قال : وشرطهاامورسبعة کون رأس المال من الاثمان وکونه مسلما الی المضارب الخ وکون الربح بینهماشائعاالخ وکون نصیب کل منهمامعلوماعندالعقدالخ (۲) اودمضارب له شرطونوداهم دي چي دنقصان کېدوپه صورت تاوان پرمضارب (کارکوونکي) نه راځي اوکه داسي شرط ولګول شونوداسي شرط باطل دی اوداهم شرط دی چي درب المال یعنی دروپودمالک محمل (کارکول) شرط نه کړل شي فقط.

سوال: (۳) زیدوبکرته سل روپی دتجارت لپاره دارازورکړې چي ځومره ګټه وشوه هغه به نیم په نیمه ویشوداسي روادی ،که نه ؟ (۳۰۰ / ۱۳۳۹ هج)

خواب: داصورت دمضاربت دی اوروادی کماصرح به فی کتب الفقه (۳)

سوال : (۴) که کوم شخص ویوه دوکاندارته روپی اوله خپل لورې یویازیات مزدوران هم ورکړي نوددغوروپوګټه به حلاله وي ،که به سود ؟ (۱۸۵ / ۱۳۴۳ هج)

خواب: داصورت دمضاربت دی ددې دجوازصورت دادی چي په دغوروپوپه تجارت کولوسره چي ځومره ګټه ودوکاندارته وشوه ددغې دي دمضارب اورب المال (دمال مالک) ترمینځ دوېشلوبرخې معلومې شي دمثال په ډول داسي چي ځومره ګټه وشي دهغه نیمه به کارکوونکی اخلي اونیمه دمال مالک اوداسي روانه دی چي دګټې یومعلومداره روپی وي داسوددی (۴)

(۱) الدرالمختارمع الرد(۴ ، ۵۳۸) ط رشیدیه (۲) الدرالمختارمع الرد(۴/ ۵۳۹ــــ۵۴۰) شرائط المضاربة ط رشیدیه.

(۳) امانفسیرهاشرعًا نهی عبارة عن عقدعلی الشرکة فی الربح بمال من احدالجانبین والعمل من الجانب الاخرا هندیه ۴/ ۲۸۵) وفی الدرالمختارمع الردهی عقدشرکة فی الربح بمال من جانب رب المال وعمل من جانب المضارب(الدرالمختارمع الرد (۴/ ۵۳۸) ط رشیدیه.

(۴) وکون الربح بینهماشائعا فلوعین قدرافسدت (الدرالمختارمع الشامی (۴/ ۵۴۰) شرائط المضاربة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دخوکسانوپه روپوپه ګډه دتجارت کولوحکم

سوال: (۵) زید دمضاربت اومعاملې په توګه له څوکسانوروپۍ واخلې په نیمه ګټه تجارت په کوي څوک چې وزیدته څومره روپۍ څه وخت دمضاربت په غرض ورکړي زیدهغه روپۍ واخلي سمدستي مال رانیسي اودنوروخلګوروپۍ نغدې پردې له میاشتې ،دوویازیاتوتیرېدووروسته مال رانیسي دټولوخلګوروپۍ یوځای مشترکې وي اویوځای په ګډه ما ل رانیسي ، دکال په پای کې وهریوه ته دخپلوروپوپه اندازه ګټه ورکوي اونیمه پخپله اخلي داصورت روادی ،که نه ؟ (۱۴۲۵/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: دمضاربت په مسئلوکې دیوه رب المال (دمال دخاوند) روپۍ دبل رب المال له روپوسره یادخپلوروپوسره ګډول اصلا ناروا ،منع اودضمان باعث دي خوکه په تجارانو کې دامشهوره ده اودعرف سره سم دهرمال دخښتن له لوري دګډولواجازه شته نوبیاروادي اوپه دې ګډولوپرمضارب ضمان نه راځي خودهرخښتن دمال دروپواوګټې حساب دي جلا ، جلا په صحیح توګه کوي اوکوم کمښت یازیاتوب چې وشي اودیوه مالک دمال له ګټې څخه وبل ته ورسیږي لکه چې په پوښتل شوې ځیني صورتونوکې چې همداسي دي نوددې دمعافۍ اوله مواخذې څخه دخلاصون صورت داکېدای شي چې دمالونوپه خښتنانودې وبخښي په درمختارکې راغلې دي: لایملک المضاربة والشرکة والخلط بمال نفسه الاباذن اواعمل برأیک الخ وفی الشامی : (قوله بمال نفسه) وکذابمال غیره کمافی البحروهذااذالم یغلب التعارف بین التجارفی مثله الخ(۱) فقط.

په مضاربت کې دګټې اوتاوان حکم

سوال: (۲) که یوسړی دتجارت لپاره روپۍ وبل چاته ورکړي نوشرعًا به دروپۍ ورکوونکي برخه څومره وي اوڅومره به دتجارت کوونکې وي ؟ اوتاوان به دبرخوپه اندازه وي که به ټول دمال پرمالک راځي ؟(۱۳۴۲/۸۸۰هج)

ځواب: که یوسړی دتجارت لپاره څه روپۍ وبل چاته ورکړي نوشرعي حکم په دې کې داده چې څرنګه ددوئ دواړوترمینځ دګټې په اړه خبره وشي دهغه سره سم به عمل کوي دمثال په ډول که دنیم

---

(۱) الدرالمختاروالشامی(۵۴۱/۴) فی اوائل کتاب المضاربة ط رشیدیه.

په نیمه کښه وښلوخبره شوې وه نونیم په نیمه به یې وېشي اوکه ددربیمې اودوودربیمو بشلوفیصله یې کړې وه نودارازبه عمل کوي لنډه داچې شرعي ودوی نه اختیاروړکړی دی چې ځرنګه غواړي دګټې په اړه دې پرېکړه وکړي خوداضروري ده چې درپومقداراواندازه دچالپاره معلومداره نکړي یعنی داسي نه وی چې لس . شل روپۍ دیوه لپاره معلومې کړي بلکي دنیمې یادربیمې شراکت دی وي یعنی څومره ګټه چې وي دهغې وېشل دي دواړه له شرط سره سم مقررکړي اوکه بومغ ګټه ونشي یاتاوان وشي نودروپۍ دمالک په ذمه دی اودتجارت کوونکې تاجرمحنت به بې ځایه شي فقط.

دمضاربت دصحیح کېدولپاره په ګټه کې دشراکت شائعوالي ضروري دی

سوال : (۷) داولې ډلې په کاروبارکې دوهمه ډله مثلا سل (۱۰۰) روپۍ لګوي اوګټه مثلا داسي وټاکله شوه چې په سلوکې په یوه آنه ګټه درکول کیږي دارازشراکت کول اوګټه معلومول صحیح دي ،که نه ؟ (۱۲۱۲/۳۲ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : دارنګه معامله کول په شریعت کې روانه ده بلکي به ګټه کې بایداسي شرکت وشي چې څومره ګټه په ټول مال کې وي یاددوئ پرسل روپۍ وي دهغه نیمه یادربیمه یاځلورمه به داول سړی لپاره مثلا کېدل پکاردي دغه صورت کوم چې په سوال کې بېي یادونه شوې ده شرعًا فاسد دی(۱) فقط.

سوال : (۸) پنځوکسانو پنځلس سوه روپۍ دځرمنودتجارت لپاره داډول راغونډې کړی چې دچاپنځه سوه دچادرې سوه دچادوه سوه اوداخبره وشوه چې په یوه روپۍ کې به دلسوآنودګټې اویاتاوان برخه اخلي اوپه یوه روپۍ کې به دګټې اوتاوان شیرآنې کارکوو نکی برخه اخلي داصورت روادی ،که نه ؟ (۱۳۴۲/۱۹۵۴هج)

ځواب : داډول شراکت روادی اودمضارت دصحیح کېدولپاره داضروري دی چې په ګټه کي به ددواړو(مضاربت کوونکو) برخه مشترکه مقرره وي اونقصان پردوئ وانه اچول شي تاوان به صرف دروپودمالک وي دمضارب به محنت ضائع شي (۲) فقط

(۱) وشرطها کون الربح بینهماشائعافلوعین قدرافسدت (الدرالمختارمع الشامی (۴/ ۵۴۰) کتاب المضاربه . شرائط المضاربه ط رشیدیه.

(۲) واذاسمی فی رأس المال فان فضل شئ کان بینهما لانه ربح وان نقص فلاضمان علی المضارب (هدایه. ۳/ ۲۴۷)

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال: (۹) زيد يو تجارت پيل کړچي پکي عمر، بکر او نور وهم برخې واخستې او س زيد ونورو وروند ه نيوونکو ته په دې شرط روپۍ ورکوي چي دوولس روپۍ اته اني په سل کي به هر کال گټه د رکول کيږي او دغه گټه به درو پو سره جمع کيږی د دې تجارت نه شرطونو سره سم به اصل او گټه پرونده نيوونکو و يشل کيږي او دغه روپۍ دونده نيوونکو څخه پرته بل څوک نشي اخستلای آيا په داسي تجارت کې برخه اخستل او دخپلي ارزنيا پر مهال دهندوله سود څخه ځان ژغورل روا دي ، که نه؟
اودديوبند دمدرسې دوه زره روپۍ چي دمدراس په تجارت کې دي او دغه گټه همېشه دوه سوه روپۍ راځي د دې څه صورت دی؟ (۱۴۸۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دغه صورت چي روپۍ په تجارت کې ورکړي گټه معلومداره کړي ففهاؤفاسد ليکلی دی او دمضاربت معامله په داسي معلومولو فاسدېږي لکه چي دفقهې په عامو کتابونو: درمختار، شامی، هدايه او نورو کې د دې څرگند ونه شته.
اودديوبند دمدرسې چي کومې روپۍ دمدراس په تجارت کې دي دهغوئ گټه معلومداره نه ده کله کمه او کله زياته وي او که هغه خلگ معلومې روپۍ راولېږي نو دحساب پر مهال چي کومه په رښتيا گټه وي هماغه په حساب کې وشميري فقط.

سوال: (۱۰) زيد و خالد ته کوم چي سوداگرۍ پنځه سوه روپۍ په دې وعده په قرض ورکړې چي په دغورو پودې خالد چي کوم کارمناسب بولي دهغه تجارت دې په وکړي او په تجارت چي څومره گټه وشي په هغه کې دې صرف په روپۍ کې يوه انه وزيد ته ورکوي نوره ټوله گټه دې خالد دخپل محنت په بدل اخلي او که په تجارت کې تاوان وشو په هغه کې ترحساب او کتاب وروسته په روپۍ کې يوه انه دزيد تاوان وي نور ټول تاوان به پر خالد راځي دامعاهده روا ده ، که نه؟ (۱۲۹۸/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: په مضاربت کې دا شرط لگول چي پر زيد به په روپۍ کې يوه انه تاوان راځي الخ دمضاربت فاسدوونکی دی په دې شرط مضاربت فاسد شو او دامعامله ناروا شوه او دا صورت دمضاربت دی د دې دصحيح کېدو صورت دا دی چي زيد په گټه کې چي څومره غواړي خپله فاشلې برخه دې مقرره کړي: نيمه يا دريمه يا څلورمه ، شپاړسمه برخه مثلاً په يوه روپۍ گټه کې يوه انه دزيد ده او که نقصان وي نو هغه ټول پر زيد راځي.
سوال: (۱۱) يوه سړي و تاجر ته څه روپۍ دلرگو درانيولو لپاره دارازورکړي چي که دلرگو په

کړې کې ګټه وشوه کمه وي که زياته وي نو تاجربه دروپوو څښتن ته پريوه لرګي
تجارت کې ګټه وشوه کمه وي که زيات نو دروپوپرمالک به په يوه
يوه انه ګټه ورکوي اوکه نقصان وشوکم وي ،که زيات نودروپوپرمالک به په يوه
لرګي کي يوه انه نقصان راځي داصورت روادی ،که نه؟ (۱۳۴۲/۱۵۸۹هج)

ځواب: په داډول دتجارت لپاره روپۍ ورکول په بيان شوې شرط سره ناروادي
داني سد مضاربت دی اوصحيح طريقه ددی داده چې د روپومالک دتجارت لپاره
وچانه روپۍ ورکړي نوداسي صورت دې وکړل شي چې څومره ګټه وي به هغه دې
دي دواړه نيم په نيمه ،په دريمه شريکان وي يعنی نيمه ګټه دروپوورکوونکې
اونيمه دتجارت کوونکې يايوه دريمه ياڅلورمه دروپوورکوونکې اونوره پاته
دبل ،يادې عکس وي لنډه داچي څومره ګټه وي هغه دې ددواړووي اوکه تاوان
وشي نو هغه به دروپوورکوونکې وي.

سوال: (۱۲) زه يودوکانداريم يوصاحب داوايې چې زماسره زررروپۍ دې داته
پخپل تجارت کې ولګوه ماته ددې دومره ګټه راکوه چې زماګذاره په وشي ددومره
روپوحساب بېل ساتل ناممکن دی زمارأيه داده چې په مياشت کې اته روپۍ به زه
ده ته ورکوم داسي روادي ،که نه؟ (۲۲۳/۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: داصورت دمضاربت دی په دې کې دګټې مقدارخاصول مضاربت فاسدوي
بلکي داسې بايدوشي چې کومه ګټه په رښتياوشي دهغه نيمه يادريمه اونورکېدل
پکاردي نوپه دې صورت کې اته روپۍ دمياشتې دهغه څلپاره مقررول چاچي
زرروپۍ په تجارت کې شاملې کړې دي صحيح نه دي بلکي دجوازصورت يې دادی
چې کومه ګټه واقعتاد زرروروپوله کاله وشي دهغه نيمه مثلا وهغه ته ورکوله شي
اونيمه وکاركوونکې يعنی دوکاندارته ياچي پرکوم مقداردوئ سره خلاصه کړې
وي مثلا يوه دريمه ګټه دروپودمالک اودوې دريمې ددوکانداريادې عکس
لنډه داچي بايدروپۍ معلومداره نکړي خودجوازصورت داکېدای شي چې په راتلوونکې کم
دحساب کولوپه شرط باندې وده ته اته روپۍ دمياشتې ورکړي اوبيادې دکال په پای کې وګټو
ته حساب وکړي څومره ګټه چې ددوئ دبرخې وي په هغه کې دې دغه روپۍ وشميري وکمښت
اوزياتوب ته دې حساب وکړي [فلوعين قدرافسدت (درمختار) (۱) فقط.

(۱) الدرالمختار ...

Maktaba Tul Ishaat. com

پرمضارب دنقصان شرط اچول باطل دی

سوال : (۱۳) ثلورو کسانوزررروپۍ په يوه تجارت کې ولګولې اووشپږوکسانو ته يې دکارکولولپاره ورکړې خوټولوداشرط کېښودچې دروپومالکانوته په روپۍ کې لس آنې اووکارکوونکوته شپږآنې ورکوواوپه تاوان کې به هم ونډه لري داصورت روادی ،که نه ؟(۱۲۷۱/۱۳۴۲هج)

ځواب : په مضاربت کې داصورت صحيح دی چې دروپوڅښتنانوته په روپۍ کې لس انې اوشپږانې وکارکوونکوته ورکولې شي خوپرکارکوونکودتاوان شرط لګول باطل دي بلکې نقصان په مضاربت کې صرف دروپوپرمالک وي اوګټه به له شرط سره سمه وبشله کيږي قال فی الشامی : الابطل الشرط کشرط الخسران علی المضارب الخ(۱) فقط.

سوال : (۱۴) زيدوڅلوروکسانوته روپۍ ورکړې چې داموباغ رانيسي په ګټه کې يوه برخه زماده که تاوان وشونويوه برخه په تاوان کې پرماده داصورت روادی ،که نه ؟(۱۰۵۷/۱۳۳۹هج)

ځواب : په مضاربت کې په ګټه کې کارکوونکې اودروپومالک دواړه ونډه لري اونقصان صرف دروپوپرمالک راځي نوکه کارکوونکی هم په تاوان کې ورشريک شي نومعامله فاسده کذافی عامة کتب الفقه(۲) فقط.

سوال : (۱۵) زيدمال رانيسي وعمرته يې دخرڅولولپاره ورکوي اوشرط دنيم په نيمه ګټې دی خوداشرط يې هم لګولی دی چې په تاوان کې به هم دواړه شريکان وي آيادتاوان شرط روادی ،که نه ؟(۳۰۷/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب : په دې صورت کې دعمرپه تاوان کې ورشريکول روانه دي ،ځکه چې داصورت دمضاربت دی په مضاربت کې په ګټه کې دواړه شريکان وي له شرط سره سم اوتاوان صرف دمال پرڅښتن وي دکارکوونکې به محنت بېځايه شي فقط.

سوال : (۱۶) زيدوبکرته سل روپۍ دتجارت لپاره ورکړې اوګټه ددواړومعلومه شوه خوزيدوايي چې که تاوان وشونودهغه ذمواره زه نه يم داروادی ،که نه ؟(۴۷۱/۴۴-۱۳۴۵هج)

---

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۵۴۰/۴) کتاب المضاربة ، شرائط المضاربة ط رشيديه.

(۲) وماهلک من مال المضاربة يصرف الی الربح لانه تبع فان زادالهالک علی الربح لم يضمن لانه امين (الدرمع الرد(۵۴۲/۴) کتاب المضاربة ط رشيديه.

داصورت دمضاربت دی په دې کې ضروري ده چي په ګټه کې دواړه شریکان وي لکه چي په پوښنه کې لیکل شوې دي خوداشرط چي دمال مالک یعني زیدبه دتاوان ذموارنه وي ناروادی اومضاربت فاسدوونکی یعنی په دې سره مضاربت فاسدیږي (۱) شرعًا دتاوان ذمواردروپومالک وي اودمضارب یعنی کارکوونکې محنت ضایع کیږي لنډه داچي دتاوان په صورت کې درب المال یعنی دروپوپرڅښتن هغه ټول تاوان راځي اودکارکوونکې محنت ضائع کیږي (۲)

سوال : (۱۷) خالدپنځه زره روپۍ وعمر، زیداوبکرته په دې شرط دتجارت لپاره ورکړې چي دکال په پای کې چي څومره ګټه وي هغه به څلوربرخې کیږي یعنی یوه برخه به وعمرته یوه وزیدته اویوه وبکرته دمحنت کولوپه بدل کې ورکولې کیږي اویوه برخه به خالدته دروپوپه بدل کې ورکوله کیږي له پورته بیان شوې ګټې څخه پرته وهیڅ شریک ته نورڅه نه ورکول کیږي خوعمرددغه تجارت له روپوڅخه وخت ناوخته په دې اقراردتجارت له پل څخه دحساب تروخته پورې پرلپسې روپۍ اخستې دحساب پرمهال په تجارت کې هیڅ ګټه ونشوه بلکي دوه زره تاوان وشوخوداااقرارهم شوی ووچي که تاوان وشونوپه هغه کې به یوه ،یوه څلورمه ټول شریکان اداکوي نواوس عمرپه ټول تاوان کې دیوې څلورمې اداکولوشرعًا ذمواردی ،که نه ؟ اوکومې روپۍ چي له تجارت څخه په قرض اخستل شوې دي دهغودورکړې ذمواردی ،که نه ؟(۲۲۲/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب : دامعامله دمضاربت ده اوپه مضاربت کې مضارب دتاوان ذموارنشي کېدای ،ځکه نوپرعمراونوردتاوان ذموارنشته تاوان دخالددروپودمالک وشودکارکوونکو محنت ضائع شو(۳) فقط.

(۱) پرمضارب دتاوان په شرطولومضاربت نه فاسدیږي اماشرط پخپله باطلیږي : کل شرط یوجب جهالة فی الربح اوینقطع الشرکة فیه یفسدهاوالابطل الشرط وصح العقد(الدرالمختار) قوله بطل الشرط کشرط الخسران علی المضارب(ردالمحتار (۵۴۰/۴) کتاب المضاربة ، شرائط المضاربة ط رشیدیه)

(۲) واجارة فاسدة ان فسدت فلاربح للمضارب حینئذبل له اجرمثل عمله مطلقاربح اولاالخ (الدرالمختارمع الرد(۴/ ۵۳۹) کتاب المضاربة ط رشیدیه.

(۳) اوعمرچي څومره روپۍ له دغه تجارت څخه په شمېراخستې دي هغه به بېرته ورکوي ،ځکه چي په تجارت کې هیڅ ګټه ونشوه ۱۲ سعیداحمدپالنپوری.

Maktaba Tul Ishaat.com

سوال : (١٨) یوه سړی ویوچاته زر(١٠٠٠) روپۍ دتجارت لپاره ورکړي او وکارکوونکې ته یې وویل چي زه ستاسره ددغه تجارت دګټې او تاوان په دربیمه شریک یم او پوروړکوو نکی پخپله تجارت هم نه کوي بلکي صرف پوروړی یې کوي نو په دې صورت کې د پوروړکوونکي لپاره ګټه یا تاوان اخستل روادي ،که نه یامحض په یوه کي شریک دی په ګټه کې یا په تاوان کې ؟ (١٤٤٣/٤٤-١٣٣٥هج)

ځواب : دامعامله دمضاربت شوه او دمضاربت په معامله کې دما لخښتن په ګټه او تاوان دواړوکې شریک وي خودا ښکاره ده چي رأس المال (اصل مال) له دغې ګټې او تاوان څخه بېل بلل کیږي اماکه دومره تاوان وشوچي ګټه خوپرېږده په خپله په اصل مال کي هم کمی راغلی نودا به یوازې درب المال یعنی دړپودمالک پرذمه وي کارکوونکی (مضارب) په تاوان کي نه شریکیږي لنډه داچي درب المال (روپۍ ورکوونکي) شراکت لکه څرنګه چي په ګټه کې دی په تاوان کې هم دی او مضارب یعنی کارکوونکی په ګټه کې ونډه لري په تاوان کې شریک نه دی.

په مضاربت کې روپۍ ورکوونکي هم دمضارب سره کار کوي نومعامله فاسده ده

سوال : (١٩) زید او عمر په یوه تجارت کې په دې شرط شراکت وکړچي روپۍ به ټولې دزید او دتجارت کاربه دواړه په ګډه کوي خوزیدبه په سلوکې پنځه پنځوس ګټه اخلي او عمربه کوم چي بېله روپوشریک دی په سلوکې پنځه څلوېښت ګټه اخلي دا صورت روادی ،که نه ؟(٣٢٣٠/١٣٤٠هج)

ځواب : داعقد دمضاربت دی او په مضاربت کې درب المال (دمال څښتن) عمل دمضارب (کارکوونکي) سره ګډېدل فاسدوونکی دی نوداعقدفاسدشو په درمختارکي راغلي دي [واشترطواعمل رب المال مع المضارب مفسدللعقدالخ (١) اودفاسدمضار بت حکم دادی چي دی دفاسدې اجارې په څېرګرځي او په هغه کې وعامل (کارکوونکي) ته اجرمثل ورکول کیږي په درمختارکي دي واجارة فاسدة ان فسدت فلاربح للمضارب حینئذبل له اجرمثل عمله مطلقا ربح اولاالخ (٢)

(١) الدر المختار مع الشامي (٥٤٤/٤) كتاب المضاربة ،باب المضارب يضارب ط رشيديه.
(٢) الدر المختار مع الشامي (٥٣٩/٤) فی اوائل كتاب المضاربة ط رشيديه.

مال اخیستونکی د تاوان په صورت کې د مضارب ...

په فاسدمضاربت کې مضارب داجرمثل اودمال مالک دټولې ګټې حقداردی

سوال: (۲۰) زیدوعمرته په دې وعده سل روپۍ دمضاربت لپاره ورکړې چي که ګټه وي اوکه تاوان نه پوه شه زه خوخپلې ټولې روپۍ سره دیوې آنې ګټې دروپۍ پرسرد کال په پای کې غواړم نومضاربت فاسددی ،که نه ؟ اودمنعقدېدوپه صورت کې دناپوهۍ په وجه یاسره له پوهۍ اوعلم مات نکړل شواواویا(۷۰) روپۍ ګټه وشوه اوپنځه روپۍ دمیاشتې دعمراجرمثل دی نودپاته لسوروپوحقدارڅوک دی زید ،که عمر؟(۱۲۲۳/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: له اجرمثل ایستلوروسته چي څه پاتي شوهغه دزیددي په درمختارکې راغلې دي [وکون الربح بینهماشائعافلوعین قدرافسدت الخ (۱) وفیه ایضاً واجارة فاسدة ان فسدت فلاربح للمضارب حینئذبل له اجرمثل عمله مطلقاربح اولاالخ(۲) فقط.

دروپودمالک له اجازې پرته دمضارب وچاته پوشي ورکول روانه دي

سوال: (۲۱) زیدله یوه سړي سره دامعاهده وکړه چي زه اوته دواړه به تجارت وکړوروپۍ به زماوي اومحنت ددواړواوګټه نیم په نیمه کوم سړی چي به روپوشریک دی که دی کوم شی وبل چاته ددوهم شریک په مخکې ببله پوښتنې ورکړي نوروادی ،که نه ؟(۱۳۰۴/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: داعقدمضاربت دی اوپه مضاربت کې دمال دمالک عمل ورشرېکېدل فساد راولي نوداعقدفاسدشواودمضاربت صحیح کېدوپه صورت کې دروپوورکوونکي له اجازې پرته دکارکوونکي بل چاته دکوم شی ورکول روانه دي اودورکړې وروسته که مالک اجازه وکړي نو خبره ده کني ضمان ددې دورکوونکي په ذمه دی ده په حساب کې به شمیرل کیږي(۳) فقط.

په مضاربت کې دنقصان اودمضارب دخوراک ذموارڅوک دی ؟

سوال: (۲۲) زیدوعمرته څه روپۍ دتجارت لپاره ورکړې چي ګټه نیم په نیمه ده که تاوان وي نوزیدله عمرڅخه تاوان هم اخستلای شي ،که نه ؟که عمردتجارت لپاره بهرته ولاړشي نودی به دتجارت له ماله خوري که له خانه ؟(۷۸۰/ ۱۳۳۹هج).

(۱) الدرالمختارمع الرد (۴/ ۵۴۰) کتاب المضاربة ،شرائط المضاربة ط رشیدیه.

(۲) الدرالمختارمع الرد(۴/ ۵۳۹) کتاب المضاربة ط رشیدیه.

(۳) ولایملک المضاربة والشرکة والخلط بمال نفسه الاباذن اواعمل برأیک ولاالاقراض والاستدانة الی قوله ...فان فعل ضمن بالد الدرالمختارمع الرد(۴/ ۵۴۱) فی اوائل المضاربة ط رشیدیه

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: زيدپه دې صورت کې تاوان له عمرڅخه نشي اخستلای اوددوی خرڅ عمرمضا رب ددغه مضاربت له روپوڅخه کولای شي(۱)

دسفردخرڅ اوتاوان ايستلووروسته پاته ګټه به دشرط سره سمه وېشله کيږی

سوال: (۲۳) زيدوعمرته دتجارت لپاره روپۍ ورکړي په ګټه کي يې برخې وټاکلې په اول ځل په تجارت کې تاوان وشوبياپه همدغه روپومال رانيول شوګټه وشوه دارازاتجارت روان ووکله ګټه ،کله تاوان دمضاربت ترمعاملې ختمېدووروسته به اول دګټې اوتاوان حساب څنګه وي دمال په رانيولوکې چې کومه خرڅه راځي دسفراونوروخرڅ داد چاپرذمه دی ؟(۱۴۵۰/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: دمضاربت له پيل څخه تراوسه چې کومه ګټه اوتاوان وشواوچې کوم خرڅ دسفر اونوروشودټولوحساب وکړي چې څه باقي پاته شي هغه دې دخپل مقررشوي شرط سره سم ووېشل شي(۲) فقط.

که اصل مال غلاشي نوپرمضارب ضمان نشته

سوال: (۲۴) دووکسانوتجارت وکړيوه روپۍ ورکړې اوبل تجارت کول غوښت چي ناڅاپه روپۍ غلاشوې اوس به شرعًا دغه روپۍ دچاپه ذمه وي ؟(۹۳۰/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: هغه روپۍ ددغه ورکوونکې ولاړې ،ځکه چې مضارب کوم چې تجارت کوونکی ووهغه امين دی پرده ضمان نشته فقط والله تعالی اعلم.

---

(۱) قال فی البدائع: ومافیه النفقة فالنفقة فی مال المضاربة ..... واماتفسیرالنفقة التی فی مال المضاربة فالكسوة والطعام والادام والشراب الخ (بدائع: ۵/ ۱۴۹كتاب المضاربة.

(۲) واذاسافرولويومافطعامه وشرابه وکسوته وکل مايحتاجه عادة فی مالهالو صحيحة (الدرالمختارمع الرد(۴/ ۵۴۲) كتاب المضاربة و فصل فی المتفرقات ط رشيديه) فان استوفاه وفضل شئ من الربح اقتسماه على الشرط الخ (الدرالمختارمع الشامی (۴/ ۵۴۷) كتاب المضاربة فصل فی المتفرقات ط رشيديه).

مضاربت په شرکت عنان بدلول

سوال: (۲۵) دزید روپۍ او دعمر محنت دواړو دا فیصله وکړه چې ګټه او تاوان مونږ په نیمه دی نو بیا مال ورکوونکي که دخپلو روپو څه حصه و محنت کوونکي ته وبخښله چې دشراکت عنان صورت اختیار کړي داسې به څنګه وي؟ (۱۲۰۹/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: داصورت دمضاربت دی چې دیوه سړي روپۍ او دبل محنت وي ددې حکم دادی چې په ګټه خوله شرط سره سم دواړه ونډه لري اماپه تاوان کې دواړه نه شریکانیږي بلکې تاوان صرف دروپو ورکوونکي په ذمه دی پرمضارب دتاوان شرطول باطل دي (قوله بطل) الشرط کشرط الخسران علی المضارب (۱) (شامی: ۳/ ۵۰۲) اوکه رب المال څه مال ومضارب ته وبخښي دارنګه چې بخښ کړي مال بېل کړي دده ملک یې وګرځوي اوجلا یې ده ته په قبضه کې ورکړي اوبیا له ده سره دشرکت عنان معامله (۲) وکړي نو داسې شرکت صحیح کیږي اوپه ګټه او تاوان کې دواړه شریکان کیږي فقط.

دمضارب تروفات وروسته دده دبرخې ګټه به دده وارثانو ته ورکول کیږي

سوال: (۲۲) خالدوزیدته پاوباندي پنځه سوه (۵۲۵) روپۍ دتجارت لپاره په نیمه ګټه ورکړې په څوکاله کې پاوباندي دیارلس (۱۳۲۵) روپۍ شوې مګرتولې قرض زیدوفات شوحساب چې وکتل شونویوه روپۍ یې هم جمع ونه مونده داصل روپوترجمع کېدووروسته چې کومې روپۍ وصولې شوې هغه نیم په نیمه ووېشله شي که وخالدته ورکولې شي؟ (۲۳۷۹/۳۲-۱۳۳۳هج)

(۱) الشامی (۴/ ۵۴۰) کتاب المضاربة، شرائط المضاربة ط رشیدیه.

(۲) شرکت عنان: دځوکسانوپه برابره ونډه یاکمه اوزیاته روپۍ راغونډول دهرشي چې تجارت په وکړي دې ته شرکت عنان ویل کیږي واماشرکة العنان ...... وهی ان یشترک اثنان فی نوع بزّ اوطعام اویشترکان فی عموم التجارات ویصح التفاضل فی المال للحاجة الیه (هدایة ۲/ ۲۲۹، کتاب الشرکة)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: داصل روپوترپوره کېدووروسته چي کومې وصولې شي هغه بايدنيم په نيمه شي نيمه برخه خالدواخلي اونيمه برخه دزيدووارثانوته وروسوي(۱)

دمدرسوروپۍ په مضاربت ورکول

سوال: (۲۷) دمدرسي دمهتمم لپاره دمدرسې روپۍ په مضاربت ورکول صحيح دي ،که نه ؟ (۱۲۲۱/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: دمدرسي دمهتمم لپاره دمدرسي روپۍ په مضاربت ورکول صحيح نه دي (۲) فقط.

---

(۱) فالربح فى الصحيحة يكون بينهما على الشرط (بدائع ۱۱۷/۵ كتاب المضاربة شرائط المضاربة) وقال الله تعالى [ان الله يأمركم ان تؤود الامانات الى اهلها (سورة النساء آيت: ۵۸)

(۲) په مدرسوکې دچنده ورکوونکومقصدپه عامه توګه همدادى چي ددوئ روپۍ پرطالبانوصرفې شي ،خکه دمهتمم لپاره ددغوروپوپه نوروممعاملولګول روانه دي داراز کله په مضاربت کې تاوان هم راشي اودهغه جبران نشي کولای په شامی کې راغلي دي : صرحوابأن مراعاة غرض الواقفين واجبة وصرح الاصوليون بأن العرف يصلح مخصصا (ردمختار(۳/ ۴۲۴) كتاب الوقف : مطلب مراعاة غرض الواقفين واجبة الخ ط رشيديه) وفى الدرالمختار: لان المعلوم بدلالة الحال كالمشروط بالمقال (الدرالمختارمع الشامى (۳۷۰/۳) كتاب الشركة ط رشيديه).

كتاب الوقف

دوقف بيان

دوقف شرطونه اوحكمونه

دوقف پېژندنه اودوقف دصحيح کېدوشرطونه

سوال: (۱) دوقف څه تعريف اوڅه شرطونه دي ، اودوقف متولي به څوک وي ؟ (۱۳۴۱/۳۷۹هج)

خواب: دوقف تعريف معروف اومشهوردی اودامام صاحب اوصاحبينو(امام ابو يوسف اوامام محمد) رحمهم الله اختلا ف هم رانقل شوی دی (۱) اودوقف دصحيح کېدوشر طونه دادي چي وقف کوونکی ددغه وقف کړې شي مالک وي په درمختارکي راغلي دي: وشرط شرط سائرالتبرعات الخ (قوله وشرطه الخ) افادان الواقف لابدان يكون مالكه وقت الوقف ملكاباتاالخ(۲) (شامی) اودوقف متولي پخپله وقف کوونکی وي اودده کوچنيان ياچي کوم څوک دی متولي جوړکړي.

سوال: (۲) دوقف على الاولاد(پراولاددوقف کولو) څه تشريح ده اوحکمونه ددې څه دي ؟اودمطلق وقف څه تعريف دی ؟(۱۳۴۱/۱۳۳۰هج)

---

(۱) هولغة الحبس وشرعًا : حبس العين على حكم ملك الواقف والتصدق بالمنفعة ولوفی الجملة والاصح انه عنده جائزغيرلازم كالعارية وعندهماهوحبسهاعلى حكم ملك الله تعالى وصرف منفعتهاعلى من احب ولوغنيا فيلزم فلايجوزله ابطاله ولايورث عنه وعليه الفتوى (الدرالمختارمع الرد (۳۹۱/۳) فی بداية كتاب الوقف ط رشيديه)

(۲) الشامی(۳۹۴/۳) كتاب الوقف ، شرائط الوقف.

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: دوقف تعریف دادی: هوحبس العین علی ملک الواقف والتصدق بالمنفعة (۱) یعنی بندول دیوه شی دوقف کوونکي پرملک باندي اودهغه ګټه اوفائده صدقه کول صاحبینو(امام ابویوسف اوامام محمدرحمهماالله) داسي تعریف کړی دی بوشی دالله رب العزت پرملکیت بندي کول اودهغه منافع پرهغوخلګولګول پرکوموچي پکاردي وعلي الفتوی الخ (درمختار) پرکوچنیانوهم وقف روادی ودوقف کوونکي له شرط سره سم په دې کي عمل کول واجب دي کمافی لدرالمختار: جعل ربعه لنفسه ایام حیاته ثم وثم جازعندالثاني وبه یفتی کجعله بولده الخ(۲) اودوقف کوونکوپه بېلابېلو الفاظودې حکمونه هم بدلیږي.

په جائزوشرطونوسره وقف کول

سوال: (۳) زیددوفات پروخت دوقف دمځکي څوټوټي له خپل ملکیت اوترکې څخه پربېښووي دوقف په پاڼه کي یې داسي لیکلي دي چي دمسجددمسکینانواومسافردخرڅ لپاره داوقفیږي اودوقف په پاڼه کي یې لاندې خبري هم لیکلې دي ؟ داروادي ،که نه ؟(الف) که دمځکي له ټوټو ،ټوټوڅخه کومه برخه چي شاړه اوبېکاره وي اوله هغه څخه هیڅ ډول آمدني هم نه راځي په مسجدکي شامله کړئ.

(ب) که دپورته مځکي په یوه برخه کي څه وداني په دې غرض تعمیرشي چي ددې آمدني به دمسجدپه خرڅوکي پکارراشي یادفرش اونوروښوولولپاره یاداامام ، مؤذن اونورو دمسجددخادم داستوګني لپاره وي داشیان روادي ،که نه ؟ اومتولی خوبه شرعًا مجرم نه وي؟(۳۳/۴۷۹-۱۳۳۴هج)

ځواب: په سوال کي بیان شوې اموروااوصحیح دي ، اودوقف کوونکي له شرط سره سم دي دبیان شویو اموروپه کولو متولي شرعًا هیڅ مجرم نه دی.

(۱) تنویرالابصارمع الشامی(۳۹۱/۳) فی ابتداء کتاب الوقف ط رشیدیه.
(۲) الدرمع الرد (۳۷۸/۳) کتاب الوقف ، فصل فیمایتعلق بوقف الاولادط رشیدیه.

وقف کله تام (پوره) کیږي

سوال : (۴) دوقف لپاره شرعًا دکوموخبوروجودضروري دی ،ترڅووقف بشپړشي ؟ (۱۳۴۱/ ۳۳- ۱۳۳۴هج)

ځواب : صرف دلفظ ، موقوفه اونوروپه ویلودمفتی به مذهب سره سم وقف تامیږي اوکامليږي [واکتفی ابویوسف رحمه الله بلفظ موقوفة قال الشهید: ونحن نفتی به للعرف(۱) (درمختار)

دځپل جائداددوقفولوصرف اراده کول

سوال : (۵) یوه سړی دځپلې ناروغۍ په حال کې دځپل جائداددوقفولواراده وکړه دکوم خیرپه مصرف کې اودکوم څرګندونه چې ونوروکسانوته یې وکړه اودی پخپله لوستی ووخوتحریک ددې دکوم شخص په وسیله دهغه په اشاره وشوګواکي دی دومره ناروغ نه ووچې ددې تحریک پخپله ونکړای شي بیایوه یوه نیمه میاشت وروست وفات شونودده جائدادوقف شوکه وارثانوته رسیږي ؟

ځواب : که دغه وفات شوی شخص دوقف کولودارادې څرګندونه کړې وه اوکوم پروقف دلالت کوونکی لفظ یې نه وویلی مثلا دومره خپل جائدادمې وقف کړنوکه داسي کوم لفظ ده نه وي ویلی صرف اراده یې ښکاره کړې وه نودده دجائدادهیڅ برخه وقف نشوه ټول جائدادبه دمیراث تروبش مخکې حقونواداکولووروسته پروارثانوددوئ له برخوسره سم وېشل کیږي (۲) اوکه ده کوم داسي لفظ چې پروقف دلالت کوونکی وي ویلی وي که څه هم دکوم بل شخص په وسیله دهغه څرګندونه دوفات شوې په اشاره شوې وي نوڅومره اندازه جائدادچې ده وقف کړی دی هغه وقف شواوپاته پروارثانوتقسیمیږي فقط .

(۱) الدرالمختارمع ردالمحتار (۳/ ۳۹۳) فی اوائل کتاب الوقف ط رشیدیه.
(۲) ورکنه الالفاظ الخاصة .... (الدرمع الرد (۳/ ۳۹۳) کتاب الوقف ، مطلب قدیثبت الوقف بالضرورة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

پر موجودشرط دوقف تړلو حکم

سوال: (۲) په موجود شرط سره وقف تړل روا دي ،که نه ؟ او دا ویل چي دغه مځکه دمسجد دوقف لپاره رانیول کیږي نو دا صرف په رانیولو وقف کیږي ،که نه ؟ (۳۵۳/ ۱۳۴۷هج)

ځواب: معلق (تړلی) وقف روانه دی مګر په حالا موجود سره تړلی وقف صحیح دی ددې مثال یې دالیکلی دی چي دمثال په ډول داسي ووایي [ان کانت هذه الارض فی ملکی فهی صدقة موقوفة فان کانت فی ملکه وقت التکلم صح الوقف والافلا الخ (۱) خو دا چا داویناچي دامځکه دمسجد دوقف لپاره رانیول کیږي دانه وقف منجز(حالاوقف) دی اونه معلق (په شی پوري تړلی) بلکي له دې څخه دوقف اراده معلومیږي نو که له رانیولو وروسته مالک یعنی رانیوونکي داوقف کړنو وقف کیږي کنی نه لنډه دا چي په دې صورت کې صرف په رانیولو بېله وقفولو دامځکه نه وقف کیږي او مسجد نه ګرځي.

دوقف معلق کول (په یوشي پوري تړل) صحیح نه دي

سوال: (۷) یوسړی څه مځکه داسي وقف کړه چي زه خپل فلانی جائداد د خپل زوئ وبنځي ته ورکوم که له ښځي وروسته زمادزوئ کوچنیان وي نو داجائداددهغوئ دی کنې دفلانی ومسجدته دې ورکول شي نو په دې صورت کې داوقف صحیح دی ،که نه ؟ اوله ښځي وروسته که دزوئ اولادنه وي نو دغه مځکه به دوارثانو وي که وقف ده ؟ ۳۲/۱۱۸-۱۳۳۳هج)

ځواب: درازوقف نه صحیح کیږی وان یکون قربة فی ذاته معلوما منجزالامعلقا الخ (۲) (درمختار) ،ځکه نو دغه مځکه پر شرعی وارثانو وېشل کیږي.

دوقف مسجّل پېژندنه

سوال: (۸) وقف مسجل څه ته وايي ؟ (۴۴۷/ ۱۳۳۸هج)

(۱) الفتاوی لابن عابدین (۳۹۴/۳) کتاب الوقف . قبل مطلب فی وقف المرتد الخ ط رشیدیه.
(۲) الدرالمختار مع الرد (۳۹۴/۳) کتاب الوقف . شرائط الوقف ط رشیدیه.

خواب: له وقف مسجل (۱) څخه مراد دادي چي حاکم ددې وقف دصحيح والي حکم کړی دی فقط.

دوقف دصحيح کېدولپاره صرف دمالک اجازه اورضاکافي ده

سوال: (۹) يو کلی دتېکداردی په دې کې څه مځکه خالي پرته وه چي ورباندی کلېوالو يو جولاکښېنولی وواوس دغه جولابل کلی ته تللی دی ځای خالي دی هلته دمسجد جوړولواراده دتېکه دارا جازه ده امادجولانه ده خوښه په داسي ځای کې مسجد جوړول روادي ؟ (۱۵۳۷/۱۳۴۱هج)

خواب: دمځکي دمالک په اجازه اوخوښه په دې مځکه کې مسجد جوړول صحيح دي يعنی که مالک مسلمان دی نودی پخپله دغه مځکه وقف کولای شي اوکه مالک هندودی نودهغه وقفول صحيح نه دي ددې صورت داکېدای شي چي مالک دغه مځکه وکوم مسلمان ته ورکړ ياوهغه مسلمان داله خپل لورې وقف کړي وقف صحيح کيږي وشرطه شرط سائرالتبرعات الخ (۲) (درمختار) اودجولاوناخوښي ته په دې اړه هيڅ اعتبارنشته.

دوقف دصحيح کېدولپاره دوقف کوونکې قبضه خندنه ده

سوال: (۱۰) زيديو جائدادوقف کړدوقف په پانه کې يې وليکل چي دغه جائدادماله خپل ملکه وايست دالله رب العزت په ملک کې مې ورکړاوس ماته اوزماووارثانوته هيڅ ډول دعوی دوقف شوې جائدادپه هکله نشته اوددې وقف متولی به ترمرګه زه يم اوس دوقف دصحيح کېدوپه هکله دخالداوبکرترمينځ اختلا ف دی دخالددعوی ده چي په موجوده صورت کې دامام محمدرحمه الله له قول سره سم تسليم الی المتولی (ومتولي ته سپارل) نه دي شوې په دې وجه وقف صحيح نه شوبکروايې چي کله زيدوقف کړی جائدادله خپل ملکه وايست دالله رب العزت په ملکي کې يې ورکړپه ليکنه يې اقراروکړاووروسته تردې دمتولي کېدودحق په وسيله قبضه ورباندي وکړا نودتسليم الی المتولی عمل په وجودکې راغی چي دقبضې صورت بدل شوچي مځکې زيددمالک والي په توګه قبضه کوونکی وواوس دمتولي والی په حيث قبضه ورباندي لري پا دې صورت کې دخالدقول صحيح دی ،که دبکر؟ اووقف صحيح دی ،که نه ؟ (۱۳۴۲/ ۳۲- ۱۳۳۳هج)

خواب: په دې صورت کې دبکرقول حق اوصحيح دی صحيح اومفتی به مذهب دادی چي

(۱) وقف مسجل: هغه وقف چي په حکومت کې درج (ليک) شوی وي.

(۲) الدرالمختارمع الشامی (۳۹۴/۳) شرائط الوقف ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

صرف په لفظ موقوفة ويلووقف صحيح كيږي په درمختاركې راغلي دي وجعله بويوسف رحمه الله كالاعتاق واختلف الترجيح والاخذبقول الثانی احوط واسهل بحر وفی الدرروصدرالشريعة وبه يفتی واقره المصنف وقال فی الشامی : لكن فی الفتح ان قول ابی يوسف رحمه الله اوجه عند المحققين (١) قوله وجعله ابويوسف رحمه الله كالاعتاق فلذلک لم يشترط القبض والافرازای فيلزم عنده بمجردالقول الخ(٢) وفی القهستانی ان التسليم ليس بشرط اذاجعل الواقف نفسه قيماالخ(٣)

دوقف دثبوت لپاره شرعي شهادت ضروري دی

سوال : (١١) زيدبومكان اوبوخاه جوړكړل وروسته زيدوفات شودزيدزوئ وايي چي سرای اوخاه زماپلاروقف كړي دي اودمكان كرايه دزيدزوئ پخپله خوري داسي حلال دي ،كه نه ؟(٥٥۴/١٣۴٣هج)

ځواب : صرف دزيدزوئ په دې ويناوقف نه ثابتيږي ،ځكه وشرعي شهادت ته اړتياده ځوكه شرعًا وقف ثابت شي نوبيادده لپاره دوقف له مال څخه خوراک روانه دی بلكي دوقف له شرطونوسره سم عمل كول ضروري دي(۴) فقط .

سوال : (١٢) هنده مړه شوه داكازامن يې وارثان پاته شول ددې دعمه (دپلاردخور) زوئ عمركوم چي ددې په تركه كې برخه نلري دادعوی كوي چي هندي دغه جائدادوقف كړی دی ددې متولي يې زه ټاكلی يم دواقف صحيح كيږي ،كه نه ؟(١٠٢٢/۴۴-١٣۴۵هج)

ځواب : كه په شرعي شهادت يعنی ددووعادلانوشاهدانوپه شاهدي دهندې ددغه جائداد وقفول دروغتياپه حال كې ثابت شي نودغه وقف شرعًا صحيح كيږي اودمتولي اونورو

(١) ردالمحتار(٣/۴٠١) ،كتاب الوقف ، بعدالبحث عن مطلب مهم فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله الخ ط رشيديه .

(٢) ردالمحتار(٣/۴٠٠) كتاب الوقف ، قبيل مطلب: التأبيد معنی شرط اتفاقا ط رشيديه.

(٣) ردالمحتار(٣/٣٩٩) كتاب الوقف قبيل مطلب فی الكلام علی اشتراط التأبيد ط رشيديه

(۴) ذكرفی الخانية والاسعاف ادعی علی رجل فی يده ضيعة انهاوقف ......قالواليس للقاضی ذلک لان القاضی انمايقضی بالحجة والحجة انماهی البينة اوالاقرار(ردالمحتار (٣/۴۴٣) كتاب الوقف ، مطلب احضرصكاً فيه خطوط العدول ط رشيديه) مراعاة غرض الواقفين واجبة(الشامی(٣/۴٢۴) كتاب الوقف ط رشيديه).

کوم شرطونه چي وقف کوونکې ایښې دي هغه ثابتیږي(۱).

دمشاع (ګډ) وقف صحیح دی

سوال: (۱۳) ..... (الف) دسید محبوب علی جائداد الف دمیراث وو او جائداد ب دده خپله ګټه وه نو موړې ټول جائداد وقف کړې دې کې یوه ټوټه او برخه دبل چاهم شامله ده آیا دبل دبرخې دورشاملېدوله امله ټول وقف باطلیږي که دبل برخه اونور خیني وزي پاته وقف صحیح کیږي؟

(ب) دجائداد الف په اړه که وقف نارواوي نو دجائداد ب په اړه وقف صحیح کیږي که نه؟(۱۹۲۸/۱۳۴۰هج)

ځواب: (الف) څومره برخه چي دبل چاده هغه نه وقف کیږي اوپاته برخه کومه چي دوقف کوونکې .ملک ده هغه شرعًا وقف شوه دادې ببله کړي کذافی الدرالمختار(۲)

(ب) دجائداد ب دوقف په صحیح کېدوکې هیڅ شک نشته کذافی الدرالمختار والشامی(۳)

سوال: (۱۴) زیاتره داسي رواج دی چی دمشترکو مځکو مالکان پخپل مینځ کې مځکې ووېشي اوقبضه ورباندې وکړي خوپه اسنادو او کاغذونوکې وېش ونکړي اودحکومت په کورکې دې ته وېش نه ویل کیږي کله چي په سرکاری توګه په وېش کولوکې ډیرتکلیف اواوږدوالی دی که څوک سمدستي هبه یاوقف کولوته اړوي نوددغواړتیاووپه مځکې نیولوپه خاطردصاحبینو

(۱) وان ادعی وقفاأوشهدوا علی وقف ولم یذکروا الواقف ذکرالخصاف رحمه الله تعالی ان دعوی الوقف والشهادة علی الوقف تصح من غیربیان الواقف (الفتاوی الخانیة مع الهندیة ۳۴۱/۳. فصل فی دعوی الوقف والشهادة علیه)

(۲) فیقسم المشاع وبه افتی قارئ الهدایة قوله به افتی قارئ الهدایة حیث قال: نعم تجوز القسمة ویفرز الوقف من الملک ویحکم بصحتها(الشامی (۴۰۴/۳) کتاب الوقف مطلب اذاوقف کل نصف علی حدة ط رشیدیه.

(۳) فلایجوز وقف مشاع یقسم خلافاللثانی ،، واختلف الترجیح والاخذبقول الثانی احوط واسهل ،بحر،و فی الدرر..وصدرالشریعه وبه یفتی (الدرالمختارمع الرد (۳۹۹/۳) کتاب الوقف ط رشیدیه) وفی الشامی افتی قارئ الهدایه حیث قال: نعم تجوز القسمة ویفرز الوقف من الملک الخ (شامی (۴۰۴/۳) کتاب الوقف مطلب اذاوقف کل نصف علیحدة ط رشیدیه).

Maktaba Tul Ishaat. com

(امام ابویوسف او امام محمد رحمهما الله) په قول عمل کېدای شي کوم چي دهبه مشاع، وقف او اجاره مشاع دصحيح کېدو په هکله دی ؟ (۱۳۹۷/ ۱۳۴۷هج)

ځواب: دشریکانو په خوښه چي کوم تقسیم کیږي هغه ویش شرعًا صحيح دی که څه هم دحکومت په قانون هغه ویش عارضي بلل کیږي لکه چي په درمختار، باب القسمة کې دي: وصحت برضا الشركاء الخ (۱) نو ددغه درضاله ویش وروسته که څوک خپله وپشل شوي برخه هبه کړی او وموهوب له (چاته چي هبه شوې ده) ته په قبضه کې ورکړي نوداسي هبه صحيح ده مشاع هبه نه ده اوددې وقفول اتفاقاصحیح دي اودمشاع هبه دظاهرالرواية سره سم صحيح نه ده اوپردې اتفاق دی اماوقف مشاع امام ابویوسف رحمه الله روابولي دده په نزدوروسته دې ویش وکړي وقف شوې حصه دې بېله کړي (۲)

سوال: (۱۵) يوه ټوټه مځکه چي پکې ځلور، پنځه کسان شريکان دي اوله ويش مخکي يوسړی خپله برخه وقف کړه نوآیادحنفي مذهب دمفتی به قول سره سم داوقف صحيح دی ،که صحيح نه دی نوددې خرڅول صحیح دي ،که نه ؟ (۱۱۸۴/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: دحنفي مذهب دمفتی به قول سره سم دمشاع وقف صحيح دی نوددغه وقف کوونکي شخص برخه دي جلا کړله شي اوددغه وقف شوې برخې رانیول ،خرڅول روانه دي لقول الفقهاء: الوقف لايملك ولايملك (درمختاراونور) قال فى الشامي: والخلاف فی وقف المشاع مبنى على اشتراط التسليم وعدمه لان القسمة من تمامه فابويوسف رحمه الله اجازه لانه لم يشترط التسليم ومحمدرحمه الله لم يجزه لاشتراطه التسليم الخ (۳) وفی الدرالمختار: فيقسم المشاع وبه افتى قارئ الهداية وغيره (۳) وفي الدرالمختارايضا واختلف الترجيح والاخذبقول الثانی احوط واسهل بحروفي الدرر وصدرالشريعة وبه يفتى وفى الشامي: قوله اختلف

(۱) الدرالمختارمع الشامي(۱۸۰/۵) كتاب القسمة بعدباين اوصاف القاسم.
(۲) په فتاوی هنديه کې راغلي دي چي دمتأخرينو په اندمختارقول داماما بويوسف رحمه الله دی [وقف المشاع المحتمل للقسمة لايجوزعندمحمدرحمه الله وبه اخذمشائخ بخارى وعليه الفتوى والمتأخرون افتوابقول ابي يوسف رحمه الله انه يجوزوهوالمختار كذافي خزانة الفتيين(الهندية ۳۶۵/۲ فصل في وقف المشاع)
(۳) الشامي(۴۰۹/۳) كتاب الوقف، مطلب فی وقف المشاع المقضى به ط رشيديه.
(۴) الدرالمختارمع الشامي (۴۰۴/۳) كتاب الوقف، مطلب: فی قسمة الواقف مع شريكه ط رشيديه.

الترجیح مع التصریح فی کل منهمابأن الفتوی علیه ، لکن فی الفتح ان قول ابی یوسف رحمه الله اوجه عند المحققین(۱) (شامی ۳/ ۳۲۲ ، کتاب الوقف) فقط .

سوال : (۱۲) په یوه توته مځکه کې شپږشریکان دي دوه په راندیرکې دي اوڅلورپه رنګون کې دراندیردووشریکانوخپله برخه ومسجدته وقف کړه نورشریکان چې کله په خبرشونو دوئ هم یوپه بله پرلپسې خپلې ،خپلې برخې ومسجدته وقف کړې آن تردې چې ټولوشریکانوټوله مځکه وقف کړه دوقف پاڼه یې ومتولي ته وسپارله نوداوقف شرعًا صحیح شو ،که نه ؟(۱۳۴۵/۲۰۵هج)

ځواب : دغه وقف صحیح شولکه چې په درمختارشامي اونوروکې راغلې دي [قوله وجعله ابویوسف رحمه الله کالاعتاق الخ فلذلک لم یشترط القبض والافرازای فیلزم عنده بمجردالقول الخ (۲) اودارازپه درمختارکې دي چې امام ابویوسف رحمه الله وقف دمشاع هم روابولي اوهمداصحیح دي [فلایجوزوقف مشاع یقسم خلافاللثانی الخ واختلف الترجیح والاخذبقول الثانی احوط واسهل بحروفی الدرر وصدرالشریعة وبه یفتی وفی الشامی لکن فی الفتح ان قول ابی یوسف رحمه الله اوجه عند المحققین(۲) فقط.

سوال : (۱۷) وقف مشاع روادی ،که نه ؟اوځاه مشاع دی ،که نه ؟(۳۵۳/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب : په وقف شوې مشاع کې اختلا ف دی امام محمدرحمه الله ورته نارواوایې په درمختارکې راغلې دي [فلایجوزوقف مشاع یقسم خلافاللثانی (۳) اوپه شامي کې دي وفیه ایضا وقفت دارهاعلی بناتهاالثلاث ثم علی الفقراء ولامال لها غیرهاولاوارث غیرهن فالثلث وقف والثلثان میراث لهن وهذاعندابی یوسف رحمه الله خلافالمحمدرحمه الله الخ (۴) والاخذبقول الثانی احوط واسهل بحروفی الدرر وصدرالشریعة وبه یفتی(۵) (درمختار) له دې ځخه معلوم شوچې مفتی به قول دامام ابویوسف رحمه الله دی اودمشاع وقف صحیح دی اوځاه که ټول دچاله شراکت پرته وی مونبیا

(۱) الدرالمختاروالشامی(۴۰۱/۳) کتاب الوقف ، مطلب مهم : فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة الخ ط رشدیه.

(۲) الدرمع الشامی(۴۰۰/۳) کتاب الوقف ، مطلب مهم: فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة الخ ط رشیدیه)

(۳) شرح تنویرالابصارمع الشامی (۳/ ۳۹۹) کتاب الوقف مطلب: شروط الوقف علی قولهما ط رشیدیه.
(۴) ردالمحتار (/ ۳۹۹) کتاب الوقف ، قبیل مطلب فی الکلام علی اشتراط التأبید ط رشیدیه.
(۵) الدرالمختارمع الرد(۴۰۱/۳) کتاب الوقف ، مطلب مهم : فرق ابویوسف رحمه الله الخ ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

مشاع نه ده ددې وقفول په اتفاق سره صحیح دي او مالایقسم (هغه چې نشي وېشل کېدای) وقفول که مشاع هم وي بیاهم صحیح دي وقدمنان محل الخلاف فیمایقبل القسمة بخلاف مالایقبلهافیجوزاتفاقاالخ(۱) (شامی)

دکورسامان وقف کول

سوال: (۱۸) زید دوقف په پانه کې دنامنقول جائداد سره دکورسامان (اثاث المنزل) هم وقف کړی دی آیادکورسامان وقف کول صحیح دي ؟ کله چې په درمختارکې داموجود وي [بخلاف مالاتعامل فیه کثیاب ومتاع هذاقول محمدرحمه الله (۱۵۳۹/ ۱۳۴۳هج)

جواب: دنقل کېدوونکوشیانووقف که دنامنقول تابع وګرځول شي نوپه هغه ټولوشیانو کې روادی کوم چې قابل دوقف دي په شامي کې راغلي دي ولووقف دارابجمیع مافیهاوحمامات یطرن اوبیتاوفیه کورات عسل یدخل الحمام والنحل تبعاللداروالعسل الخ (۲) وفی البزازیة : جازوقف الاکسیة علی الفقراء الخ (۳) (درمختارفی بیان وقف المنقول قصدا) اوپه البحرالرائق کې راغلي دي وقف بستانابمافیه من البقروالغنم والرقیق یجوزانتهی (۴) نورددرمختارقول : بخلا ف مالاتعامل فیه الخ قول دقصداوقف منقول په اړوندی اوپه دې دصاحبینو(امام ابویوسف اوامام محمدرحمهماالله) ترمینځ اختلاف دی قال فی الخانیة قال شمس الائمة السرخسی رحمه الله فی وقف المنقول مقصوداًخلا ف بین ابی یوسف رحمه الله ومحمدرحمه الله ذکره فی السیرالکبیرانتهی (۵) اوپه شامي کې درمختارترقول کل منقول قصدالاندي لیکلي دي اماتبعاللعقارفهو جائزبلا خلا ف عندهماالخ (۲) لنډه داچې دهغومنقوله شیانووقفول کوم چې دوقف وړاوپاتېده لرې دنامنقول په متابعت کې روادي اومستقلا یعنی ځانته ددوئ دوقفولو لپاره وتعامل ته اړتیاده دکورله سامان څخه دځینو جامو

(۱) ردالمحتار(۳/ ۳۹۹) کتاب الوقف ، مطلب شروط الوقف علی قولهما ط رشیدیه.
(۲) ردالمحتار(۳/ ۴۰۸) کتاب الوقف ، مطلب فی وقف المنقول تبعاللعقارط رشیدیه.
(۳) الدرالمختار(۳/ ۴۱۱) کتاب الوقف ، مطلب فی التعامل والعرف ط رشیدیه.
(۴) البحرالرائق علی کنزالدقائق ۵/ ۳۳۹کتاب الوقف.
(۵) الفتاوی الخانیة علی هامش الهندیة ۳/ ۳۱۱کتاب الوقف ، فصل فی وقف المنقول ط رشیدیه.
(۲) ردالمحتار (۳/ ۴۰۹) مطلب فی وقف المنقول قصداط رشیدیه.

اولونبواونورووقف یواخي هم روادی لکه چي درمختارله بزازیې اونوروڅخه نقل کړی دی فقط

دوقف نه کولووعده (ژمنه) کول

سوال: (۱۹)زید دخپل زوئ بکرسره ددې خبرې پخه وعده وکړه چي که بکرنکاح وکړي نوزیدخپل جائدادنه وقف کوي بکریواخي دزیدوارث دی اوبکرچي نکاح نه کول غوښت ددې سبب داووچي ده دکورني ژوندڅخ خوښ نه درلوداونه یې لري نوپه دې وعده یې نکاح وکړه اوس زیدکومې خوابدتیاپه وجه غواړې چي دغه وعده ماته کړي آیازیدداسي کولای شي ؟که زیدداسي وکړي نوداوقف به رواوي ؟ که رواوی نودالله رب العزت ومخته زید دو عدې ماتولوله امله مجرم دی ،که نه ؟ داسي وعده کول بیایې ماتول شرعًا څنګه دي ؟(۷۳۲/ ۱۳۳۳هج)

جواب: زیدکه خپل ټول یاخپني جائدادوقف کړي نووقف صحیح کیږي ،څکه چي دوقف دصحیح کېدوشرطونه موجوددي قال فی الدرالمختار[وشرطه شرط سائرالتبرعات قال فی الشامی افادان الواقف لابدان یکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتاالخ(۱) نورنوکه دزیدغرض په دې وقف کولودخپل زوئ بکربې برخې کول وي نوداګناه ده زیدپه دې ګنهګاریږي په حدیث شریف کې راغلې دي : [من قطع وارثه قطع الله میراثه من الجنة یوم القیامة رواه ابن ماجه وغیره (۲) اوپه بل حدیث شریف کي دي [انک ان تذرورثتک اغنیاء خیرمن ان تذرهم عالة یتکففون الناس الحدیث (۳) هم څکه وصیت په یوه دریمه کې جاري کیږي اوله دریمې زیات وصیت صحیح نه دی نوپه وقف کې همداسي په پام کې نیول پکاردی

(۱) ردالمحتار(۳: ۲۹۴) شرائط الوقف ط رشیدیه(۲) عن انس رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قطع میراث وارثه الحدیث رواه ابن ماجه ورواه البیهقی فی شعب الایمان عن ابی هریرة رضی الله عنه (مشکوة ص: ۲۲۲ ،باب الوصایا)

(۲) عن عامربن سعدبن ابی وقاص عن ابیه رضی الله عنهم قال: کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یعودنی عام حجة الوداع من وجع اشتدبی فقلت انی قدبلغ بی من الوجع واناذومال ولایرثنی الاابنة لی افاتصدق بثلثی مالی قال لافقلت فالشطر؟ فقال لاثم قال الثلث والثلث کبیراوکثیرانک ان تذرورثتک اغنیاء خیرمن ان تذرهم عالة یتکففون الناس وانک لن تنفق نفقة تبتغی بهاوجه الله الااجرت بهاحتی ماتجعل فی فی امرأتک (الحدیث) بخاری شریف ۱/ ۱۷۳ ،باب رثاء النبی صلی الله علیه وسلم سعدبن خولة)

Maktaba Tul Ishaat. com

چي وارث بې برخې نشي يو صحابی رضی الله عنه چي صرف يوه لوريې وه دخپل ټول مال دوصيت کولواراده کړې وه پردې ده ته رسول کريم صلی الله عليه وسلم دمال ديوې دريمې دوصيت اجازه وکړه له دې څخه دزيات اجازه يې ونکړه نوزيد دې هم له دې څخه زيات وقف نکوي او وارث ته دې دزيان رسولو اراده نکوي چي داسخته ګناه ده اماکه وقف دارازوکړي چي بکرګرو (رهن) بيع (خرڅلاو) او هبه (بخښنه) اونورنشي کولای نوپه دې کې که زيد مصلحت ګڼي نوداسي صحيح دي.

اوځرګندونه دې وي چي وقف اصلاً يونېک اودثواب کار دی، ځکه نودوقف له شرطونو څخه داهم دي: وان يکون قربة فی ذاته(۱) (درمختار) نودزيد دغه ژمنه چي زه نه وقفوم داسي دي لکه چي داسي ووايې چي خپل مال به نه صدقه کوم نوداسي وعده دترسره کولوورنه ده اوداسي وعدې په خلا ف کولوشرعًا مجرم نه ګرځي بلکي بايدداسي ووايې چي داسي وعده ماتول پکاردي، ځکه نوددې وعدې له امله زيددوقف نه کولوپابندنشي کېدای خوهماغه تفصيل کوم چي پورته تيرشوپه دې کې په پام کې نيول کيږي فقط.

دوارثانودبې برخې کېدوپه نيت وقف کول ښه نه دي

سوال: (۲۰) يو سړی چي ښځه اويوزوئ لري که دی پخپل ژوندکې ومسجدته خپل جائدادورکول وغواړي نوکولای يې شي اوکه نه؟ (۱۳۱۸/۴۲ = ۱۳۴۷هج)

ځواب: پخپل ژوندکې دغه سړی خپل جائدادچي چاته وغواړي ورکولای شي که يې مسجدته وقف کوي اوکه يې کوم بل چاته ورکوي خودوارثانودبې برخې کولوپه نيت داسي کول ښه نه دي(۲)

خپله مځکه اوباغ وقف کول جائزدي

سوال: (۲۱) زيد څه خپله ځاني مځکه وقفول غواړي ددې مځکې آمدني دوه ډوله ده څه نغدې روپۍ دي اودآمدنۍ زياته برخه دونو، خرماوواونوروپه وسيله ده يعنی ځومره خرماوې چي کال پرکال وعواموته ورکول کيږي عوام ترېوې معلومې مودې پورې ځيني استفاده کوي

(۱) الدرالمختار مع الشامی (۲۹۴/۳) كتاب الوقف، شرائط الوقف ط رشيديه.

(۲) عن انس رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله عليه وسلم من قطع ميراث وارثه قطع الله ميراثه من الجنة يوم القيامة رواه ابن ماجه، ورواه البيهقی فی شعب الايمان عن ابی هريرة رضی الله عنه (مشكوة ص: ۲۶۶، باب الوصايا)

اوددې مودې لپاره چې کوم څه مالک ورباندې مقررکړې وي اداکوي بې آیاپه لیکل شوې صفت سره موصوفه مځکه زیورقفولای شي ،که نه ؟ (۱۰۲۰/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : په شامي کتاب الوقف کې راغلې دي : قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتاولوبسبب فاسد الخ(۱) له دې څخه معلوم شوچې خپله ځای هره یوه مځکه . مکان اوباغ وقفول صحیح دي نوثابت شوچې دواړه ډوله مځکه اوباغ وقفول روااوصحیح دي فقط .

سوال : (۲۲) یوسړی څه جائداد خپل نابالغ زوئ په نامه دکوم دنیاوي مصلحتونوپه وجه رانیوی وروسته تربلوغ دهلک واده وشووروسته څه موده هلک وفات شودښځې اولادېې نشته یوه ځلورمه دده دکونډې په نامه اونورپاتې دپلارپه نامه په حکومتي کاغذانوکې ولیکل شوه خوبیاهم پرتوله قبضه دپلاروه که کونډه خپله ځلورمه برخه وقف یاخرڅول یاپه ګروورکول وغواړې نوکولای شي ،که نه ؟ اوپلارېې منع کولای شي ،که نه ؟ (۱۲۳۳/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : دنابالغ له لورې دپلارقبضه کافي ده دنابالغ وقبضې کولوته اړتیانشته .خکه نوکوم جائدادچې دزوئ په نامه رانیول شوهغه دده شودده له وفات وروسته ځلورمه وروسته دمهرترادینې دده دښځې ده دغه ځلورمه دده ښځه وقف یاخرڅولای شي دخاوندپلاردمنع کولوهیڅ حق نلري بې دده له خوښې داځلورمه برخه ومدرسې اومسجد اونوروته وقف کولای شي (۲) په درمختارکې دي : وهبة من له ولایة علی الطفل الخ تتم بالعقد الخ لان قبض الولي ینوب عنه (۳) .

(۱) ردالمحتار (۳ ۳۹۴) کتاب الوقف . شرائط الوقف ط رشیدیه

(۲) لان الملک مامن شانه ان یتصرف فیه بوصف الاختصاص (الشامي (۴/ ۳) ، کتاب البیوع و مطلب فی تعریف المال والملک والمتقوم) ولوان رجلین بینهما ارض فوقف احدهمانصیبه جازفی قول ابی یوسف رحمه الله تعالی (هندیه ۲ ۳۳۷کتاب الوقف . فصل فی وقف المشاع)

(۳) الدرالمختارمع الرد (۴. ۵۷۱–۵۷۲) کتاب الهبة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

دبزګر په قبضه کې مځکه له مالک څخه تررانیولوورسته وقفول

سوال: (۲۳) زیوبه داسې مځکه دوقف لپاره رانیسي چې له ډیرې مودې څخه دبګرکرو ندګرپه قبضه کې ده ،ځکه دزیدپوره قبضه پردې مځکه نشي کېدای صرف په حکومتي اسنادوکې به دمالک په خانه کې دزیدنوم ولیکل شي په دې حال کې که زید دامځکه رانیسي اووقف یې کړي نودا وقف شرعًا صحیح کېدای شي .که نه ؟ (۱۴۱۲/۱۳۴۱هج)

جواب: داوقف شرعًا صحیح کیږي ،ځکه چې دوقف دصحیح کېدولپاره صرف دوقف کوونکي مالک والی شرط دی (کذافی الشامی) اوکله چې دامځکه وقف شي نودبزګرلپاره شرعًا ددې مځکې پرېښوول اوخپله قبضه پورته کول واجبیږي اوترڅوچې دی خپله قبضه پورته نکړي ترهغوهغه خرځ کوم چې دغه مځکه ورکوي دوقف په مصرفو نوکې به صرفیږي(۱) فقط.

په کومه مځکه کې چې دبزګرحق دی مالک هغه وقفولای شي

سوال: (۲۴) دبهارپه ولایت کې حکومت دکرنې اواستوګنې دمځکې په اړه دوه حقه اینښي دي یوحق دمځکوددذات سره اړه لري ددې حق وحقداراومالک ته زمینداروېل کیږي اوبل حق له مځکه څخه داستفادې چې ورته حق داستوګنې اوحق دکرنې ویل کیږي اوددې حق ومالک ته بزګراوکرونده ګرویل کیږي دغه دواړه حقونه یوځای هم اوجلا ،جلا هم رانیول کیږي اوخرڅیږي دحکومت دقانون له کبله زمیندارهم له بزګرڅخه مځکه نشي اخستلای اوس په دې صورت کې زمیندارخپل حق کوم چې دمځکې دذات په اړه ووکه وقف کړي نوشرعًا دکرنې یااستوګنې حق کوم چې دبل وویادغه زمینداته ووباطل شو،که نه ؟ (۱۷۲/ ۴۴- ۱۳۴۵هج)

(۱) قوله بخلاف صحیح ای وقف مدیون صحیح فانه یصح ولوقصدبه المماطلة لانه صادف ملکه کمافی انفع الوسائل عن الذخیرة (الفتاوی الشامیة (۴۳۲/۳) مطلب: الوقف فی مرض الموت ط رشیدیه) وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکا له وقت الوقف ملکاباتا(ردالمحتار(۳۹۴/۳) کتاب الوقف . شرائط الوقف ط رشیدیه.

دنارلسم بوک

مدال او مکمل دداالعلوم ... مځکه وقف کړه نو دا وقف شود

ځواب: دمځکي دذات مالک چي کله خپله مملوکه مځکه وقف کړه نو دا وقف شو او دبزګرا و نورو حق له دي څخه ختم شو(۱)

بنځه خپل جائدادخاوندله اجازې پرته وقفولای شي

سوال: (۲۵) که مېرمن خپل خاني جائداد وکومي مدرسې یا بل ځای ته دخپل خاوند له اجازې پرته وقف کړي نو پر وقف کوونکې شرعًا څه جرم راځي ؟ او دا وقف صحیح کېږي ،که نه ؟ (۲/۷/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: داسي وقف صحیح کېږی او پر وقف کوونکې شرعًا هیڅ الزام او جرم نه راځي(۲) فقط.

دوقف په آمدني دوقف کولوپاره مځکه رانیول صحیح دي

سوال: (۲۲) یو وقف کوونکې خپله دمځکې هغه برخه کومه چي په کورکې ده وقف کړه او هغه مکان دده دجائداد یو مشترکه برخه ده او په دې مکان کې بل سړی هم څلورمه برخه لري ،څکه چي دصحراء په جائداداو په منډوار کلې کې دی دڅلورمې برخې حق لري اوس دغه دوهم برخه درلودوونکی دخپل کلې دجائداد سره دمکان دغه برخه هم خرڅول غواړي یواځي دکلی جائداد خرڅول نه غواړي په دې صورت کې دمکان دغه څلورمه برخه دسحرایي جائداد سره دوقف په روپو رانیولای شي ،که نه ؟ ،څکه چي په دې صورت کې به دوقف په آمدني کې هم ترقي وشي چي دشریعت کوم حکم وي خبرراکړئ ؟ (۱۳۳۷/۲۸۵هج)

ځواب: په درمختارکې راغلې دي : وكذايفتى بكل ماهوانفع للوقف فيمااختلف العلماء فيه الخ(۳) نو که دوقف په آمدني او ګټه هغه څلورمه برخه رانیسي بیا وقف شي نو دا صحیح دی چي په دې دوقف فائده ده فقط.

(۱) وشرطه ..... افادان الواقف لابدان يكون مالكاله وقت الوقف ملكاباتاالخ (الشامى (۳/۳۹۴) كتاب الوقف و شرائط الوقف ط رشيديه) وفيه ايضا بخلاف صحيح اى وقف مديون صحيح فانه يصح ولوقصدبه المماطله لانه صادف ملكه الخ كتاب الوقف (۳/۴۳۲) ، مطلب الوقف فى مرض الموت ط رشيديه) وفيه لان الملك مامن شانه ان يتصرف فيه بوصف الاختصاص ردالمحتار (۴/۳) كتاب البيوع ، مطلب فى تعريف المال والملك والمتقوم ط رشيديه

(۲) افادان الواقف لابدان يكون مالكاله وقت الوقف ملكاباتا الخ (ردالمحتار (۳/۳۹۴) كتاب الوقف ، شرائط الوقف ط رشيديه) وفيه لان الملك من شانه ان يتصرف فيه بوصف الاختصاص (الشامى (۴/۳) كتاب البيوع ، مطلب فى تعريف المال والملك والمتقوم ط رشيديه)

(۳) الدرالمختارمع الشامى (۳/۴۴۰) كتاب الوقف ، مطلب سكن المشترى دارالوقف ط رشيديه .

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف په آمدني رانيول شوي مکانونه هم وقف دي

سوال: (٤٧) محمد احمد يوسراى دمدرسې لپاره وقف کړاوس متولي دغه مکان خرڅ کړده ده په قيمت او آمدني يې دوه ، درې سرايونه رانيول نو دغه سرايونه هم وقف شول ، که نه ؟ (١٢٣٤/٤٧-١٣٤٧هج)

ځواب: کوم مکانونه چې ددغه وقف شوي مکان په قيمت رانيول شول هغه ټول وقف دي ددوئ دآمدنی سره دې دوقف کونکې له بيان سره سم عمل وشي فقط.

دمنقولي شيانووقف جائزدی ، که نه

سوال: (٢٨) زيد خپل منقولي او غيرمنقولي جائداد دوقف دپانې په وسيله د ربيع الاول (لومړى خور) دمياشتې په دوولسمه په ١٣٠٣ه کې وقف کړ : ليک دزيد په لاندي دول دی : املاک خود رابه ثبات عقل وهوش برطالب علمان محتاج ازقرابت خودوبعدآنهان بديگر مساکين وقف نمودم بعدمن واقف توليت مدرسه طلبه مذکوره وانتظام املاک موقوفه تايک سال برادرم عبدالمجيد طال الله عمره قائم مقام شان تبرعانمايندورقم حق توليت يک ساله خودبفرزندانم ودخترانم تقسيم کننددداخبره منل شوې ده چې دوقف کونکې ترمرګه له ١٣٠٣ه څخه تر١٣٠٨هج ترپنځو کالوپورې پروقف شويو مالونو قبضه وه وموقوف عليه (چاته چې يې وقف کړې دي) ته په قبضه نه دي ورکړي وخپلو ټولو لادوته يې وقف کړي په اول کې تريوه کاله پورې دتوليت حق هم ورکړی آيا دمنقولی مال لکه ديګ ، سطرنجي ، اولوښې ونوروو وقف روادی ، که نه ؟ په دغو حالاتوکې کوم ته چې موقوفه جائدادويل کيږي دوقف تعريف ورباندې صادقيږي ، که نه ؟ آيا دوقف دپاڼې په وجه دغه جائداددوقف کوونکې تروفات روسوته په ترکه کې شمېرل کيږي . که به وقف وي ؟ بينوا توجروا(٣٤٠/٣٣-١٣٣٤هج)

ځواب: په دې صورت کې دنامنقوله جائدادوقف لکه مکان اومځکه مطلقا اوقطعا صحيح شو، ځکه چې دصحيح اومفتى به قول سره سم دوقف کوونکې صرف په دې وينا چې ماځپله مځکه اوجائداد دپرمسکېنانووقف کړل وقف صحيح کيږي دمتولي په قبضه کې ورکول دامام ابويوسف رحمه الله له مذهب سره سم شرط نه دې اودامام ابويوسف رحمه الله پرقول فتوى ده اوهمدې ته محققينو اوجه اواصح اواحوط ويلې دي لکه چې به له راتلوونکوروايتونوڅخه ښرکند شي داراز

څخه خوک متولي جوړ بدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو

دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په دوقف کوونکي پخپله متولي کېدل یاله خپلو اولادو څخه خوک متولي جوړبدل په

Maktaba Tul Ishaat. com

ان كان التفويض له بالشرط عاماصح الخ (۱) وفيه شرط الواقف كنص الشارع الخ (۲)

دټول منقول اونامنقولې جائداددوقفولووصیت کول

سوال: (۲۹) شخصی به حالت صحت وعقل بدیگر امین می گوید که همه املاک منقوله وغیر منقوله من بعد مرگ من وقف مساکین فلان مدارس داری اتفاقاً آن شخص بعد چند روز بموت بمفاجاة فوت شد وآن امین همه املاک وی بعدادائی دیوان بمساکین داد وچیزی نه گذاشت آیا وقف وی درست است بانه؟ (۱۳۳۷/۱۱۴۸هج)

جواب: این چنین وصیت درثلث ترکه جاری می شود وبه رضائي ورثه درجمیع ترکه هم جاری خواهد شد پس اگر برضاء ورثه آن امین تمام جائداد غیر منقوله راوقف کند صحیح خواهد شد(۳) ووقف مملوک سکی نمی شود تقسیم کردن آن رابه مساکین ومالک گردانیدن اوشان راصحیح نخواهد شد بلکه آن راوقف کرده منافعه آن بمساکین خواهد رسید وبس (۴) درو قف منقول تفصیل است کمایبین فی کتب الفقه فقط.

دسوال (۲۹) ترجمه: یو سړی دصحت اوروغتیاپه زمانه کې ویوه امین ته وایي چې زماټول منقولی اونامنقول جائدادزمامترمرگ وروسته دفلانی، فلانی مدرسو مسکینانو ته وقف کړه ناڅاپه څوورځي وروسته دغه سړی وفات شواودغه امین دقرضوله ادایني وروسته دده ټول جائدادومسکینانوته وسپاری اوهیڅ شی یې نه پرېښود په دې صورت کې دده وقفول صحیح دي، که نه؟

ځواب: داراز وصیتونه دترکي په یوه دریمه کې جاري کیږي اودوارثانوپه خوښه

---

(۱) الدرمع الرد (۳/۴۵۰) مطلب لايجعل الناظرمن غيراهل الوقف، كتاب الوقف ط رشيديه (۲) الشامی (۳/ ۴۵۲) مطلب فی قولهم شرط الواقف كنص الشارع كتاب الوقف ط رشيديه

(۳) امرأة وقفت منزلا (الی قوله) جازالوقف فی الثلث ولم يجزفی الثلثين (الشامی (۳/ ۳۹۷) مطلب فی وقف المريض ط رشيديه.

(۴) ولايقسم النقض اوثمنه بين مستحقی الوقف لان حقهم فی المنافع لاالعين (الدر المختار مع الرد (۳/ ۴۱۹) كتاب الوقف. مطلب فی الوقف اذاخرب ولم يمكن عمارته ط رشيديه.

په بوله ترکه کي هم جاري کېدای شي ،څکه نو که دغه امين دوارثانو په خوښه ټول نامنقول جانداد وقف کړي نوصحيح کيږي اووقف دچاملک نه وي په دې وجه په مسکينانو کې ددې په وېشلودوئ مالکان جوړول صحيح نه دي بلکي ددغو جاندادونو دوقفولووروسته چي ددوئ کومه ګټه وي صرف وهغومسکينانوته رسيږي اودمنقولي شيانو په وقف کې تفصيل دی چی دفقهې په کتابونوکي يې په ښکاره يادونه شوې ده.

دوخت دباچاحکومتي شاړه مځکه وقف کول

سوال: (۳۰) دحکومت ځيني باوري مسلمانانودېوې قومې کمېټی لپاره وباچاته په دې اقرارسره عرض وکړچي که حکومت له شاړومځکوڅخه فلانی ،فلانی مځکه مورته رامنظوره کړي نوموږدکمېټی غړې دمتوليانوپه حيث دغه مځکه ددغه کمېټی لپاره په نامه دالله رب العزت وقف بولووروسته تردې دکمېټی وريه ګوته کړې مځکه دکمېټې دغوښتنې سره سمه باچادلاندي حکم سره دوقف لپاره منظوره کړه چي وفلانی کمېټی ته دې ددوئ ننبه کړې مځکه په خاص توګه ورکوله شي دايومذهبي کاردی چي بايدپکي هيڅ ډول خنډپيدانشي اودادې وقف کړله شي ترڅوله دې څخه څوک دخان لپاره استفاده ونکړي دارازرمادغه حکمې دې ژرترژره عملي شي بيادې ماته خبرراکول شي ،څکه نو اړوندې اداري ننبه شوې مځکه دکمېټی دمتوليانوپه خارنه کې ورکړه اوس دغه مځکه دکمېټی په قبضه اوخارنه کې ده اوځکومتي حکمونه دسندپه ډول په کمېټی کې وجودلري په داسي صورت کې دغه مځکه دکمېټی داقراراودورکوونکې باچاله حکم سره سمه دالله رب العزت دشريعت له مخې وقف بلل کيږي ،که نه ؟(۲۰۲۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: په دې صورت کې دغه مځکه وقف شوه اودوقف حکمونه ددې سره تړون لري لکه چي له راتلوونکې عبارت څخه ښکاريږي فان کانت مواتا او ملكا للسلطان صح وقفها الخ(۱) (شامي: ۳۹۲/۳).

(۱) ردالمحتار(۳ /۴۳۰) كتاب الوقف ـ مطلب في وقف الاقطاعات ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

دسلکونوخلکوترمینځ دمشترکې مځکې دوقف کولوطریقه

سوال : (۳۱) په کلي کې يو د مشترکه ټوټه چې ورته په عرف عام کې شاملات وايي کله چې هغه د سلکونونارينه او ښځينه وو ،يتيمانواوکونډوترمينځ مشترکه ده آياکه څو کسانو مثلا دکلي مشران اوځلورپنځه نورکسان دمسجد يامدرسې لپاره دمالکانوله اجازې اوخوښې پرته وقف کړي نوداسې وقف شرعًا روادی ،که نه ؟ (۲،۷۹ / ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب : په دې صورت کې بهتره دادی چې کوم څوک دکلي له شاملاتوڅخه خپله برخه وقفول غواړي هغوئ دې مځکه وويشي خپله برخه دې وقف کړي او که مشترکه حصه وقف کړي بياهم وقف صحيح کيږي په درمختارکې راغلي دي : واختلف الترجيح ولاخذ بقول الثانی احوط واسهل بحروفی الدرروصدرالشريعة وبه يفتی واقره المصنف (۱) له دې څخه معلوم شوچې مشاع وقف روادی کوم چې دامام ابويوسف رحمه الله مذهب دی اوکوم ونډه لروونکې چې خپله ونډه وقف کوي په دې سره صرف دهغوئ برخه وقف کيږي دنوروبرخه لروونکوبرخې نه وقف کيږي په هدايه کې راغلي دي: ووقف المشاع جائزعند ابی يوسف رحمه الله(۲) .

له مشترکې ترکې څخه ديووارث روپۍ وقف کول اوحرامه ترکه دوارث په هکله څه حکم لري

سوال : (۳۲) يو شخص وفات شويوه ښځه اونابالغ اولاديې پاته شودغه سړی سودخوروو ده له وفات مخکې څه روپۍ دمسجدجوړولولپاره ورکړې اووايې وويل چې زه حلال مال درکوم نودغوروپوپه مسجدکې لګول صحيح اوروادي ،که نه ؟ اوداخبره هم دپوښتنې وړده چې ددغه وفات شوې شخص ښځه له مشترکې ترکې څخه روپۍ ومسجدته ورکول غواړي اووايي چې زه به يې پخپله برخه کې وشميرم حال داچې دمړی نوروارثان نابالغ دي نوپه دې صورت کې دښځې په مشترکه ترکه کې تصرف کول صحيح دي ،که نه ؟ اودوفات شوي حرام مال دوارث په هکله صحيح اوحلال دی ،که حرام ؟(۱۱۳۲/۳۲ - ۱۳۳۳هج)

---

(۱) الدرالمختار مع الشامی (۳ ۴۰۱) کتاب الوقف ، مطلب مهم فرق ابويوسف رحمه الله الخ ط رشيديه.

(۲) هدايه ۲ . ۶۳۸فی بداية کتاب الوقف.

ځواب: کله چي دې سړی ویلې دي چي زه ومسجدته حلال مال ورکوم نو دغو روپو په مسجد کې صرفول صحیح دي او دده دښځې لپاره دترکې له وېش مخکې په مشترکه ترکه کې تصرف کول صحیح نه دي دترکې له وېش وروسته له خپلې برخې څخه یې ورکولای شي اوتصرف هم کولای شي پاته شوه دامسئله چي دوفات شوي حرام مال دوارث په هکله حلال وي ،که حرام؟ نوصحیح دادی چي سرد له خبرتیاحرمت ته نقلیږي یعنی که وارثان ددې مال په حراموالي علم لري چي مثلاً دغه روپۍ خاص دسوددي یادشرابو روپۍ (کوم چي مسلمان خرڅ کړی وو) دی نودوارثانولپاره داسي روپۍ حرامې دي اودمال ومالک ته ددې بیرته ورکول لازم دي قال فی الدرالمختار: وعلی هذالومات مسلم وترک ثمن خمرباعه مسلم لایحل لورثته کمابسطه الزیلعی وفی الاشباه: الحرمة تنتقل مع العلم الاللوارث الااذاعلم ربه الخ قوله الااذاعلم ربه ای رب المال فیجب علی الوارث رده علی صاحبه (۱) (ردالمحتار)

دوقف څوحکمونه

سوال: (۳۳) (الف) کله چي وقف کوونکې دانه دي لیکلې چي دوقف نافذېدل به زماتر مرګ وروسته څنګه وي؟ بلکي ترخپله مرګه یې خان متولي جوړکړی وي اوله خانه وروسته یې بل شخص نوداسي لیک به دوقف دوصیت حکم ولري ،که نه؟

(ب) دوقف کوونکې پخپله متولي جوړېدل څنګه دي؟

(ج) پراولادودوقف لپاره قبضه ورکول ضروري دي ،که نه؟ اودارازدوقف دوصیت لپاره که قبضه ورکول ضروري ده نودوقف کوونکې پخپله متولي جوړېدوڅخه شرعًا قبضه راځي ،که نه؟

(د) دوقف دوصیت دجوازلپاره څه شرطونه دي؟ اودوقف کوونکې تروفات وروسته به دایه ټول جائدادکې جاري کیږي که په دریمه کې؟

(ه) په وصیت بالوقف اووقف بالوصیت کې څه توپیردی؟ (۳۲۵/۳۵-۱۳۳۲هج)

---

(۱) الدرمع الشامی (۵/۲۷۳) کتاب الحظروالاباحة فصل فی البیع ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

جواب: (الف) دوقف کوونکې پخپل ژوندکې متولي جوړېدل ددې تقاضاکوي چې وقف يې حالاکړی دی نوداوقف منجزدی يعنی حالا دی دوقف وصيت نه دی.

(ب) وقف کوونکی پخپله متولي کېدای شي ، په درمختارکې راغلي دي: جعل الواقف الولاية لنفسه جازبالاجماع الخ(۱)

(ج) کله چې وقف کوونکی پخپله متولي وي نوو چاته دقبضې ورکولواړتيانشته اووقف صحيح دی بلکی دامام ابويوسف رحمه الله له قول سره سم کوم چې دوقف په هکله مفتی به دی دوقف دصحيح کېدولپاره دچاوقبضې ته اړتيانشته صرف په ويناکولووقف صحيح کيږي مثلا وقف کوونکې چې کله داوويل چې ماداوقف کړوقف صحيح شويه شامی کې راغلي دي [وفی القهستانی ان التسليم ليس بشرط اذاجعل الواقف نفسه قيماالخ(۲) وفی الدرالمختار: وجعله ابويوسف رحمه الله کالاعتاق فلذالم يشترط القبض والافرازای فيلزم عنده بمجردالقول الخ (۲) (شامی: ۳/۳۶۵)

(د) که پخپل ژوندکې يې وقف نکړېلکي داسي يې وويل چې فلانی جائدادزمامترمرګ وروسته وقف دی نودادوقف وصيت دی په دربيمه کې جاري کيږي قال فی الشامی: نعم سيأتی فی الشرح انه يکون وصية لازمة من الثلث بالموت لاقبله الخ(۳) (شامی: ۳/۳۲۰)

(ه) په دوئ کې هيڅ فرق نشته ددواړومطلب دادی چې وقف کوونکې دوقف وصيت کړی دی حالايې وقف نه دی کړی بلکې داسې يې ويلي دي چې زماله مرګه وروسته دغه جائدادوقف دی نوداوصيت په دربيمه کې جاري کيږی کمافقط.

دبل چاجائدادددخيل جائدادسره يوځای وقفول

سوال: (۳۴) زيد پخپل ژوندکې دوې توټې مځکه دالله رب العزت لپاره وقف کړه چې پکې يوه توټه مځکه دزيدملک وه اودوهمه توټه دزيددښځې هندې وه نودزيدخپل ځاني جائدادوقف بلل کيږي؟ (۱۳۴۱/۱۳۵۲)

---

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۳/۴۲۱) کتاب الوقف ، مطلب فی اشتراط الواقف الولاية لنفسه ط رشيديه.
(۲) الشامی(۳/۴۰۰) کتاب الوقف ، مطلب فی الکلام علی اشتراط التأبيد ط رشيديه.
(۳) الشامی (۳/۳۹۴) کتاب الوقف قبل مطلب فی وقف المرتدوالکافر ط رشيديه.

ځواب: کومه ټوټه چي خاص دزيد ملک وه دهغې وقف صحيح دي ،ځکه نوو ارثان پر دغي ټوټې حق نلري نو که په دواړوټوټوکي هره يوه په جلا ، جلا الفاظو وقف کړي نو دخپل ملک دوقف په جائزوالي کي هيڅ شک نشته اوکه دخپل ملک سره بله ټوټه کومه چي دده ملک نه وه يوځای کړي په يوه لفظ يې وقف کړي نو همدغه وقف دده په خپله ټوټه کي روادی ،ځکه چي ورسره يوځای کړي مخکه هم دوقف کېدوو ړتيالري.

[وهذاکماقالوافی البيع : انه بطل بيع قن ضم الی حر،. بخلا ف بيع قن ضم الی مدبرا و نحوه فانه يصح کذافی الدرالمختاروفی الشامی رحمه : ای فيصح فی الفن بحصته لان المدبرمحل للبيع عندالبعض فيدخل فی العقدثم يخرج فيکون البيع بالحصة فی البقاء دون الابتداء وفائدة ذلک تصحيح کلام العاقل من رعاية حق المدبرالخ (۴/ ۱۴۰) دارازپه مسئوله صورت کي هم دبل دملک ورسره ديوځای کولوپه صورت کي پخپل ملک کي وقف صحيح دی اودبل ملک به ځيني خارج پاته شي ترڅودوقف کوونکي کلام له لغوه کېدوڅخه خوندي شي اودبل حق هم له لاسه ونه وځي کمافی الاشباه : اعمال الکلام اولی من اهماله متی امکن فان لم يمکن اهمل الخ (۲) فقط.

خپل اودخور جائداددمرګ په ناروغي کي وقف کول

سوال: (۳۵) له زيدسره دخپلې خورهندې چي ددې په برخه دی کارکوونکی وواوددې پرجائداددعام اختياراتودرلودوپه حيث ناحقه تصرف کوونکی وودخپل مرګ په ناروغي کي يې ديوه ليک په وسيله پراولادودوقف لپاره دخپل اودهندې له جائدادڅخه داستفادې کولوپه نيت اودهندې دنوروو ارثانودحق وهلوپه غرض يې خپل اودخپلې سکه خورهندې جائدادوقف کړپه دې صورت کي شريعت مطهره څه حکم ورکوي ؟ زيدپه همدې ناروغی کي وفات شوفقط .(۵۸۴/ ۳۳- ۱۳۳۴هج)

ځواب: دهندې دجائداددوقفولواختيارخوله سره زيدلرې هم نه ددې جائدادخويومخ وقف شوی هم نه دی هغه دهندې دوارثانودی اوزيدچي خپل جائدادوقف کړدمرګ دناروغی له امله

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۴/ ۱۱۲) باب البيع الفاسد: قبيل مطلب اذااشتری احدالشريکين جميع الدارط رشيديه

Maktaba Tul Ishaat. com

(۲) الاشباه والنظائر ص ۱۵۲ الفن الاول . القاعدة التاسعة اعمال الكلام اولى من اهماله الخ

دغه وقف په يوه دريمه کي جاري کيږي اودوي دريمي دزيد پرټولو نارينه اوښځينه وارثانو شرعي برخوسره سمي وېشل کيږي (۱) قال فی الدرالمختار: اعتاقه ومحاباته وهبته ووقفه وضمانه کل ذلک حکمه کحکم وصية فيعتبرمن الثلث الخ(۲) فقط.

دقرض له اداينې څخه دخلاصون لپاره خپل جانداد وقفول

سوال: (۳۶) (الف) پرزيدډيره زياته قرضه وه او جانداد، داستوګني اودصحراء دده سره دلرقيمت وواوهمدغه جانداددده معاش وودقرض اداکولوس يي نه درلودده دقرض خوړلوپه نيت خپل جانداد پراولادودوقفولوپاره وليکی شرعاداسي وقف کول روادي ،که نه؟

(ب) جانداددقرضي داداينې په غرض خرڅېدای شي؟ (۱۵۹۹/۱۳۴۲هج)

جواب: (الف ، ب) دفقهي په کتابونوکي ليکلي دي چي پوروړی که دروغتياپه حال کي وقف وکړي نوروادی په شامي کي راغلي دي: قوله بخلا ف صحيح ای وقف مديون صحيح فانه يصح ولوقصدبه المماطلة الخ قال فی الفتح وهولازم لاينقضه ارباب الديون الخ (۳) (شامی: ۳۹۵/۳) اوپه درمختارکي دي: فان شرط وفاء دينه من غلته صح وان لم يشترط يوفی من الفاضل عن کفايته بلا سرف ولووقفه علی غيره فغلته لمن جعله له خاصة الخ (۳) بياچي له دي وروسته کوم روايتونه دپوروړي دوقف دباطل والي ليکلي دي هغه شامی حمل کړی دي پرناروغ پوروړي چي دهغه وقف باطل دی يعنی دروغ سړی وقف کول که پراولادووي ،که له اولادوپرته پربل وي صحيح اونافذدی اووقف شوی جانداد نشي خرڅېدای فقط.

دبل په ذمه قرض روپۍ نشي وقفېدای

سوال: (۳۷) دمکان اومشترکومځکوانتقال پراولادوباندي دوقف په وسيله روادی، که نه؟

---

(۱) امراة وقفت منزلافی مرضها الی قوله جازالوقف فی الثلث ولم يجزفی الثلثين فيقسم الثلثان بين الورثه علی قدرسهامهم (الشامی ۳۹۷/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی وقف المريض) ط رشيديه.

(۲) الدرالمختارمع الشامی (۴۸۱/۵) کتاب الوصايا، باب العتق فی المرض ط رشيديه.

(۳) ردالمحتارعلی الدرالمختار (۴۳۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب الوقف فی مرض الموت ط رشيديه.

اولکه څنګه چې مشاع هبه دمشترک جائدادروانه ده دارازدکوم اعتراض پروقف باندي دپيد اکېدو احتمال شته ،که نه ؟ کومې روپۍ چې دنامنقوله جائداد په ګروپه قرض ورکول شوې دي اوداراز هغه روپۍ کومې چې دنورو په لاسونو(يعنی له ليکه پرته قرضي) ياپه کومه بله وسيله پرنوروقرض وي وقف کېدای شي ،که نه ؟ (۱۵۳/ ۳۳- ۱۳۳۴هج)

ځواب : دمشاع وقف دامام ابويوسف رحمه الله په نزدصحيح دی اوپرهمدې فتوی ده ددې قول سره سم وروسته تروقف کېدووقف شوې برخه به بېله کړله شي اووېش دې وشي دادې جلا کړي دغه وېش که په خوښه وي اوکه دحکومت په وسيله وي(۱) کومې روپۍ چې دبل په ذمه قرض وي يادين وي دهغه وقف کول صحيح نه دي(۲) فقط.

په حکومتي کاذونوکې دکومې مځکې په وقف ليکلوهغه مځکه نه وقف کيږي

سوال : (۳۸) که دکلي په سرليک کې کومه مځکه وقف ليکل شوې وي اوهيڅ ثبوت نه وي بلکې بل ثبوت دچادملک کېدووي اودمځکې مالک هم له وقف څخه انکارکوي آيا صرف په دې کاغذشرعاوقف کېدای شي ،که نه ؟ (۱۱۳۸/ ۳۳- ۱۳۳۴)

ځواب : صرف په سرليک کې ديوې مځکې په وقف ليکلوسره هغه مځکه نه وقف کيږي ترڅودمځکې دمالک وقف کول په ثبوت ونه رسيږي كماذكرفی الشامی : عن الخانية والاسعاف

---

(۱) كمافی الدرالمختار: فلا يجوزوقف مشاع يقسم خلافاللثانی (ابويوسف) وجعله كالاعتاق واختلف الترجيح والاخذبقول الثانی احوط واسهل وفی الدرروصدرالشريعة وبه يفتی واقره المصنف وفی الشامی قوله واختلف الترجيح مع التصريح فی كل منهمابأن الفتوی عليه لكن فی الفتح ان قول ابی يوسف رحمه الله اوجه عند المحققين(الشامی(۳/ ۴۰۱) كتاب الوقف ط رشيديه) وفيه فاذاتم لايقسم الاعندهمافيقسم المشاع وبه افتی قارئ الهداية وغيره قوله به افتی قارئ الهداية حيث قال : نعم تجوزالقسمة ويفرزالوقف ويحكم بصحتها (۳/ ۴۰۴) كتاب الوقف قريبامن قوله مطلب: فی قسمة الواقف مع شريكه ط رشيديه)

(۲) وشرطه افادان الواقف لابدان يكون مالكاله وقت الوقف ملكاباتاالخ (۳/ ۳۹۴) كتاب الوقف شرائط الوقف ط رشديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ادعی علی رجل فی یده ضیعة انهاوقف واحضرصکافیه خطوط العدول والقضاة الماضین وطلب من القاضی القضاء بذلک الصک قالوا: لیس للقاضی ذلک لان القاضی انمایقضی بالحجة والحجة انماهی البینة اوالاقرارامالصک فلایصلح حجة لان الخط یشبه الخط الخ(۱)

دبل په مځکه اوسپدوونکي هغه مځکه وقف کولای نشي

سوال: (۳۹) یو سړی خپله مځکه دمسجد دتعمیرلپاره پخپله خوښه اورضاوقف کړه بیاځوکسانودی خطاکړاوطمع یې ورکړه له خپلې ارادې څخه یې راوګرځاوی نوموړی دنیکه له زماني پردغه مځکه استوګن ووخومځکه دبل چاده آیادمالک له خوښې پرته دغه مکان وقف کولای شي .که نه ؟(۱۱۲۳/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: دمځکې له مالک پرته کوم بل څوک دچامځکه نشي وقف کولای اوداسې مځکه مسجدنشي کېدای دوقف کولواومسجدجوړولولپاره دوقف کوونکي مالک کېدل لازمي شرط دی کذافی ردالمحتار(۲)

ددروړوآمدني وقف کېدای نشي

سوال: (۴۰) دحضرت شاه قمیص صاحب په اولادوکې یوه ډله دعوی لري چې دحضرت شاه صاحب ددرباردروړوآمدني دې ووېشله شي دوهمې ډلې داولې ډلې په خلاف په دې غرض چې دخانقاه آمدني دې پرخانقاه ولګیږي په خپلوبیانوکې آمدني وقف وګرځوله له دې څخه مخکې کوم سندوجودنلري عدالت فیصله ددوهمې ډلې په هکله وکړه آیا داولې ډلې په خلاف ددوهمې ډلې په وینا وقف کېدای شي ؟(۱۳۳۱/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: ددروړوآمدني په هیڅ صورت نشي وقف کېدای .ځکه چې دوقف لپاره داشرط دی

---

(۱) ردالمحتار(۳/ ۴۴۳) کتاب الوقف . مطلب: احظرصکافیه خطوط الخ ط رشیدیه.

(۲) ومنهاالملک وقت الوقف حتی لوغصب ارضافوقفهاثم اشتراهامن مالکهاودفع الثمن الیه اوصالح علی مال دفعه الیه لاتکون وقفا (الهندیة ۲/ ۳۵۳ کتاب الوقف . شرائط الوقف)

جي موقوف (وقف شوی) کوم معلومداره شي وي دلته هيڅ معلوم داره شي نسته .څکه چي داوقف نه دی بلکي ددروږونوآمدني به له عرف سره سمه وېشله کيږي کما في الاشباه: العادة محكمة الخ(۱)

وښځي ته په مهرکې ورکړی مکان وقف کول صحيح نه دي

سوال : (۴۱) یوشخص یوسرای وخپلې ښځې ته دڅوکسانوپه مخ کې دولورپه بورکې ورکړېنځه کاله وروسته دده ښځه دطاعون (وبا) په ناروغي اخته شوه دد خپل دوه مکانونه سره ددې مکانه کوم چي يې وښځې ته دولورپه پورکې ورکړی وووقف کړل اودناروغی په حالت کې يې دښځې ګوته ولګوله ښځه په پوه اوخبره نشوه دمېرمني له لورې مکان وقف شو ،که نه ؟ (۱۳۴۲/۲۰۲۹هج)

ځواب : کوم سرای چي دغه سړي وخپلې ښځې ته دمهرپه پورکې ورکړهغه وقف کول صحيح نه دي اودغه مکان وقف نشواودناروغی اوبې هوښی په مهال دمېرمني ګوته وربانديٍ لګول اعتبارنلري اوددې له لورې همدغه مکان وقف نه شو(۲)

وقف شوی جائداددهمېشه لپاره په کرایه ورکول

سوال : (۴۲) (الف) متولي وقف شوی جائداددهمېشه لپاره په کرایه ورکولای شي ،که نه ؟

(ب) که يې دهمېشه لپاره په کرايه ورکول روانه دي نودسلواودووسلوکلونولپاره ومتولي ته په کرایه ورکول روادي ،که نه ؟ (۳۵۲/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب : (الف) دهمېشه لپاره په اجاره ورکول مطلقاناروادي ،څکه چي په اجاره کې باید موده معلومه وي که څه هم اوږده موده وي اوپه وقف کې اوږده اجاره يعنی په مخکوکې له دريوکلونوڅخه دزياتولپاره په کرايه ورکول منع دي څوکه مصلحت په اوږده اجاره کې وي اودوقف په دې کې ګټه وي نوپه بېلابېلوعقدونوکې دې وکړله شي يعنی هريوعقدداجارې دی.

(۱) الاشباه والنظائرص: ۱۵۰القاعدة السادسة: العادة محكمة ومنهاعدم الجهالة فلووقف في ارضه شيئا ولم يسمه كان باطلا (الهندية ۲/ ۳۵۵شرائط الوقف)

(۲) وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان يكون مالكاله وقت الوقف ملكابا تا الخ (ردالمحتار ۳/ ۳۹۴) كتاب الوقف شرائط الوقف ط رشيديه) لايجوزلاحد ان يتصرف في ملك الغيرالا بأذنه (قواعدالفقه

Maktaba Tul Ishaat. com

ددریو کالووي له دې وروسته بیاددریو کالو دمثال په ډول که ددیرشو کلونو اجاره وي نو لس عقدونه به وي او په دې کې هم اختلا ف دی نو زیات احتیاط په دې کې دی چې تردرې کلونو زیاته اجاره ونکړې په درمختارکې راغلي : ویعلم النفع ببیان المدة الخ ای مدة کانت وان طالت الخ ولم تزدفی الاوقاف علی ثلاث سنین فی الضیاع وعلی سنة فی غیرها کما مرفی بابه والحیلة ان یعقد عقودا متفرقة الخ(۱)

(ب) دومره اوږده اجاره په یوه ځل په وقف کې روانه ده فقط.

له وقف شوې ځمکې څخه ځمکه وحقدارته ورکوله شوه نودپاته ځمکې وقف باقي دی

سوال: (۴۳) یو سړی دوقف پانه ولیکله دوقف کوونکې سره داسې ځمکه وه کومه چې په ناروا طریقه رانیول شوې وه او بله ځمکه په جائزه طریقه رانیول شوې وه دواړې یې په یوه دوقف په پانه کې وقف کړې محکمې ناجائزه ځمکه ځیني واخسته وخپلو حقدارانو ته یې وسپارله اوروا ځمکه یې پاته شوه په داسې صورت کې ټوله دوقف پانه باطله شوه . که څه حکم دی ؟ (۱۲۰۲/۱۳۴۱هج)

ځواب: داسې وقف روادی اوو حقدارانو ته له ورکړې وروسته چې کومه ځمکه دوقف کوونکې په ملک کې پاته شوه هغه وقف کیږي په شامي کې راغلي دی : قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکا له وقت الوقف ملکا باتا الخ وینقض وقف استحق بملک اوشفعة الخ (۲) داخیري جملي وینقض الخ څخه ځرګندشو چې څومره برخه دبل چاراووته او پرهغې دهغه حق ثابت شو په هماغه برخه کې وقف ماتیږي او دوقف کوونکې دمملوکه برخې وقف کېدل پرخای پاتې دي فقط.

له وقف څخه دماشومانو دخوراک ، څښاک واده اونورو په اندازه اخستلو شرط لګول

سوال: (۴۴) یو سړی خپله دربیمه دمال په دې شرط وقفول غواړي چې دده کوم ماشوم اولاد دی هغوئ له دې وقف شوې مال څخه له بلوغ مخکې اوله بلوغ وروسته دخپل خوراک ، څښاک ، ودونو او نورو دخرڅ لپاره واخلي نو ددوئ لپاره اخستل روادي او په دې شرط وقفول

(۱) الدرالمختارمع الشامي(۴/۵) في بداية کتاب الاجارة ط رشیدیه.

(۲) ردالمحتار(۳۹۴/۳) کتاب الوقف ، شرائط الوقف ط رشیدیه.

روادي ،که نه ؟(۴۴۵/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : وقفول په دې شرط روادي اودوقف کوونکې متولي دشرط سره سم بایدعمل وشي اوداوقف علی الاولاددی وقف کوونکې ته پکاردی چې کوموا ولادوته آمدني وقفول غواړې دهغوئ برخې مقررې کړې فقط.

په وقف کې دخرڅولوشرط لګول

سوال : (۴۵) دمرګ په ناروغي کې کله چې ناروغه هم په هوښ کې وي په کوم ځل يې په ډوله کې واچوله ديوې مېرمنې په ملګريتوب يې مځکې ته بولتله اودوقف پانه يې په تياره کړه اوبل داچې دوقف په پانه کې يې ومتولي ته دخرڅولوحق هم ورکړچې کله وغواړې داخرڅولای شي آياداوقف صحيح دی ،که باطل اودوقف دباطلوالي په صورت کې په دغه مکان په ترکه کې داخل وي ،که نه ؟ (۲۹۵۸/ ۱۳۴۲هج)

ځواب : په دې صورت کې دغه وقف شرعًا باطل دی ،ځکه چې دبيع شرط وقف باطلوي کمافی الدرالمختار: ولاذکرمعه اشتراط بيعه وصرف ثمنه لحاجته فان ذکره بطل وقفه(درمختار) وفی الشامی فی الخصاف لوقال علی ان لی اخراجهامن الوقف الی غيره اوعلی ان اهبها واتصدق بثمنها.....بطل الوقف...... ولواشترط فی الوقف استبداله صح وسيأتی بيانه الخ (۱) وفی البحرعن الظهيرية امرأة وقفت منزلافی مرضهاالخ جازالوقف فی الثلث ولم يجزفی الثلثين فيقسم الثلثان بين الورثة(۲) (شامی) فقط.

په وقف کې ترمرګه دمالک پاتېدوقيدلګول

سوال : (۴۶) ديوسړي يوسرای دی دی هغه داډول وقف کول غواړې چې ترمرګه به زه مالک يم اوزمانبخه به ترمرګه په دې کې اوسيږي دده دوې لونې دي دده ترمرګ وروسته ټول جائداددواړوانجونودی په دې شرط دی وقف کولای شي ،که نه ؟ (۹۵۵/ ۴۶-۱۳۳۷هج)

(۱) الشامی(۳۹۴:۳)کتاب الوقف قبيل مطلب فی وقف المرتدوالکافرط رشيديه.
(۲) الشامی(۳: ۳۹۷) کتاب الوقف مطلب فی وقف المريض ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب: په پوښتل شوې صورت کې په دې شرط وقف کېدای شي ښځه دې ترمرګه په دې کې اوسیږي اوله دې وروسته دې ددې آمدني ودوارو انجونوته ورکول کیږي یادې دوئ پکې استوګنه کوي خودوئ ددې خرڅلاوو بخښنه نشي کولای، ځکه چې داوقف دی فقط.

په ناروا آمدني رانيول شوی جائدادوقفول

سوال: (۴۷) دزيد جائداد د ناروا ګټې دی اوس ده له دې خپل کسب توبه کښلې ده اودغه جائدادوقفول غواړي نوکوم صورت داسي کېدای شي چې ناروا جائداد رواشي او وقف وشي؟ (۱۳۳۷/۴۵۹هج)

ځواب: که يې په ناروا آمدني مخکه اوجائداد رانيوی نورانيوونکي ددغې مځکې اوجائداد مالک شوکه څه هم ملک خبيث شونوددغه جائدادوقفول صحيح اونافذدي يعنی دغه جائدادوقف کيږي (۱) اوکومې روپۍ چې دحرامې ګټې ده صرفې کړې دهغه ضمان پرده لازم دی چې ومالکانوته يادهغوئ وورثانوته يې ورکړي يا يې په هغوئ وبخښي (۲)

دوقف کوونکې شرطونه په پام کې نيول ضروري دي

سوال: (۴۸) يوسړی دخپل جائدادیوه برخه يادآمدنۍ (عائد) يوه برخه پريوه مدرسه اويوه مسجداوپرنورودخيرپرکارونووقفوي اوپاته جائدادوخپل زوئ بکرته وقفوي داراز چې له بکروروسته دې دهغه پروارثانوکوم چې شرعاحقداروي دشرعي برخوسره سم دجائدادآمدني وېشله کيږي اوپه نارېنه وارثانوکې چې ترتولوزيات لائق اوديندار وي هغه دې متولي وي اومتولي دې له خپلې برخې پرته مزدوري هم اخلي کومه چې دنوروورثانودخوښې سره اړه لري همداسي دې همېشه کيږي اوکه کوم وارث پاته نشونودغه جائداددې پرناوسو،مسکينانو،

---

(۱) وشرطه شرط سائر التبرعات...... افادان الواقف لابدان يكون مالكاله وقت الوقف ملكاباتاولوبسبب فاسد (فتاوى ابن عابدين، (۳۹۴/۳) كتاب الوقف، شرائط الوقف ط رشيديه.

(۲) عن ابى هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من كانت له مظلمة لاخيه من عرضه اوشئ فليتحلله منه اليوم قبل ان لايكون دينارولادرهم الحديث الخ (مشكوة شريف ص: ۴۳۵، باب الظلم)

مسجد ونو او مدرسو صرف شي او متولي به کوم دیندار شخص وي دارو ادی ، که نه ؟ (۱۳۰۰/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: دغه کوم صورت او کوم شرطونه او دوقف او تولیت ډول چې تاسو لیکلی دی ټول صحیح او معتبر دي درازوقف کول صحیح دي فقهاؤ څرګندونه کړې ده چې دوقف کوونکو دغرض مراعات ساتل لازم دي او وقف کوونکې چې کوم شرطونه لګوي هغه معتبروي ،ځکه په دې کې وکوم بدل والي ته اړتیا نشته(۱)

سوال: (۴۹) یو سړی جائداد وقف کړ او خپل زوئ یې متولي جوړ کړ هغه هلک اوس متولی موجوددی ، او وقف کوونکې دا شرط ولیکی چې په راتلوونکې کې به هم زماله نسل څخه نارینه اولاد متولیان وي په دې شرط چې دکورنۍ ډیر کسان دی دتولیت قابل ومني ددغو ډیروتعین یې ونکړ چې دکوم ځای او سېدوونکې مراددي داسې نامعلوم شرط ته شرعًا اعتبار شته ،که نه ؟ او داسې شرط عملي کول شرعا روادي ،که نه ؟ ،ځکه چې په کورنۍ کې جګړې ډیرې دي (۱۲۰۲/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: دا خبره خومنل شوې او څرګنده ده چې ترڅودوقف کوونکې په خپلوانو کې کوم شخص دتولیت وړموجودوي نوهغه به متولي جوړوئ لکه چې په مخکني سوال کې تیرشواوداهم ښکاره ده چې دوقف کوونکې شرطونه په پام کې نیول ضروري لازم دي نوکوم شرط چې وقف کوونکې ولګاووچې په راتلوونکې کې به هم دوقف کوونکې له اولادو څخه چې کوم نارینه زیات وړوي هغه دې متولي مقررشي دغه شرط دوقف کوونکې معتبردی او عملي کول یې واجب دي او ښکاره ده چې ددغه انتخابولودوه صورتونه کېدای شي چې یاحاکم یې وټاکي یادرأیې په ډیرښت منتخب شي ،ځکه ددې شرط هم مراعات کیږي یعنی دوقف کوونکې له نارینو او لادو څخه چې کوم شخص دکورنۍ زیات کسان زیات وړوبولي هغه دې متولي وټا کل شي که په دې کې داختلا ف وېره وي نوکوم حکم (درہیم) وټا کئ دهغه فیصله عملی کول پرخانولازمه کړئ قال فی الدرالمختار: شرط الواقف کنص الشارع ای فی المفهوم والدلالة ووجوب العمل به الخ(۲)

(۱) صرحوابأن مراعاة غرض الواقفين واجبة (الشامی ۳/ ۴۲۴) ، مطلب: مراعاة غرض الواقفين واجبة الخ) قولهم شرط الواقف کنص الشارع ای مفهوم والدلا لة ووجوب العمل به (الدرالمختار ، (۳/ ۴۵۲) کتاب الوقف مطلب فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشیدیه.
(۲) الدرالمختار مع الشامی (۳/ ۴۵۲) کتاب الوقف فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال : (۵۰) نوی مسلمان احمدحسن زوئ دلا له مرلی دهرجین ددیوبند اوسېدوونکی دډېروخلګوپه موجودیت دزړه په خوښه تروفات مخکې ویلي ووچې زمامنقوله اونامنقوله جائدادبه زماتروفات وروسته فی سبیل الله (دالله تعالی په لارکې) وقف وي اوله اوس څخه دهغه منتظم اومتولي ډاکترشیخ عظیم الدین . نائب صدردخلافت ددیوبندوي اودمسلمانانودرأیې سره سم به دجائدادآمدني لګیږي اوپه آئنده کې به دمسلمانانودغوښتنې سره سم دوقف شوې جائدادپه آمدني کې به رداوبدل کیږي آیادوفات شوي داسي ویل شرعا په رښتیاپه وقف کې داخل دي اودوفات شوي حق دوفات له وخته وقف شوی دی اومسلمانان ددې انتظامات کولای شي ،که نه ؟(۱۲۴۲/۲۳۲۸هج)

ځواب : په دې صورت کې داحمدحسن وفات شوي نوي مسلمان ټول منقول اونامنقول جائدادفی سبیل الله وقف شواوس په دې کې وهیچاته دخرڅولو ،کرواونوروااختیارنشته لکه چې داجمله مشهوره ده اوپه درمختاراونوروکې یادونه شوې ده چې [الوقف لایملک ولایملک (۱) یعنی وقف شوی شی اووقف شوی جائدادچاپه ملک کې نه پاتیږي اودمالک په حیث پکې هیڅ تصرف کول روانه پاتیږي اودوقف کوونکې له خرګندونې سره سم به دوقف شوې جائداد منتظم اومتولي ډاکترعظیم الدین صاحب وي اووقف شوی جائدادخوله وقف کولووروسته دوقف کوونکي له ملک څخه ووت ،ځکه په دې کې میراث نه جاري کیږي (۲)

دوقف کوونکې شرطونه عملي کول ضروري دي

سوال : (۵۱) (الف) ځینی جائدادیواخي وارووارثانوته په خپل ژوندکې ورکول اووس درلوددوونکوته نه ورکول اوځینی دالله تعالی لپاره وقفول صحیح دي ،که نه ؟

(ب) دزیدیوه لوربووروراویوه خوردي زیدغواړي چې خپل جائدادپرخان اوخپلواولادو وقف کړي اودهغه ګټه له مرګه وروسته صرف دده ولوراودهغې واولادواوداولادوواولاد وته ورسیږي ورورا وخورکوم چې حاجت ورته نلري ودوئ ته ورکول نه غواړي داسي کول روادي وکه نه ؟

---

(۱) فاذاتم ولزم لایملک ولایملک (تنویرالابصارمع الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ط رشیدیه)

(۲) قوله علی حکم ملک الله تعالی قدرلفظ الحکم لیفیدان المراداته لم یبق علی ملک الواقف الخ (ردالمحتار (۳۹۲/۳) فی مدانه کتاب الوقف ط رشیدیه) وفیه شرائط الواقف معتبرة اذالم یخالف الشرع ((۳۹۵/۳) کتاب الوقف ط رشیدیه)

(ج) دالله تعالی لپاره دوقف په پانه کې که ولیکل شي چي له تولو مصرفونو څخه مخکي به متولي دموقوفه جائداد په آمدني دوقف کوونکې دقضاشويو لمونځونو اوروژوفديه چي څومره شميريې دي اداکوي اودوقف کوونکې له لورې به حج بدل ته څوک ليږي له دې وروسته به آمدني دوقف په مصرفونوکې لګيږي داليک دنافذولواومتولي دعملي کولووړدی ،که نه ؟ (۱۷۳/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : (الف ، ب) وځينووارثانوته ورکول اوځينوته نه ورکول بددي دې ته په حديث کې جور(ظلم) ويل شوې دي لکه چي دلا اشهدعلی جور(۱) جمله پردې دلالت کوونکې ده نورنوکومه برخه چي دتول جائداد ياځيني جائدادوقف کړله شي داسي صحيح دي لوپرخان وقف اواولادواولادواولادوپراولادووقف روادی.

دوقف کوونکې داشرط لګول چي ترڅوزه ژوندی يم دوقف امدني به پخپل كارراولم

سوال : (۵۲) په وقف کې ددې شرط زياتونه کول چي ترڅوزه ژوندی يم ددې وقف آمدني به خواکه ټوله وي که نيمه اوکه دربيمه مثلا زه پخپله کاروم داصحيح دی ،که نه ؟(۳۵/۳۵۷-۱۳۳۲هج)

ځواب : صحيح دی فقط.

دغيرشرعي اوجعلي وقف دپانې حکم

سوال : (۵۳) دخوخودغرضواوپرديوخلګودشرعي جائزوارث په نه شتون کې په کومه کونده د مرګ په ناجوړه کې دسکران اوبې هوښۍ په حال کې ددې دتولې ترکې دوقف پانه تيارول ياله مرګه وروسته په جعلي طريقه کومه بله ښځه په پرده کې کښېنول دنومورې وفات شوې له لورې په فرضي طريقه په حکومتي اسنادوکې دوقف پانه جوړول څنګه دي ؟اودا وقف صحيح کيږي ،که نه؟ اوداسي کوونکو په هکله حکم څه دی ؟

(۱) عن النعمان بن بشيررضى الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الک بنون سواه ؟ قال نعم قال فکلهم اعطيت مثل هذاقال لا قال فلا اشهدعلى جور(الصحيح لمسلم ۲/ ۳۷ کتاب الهبات ، باب کراهة تفضيل بعض الاولادفى الهبة.

Maktaba Tul Ishaat. com

او دداسي وقف آمدني به دخيرپه کارکې صرفيږي که به وو ارثانوته ورکول کيږي؟ (۱۱۸۱/ ۴۴ - ۱۳۴۵هج)

ځواب: دزکندن او بې هوښي پرمهال هيڅ تصرف نافذنه دی نوپه مسئوله صورت کې چې له نوموړې مېرمنې څخه دوقف پرپاڼه کوم لاس ليک اخستل شوی دی وهغه ته شرعًا اعتبارنشته ددې دتولې ترکې مالکان په شرعي حيث ددې وارثان دي دهغوئ له اجازې پرته په مسجداونورکوم دخيرپه کارکې نشي لګولای او کوم خلګو چې ددغه جعلې دوقف پاڼې شرعي جوړول غوښتې دي هغوئ ټول ګنهګارشول چې پکې اصل باني اوګواهې ورکوونکې شريکان دي امادغه مېرمنې که دروغتيااوهوښ اوحواسوپرخای والي په صورت کې دوقف پرپاڼه دستخط کړی وای نوبيابه دادمال په دربيمه کې جاري کېدی دپاته به بياهم وارثان مالکان وای فقط.

داوبووقف شوی نل (ټاکی) که خراب شي نوڅه به کوي

سوال: (۵۴) بوداوبونل وقف دی وقف کوونکې دزيدپه مکان کې لګولی ووچې دساعت اونيم ساعت لپاره دی سهاراوماښام دنوروکلبوالولپاره هم خلاصيږي داراز عمل کېدی خواوس په دې کې څه خرابي راغلې ده يعنې په نل کې که يوه کوزه اوبه وربانديږ واچول شي بيااوبه راخي اوډېرزراوبه راشيوه شي په دې صورت کې له کلبوالو څخه هيڅوک اوبه نشي ډکولای. څکه چې دخان سره ديوې کوزې اوبوراوړل محال دي نواوس ددې نل په هکله څه حکم دی؟ (۱۷۴۱/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: دوقف کوونکې له شرط سره سم سهاراوماښام بايدخلاص کړل شي څوک که اوبه ډکوي اوکه نه کوم څوک چې دخان سره داوبوکوزه راوړي هغه به يې ډکې کړي فقط.

له وقف شويومالونوڅخه دغلا کړيورويوضمان لازم دی

سوال: (۵۵) زيدديوه وقف شوي جانداد متولي دی اودهغه آمدني دغصب په توګه خوری ددغه جانددله آمدني څخه عمرکوم چې دوقف شويوپرانتظام کولومامور دی څه روپۍ غلاکړې په دې صورت کې څه حکم دی؟ (۷۷۹/ ۳۲ - ۱۳۳۳هج)

ځواب: دعمرپرذمه ضمان دهغه روپوچې غلاکړې وي لازم دی اودالله تعالی په درباکې دی ګنهګاردی توبه دې وکاږي اوغلاکړې روپۍ دې واپس کړي متولي که دوقف په مال کې خيانت کوي نوددې مواخذه (نيونه) پرهغه ده اودهغه متولي ساتل جائزنه دي.

په تجارت کې لګول شوی داوقافوپه مال کې که نقصان وشي نودګټې په ځير نقصان هم په دې مال کې شمارل کيږي ،که نه ؟

سوال : (۵۲) زيد دخپل مال دربيمه برخه دصدقې جاريې اونوردخيردکارونوپه نيت جلا کړه اوپخپله متولي شواودايې هم وليکل چې ددې آمدني دې په تجارت کې ولګوله شي ترڅوګټه وشي ،څکه نومتوليانوداپه تجارت کې ولګاوی يوځل ګټه وشوه اودوهم ځل نقصان وشونوپردغه آمدني نقصان راتلای شي ،که نه ؟ (۱۰۷۷/ ۱۳۳۹هج)

خواب : په دې صورت کې لکه څنګه چې ګټه دغه روپوته ورسېده نقصان هم پردغوروپو راځي ،څکه چې دغه کاردتجارت په اجازه وشو.

دوقف مصرفونه بدلول

سوال : (۵۷) حاجی جلا ل شاه يودوکان وقف کړددوکان کرايه شل روپۍ وه له هغه څخه يې دوې روپۍ وعمه ته (څکه چې هغه کونډه ده) ورکولې اويوه روپۍ يې وحاجی محمدطالب ته اوڅورلس آنې يې وحجره اومدرسه اوپاته دحاجی جلا ل شاه وخورته ورسولې دغه خدمت دحاجی محمودصاحب غوړيووالا په ذمه وواوس څه موده وروسته دغه خدمت ومولوی محمدعثمان صاحب ته وسپارل شومولوی صاحب هغه رازوتږلوته مقرره شوې وظيفه رسوله اوس حاجی جلا ل شاه صاحب ليکلې دي چې دحاجي محمدطالب اوعمه وظيفه بنده کړئ په دې کې دشريعت حکم څه دی ؟(۱۴۰۵/۳۲- ۱۳۳۳هج)

خواب : که وقف کوونکې بيان شوې مصرفونه مقررکړې وونوبيله کومې وجې دهغه په خلا ف کول صحيح نه دي لکه چې ددرمختارله عبارت [من سعى فى نقض ماتم من جهته فسعيه مردودعليه (۱) څخه څرګنددي اودوقف کوونکې شرط دشارع دنص په څيردی دهغه خلا ف کول صحيح نه دي اماکه وقف کوونکې داشرط لګولی دی چې ترمرګه به متولي زه پخپله يم اوماته اختياردی چې څرنګه وغواړم لګوم به يې نوبيا ده ته دتغير اوبدلون اختيارشته.

(۱) الدرالمختارمع الرد(۳/ ۴۵۳) کتاب الوقف . مطلب: من سعى فى نقض ماتم الخ ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف شوې مځکې ونې هم دوقف په حکم دي

سوال: (۵۸) زيداوبکرپه خپل خرڅ مسجدجوړکړ، دمسجدغولي يې پوخ ببله ځلورد بوالي دى دمسجدوهرځلورطرفته غولي اودشرقي دېوال څخه ځه ليرى ځلوردېوالي په خامه مځکه کې شته دغولي اوځلوردېوالي مځکې ترمينځ په شاره مځکه کې زيداوبکر دآمونونوري ونې لګولې دي اوترمرګه يې پرونوقبضه اوتصرف وودزيدتروفات وروسته دده زوئ خالدله لسوکالوراهيسي اودبکرله وفات رووسته دده خوربيې اوخان ناستي اوموهوب له (چې ورته بخښنه شوې وي) عمرله ځلوروکالوراهيسي دمځکې په ډول قبضه اوتصرف کوونکي دى په دې کال دکلي ټولومسلمانانوپردغوونوله قبضې اوتصرف کولوڅخه خالداوعمرمنع کړل اودعوى لري چې دغه ونې دمسجدلپاره وقف دي اوس وايي چې دمسجدپه احاطه کې چې کومې ونې دي پرهغوئ دخالداوعمرقبضه رواده ،که نه ؟ (۱۷۰۱/ ۳۳-۱۳۳۲هج)

ځواب: کومه مځکه چې دمسجدپه احاطه کې ده نبکاره ده چې وقف ده اوپه وقف شوې مځکه کې چې کومې ونې دي هغه هم په حکم دوقف دي تصرف کول په دوې کې دهيچا لپاره صحيح نه دى ددغوونوآمدني بايدپه مسجدکې صرفه شي [غرس فى المسجد اشجارا تثمران غرس للسبيل فلکل مسلم الا کل والا فتباع لمصالح المسجدقوله والا اى وان لم يغرسهاللسبيل بأن غرسهاللمسجداولم يعلم غرضه بحرعن الحاوى(۱) (شامى)

په وقف شوې جائدادکې دمالک په حيث تصرف کول

سوال: (۵۹) هديره ، مسجدونه ، اوتکيه چيرې چې قبرونه جوړشوې دي اواوس هم جوړيږي آياداړي سره وقف دي ؟(۱۳۳۴/۵۷۱هج)

ځواب: داشيان وقف دي اوپه وقف کې دمالک په حيث هيڅ ډول تصرف کول صحيح نه دي الوقف لايملک ولايملک (الدرمع الر۲/۴/۳. کتاب الوقف) دفقهې مشهوره مسئله ده.

سوال: (۶۰) يوبزرګ داوصيت وکړچې له ټولې مځکې څخه يوه ځلورمه به دمسجدخرڅ اوروضې دالله تعالى لپاره کومه چې دځاى ناستى س ، ن ترڅارنې لاندې وي يعنى دس ، ن ملکيت به بلل کيږي اوپاته دړې برخې ددريوسره زامنودې آياپورته ياده شوې برخه دمځکې به دس ،ن څاني

(۱) الدرالمختاروالشامى (۴۵۵/۳) کتاب الوقف: استأجردارافيهااشجارطرشيديه.

ملکیت وي اوله ده ورو سته به دده پر اولاد وو بشل کیږي ،که نه ؟(۱۴۳۲/ ۱۳۴۲هج)

خواب : وصیت کوونکې چې یوه څلورمه دمځکې دمسجد او نور وخرڅولپاره معلومه کړه نو دغه مقدار دمسجد او رصې دخرڅ لپاره وقف شوه نوس ، ن به ددې متولي وي وقف شوې مځکه یعنی یوه څلورمه به دده ملک نه وي اوله ده وروسته به دده پروارثانو نه وبشل کیږي بلکه له ده وروسته چې کوم متولي او ځای ناستی وي دابه دهغه په قبضه کې په همدې حیثیت وي چې دی به دغه آمدني پر مسجد او روضه لګوي په دې کې به ملکیت دهیچانه وي اومالک په حیث به دهیچاهم تصرف نه صحیح کیږي ،ځکه چې وقف دچاملک نه وي [الوقف لایملک ولایملک] (الدرمع الرد ۲/ ۴۲۱ کتاب الوقف)

سوال : (۲۱) درې ورونه اوخوندې وودې سره وروڼو دمسجد یووقف مځکه ترخپل ژونده پر مسجد صرفوله ددغوورونو تروفات کېدووروسته ددوئ وارثانو خپل ملک وبالی اووې وبشی دخرڅلاو اوګروپه وسپله یې وخوړی اوقبضه لروونکی دی اول خودوئ مالکان نه وواوبیاچې کله داسې ومنله شوه نو دغه دواړې خوندې یاددوئ وارثان په دې کې دبرخې ورلو حقداران دي ،که نه ؟(۵۳۷/۳۵ـ ۱۳۳۲هج)

خواب : دمسجد پروقف شویو مځکو دمالک په حیث دهیچاتصرف صحیح نه دی اوپه دې کې دهیچابرخه نشته داهماغسې پر حال باید پرېښوول شي فقط.

دوقف شویو مځکو تقسیم صحیح نه دی

سوال : (۲۲) دمځکو وېش روادی ؟ یاکومه آمدني چې ددوئ راځي دا پرتیاو وخرڅې ترې وباسو دنورې وبشل روادي ،که نه ؟(۱۷۸۲/ ۱۳۴۵هج)

خواب : په اوقافو کې دآمدنی تقسیم دوقف کوونکې له شرط سره سم وي دمځکو وېش نشي کېدای.

دوقف کوونکې زوئ وقف شوی مکان بیرته نشي اخستلای

سوال : (۲۳) زیدداخیرت دګټې په خیال دیوه مکان کرایه پرته له کومې دوقف پانې له لیکلو دیوخیرپه کارکې ورکول اختیارکړل اودخیردکارځومتولیانو دغه کرایه ځیني وصوله کړه خودزید تروفات وروسته دده زوئ بکردخیردکارله متولي ځخه دغه مکان بیرته پخپله قبضه اوتصرف کې واخست متولي ورسره هیڅ زورنه دی کړی خوبکردمیا شتې دوې روپۍ.

Maktaba Tul Ishaat. com

چنده ورکول مقررکړل اوادايې نکړي په دې صورت کې يادشوی مکان وقف شو، که نه ؟که وقف شونو دبکرد قبضې په هکله څه حکم دی ؟(۱۵۷۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : په دې صورت کې یادشوی مکان وقف دی اوهیڅ‌چاپه ملک کې نشي داخلیدای لان الوقف لایملک ولایملک (درمختارمع شامی ۳/ ۴۰۲) اودزید دوارثانو دمالک والی په حیث ورباندې قبضه صحیح نه ده په شامی کې راغلي دي: فرع یثبت الوقف بالضرورة وصورته ان یوصی بغلة هذه الدارللمساکین الخ فان الدارتصیروقفابالضرورة الخ(۱)

له وقف کولووروسته رجوع کول صحیح نه دي

سوال : (۲۴) دشیخ نبی کریم لوربې بی عظیمي پخپل ژوندکې خپل مهر(ولور) وخپل خاوندشیخ محمدمصطفی ته وبخښی دنوموړې مېرمنې تروفات وروسته شیخ نبی کریم دخپلې لوردلورعارضه پرمحمد مصطفی وکړه ځوکله چې مصطفی له وفات شوې مېرمنې څخه دلوربخښنې په اړه کوم سندنه وواخستی ،ځکه دخپل جائداد دخوندي کولوپه غرض یې خپل ټول جائدادآن تردې داستوګنې کوربې هم مصلحتًا ومسجدته وقف کړل اوپخپله متولي جوړشوکله چې ددواړه ډلوترمینځ صلح وشوه نوبیامصطفی ددغه وقف دماتولولپاره دماتونې دپاڼې یوسندولیکی نو دغه بیرته رجوع کول شرعا روادي ،که نه ؟(۴۰۲/ ۳۵-۱۳۳۷هج)

ځواب : له وقف څخه رجوع کول صحیح نه دي ټول جائدادکوم چې نوموړې وقف کړهغه وقف شو، اوس به همېشه وقف وي فی الدرالمختارفاذاتم ولزم لایملک ولایملک ولایعارولایرهن الخ وفی الشامی قوله لایملک ای لایکون مملوکا لصاحبه ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره بالبیع ونحوه لا ستحالة تملیک الخارج عن ملکه الخ (۲) (شامی) وفیه ایضا قوله وجعله ابویوسف رحمه الله کالاعتا ق فلذلک لم یشترط القبض والافرازالخ ای فیلزم عنده بمجردالقول کالا عتاق الخ(۳) (شامی: ۳/ ۳۷۵) وفی الفتح: ان قول ابی یوسف رحمه الله اوجه عند

(۱) ردالمحتار(۳/ ۳۹۳)کتاب الوقف ، مطلب قدیثبت الوقف بالضرورة ط رشیدیه.
(۲) الدرمع الرد(۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف ، مطلب مهم: فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة ط رشیدیه.
(۳) الدروالرد(۳/ ۴۰۰) کتاب الوقف ، مطلب فی الکلام علی اشتراط التأبید ط رشیدیه.

المحققين (شامی) (۱) وفی الدر المختار: والاخذ بقول الثانی ای ابی یوسف رحمه الله احوط واسهل وفی الدرر وصدرالشریعة وبه یفتی واقره المصنف(۱).

سوال: (۲۵) يوسړی خپل جائداد پر اولادو وقف کړ او اسناد يې وليکل په حکومت کې يې رسمي کړل او پخپله ترمرګه متولي جوړشو پنځه مياشتې وروسته له دې وقف څخه رجوع کول غواړي آيا له وقف کولو وروسته رجوع کول صحيح دي ؟ (۱۳۳۵/۴۸۷هج)

ځواب: له وقف کولو وروسته رجوع کول صحيح نه دي او داسي کول روانه دي په درمختار کې راغلي دي: لايجوز الرجوع عن الوقف الخ(۲).

سوال: (۲۶) دمالک بيان چي پکي جنازه ګاه (دجنازې ځای (مړستون) په بله مقدمه کې بولي څه اثرلري ؟ دجنازه ګاه ددغې مځکې وقف کېدل متصوردي ،که نه ؟ مالک وايې چي ماوقف نه دی کړی ،ځکه چي وقف نه ده حال داچي دلسو کالو مودې راهيسي په کاغذونو کې دليکنې باعث مسجد او جنازه ګاه ليکلې راروان دي اودخلګو په استعمال کې دجنازې دلمانځه لپاره وواواذان اونورهم پکي کېدل او اوس صرف پرهندوانو دخرڅو لولپاره ونړول شو؟ (۱۹۳۷/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: دمالک دغه مځکه په بله مقدمه کې جنازه ګاه منل ددې وقف کېدل ثابتوي او وروسته تردې چي جنازه ګاه کېدل ددې مځکې منل شوی اوعملی شوی دی اومالک بل ځای دامنلی دی نو اوس داويل چي دغه جنازه ګاه وقف نه ده اومادانه ده وقف کړې له وقف څخه رجوع کول دي کوم چي شرعًا صحيح نه دي فقط.

سوال: (۲۷) زينب دجائداد خپله برخه چي دواده په حق کې وررسېدلې وه دمسجد په نامه وقف کړه خو ښوورخې وروسته يې په دوکه کېدو دخپل وراره په نوم هبه کړه اوس داوله وقف څخه انکارکوي نوداوقف جائزدی ،که نه ؟ (۱۴۲۸/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: له وقف څخه رجوع کول روانه دي او وروسته دوقف شوي جائداد تروقف کېدو دوقف کوونکې ياکوم بل چاپه ملک کې نشي راتلای لکه چي دفقهې په کتابونو کې دي الوقف لايملک ولايملک (الدرمع الرد ۴۲۱/۲ ، کتاب الوقف)

(۱) الدروالشامی(۴۰۱/۳) کتاب الوقف مطلب مهم: فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة الخ ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

(۲) الدرالمختار مع الرد: (۳/ ۴۷۳) کتاب الوقف، مطلب لایجوز الرجوع عن الشروط ط رشیدیه

دوقف انکاراعتبارنلري

سوال: (۶۸) که څوکسان دکوم مصلحت له مخې خپل جائدادوقف کړي او جائداد مشاع (ګډ) وي خپني شریکان دناخوښۍ په وجه دستخطونه ونکړي اودوقف حکمونه جاري شوي نه وي نوصرف په داسي اقرارلیکلو جائدادوقف کېدای شي؟ سره له دې چې اقرار کوو نکي له لیکني وروسته انکایان دي اوو ايي چې مونږصرف دشرد دفع کولولپاره وقف لیکلی ووشرعًا به څه حکم وی؟ (۳۷۹/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: په دې صورت کې دمفتی به قول سره سم وقف صحیح کېږي او وقف کېدل ددې منل کېږی انکارددعوانکارکوونکو نه معتبر یږي فقط.

وقف شوی مکان ووقف کوونکي ته بېرته ورکول صحیح نه دي

سوال: (۶۹) نتهودیوې تونې دوصیت پانه ولیکله چې پکې مکان يې وقف کړی دی چې ترڅوتنتهوژوندی وي دمکان مالك اووروباندقبضه کوونکي به وي خودګروا وخرڅلاو اختیاربه ماته نهٔ وي زماوروسته دې جرګه دغه مکان خرڅ کړي دهدیرې لپاره دې مخکه رانیسي یادې بل دمسجددکوم خیرپه کارکې صرف کړي دوصیت ترپانې لیکلووروسته به ماته یازماوارثانوته له مکان سره هیڅ تعلق اواړه نه وي اوس نتهوله ناروغی څخه جوړشواوغواړي چې مکان بېرته زماشي که دغه مکان بېرته ده ته ورکول شي نوځنګه دی (۸۰۴/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: دغه مکان دیادشوې وصیت سره سم وقف شوووقف کوونکي ته يې بېرته ورکول صحیح نه دي.

وقف شوي کتابونه بېرته اخستل صحیح نه دي

سوال: (۷۰) زیدڅوکتابونه وکومې مدرسې ته وقف کړواوپرکتابونويي دمدرسي مهرا باید) ولګوله خوورځي وروسته دوقف کوونکي دمدرسې والوسره دڅه جګړې رامنځته کېدوپه وجه وقف کوونکي دغه کتابونه له کتابخانې راوایستوپخپله قبضه کې يې واخستل بیابې څوورځې وروسته دخپل دوست سره امانت کېښودل آیاپه مسئوله صورت کې له مدرسې څخه دکتابونوبېرته اخستل صحیح دي. که نه؟ (۲۲۵/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: له وقف کولووروسته دغه کتابونه ددغه شخص له ملکه ووتل اواوس ده ته دبېرته اخستوحق پاته نه شو کمافی عامة کتب الفقه: فاذاتم ولزم لایملک ولایملک

ولايعار ولا يرهن فيبطل شرط واقف الكتب الرهن الخ (۱) وفی الشامی واذا وقف كتبا و عين موضعهافان وقفهاعلى اهل ذلک الموضع لم يجزنقلهامنه لالهم ولا لغيرهم وظاهره انه لايحل لغيرهم الا نتفاع بها وان وقفها على طلبة العلم فلكل طالب الا نتفاع بها فی محلها واما نقلهامنه ففيه ترددالخ (۲) (شامی) فقط.

دوقف ماتولوچاته اختيارنشته

سوال: (۷۱) دوروستني متولي دوقف شوې جائداد بيرته ورکول روادي .که نه ؟ اودمتولي لپاره دوقف ماتولوحق شته ،که نه ؟(۱۳۳۵/۱۷۴۰هج)

خواب : دوقف ماتولواختيار وهيچاته نشته ، نه ووقف کوونکې ته اونه کوم وروستني متولي ته.

دغصې په حال کې دوقف کړې جائدادحکم

سوال: (۷۲) زيديواځې تول جائداددناروغۍ ، غفلت اوغوصې په حال کې ومدرسې ته وقف کړاودخپلې لوردبرخې بې هيڅ لحاظ ونکړپه دې حال کې وقف کول ترکومه صحيح دي ، کله چې له زيد څخه غلطي وشوه اودانجلۍ برخه ورکول غواړي ،څکه په داسې صورت کې وانجلۍ ته برخه رسېدای شي ،که نه ؟اووقف په داسې صورت کې قائم پاتېدای شي ،که نه ؟(۲۱۱۵/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

خواب: کله چې زيدخپل جائدادوقف کړاووقف عملي شونوداوقف صحيح اونافذشواو س په دې کې ميراث نه شي جارې کېدای اووزيدته يادده ووارثانوته په دغه وقف شوې جائدادکې شرعًا دهيڅ تصرف کولواختيارنشته په درمختارکې راغلي دي: فاذاتم ولزم لا يملک ولايملک ولايعار ولا يرهن الخ په شامی کې راغلي دي(قوله لايملک ای لايکون مملوکا لصاحبه ولايملک ای لايقبل التمليک لغيره بالبيع ونحوه الخ (۳) اوکله چې دغه وقف صحيح اونافذشونودزيددلورشرعًا په دې کې هيڅ برخه نشته اماکه څه نورجائداددزيد سره دوقف کړې څخه پرته شته نوپه هغه کې دزيدلورشرعًا برخه لري فقط.

---

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف . قبل مطلب فی شرط واقف الکتب ان لاتعارالابرهن ط رشيديه

(۲) الشامی(۳/ ۴۱۲) کتاب الوقف و مطلب فی نقل کتب الوقف من محلهاط رشيديه.

(۳) الدرالمختاروالشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف مطلب مهم: فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفه الخ ط رشيديه

Maktaba Tul Ishaat. com

دمرګ په ناروغۍ کې خپل جائداد وقفول

سوال: (۷۳) که څوک دمرګ په ناروغۍ کې داووايي چې زما جائداد دخيرپه کار کې ولګوئ اومتولي هم وټاکي اوشاهدان هم موجودوي نوآياټول وقف کيږي که دربيمه؟ (۱۰۲۰۷/۱۳۴۰هج)

ځواب: دمتولي مقررول ددې کارلپاره چې دخيرپه مصرفونوکې ددغه وصيت شوي جائدادآمدني ولګوي ددې خبرې دليل دی چې دوصيت کوونکي غرض وقف کول دي .څکه نويوه دربيمه دجائدادوقف شوه نوموړی متولي دې ددغه آمدني دخيرپه مصرفونو کې ولګوي اووارثانوته په دغه دربيمه کې دتصرف کولو اختيار نشته په درمختارکې راغلي دي: ورکنه الا لفاظ الخاصة الخ په شامي کې تردې لاندې يې رانقل کړي دي: ومنهامافی الفتح حيث قال: فرع يثبت الوقف بالضرورة وصورته ان يوصی بغلة هذه الدار للمساکين ابداالخ(۱) (۳/ ۳۵۹)

دمرګ په ناروغۍ کې دوقف کولوحکم

سوال: (۷۴) دبي بي لاډوپه وارثانوکې يوه سکه خوراودنوروخوندواولادموجود دی بي بی لاډوناروغه شوه اودناجوړی په حالکې يې خپل نامنقول جائدادپراو لاډووقف کړاودوقف پاڼه يې وليکله اودوقف پرپاڼه يې دسکه خورنوربي بی ګوته هم ولګوله اونوربي بی هيڅ انکارونکړپه دې ناجوړي کې بی بی لاډووفات شوه خورخي وروسته ددې خورنوربي بی په محکمه کې عارضه وکړه چې زه دخپلې خوربي بی لاډووارثه يم اودوقف پرپاڼه په ګوته لګولوزماحق ختم نشوزه دبی بی لاډوتروفات وروسته په ترکه کې حقداره شوي يم اواميرمحمدخان کوم چې دخورلمسی (دلورزوئ) دی اونيمه آمدني پراولادووقف شوی جائدادوقف کوونکي دده لپاره ليکلې ده هغه وايي چيدبی بی لاډوو قف کوونکي په جائدادکې زمانيمه برخه ده هغه دې جلا اووېشل شي دتقسيم دغه دعوی صحيح ده ،که نه؟

(۱) ردالمحتار (۳/ ۳۹۳) مطلب: قديثبت الوقف بالضرورة ط رشيديه.

(الف) دبي بي لاډو دجائداد وارثه ددې خورنوربي بي كېداى شي ،كه نه ؟
(ب) نوربي بي چې دبي بي لاډو دوقف پرپاڼه گوته ولګوله په دې سره دادبي بي لاډوله جائداده بي برخې كېداى شي ،كه نه ؟
(ج) دنوروو ارثانو هم كوم حق شته ،كه نه ؟
(د) دبي بي لاډو تصرف پخپل جائداد كې دمرګ دناروغى په حالت كې روادى ،كه نه ؟
(ه) امير محمد خان كوم چې وقف كوونكى دنيمې آمدنى پراولادو دوقفولو په توګه حقدار كړى دى ددغه جائداد دوېشلو حق لري ،كه نه ؟
(و) وقف كوونكې دوقف په پاڼه كې ليكلې دي چې زماله مرګه وروسته هره يوه ډله دې پخپل مينځ كې جائدادووېشي اوپرخپلو ،خپلوبرخودې قبضه وكړي نودوقف شوې جائداد په وېشلودواړې ډلې ورباندې قبضه كولاى شي ،كه نه ؟ (۸۳۵/۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف ، و) دمرګ دناروغى دوقف حكم دوصيت په څېردى چې كه وارثان راضي نه وي نوپه يوه دربيمه كې صحيح اونافذيږي اودوې دربيمې به وارثانوته وركول كيږي اووارث په دې صورت كې صرف دبي بي لاډوسكه خورنوربي بي ده له دې پرته ټول ذوى الارحام دي كوم چې دذوى الفروضو په شتون كې بې برخې وي اودنوربي بي عذرصحيح دى په وصيت كې دوصيت كوونكې په ژوندكې دوارثانوراضي كېدل معتبرنه دي دمورث تروفات وروسته ووارثانوته اختياروي چې دټول وصيت اجازه كوي يايې نه كوي قال فى الدرالمختار: اعتاقه ومحاباته وهبته ووقفه الخ كل ذلک حكمه كحكم وصيت فيعتبرمن الثلث الخ (قوله حكمه كحكم)وصية اى من حيث الاعتبارمن الثلث الخ (۱) (ردالمحتار/۵ ۴۳۵) وايضا فى الدرالمختار: الاان تجيزورثته بعدموته ولاتعتبراجاز تهم حال حياته اصلا بل بعدوفاته (۲) (درمختار) اوپرته له دې دوقف پرپاڼه دګوتې دنښې لګول يانوم ليكل شرعًا دراضي كېدودليل نه دى نوكله چې معلوم شوچې داسې وقف په يوه دربيمه كې جاري كېږي ،خكه نوپه دې كې يوه دربيمه جلا كړئ ومتولي ته يې وسپارئ اودوقف دپاڼې دشرط سره سم يې ولګوئ اوڅومره برخه يعنې يوه

(۱) الدرالمختارمع الرد(۴۸۱/۵) كتاب الوصايا ، باب العتق فى المرض ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارشرح تنويرالابصارمع الشامى (۴۲۰/۵) فى اوائل كتاب الوصايا ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دربیمه کومه چي وقف شوه هغه چاته په ملک اوقبضه کې مه ورکوئ دمشهو قول الوقف لایملک ولایملک (۱) (درمختار) سره سم ،څکه نودامیرمحمددعوی دوقف شوې جائداددتقسیم په هکله نه صحیح کیږي که څه هم وقف کوونکي داسي لیکلي وي بلکې وقف شوی جائدادبه دمتولي په قبضه کې وي اوآمدني به دده دوقف کوونکي له شرط سره سمه وېشل کیږي فقط.

دمرګ په ناروغۍ کې خپل ټول جائدادوقفول

سوال: (۷۵) یوسړی دمرګ په ناجوړي کې له مرګه څلورورځې مخکې خپل ټول جائداددمسجدپه نامه کړنودمتوفی دغه ټول مال پرمسجدلګول روادی ،که نه ؟ (۱۳۴۵/۲۲۲ھ)

ځواب: دمرګ په ناروغي کې وقف کول که وارثان ددې اجازه ونکړي نوپه یوه دریمه کې نافذاوصحیح کیږي نویوه دریمه له دې څخه دمسجدلپاره وقفیږي هغه دې جلا کړله شي اودهغې آمدني دې پرمسجدولګوله شي اودوې دریمې به پروارثانودشرعي برخو سره سمې وېشل کیږي کمافی الدرالمختار، باب العتق فی المرض(۲) فقط.

دناروغۍ اوبې هوښۍ په حال کې وقف کول

سوال: (۷۶) زیددناجوړۍ اوبې هوښۍ پ حال کې یومکان دمسجدپه نامه وقف کړدارو دی ،که نه ؟ (۱۲۴۱/۲۴۳۸ھج)

ځواب: داوقف صحیح دی خوپه یوه دریمه کې جاري کیږي لکه چي وصیت په یوه دریمه کې جاري کیږي فقط.

دمرګ په ناروغۍ کې له مشترکې مځکې څخه خپله برخه وقفول

سوال: (۷۷) زیددمرګ په ناروغي کې دخپلې یوې مځکې په اړه (کومه چيدعمراوخالد سره شریکه ده) پخپل قلم داولیکل چي زماوکوم وارث ته دې له دې څخه څه نه ورکول شي

(۱) الدرمع الر (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ، قبل مطلب فی شرط واقف الکتب الخ ط رشیدیه.

(۲) الدرمع الرد (۴۸۱/۵) کتاب الوصایاوفی کتاب الوقف منه الوقف فی مرض موته کهبة فیه من الثلث مع القبض فان خرج الوقف من الثلث اواجازه الوارث نفذفی الکل والا بطل فی الزائدعلی الثلث الخ (الدرمع الرد(۴۳۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب الوقف فی مرض الموت ط رشیدیه.

مانه دثواب رسولوپه غرض دې وي له دغه ليک څلور، پنځه ورځې وروسته زيدوفات شودغه ليک وقف دی که وصيت ؟ اوکه وقف دی نودمشترک وقف صحيح دی ،که نه ؟ (۳۷۰۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : دامام ابويوسف رحمه الله په نزددوقف مشاع دوقف کوونکې دبرخې په اندازه صحيح دی امام محمدرحمه الله ورته ناروا وايي اودامام ابويوسف رحمه الله قول راجح اومفتى به دی واختلف الترجيح والاخذبقول الثانی احوط واسهل (۱) (درمختار) خودغه صورت کوم چې دسوال دی په دې سره وقف نه ثابتيږي بلکی داوصيت دی کوم چې تردريمې پورې جاري کيږي نوکه هغه برخه دکومې چې زيدوصيت کړی دی دزيدترکې له يوې دريمې څخه زياته نه ده نوپه هغه کې داوصيت جاری کيږي اوپرمسکينانوبه دثواب رسولوپاره داصدقه کيږي فقط.

په وقف شوې مکان کې ميراث نه جاري کيږی

سوال : (۷۸) يوبې اولاده سړی خپل دوه مکانونه په دې شرط وقف کړل چې ددواړوښځې اوخاوندترمرګه يايوه ترمرګه به دواړه مکانونه دده په قبضه کې وي ددواړوتروفات وروسته ددواړووقف شويومکانونوآمدني به دمتوليانوپه قبضه کې وي اوپرمدرسه يامسجديادکونډې ،يتيمانوپه خرڅ کې چې په کوم کې زيات ثواب وي صرفوي به يې داوقف صحيح دی اوکنه ؟ ددواړوله وفات وروسته که وارثان دميراث دعوی وکړي نوصحيح دی ،که نه ؟ (۱۸۱۳/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : دغه وقف صحيح دی اودالوقف لا يملک ولايملک (۲) په قاعده په دې کې ميراث نه جاري کيږي اودقربيانودميراث دعوی باطله اوناروا ده اووقف کوونکې چې کوم شرط لګولی دی هغه معتبردی دهغه سره سم به عمل کيږي : لان شرط الواقف کنص الشارع(۳) (درمختاراوشامی)

سوال : (۷۹) زيدسکه وريرونه بې برخې کړوله نيکه پاته شوی جائداديې دمسجدپه نامه وقف کړداشرعا روادی ،که نه ؟اووارثان يې په دعوی کولوبيرته اخستلای شي ،که نه ؟ اودمسجد

(۱) الدرمع الرد(۴۰۱/۳) کتاب الوقف ، مطلب مهم: فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة ط رشيديه.
(۲) تنويرالابصار مع الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ، قبيل مطلب فی شرط واقف الکتب ان لاتعار الابرهن الخ ط رشيديه
(۳) الشامی (۴۵۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمتولي لپاره دوقف شوي جائداد بيرته ورکول روادي .که نه؟(۱۳۳۸ ۱۳۴۱ھج)

خواب: دغه وقف صحيح شواودوارثانودعوی صحيح نه ده باطله ده اودوقف دمتوليانو لپاره صحيح نه دی چي دغه وقف شوی جائداد ووارثانونه ورکړي کمافي کتب الفقه الوقف لايملک ولايملک (الدرمع الرد ۴۲۱/۲کتاب الوقف)

سوال: (۸۰) عمرخيل داستوګني کورومسجدته وقف کړاواووه متوليا ن يي مقررکړل اوتراووکلونوپوري يي يوه نيمه روپي کرايه ومتوليانوته ورکوله اوس عمربي اولاده وفات شودعمروررزيداوبکروايي چي په دغه مکان کي زموږهم برخه شته ددوئ برخه پکي شته .که نه؟(۹۴۸/۴۲-۱۳۴۷ھج)

خواب: وقف دهيچاملک نشي کېداى اوپه وقف کي دوارثانوهيڅ برخه دملکيت په توګه نشي کېداى لکه چي په درمختاراونوروکي راغلي دي: الوقف لايملک ولايملک (۱) يعني وقف دهيچا په ملک کي نشي راتلاى اوپه وقف کي هيڅ تصرف دخرڅلاو،بخښني اونورونشي کېداى نودزيداوبکرپه دي کي دملکيت دعوی شرعًا صحيح نه ده فقط.

سوال: (۸۱) دکوم وفات شوي وقف کړي مځکه که دده وارثان په ترکه کي وويشي نورو ادي اوکه نه؟(۴۹۰/ ۱۳۳۸ھج)

خواب: وقف شوي مځکه دچاملک نشي کېداى اوميراث پکي نه جاري کيږي الوقف لايملک ولايملک (الدرمع الرد۴۲۱/۲ کتاب الوقف)

سوال: (۸۲) ديوه کلي اوسيدونکوځه مځکه دمسجدلپاره په دي نيت وقف کړه چي کوم څوک ددي مسجدامام وي هغه به ددي مځکي آمدني پخپل مصرف کي لګوي اوس زيددمسجدامام فوت شودده لمسی (دزوئ زوئ) له دغي مځکي څخه دميراث په توګه خپله برخه اخستل غواړي آيادغه مځکه به دزيدپروارثانوويشل کيږي؟(۱۸۹۰/ ۱۳۴۰ھج)

خواب: کوم څوک چي امام وي هماغه به ددغي مځکي دآمدنی حقداروي دزيدلمسی کوم چي دميراث دعوی کوی دده بادعوی باطله ده اودغه مځکه دزيدپروارثانونه ويشل کيږي اودوقف

(۱) فاذاتم ولزم لايملک ولايملک (الدرالمختارمع الرد (۴۰۲/۳) کتاب الوقف قبل مطلب في شرط واقف الکتب ان لاتعار الابرهن ط رشيديه).

هیڅوک هم مالک نشي کېدای صرف دده آمدني به وامام ته ورکول کیږي فقط.

دنوې مسلمان په وقف کړې جائداد کې دده کافر اولاددمیراث دعوی نشي کولای

سوال: (۸۳) احمد حسن نوی مسلمان خپل ټول جائداد الله تعالی لپاره په خوله له مرګه مخکې وقف کړی وودده یوزوئ اننت رام کوم چي دهندومذهب دزماني پیدا شوی دی هغه دعوی لزي چي زه دوفات شوې زوئ او جائزوارث یم سره دخولي دوقف آبادی وارث کېدای شي او که بالفرض وقف ثابت نشي اونه دده زوئ وارث ثابت شي نو په داسي حال کې شریعت څه حکم ورکوي؟ (۲۳۲۹/۱۳۴۲هج).

جواب: په خوله په وقف کولو سره هم وقف صحیح کیږي او په وقف کې میراث نشي جاري کېدای او که بالفرض ددغه احمد حسین نوې مسلمان خپل ځاني بیان شوی جائداد وقف شوی نه وای بیاهم وانت رام ته نه رسېدی کله چي اننت رام پرخپل مذهب دکفر قائم دی. ځکه چي دامسئله دشریعت اسلام ده کافر دمسلمان وارث نشي کېدای(۱) فقط.

دکافر حکومت دمسلمانانو پراوقافو قبضه کول

سوال: (۸۴) (الف) که کافر حکومت دمسلمانانو ځاني جائدادونه ونیسي قبضه ورباندي وکړي نو دوئ مالکان ګرځي، که نه؟

(ب) کله چي مسلمانانو ددغه کافر حکومت له لاسه په خلاصولو باندي قدرت ونه موندنو په دې حال کې که حکومت دیوچاجائداددبل پرلاس یاوقف پرچاخرڅ کړنوودغه رانیوو نکې ته سره له دې خبرتیاچي دادفلانی سړی غصب شوی جائداددی یاوقف دی رانیول او ورڅخه استفاده کول روادي، که نه؟

(۱) ثم ان ابایوسف رحمه الله یقول: یصیروقفابمجردالقول لانه بمنزلة الاعتاق عنده وعلیه الفتوی (الشامی ۳/ ۳۹۲، کتاب الوقف ط رشیدیه) فیلزم فلایجوزله ابطاله ولایورث عنه (الشامی (۳۹۲/۳) فی بدایه کتاب الوقف ط رشیدیه) عن اسامة بن زیدرضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: لایرث المسلم الکافرولاالکافرالمسلم (متفق علیه، مشکوة ص: ۲۶۳، باب الفرائض)

Maktaba Tul Ishaat. com

(ج) که دکوم مسجدوقف شوی جائداد حکومت پرکوم هندوخرخ کړی وونوهغه کوم مسلمان په دې غرض چې دهندوسره پاته کېدوتردې خوښه دادي چې دمسلمان سره وي دخپل ځاني ملکيت لپاره رانيولای شي .که نه ؟ (۱۳۳۴/۲۷۷۵ه ج)

ځواب : (الف) په اوقافوکې داحکم نه جاري کيږي ،ځکه چې الوقف لايملک ولايملک (الدرمع الرد ۳/ ۴۰۲ کتاب الوقف) مطلق دی اودارازدوان غلبواعلى اموالنا الخ(۱) په قيدسره اوقاف خارج شول.

(ب) په ځاني جائدادکې داقاعده جاري کيږي چې دکفاروله قبضې اواستېلاد وروسته درانيوونکې په هکله تصرف روادی خوپه اوقافوکې داقاعده نه جاري کيږي اوقاف داوقافوپه مصرفونوکې صرفول لازم دي.

(ج) وقف دده ځاني ملک نه ګرځي درانيولواودهندوله قبضې دراايستلووروسته ددې وقف بلل لازم دي هودومره کېدای شي چې درانيوونکې خومره خرخ وشوهغه دوقف له آمدني څخه اخستلای شي.

(۱) الدرالمختارمع الشامي (۳/ ۲۳۲) كتاب الجهاد ، باب استيلادالكفارط رشيديه.

دوقف مصرفونوبیان

دوقف آمدني به په هماغه مصرفونوکې صرفیږي کوم چې دوقف په پاڼه کې لیکل شوې وي

سوال: (۸۵) زیدیوخپل جائدادفی سبیل الله وقف کړترمرګه دخپل تولیت شرط یې ولګاواودوقف کولوپرمهال یې دانیت وکړچې ترمرګه به ددې آمدني زه دځان لپاره کاروم اوله وفات وروسته به آمدني فی سبیل الله خرڅیږي دکاغذي اسنادودرسمي کولودبشپړولواونوروپه وجه الفاظ دوقف په پاڼه کې دلیکنې له ورځې نافذکړل داسې نیت شرعا صحیح دی ،که نه ؟که صحیح دی نودوقف دپاڼې دالفاظوپه خلا ف اودنیت سره سم ترمرګه آمدني پخپله کارول دزیدلپاره روادی ،که نه ؟اووقف صحیح کیږي ،که نه ؟(۱۳۳۷/۱۷۳هج)

ځواب: کوم الفاظ چې وقف کوونکې په خوله ویلي وي یاپه لیک کې وي دهغوئ سره سم به عمل کیږي دوقف کوونکې دنیت لحاظ نه کیږي اووقف صحیح کیږي اوکله چې کوم لفظ دوقف دآمدنی پخپله کارولوپه اړه په خوله نه دی ویلی اونه یې په لیک کې راوړی دی نوله وقفولووروسته دغه آمدني په هماغه مصرفونوکې صرفیږي کوم چې دوقف به پاڼه کې لیکل شوې دي پرخپل ځان یې نشي لګولای.

دوقف شوې مځکې خاص آمدني دمصرفونوپرځای په نوروکارونوکې صرفول

سوال: (۸۲) دوقف شوې مځکې آمدني په نوروزیاتوکارونوکې هم صرفېدای شی ،که نه ؟(۱۳۴۲/۸۹هج)

ځواب : کومه مځکه چې دکوم خیردکارونولپاره وقف ده دهغې آمدني بایدپه هماغه مصرفونوکې ولګول شي په نوروزیاتوکارونوکوم چې دوقف کوونکې دغرض په خلا ف وي په هغوئ کې یې صرفول نه دي پکار اماکه آمدني زیاته ده اوپه معلومومصرفونوکې له صرفولووروسته زیاتیږي نوداسلام په نوروا ړتیاووکې یې هم لګول ددې روادي فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

که دوقف مصرف ختم شي نوجمع شوې آمدني چيري ولګول شي

سوال: (۸۷) يوې ښځې خپل جائداددیوه مکتب لپاره وقف کړخوهغه مکتب بندشونود هغه چي کومه آمدني جمع شوې ده هغه دوقف کوونکې په ملک کې راتلای شي ؟ ترڅويي بل دخيرپه کارکي ولګوي ؟ (۱۱۰۵/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: په دې صورت هغه جمع شوې آمدني اوهغه وقف شوی جائداددوقف کوونکې په ملک کې نشي راتلای اماچي کله ودغه مکتب ته اړتيانشته نوددغې آمدني دبل خيرپه کارکې لګول صحيح دي فاذاتم ولزم لايملک ولايملک الخ (درمختار) ای لايکون مملوکا لصاحبه الخ(۱) (شامی) خودوقف کوونکې غرض په پام کې نيول ضروري شی دی ،ځکه نودغه آمدني ددين په کارونوکې صرفول پکاردي مراعاة غرض الواقفين واجبة(۲) (شامی)

که وقف کوونکي اوجهت دوقف يووي نوديووه وقف آمدني پربل صرفيدای شي

سوال: (۸۸) وقف کوونکې خپل دکښت کرنې جائداد اوددوومکانونوآمدني وقف کړه دکښت دجائدادآمدني راځي اومتولي يې دوقف دپاڼې سره سم صرفوي خوديوه مکان يومخ آمدني نشته په هغه کې دقرآن کريم دزدکړې لپاره مدرسه ده اودوهم مکان په څلورآني کرايه دی خودهغه آمدني دترميم لپاره نه پوره کيږي کله چې ترميم ونه شي نودمکانونوړبدل ضروري دي نودکښت دجائدادپه آمدني ددوئ ترميم کول روادي ؟ (۳۵۲/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: کله چې وقف يودی اوپه ښکاره جهت دوقف هم يودی نوداجائزدی چې ديوه وقف آمدني پربل ولګوله شي دوقف متوليان پخپل مينځ کې په مشوره سره دکښت دجائدادآمدني پرمکانونولګولای شي بلکه دهغوئ دبقالپاره داضروري دي

(۱) الشامی (۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف ، بعدمطلب مهم: فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة ط رشيديه.
(۲) الشامی (۳/ ۴۲۴) کتاب الوقف ، مطلب مراعاة غرض الواقفين واجبة ط رشيديه.

په دې صورت کې به دوقف کونکې غرض هم دمدرسې دقائمېدو اونورو په شکل پوره کېږي اووقف به هم باقي وي په هرحال دوقف باطلولوڅخه پرهیزلازم دی په درمختارکې راغلې دي: اتحدالواقف والجهة وقل مرسوم بعض الموقوف علیه الخ جازللحاکم ان یصرف من فاضل الوقف الآخرعلیه لانهما حینئذ کشئ واحد الخ(۱).

دیوه وقف امدني دبل وقف په تعمیرکې لګول

سوال: (۸۹) دزیدسره پخپله وقف کړې اوقاف دي اویومکان دبکروقف دی خودزید وقف پریوه معلومه مدرسه دی اودبکرمکان پرهمدې مدرسه وقف نه دی هغه دمکان دآمدنی دلګولوپه هکله وزیدته اختیارورکړی ووچې چیرې دخیرپه کارکې زیدوغواړې صرف دي کړې بیاچې کله زیدخپله دوصیت پانه تیاره کړه په هغه کې ولیکل چې دبکردوقف کړې مکان تعمیرکېږي نوزمادمدرسې له آمدنی څخه روپۍ ددغه مکان پرودانی ولګوئ اوس دمدرسې په آمدني دیادشوې مکان ودانول صحیح دي ،که نه ؟(۱۲۴۱/۳۷۳هج)

ځواب: دمدرسې داوقافوپه آمدني سره دیادشوې مکان تعمیرکول دفقهې دکتابونودروا یاتوسره سم جائزنه دی کمافی الدرالمختار: وان اختلف احدهما بأن بنی رجلان مسجدین اورجل مسجدا ومدرسة ووقف علیهما اوقافالایجوزله ذلک (۲) فقط.

دیوه وقف په آمدني بل وقف ترمېمول

سوال: (۹۰) داسماعیل په نامه دمدرسې جاري کولواود خپلوورورو پرخوراک ، غم اوښادي صرفولولپاره یووقف وکړاوددې وقف متولي هم پخپله جوړشواو نوردوه درې کسان یې هم متولیان جوړکړاودوقف په پانه کې یې یادشوې شرطونه هم ولیکل اویوه مدرسه یې جوړه کړه داوقف یې دهغې مدرسې په نوم کړدیاد شویوشرطونوسره یې پخپل ژوندکې دغه وقف جاري هم کړاوس داسماعیل ورور هم یووقف وکړاوذټولواختیاراتو سره یې اسماعیل ددې وقف متولي جوړکړاوس اسماعیل ناروغ شو

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۴۰۸/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی نقل انقاض المسجدونحوه ط رشیدیه.
(۲) مخکني حواله.

Maktaba Tul Ishaat. com

نو ده دخپل وروروقف دخپل وقف کوونکي وروریوزوئ ته وسپاری دسپارلو پر وخت هلک وخپل اکا اسماعیل ته وویل چي تاسویوه پانه داقرارداسي ولیکئ چي که چیري زه دخپل پلاردوقف وجوړولوياترميمولوته اړتشم نوستاسودوقف له آمدني څخه به خرڅ کوم دغه ووخت داسماعیل سره ځلور، پنځه کسان اوبومولوي صاحب ناست وواسماعیل داقرارپانه ولیکله دستخط يي ورباندي وکړدغه داقرارپانه صحيح ده .که نه ؟ اوداسماعیل په وقف دده دوروردوقف ترميمول اوودانول صحيح دي .که نه ؟(۱۳۴۱/۵۷۵هج)

ځواب: په درمختارکتاب الوقف کي راغلي دي وان اختلف احدهما بأن بني رجلان مسجدين اورجل مسجدا ومدرسة ووقف عليهما اوقافالايجوزله ذلک (وفيه قبل سطر) ان يصرف من فاضل الوقف على الوقف الآ خرالخ(۱) نومعلوم شوچي په دي صورت کي داسماعیل دوقف له آمدني څخه په بل وقف کي لګول صحيح نه دي اوداسماعیل اقرارپه دي هکله نافذاوصحيح کيږي نه فقط.

دیوه وقف آمدني دنوروواوقافوپه حساب، کتاب کي لګول صحيح نه دي

سوال: (۹۱) دعامواوقافودحسابونودڅارني لپاره که څه مناسبه روپۍ دوقف له امدني څخه ولګول شي نوشرعا روادی .که نه ؟

ځواب: دکوم وقف په حساب کتاب کي چي څه روپۍ ولګيږي هغه روپۍ دهماغه وقف له آمدني څخه اخستل روادي اوداصحيح نه دی چي دیوه وقف آمدني دنوروواوقافوپه حساب اوکتاب کي ولګول شي فقط.

وقف کوونکي هم دوقف په مصرفونوکي بدلون نشي کولای

سوال: (۹۲) هندي له خپل جائدادڅخه يوه برخه دارنګه وقف کړه چي ترمرګه به پخپله ددي آمدني ګاروم اوله وفات وروسته به يي په مسجدکي لګوم کله چي دغه مسجدورته اړنه دی نوکه داخپل وقف دکوم بل خيريه کارکي لګول غواړي نوروادی .که نه ؟(۱۳۳۳/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

(۱) الدرالمختارمع الشامي (۴۰۸/۳) کتاب الوقف . مطلب في نقل انقاض المسجد و نحوه ط .سعيد

ځواب: هندې چي كوم مصرف دوقفولوپرمهال مقرركړى دى هغه نشي بدلولاى فقط.

دمتولي له قبضې مخکې که وقف کوونکي جهت دوقف بدلول

سوال: (۹۳) دزيديوه شاره مځکه وه چي دهغې په اړه دده داخيال ووچي په دې کې مدرسه اوکتاب خانه جوړ کړي خوناڅاپه دی وفات شووروسته دده وارث داومسجدته وقف کړه اودوقف پاڼه يې په حکومت کې رسمي کړه تراوسه لادوقف پاڼه متولي ته نه وه سپارل شوې چي دوقف کوونکې په خيال کې بدلون راغی اوس دی دغه مځکه ومدرسې ته وقف کول غواړي ؟

(الف) په موجوده حال کې دوقف کوونکې لپاره دوقف دجهت دبدلولوحق حاصل دی ،که نه ؟

(ب) دمتولی له قبضې کولومخکې دوقف نافذېدل پوره کيږي ،که نه ؟ (۳۱۵/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: (الف) دوقف کوونکي لپاره تروقف کولووروسته دوقف دجهت دبدلولوحق حاصل نه دی.

(ب) دوقف پوره کېدل اودوقف صحيح کېدل دصحيح مذهب سره سم دمتولي له سپارلواوقبضې پرته کيږي / په درمختارکې راغلې دي : لايجوزالرجوع عن الوقف اذاكان مسجلا الخ قوله اذاكان مسجلا مبنى على قول الامام ان الوقف لايلزم قبل الحكم والتسجيل ومرأن المفتى به قولهماالخ(۱) (شامى كتب الوقف) وايضا فى الدرالمختاروجعله ابويوسف رحمه الله كالا عتاق قوله وجعله ابويوسف رحمه الله الخ فلذلک لم يشترط القبض والافراز . . . اى فيلزم عنده بمجردالقول الخ (شامى) والاخذ بقول الثانى (اى ابى يوسف رحمه الله) احوط واسهل بحروفى الدرروصدرالشريعة وبه يفتى الخ وفى الشامى عن الفتح : ان قول ابى يوسف رحمه اله اوجه عند المحققين(۲)

دوقف کولووروسته دوقف کوونکې په شرطونوکې کمښت يازياتوب اوبدلون کول

سوال: (۹۴) يوسړی جانداد وقف کړدهغه شرطونه اومصرفونه يې بيان کړل اوپه حکومت کې يې رسمي کړل اوس دی غواړي چي په دغوشرطونو او مصرفونو کې زماتر مرګه ماته قانونۍ او

(۱) الدرالمختاروالشامى (۳/ ۴۷۳) كتاب الوقف ، مطلب القيم والمتولى والناظربمعنى واحد ط رشيديه.

(۲) الشامى (۴۰۱/۳) كتاب الوقف مطلب: شروط الوقف على قولهما ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

شرعاً دجائزکمبنت ، زیاتوب اودبدلولواختیاروي آیا داصحیح دی ؟ اودکمولو اوزیاتولو اختیارده نه شته ، که نه ؟(۱۲۹/ ۱۳۳۵هج)

جواب : قال فی ردالمحتار: عن الاسعاف ولایجوزله ان یفعل الاماشرط وقت العقدالخ (ثم قال بعدالسطر) وفی فتاوی الشیخ قاسم وماکان من شرط معتبرفی الوقف فلیس للواقف تغییره ولاتخصیصه بعدتقرره ولاسیما بعدالحکم فقدثبت ان الرجوع عن الشروط لایصح الا التولیة مالم یشترط ذلک لنفه فله تغییرالمشروط مرة واحدة الخ (۱) له بیان شوي عبارت څخه څرګنددي چي وقف کوونکی چي دوقفولوپر وخت کوم شرطونه مقررکړي دي په هغوئ کې بدلون کول کمی اوزیاتوب پکي کول وروسته صحیح نه دي اووقف کوونکي ته ددي خبري اجازه نشته چي دوقف پرمهال له مقرروشویوشرطونوڅخه پرته وروسته دنوروشرطونوزیاتوب وکړي چي ده ته وروسته له وقفولواوله شروطومقررولودبدلون هیڅ اختیارنه پاتیږي اولکه څرنګه چي اصل وقف شوی شی دده له ملکه ووت په شرطونوکي هم دده اختیارباقی نه شوپاته لخروج الوقف عن ملکه بالتسجیل(۱) (شامی)

وقف کوونکي که اړشي نودوقف له آمدني څخه مرسته صحیح ده

سوال : (۹۵) یوسړی یومکان په دې شرط وقف کړچي ددغه وقف متولیان به دوقف شوي مکان په آمدني کې دوقف کوونکي اولادناوسه وي دهغوئ مرسته کوي له هغه وروسته به دطالبانومرسته کیږي له هغوئ وروسته دي په رمضان (روژه) شریفه کې ومسکینانوته روژه مات ورکول کیږي که ددغه مکان وقف کوونکي پخپله محتاج اواړشي نودده مرسته کیدای شي .که نه ؟(۱۹۹۴/ ۳۲- ۱۳۳۳هج)

جواب : وقف کوونکي که پخپله اړشي نودهغه مرسته دوقف په آمدني سره صحیح ده اوکوم قرض چي پروقف کوونکي له وقف کولووروسته راغی دوقف کوونکي له مرګه وروسته هغه قرض دوقف شوي مکان په آمدني سره نشي اداکیدای په درمختارکي یي له خانیه څخه .رانقل کړي دي [اوصی لرجل بمال وللفقراء بمال والموصی له محتاج هل یعطی من نصیب الفقراء، اختلفوا

(۱) الشامی(۳/ ۴۷۳) کتاب الوقف ، مطلب لایجوزالرجوع عن الشروط ط رشیدیه.

والاصح نعم وفی الشامی وافتی الحانوتی فی الوقف بمثله الخ (۱) لنډه داچې په دې وجه چې وقف کوونکی محتاج شوی دی په مسکینانو اوناوسوکې دداخلېدوله کبله دیاد شوې وقف دآمدنی مصرف کېدای شي اودده له وفات وروسته دده دقرض په اداکولوکې تملیک (مالک جوړول) دفقیرنه راځي ،ځکه نوصحیح نه دی.

دوقف کوونکې دوقف آمدني په ځاني لګښتونوکې لګول

سوال : (۹۲) زیدخپل غیرمنقوله جائداددمسجددلګښتونولپاره وقف کړنوآیازدید ددغه وقف شوې جائدادآمدني پخپل کورني اوځاني اړتیاووکې لګولای شي ،که نه ؟(۱۳۴۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : نشي يې کولای کمافی الدرالمختار: فاذاتم ولزم لایملک ولایملک الخ قوله: لایملک ای لایکون مملوکالصاحبه ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره الخ (۲).

دوقف کوونکې په دړېیمه اونوروکې دمتولي دوقف له مال څخه خرڅ کول

سوال : (۹۷) یوې ښځې دخپل مرګ په ناروغي کې خپل ټول منقوله اوغیرمنقوله مال ودوومسجدونوته وقف کړاودوقف په پاڼه کې يې داهم ولیکل چې ترمرګه به زه متولي یم له دې وروسته به متولي فلانی وي خودوقف دپاڼې دلیک له وخته بیادمېرمنې ترمرګه پورې دناروغي دخدمت لګښت له وقف شوې مال څخه وشودمېرمنې تروفات وروسته دتجهیزاوتکفین اوثواب رسولوخرڅ متولي دناپوهی په وجه دوقف له مال څخه وکړشرعا داکاررادی ،که نه ؟ دناروااوالي په صورت کې پرمتولي ضمان شته ،که نه ؟(۱۲۴۸/ ۱۳۴۲هج)

ځواب : که نوموړې مېرمنې ترخپل مرګه پورې خرڅ هم دوقف له آمدني څخه مقررکړی دی بیاخوددې دخرڅ په اندازه آمدني وتلې ده پاته آمدني به پرمسجدلګېږي اوکه مېرمنې خپل خرڅ له دې څخه نه ووکړی اوخپله هیڅ برخه يې نه وه مقرره کړې نوبیادوقف ټوله آمدني دمسجدلپاره ده اومتولي چې دوفات شوې مېرمنې وروسته ددې په دړېیمه اونوروکې صرف کړې ده دهغه دی ضامن دی فقط.

(۱) الدرالمختاروالشامی (۳/ ۴۵۵) کتاب الوقف ، مطلب : وقف النصف علی ابنه زید الخ ط رشیدیه.
(۲) الدرمع الرد (۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف بعد مطلب مهم: فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة الخ ط رشیدیه

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف شويودوکانونوپه آمدني دوقف کوونکې داولادومرسته کول

سوال: (۹۸) الله بخش يو دوکان وقف کړدهغه دلګښتونوشرح يې دارنګه وکړه چې له کاله خليرويشت روپۍ دمکې شريفې لپاره اودوولس روپۍ له کاله دحج اوقربانۍ دخرڅ لپاره ومکې معظمې ته ليږې اودکاله دوولس روپۍ ونجيب النساء خپله خورته ددې ترژونده اوخليرويشت روپۍ له کاله وخورځې محمدې ته ورکول شي دنجيب النساء تروفات وروسته دې دغه روپۍ دکلي دمسجدپه خرڅوکې ولګول شي اودمحمدې تروفات وروسته دې له کاله دوې روپۍ دمکې معظمې په مدرسه کې ولګول شي که کله ددغه دوکان په آمدني کې کمې راشي نوددغودواړومېرمنوله کاله په روپوکې به کمې نه کوئ دنوروګښتونوپه برخوکې دې کمې وشي اودآمدنۍ دزياتوب په حالت کې ددواړو مېرمنوله کاله دروپوڅخه پرته نورې خرڅې په مکه معظمه اوقربانۍ کې ولګولې دپوښتنې ورخبره داده چې دوقف کوونکې اولاددخپلې ناوسۍ په وجه داغوړي چې په دغه وقف شويودوئ مرسته وشي آيادغوخرګندونوپه شتون کې متولی دوقف شوې آمدني کومه برخه پردوئ لګولای شي؟(۳۵۷۰/۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: دوقف کوونکې دخرګندکړيوشرطونوپه خلاف دوقف شوې دوکان آمدني په کوم بل لګښت کې لګول يادوقف کوونکې داولادومرسته په کول اوهغوئ ته ورکول روانه دي په درمختارکې راغلې دي: شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع الخ(الشامی ۴۱۲/۲کتاب الوقف) شرط الواقف کنص الشارع(الشامی ۲/ ۵۰۸، کتاب الوقف)

دوقف شوې جائداددآمدنۍ دخيرپه کارونوکې دلګولووصيت کول

سوال: (۹۹) که کوم وقف کوونکی دخپل وقف کړې شی دآمدنۍ له لانديني لګښتونو څخه په کوم مصرف کې دلګولووصيت وليکي ترڅوصدقه جاريه شي اووقف کوونکې ته تل ثواب وي که کوم خاص قسم ته ترجيح وي نوپه مصرفونوکې دي کمښت اوزياتوب وشي؟ (الف) دمسجدارتياوې فرش، رڼا، سره له نوروارتياوو(ب) دوقف کوونکې دکلي ومسجدته راتلوونکې مسافرخورول (يعنې ډوډۍ ورکول) چې داشي شاذاونادر کيږي.

(ج) صرف دقرآنکریم تعلیم چي دهغه بندوبست دښوونځیوپه توګه په کلیوکې له مخکې څخه شته خودتیرې زمانې په مقابل کم دی اومستقل هم نشته.
(د) دعربي علوموزدکړه چي دهغه بندوبست مطلقا په دې کلي کې نشته (۳۵/۴۲۱ـ ۱۳۳۲هج)

ځواب: په سوال کې بیان شوې دغه ټول دخیرکارونه دي له دوئ څخه دټولویاځینولپاره دوقف شوې جائدادآمدني تعیینول دثواب کاراوصدقه جاریه ده چي وقف کوونکې ته به تل ثواب رسیږي خوپه دې کې شک نشته چي په تېره بیاپه دې زمانه کې ددیني عربي علوموتعلیم زیات ضروري اومهم دی اوثواب ددې ډیرزیات دی اولړی ددې دثواب همېشه اوقوي ده فقط.

دوقف په زیاتوب آمدني دمظلوم مرسته کول

سوال: (۱۰۰) دوقف په زیاتوب روپودترکودکوندواومظلوموماشومانو مرسته کول روادي ،که نه ؟ کوم چي په سخت مصیبت اوتکلیفونوکې دي ؟ (۱۵۹۷/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: بېشکه داوقافوپه زیاتوب روپوددغومظلومانومرسته کول روااودثواب باعث دي فقط.

دمسجدونواواوقافوتراړتیاپه زیاتوروپودمجاهدینواومظلومانومرسته کول

سوال: (۱۰۱) ماقولکم (دام فضلکم) فی اعطاء منافع الاراضی والاموال الموقوفة علی ضرائح الا ولیاء والمساجدوالمدارس والرباطات وغیرهانقدا ومحصولات معینة کانت مصارفهااولاعونالغزاة أ نغوراوحیوش المصطفی کمال لیتوسلوابهافی حروبهم وصونالمظلومی سمرناوکذلک دفع الزکوة والصدقات الواجبة الیهم هل یجوزام لا ؟ (۱۳۴۱/۷/۴۷هج)

ځواب: فقهاؤ داخرګندونه کړې ده : چي که دمسجدونواونوروقف شویوآمدني جمع شي اودمسجدونواوداوقافودنورومصرفونوتراړتیاوزیاتوب وي نودهغه دغازیانواومظلو مانوپه مرسته کې لګول اودمجاهدینواودالله رب العزت ددښمنانوپه خلا ف دجنګېدوو نکوپه مرسته کې لګول که دقرض په توګه وي اوکه بېله قرضه وي صحیح دی فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف روپۍ وحقدارته درسولو پاره مني آړدرکول اودغه فیس دوقف له روپوادا کول

سوال: (۱۰۲) یوه سړی څه مځکه وقف کړه چي آمدني مصرفونه دوقف دپانې دشرطونو سره سم دشروانی قوم کونډې اویتیمان دي وروسته له دوئ طالبان. درازچي لومړی به آمدني دشروانی قوم پرکونډو او یتیمانو صرفیږي بیا که پاته شي نو پر طالبانو به لګیږي آیا ددغه شرط له مخي پرټولو کونډو او یتیمانو لګول دآمدني واجب دی؟ که پرکوچنیانو په وېشلو دوقف کوونکي شرط عملي کیږي؟ که دمسافت دلیری والي په وجه روپۍ دمنی آرډرپه وسیله ولیږل شي نودمنی آرډرفیس دوقف له آمدني څخه ورکولای شي. که نه؟ (۱۳۴۰/۲۳۳۱هج)

ځواب: دفقهي په کتابونو کي داخرګندونه شته چي شرط الواقف کنص الشارع(۱) (شامی اودرمختار)، ځکه نودوقف کوونکي له شرط سره سم دبیان شوي وقف آمدني دي لومړی دشرواني قوم پرکونډواویتیمانو ولګول شي بیا که څه پاته شي نوطالبانوته دي ورکول شي اودشروانی قوم پرکونډواویتیمانوکه محتاج وي اوکه نه پردواړودي دغه وقف ولګول شي اوددغه قوم وهري کونډې اوهریتیم ته ورکول شرط نه دی اودمسافت دلیري والي په وجه دمنی آرډرهم لیږلای شي اودمنی آرډرفیس هم له دې څخه ورکولای شي فقط.

دوقف دآمدنۍ کومه برخه دناوسوددواوولپاره خاصه کړله شي هغه له دواوو څخه سوالګول صحیح نه دي

سوال: (۱۰۳) هندي خپل جائدادوقف کړاودوقف څه برخه یې پرمسکینانو ددواوو وېشلو لپاره خاصه کړه اوخپل خاوندیې ورمتولي کړهنده وفات شوه خاوندیې ژوندی دی شپږمیاشتې کیږي چي خاوندوزیدته څلوېښت روپۍ له خانه په قرض ورکړې وي اوس زیدوفات شوزیدووارثان بې وسه دي اودده دقرضې اداکولووعده کوئ یوه ورځ نوموړي خاوندوزیدته وویل چي زماسره له وقف دواوو څخه ډیري روپۍ له لګولو څخه پاته شوې دي

(۱) الدرمع الرد (۴۵۲/۳) کتاب الوقف، مطلب فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشیدیه.

که جائزوي نوزه به دغه دقرض روپۍ په دغه وقف دواووکې ستاخخه راوګرځوي نودزیددوارثانوپه دې اړه اوږې سپکۍ شي نوله محترم څخه عرض دی چې داروادی که نه ؟.،څکه چې دوقف کوونکې وقف صرف ددوایانولپاره دی ؟ (۱۳۳۷/۵۳۲هج)

ځواب : کومه برخه دآمدني چې وقف کوونکې دمسکېنانوددواوولپاره خاص کړه هغه دمسکېنانوله دواووپرته لګول صحیح نه دي لکه چې دقاعده کلیې شرط الواقف کنص الشارع (الشامی ۲/ ۵۰۸کتاب الوقف) اوشرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع (الشامی ۲/ ۴۱۲کتاب الوقف) څخه ښکاره دی نودنوموړي متولي لپاره صحیح نه دی چې دزیدووارثانوته دقرض داداکولولپاره ددغودواووله روپوڅخه څه ورکړي یاپه دې کې قرض وشمېري فقط.

دمسکېنانوددواووليپاره دوقف شوې جائدادلګښتونه

سوال : (۱۰۴) (الف) کوم جائدادچې دمسکېنانوددواوولپاره وقف کوونکې وقف کړی دی اوزیددهغه متولي دی اوزیددعمرپه وینالس روپۍ وعمروته ورکړي چې دغه روپۍ وبکرته ورکړه ترڅوهغه خپل علاج په وکړي عمرهغه روپۍ واخستې دخپل کورپه اړتیاووکې یې ولګولې بکرته یې ورنکړې وروسته عمروزیدته وویل هغه روپۍ خوما پخپله ولګولې اواوس زماسره روپۍ نشته.چې زه یې بېرته تاته درکړم آیاوزیدته ترخبرتیا اودزیدترپېته خوله کېدووروسته دعمرلپاره توبه کول داخرت له نیولوڅخه دخلاصېدو لپاره کفایت کوي که په بخښل ضروري دي کله چې عمرهم مسکین دی ؟

(ب) ددواووله داسې روپوڅخه چې درحم په ناروغیوکې کومه دایې(قابله) استعمالوي ددغې دايې درابلنې مزدوري هم دمسکېن مریض لپاره ورکول روادي ،که نه ؟

(ج) وناوسه ښځوته دلنګون په حال دطاقت دواوې په دغوروپوورکول روادي .که نه ؟ (۱۳۳۷/۸۳۷هج)

ځواب : (الف) کله چې زیدلس روپۍ آمدني له هغه وقف څخه ورکړي کوم چې دمسکېنانو ددواوولپاره خاص دي نوعمرخودغه روپۍ دوقف کوونکې مشخص کړې مصرف څخه پرته ولګولې یعنی دخپل کورپه اړتیاووکې یې صرف کړې ، حال داچې دی په دې کې امانتداروونوددغوروپوضمان پرده لازم دی ، هرکله چې شی ادادی کړې اوداداکولونیت دی وکړې اوتوبه اواستغفار

Maktaba Tul Ishaat. com

دی وکړي له زيدڅخه په معافي غوښتلو ددغوروپوضمان نه ختميږي اماكه هغه روپی دزيدخپلي خاني وي نوپه زيدبخښل كفايت كوي.

(ب) ددايي درابلنې مزدوري وفيس هم په دواووكې داخل دی ،څكه صحيح دی.

(ج) له ماشوم زيږيدلو وروسته دطاقت دواوي په دغوروپوورکول هم صحيح دي نقط.

دوقف كوونكي جائدادپخپل نامه راګرځول دهغه آمدني دمسجد ، مدرسي اومسكينانولپاره مقررول

سوال : (۱۰۵) يوبي اولاده سړی پخپل صحت اوروغتياكي خپل ټول جائداددهميشه لپاره پخپل نامه راوګرځاوو ، دهغه آمدني يې دمسجد ،اسلامي مدرسي اومسكينانو لپاره مقرره كړه اومتولي يې وټاكئ داوقف صحيح شو ،كه نه ؟ له دي وروسته په دي كي دخرڅلاو ، بخښي اونورودمتولي ياوقف كوونكي ته اختيارشته ،كه نه ؟ (۳۲۲/ ۱۳۳۹هج)

ځواب : دغه وقف صحيح اوپوره شودخرڅلاو ،بخښي اونوروتصرف پكي كول اوس صحيح نه دي كمافى الدرالمختار: الوقف لايملك ولايملك (الدرمع الرد ۲/ كتاب الوقف) اوكوم شرطونه چي وقف كوونكي لګولي دي هغوئ دي عملي كيږي.

دوقف كوونكي له شرط سره سم وقف كړی جائدادخرڅول دهغه قيمت دمسجدپه تعميركي لګول صحيح دي

سوال : (۱۰۲) هندي دمكان برخه په دي شرط ومسجدته وقف كړه چيمتولي ته به دا اختياروي چي وقف شوي برخه خرڅه كړي قيمت يې دمسجدپه تعميركي ولګوي وقف شوي برخه ډيره لږداستفادي ورنه ده آيادوقف كوونكي له شرط سره سم كه متولي داخرڅه كړي قيمت يې په دغه مسجدكي لګول روادي ،كه نه ؟ (۳۰۸۱/ ۱۳۴۲هج)

ځواب : دغه وقف شوي برخه دوقف كوونكي له شرط سره سم خرڅول اوقيمت يې دمسجد په تعميراوترميم كي لګول صحيح دي ، لان شرط الواقف كنص الشارع (الشامی ۴۰۲/۳ كتاب الوقف) فقط.

وقف شوی خیري قرآنکریم دتلاوت لپاره چاته ورکولای شي مالک جوړول یې روانه دي

سوال : (۱۰۷) زموږپه مدرسه کې یو خیري قرآنکریم پروت دی په هغه کې هیڅوک په شوق سره تلاوت نکوي که دغه قرآنکریم وزید ته په ملکیت ورکول شي نوروادی ،که نه ؟ هغه ددې قرآنکریم دجوړولواوپکې تلاوت کولووعده کوي ؟(۱۱۸۸/ ۱۳۴۱هج)

خواب : زیدددې قرآنکریم مالک نشي جوړولای دتلاوت اوجوړولولپاره یې ورکولای شي ،ځکه چې مسئله مشهوره ده اودفقهې په کتابونوکې یې یادونه شته: الوقف لایملک ولایملک (۱) (درمختاراونور) فقط.

په کومه وقف شوې مځکه چې دوقف کوونکې غرض پوره نشي په هغه څه وکړو؟

سوال : (۱۰۸) یوسړی یوه څلوردېوالې په دې شرط وقف کړه چې ددې له آمدني څخه چې کومې روپۍ ددغې څلوردېوالی له ترمیمه زیاتوب شي هغه دې پرفلانی مسجدولګول شي دارازداخبره هم ده چې ومتولیانوته دڅلوردېوالی دخرڅلاواجازه نه ورکوم خوله وقف کولووروسته فعلا دآمدني راتلوکوم صورت نه وو ،ځکه نودمسجدلمونځ کوونکواومتولیانوپخپل مینځ کې په چنده کولوپه هغه کې ونې ودرولې اوکومه برخه چې ددېوال نږدې وه هغه یې جوړه کړه خوبیانژدې نیمه برخه دېوال ونږدی اوونې هم دنه څارنې په وجه خرابې شوې اوسره له دې چې دوقف څوکلونه وشول تراوسه لمونځ کوونکې وچنده ورکولوته آماده نه دي اوپه لږکرایه هم دغه څلوردېوالې څوک نه غواړې ،ځکه نودغه څلوردېوالي بېکاره ده اودوقف کوونکې مقصدیومخ ختم شونووقف مات شوکه باقي دی ؟که باقي دی نومتولیان بایدڅه وکړي ؟ اوکه مات شونوکه متولیان داخرڅ کړي قېمت یې پرمسجدولګوی ، لګولای یې شي ،که نه ؟ اوکه وارثان مالکان شول ؟ (۸۲/ ۱۳۴۲هج)

خواب : کله چې داڅلوردېوالي بېکاره ده اوهیڅ آمدني ددې نه راځي اومقصداوغرض دوقف کوونکي له دې څخه نه حاصلیږي نودادقاضي په حکم خرڅ کړئ

---

(۱) الدرالمختارمع الرد(۴۰۲/۳) کتاب الوقف ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ددې پرځای بل مکان یامځکه رانیسي وقف یې کړي قال فی الشامی اعلم ان الاستبدال علی ثلاثة وجوه الاول ان یشرطه الواقف لنفسه اولغیره اولنفسه وغیره فالاستبدال فیه جائزعلی الصحیح وقیل اتفاقاوالثانی ان لایشرطه سواء شرط عدمه اوسکت لکن صاربحیث لاینتفع به بالکلیة بأن لایحصل منه شئ اصلا اولایفی بمؤنته فهوایضاجائزعلی الاصح اذاکان باذن القاضی ورأیه المصلحة فیه (۱) وفی الدرالمختاروجازشرط الاستبدال به ارضًا اخری حینئذ اوشرط بیعه ویشتری بثمنه ارضااخری اذاشاء الخ(۲) فقط

دشاهي اوقافودآمدنی مصرف

سوال : (۱۰۹) دیوشاهی وقف آمدني دده ترمصرفونوزیاتوب ده دوقف پانه کومه نشته چي ورځخه دوقف کوونکي غرض پوره معلوم شي متولیان چي دوقف انتظام کوونکي دي دهغوئ عمل دمصرف په اړه دادی چي دوقف شوي مسجدتعمیردمسجدآبادولوانتظام دلمونځ کوونکوپاره آرام ،اودارازپه دېني زدکړوکي ولګوي دداسي وقف روپې داسلام په تبلیغ کي صرفېدای شي .که نه ؟(۱۳۰۲/۱۳۴۵هج)

ځواب : په دې صورت کې حکم دادی چي څرنګه اوپه کومومصرفونوکې چي متولیانوتراوسه صرفولې هغه رنګه دي په هماغه مصرفونوکي ددغه وقف آمدني ولګول شي په کوم نوي مصرف کې ددي صرفول روانه دي لکه چي په درمختارکې راغلي دي : یسلک بمنقطع الثبوت المجهولة شرائطه ومصارفه ماکان علیه فی دواوین القضاة الخ (۳) وفی ردالمحتارمن الذخیرة سئل شیخ الاسلام عن وقف مشهوراشتبهت مضارفه وقدرمایصرف الی مستحقیه قال ینظرالی المعهودمن حاله فیماسبق من الزمان من ان قوامه کیف یعملون فیه والی من یصرفونه فیبنی علی ذلک الخ(۳) (شامی: ۴۰۴/۳) فقط.

---

(۱) الدرالمختاروالشامی(۴۲۴/۳) کتاب الوقف مطلب فی استبدال الوقف وشروطه ط رشیدیه.
(۲) الدرالمختاروالشامی(۴۲۴/۳) ، کتاب الوقف ، مطلب فی استبدال الوقف وشروطه ط رشیدیه.
(۳) الدرالمختاروالشامی (۴۴۳/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی حکم الوقف القدیم المجهولة ، شرائطه ومصارفه ط رشیدیه.

په شاهي اوقافو کې دوقف دشرطونو لحاظ ضروري نه دی

سوال : (۱۱۰) شاهی اوقاف چې دوقف کوونکې له لورې دمصرفونو کوم شرط نلري ددوئ دآمدني بندوبست یوه کمیټی چې خلورممبران (غړې) لري درأيي په ډیربنت کوي اواستاذان ، امام ، مفتی اووعظ کوونکې پخپله ټاکي یوسړی عالم دحکومت په جهل وبندیانوته دنصبحت کولولپاره مقررول غواړې نوشرعًا دغه مصرف ،تنخواه اونورجائزدي ،که نه ؟ کله چې دنورومصرفونودقرض اونوروورکولوهم دوئ ته اختیارحاصل دی اوله داسي آمدنی څخه دطالبانو اوعلماؤدپالنې اوپنشن اونوروهم شرعًا اختیارشته ،که نه ؟(۱۲۵۰/ ۱۳۳۵هج

ځواب : کله چې دوقف مصرفونه دحاکم اوممبرانوورأيي ته سپارل شوي دي نوچي کوم مصلحت دوئ وبولي نصبحت کوونکې اونورټاکلای شي اوفقهاؤداهم څرګندونه کړې ده چې دامیرانواوباچاهانوپه اوقافوکې دوقف دشرطونولحاظ ضروري نه دی په ردالمحتارکې راغلې دي وهذا ای عدم التقریربغیرشرط اذالم یقل وقفت علی مصالحه فلوقال یفعل القاضی کل ماهومن مصالحه وهذاایضافی غیراوقاف الملوک والامراء اماهی فهی اوقاف صوریة لاتراعی شروطهاالخ (۱) (شامی ۳/ ۴۱۷) فقط.

(۱) ردالمحتار(۳/ ۴۵۷) کتاب الوقف ، مطلب لیس للقاضی ان یقررو ظیفة فی الوقف الاالنظر رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

داوقافودرانیولو، خرخولو، بدلولواوباطلولوبیان

وقف شوي مځکه خرخول کله روادي ؟

سوال: (۱۱۱) هندی وخپلې مورته دثواب رسولولپاره یوه ټوټه په یوسل دیر شورو پۍ رانیوه وجامع مسجدته بېله کوم مصرف خاصولو قف کړه کومه چې دمتو لیانو په قبضه او تصرف کې ده دکاله ددې آمندې ۳۰ یا ۳۵ روپۍ راځي اودمسجد په اړتیاووکې صرفیږي یاده شوې ټوټه که اوس خرڅه کړل شي نو په نهه سوه نهه نیم سوه خرڅیږي ، ځکه چې دعبدګاه جوړولوضرورت دی اودغه قیمت که په هرکارکې ولګول شي په هغه سره آمدني دوه چنده کېدای شي اودمسجد ډیره ګټه ده نودوقف شوې مځکې ټوټه دعبدګاه جوړېدولپاره دوقف کوونکې په اجازه دمسجد دګټې په خاطر خرخول جائزدي ،که نه ؟ (۱۴۱۱/۱۳۴۵هج)

ځواب: دوقف شوي مځکې دخرڅولواوددې په قیمت دبلې مځکې اونورورانیولو اووقفولو دجائزکېدولپاره فقهاء داشرط لیکلي چې وقف کوونکی دوقف کولوپرمهال داشرط ولګوي یاولیکي چې هرکله وقف کوونکی یامتولي وغواړي داپه بله مځکه بدلولای شي یاچې داخرڅ کړي بله مځکه ددې په قیمت رانیولای اووقفولای شي ، بېله دې شرطه بدلول ددې جائزنه دي خوکله چې وقف یومخ دګټې ووزي اوله هغه څخه یومخ استفاده نشي کېدای اوبدلوونکی اوددې په خرڅولو بله مځکه رانیوونکی اووقف کوونکی قاضي دجنت یعني قاضي ، عالم ،عادل اوامین وي په درمختارکې راغلي دي: وجازشرط الاستبدال به ارضا اخری حینئذ اوشرط بیعه ویشتری بثمنه ارضا اخری اذاشاء الخ واماالاستبدال بدون الشرط فلا یملکه الاالقاضی دررو شرط فی البحرخروجه عن الانتفاع بلکلیة وکون البدل عقارا والمستبدل قاضی الجنة المفسربذی العلم والعمل وفی النهران المستبدل قاضی الجنة فالنفس

به مطمئنة فلا يخشى ضياعه ولو بالدراهم والدنانير الخ(۱) فقط.

وقف شوی جائداد خرڅول او بدلول

سوال: (۱۱۲) دزید پلار یو دکان رانیوی نیم دکان یې وزید ته ورکړاونیمه کرایه ددکان یې دالله تعالی لپاره مقرره کړه دغه ډول له یوموده څخه داعملي کیږي څلورکاله کیږي چې دزیدورورته یوهندوویل چې دادکان تبادله کړه یعنی ددې دکان په برابري کې دکان واخله اودادکان راکړه اودتبادلې په غرض کې زه تاته دوه زره روپۍ درکوم نودزیدرورور وزیدته وویل چې زه تاته پنځه سوه روپۍ درکوم اویونیم زرزه اخلم زیدورته وویل چې دپنځوسوه کموراکولوڅه وجه ده ؟ ،ځکه چې یودکان دی چې ترننه کرایه نیم په نیمه وه اوکوم څه مصرف چې به کېدی هغه به په نیمایې وودزیدورورپه ځواب کې ورته وویل چې زماپه شناخت خبره شوې ده زه په دغه یونیم زرجائداد رانیسم دهغه کرایه هم دالله تعالی لپاره وقف کوم اودپلارپه نامه یې رانیسم.

زیدوویل چې ددې تبادلې په هکله ماویلي ووهماغه وخت مانیت کړی ووچې زه به له دې څخه دپنځوسوروپیوجائداداخلم دهغه کرایه به دالله رب العزت لپاره ورکوم زیدداهم وایې چې ماخوله اوله نیت کړی ووچې زه داغوارم چې په هغوپنځوسووروپیوچې ته یې خبره کوي زه دهغه سره یوجائدادیاجلارانیسم دهغه کرایه دالله لپاره زه پخپل لاس ورکوم یالکه څنګه چې ورکول کیږي هغه رنګه عمل وشي دزیدورورپه جواب کې ورته وویل چې په دغه جګړه زه نه پوهېدم هغه له دې څخه ځان لپاره راګرځول نه غواړې زه دخپل پلارپه نامه لکه چې دانیم دکان دی هغه رنګه ددې کرایه هم ورکوم.

لنډه داچې څه موده وروسته ددکان تبادله ددوه نیم زرروپیوپه عوض وشوه اودوولس نیم سوه روپۍ یې ورکړې چې په دوولس نیم سوه کوم جائداداخلي له هغه سره یاجلاپه دغه پنځه سوه یې هم رانیسه اوس یې چې روپۍ ورکړي دې نژدې دوه کاله وشونه دزیدورو جائدادارانیوی ، نه یې روپۍ بېرته ورکړي.

---

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۳/ ۴۲۴) کتاب الوقف مطلب فی استبدال الوقف وشروطه ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

اوس زید داغواړي چي له خپل وروره هغه پنځه سوه روپۍ بېرته واخلي پخپله جائداپه رانیسي اود الله تعالی لپاره يې دوړکولو بندوبست وکړي داروادی ،که نه ؟ اود دغورو پیوزکوة پرزیدلازم دی .که نه ؟ (۷۱/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: علامه شامی رحمه الله فتح القدیرڅخه رانقل کړي دي چي داړتیاپه وجه وقف دوقف له خرګندوني پرته هم ثابتيږي لکه چي داسي ووایي چي ددغه کورآمدني دي ومسکینانوته ورکوله شي یاوفلانی سړی ته اوله هغه وروسته دي ومسکینانوته ورکوله شي نوپه دې صورت کې هغه مکان وقف ګرځي وعبارته هکذایثبت الوقف بالضرورة وصورته ان یوصی بغلة هذه الدارللمساکین ابدااولفلان وبعده للمساکین ابدافان الدارتصیروقفابالضرورة (الی ان قال) وقد سئلت عن نظیرهذه المسئلة فی رجل اوصی بأن یوخذمن غلة داره کل سنة کذادراهم یشتری بهازیت لمسجدکذاثم باع الورثة الداروشرطواعلی المشتری دفع ذلک المبلغ فی کل سنة للمسجدفافتیت بعدم صحة البیع وبأنهاصارت وقفاحیث کانت تخرج من الثلث الخ (۱) (شامی ص: ۳۵۹کتاب الوقف) له دغه روايت اودوقف مشاع دصحیح کېدوله روایت څخه څرګندیږي چي نیمه برخه ددغه دکان په دې شرط چي دترکي له درېیمي څخه زیاته نه وي وقف شوه ددې څرخیدل او بدلول جائزووغه بیع داسي وبولی لکه چي نه وي شوي نیمه برخه ددغه دکان وقف وبولی اوزیدد خپلي نیمي آمدني مالک دی داکوم څه معامله چي دزیدورور وکړه ناروا شوه او په هرحال که دزرید ورور روپۍ بېرته نه ورکوي اودبیع بېرته ختمولو کوم صورت نه وي نوزید دې دخپلي برخي په روپیوېودکان یامکان رانیسي وقف دي کړي اوآمدني که ټوله ومسکینانوته ورکول مقرروي اوکه.نیمه دمسکینانولپاره اونیمه دخان لپاره مقرره کړي اوترڅوچي زید په دغوروپیوکوم جائدادرانیسي ترهغودي زکوة پرده شته فقط .

وقف کړي جائدادځرڅول اوهبه کول

سوال : (۱۱۳) زاهدالنساء دخپل ټول جائداددمسجداونورو داسي کارونولپاره وقف کړچي په صدقه جاریه کي داخل وي خودوقف پانه تراوسه لاپه حکومت کي نه ده رسمي شوې چي حبیب الرحمان کوم چي

(۱) ردالمحتار (۳/ ۳۹۳) کتاب الوقف ، مطلب قدیثبت الوقف بالضرورة ط رشیدیه.

دوقف کوونکي دسکه وررلمسی (دزوئ زوئ) کيږي پروقف کوونکي دناروافشارپه اچولو دوقف شوي جائدادزیاتره برخه دخپلوزامنوپه نامه اوځه برخه دخپلي خالادزوئ محمدحنيف په نامه دهبې (بخښنې) پانه وربانديي وليکله په حکومت کې يې رسمي کړه نووقف کوونکی نارېنه يابښځينه دکوم شی دخدای په نامه له وقفولووروسته بيع اوهبه کولای شي اوخپل تصرف پکي کولای شي ،که نه ؟ اوکوم خلګ چي دخپلي ګټې په غرض دوقف په خلاف نارواکارکوي يادهغوئ مرسته کوونکي دي هغوئ شرعًا څرنګه دي ؟(۱۳۴۰/۷۵۴)

ځواب : دغه بيان شوی جائدادوقف شو،ځکه چي په خوله وقفولوسره جائدادوقفيږي په حکومت اونورپه وقف کړې جائدکې دوقف کوونکی اوناوقف کوونکي لپاره صحيح نه دی کمافی الدرالمختارالوقف لايملک ولايملک الخ ای لايقبل التمليک لغيره بالبيع ونحوه لاستحالة تمليک الخارج عن ملکه الخ (۱) نودغه هبه شرعًا صحيح نشوه اودغه پانه دهبې باطله اوداسي ده لکه نه چي وي اودوقف مفتی به تعريف دادی [وهوحبسها علی حکم ملک الله تعالی وصرف منفعتهاعلی من احب الخ فلايجوزله ابطاله ولايورث عنه وعليه الفتوی ابن الکمال وابن الشحنة الخ (۲) (درمختار) اوکوم شخص چي دخپل ځانې ګټې لپاره دوقف باطلول وغوښت هغه ګنهګاراوفاسق دی اوددغه کوشش دده باطل اولغوه دی عندالله دغه وقف صحيح شواوددې وقف باطلول دوقف کوونکي اونه کوونکي لپاره جائزنه دی (۳)

ووقف کوونکي ته هم دوقف کړې جائدادخرڅولوحق نشته

سوال : (۱۱۴) زيديوجائداددمسجدپه نامه وقف کړی وپنځه شپږکاله وروسته په څه وجه دهغه خرڅول اوبيع کول غواړي نوپه دې حالت کې دوقف دخرڅولواجازه شته ،که نه ؟(۲۰۹/۳۲ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : دخرڅولوحق وده ته نشته فقط.

(۱) ردالمحتار (۴۰۲/۳) بعدمطلب مهم: فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة الخ ط رشيديه.
(۲) الدرمع الرد (۳۹۲/۳) فی اوائل کتاب الوقف ط رشيديه.
(۳) من سعی فی نقض ماتم من جهته فسعيه مردودعليه (الشامی (۳/ ۴۵۳) کتاب الوقف ، مطلب من سعی فی نقض ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

وقف کړي مځکه خرڅول روانه دي

سوال: (۱۱۵) وقف کړي مځکه خرڅول روادي اوکه نه ؟ (۳۲/۷۴۲ ـ ۱۳۳۳هج)

ځواب: وقف کړي مځکه خرڅول روانه دي کمافی فتح القدیر اعلم ان عدم جواز بیعه الا اذاتعذر الانتفاع به انما هو فیما اذاورد علیه وقف الواقف (۱) .

سوال: (۱۱۶) د مسجدلپاره وقف شوی مکان چي په کرایه یې د تیلو او نورو انتظام کیدای شي او همیشه به آمدني وي خیني کسان یې خرڅول غواړي په داسي صورت کي وقف مکان خرڅیدای شي ، که نه ؟ (۳۲/۱۳۲۰ ـ ۱۳۳۳هج)

ځواب: دوقف مکان خرڅول روانه دي لکه چي دفقهي په کتابونوکي یې یادونه شته فاذاتم ولزم لایملک ولایملک ولایعار ولایرهن (۲) (درمختار) په شامي کي راغلي دي ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره بالبیع ونحوه ـــ ۲ فقط والله اعلم .

دوقف کړي مځکي دخرڅولو، رانیولواوپه هغه کي دمرستي کولوحکم

سوال: (۱۱۷) د مسجد سره نښتي وقف شوي مځکه خرڅول اورانیول څرنګه دي ؟ اودخرڅوونکي ،رانیوونکي اودشاهدانو په هکله یې څه حکم دی ؟ اودبیع دپاڼي د لیکوونکی لپاره څه حکم دی ؟ (۲۰/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دوقف خرڅول صحیح نه دي لکه چي په درمختارکي دي الوقف لایملک ولایملک (الدرمع الرد ۳/ ۴۰۲کتاب الوقف) اوخرڅوونکی و رانیوونکی ،ګواهان فاسقان اوګنهګاران دي اودخرڅولوپاڼه لیکوونکی که ددې په وقف کېدو خبروي نو هغه هم ګنهګاردی توبه دې وکاږي.

وقف کړی جائدادپه پورخرڅول

سوال: (۱۱۸) یو سړی څه جائدادپه دیني ارتیاوو کي دصرفولولپاره ورکړزید هغه پرخالدپه پورخرڅ کړخالدمړشواوقیمت یې وصول نه شوددغه روپیو داداینې څوک ذمواردی ؟ (۳۲/۲۰۳ ـ ۱۳۳۳هج)

---

(۱) الشامی (۳/ ۴۱۹) کتاب الوقف . مطلب فی الوقف اذاخرب ولم یمکن عمارته ط رشیدیه .
(۲) الدرالمختاروالشامی(۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف ط رشیدیه.

ځواب: که دغه جانداد وقف کړی وونو ددې خرڅول يو مخ صحيح نشوبايد بېرته بې خيني واخلي اوکه نه ووقف کړی نودمالک له اجازې پرته چې زيدخرڅ کړ اوله خرڅولوورو سته هم مالک خپله خوښه ښکاره نکړه نوداسوداباطله ده دغه مځکه بېرته خيني اخستل پکاردي اوکه مالک په راضي شوي وونوبيع صحيح شوه دخالدوارثان دقيمت ورکولوذمواردي چې څه رنګه وي قيمت به له دوئ څخه اخستل کيږي يامځکه اوکه يې دوئ بيرته ورکوي نومځکه دې بيرته ځيني واخستله شي فقط.

دوقف کړې ځاه اوبه خرڅول صحيح نه دي

سوال: (۱۱۹) په يوه وقف شوې مځکه کې ځاه دی دهغه اوبه دمځکې وقف کوونکې دعاموخلګولپاره وقف کړې دي حالامتولی ددې ځاه اوبه خرڅول شروع کړې دي اوقيمت يې پخپله اخلي داسي کول روادي ،که نه ؟(۱۷۹۷/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: ددي اوبه خرڅول صحيح نه دي [لان الوقف لايملک ولايملک] الدرمع الرد۲/ ۴۲۱کتاب الوقف)

دوقف په پانه کې دوقف خرڅولواوبدلولوشرط لګول

سوال: (۱۲۰) دوقف په پانه کې دخرڅولواوبدلولوشرط لګول صحيح دی ،که نه ؟(۱۵۴۲/ ۱۳۳۳هج)

ځواب: که وقف کوونکې دوقف پروخت داسي شرط ولګاوونوصحيح دی په درمختار کې راغلي دي وجازشرط الاستبدال به ارضااخرى حينئذاوشرط بيعه ويشترى بثمنه ارضا اخرى اذاشاء الخ ـ۱(درمختار)

دکميټی يامدرسې په نامه وقف شوې بېکاره اخبارونه خرڅول

سوال: (۱۲۱) ديوې کميټی يامدرسې په نامه وقف شوې اخبارونه (ورځپاڼې) اودهغه سره نورليکل شوې ناکاره کاغذونه چې اوس ورته اړتيانشته که په موجوده بيعه دوئ خرڅ کړل شي نونژدې ځلوېښت روپۍ جوړوي چې په هغوسره دمذهبي درسي کتابونو رانيو لوااراده ده آيادغه کاغذونه پرکوم داسي سړی چې په بازاري طريقه دخرڅولوشيان راټولوي وعاموخلګوته يې ورکوي خرڅول روادي ،که نه ؟(۴۷۴/ ۱۳۳۵هج)

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۲۴) کتاب الوقف ، مطلب فی استبدال الوقف وشروطه ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب : قال فی ردالمحتار: قال فی الذخيرة وفی المنتقى قال هشام سمعت محمداً يقول الوقف اذاصاربحيث لاينتفع به المساكين فللقاضي ان يبيعه ويشترى بثمنه غيره الخ۔۱ وفی الدرالمختار: وكذايفتى بكل ماهوانفع للوقف الخ۔۲ نوكله چې دغه اخبارونه اوكاغذونه زاړه اوبېكاره دي نودوئ خرڅول اوقيمت يې دمدرسي اوكميټۍ په نوروارتياوو كې لګول صحيح دي.

دوقف په روپيو رانيول شوی جائداددمسجدد تعمير لپاره خرڅول صحيح دي

سوال : (۱۲۲) پنځویشت زره روپۍ دمسجدد تعمیرلپاره موجودې وې خوكارزيات شواوروپۍ خلاصې شوې اومسجدپرپاته شواوس هغه نورجائداد چې دوقف په امدني رانيول شوی اومسجدته وقف شوی وودهغه خرڅول صحيح دي وكه نه ؟ (۱۱۸۰/۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : په اول صورت كې كله چې دوقف په آمدني بل جائدادرانيول شوپه دغه رانيول شوې جائداد كې دوه روايتونه دي يوداچې دابيع ددې صحيح ده دوهم داچې داوقف دی ويجوزبيعهافی الاصح الخ (۳) (درمختار) وذكرابوالليث فی الاستحسان يصيروقفا وهذاصريح فی انه المختاررملی قلت : وفی التاتارخانية والمختار انه يجوزبيعها ان احتاجوااليه۔۳ (شامی) دآخرني روايت دتاتارخانيه سره سم دمسجددودانولوپه ارتياخرڅول ددغه رانيول شوې جائدادصحيح دي.

وقف كړې خام مكانونه نړول اوپاخه جوړول

سوال : (۱۲۳) آياداروادی چې كچه مكانونه ونړوي خوك پردغي مځكې پوخ مكان جوړكړي ؟ (۳۵۲/۴۲-۱۳۴۷هج)

---

(۱) الشامی (۴۱۸/۳) كتاب الوقف ، قبل مطلب فی الوقف اذاخرب ولم يمكن عمارته ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارمع الشامی (۴۴۰/۳) كتاب الوقف ، مطلب سكن المشترى دارالوقف ط رشيديه.
(۳) الدرالمختاروالشامی (۴۴۵/۳) كتاب الوقف ، مطلب اشترى بمال الوقف دارالًللوقف يجوزبيعهاط رشيديه.

ځواب: که کوم څوک دوقف لپاره یوځ مکان جوړکړي نوجائزدی بلکي باعث داجراو ثواب دی خودوقف په مځکه کي دخان لپاره سرای جوړول اوهغه نل خـل ملک بلل داصحیح نه دی ،ځکه چي که څه هم په موقتي توګه به دغه ودانی ددوی خو کله چي مځکه وقف ده نودوقف متولي چي کله دادوقف لپاره زیانمن وبولی و به بي نړوي اماکه داجاري لړۍ روانه وه اوداصورت انفع للوقف (دوقف لپاره کمن) وي نوودانی به دجوړونکي ملک وي.

په وقف کړي مځکه کي دخپل کورنالی تېرول

سوال: (۱۲۴) په مسجدیانوره وقف مځکه کي دخپلومکانونودمرداراوبولپاره لاندی نالی ایستـل شرعًا جائزدی .که نه ؟(۹۸۷/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: په وقف کي داسي تصرف وهیچاته روانه دی فقط.

وقف کړي چیتایاني (سرتنجی) دخپل خاني کارلپاره استعمالول

سوال: (۱۲۵) چندبوریاوقفی مردمان بکارخودصرف نمودند .بعدازان ازجنب صارفان بوریابجای وقف نهادن آیااین چنین جائزاست یانه ؟(۸۸۰/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: صرف کردن مال وقف به ضرورت ذاتیه خودجائزنیست وبعدصرف کردن لامحاله ضمان آن لازم است.

دسوال: (۱۲۵) ترجمه: ځیني خلګووقف کړي پوزی (دریانې) بخپل خاني کارکي استعمال کړي بیایي دغه پوزی دوقف ځای ته راوړي ،کنبي یي ښوولې آیاداسي کول روادي ،که نه ؟

ځواب: وقف کړی مال (اووقف کړي شیان) په خاني اړتیاووکي استعمالول روانه دي که یي استعمال کړي نوبې له شکه دهغه ضمان اداکول لازم دي.

وقف کړي مځکه پرخپل نامه رااړول

سوال: (۱۲۷) یوبزرګ خواجه شکیب پخپله رانیولي مځکه کي یومسجد جوړکړاویودباغچه یي جوړه کړه دهغه آمدني یي دمسجددمصرفونولپاره وقف کړه حکیم احسان وقف شوي مځکه په حکومت کي پرخپل نامه راواړوله آیادحکیم احسان علی دغه کارشرعًا صحیح دی ؟(۱۰۱۰/ ۴۰- ۱۳۳۹).

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دحکیم اسحان علی دغه کاریومغ دشریعت خلاف دی اوباطل دی په وقف کي وهيچانه دمالک په حیث دتصرف کولواختیارنشته اودقف څوک مالک نشي جوړېدای لکه چي دفقهي په کتابونوکي څرګند دده [الوقف لایملک ولایملک [الدرمع الر ۲/ ۴۲۱ ، کتاب الوقف) نوپرمسلمانانولازم دي چي له وقف څخه داحسان علی دمالک په حیث تصرفات کول پورته کړي اوکوم مصرفونه دوقف چي وقف کوونکي مقررکړي دي دهغوسره سم عمل وشي فقط.

پروقف کړې مځکه دمیراثي په توګه قبضه اچول روانه دي

سوال: (۱۲۷) یوسړی وقف شوي مځکه پخپله کړي اوخان قبضه کوونکي ليکي اودی دمتولي له کورنۍ څخه دی په داسي حال کي پردغه مځکه په شریعت کي قبضه دده رواده .نه ؟(۱۸۹۰/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: پروقف شوي مځکه دميراثي کېدوپه توګه قبضه لګول حرام اوناروادي ددہ له قبضي دي ايستل لازم دي قال فی الشامی وان کان غیرمأمون اخرجهامن یده وجعلهافی یدمن یثق بدینه وکذااذاآجرهاالواقف سنین کثیرممن یخاف ان یتلف فی یده یبطل القاضی الاجارة ویخرجهامن یدالمستأجرفاذاکان هذافی الواقف فالمتولی اولی۔

وقف شوی ګروجاندادوقف په رويپوراخلاصول

سوال: (۱۲۸) دالهجره په کلي کي يومسجدپه بازارکي واقع دی دهغه په اړه دوولس مکانونه دمسجددمصرفونولپاره دمسجدتعميرله زماني څخه وقف راروان دي له هغوئ څخه څلورمکانونه يوسړی دمسلمانانوله مشوري پرته په ګرو ورکړوچي ورڅخه ومسجدته هيڅ ګټه ونه رسيده بلکي دهري ورځي په مصرفونوکي تکليف جوړشوپه ګروورکوونکي اوځينومسلمانانودګروشوي دراخلاصولودعوی په عدالت کي وکړه اودکارپه دوران بيله رأيي اومشوري مسلمانانوپه يوزرپنځه اويارويپودګرواخستو

نکي سره دګروشوي دراخلاصولوپه عوض ورکولوعده وکړه آياوقف شوی جائداددګرو په وسيله انتقالول جائزدي ؟(۱۳۴۱/۲۴۹۹هج)

(۱) الشامی(۳ ، ۴۳۹) کتاب الوقف ، مطلب ، اذاآجرالمتولي بغبن فاحش کان خيانة ط رشيدیه

ځواب: وقف شوی جائداد دګرو . خرڅول اونوروبه وسیله انتقالول صحیح نه دي دګوروسي سه خاص له ګرونیوونکوحخه اخستل کیږي اوکه کومه مجبوري وي مثلاً داچې له هغه حخه سه اخستل کیږي نو دمجبوریت له امله دوقف شوي جائداد سه امدسي دې دغه ګروراخلاص کول سي چې خلاصول ددې ضروري دي اوکله چې نه ګرووکوو یکې حخه روپۍ وصولېدای سي هغه روپۍ دې خیني واخستل سي سه درمحتار کې اغلي دي فاذاتم ولزم لایملک ولایملک ولایعارولایرهن الخ (الدرمع الر:۲ ۴۲۱. کتاب الوقف) فقط .

داوقافوله آمدني ځخه وچاته قرض ورکول

سوال: (۱۲۹) دانګریزحکومت له لوري دوقف دکمیټي برنولیت لاندې دمسجدونو سه اړه جائدادي داخبره به هیڅ ډول نه معلومیږي چې وقف کوونکي دغه جائداددکوم غرض لپاره یادمسجدپه اړه دکوموغرضونولپاره وقف کړې دې ددغواوقافوډبرې روپۍ سره جمع دي اوکمیټي وال له دغوروپیوحخه کله ناکله روپۍ هم دقرض په توګه دکمیټي له داسي وقف له مال ځخه دقرض ورکولوعمل سرغاروادی .که نه ؟(۹۹۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: داوقافوله آمدني ځخه ومتولیانواوکمیټي والوته دقرض ورکولو اختیار اواجازه نشته اوکه دوئ داسي وکړي نوذمواره دي که ضائع شونوضمان ددي بردوئ لازم دی فقط .

سوال: (۱۳۰) له زیدسره دوقف مال امانت دی هغه له دې ځخه قرض ورکولای سي باپی یخپله اخستلای سُي ؟(۲۱۵۲/۱۳۴۲هج)

ځواب: داسي نه دی پکارکه ده قرض ورکړیاپې پخپله مصرف وکړنوضمان برده لازم دی اوله ضمان اداکولووروسته ګناه معافیږي .

دوقف له مالونوځخه داسلامي حکومتونوته دضرورت اودمسلمانانوله

سودځخه دژغورولولپاره قرض ورکول

سوال: (۱۳۱) (الف) که په اوقافوکې ترارتیازیاتې روپۍ موجودې وي نودنوړو اسلامي حکومتونوته دضرورت پروخت داوقافوله مال ځخه قرض ورکول روادی .که نه ؟

Maktaba Tul Ishaat. com

(ب) داوقافوله مال څخه ومسلمانانوته په قرض ورکولو دسودله کران بوج څخه ژغورل صحيح دي ، که نه ؟ (۴۲۳/۳۲ـ ۱۳۳۳هج)

ځواب: (الف) داول صورت فقهاؤدا رتيا له کبله اجازه کړي ده.

(ب) ددوهم صورت اجازه نشته فقط.

دقرض اداکولو لپاره وقف کړی جائداد نيلامول

سوال: (۱۳۲) زمونږ نيکه پيرامام شاه صاحب مزارچي هلته عامه هديره هم شته او حالا زمونږ ورور رسيد قاسم له کوم تجارڅخه روپۍ په قرض اخستي وي خومزاريې په کروور کړی نه وو خو دمجاوراولاده موږيو . څکه تجارپه عارضه کولو مزار نيلام کړ آيا په دې صورت کې شرعي حکم څه دی ؟ (۱۳۸۳/۱۳۳۷هج)

ځواب: په درمختار کې راغلي دي : الوقف لايملک ولايملک (الدرمع الرد ۴۰۲/۳ . کتاب الوقف) له دې څخه معلوم شوچي په وقف کې کوم انتقال ، بيع ، هبه اورهن (گرو) اونورنشي کيدای نو دغه وقف شوي مځکه شرعًا نشي نيلامېدای او هيڅوک ددې مالک نشي جوړېدای فقط .

دوقف کوونکي لمسي وقف نشي ختمولای

سوال: (۱۳۳) يوسړی خپل ټول جائداد دمسجداومدرسې په نامه وقف کړاو په دې کې يې خپل توليت نسل ترنسل وليکی اوس دغه وقف صحيح دی ،که نه ؟ اوس دغه نوموړی وفات شوده ده لمسی داوقف ردکړی ،څه حکم دی ؟ (۱۹۳۷/۳۳ـ ۱۳۳۴هج)

ځواب: دغه وقف صحيح شواونوموړی لمسی داوقف نشی ماتولای اووده پکي هيڅ حق دملکيت اوميراث پاته نه شو کذافی الدرالمختار ـ ۱ فقط والله اعلم.

(۱) فلا يجوزله ابطاله ولايورث عنه وعليه الفتوی (الدرالمختارمع الرد (۳۹۲/۳) کتاب الوقف ، تعريف الوقف ظرشيديه.

وقف کړي دکان اومکان وقف کوونکي بیرته نشي اخستلای

سوال: (۱۳۴) دزید صرف یو دکان، یو مکان دی او پنځه زامن، څلور لوڼي یو ل بهد بچیان لري چي یکي د دوو مشرانو زامنو په نامه نیم مکان او نیم دکان هبه کړله دي وروسته زید خپل مکان او دکان دمسجد جوړولو لپاره وقف کړ داوقف صحیح سو. که نه ؟ او س زید دا بېرته اخستلای شي، که نه ؟(۲۲۲۲/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: په دي صورت کې خو هبه دمشاع او مشترک وشوه، څکه نو باطله او ناروا ده او داسي ده لکه نه چي وي شوي، څکه چي دمشاع هبه نه صحیح کیږي دفقهي به کتابونو کي همداسي لیکلي دي او کله چي هبه صحیح نه شود نو وقف دټول دکان اوټول مکان صحیح شو یعنی مکان اودوکان دمسجد لپاره وقف شول او وقف کوونکی چي کوم شرطونه دوقف په پاڼه کې لیکلي دي هغوئ ته به اعتبار وي او دهغوئ شرطونو سره سم به عمل کیږي او کله چي وقف صحیح شونو او س وقف نشي باطلېدای او وقف شوی دکان او مکان نشي واپس کېدای په درمختار کي راغلي دي: الوقف لایملک ولایملک ـ وفیه ایضا شرط الواقف کنص الشارع(۲) شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع-).

دوقف کوونکي هیح وارث وقف نشي باطلولای

سوال: (۱۳۵) هندي دروغتیااوهوښ په حال کې خپل ټول جائداد دالله تعالی درضالپاره وقف کړ دغه وقف وارث باطلولای شي، که نه ؟(۱۸۳۲/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: دغه وقف صحیح شو هیڅ وارث یې نشي باطلولای اودمالک په حیث هیڅ تصرف دکوم وارث یکي نه صحیح کیږي کمافی الدرالمختار ا الوقف لایملک ولایملک ا الدرمع الرد ۴۰۲/۳، کتاب الوقف).

دوقف بدلولو څوصورتونه اودهغوئ حکم

سوال: (۱۳۶) وقف کوونکی که وغواړي نو دوقف مکان ترماتیدو وروسته بله مځکه دزبانی کمی په دي سره بدله کړي نو دا جائزدی او که نه ؟ اووقف شوي مځکه وروسته له بدلولو دوقف کوونکي په ملک کي بیرته راتلای شي، که نه ؟(۱۱۳۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

(۱) ردالمحتار(۳ ۴۰۲) کتاب الوقف ط رشیدیه.
(۲) الشامی (۳ ۴۵۲) کتاب الوقف ط رشیدیه(۳) الشامی(۳/ ۳۹۵) کتاب الوقف ط رشیدیه

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: که دوقف کولوپرمهال وقف کوونکی دبدلولوشرط لګولی وونوبدلولای بې شي کنې نه بې شي بدلولای قال فی الدرالمختار: وجازشرط الاستبدال به ارضا اخری(۱) واماالاستبدال ولوللمساکین بدون الشرط فلایملکه الاالقاضی الخ (۱) وفی الشامی وکذلک لیس للقیم الاستبدال الاان ینص له علیه(۱).

سوال: (۱۳۷) زیدیودوکان چې دمیاشتې په یوه روپۍ کرایه وودمسجداومدرسې دخرڅولپاره وقف کړودې ته نژدې یوه بله شاړه مځکه دمسجداومدرسې لپاره وقف شته چې وربانديې بازارلګیږي اودهغه آمدنې په یادشویومصرفونوکې صرفیږي آیایادشوې دکان بدلول یعنی دده په بدل کې که وقف کوونکی نوردکانونه ورکړي نوروادی،که نه؟(۱۳۴۰/۱۴۳۳هج)

ځواب: کله چې زیددغه دکان دبدلولوله شرط پرته وقف کړی دی یعنی دوقف کولوپروخت یې دانه وویلې چې که زه وغواړم نوددې تبادله کولای شم نواوس دوقف کوونکې اومتولې لپاره داسې کول صحیح نه دي اودغه معاوضه اوتبادله جائزنه ده لکه چې تفصیل ددې په درمختاراوشامي کې بیان شوی دی فقط.

سوال: (۱۳۸) هنده اوطلحه په یوه کلي شریکانې دي شندې خپله برخه دیوه مسجددخرڅې لپاره وقف کړه دطلحې خاوندپه یوبل کلي کې دهمدومره بیې برخه لري اوپه هغه کې چې دطلحې دخاوندکوم شریک دی هغه دهمدې مسجدلپاره خپله برخه وقفول غواړي آیاپه شریعت کې به دارواوي چې هنده خپل وقف کړي برخه دطلحې دخاوندبل کلي په برخه بدله کړي ترڅووقف شوی دواړې یوځای شي اودې دخاوندبرخې یوځای شي؟(۲۲۲/۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: له وقفولووروسته دارنګه تبادله صحیح نه ده هکذافی کتب الفقه.

صرف دوقف دنیت کوونکې لپاره وقف بدلول روانه دي

سوال: (۱۳۹) زیدیوه توټه مځکه چې ګټه له کاله دودیرش روپۍ راځي په دې تفصیل سره چې لس روپۍ دې دکلي په مسجدکې لګیږي اویوولس روپۍ دناوسواومسکینانو دماشومانوپه زدکړوکې اویوولس روپۍ دکونډو،یتیمانوپه جاموانوروکې ولګول شي پخپل ژوند کې

(۱) الدرالمختار(۳: ۴۲۴، ۴۲۵) کتاب الوقف. مطلب فی استبدال الوقف وشروطه ط رشیدیه

دیاد شو بو مصرفونو په نیت وقف وکړ خود وقف په اړه کوم لیک نه دی لیکلی اوس زید غواړي چي له یادي شوي توتي څخه یوه غوره توته چي زیاته آمدني لري دیادي شوي بوني پرځای وقف کړي د اصورت جائزدی . که نه ؟ (۲۲۷/ ۳۵ - ۱۳۳۲هج)

ځواب : که یې په خوله تر اوسه هیڅ نه وویلي او په ژبه یې وقف نه ووکړی چي ماد مځکي فلانی توته وقف کړه بلکي صرف نیت یې ووچي فلانی توته د مځکي به په دي تفصیل سره وقف کوم نو اوس دغه مځکه وقف شوي نه ده ددي پرځای بله مځکه وقفولای شي او که په ژبه بې د بدلولو له شرط څخه یې وقف کړي وه که څه هم لیکلي یې نه وو نو دغه مځکه دهمیشه لپاره وقف شوه اوس داپه خپل ملک کي نشي داخلولای هو داسي کېدای شي چي بله مځکه هم ددې سره وقف کړي دواړي به وقف شي خود اولي مځکي بیامالک نشي جوړېدای فقط.

دوقف کوونکي دشرط سره سم متولي وقف شوي شیان بل ځای نقل کولای شي

سوال : (۱۴۰) دزیدپه تولیت کي څه منقولي شیان باقي پاته کېدوونکي دخلګو داستفا دي وړدده پلارخالدوقف کړي ووزیدخپل زوئ عمرددي وقف متولي جوړکړاودوقف پاڼه یې ولیکله دعالمانو اودښارد قاضیانو په ټاپویې مکمله کړه وعمرته یې وسپارله اووقف شوي شیان یې دده وتولیت ته وسپارل څوکاله وروسته زیدوفات شوعمرمتولي دزیدله ژوند څخه دوقف دشرطونو پوره خیال ساتی اوڅومره ګټه رسول چي دوقف شوي شیانو څخه ممکن ووکول یې ددغه وقف په پاڼه کي دوقف دنوروشرطونو لاندیني شرطونه هم دي چي لنډیزیې داسي دی.

۔۱ که ومتولی ته دزماني دپېښولو وطن څخه هجرت کول پېښ شي اودشیانو دخوندي کېدو کوم دډاډ ورصورت متولي نه ویني نووقف شوي شیان دخپل ځان سره ساتلای شي.

۔۲ متولي دي دوقف شیان دخپل اطمینان په ځای کي چي چیري مناسب وګڼي هلته دي کېښېږدي.

۔۳ دبل په تصرف کي ورتلوته دي هیڅکله نه پرېږدي.

اوس دزیداول متولی له وفاته نژدي دوه کاله وروسته عمردوهم متولي ددیني اودنیوی اړتیاوواو دزماني دپېښولو امله له وطن څخه مهاجرشواوپه بل ځای کي بي استوګنه خپل کړه متولي که دغه وقف شوي شیان پخپل وطن کي پرېږدي دخوندي کېدو هیڅ انتظام

Maktaba Tul Ishaat. com

داطمینان وړیبي په فکرکې نه راځي اونه څوک داسي داطمینان وړوبني چي دښیانوخو ندي کېدل ووطن ته تربېرته رانلووسپاري اودغه رازدوقف شوېوشیانوپه وطن کې له بندولوپرته دغلاله خطرڅخه نه پخپله استفاده کولای شي اونه دواړوته دګټې رسولو لپاره داطمینان وړکوم بندوبست کولای شي اماداستوګنې په ځای کې عمرمتولي ددېټولوکارونوانتظام په ښه ډول کولای شي په همدې وجه عمرمتولي دغه وقف شوې شیان دیادشویوشرطونوپه اساس آیاشرعًا دځان سره ښوولای شي ،که نه ؟اودخلکوخنډ جوړېدل (کوموته چي په دې وقف کې دهیڅ ډول تصرف کولوحق نشته) آیااعتبارلري ؟ اوعمرکوم چي دېلاراونیکه څخه ددغوشیانومتولي راروان دی نیک ،صالح سړی دی دده دراېې په خلاف دغه خلک ددغه وقف په انتظام کې لاس وهوونکي اومتولیان کېدای شي ،که نه ؟(۳۲/۹۵۰-۱۳۳۳هج)

جواب: قال فی ردالمحتار: علی انهم صرحوابأن مراعاة غرض الواقفین واجبه (الشامی ۳/ ۴۱۴، کتاب الوقف) وفیه ایضا : فان شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع (الشامی ۳/ ۳۹۵کتاب الوقف) وفی ردالمحتارشرط الواقف کنص الشارع ای فی المفهوم والدلالة الخ قوله فی المفهوم والدلالة کذاعبرفی الاشباه والذی فی البحرعن العلامة قاسم فی الفهم والدلالة وهوالمناسب الخ (۱) (ردالمحتارص : ۴۱۷) وفی الدرالمختاروان وقف علی المسجدجازویقرء فیه ولایکون محصورًا علی هذاالمسجدو به عرف حکم نقل کتب الاوقاف من محالهاللانتفاع بهاوالفقهاء بذلک مبتلون فان وقفهاعلی مستحقی وقفه لم یجزنقلهاوان علی طلبة العلم وجعل مقرهافی خزانته التی فی مکان کذاففی جوازالنقل ترددنهرقوله ففی جوازالنقل ترددالذی تحصل من کلامه انه اذاوقف کتباوعین موضعهافان وقفها علی اهل ذلک الموضع لم یجزنقلهامنه لالهم ولا لغیرهم وظاهره انه لایحل لغیرهم الانتفاع بهاوان وقفهاعلی طلبة العلم فلکل طالب الانتفاع بهافی محلهاواما نقلهامنه ففیه ترددناشی مماقدمه عن الخلاصة من حکایة القولین من انه لووقف المصحف علی المسجدای بلاتعیین اهله .قیل یقرء فیه ای

(۱) الشامی (۳: ۴۵۷) کتاب الوقف ، مطلب فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشیدیه.

يختص بأهله المترددين اليه وقيل لايختص به اى فيجوزنقله الى غيره وقد علمت تقوية القول الاول بمامرعن القنية وبقى مالوعمم الواقف بأن وقفه على طلبة العلم لكنه شرط ان لايخرج من المسجداوالمدرسة كماهوالعادة وقدمناعندقوله ولايرهن عن الاشباه انه لوشرط ان لايخرج الابرهن لايبعدوجوب اتباع شرطه وحمل الرهن على المعنى اللغوى تبعالماقاله السبكى ويؤيده ماقدمناه قبيل قوله والملك بزول عن الفتح من قوله ان شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع وهومالک فله ان يجعل ماله حيث شاء مالم يكن معصية وله ان يخص صنفامن الفقراء وكذا سياتى فى فروع الفصل الاول ان قولهم شرط الواقف كنص الشارع اى فى المفهوم والدلالة ووجوب العمل به قلت لكن لايخفى ان هذااذاعلم ان الواقف نفسه شرط ذلک حقيقة امامجردكتابة ذلک على ظهرالكتب كماهوالعادة فلايثبت به الشرط وقداخبرنى بعض قوّ ام مدرسة ان واقفهاكتب ذلک ليعجل حيلة المنع اعارة من يخشى منه الضياع والله سبحانه اعلم (۱) (ردالمحتارص: ۳۷۲)

وفى العالمغيرية : ثم فى وقف المصحف اذاوقفه على اهل المسجديقرؤنه ان يحصون يجوزوان وقف على المسجديجوزويقرء فى هذاالمسجدوذكرفى بعض المواضع لايكون مقصوراعلى هذاالمسجدكذافى الوجيزللكردرى واختلف الناس فى وقف كتب جوزه الفقيه ابو الليث وعليه الفتوى كذافى فتاوى قاضى خان (۲) عالمغيرية)

له بيان شويو روايتونو څخه په ځرګندتيا سره ثابت دي چي عمرمتولي دغه وقف شوې شيان بل خاى نقلولاى شي بلكي د وقف كوونكي له شرط سره سم په ياده شوي صورت كي ضروري دى چي دغه شيان دخيل خان سره خوندي كړي او خلګو ته ګټه ورسوي چي د وقف كوونكي غرض ببله دي نشي ترسره كېداى او د وقف كوونكي دغرض مراعات ساتل لازم او واجب دي كمامرعن الدرالمختار وغيره دخينيو داسي خلګو خنډ جوړېدل كوم چي په دې وقف كي دتصرف كولو هيڅ اختيارنلري شرعًا اعتبارنلري او عمرمتولي چي ورباندي دكوم ډول خيانت اوبې خايه تصرف كولو الزام نشته دده په خلاف وهيچاته ددغه وقف په انتظام كي هيڅ ډول مداخله كول روانه دي.

---

(۱) الدرالمختارو ردالمحتار (۴۱۱/۳-۴۱۲) كتاب الوقف، مطلب: من ذكرللوقف مصرفا ط رشيديه.
(۲) الفتاوى الهنديه ۳۷۱/۲، كتاب الوقف، الباب الثانى فيمايجوزوقفه ومالايجوز.

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف دتولیت مسئلې

متولي څوک کېدای شي

سوال: (۱۴۱) (الف) متولي څوک کېدای شي؟ (ب) دمتولي تروفات وروسته به اوس متولي څوک وي؟ (۱۷۱۴/۳۲ - ۱۳۳۳هج)

خواب: (الف) کوم سړی چې امانتداروي اودتولیت کارونه بنه ترسره کولای شي هغه متولي کېدای شي اودوقف جائدادخرڅوونکی خائن دی دهغه عزل (ایسته کول ضروري دي اودمتولي کېدوړنه دی (ب) کوم څوک چې په امانتداري سره دمتولي والي کارترسره کړي هغه دې متولي وټاکل شي۔(۱)

دوقف متولي جوړېدوحقدارڅوک دی؟

سوال: (۱۴۲) دیوه مسجدپه اړه څومکانونه اوخه بې کښته مخکه له پخواه څخه وقف دي زیددې مسجدلپاره مؤذن مقررشوده دغه بې کښته مخکې پرڅه برخه باندي پخپل خرڅ دمسجددخرڅلواودثواب په نیت حجره جوړه کړه دوقف پانه یې په حکومت کې رسمي کړه اوپخپله یې خان ددې متولي وټاکی آیازیدپردغومکانونواومخکه باندي دحجرې جوړولوپه وجه دمتولي کېدوحق ولاس ته کولای شي ،که نه؟ مسلمانان باید داسې سړی سره څه عمل وکړي؟ دی متولي ساتلای شي ،که نه؟ (۲۴۱/۳۵ - ۱۳۳۲هج)

خواب: کوم څوک چې اصل وقف کوونکی اوباني دمسجددی دتولیت حق دهغه دی له ده وروسته دده دېچیانونیاچې کوم څوک ده متولي جوړکړې وي هغه به دوقف کوونکي له شرطونوسره سم تصرف کوي زیددغومکانونواووقف شوې مځکې پخپله متولي نشي جوړېدای اوکومه ودانۍ چې زیدپروقف شوې مځکه جوړه کړه هغه واصل وقف ته ضم کیږي زیدکه نېک مسلمان دمتولي جوړېدووړوبولي اودی اهل ددې وي نوپه دې شرط چې له مخکې څخه کوم متولي نه وي متولي یې جوړولای شي اوکه

(۱) قال فی الاسعاف ولایولی الاامین قادربنفسه اوبنائبه لان الولایة مفیدة بشرط النظر ولیس من النظرتولیه الخائن لانه یخل بالمقصود وکذاتولیة العاجزلان المقصودلایحصل به (ردالمحتار ۴۲۱/۳) کتاب الوقف . مطلب فی شروط المتولی ط.رشیدیه.

له ده څخه د مالک په حیث د تصرف کولو اند ېښنه وي او د خیانت شک وي نو کوم بل سړی چي د متولي جوړېدو وړ او امانتداره وي متولي جوړ کړي فقط.

دوقف دمتولي جوړېدوحقدار څوک دی ؟

سوال : (۱۴۳) یوسړی خپله مځکه وقف کړه اودرسمي کولوکاغذونه یې دسنیانو یعنی اهل السنة والجماعت په طریقه ولیکل وفات شواوس دغه مځکه دیوداسي ډلې په قبضه کې ده چي دځلورو امامانو خلاف ده نو اهل سنت دځلورو امامانو و منونکو ته ویل کیږي که ونوروته اوددې وقف دڅارنې او تولیت حقدار جماعت اهل سنت دی کوم چي دځلورو امامانورضوان الله علیهم اجمعین مقلدین او پیروي کوونکې دي اوعقیدې ددوئ داهل سنت والجماعت له عقیدو سره سمې دي فقط.

دمسلمانانوډله متولي ټاکل صحیح دي

سوال : (۱۴۴) دمظفرنگراولسوال په کیرانه کلي کې له شاهي وخت څخه یو مسجد جوړ شوی دی کوم چي یوې ښځې جوړکړی دی چي دمسجد سرای په نوم مشهوردی اودده په اړه مکانونه اودکانونه دغرب ، جنوب ، اوشمال ولوروته دي اودباني له اولادې څخه له ډیرې مودې راهسي هیڅوک نه دی پاته اونه دامعلومه ده چي هغه څوک متولي مقررکړی وواوڅوک ،څوک ددې متولیان شوې دي اوروچي دده نوم مهرپروروو په کوم بازارکې چي مسجددی تراوسه دمهرآبادپه نوم مشهوردی کله چي دده دباني اودهغه دبچیانو یو مخ نوم اونښان له یومودې څخه نشته ،څکه ددغه مسجدپه اړه وقف شوی جائدادمتولي له یوې مودې نژدې له ځلوېښت ،پنځه څلوېښت کلونو راهیسي دارنګه چي دکیرانه کلي مسلمانان پخپل مینځ کې څوک ټاکي اوس په اخیرکې چودهری اوجالایوسړی متولی ووچي اندازالس کاله کیږي چي وفات شوې دي اودمسجددمصرفونوانتظام دکانونه اودکرایووصولول اونوریومخ بې نظمه اوخراب شول ،څکه نودکلي مسلمانانوپه محرم سنه ۳۷ه کې پنځه متولیان وټاکل متولیانوله همدې وخت څخه دده انتظام شروع کړاوددکانونودکرایې پانه یې ولیکله دکرایوپه پاڼوکې یې رجستري کړه اوکرایه اخلي دمسجدپه مصرفونوکې یې لګوي یوهندوکرایه دارچي په قبضه کې یې دمخکني متولي

Maktaba Tul Ishaat. com

له وخت څخه دوه دکانونه وودیوبل په نوم له ټاکلو متولیانو څخه پرته دکرایې پانه ولیکله په حکومت کې رسمي کړه اودډسمبرپه میاشت میاشت سنه ۱۸ء کې متولیانوپردغه کرایه دارپه حکومت کې دیوسل اتیاروپیوعارضه (ددریوکلونودکرایې په هکله) وکړه دمدعی علیه وکیلانوپه محکمه کې دااعتراض وړاندې کړچې دعوی کوونکې متولیان خوجائزمتولیان نه دی په دې وجه دوئ ته دعارضې کولوواک نشته اوس پوښتنه داده چې پورتنی ټاکنه دټولومسلمانانوله لورې شرعًا جائزده .که نه ؟ اوجمهوراهل اسلام شرعًا متولي مقررولای شي ،که نه ؟(۱۳۳۷/۴۱۳هج).

ځواب: په ردالمحتارالمعروف بالشامی دردمختارتردې قول ولایة نصب القیم الی الواقف ثم لوصیه الخ لاندې دارانقل کړی دی ثم ذکرعن التاتارخانیة ماحاصله ان اهل المسجدلواتفقواعلی نصب رجل متوليالمصالح المسجد فعندالمتقدمین یصح ولکن الافضل کونه باذن القاضی ثم اتفق المتاخرون ان الافضل ان لایعلمواالقاضی فی زماننا الخ ـ ۱ له دې عبارت څخه معلوم شوچې کلبوال اوجمهوراهل اسلام متولي مقررولای شي اوددوئ ټاکلی متولی کاردتولیت کولای شي اودوقف دګټوپه اړه چې کوم کارونه دوئ کړي هغه صحیح دي ،څکه نوپه مسئوله صورت کې دنومورومتولیانودکرایې ولاس ته کولوپه اړه عارضه کول صحیح اوجائزدي اودغه متولیان جائزمتولیان دي اودمدعی علیه دوکیلانوعذرغلط اوباطل دی فقط.

آیاجمهوراهل اسلام دقاضي ځای ناستي دی ؟

سوال: (۱۴۵) مسترامیرعلی چې کوم دشرع محمدي په نوم کتاب لیکلی دی په هغه کې دی لیکي چې جمهوراهل اسلام ته هماغه اختیارات شته کوم چې قاضی نه وي اودعا لمګیر ي ته حواله ورکړي ده اوطبیب دده په خلاف کړي دي چې وجمهوراهل اسلام ته اختیارنشته(۱۳۳۷/۴۱۴هج)

ځواب: دمتولي جوړولوپه اړه خبره صحیح ده چې جمهوراهل اسلام اوکلبوال دمسجد متولي مقررولای شي اولکه څرنګه چې وقاضی ته دمتولي ټاکلوواک شته په څینې صورتونوکې وکلبوالواواهل اسلام ته هم شته نه داچې په ټولوکارونوکې جمهوراهل اسلام.

(۱) ردالمحتار(۳/ ۴۴۹) کتاب الوقف . مطلب الافضل فی زماننانصب المتولی بلااعلام القاضی الخ)

دقاضي په خیر دی فقط.

دخانقاه اونوروتولیت دیوقوم اوکورنۍ سره خانګړتیالري

سوال: (۱۴۲) دړول زنانو قبضه له خانقاه څخه پورته کول پکاردي، که نه؟ ددې خای دعلماؤ اتفاق دی چي ډول زنان اونورذلیله قومونه دمسجد یا خانقاه متولیان جوړول روانه دي؟ (۱۳۴۰/۱۴۴۰هج)

ځواب: متولي جوړېدل دکوم قوم اوکورنۍ سره خاص نه دی نوپه کوم چاکې چي دتولیت شرطونه یعنی امانتداري اونوروجودولري هغه متولي کېدای شي اودمتولي کېدوپه هکله دوقف کوونکي وشرطونوته هم اعتبارشته ددې په خلاف څوک متولي نه شي جوړولای فقط.

دوقف کوونکي اولاددمتولي جوړېدوزیات حقداران دي

سوال: (۱۴۷) عمریوکوچنی مسجد پراخ کړاوټول انتظامات ددغه مسجدیې دبل چاله مداخلې پرته پخپله دمتولي په حیث ترسره کول دارازخلورټوټې جائدادیې یخیل خرڅ تیارکړدامام اومؤذن دارتیااوولپاره وقف کړاودمسجد سائبان، غولی اوخلوردېوالي یې جوړکړل اوحجره، غسل خانه اونورې ټولې اړتیاوې دمسجدیې پوره کړي دعمرله وفات وروسته دده ښځې هندې اوزوئ خالدخپل وقف کړی جائدادا وپراخ کړی مسجد دمذهبي معاملو ومحکمې ته وسپاری اولمسی احمدیې دخان سره کړهجرت یې وکړاوس دوقف کوونکي لمسی احمدپنځویشت کلونه په مدینه شریفه کې تېرکړوراغی اوددغه مسجد تولیت بېرته غواړي دی شرعًا ددې حقداردی، که نه؟ (۲۷۰/۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: قال فی الدر المختار: البانی للمسجد اولی من القوم بنصب الامام والمؤذن فی المختار الااذاعین القوم اصلح ممن عینه البانی الخ قوله: البانی اولی وکذاولده وعشیرته اولی من غیرهم-۱ (ردالمحتار للشامی دریبم ټوک) نومعلوم شو چي دوقف کوونکي لمسی په دې صورت کې ددغه مسجد دمتولي جوړېدوحقداردی ومادام احد یصلح للتولیة من اقارب الواقف لایجعل المتولی من الاجانب-۲ (درمختار)

(۱) الدر والرد (۳/ ۴۵۴) کتاب الوقف قبیل مطلب فی ضمنمع الاول الخ ط رشیدیه.
(۲) الدرمع الرد (۳/ ۴۵۰) کتاب الوقف. مطلب: لایجعل الناظرمن غیراهل الوقف ط رشیدیه

Maktaba Tul Ishaat. com

دمتولي اولاد که نه وي نودده له وفات وروسته به دوقف متولي څوک وي ؟

سوال : (۱۴۸) زید دیوه مسجدلپاره څلوردکانونه وقف کړل بکرییې ورمتولي کړ ده دوقف په نامه کې یې شرط ولګاوو چې متولي دې دمسجدخرڅې پوره کوي او څه لګاره دې کوي اودغه حق دې نسل پرنسل جاري وي متولي یوه بې وارثه انجلی هنده تربیه کړه اودغې په هکله یې وصیت وکړچې زماپرځای به دخدمتونو جاروهلو اونوروحقداره وي اوددکان دکرايې له آمدني څخه به زمایه خیرا ستفاده کوي اوددې نکاح له عمرسره وشوه دعمرڅخه دهندې یوزوئ خالدپیداشوعمربله نکاح وکړه دهغې دوهمې ښځې څخه یې درې زامن وشول عمراوهنده وفات شول دهندې اوعمرو اولادونه یعنی وخالداونوروته به دې تولیت کې کوم حق شته . که نه ؟ (۱۳۳۳ / ۱۷۴۴ / ۳۲ هج)

ځواب : هندې اوددې خاوندعمراوددې زوئ خالداودعمردبلې ښځې څخه دنوروبچیانو لپاره دتولیت هیڅ شرط دوقف کوونکې له شرط سره سم نشته بکرمتولي که بې اولاده مړدی نودوقف کوونکې په نسل کې چې کوم څوک دتولیت وړاواهل وي هغه دې متولي وټاکل شي کنې مسلمانان اوکلیوال چې کوم څوک وړوبولي متولي دې مقررکړي .

دوقف کوونکې دبچیانوپرځای بل څوک متولي ټاکل

سوال : (۱۴۹) یوسړی مدرسه داسلام دزدکړې لپاره خلاصه کړه اوهغه وقف دده خومتولي یې دی پخپله دی اودده له مرګه وروسته متولي دده زوئ دی اوس دی بدلوي بل ځای متولي جوړول غواړي نوآیادغه متولي نورخلګ جبراً بدلولای شي . که نه ؟ که څه حکم دی ؟ (۱۳۳۷ / ۲۵۰۳ هج)

ځواب : دفقهې په کتابونوکې دي چې وقف کوونکی پخپل ژوندکې پخپله متولي وي اوله ده وروسته دده په اولادواوقربیانوکې چې کوم څوک زیات وړوي هغه به متولي وي اودوقف کوونکې داولادواوقربیانوپه موجودیت کې بل څوک متولي نشي کېدای اماکه دنوموړي متولي څخه کوم خیانت ثابت وي نوعام مسلمانان دی دی عزل (ایسته) کړي بل نېک اووړسړی متولي جوړولای شي فقط .

دوقف کوونکې دخپل زوئ پرځای دانهېوال زوئ متولي جوړول

سوال: (۱۵۰) یو سړی خپل نیک زوئ پرینبوو دخپل دوست زوئ متولي جوړول غواړي اومخکه وقفول غواړي دابه شرعًا رواوي ،که نه ؟ اووده ونیک زوئ نه دمولي جوړېدو څه حق شته ،که نه ؟ (۱۲۰۷/ ۱۳۴۱هج)

خواب: پوره عبارت ددرمختاردادي : ولاية نصب القيم الى الواقف ثم لوصيه الخ ثم اذامات المشروط له بعدموت الواقف ولم يوص لاحدفولاية النصب للقاضي اذلاولاية لمستحق الابتولية كمامرومادام احديصلح للتولية من اقارب الواقف لايجعل المتولي من الاجانب الخ (۱) له دغه پوره عبارت څخه ځرګندشوچي دمتولي جوړولوواک اصلاووقف کوونکي ته دی وقف کوونکی چي څوک متولي وټاکي هغه به متولي وي اوکه په آئنده کي هم کوم شرط اوترتيب دمتولي جوړېدوده بيان کړی دی نوپرمخ به هم دده له شرط سره سم عمل کيږي اوکله چي وقف کوونکی وفات شونوبياوقاضی ته دمتولي جوړولواختياردی خوقاضی نه بکاردي چي ترڅودوقف کوونکي په خپلوانوکي کوم څوک دمتولي جوړېدووړوی نوله پردیو څخه دې څوک متولي نه مقرروي نومطلب دعبارت ځرګندشو.

دهديرې دخرڅولولپاره دورکړې جائدادمتولي به څوک وي ؟

سوال: (۱۵۱) ونباغلي سيدغلام قاسم صاحب قادري ته دسجاده نشيني په زمانه کي حکومت يوجائدادورکړدهغه دسندپه کتومعلوميږي چي دورکوونکي غرض دجائدادپه ورکولودمقبرې (هديرې) دعود(لرګيواونوررومصرفونه دي) نه دسيدغلام قاسم خاني مصرفونه له دې څخه معلوم شوچي دجائدادورکړه دمالک جوړولوپه توګه نه ده بلکي صرف پرخدمت باندي دمتولي په توګه بېله مالک جوړولوده.

بيادغه جائدادسره له سجاده نشيني اوتولواوقافوزماوپلارته نقل اووسپارل شوتريوزماني پورې جائداداونورزمادپلارپه قبضه کي ووزه لاتراوسه دموريه نس کي وم چي زماپلارله دې جهانه ولاړله خپل وفات مخکي يې دخلګوپه مخکي دخپل بلارشريک وروررسيد

(۱) الدرمع الرد (۳ ۴۴۹ ۴۵۰) کتاب الوقف ، مطلب ولاية نصب القيم الى الواقف الخ ط رشيديه

Maktaba Tul Ishaat. com

محمد مرتضی صاحب وصیت وکړچي که زمازوئ پیداشونودغه جائداد . سجاده نشیني اوټول اوقاف ودغه ماشوم بچي ته وسپاره نوزماناسکه اکاسید محمد مرتضی دغه وصیت قبول کړخدای شان دی چي کله زه پیداشوم نواکامي فکروکړچي څه له غیب څخه راکول شوی دی هغه به تېروم .څکه پخپل خاني معتبري زمایه کوچني والي کي دوخت حاکمان دوکه کړل دخان اودخپلوزامنو په نامه یي د دغه جائدادنوی سندجوړکړ صرف سجاده نشیني یي د یوهي په عمر راکړه . اوس دیوبنتني وړمسئله داده چي آیادوصي (چي ورته وصیت شوی وي) لپاره دوصیت کوونکي دوصیت په خلاف دارنګه بدلون کول څه وصیت پوره کوي یعنی سجاده نشیني ماته راکول اوڅه وصیت دهیرپه تاخچه کي بنوول یعنی جائداداونورهضمول روادي .که نه ؟ اودوخت دحاکمانوپه دوکه خوړلوړ سید مرتضی په نوم نوی سندجوړول داعتبار وړدی ؟ اودغه نوی ورکړی دلمن کتب له اسمه فی الدیوان څه مصداق کېدای شي ؟(۳۲/۲۰۰۵ ـ ۱۳۳۱هج)

ځواب: کله چي د دغه جائدادله سندڅخه داثابت دي چي دغه جائداد دمعطی له (جانه چي ورکول شوی دی) ملک نه دی ګرځول شوی اوداوقف کړل شوی دی لکه چي له مخکني کاغذونوڅخه کوم چي ددې په اړه راغلي دي ثابت دي .څکه چي حکومت صرف آمدني دیوځای مثلاً دخاصي هدیري دمصرفونولپاره تعین کړی ده چي دومره روپی آمدني دفلاني ځای دفلانی هدیري دخرڅولولپاره ورکول کیږي نوپه دي حال کي دغه جائدادوقف هم نه دی بلکي لکه څرنګه چي مخکي دباچایابیت المال ملک وواوس هم دی په داسي حال کي که دورکوونکي یادده دمشراونواب له لوري ددې انتقال وکوم بل چاته.وشي نبکاره ده چي ددې له جائزکېدوڅخه هیڅ شی منع کوونکی نشته په همدې اساس کوم نوی سندچي دسید محمد مرتضی په نوم دحکومت له لوري ورکول شوهغه به معتبروي که څه هم سید مرتضی صاحب په دوکه کولوداسي وکړل دشامي په وقف کي راغلي دي: قال الشیخ قاسم ان من اقطعه السلطان ارضامن بیت المال ملک المنفعة بمقابلة ماعدله فله اجارتهاوتبطل بموته اواخراجه من الاقطاع لان للسلطان ان یخرجهامنه الخ-(۱)(ردالمحتار۳/ ۳۹۲) فقط .

(۱) الشامي ۳/ ۴۳۰ كتاب الوقف . مطلب مهم فی وقف الاقطاعات ط رشیدیه.

دوقف کوونکې ښځه متولي جوړول

سوال: (۱۵۲) یوسړی یوجائداد وقف کړاوپخپل ژوندکې دی پخپله متولي وواودوقف په پاڼه کې یې لیکلې دي چې زماله انتقال وروسته چې کوم سړی دکورنۍ درې دینداره کسان متولي وټاکي هماغه به متولي وي اوس دنوموړي وقف کوونکې له مرګه وروسته عبدالحمید چې دوقف کوونکې دورورلمسی (دزوئ ،زوئ) دی متولي جوړېدل غواړي اونوموړی عبدالحمید سودکاروبار کوي اوفرشونه اواروونکی هم دي اودوقف کوونکې دکورنۍ درې دینداره کسان دوقف کوونکې کوروالاکومه چې دینداره اوتهجد ګذاره ده متولیه جوړول غواړي په دې صورت کې دمتولي جوړېدو حقدار څوک دی ؟(۳۲/۷۰۸-۱۳۳۳هج)

ځواب: په دې صورت کې دمتولي جوړېدو حقدار دوقف کوونکې ښځه ده دوراره زوئ کوم چې فاسق دی دمتولي جوړېدوورنه دی په شامي کې راغلې دي: قال فی الاسعاف ولایولی الاامین قادربنفسه ، اوبنائبه لان الولایة مقیدة بشرط النظرولیس من النظرتولیة الخائن لانه یخل بالمقصودوکذاتولیة العاجزلان المقصودلایحصل به ویستوی فیه الذکروالانثی وکذاالاعمی والبصیرالخ (۱) له دې عبارت څخه څرګندي چې په یادشوي صورت کې دوقف کوونکې کوروالادمتولیه جوړلوزیاته وړده اوزیاته حقداره ده بلکې ددې په موجودیت کې دنوموړي عبدالحمید متولي جوړول جائزنه دي اوداهم په شامي کې راغلې دي چې څوک متولي جوړېدل غواړي هغه دې متولي نه جوړول کیږي ، وقالو: من طلب التولیة علی الوقف لایعطی له الخ(۱)

ښځه هم داوقافومتولیه جوړېدای شي

سوال: (۱۵۳) دکورنۍ په ګډې اوداوقافوپه متولیانوکې صرف یوه ښځه هنده لمسۍ (دلور،لور) پاته شوې ده چې نسب یې په ستره اولاندې محکمه کې ثابت شوی دی اودمدعی علیه دجائداد غصب کوونکي غصبول محکمې هم منلې دي نودشرعې له مخې چې هنده دمسجدتولیت اونورحقوق ولاس ته کړي له خپل طرفه داوقافوپه اړه دکارونو بندوبست دکوم نارینه په وسیله کولای شي ،که نه ؟ اودمتولي جوړېدو حق دې ته شته ،که نه ؟(۳۲/۱۲۳۷-۱۳۳۳هج)

---

(۱) ردالمحتار(۳/۴۲۱)کتاب الوقف ، مطلب فی شروط المتولی ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: په درمختار کې راغلي دي: ومادام احد یصلح للتولیة من اقارب الواقف لایجعل المتولی من الامن جانب۔(۱) شرط الواقف کنص الشارع۔۲ وفی الشامی قال فی الاسعاف ولایولی الاامین قادربنفسه اوبنائبه لان الولایة مقیدة بشرط النظرولیس من النظرتولیة الخائن لانه یخل بالمقصودوکذاتولیة العاجزلان المقصودلایحصل به ویستوی فیه الذکروالانثی وکذاالاعمی والبصیروکذا المحدود فی القذف اذاتاب لانه امین وقالوا: من طلب التولیة علی الوقف لایعطی له وهوکمن طلب القضاء لایقلدانتهی (۳) له دغوروایتونوخخه خوخبري ثابتې شوي لومړی داچي ترڅودوقف کوونکي له خپلوانو څخه کوم شخص دمتولي جوړولووړوي له پردیوڅخه دي ممتولي نه ټاکل کیږي دوهمه داچي دوقف کوونکي شرطونه په پام کې نیول ضروري دي دریيمه داچي متولي دي امانتدار وټاکل شي چي پخپله دغه کارپه امانت داری سره کولای شي یاپې دخپل نائب په وسیله کولای شي الخ له دي وروسته یې وویل چي دمتولي جوړېدولپاره دنارینه خانګړتیا نشته ښځه هم متولیه جوړېدای شي که په دې کې دمتولي جوړېدوشرطونه موجودوي .څکه چي داکاردتولیت دنورونارینوویه وسیله کولای شي اوکوم کارونه چي ددې دکولودي هغه پخپله کولای شي په پای کې یې داویلي دي چي څوک دمتولي جوړېدوغوښتنه کوي هغه د ي متولي نه جوړیږي اوپه هغه کې دانفصیل دی چي داحکم هغه وخت دی چي دوقف کوونکي له شرطونو سره سم دده ته دمتولي جوړېدو دغوښتني حق نه وي.

نابالغ متولي ټاکل

سوال: (۱۵۴) له دومتولیانوڅخه یووفات شودوهم متولي کفایت کوي که دوفات شوي متولي پرځای بل متولي ټاکل ضروري دي که ضروري دي نوده د نابالغ زوئ متولي کېدای شي .که نه ؟(۲۱۷۵/۱۳۳۸هج)

ځواب: دوفات شوي متولي پرځای بل متولي ټاکل دوقف کوونکي له شرط سره سم ضروري دی اونابالغ.

---

(۱) الدرمع الرد (۳/ ۴۵۲) کتاب الوقف . مطلب لایجعل الناظرمن غیراهل الوقف ط رشید یه (۲) الدرالمختارمع الشامی کتاب الوقف . مطلب فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشیدیه . (۳) ردالمحتار(۳/ ۴۲۱) کتاب الوقف مطلب فی شروط المتولی ط رشیدیه

متولي نشي کېدای دده تربالغېدو دې بل څوک متولي وټاکل شي فقط.

دوروڼو په موجوديت کې خورياخوربيي ،خرخه متوليان کېدای شي ،که نه ؟

سوال: (۱۵۵) دوروڼو په شتون کې که خور،خوربيي ، خورخه متولي شي دکوم ماموريه وسېله ددرګاه يامسجدکارونه ترسره کولای شي ،که نه ؟ (۱۷۸۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: دمنولي جوړېدو په هکله دوقف کوونکې له شرطونوسره سم عمل کيږي که وقف کوونکی په نارينه اولادوکې دتوليت شرط لګولی دی نوتوليت به ددوئ وي اوکه يې مطلقاپه اولادوکې دتوليت شرط لګولی وي نوښځې هم په دې کې داخلې دي لنډه داچي کوم قيدونه اوشرطونه دوقف په پاڼه کې ليکل شوې دي دهغوئ سره سم به عمل کيږي.

چي دڅاوروڼه فاسقان وي دهغه متولي جوړول

سوال: (۱۵۲) دکوم سړي چي سکه وروڼه لمونځ پرېښوونکې و زناکاران ، رشوت خواره اودغلامال ددو ئ په شناخت خرڅيږي اورانيول کيږي دصحيح اورښتني مسلمانانو په موجوديت کې له داسي کسانوڅخه څوک دمتولي جوړولوو ړدی ،که نه ؟(۲۴۴/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: الله رب العزت وايي: ولاتزروازرة وزراخرى(۱) چي هيڅوک دبل په ګناه نه نيول کيږي نو دوروڼو دبې دينی په وجه پرده مواخذه نشته.

داړيکي پرېکوونکې متولي جوړولوحکم

سوال: (۱۵۷) که دکوم مسلمان سره يوسړی اتفاقاجګړه وکړي بلکي له دواړولوروخبره تروهلوورسيږي په دوئ کې يوسړی بياپوهه شي دپنځوسوکسانوپه مخکې دالله اودالله درسول صلی الله عليه وسلم واسطه ورکوي معافي غواړي اوډيره زيانه عاجزي کوي بياهم هغه دوهم سړی نه راضي کيږي اوپه محکمه کې په رشوت ورکولودې مسلمان ته دزيان رسولواراده لري داسي سړی دمسجد دمتولي جوړېدووړدی ،که نه ؟(۲۴۴/ ۱۳۳۷هج)

(۱) سورہ بنی اسرائيل آيت ۱۵.

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب: په حدیث شریف کې راغلي دي: لایحل للرجل ان یهجر اخاه فوق ثلاث لیال یلتقیان فیعرض هذا ویعرض هذا وخیرهما الذی یبدء بالسلام (۱) په بل روایت کې راغلي دي لایکون لمسلم ان یهجر مسلما فوق ثلاثه فاذالقیه سلم علیه ثلاث مرات کل ذلک لایرد علیه فقد باء باثمه (۲) له دغو روایتونو څخه معلوم شو چې په دوئ کې کوم پېښمان شوا وبخښنه یې وغوښته هغه غوره دی او هغه له ګناه پاک شوا و چا چې معاف نکړ هغه ګنهګاریانه شوا ووبال دده پرغاړه دی نورداوجه دمتولي جوړېدو څخه دناوړتیا یا عزل کولو نشي کېدای ددې اساس پرنورو کارونو امانت، خیانت، عجزاو نه عجزاو نورو باندې دی فقط.

خپلې لور ته واده نه ورکوونکي متولي جوړول

سوال: (۱۵۸) یو سړی د مسجد متولی دی دده په کور کې یوه نجلۍ ده کومه چې دده داخښی (دښځې ورور) ده کله چې ده ښځې راوړې وه نوداد پنځو یا شپږو کلونو وه اوس ددې عمر ۲۲ یا ۲۷ کاله دی نه ددې واده کوي اونه کوزده دادروژو اولمانځه پابنده ده آیادی د مسجد دمتولي جوړېدو وړدی، که نه؟ (۱۷۸۱/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: دمتولي جوړېدو په اړه شرعي حکم دادی چې متولي باید داسې شخص وټاکل شي کوم چې امانتداروي او دتولیت کار په امانتدارۍ سره ترسره کړي خیانت ونکړي نو که په یاد شوي شخص کې دغه صفتونه وجود ولري نو دعزل وړنه دی کنې دعزلولو وړدی.

دښار دقاضي پخپله متولي جوړېدل صحیح نه دي

سوال: (۱۵۹) دماروا ړ په یو ښار کې جامع مسجد له شاهي زمانې څخه جوړشوی دی دښار قاضی خیل خان متولي بولي حال دا چې دده سره دمتولي کېدو هیڅ ثبوت نشته په اسنادو کې صرف دومره حکم شته چې دجمعې او اخترونو لمونځونه دی قاضي ورکوي نه ترننه دښار ټولو مسلمانانو متولي ټاکلی دی اوس دښار قاضي دخپل تولیت دقائمولو په غرض دکمېټۍ پر ممبرانو (غریبو) دعوی کړې ده چې زه متولي یم او پردغه جامع مسجد او دده پردکانونو زموږ حق داري ده اوپه اوس کې دښار ډېر مسلمانان دخان ملګري کړل امضاګاني یې ترې واخستې پخپل

---

(۱) مشکوة: ص ۴۲۷. باب ماینهی عنه من التهاجر والتقاطع واتباع العورات.

(۲) مشکوة المصابیح (۴۲۸). باب ماینهی عنه الخ.

ثبوت کي ېبېنې کړي په دې صورت کې شرعي حکم څه دی ؟ (۱۰۴۴/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : کوم شخص بې دوقف کوونکي له متولي جوړولو یادهغه دوصي یاحاکم اونورومتولي نشي کېدای نوقاضي دښارکوم چې امام دجامع مسجددی اونکاح تړل اونورددہ په ذمه دي دی بې دوقف کوونکي له شرطولومتولي نه دی په درمختارکې راغلي دي: جعل الواقف الولاية لنفسه جازبالاجماع وكذالولم يشترط لاحدفالولاية له عند الثانى وهوظاهرالمذهب الخ (۱) وفيه ايضا ولاية نصب القيم الى الواقف ثم لوصيه الخ (۲) اوشامي له بحرڅخه رانقل کړې دي چې که اهل دمسجداتفاق وکړي دیوچاپر متولي جوړولونوهغه متولي ګرځي ثم ذكرعن التاتارخانية ماحاصله ان اهل المسجدلو اتفقواعلى نصب رجل متولياالمصالح المسجد فعند المتقدمين يصح ولكن الافضل كونه بأذن القاضي ثم اتفق المتأخرون ان الافضل ان لايعلموا القاضي فى زماننالماعرف من طمع القضاة فى اموال الاوقاف الخ (۳/ ۴۰۹، كتاب الوقف) (۳) له دې روایت څخه معلوم شوچې که کلیوال اتفاق وکړي یونېک سړی متولي وټاکي نوهغه هم متولي ګرځي نوځوک چې نه وقف کوونکي متولي جوړکړی دی اونه حاکم متولي ټاکلی اونه دښارواوواوکلیوالوپه اتفاق سره متولي ټاکلی هغه متولي نه دی دده دمتولي کېدودعوی باطله ده فقط.

سوال : (۱۲۰) (الف) که څوک قاضي نکاح تړوونکی ، دجمعي اواخترونو دلمونځونو امام وټاکل شي نوپه دې سره دی دجامع مسجداودهغه ددکانونومتولي ګرځي ،که نه ؟
(ب) دنکاح تړلواوامامت په وجه هغه قاضي دمتولي جوړېدوحقدارکېدای شي ،که نه ؟
دښارقاضي دغه دعوی دجامع مسجدپه کمېټۍ والوکوي داصحیح دی ،که نه ؟ (۱۱۲۴/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : (الف) وچاته دجمعي اواخترونودلمونځونوپه اجازه کولواودنکاح تړل دهغه په سپارلودی دجامع مسجداودهغه ددکانونومتولي نه ګرځي په درمختارکې راغلي دي ولاية نصب القيم الى الواقف ثم لوصيه لقيامه مقامه الخ (۴) وفى الشامى: قوله ولاية نصب القيم الخ قال

(۱) الدرمع الرد (۳/ ۴۲۱) كتاب الوقف مطلب فى اشتراط الواقف الولاية لنفسه ط رشيديه. (۲) الدرمع الرد (۳/ ۴۴۸) كتاب الوقف . مطلب ولاية نصب القيم الى الواقف الخ ط رشيديه.
(۳) الشامي(۳/ ۴۴۹) كتاب الوقف . مطلب الافضل فى زماننانصب المتولي الخ ط رشيديه.
(۴) الدرو الرد(۳/ ۴۴۸) . كتاب الوقف . مطلب ولاية نصب القيم الى الواقف الخ ط رشيديه

Maktaba Tul Ishaat.com

في البحر قدمنا ان الولاية للواقف ثابتة مدة حياته وان لم يشترطها وان له عزل المتولي وان من ولاه لايكون له النظر بعد موته اي الواقف الا بالشرط على قول ابي يوسف رحمه الله (۱) ثم ذكر عن التاتارخانية ماحاصله ان اهل المسجد لو اتفقوا على نصب رجل متوليا لمصالح المسجد فعند المتقدمين يصح الخ (۲)

(ب) په دې وجه يعنې دجمعې اواخترونو دلمونځونو ورکولو او دنکاح تړلو په وجه دېنار و قاضی نه د جامع دمتولي جوړېدو او دهغه دوکانونو هیڅ حق نشته او د جامع پرکمېټي باندې دی هیڅ حق د دعوې نلري فقط.

کوم شخص دمتولي کېدو دعوی له خانه نشي کولای

سوال: (۱۲۱) دکوم وقف مال دمتولي کېدو دعوی یو سړی له خانه کولای شي که چې کله تول قوم دی ونه ټاکي؟ (۱۳۲۷/۴۲-۱۳۴۷ھ ج)

ځواب: وقف کوونکی یا و اکمن خلک چې څوک متولي وټاکي هماغه متولي کېدای شي صرف دمتولي کېدو دعوی کول کفایت نه کوي اما که دوقف کوونکي له لورې دمتولي کېدولپاره څوک مشخص شوی نه وي نو دوقف کوونکي وارثان په دې شرط چې اهل وي زيات حقداران دي.

دامام دبنځې اولور پخپله متولي جوړېدل

سوال: (۱۲۲) دمسجد امام وفات شواوس دده ښځه اولور خپل خانونه متوليان بولي اودمسجد ددکانونو کرايې اخلي اومالک په حیث دقبضې کولو دعوی کوونکي دي او دوقف شويو دکانونو کرايې پخپلو خاني کارونو کې لګوي کلیوال دوئ لیري کولای شي، که نه؟ (۱۷۴۹/۴۲-۱۳۴۷ھج)

ځواب: دمسجد دامام ښځه اولور متوليانې نشي کېدای او دمسجد دوقف شویو دکانونو کرايه په خپل خاني کارونو کې لګول په هیڅ ډول روانه دي نه ومتولي ته اونه وکوم بل چاته کلیوال شرعًا داحق لري چې دوئ دوفات شوي امام ښځه اولور دمسجد له متولي والي څخه کوم چې په ناروا دوئ پخپلولاسونو کې اخستی دی لیري کړي دیندار ه اودشریعت پیروی متولي وټاکي

(۱) الدر والرد: (۳/ ۴۴۸) کتاب الوقف، مطلب ولاية نصب القيم الى الواقف الخ ط رشيديه

(۲) رد المحتار: (۳/ ۴۴۹) کتاب الوقف مطلب: الافضل في زماننا نصب المتولي الخ ط رشيديه.

په درمختار کې راغلي دي الوقف لايملک ولايملک (۱)

موجوده متولي که نېک اوامانتداروي نوهم دی صحيح دی

سوال: (۱۲۳) حالامتولي باني اووقف کوونکی هم دی اودلمانځه پابنداو ديندارد دی دمسجدحساب، کتاب ډيرصفادی دمسجدامام دمتولي ددښمنی په وجه خوخلک دخان ملګرې کړل دمسجدمتولي والی د دغه حالامتولي له لاسه باسي داراکينو(غړيو) په لاسونوکې يې ورکول غواړي آياهغه زوړمتولي کافی دی که واراکينوته اړتياشته؟اومتولي درې مکانونه هم دمسجدلپاره جوړکړې دي؟(۱۱۷۲/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: حالامتولي کوم چې باني اووقف کوونکی دمسجداودمسجددکانونودی کله چې دی نېک، صالح اوامين دی نوهم دی به متولی وي کذافی الدرالمختاروالشامی والاسعاف فقط.

دمتولي واکمني

سوال: (۱۲۴) (الف) دمسجدمتول دامام اومؤذن دعزل (ايستلو) اوټاکلوواک لري، که نه؟

(ب) دمسجدپه اوقافوکې دمسجدداړتياوودپوره کولولپاره متولي له اړتياسره سم تصرف کولای شي، که نه؟

(ج) داختياراوواک په صورت کې که يوځومخالفين دشرارت په وجه څه مخالفت وکړي نوحق دمتولي کېدوباطلېدای شي، که نه؟(۸۸/۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف) دمسجدوبانی اومتولي ته دامام دعزل(ايسته کولو) اوټاکلوواک شته.

(ب) تصرف کولای شي (ج) ترڅوچې دمتولي خيانت ثابت نشي ترهغودی له متولي کېدوڅخه معزولول صحيح نه دي فقط.

دمتولي له شرعي واک څخه زياتوب کول

سوال: (۱۲۵) (الف) دکلې دمسجدمتولي زيددی زيدمسجدخپل ملک بولې پرلمونځ کوونکوناروافشاراچوي؟

(۱) الدرمع الرد(۴۰۲/۳) کتاب الوقف قبل مطلب فی شرط واقف الکتب ان لاتعارالابرهن ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

(ب) د ماخستن له لمانځه وروسته که کوم لمونځ کوونکی څه ویل غواړي نو هغه له مسجد څخه باسي.

(ج) کلیوال په مسجد کي د قرآنکریم د زدکړي لپاره مدرسه جاري کول غواړي خو دی یې نه پرېږدي (د) سره له دي چي سربېره خای وي په ګرمی کي لاندي لمونځ په خلګو کوي چي ورڅخه لمونځ کوونکي ډېر په تکلیف وي.

(هه) سره له دي چي پوزی اودری شي دي خوهغوی یې بندوي او پرزړو او خرابو شویو پوزیو باندي چي ورڅخه بوئ راخي په خلګو لمونځ کوي.

(و) په مسجد کي یې داسي سړی امام ټاکلی دی چي د کلیوالو خوښ نه دی او سزاګاللي هم دی په داسي صورت کي دلمونځ کوونکو لمونځ په دغه مسجد کي کیدای شي، که نه؟ که کلیوال له متولي څخه غوښتني ونکړي نو ګنهګاران خو به نه وي؟ (۱۴۴۷/۳۳۰۷).

ځواب: (الف او ب) د مسجد د متولي لپاره داسي کول نارو ادي او کوم څوک چي په مسجد کي څوک له ذکر کولو منع کړي هغه چاته الله تعالی په قرآنکریم کي ډېر لوئ ظالم ویلي دي کما قال الله تعالی [ومن اظلم ممن منع مساجد الله ان یذکر فیها اسمه وسعی فی خرابها (الآیة)] (۱)

(ج) وهلکانوته په مسجد کي تعلیم ورکول مکروه دی، ځکه نو په دي اړه منع کوونکی پرحق دی قال علیه الصلوة والسلام: جنبوا مساجدکم صبیانکم ومجانینکم (۲)

(هه) کله چي دغه پوزیاني پاکي دي نو لمونځ وربانډي کول روادي خو پر متولي لازم دي چي دلمونځ کوونکو دهوساینې او آرام خیال وساتي.

(و) که په امام کي کوم عیب وي چي له امله یې لمونځ کوونکي دده له امامته کرکه کوي نو دده لپاره امام کیدل مکروه دي خو لمونځ په ده پسي اداکیږي او که بېله کومي وجي لمونځ کوونکي له ده څخه

---

(۱) سورة بقرة آیت ۱۱۴.

(۲) عن واثلة بن الاسقع ان النبی صلی الله علیه وسلم قال جنبوا مساجدکم صبیانکم ومجانینکم وشراء کم وبیعکم وخصوماتکم ورفع اصواتکم واقامة حدودکم وسل سیوفکم واتخذوا علی ابوابها المطاهر وجمروها فی الجمع (سنن ابن ماجه: ۵۴. باب مایکره فی المساجد)

ناراضه دی نوقصوردلمونځ كوونكودی لمونځ په ده پسي ببله كراهية جائزدی
اوكوم څوک چي په كوم جرم كي سزاشوې دي اوهغه سزاكاللي ده په هغه پسي
وروسته له توبه كښوبېله كراهيته لمونځ روادی په هرحال لمونځ په دغه مسجدكي
روادی اودمطالبي اوغوښتني نه كولوپه وجه لمونځ كوونكي نه ګنهكاريږي
اودمتولي لپاره هم له خپلوشرعي اختياراتوڅخه زياتوب نه دي كول ښكارفقط.

فاسق ، فاجردمسجدمتولي كېدای شي ،كه نه ؟

سوال : (۱۲۲) يوسړی نږدې په جامع مسجدكي اوسيږي اوپه فسق اوفجور، شرابو
څښنلواوهلک بازی باندي اخته دی اوهرسړی دده په ناوړه اعمالوخبردی ،څكه
چي يادشوي اعمال په ډاګه كوي اوبيره هم خربيي داسي سړی دجامع مسجدمتولي
پانه كېدای شي ،كه نه ؟ اوله داسي چاسره اړيكي ساتل روادي ،كه نه ؟(۱۰۷۰-
۳۳-۱۳۳۴ه)

ځواب : دمتولي اومهتمم لپاره داشرط دی چي هغه دتوليت كارپخپله ياپه وسيله
دنورو خلكوپه ښه توګه كولای شي اوخائن نه وي اودفاسق متولي اومهتمم جوړول
وړنه دي اوڅرګندونه ددې چي ببله شرعي شاهدۍ په سترګوليدلي داسي تورونه
پركوم مسلمان بايدونه لګول شي اوپه شرعي شاهدي دداسي كارونوثابتېدل
خوډيرګران دی ،څكه نوتورلګوونكي دحد ، تعزيراوګناه وړګرځي فقط.

په محرم كي رقص كوونكي دمسجدمتولي نشي كېدای

سوال : (۱۲۷) كوم سړی چي دخپلوشاګردانوسره په محرم كي رقص اواتڼ كوي
دډول اوباجي سره اوړي اورقص كوونكی اوبيرغونوالا دی خپل استادبولي
نوداسي شخص دمسجدمتولي كېدای شي ،كه نه ؟ اودغه سړی داسلام له اركانو
ناخبره دی ؟(۳۲/۸۸۸-۱۳۳۳هج)

ځواب : داسي شخص دمتولي ساتلووړنه دی دی له متولي والي ليري كړئ كوم
صالح ،امانتدارسړی متولي جوړكړئ.

شيعه دسنيانومتولي نشي كېدای

سوال : (۱۲۸) يوشخص دحكومت له لوري دكوم مسجدداوقافومتولي وټاكل شوچي كوم
حنفي مذهب وواوله اهل سنت والجماعت څخه ووتريومودې پوري تولی دده په اولادوكي ود
اوس دنوموړي متولي اولادشيعه ګان شوي دي اوپه مسجدكي ټول مقتد

Maktaba Tul Ishaat.com

یان سنیان دي په دې صورت کې دشیعه عقیدې دخطیب یاامام اطاعت او اقتداء رواده .که نه؟ او که دحکومت داسناد وپه وجه کوم چې دده سره دې دعوی دخطابت او امامت وکړي دغه دعوی یې اوربدل کیږي .که نه؟ (۱۲۰/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: دفقهې په کتابونوکې څرګندونه ده: مراعاة غرض الواقفين واجبه (۱) نوښکاره ده چې اهل سنت والجماعة والادشيعه مذهب شخص متولي .امام اوخطیب نشي کیدلای .ځکه نومذهباشيعه سړی دتولیت اونورهیڅ حق نلری اودعوی دده باطله ده اونه اوربدل کیږي فقط والله اعلم.

سودخوراورشوت خورداوقافومتولي یامهتمم جوړول

سوال: (۱۶۹) سودخوراورشوت خورداوقافومتولي اومهتمم جوړول روادي .که نه؟ (۱۱۱۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: که دی دوقف په آمدني کې خيانت نه کوی اودوقف په مال کې دده کوم خيانت کول ثابت نه وي نوداسې سړی دمسجد، مدرسې اونورومتولي اومهتمم کېدای شي اوپاتېدای شي ،ځکه دخائن تولیت فقهاؤمنع کړی دی خوښه به داوي چې داسې سړی متولي جوړنکړل شي چې سودخوري یارشوت اخلي وکوم نېک سړی ته دې دغه دخیرکاروسپارل شي.

جوارګر (خمارکوونکي) داوقافومتولي اوناظم نه ټاکل

سوال: (۱۷۰) یوسړی سره له دې چې مسلمان دی دعوی کوي چې زه دخمارکارجي زیاتره دوریجودتجارت په اړه په رانیولواوخرخولوکې دبایللواوګټلوپه توګه وي کوم اوخمارکول زماکاردی داسې سړی ته په کومه مذهبي معامله کې واک ورکول اوداوقافو متولي یاناظم اونورجوړول شرعًا څرنګه دي؟ (۱۱۲۳/ ۱۳۴۳هج)

(۱) ردالمحتار (۳/ ۴۲۴) كتاب الوقف. مطلب مراعاة غرض الواقفين واجبة الخ ط رشيديه.

ځواب: په درمختار کي راغلي دي: وينزع وجوبًا (بزازية) لوالواقف (درر) فغيره بالاولى غيرمأمون اوعاجزًا اوظهربه فسق كشرب خمرونحوه فتح اوكان يصرف ماله فى الكيمياء الخ وان شرط عدم نزعه الخ (۱) اوعلامه شامي له اسعاف څخه رانقل کړی دی قال فى الاسعاف ولايولى الاامين قادربنفسه اوبنائبه لان الولاية مقيده بشرط النظروليس من النظرتولية الخائن لانه يخل بالمقصودوكذاتولية العاجزلان المقصودلايحصل به الى ان قال وقالوا: من طلب التولية على الوقف لايعطى له وهوكمن طلب القضاء لايقلداه والظاهرانهاشرائط الاولوية لاشرائط الصحة الخ وان الناظراذافسق استحق العزل ولاينعزل كالقاضى اذافسق (۲) له دغوعبارتونو څخه څرګندشوچي داوقافودتوليت لپاره دي داسي شخص انتخاب شي چي نيک اواماننداره وي اودتوليت کاربنه کولای شي اوداسعاف له عبارت څخه په څرګنده توګه داهم معلوم شوچي اصل دتوليت په باب کي دمتولي امانتدارکېدل اودتوليت پرکارقادرېدل دي اوداهم ظاهرشوچي داشرطونه داولى والي دي که کوم متولي فاسق شونوهغه وړدعزل دی خوعزل نشودارازکه دتوليت غوښتونکی متولي جوړکړي نوپه هغه کي ددغوشرطونوکېدل غوره دي خوکه کوم سړی له مخکي څخه متولي دی نوترڅوچي دوقف په مال کي له ده څخه خيانت ښکاره نشي اوداوقافوپه مصرفونوکي بدنظمي څيني ثابته نشي ترهغوی دی نه عزل کيږي لکه چي په درمختارکي راغلي دي: فلومأمونالم تصح تولية غيره الخ (۳) اوپه شامى کي دي لايجوز للقاضى عزل الناظرالمشروط له النظربلاخيانة ولوعزله لايصيرالثانى متولياالخ وذكرالمرحوم الشيخ شاهين عن الفصل الاخير من جامع الفصولين اذاكان للوقف متول من جهة الواقف اومن جهة غيره من القضاة لايملك القاضى نصب متول آخربلا سبب موجب لذلک وهوظهورخيانة الاول اوشئ آخرآه قال وهذامقدم على مافى القنية الخ وكذا الشيخ خيرالدين اطلق فى عدم صحة عزله بلاخيانة الخ(۳) (شامى ۳/ ۳۸۲)

(۱) الدرالمختارمع الشامى(۳/ ۴۲۱) كتاب الوقف، مطلب يأثم بتولية الخائن ط رشيديه.
(۲) ردالمحتار(۳/ ۴۲۱) كتاب الوقف، مطلب فى شروط المتولى ط رشيديه.
(۳) الدرمع الرد (۳/ ۴۲۲) كتاب الوقف، مطلب فى عزل الناظر ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

لنډه داچي له دغوعبارتونوڅخه څرګندېږي چي کوم متولي ببله خیانت کولونشي عزل کېدای اواصل په تولیت کې همدادی چي امانتداروي اودوقف مال ضائع کوونکی نه وي ، اوفسق ته چي کوم دعزل باعث وویل هغه په هم دې وجه دی چي دوقف دمال ضایع کېدوویره وي لکه چي ددرمختارله عبارت څخه اویصرف ماله فی الکیمیاء اونوروڅخه څرګندېږي فقط.

الجواب صواب : واقعتا دمسجدونواواوقافودتولیت لپاره دیندارا وامانتدار شخص لازم دی خودتولیت رکن همدغه دی چي په سپارل شویوکارونوکي خیانت نه کوي لکه چي په باب دشهادت اوعدالت کې له امام ابویوسف رحمه الله څخه روایت دی چي دمروت والاشهادت دې قبول کړل شي یعنې چي دخپل حیثیت په وجه دروغ نه وايي له نوروشرطونوڅخه دې سترګي پټونه وشي په همدې اساس که کوم متولي خائن نه وي نوهغه نشي عزلولای دعدالت په باب کې پرهمدارنګه خبروتعامل اوعمل جاري دی محمدانورعفی الله عنه.

الجواب صحیح: خاکسارسراج احمدرشیدی الجواب صحیح: بنده محمدمرتضی

الجواب صحیح: بنده محمدشفیع الجواب صحیح: میرک شاه

الجواب صحیح: بنده محمداعزازعلی الجواب محمدرسول خان

شرابي اوزناکارمتولي اوپیشواجوړول

سوال : (۱۷۱) یو سړی مشهورشراب خور اوزنا کاردی اودخپل زوئ روزنه په رنډۍ خانه کي کوي نودی دمسجدمتولي جوړول اودجرګې په مجلس کې مشرجوړول روادي ،که نه ؟ (۴۵۳/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب : دجادمتولي دجوړولولپاره داشرط دی چي خیانت کوونکی نه وي اودتولیت کارپخپله یادخپل ځای ناستي په وسېله ترسره کولای شي نوکه په کوم چاکې داخبره وجودلري نودی دمسجداونورومتولي کېدای شي خومناسب دادی چي فاسق و شراب خوراوزناکاردمسجداونورومتولي جوړنکړل شي اودکوم مجلس مشراومقتداجوړنکړل شي ،څکه چي په دې کې دده تعظیم دی اودفاسق سپکاوی لازم دی اودرناوی دده حرام دی کماحققه الشامی فی علة کراهة امامة الفاسق(۱)

(۱) واماالفاسق فقد عللواکراهة تقدیمه بأنه لایهتم لامردینه وبأن فی تقدیمه للامامة تعظیمه وقدوجب علیهم اهانته شرعًا (ردالمحتار کتاب الصلوٰة . قبیل مطلب: البدعة خمسة اقسام ط رشیدیه.

غصب کوونکي وشرابي اوخائن دمسجدمتولي جوړول

سوال: (۱۷۲) زیدنه دشرعي پابندی اونه احتیاط کوونکی ،بلکې دمسکېنانو مال غصبوي . شراب خوري . دمسجدونواوعام دخیردکارونولپاره چنده کوي اوزیاتره برخه خوري اوده دخیانت ثبوت دشرعي قاعدې سره سم موجوددی . سره له دې دغه سړی دیوه مسجدمتولی جوړېدل غواړي خلګ خپل عزت اوآبروپه خاطرويرېږي په داسې صورت کې دده متولي جوړول جائزدي اوکنه ؟ دمسجدپه اړه یوه نوبه مځکه چې نژدې پنځلس ،شپاړس زره بیعه لري ودې ته هم نیت خراب دی (۱۷۲۷ ۱۳۳۷هج)

ځواب: په شامی کې له اسعاف څخه نقل شوی دی ولایولی الاامین قادربنفسه اوبنائبه لان الولایة مقیدة بشرط النظرولیس من النظرتولیة الخائن لانه یخل بالمقصودالخ(۱) (۳/ ۳۸۵) یعنی حاصل دادي چې متولي اومهتمم دې نه جوړول کیږي مګرامانتدارسړی کوم چې پخپله یادکوم نائب په وسیله په امانتداري سره دتولیت نظم اوکارکولای شي .ځکه چې متولي جوړول اوداوقافونظم چاته سپارل مقیددی په دې شرط سره چې دوقف ګټه وي وي اوآمدني دوقف په مصرفونوکې په احتیاط اوامانت داري سره صرفېږي اودوقف مراعات اوڅارنه په دې کې نشته چې خائن متولي وټاکل شي .ځکه چې داکارپه مقصدکې خلل راولي.

خائن سړی دوقف متولي جوړول صحیح نه دي

سوال: (۱۷۳) خائن سړی متولي جوړول روادي ،که نه ؟ اوکوم څوک چې دده په متولي جوولو کې کوشش وکړي دهغه څه حکم دی ؟(۳۲/۷۲۱- ۱۳۳۳هج)

ځواب: فاسق اوخائن متولي جوړول جائزنه دی بلکې که خائن سړی له مخکې څخه متولي وي نوهغه دې لیري کړل شي نوکوم خلګ چې دخائن په متولي جوړولو کې کوشش کوي هغوئ هم عندالله خائنان اوګنهګاران دي اودګناه په کارکې مرسته ګناه ده قال الله تعالی : [وتعاونواعلی البروالتقوی ولاتعاونواعلی الاثم والعدوان الآیة(۲)]

(۱) ردالمحتار(۳/ ۴۲۱) کتاب الوقف . مطلب فی شروط المتولی.
(۲) سورة مانده. آیت ۲

Maktaba Tul Ishaat.com

سوال: (۱۷۴) زیدیوه په زړه پورې ودانۍ دمدرسې په نامه جوړکړه اومدرسه يې پکې جاري کړه وروسته له خپلې مخکې څخه دوې توټې مخکه ددغه مدرسې دمصرفونولپاره وقف کړې دوقف پاڼه يې په حکومت کې رسمي کړه دمدرسې داهتمام اوانتظام لپاره څوکسان غوره او تاکل دمدرسې دتوليت په اړه داجمله وليکله دوقف شوې جائدادمتولي به زماترژونده زه يم اوزماوروسته زماخای ناستی که نظم ساتوونکی اواهتمام کوونکی وروبولي نوهغه دې متولي وټاکي په اتفاق يادرأيې په ډيرښت دې کارچليږي دوقف دپاڼې ترليکنې وروسته زيد درسي باني وفات شونوموړی مردزيدزوئ ځای ناستی اودمدرسې دممبرانوله لورې متولي وټاکل شودخپل پلارپه رنګه دمدرسې کارروان کړاونوموړی صالح خپل همزولی دمدرسې ناظم وټاکی دمدرسې نظربې ده ته وسپاری صرف خاص اختيارات يې ځانته کړه نوموړی صالح ډيرديندار اوپه هرکارکې قابل اوډيربنه نېک عقل اوپوهه لروونکی شخص دی اوس نوموړی عمرفوت شودبکرپه نوم يوزوئ يې ځوان دی خودبکرداحالت دی چې دطمع له امله دومره صبرهم نه شوکولای چې دخپلومعاملاتوپرځورواداشوه يې څه فکرکړی وای دفاتحې په دربيمه دنورومځکه درلودوونکوپه ملګرتيادعمروقف کړيومځکوپه اړه دميراث عارضه په محکمه کې داخله کړه اوداسې بيان يې وکړخوخودغرضوکسانوزمانيکه زيدوتبنتاوی دوقف پاڼه يې په وليکله خودوقف دپاڼې سره سم عمل ونه شوالغ په دې صورت کې بکرمتولي جوړول جائزدی اوکنه ؟ اوصالح چې کوم مخکنی متولی دی دهغه متولي جوړول څرنګه دي ؟ (۱۹۸۸/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: په دې صورت کې بکرمتولي جوړول صحيح نه دی اودصالح متولي جوړول صحيح بلکې ضروری دی قال فی الدالمختارو ينزع وجوبًا (بزازية) لوالواقف (درر) فغيره بالاولی غيرمأمون الخ (۱) (درمختار) قال فی الاسعاف ولايولی الاامين قادر بنفسه اوبنائبه ولان الولاية مقيدة بشرط النظروليس من النظرتولية الخائن لانه يخل بالمقصودالخ (۲) (شامی) اودبکردنيت فاسدوالي اودده خائن کېدل دده دملکيت له دعوې څخه ښکاره شوله دې وروسته دده متولي جوړول په هيڅ ډول نه صحيح کيږي قال فی الشامی . وان امتناعه من التعميرديانة وكذا

(۱) الدرمع الرد (۳ . ۴۲۱) کتاب الوقف . مطلب فيمايعزل به الناظرط رشيديه

(۲) ردالمحتار (۳/ ۴۲۱) کتاب الوقف . مطلب فی شروط المتولی ط رشيديه.

لوباع الوقف اوبعضه اوتصرف تصرفاغیرجائزعالمابه الخ(۱)

تنبیه: اذاکان ناظراعلی اوقاف متعددة وظهرت خیانته فی بعضهاافتی المفتی ابوالسعودبأنه یعزل من الکل قلت: ویشهدله قولهم فی الشهادة ان الفسق لایتجزی وفی الجواهرالقیم اذالم یراع الوقف یعزله القاضی وفی خزانة المفتین اذازرع القیم لنفسه یخرجه القاضی من یده قال البیری یؤخذمن الاول ان الناظر اذاامتنع من اعارة الکتب الموقوفة کان للقاضی عزله ومن الثانی لوسکن الناظردارالوقف ولوبأجرالمثل له عزله لانه نص فی خزانة الاکمل: انه لایجوزله السکنی ولوبأجرالمثل الخ(۲) (شامی) لنده داچي له دغوعبارتونواودغوته له ورته مثالونوڅخه دبکردتولیت وړنه کېدل ښکاره دي اودصالح تولیت صحیح دی

وقف کوونکي اومتولي داحق نلري چي خائن متولي وټاکي.

سوال: (۱۷۵) زیددیووقف متولي دی اوعمرنائب متولي ووده خیانت وکړچي له امله يې سزاشوزیدله ځان وروسته دعمردمتولي ټاکلورأیه ورکړه پوښتنه داده (الف) آیاعمرپه دې صورت کې متولي کېدای شي ؟

(ب) آیازیددډغه تولیت په رأیه ورکولوګنهګارشو؟ (ج) آیاحکام بایددزیدرأیه ردکړي ؟

(د) که دزیددرأیې سره سم عمرمتولي شونودده عزلول ضروري دی ،که نه ؟ (۱۰۹۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: قال فی الدرالمختار: وینزع وجوبًا (بزازیة) لوالواقف (درر) فغیره بالاولی غیرمأمون اوعاجزًا اوظهربه فسقه کشرب خمرونحوه الخ وان شرط عدم نزعه (۳) په شامی کې راغلي دي: قال فی الاسعاف ولایولی الاامین قادربنفسه ، اوبنائبه ، لان الولایة مقیدة بشرط النظروليس من النظرتولیة الخائن(۴) (۳۸۵/۳)

(۱) الشامی(۴۲۱/۳) کتاب الوقف مطلب: یأثم بتولیة الخائن ط رشیدیه.
(۲) ردالمحتار (۴۲۱/۳) کتاب الوقف: مطلب فیمایعزل به الناظرط رشیدیه.
(۳) الدرمع الرد (۴۲۱/۳) کتاب الوقف ، مطلب: یأثم بتولیة الخائن ط رشیدیه.
(۴) ردالمحتار (۴۲۱/۳) کتاب ، مطلب فی شروط المتولی ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

له دغوعبارتونوڅخه ښکاره دی چي په پوښتل شوي صورت کې کله چي دعمر خيانت معلوم شوده متولي جوړول روانه دي اوزيدده دمتولي جوړولوحق نلري چي پخپله وقف کوونکي ته هم داحق نشته چي خائن متولي وټاکي حکام بايدد زيدرأيه باطله کړي اوفرضاً که عمرمتولي وټاکی اوخيانت دده ثابت وي نودده عزلول لازم دي فقط.

دخائن متولي په ليرى کولوکې که فتنه اوفسادوي نوپټه خوله غوره ده

سوال: (۱۷۶) دزيدنيکه يومسجدجوړکړاودهغه په اړه څه مځکه هم وقف کړه له ډيري مودې راهيسي په دې کې امام مقررووله ده وروسته زيدپخپله رأيه امام ليرې کړدامام په حق کې چي کوم خلګ په ډيرشمېرووهغوئ دفسادختمولولپاره بل مسجدجوړکړله دي وروسته تراوسه کوم امام په دغه مسجدکې مقررشوی نه دی بيازيدپخپله رأيه داسي سړی امام وټاکی کوم چي هيڅکله ددې ورنه ووزمورلپاره په داسي سړی پسي لمونځ کول جائزدی ،که نه ؟ اوکوم سړی چي په مسئلوزيات خبروي دهغه لمونځ په دغه امام پسي اداکيږي ،که نه ؟ زيددموجوده مسئلومخالف دی اودمسجدآمدني پخپلوکارونوکې صرفوي دی دمتولي پاتېدووړدی ،که نه ؟ (۹۲۷/۱۳۴۰هج)

ځواب: لمونځ په دغه مسجدکې په هغه امام پسې چي زيدمقررکړی دی کيږي اوکوم سړی چي په مسئلوزيات پوهه دی دهغه لمونځ کيږي بې اتفاقي بدشی دی اوله فتنې اوفسادڅخه خان ساتنه ضروري ده زيدکه څه هم فاسق دی اودمتولي پاتېدوورنه دی خوکه دده په ليرې کولوکې فتنه اوفساددی نوخاموشي بهتره ده اوکه په آساني سره بېله فساده وکوم ديندراه سړی ته دمسجدنظم سپارل کېدای شي نوډيرښه دی کنې سکوت پکاردی ترڅوچي مې وس وي په نرمي باندې اوپخپل مينځ کې په اتفاق سره کارکول پکاردی کماقال الله تعالی [ادع الی سبيل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة الآية(۱) فقط]

حکومتي خلګ دوقف متوليان ټاکل

سوال: (۱۷۷) زيدغواړي چي يووقف دپنځوسو ،شپېتولکوکرم چي يوه يتيم خانه وي چي پکي مسلمان ماشومانوته زده کړه ورکوله کيږي ددوئ دتولوارتياووبندوبست ترپنځلسوشپاړسوکلونوپوري وشي ددې لپاره ديوډيرلوئ مکان اومځکي ضرورت دی هغه دي له حکومت څخه دمرستې

---

(۱) سورة نحل آيت: ۱۲۵.

به بوګه واخستل شي بردې وقف کوونکي له خپل طرفه ودانی جوړه کړی دارازپنځوس زره روبي دمرستي په توګه اخستل غواړي اودحکومت دوه کسان هم په متولیانوکي شاملول غواړي داروادی .که نه ؟(۱۸۰۵ ۱۳۳۹هج)

ځواب: دنبکوکارونولپاره وقف کول کاردثواب دی خوله حکومت څخه مخکه اومرسته اخستل اوحکومتي کسان غړي اومتولیان ټاکل اودوئ ته دلاس وهلوموقع ورکول صحیح نه دی که دثواب لپاره داکارکوي نوصرف دالله رب العزت لپاره کول پکاردي اوله کفارو څخه هیڅ دول مرسته اوددوئ شریکول نه دي پکار

دفاسق متولي کېدل صحیح نه دي

سوال: (۱۷۸) زیدنشې کوي لمونځ نه کوي اوپرمتقیانوخلګولغو ،ناوړه تورونه دبغض اودښمنۍ په وجه لګوي اوله شیعه ګانوسره نکاح کړي ده حال داچي هغه بنځه دخپل مذهب پابنده ده نوداسي سړی دکوم بزرګ ددرګاه ګدی نشین یامتولي شرعًا کېدای شي .که نه ؟اواسي شخص باید څرنګه سزاشي ؟(۲۸۹۰/۱۳۴۱هج)

ځواب: داسي سړی که توبه ونه کاړي نودتعزیرورردی اودمتولي جوړېدوورنه دی فی الدرالمختاروینزع وجوبًا (بزازیة) لوالواقف (درر) فغیره بالاولی غیرمأمون اوعاجزًا اوظهربه فسق کشرب خمرالخ(۱)

دروغجن اوغصب کوونکي متولي اومهتمم ټاکل

سوال: (۱۷۹) کوم سړی چي دشرعې خلاف کارونه کوونکی وي مثلا کاروبارسودی ،دروغجن اودمسلمانانودحقونوغصبوونکي دي داسي سړی دمسجددمتولي جوړېدو اودمذهبي کارونودمهتمم جوړېدوحق لري .که نه ؟ عام مسلمانان دداسي سړی سره باید څرنګه اړیکې وساتي ؟(۱۷۳۲/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب: داسي سړی دمسجداودمسجداوقافودمتولي اومهتمم جوړېدوورنه دی متولي بایددینداراودشریعت تابع وي داسي سړی چي په سوال کي یې یادونه شوې ده دمسجد اودمسجداوقافوله تولیت اومهتمم والي څخه بېل کړي اوترڅوچي دی له دغوناوړه حرکتونو

---

(۱) الدرمع الرد(۴۲۱/۳) کتاب الوقف مطلب. یأثم بتولیة الخائن ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

خخه توبه و نه وکاږي مسلمانان بايدله ده سره اړيکې و نه ساتي فقط.

دمتولي دخو تصرفاتو حکم

سوال: (۱۸۰) (الف) دوقف دمتولي لپاره دوقف له مال څخه دوقف د مامورينو ته دشپږو مياشتو تنخواه مخکې ورکول؟

(ب) دوقف مال په قرض پخپله کارول بيا اداکول؟

(ج) دوقف له مال څخه وکوم مسلمان وروړته قرض ورکول؟

(د) ديوې خاص مدرسې دوقف کتابونه بل ځای ته ورکول؟

دمتولي لپاره ددوو وقفونو مال ديو بل په ځای کې لګول؟

(و) دوقف دمکان دتعمير لپاره دمسلمانانو په مشوره قرض ورکول جائز دي، که نه؟ ۴/۳۲ - ۱۳۳۳هج.

جواب: (الف) که متولی مصلحت وګني نومخکې تنخواورکولوکي کوم تاوان نشته او دضائع کېدو وېره نه وي نوکومه پروانه لري.

(ب) په خپل مصرف کي دقرض په طريقه سره دوقف مال راوړل روانه دی که چيري داسي وکړي نواداکول يې ضروري دي.

(ج) دوقف مال څخه کوم مسلمان ورورته قرض ورکول جائزنه دي.

(د) دوقف کتابونه چ يکومې خاصې مدرسې ته وقف دي دوقف کوونکې بې اجازې وبلې مدرسې ته په عاريت ورکول صحيح نه دی.

(هـ) ددوو وقفونو متولي لره ديوه وقف مال په بل کې صرفول دوقف کوونکې اودجهت دوقف دبېلوالي په صورت کې صحيح نه دی لکه چي په درمختار کې ددې څرګندونه موجوده ده.

(و) دتعمير که ضرورت دی نودمسلمانانو په مشوره دهغه لپاره قرض اخستل صحيح دي وقيل تجوزمطلقاللعمارة (۱) کله چي دقاضي وجود په اوس زمانه کې نشته، څکه په دې روايت عمل کول صحيح دي.

---

(۱) الشامی (۳/۴۲۰) کتاب الوقف، مطلب فی الاستدانة علی الوقف ط رشيديه.

دلوږې له تنګۍ. متولي دوقف روپۍ. پخپله مصرفولای شي ، که نه ؟

سوال : (۱۸۱) (زه دیو وقف متولي یم) خدای مکړه که کوم وخت دلوږې تنګي راته ورسیږي نو دوقف آمدني پرخپل ځان لګولای شم ، که نه ؟ (۲۳۱۱/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: په قرض باندي دارتیاپه اندازه اخستل صحیح دي فقط.

دوقف متولي دوقف له روپیودخپل محنت حق اخستلای شي ، که نه ؟

سوال : (۱۸۲) متولي خپل حق و محنت کولو دوقف له روپیو څخه وراخستلای شي ، که نه ؟ (۲۳۱۱/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : که وقف کوونکی دمحنت دحق لپاره څه مقرر کړې دي نو اخستل صحیح دي کنې نوکه اړتیاده نودعامو مسلمانانو په رأیه او خبرتیادوس په اندازه ومتولي ته دمحنت کولو حق ورکول کېدای شي.

بېله کارکولوومتولي ته مزدوري ورکول صحیح نه دي

سوال : (۱۸۳) (الف) یومتولي دوقف دوقف کوونکې له مقررکړې اجرمثل دوقف په توګه دربیمه خوري او هیڅ کاردوقف نه کوي دغه اخستل څرنګه دي ؟

(ب) متولي داهم غواړي چي دشپږومیاشتو مقررشوی اجرت مثل مخکې واخلي داڅرنګه دی ؟ (۲۱۴۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : (الف) وقف کوونکی که داشرط لګولی ووچي متولي ته دي اجرت مثل ورکول شي نوڅومره کارچي دی وکړی هغومره اجرت مثل ده ته باید ورکول شي بېله کارکولودده لپاره څه اخستل صحیح نه دي لنډه داچي دوقف کوونکې دشرط مراعات ساتل ضروري دي.

(ب) کله چي دی کارهم نه کوي نودده لپاره نه مخکې اخستل صحیح دي اونه ورووسته.

متولي دوقف مال پخپله اړتیاکې لګولای شي ، که نه ؟

سوال : (۱۸۴) متولي دوقف له مال څخه پخپلو اړتیاووکې خرڅ کولای شي ، که نه ؟ (۱۵۳۹/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب : دمتولي لپاره دوقف کوونکي له شرط لګولوپرته دوقف له مال څخه اخستل اولګول صحیح نه دي.

دمتولي لپاره دمسجدآمدني پخپل ځاني اړتیاکې لګول

سوال : (۱۸۵) په یوه ښارکي ترپوه مسجدلاندي دکانونه دي دوئ آمدني دمسجدله خرڅولوزیاتوب پاتیږي هغه متولي دخپلوځاني اړتیاوولپاره وراخلي اوخرڅوي یې داسي کول صحیح اوجائزدي ،که څه حکم دی ؟(۳۲/۵۹۹ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : نوموړی متولي ته پکاردي چي دمسجددکانونواونوروټوله آمدني ددغه مسجدپه اړتیاووکي صرف کړي اوځه چي پاته شي هغه دمسجدلپاره وساتي اوپخپلو ځاني اړتیاووکي یې صرفول صحیح نه دي اوکه دی داسي وکړي نوداخیانت دی دغه متولي بایدعزل(لیري) کړل شي اودښارمسلمانان اوکلیوال په دي وجه دی عزل کولای شي اوبل څوک متولي ټاکلای شي څواکه دی دباني (جوړوونکي) له لوري متولي ټاکل شوی وي یاوروسته متولي جوړشوی وي په دواړوصورتونوکې دی لیري کېدای شي اوحساب ورسره کولای شي دمسلمانانو لپاره په داسي حال کي مداخله کول اوحساب ورسره کول اودخیانت دثابتېدوپه صورت دی عزلول ضروري اولازمي دي په درمختارکي راغلي دي چي که پخپله باندي هم داسي خیانت وکړي نوبایدهغه عزل کړل شي یادشوی متولي خوپه اولی طریقه دعزل وړدی اودکلیوالولپاره زوریاتنګ مسجددوهم ځل یوځ اوپراخ جوړول اومخکي مسجدد ذغي اړتیاپه وجه نړول روادي فقط.

دمتولي دوقف له مال څخه وماموړینوته پنشن ورکول

سوال : (۱۸۷) له وقف څخه متولي وماموړینوته پنشن ورکولای شي ،که نه ؟ (۱۳۳۵/۱۱۰۳هج)

دلوږې له تنګۍ متولي دوقف روپۍ پخپله مصرفولای شي ،که نه ؟

سوال : (۱۸۱) (زه ديو وقف متولي يم) خدای مکړه که کوم وخت دلوږې تنګي راته ورسيږي نودوقف آمدني پرخپل خان لګولای شم ،که نه ؟(۲۳۱۱/ ۱۳۳۷هج)

خواب : په قرض باندي داړتيا په اندازه اخستل صحيح دي فقط .

دوقف متولي دوقف له روپيودخپل محنت حق اخستلای شي ،که نه ؟

سوال : (۱۸۲) متولي خپل حق و محنت کولو دوقف له روپيو څخه وراخستلای شي ،که نه ؟(۲۳۱۱/ ۱۳۳۷هج)

خواب : که وقف کوونکی دمحنت دحق لپاره څه مقررکړې دي نواخستل صحيح دي کنې نوکه اړتياده نودعامومسلمانانوپه رأيه اوخبرتيادوس په اندازه ومتولي ته دمحنت کولوحق ورکول کېدای شي.

بېله کارکولوومتولي ته مزدوري ورکول صحيح نه دي

سوال : (۱۸۳) (الف) يومتولي دوقف دوقف کوونکي له مقررکړې اجرمثل دوقف په توګه دربيمه خوري اوهيڅ کاردوقف نه کوي دغه اخستل څرنګه دي ؟

(ب) متولي داهم غواړي چي دشپږومياشتومقررشوی اجرت مثل مخکې واخلي داڅرنګه دی ؟(۲۱۴۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

خواب : (الف) وقف کوونکی که داشرط لګولی ووچي متولي ته دې اجرت مثل ورکول شي نوڅومره کارچي دی وکړی هغومره اجرت مثل ده ته بايدورکول شي بېله کارکولودده لپاره څه اخستل صحيح نه دي لنډه داچي دوقف کوونکي دشرط مراعات ساتل ضروري دي.

(ب) کله چي دی کارهم نه کوي نودده لپاره نه مخکې اخستل صحيح دي اونه رووسته.

متولي دوقف مال پخپله اړتياکې لګولای شي ،که نه ؟

سوال : (۱۸۴) متولي دوقف له مال څخه پخپلواړتياووکې خرڅ کولای شي ،که نه ؟(۱۵۳۹/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب: دمتولي لپاره دوقف کوونکي له شرط لګولو پرته دوقف له مال څخه اخستل اولګول صحیح نه دي.

دمتولي لپاره دمسجدآمدني پخپل ځاني اړتیاکې لګول

سوال: (۱۸۵) په یوه ښارکې تریوه مسجدلاندې دکانونه دي دوئ آمدني دمسجدله خرخولوزیاتوب پاتیږي هغه متولي دخپلوځاني اړتیاوولپاره وراخلي اوخرخوي يې داسي کول صحیح اوجائزدي ،که څه حکم دی؟ (۵۹۹/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: نوموړی متولي ته پکاردي چې دمسجددکانونواونوروټوله آمدني ددغه مسجدپه اړتیاووکې صرف کړي اوڅه چې پاته شي هغه دمسجدلپاره وساتي اوپخپلو ځاني اړتیاووکې یې صرفول صحیح نه دي اوکه دی داسي وکړي نوداخیانت دی دغه متولي بایدعزل (لیري) کړل شي اودښارمسلمانان اوکلیوال په دې وجه دی عزل کولای شي اوبل ښوک متولي ټاکلای شي خواکه دی دباني (جوړوونکي) له لورې متولي ټاکل شوی وي یاوروسته متولي جوړشوی وي په دواړوصورتونوکې دی لیرې کېدای شي اوحساب ورسره کولای شي دمسلمانانو لپاره په داسي حال کې مداخله کول اوحساب ورسره کول اودخیانت دثابتېدوپه صورت دی عزلول ضروري اولازمي دي په درمختارکې راغلي دي چې که پخپله باندي هم داسي خیانت وکړي نوبایدهغه عزل کړل شي یادشوی متولي خوپه اولي طریقه دعزل وړدی اودکلیوالولپاره زوریاتنګ مسجدوهم ځل پوخ اوپراخ جوړول اومخکې مسجدد ذغي اړتیاپه وجه نړول روادي فقط.

دمتولي دوقف له مال څخه ومامورینوته پنشن ورکول

سوال: (۱۸۷) له وقف څخه متولي ومامورینوته پنشن ورکولای شي ،که نه؟ (۱۱۰۳/۱۳۳۵هج)

ځواب: د وقف کوونکي له شرط پرته صحيح نه دی لان شرط الواقف کنص الشارع ـ۱ (درمختار)

دمتولي اومهتمم لپاره دوقف یامدرسې روپۍ په قرض ورکول

سـوال: (۱۸۸) څه وايې ددين علماء ددې مسئله په هکله چې دمدرسې یاوقف متولي ومدرس یاغیرمدرس ته دقرض اداکولولپاره قرض ورکولای شي ،که نه ؟ په دليل سره راته ووايا ست اوثواب دالله تعالی په دربارکې وګټئ (۲۹۸/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: دفقهاؤله څرګندونوڅخه معلومیږي چې نه يې شي ورکولای دردالمحتارپه کتاب القضاء کې راغلې دي: لکنه أفتى فى وصايا الخيرية بأن للوصى اقراض مال اليتيم بأمر القاضى اخذامما فى وقف البحرعن القنية من ان للمتولى اقراض مال المسجد بأمر القاضى قال: والوصى مثل القيم لقولهم: الوصية والوقف اخوان الخ ـ ۲ وفى الدر المختار: لايقرض الاب ولوقاضيالانه لايقضى لولده ولاالوصى ولاالملتقط فان اقرضوا ضمنواالخ اوپه شامي کې راغلي دی : قوله ولاالوصى فلوفعل لايعدخيانة فلايعزل به ـ۲ له دغوعبارتونوڅخه څرګندیږي چې دمسجدونواومدرسوومتولیانواومهتممانوته دقاضی له اجازې پرته دوقف له مال څخه وچاته قرض ورکول صحيح نه دي اوکه يې ورکړي نوکه بېرته وصولي نه شوې دوئ به ددغوروپوضامن وي اودشامي له دغه قول [فلوفعل لايعدخيانة] څخه داهم معلوم شوچې ومتولي اونوروته دقرض نه ورکولواختيار دقاضی له اجازې پرته په دې معنی دی چې که يې ورڅخه بېرته وصولي نکړي نوله دوئ څخه ضمان نه ساقطیږي لکه چې له قاضی اونوروڅخه ضمان ساقط دی نه داچې په داسي کولودوئ خائنان بلل کيږي.

دوقف له آمدني څخه روژه مات اودقرآنکريم پرختم شیریني وېشل

سوال: (۱۸۹) دیوه مسجدوقف شوی مال یعنی دکانونه چې آمدني يې دمسجددتولو خرڅوکفايت نه کاوی ،څکه دخرڅوپوره کولولپاره دښارله مسلمانانوڅخه چنده وشوه ديوه سري په ځارنه کې نوې ودانۍ پرزړه ودانۍ تياره شوه دالله رب العزت په فضل سره دهغه آمدني دمسجددارتياوولپاره کافي کېده څه زياتېدۀ هم په دې وجه ځيني ناپوهواونا لوستو مهتممانودروژې په ماښت

---

(۱) الدرمع الرد (۴۵۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشيديه.
(۲) الدرمع الرد(۳۷۹/۴) کتاب القضاء ، مطلب للقاضى اقراض مال اليتيم ونحوه ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

کي دقرانکريم دختم شيريني اودروژه مات سامان په همدي سره وکړاوس دمسجد دتو ليت اواهتمام کارو داسي خلګوته وسپارل شوچي تردوئ پوهان دي ،څکه هغوئ دختم شيريني اوروژه مات له خپله ځانه راوړي دهغوئ دا خيال دی چي په دغه روپو کومي چي زياتيږي به دمسجد په وقف شاړه مځکه کي يو مدرسه جوړه کړواودغه آمدني به په هغې کي ولګوو ،ځکه په نن .صبا کي کارشروع کيدوونکی دی.

سږکال دشيطان ددوکي کولوله امله هغه شخص چي په ښارنه کي ترخه مودې پورې دغه مسجد وو هغه داوايي چي زماد ښارنې په زمانه آمدني زيانه شوه .څکه نوماته حق شته چي دقرآنکريم دختم شيريني اوروژه مات په همدې راوړم دلته دروژه مات داسي صورت دی چي ډول ډول متياني اوبيلابيل ډولونه تروه شيان وي په دې کي شرکت کوونکی نيم روژه ساتوونکې وي اونيم روژه خواره وي په روژه نيوونکو کي په سل کي پنځه اويامالدا راوپنځويشت غريبان په دې صورت کي دختم دشيريني اودروژه مات بندوبست دوقف له مال څخه کولای شي ،که نه ؟ اومخکني متوليان اومهتمان له توليت څخه دبيليدو وروسته دوقف په مال کي تصرف کولای شي ،که نه ؟(۱۹۸۲/۱۳۳۷هج)

ځواب: په دې صورت کي دقرآنکريم دختم شيريني اودروژه مات سامان دوقف په آمدني کول صحيح نه دی اومخکني متوليان اومهتمان له عزليدو وروسته دوقف په مال کي دتصرف کولو واک اواجازه نلري فقط.

دوقف کوونکي له شرطونوسره سم دمتولي تصرف کول

سوال: (۱۹۰) (الف) دزيد ښځي دمرګ له ناجوړي څخه شپږ کاله مخکي وخپل خاوند زيدته وويل چي بوږځای پوداوبونل ولګوه ښځي خپل څه جانداد وقف کړخه يي ووارثانو ته ورکړوخاوندته يي هم ورکړدي کاله وروسته ښځه وفات شوه له وفات وروسته زيد دعمرپه کوږکي پخپلوروپوداوبوپيپ ولګاوويايي دکلبوالو په واسطه اودايي وويل چي هروخت خودي خلاص نه وي ولې چي وقف دی .ځکه نوپريوخاص وخت دې خلاصيږي نوروختونه دې قلف وي اوس دزيدپه اجازه دعمرلپاره تصرف کول روادي ،که نه ؟

(ب) په نل لګولو کې چې کومه څرمن صرفیږي هغه عمرکوي نو عمرددغه شراکت په وجه پخپله رأیه تصرف کولای شي ،که نه ؟ (۱۵۴/ ۳۵- ۱۳۳۲هج)

ځواب: (الف) دزيدپه اجازه دعمرلپاره تصرف كول روادي اوپه كوم شی چې دوقف حفاظت وي اودوقف ګټه وي دهغه پرجائزوالي فتوی ده.

(ب) عمردد غه شراكت په وجه بېشكه پخپله رأيه تصرف كولای شي فقط.

دوقف كوونكي له شرطونوسره سم دمتولي لپاره دبدلولواختيارشته

سوال: (۱۹۱) داحمدالله كوروالاسيدة النساء يوه دوقف پاڼه وليكله چې پكې خپل ټول قبض كړی جائداديې وقف كړاوله ځان وروسته يې خپل خاوند احمدالله ددغه وقف كړي جائدادمتولي وټاكی اوس نوموړې وفات شوه اوددې خاونددوقف كړې جائدادمتولي دی ددغه وقف په پاڼه كې پنځلسم شرط دادی چې پخپله ووقف كوونكي ته پخپل ژوند كې اوله دې وروسته ددې وخاونداحمدالله ته دوقف كړې جائدادمتولي ته اختياردی چې كوم كارونه اوشرطونه مناسب معلوم شي په هغوئ كې كمی اوزياتی وكړي دجائدادمتو لي يعنی احمدالله دنوموړې وقف كوونكې خاوندغواړي چې ونارينه اولادواحمدحسين ، اواكبرحسين ته ددغه جائدادله آمدني څخه ورنكړي اودی داوايي چې مورته دپنځلسم شرط په وجه اختيارشته چې كوم شرط وغواړوپكې وې لګوواوكوم چې وغواړوې باسوحال داچې په اتم شرط كې داځرګندونه شته چې دلاندې يادشويوخرڅو له اداكولواودمكان اونوروله خرڅولووروسته پاته روپۍ دې ونارينه اولاداحمدحسين اواكبرحسين ته ددوئ دخوراک ،څښاک اونوروارتياوولپاره وركولې شي وقف كوونكی يې پخپله پخپل ژوندكې ودغه اولادوته وركولي اوله وقف كوونكې وروسته ددې متولي خاوندهم ودغواولادوته وركولې خوله ښوورخوراهسې پخپل مينځ كې دكومې خوابدی په وجه غواړي چې واكبرحسين ته څه ورنكړي.

اوس پوښتنه داده چې دپنځلسم شرط سره سم وشيخ احمدالله ته جائزاختيارشته چې پراكبرحسين او احمدحسين دوقف شوي جائدادپاته آمدني بنده كړي يايې له يوه بنده كړي اوو بل ته يې وركړي اوپخپل ګمان دغه اتم شرط بدل كړي ياله دې شرط پرته په نورو شرطونوكې دتغيير ،بدلون اوكمی وزياتوب ومتولي ته اختيارشته ؟ ،ځكه چې اتم شرط كه څه هم دشرط په عنوان بيان شوی دی خوپه حقيقت كې داشرط نه دی بلكې په دې كې دمصرفونويادونه ده چې

Maktaba Tul Ishaat.com

ورڅخه په ظاهره دافهميږي چي پرته له دې اتم شرط دنوروشرطونو دبدلولو اختيارو متولي ته شته ؟ (۳۳۵/۱۳۳۵هج)

ځواب : قال فی ردالمحتار: وفی الاسعاف ولايجوزله ان يفعل الاماشرط وقت العقدوفيه لوشرط فی وقفه ان يزيدفی وظيفة من يری زيادته اوينقص من وظفة من يری نقصانه اويدخل معهم من يری ادخاله اويخرج من يری اخراجه جازثم اذافعل ذلک ليس له ان يغيره لان شرطه وقع علی فعل يراه فاذااراد وامضاه فقدانتهی ماراه الخ۔(۱) له دغه عبارت څخه معلوم شوچي کله وقف کوونکي په اصل شرطونودوقف کي دتغيراوتبدل اختيار اينبی دی نوتغيراوتبديل صحيح دی چانه ورکول چي دی وغواړي بنديې کړی بل چاته يې دهغه پرځای ورکولای شي اوکله چي متولي ته هم دی ددې اختيارورکړي دی نوده ته هم دتغيراوبدلون کولواختيارشته فقط.

متولي دچندې روپۍ پخپلواړ تياووکې ولګوي اوپه وخت دضرورت يې اداکول

سوال : (۱۹۲) دچندې متولي تاجردکانداردی دچندې روپۍ جلانه ږدي بلکي په مال کې يې ورداخلې کړي دې پخپلواړتياووکې يې لګوي اوکله چي ضرورت شي نواداکوي يې آياده ته دااجازه شته ؟آيادچندې روپۍ جلا نبوول ضروري دي ؟ (۹۰۷/۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : دفقهي له روايتونوڅخه داسي اجازه نه ثابتيږی اماله لګولوروسته فقهاء پرده ضمان واجب بولي يعنی که متولي داصرف کړی دی نوپرده ضمان واجب دی اوهغه روپۍ اداکول پرده لازم دی له ضمان اداکولوروسته هيله ده چي له مواخذې به خلاص شي فقط.

وقف کوونکي ترمرګه متولي پاته کېدای شي

سوال : (۱۹۳) (الف) زيدمسجدپه خلوردېوالي کې يوه مسافرخانه جوړه کړې ده چي دوه منزله (پوړيزه) ده سربېره مسافراوسيږي اولاندي پوخ فرش دی عمرشاوخواچادرو نه ولګول دودکانونوپه توګه يې جوړکړاووي ويل چي ددې کرايه به دمسجدپه اړتياوو کې لګيږی خوله تيارېدووروسته وايي چي موږبه يې له خپلې خوښې سره سم لګواو نوره دله اوزيدوايي چي دغه کرايه دې اودمسجدودې سره متوليانوته وسپاره چي کومه اړتياوي په هغې کې به يې لګوي

(۱) الشامي کتاب الوقف . مطلب: لايجوزالرجوع عن الشروط ط رشيديه.

آیاعمرپردې مجبورولای شي ،که نه ؟
(ب) عمرددغه مسجد له څلورومتولیانوڅخه یومتولي دی له دې مسافرخانې پرته څلور دکانونه نورهم تیارکړي دي هغه هم دغه ډله اومتولیان پخپل تحویل کې اخستل غواړې عمروایې زه یې دخپلې خوښې سره سمې لګوم آیادوئ عمرپردې مجبورولای یې شي ؟(۱۱۹۹/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : (الف ، ب) په دواړوصورتونوکې دعمرپخپله کرایه وصولولای اوصرفولای شي ، ډله اوزیددی پردې نشي مجبورولای چې عمرددکانونواوسائبان کرایه دوئ ته وسپاري اماکه پخپله خوښه که یې دی وزیداونورومتولیانوته وسپاري نوداهم روادی ، خومجبورولای یې نشي ،ځکه چې دکومودکانونو اوچادرونوعمربانی (جوړوونکی) دی دهغوئ تولیت شرعًا دعمردی لکه چې په شامی کې له بحرڅخه منقول دي: قال فی البحرقدمناان الولایة للواقف ثابتة مدة حیاته وان لم یشترطهاالخ–۱

دبیع په پانه کې چې دچانوم لیکلی دی هغه دمسجد دتولیت دعوی کولای شي ،که نه ؟

سوال : (۱۹۴) دلمانځه دمشکل په وجه دعامومسلمانانوداخوهش ووچې یوه مځکه حاصله کړي په چنده یومسجد جوړکړي یوسړی ددې لپاره آماده شواودده په ډیرکوشش دوومېړمنودخپلې مځکې څخه ځ ټوټه دمسجدجوړولولپاره ورکړه اودیوې فرضې بیعې پانه یې دقبضې دبدلولوپه غرض دیوه سړی په نامه (چې دیواسلامي انجمن غړی دی) دمسجدجوړولوپه اساس وکړه دبیع په پانه کې لفظ دمتولي اودمسجددمنتظم لیکلی دی په دې وجه هغه سړی دتولیت دعوی لري دوقف کوونکودواړومېرمنوبیان دی چې دوئ دمسجدمتولي نه دي کړې اونه یې مقررول مقصدووصرف دمسجددتعمیرلپاره یې دالیکلي وونوداتولیت بلل کیږي ،که نه ؟
هغه سړی څوورځې وروسته صرف تاداوواچاوویه دې ویلوبېل شوچې ماځومره له خانه خرڅ کولای شواوځومره چنده چې مې جمع کولای شوه هغه مې ولګوله ودغه کارته ادامه ورکول زماتراوس وتلې ده په دې وجه وقف کوونکې دی عزل (لیري) کړوبل سړی ته یې کاروسپاری نودوقف کوونکې په عزلولودی عزل شو ،که نه ؟ اواوس دده دعوی دمسجد د تولیت په اړه صحیح کیږي ،که نه ؟(۱۰۸۹/۴۴- ۱۳۴۵هج)

(۱) ردالمحتار (۴۴۸/۳) کتاب الوقف ، مطلب ولایة نصب القیم الی الواقف ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب : لنډیز دځواب په دې صورت کې دادې چې که ومنل شي چې یادشوی شخص دوقف کوونکي له لورې متولي شوی وونودی دخپل عاجزکېدوپه څرګندونه اودوقف کوونکي په عزلولوعزل شواوس دی دمسجددتولیت دعوی نشي کولای لکه چې په شامی کې راغلي دي: قوله ولاية نصب القيم الى الواقف قال فى البحر: قدمناان الولاية للواقف ثابتة مدة حياته وان لم يشترطهاوان له عزل المتولى وان من ولاه لايكون له النظربعدمو ته الخ- ۱ (شامی دریېم ټوک) وفيه ايضا ويدل عليه قوله فى البحران التولية من الوقف خارجة عن حكم سائرالشروط لان له فيها التغييروالتبدل كلمابداله الخ ــ(۲) فقدثبت ان الرجوع عن الشروط لايصح الاالتولية الخ ـــ۳.

دمتولیانوتجویزکړی قانون دوقف کوونکي دقانون په څیرنفاذورنه دی

سوال : (۱۹۵) دکمېټی ممبران چې اصلامتولیان دي حکماوقف کوونکي بلل کیږي ؟اوددوئ تجویزکړی قانون داصل وقف کوونکي دقانون په څیربلل کیږي ؟(۳۲/۵۷۴-۱۳۳۳هج)

خواب : یادشوي متولیان وقف کوونکي نه بلل کیږي اوددوئ تجویزکړی قانون داصل وقف کوونکي دقانون په څیرنافذولورنه وي.

وفات شوی متولي چې کومه تنخواه وانه اخسته دهغه حکم

سوال : (۱۹۲) یوې ښځې یوجائداددمدرسه عربیه په نامه وقف کړاودمیاشتې یې اته روپۍ خپله تنخواه مقرره کړه اوله تنخواه اخستومخکې دغه متولیه وفات شوه نواوس مقرره شوې تنخواه ددې پروارثانوویشل کېدای شي ،که نه ؟(۳۲/۱۳۸۲-۱۳۳۳هج)

ځواب : دوقف له آمدنې څخه دژوندمودې تنخواه واخلې دوقف کوونکي متولي پروارثانودوئ له برخوسره سم وویشئ قال فى الشامى : وعن هذامشى الطرسوسى فى بانفع الوسائل على ان المدرس ونحوه من اصحاب الوظائف اذامات فى اثناء السنة يعطى بقدرماباشرويسقط الباقى وقال بخلاف الوقف على الاولادوالذرية فانه

(۱) ردالمحتار(۳/ ۴۴۸) كتاب الوقف ، مطلب: ولاية نصب القيم الى الواقف الخ طرشيديه
(۲) ردالمحتار(۳ / ۴۴۹) كتاب الوقف ، مطلب: نصب متوليانئم آخراشترکاط رشيديه.
(۳) ردالمحتار(۳/ ۴۷۳) كتاب الوقف ، مطلب لايجوزالرجوع عن الشروط طرشيديه.

بعسر فيهم وقت ظهور الغله فمن مات بعد ظهورها ولم يبد صلاحها صار ما يستحقه لورثته والا سقط -[۱]

په حق دتولیت کې میراث نه جاري کیږي

سوال : (۱۹۷) زید دیوه مسجد متولی وووفات شودده له وفات وروسته حق دمتولي حوږيد و ساقط سو که به په میراث کې دده وزامنو ته نقل کیږي (۱۷۴۳/۳۲- ۱۳۳۳هج)

خواب : که وقف کوونکی دزید متولی په نسل کې حق دتولیت ثابت کړی نه دی ملا داسي یې نه دي ویلي چي زید اوله ده وروسته به دده له نسل څخه متولي وي نو دزید متولي واولادو ته هیڅ حق دتولیت نشته میراث په دې کې نه جاري کیږي.

دوقف کوونکي یامتولي دوقف دپاڼې پابندي نه کول

سوال : (۱۹۸) که کوم شخص جانداد وقف کړي دوقف پاڼه ولیکي په حکومت کې یې رسمي کړي اودوقف دانتظام اواهتمام لپاره دنومونو په تفصیل سره یوه ډله دمسلمانانو ویاکي کمیټه جوړه کړي درأیې په ډیرښت سره کارروان کړي اوترمرګه پولسې دځان لپاره مقرر کړي اوبیا پخپله دوقف دپاڼې دشرطونو پابندي نه کوي څه آمدني بخیل مقصود کې پخپله خوښه ولګوي اوپه څه آمدني کې دوکه وکړي اوکمیټه والوته حساب نه ښیي خولوئ مقصدیعنی ددرس اوتدریس انتظام دضرورت په اندازه قائم وساتي الخ په داسي صورت کې دیادشوي خیانت څه اثردوقف پرذات واقع کیږي .که نه ؟ اوکوم سړی چي خائن دی دهغه په هکله څه حکم دی ؟ (۱۹۸۸/۳۲- ۱۳۳۳هج)

خواب : دوقف له بشپړېدووروسته که پخپله وقف کوونکي یامتولي کوم کاردوقف په خلاف وکړي یاکوم خیانت وکړي نوپروقف باندي په دې وجه هیڅ اثرداوان نه پرېوځي وقف به کامل اوبشپړوي دخائن عزل کول لازمیږي كما مر فاذا تم ولزم لايملك ولايملك ولايعار ولايرهن الخ (درمختار) قوله فاذا تم ولزم لزومه على قول الامام باحد الامور الاربعة المارة وعندهما بمجرد القول ولكنه

(۱) ردالمحتار (۳/ ۴۴۲) كتاب الوقف . مطلب اذا مات المدرس ونحوه يعطى بقدر ما باشر طرشيديه

Maktaba Tul Ishaat.com

عند محمد رحمه الله لايتم الا بالقبض والافراز والتأبيد لفظا وعند ابى يوسف رحمه الله بالتأبيد فقط ولو معنى كما علم مما مر۔(۱) وفى الشامى عن الفتح ان قول ابى يوسف رحمه الله اوجه عند المحققين۔ وفى الدرالمختار وبه يفتى۔(۲)

دمتولي داسي کارکول چي دوقف کوونکي دشرطونو په خلاف وي

سوال : (۱۹۹) يونسري دمدرسي متولي دمدرسي دوقف کړي جائداد تېکه وخپل خاص سرى ته په ډيرولږ روپوورکړه حال داچي نورخلګ په زياتوروپيودډي تېکه اخستوته آماده ووخومتولي ورنکړه په دې کي دوقف تاوان دى اودغه رازيوباغ وقف کوونکي دمدرسي دطالبانودمېوخوړلولپاره وقف کړى وودهغه مېوه يې خرڅه کړه صرف دمدرسي دطالبانودشکايت دليري کولوپه غرض يې دهغه قيمت دلسمي لسمي په اندازه مېوه رانيسي وطالبانو ته يې ورکوى په داسي صورت کي دوقف دجائداد تېکه ورکول اودوقف کوونکي دغرض په خلاف دباغ مېوه خرڅول دمتولي لپاره جائزدي ،که نه ؟ داسي سړى متولي پاتېداى شي ،که نه ؟ (۱۴۱۴/ ۱۳۱۴هج) .

ځواب : دوقف دمتولي لپاره داسي کارونه کول چيدوقف کوونکي دشرطونو په خلاف وي ياپه هغه کي دوقف تاوان وي روانه دي نودوقف شوي جائداد تېکه په لږ روپوورکول اومېوه يې خرڅول روانه دي اوداسي سړى چي خائن وي متولي نشي پاتېداى په شامي کي راغلي دي شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع ۔۳ شرط الواقف كنص الشارع الخ۔۴ اوپه درمختارکي راغلي دي وينزع وجوبًا (بزازية) لوالواقف (درر) فغيره بالاولى غيرمأمون الخ په شامي کي دي قوله : غيرمأمون الخ قال فى الاسعاف ولايولى الاامين قادربنفسه اوبنائبه الخ ۔۵

(۱) الدرمع الرد(۳/ ۴۰۲) كتاب الوقف ، مطلب مهم فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله الخ ط رشيديه .
(۲) الدرالمختارمع الرد(۳/ ۴۰۱) كتاب الوقف ، مطلب مهم فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة الخ ط رشيديه
(۳) ردالمحتار(۳/ ۳۹۵) كتاب الوقف ، مطلب: شرائط الواقف معتبرة الخ ط رشيديه .
(۴) الشامى(۳/ ۴۲۱) كتاب الوقف ، مطلب فى شروط المتولى ط رشيديه .

دمتولي دوقف کوونکې دشرطونوسره سم عمل نه کول

سوال : (۲۰۰) قاضی که مدعی قضاة باشدعمل به موجب شرائط ندارد و جاگیر وحقوق که برانهاتاهنوزتصرف مالکانه می داردحالاکه ان جاگیربرائی پرورش اطفال صغیر السن و اخراجات مساجدبه او سپرده اند یک شیری درین امور مذکوره صرف نمي کند پس حکم دران جاگیرچه خواهد شد ؟ (۲۳۴/ ۳۳- ۱۳۳۴هج)

جواب : عمل نه کردن به موجب شرائط وصرف نه کردن آمدنی جائدادموقوفه رادرامور مذکوره که برائی آنهاوقف کرده شده است حرام وناجائزاست.

سوال (۲۰۰م) ترجمه : کوم قاضی چي دخپلې قضاء دعوی لروونکی وي دوقف کوونکي دشرطونو سره سم عمل نه کوی بلکي پرجائداداومال هم دمالک په حیث قبضه کوونکی وي حال داچي یوه لوېشت مځکه هم په دغو مصرفونو کې نه صرفوي نوداسي سړی اودغې مځکې په اړه حکم څه دی ؟

ځواب : دشرطونوسره سم عمل نه کول اودوقف شوې جائداددآمدنۍ په هغویادشویو کارونوکې نه صرفول دکوموليپاره چي جائدادوقف شوی وو ناجائزاوحرام دي.

دیوه متولي دنورومتوليانوله مشورې پرته استاذمقررول

سوال (۲۰۱) مسلمانانو په ګډه دمسجداومدرسې لپاره مځکه واخسته او وقف يې کړه اوپنځه متوليان یې وټاکل سوال لاندي دی:

(الف)دمدرسې دخزانې دمسؤل متولی صاحب دنورومتوليانوله خوښې ،حساب اوخبرو لوپرته دځوخلګوپه وینا پخپله خوښه استاذمقررول اوددغې مځکې له آمدني څخه تنخواه ورکول جائزدي..که نه ؟

(ب) داستاذلپاره دغه تنخواه اخستل جائزدي ،که نه ؟

(ج) که جائزنه وي نوداستاذلپاره تنخواه بېرته ورکول واجب دي ،که نه ؟

(د) په داسي تنخواه اخستونکې استاذپسې لمونځ جائزدي ،که نه ؟

Maktaba Tul Ishaat.com

(۵) دداسي متولی ایستل اودده پرځای بل متولي ټاکل به پر مسلما نانو اونورو متولیانو واجب وي ،که نه ؟ (۱۸۱/۱۳۴۰هج)

ځواب: (له الف ترهـ) دکوم متولي لپاره دنورو متولیانوله مشورې پرته کوم چې وقف کوونکي اوباني مقررکړې دي داجائزنه دی چې صرف پخپله رأیه کوم استاذ مقررکړي ،ځکه چې دوقف کوونکي دټولوشرطونو عملي کول واجب دي خوکوم استاذچې ده مقررکړی دی دهغه لپاره تنخواه اخستل دخپل کارکولو دزماني صحيح ده اوکومه تنخواه چې ده اخستې ده دهغې بېرته ورکول پرده لازم نه دي اوکوم متولي چې دوقف کوونکي دشرطونوپه خلاف عمل وکړاوپرديې پېنګارکوي دهغه لیرې کول لازم دي فقط.

دشرعې په خلاف په کارکې درأيې وډيربنت ته اعتبارنشته

سوال: (۲۰۲) داوقافودمنتظمه کمېټۍ له ارکانوغړیو) څخه زيد يورکن دی چې تراهتمام لاندې دجامع مسجدسره نورمسجدونه ،درسګاوې ، مدرسه عربیه اومکتبونه دي دکمېټۍ انتظام اوددې احکام عملي کول داختلاف په صورت کې دارکانودرأيې پرډيربنت کېږي اوس ددغې کمېټۍ په انتظاماتوکې ډيرې لارې اوخرابياني پيداشوي دي په همدې وجه دزيدرأيه دنوروممبرانوپه خلاف ده اوله ټولوبېله ده په دې صورت کې به درأيې کثرت شرعًا معتبروي ،که نه ؟ اود زيديواځې ممبرچې رأيه دډيربښ درأيې په مقابل مغلوبه ده آياسره دپرليسې غلطيو اوتيروتنواوداوقافودتاوانوپه لېدودپورته يادشويوممبرانوسره داختلاف يوون دعمل جاري وساتي که جلا شي حال داچې غالب ګمان دادی که دی جلا کېدوسره حالات به له بدو څخه بدشي ؟بينواوتوجروا(۲۰۳/۱۳۴۰هج)

ځواب: کوم کارچې دشرعې په خلاف وي په هغه کې درأيې وډيربنت ته اعتبارنشته بلکې بايددشرعي قاعدوسره سم عمل وشي اودزيدلپاره په موجوده حال کې کله چې دده په بېلېدوسره حالات له بدوڅخه بدېږي ، جلاکېدل نه دي پکارشايدکله اصلاح شي امازيدبايدهمېشه يادونه ورته کوي فقط.

دمتولي په ټاکلوکې که اختلاف وي نوډيربنت ته اعتبارشته

سوال: (۲۰۳) که څه مسلمانان يومتولي مقررکړي اوڅه بل نوپه داسي صورت کې

څه کول ښکاردي ؟
(۳۲۳/ ۱۳۴۲هج)

ځواب : داختلا ف په صورت کې ودیرښت ته اعتباردی فقط.

دمسجدپه تولیت اوانتظام کې دبلې محلې والاوولاس وهنه

سوال : (۲۰۴) دسیف آباددروازې دپټیالی ښارجامع مسجد چې داحنافو په اهتمام کې ووچې آمدني اونورمصرفونه یې وډاکترکریم الله صاحب حنفی ته سپارل شوي وواوس څه وخت کیږي چې هغه وفات شوی دی دده له وفات وروسته حنفیانو دمسجددانتظام لپاره څوکسان انتخاب کړې ووپردې نوروخلګوچې حنفیان نه دي اودبلې عقبدې خلک دي ومخالفت ته ملا وتړله آیاشرعًا داسي خلګ څنډه جړېدای شي ،که نه ؟(۸۵۲/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : دغه انتظام کوم چې کلیوالواومسجدوالووکړشرعًا صحیح دی اوکوم خلک چې متولیان وټاکل شوهغوئ متولیان اومنتظمین شول دوئ که کوم خیانت اونورونکړي نوهمدوئ به متولیان وي دبلې محلې اوکلي خلګوته داحق نشنه چې په دې کې لاس وهنه وکړي اوجګړه وکړي په شامي کې راغلي دي ثم ذکرعن التاتار خانية ماحاصله ان اهل المسجدلواتفقواعلی نصب رجل متوليالمصالح المسجد فعندالمتقدمين يصح ولكن الافضل كونه بأذن القاضی ثم اتفق المتأخرون ان الافضل ان لايعلمواالقاضی فی زماننا الخ ـــ۱

دمزارپه څارنه اوانتظام کې دمتولي داکا (تره) اونورومداخله

سوال : (۲۰۵) دزیدواده له هندې سره وشواودرې زامن یې پیداشودمشرزوي نوم یې بکرووددهندې په کورنۍ کې دګدۍ نشینۍ لړۍ (دیوداسي ولی الله چې ترلیرې ،لیرې یې نوم پروت دی) له پېړیوڅخه راروانه ده هندې وررونه درلود ،څکه دهندې پلاردخپل مشرلمسی (دلورزوئ) بکریعنی دهندې مشرزوئ یې پخپل ژوندکې دخپلې درګاه ګدۍ نشینۍ (څای ناستی) کړاودهندې دپلارترمرګ وروسته هماغه مځکه چې پکې ددغه ولي مزارشریف واقع دی دننه اودباندي یعنی په حکومت کې کاغذونه دهندې دمورپه نامه شواودارازدهندې دمورتروفات وروسته هندې دننه اودباندي په حکومت

(۱) ردالمحتارعلی الدرالمختار(۳. ۴۴۹) کتاب الوقف ، مطلب الافضل فی زماننا(نصب المتولی الخ ط رشیدیه

Maktaba Tul Ishaat.com

کي کاغذونه په میراث کې پرخپل نامه وانه اړول بلکي دبکرګدی نشني
اوخپلونورو دووزامنوپه نوم يې کړبکرترخپل وفات څه موده مخکي خپل مشرزوی
عمردد غه مزار ځای ناستی کړاودخلافت سندیې دعاموخلکوپه مخکي
ورکړ دبکرتروفات وروسته عمرچي حالاپرګدی ناست دی له خانه څه ولکولې
اوډنذراوخیراتوله آمدني څخه به يې څه برخه دډېوي (خراغ) انتظام کول غواړي
کوم چید عمرداکا اوداکادزامنودطمع له امله خوښ نه شوقبريې ملکیت وبولی په
انتظام اوبندوبست کې يې لاس وهنه شروع کړه اوډنذرونوخوړل يې شروع کړوچي
له امله ددرګا ه شریفي انتظام ګډو ،وډشونوپه داسي صورت کې دمزارشریف په
څارنه اوانتظام کې دموجوده ګدی نشین په مقابل کې آیادده اکا ،ورونه اونور څه
ذمواري اوحق لري اوکوم کارکولای شي ،که نه ؟(۲۳۱۸/۱۳۳۷هج)

ځواب : دعمرکوم چي دګدی نشینی متولی دی دده په مقابل دده اکا
اوداکاوزامنوته دمداخلي هيڅ اختیارنشته اماکه دتولیت په اړه په کارونوکي
دعمرخیانت ثابت شي نوبیاعام مسلمانان هم مداخله کولای شي فقط.

داوقافوله متولیانوڅخه والي دحساب غوښتنه کولای شي ،که نه ؟

سوال : (۲۰۷) یومسلمان واکمن والی دزماني دحالاتوپه احساسولوچي
داوقافوزیاتره متولیان دوقف شوي جائدادپه آمدنی اوخرڅونه کي دوقف
کوونکي دشرطونوپابندي اودشرعي حکمونوپیروي په پوره توګه نه کوي آن ترديچي
چي ځیني وقفونه خپل ملک وبلل شواوپه ځینوکي میراث اونقل کبدل راغلوددي
يې داانتظا م وکړچي یوه محکمه په نوم داوقافومحکمه قائمه شوه اوپه دي کي
مامورین اونوروټاکل شول اویومشرافسر ورباندي منتخب شوددي محکمي
دعملیات کولو قانون تجویزشوی دی.

دقانون دتجویزولوپرمهال لومړی پردې خبره بحث وشوچي واکمن والی نه شرعًا
داوقافو څارنه تزکومه حده رواده ، یوه غړي وویل چي ددغه وقف شوي
جائداددوقف کوونکي له لوري کوم سرې متولي موجودوي ووالي ته شرعًا دڅارني
حق نشته مګرپه دې حال کې کله چي دمتولي کوم شخص شکمن وي یاپخپله ووالي
ته دمتولي دخائن اوکوړوالي احساس وي

پرته له دې شرعًا دوالي دځارنې اوحساب په هکله له متولي څخه غوښتنه کول جائزنه دي ،څکه چي په مذهبي کارونوکې ووالي ته مداخله ورکول ناروادي.
يوبل غړی له دې رأيې څخه په اختلا ف وويل چي دزمانې دحالاتوپه پام کې نيولو سره کله چي دمتوليانوداسي حالت دی چي مخکې يې لنډه يادونه وشوه اوهمدغه حالات داوقافودمحکمې قائمولوله امله ګرځېدلې دي نوکه کوم شخص دمتولي شکمن هم نه وي بياهم ورئيس اووالي ته شرعًا روادي چي لږ،ترلږه دومره څارنه ضروروکړي چي له متولي څخه دټول کال دحساب غوښتنه وکړي اودچاله شکايت کولوياد کاله دحساب غوښتلوپرته په څرنګه دمتولي خيانت اوکوږوالی احساس شي.
لومړی غړی ټينګارکوي چي دمتولي له شکايت يادخيانت له ښکارېدوپرته دوالي لپاره دکوم متولي څخه دکال دحساب غوښتنه کول شرعًا روانه دی دوهم غړی وايې چي به هرحال کې دوالي لپاره دارواده چي دزمانې دحالاتوپه پام کې نيولوپه وجه له متولي څخه دکال دحساب غوښتنه وکړي اوشرعًا په دې کې کومه منع نشته کنې که دومره هم ووالی ته شرعًا حق نه وي نوڅرنګه به دی داوقافوانتظام کوي په دغودواړورأيوکې کومه رأيه سمه ده ؟(۱۲۸۰/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : په دغودواړورأيوکې دوهمه رأيه دزمانې په پام کې نيولوسره صحيح اوسمه ده لکه چي دلاندي عبارتونوڅخه معلومېږي : ورأی الحاکم ضم مشارف جاز(درمختار) وفی ردالمحتاراذانص الواقف علی ان احدالايشارک الناظرفی الکلام علی هذاالوقف ورأی القاضی ان يضم اليه مشارفايجوزله ذلک الخ ــــ۱ (۳/ ۳۸۹) وفی الدرالمختار: لاتلزم المحاسبة فی کل عام ويکتفی القاضی منه بالاجمال لومعروفابالامانة ولومتهما يجبره علی التعيين شيئاالخ قوله ولواتهمه يحلفه ای وان کان اميناالخ وسيأتی قبيل کتاب الاقرارانه لاتحليف علی حق مجهول الافی ست اذااتهم القاضی وصی يتيم ومُتولی وقف الخ ــــ۲ (شامی ۳/ ۴۲۵) فقط.

(۱) الدرالمختارمع الرد(۳/ ۴۳۲) کتاب الوقف ، مطلب يجوزمخالفة شرط الواقف فی مسائل ط رشيديه.
(۲) الدرمع الرد (۳/ ۴۴۲) کتاب الوقف مطلب فی محاسبة المتولی وتحليفه ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

له امانتداره متولي سره حساب اوكتاب كول

سوال : (۲۰۷) عمريوزورمسجدودان کړاوپه بېلابېلوطريقويې چنده وکړه دمسجدپه تعمير کې يې ولګوله دمسجددتعميرکارپای ته ورسيدااماپلسترېي پاته شودپلستراو ګل لپاره زيدپه لمونځ کوونکوکې اندازله اتوکلونوراهيسي په بېلابېلووسېلوپه دې اميدروپۍ جمع کول شروع کړې چې دسل اودوه سوه روپيوله جمع کېدووروسته به دپلسترکارشروع شي په دې کې شک نشته چې زيدپه چنده سره دارازپه نوروطريقو روپۍ راجمع کړي په دې کې ځيني روپۍ داسي هم دي چې ورکوونکی يې له ښکاروني څخه منع کړې ده اوزيديو داسي معتبراوديندار ه سړی دی چې پرديندارۍ اوامانت دارۍ باندې په سلګونومسلمانان پوخ باورکوي حال داچې نوموړی عمرپه دې کې يوه پيسه هم نه ده ورکړې نه دده په وينازيدراجمع کړې دي خوکله چې زيددليک ولوست دومره عادی نه دی ی دچندې په حساب پوهـ شوی وايې اوټولې روپۍ يې دورکوونکې له نامه سره ليکلې وای ،څکه ده دغوروپيوکوم حساب ونه ليکی اودغه روپۍ يې جلايوځای جمع کولې له دې مخکې هم زيدداسي روپۍ جمع کړې دي چې ډيروخت يې کېږي خوعمرهيڅکله هم ورڅخه دحساب غوښتنه نه وه کړې اوس کله چې دعمرله زيدسره څه مخالفت اوضددی دحساب غوښتنه کوي په داسي صورت کې پرزيدباندې دحساب اوكتاب وركول واجب دي ،كه نه ؟ اوعمرته داحق شته چې دحساب له ورکولوپرته دغه روپۍ په کوم مصرف کې لګېدوته پرېږدي ؟(۵/۲۷۰/۱۳۳۷هج).

ځواب : ددرمختارپه کتاب الوقف کې راغلي دي : ويكتفى القاضى منه بالاجمال لومعروفا بالامانة الخ ــ۱ يعنى كه متولي دكوم وقف په امانتدارۍ سره مشهوروي نوقاضی اوشرعي حاکم دې لنډحساب دآمدنۍ اوخرڅ له ده سره وکړي وتفصيلي حساب ته اړتيانشته فاذاكان هذافى القاضى فكيف بغيره ؟ اوپه شامی کې راغلي دي چې دامانتدارقول دآمدنۍ اوخرڅ په هکله معتبردی نوپه همدې اساس په يادشوي صورت کې وعمرته داحق نشته چې دنوموړي امانتدارسره ٭ ــاب وکړي اوبېله حساب کولودچندې روپۍ وصرفېدوته نه پرېږدي فقط.

(۱) الدرالمختارمع الشامي (۳/ ۴۲۲) كتاب الوقف، مطلب فى محاسبة المتولى وتحليفه ط رشيديه.

کوم فسق باعث دعزل (ایسته کېدو)دی ؟

سوال (۲۰۸) درنګون ښارله مسلمانانو څخه مثلا زید یو عزتمن سړی بلل کیږي که څه هم مخکې دی دلمانځه اونوروپابند نه وو خو ددنیاپه اعتباردی یوه یرلوئ رئیس متراودور یجوغټ تاجربلل کیدی سره له دې نوموړی زیدپه امانتداري کي هم مشهوردی اودمسجد ،مدرسې اوعیدګاه اونورومتولی دی اونوموړی زیدد نوروتجارتونوسره دوریجوپه تجارت کې خمارهم کاووپرته له دې دمسجدسره نښې مخکه (چي دمسجد ورته سخته اړتیاده) زیدله خپله جیبه په څلوښت زره رانیوله ومسجدته یې وقف کړه اویوه مځکه یې په پنځه څلوښت زره رانیوله وهدیرې ته یې وقف کړه اوس نژدې له یوه کال راهیسې (کله چې زیددغه دخمارتجارت هم پرېښنې دی اودلمانځه اونوروحکمونو په اداینه کې دده حالت له ښه څخه هم ښه شوی دی) دځینوغړیواودده دکارشریکانودا حالت دی چې صرف دیومخکنی دخماردتجارت په الزام لګولونوموړی زیدله تولیت څخه لیری کول غواړي داصرف دنفس په وجه دی کنې ددوئ زړونه پوره یقین لري چې زیدپه حقیقت کې دمسجدداوقافوپه اړه پوره امانتداردی اوباوری سړی دی اوکوم څوک چې دوئ اوس متولي جوړول غواړي هغه په امانتدارۍ اونوروکارونوکې دزیدپه څیرنه دی بلکې دغه خلک پخپله دخمارپه څیرپه سلګونوکبیره ګناهونواخته دې له دغودریوڅخه ځیني خودلمانځه هم پابندي نه کوي ځیني بائسکوب (سینما) ګورې ځیني زکوة نه ورکوی ، خیانت کوي نوراونور؟(۱۲۹۳/ ۱۳۴۳هج)

جواب : ددهلي دمدرسې امینیه صدرمدرس مولانامحمدکفایت الله صاحب له لوري هوالموفق : کله چې زیددناشرعي کارونوله کولوڅخه توبه وکښه اوهغه کارونه یې پرېښوول نواوس دده تېرشوې ګناهونه فعلادعزل وجه نشي کېدای په اوسنی زمانه کې داامانتداراوقافودخیرخواه متولي وجودمشکل وي اودغه صفت له نوروصفتونوڅخه داوقافوتولیت په اړه زیات مهم اوپه تېره بیاپه دې زمانه کې مراعات کول واجب دي په تجارت کې دخمارصورت ناجائزدی اماله توبه کښلووروسته ددې په وجه له تولیت څخه لیرې کول هیڅ معنی نلري اوبیاکله چې بل طرفته هغه خلک چې نومونه یې دتولیت لپاره پیښیږي فعلاله ګناهونواو معاصي کولوڅخه خلاص نه دي نوپه هیڅ ډول هم دزیدد مخالفینو

Maktaba Tul Ishaat. com

نیت د خیر او د وقف خیر خواهي (خواخوږي) نه ثابتیږي او د وئ ته هیڅ حق نشته چي له زید څخه په غور اوي کي کم د خلکو لپاره د زید د تولیت په خلاف کار و کړي والله اعلم

محمد کفایت الله غفرله مدرسه امینیه دهلی.

ځواب: د سهارنپور د مدرسه مظاهر علوم مفتی مولوي ضیاء احمد له خوا.

زید که څه هم له دې څخه مخکې دیو ناجائز کار کوونکی و خو لکه چي ده له خپل دغه کار څخه توبه وکښه، ځکه نو (دیوه داسي کار په وجه چي دی یې نه او س مباشر (کوونکی) او نه متسبب (سبب جوړوونکی) دی دی له تولیت څخه عزلول روا نه دي او لکه څرنګه چي د محدود فی القذف (په تورلګولو کې سزاشوی) له توبې کښلو وروسته تولیت صحیح او سم دی دا راز او س د زید په تولیت کې هم هیڅ تاوان نشته قال فی الشامی ویستوی فیه الذکروالانثی وکذاالاعمی والبصیر وکذاالمحدودفی قذف اذاتاب لانه امین انتهی ـ ۱ او په تېره بیا په او س وخت کله چي هغه خلک کوم چي د زید پر ځای متولیان ټاکل کیږي د بدعتونو او ګناهونو کوونکی او د فرضو او واجبو پرېښوونکی دی زید لیږي کول او د وئ متولیان ټاکل په هیڅ صورت هم نه روا کیږي او کوم خلک چي په دې کې سعی او کوشش کوي هغوئ ګنهګاران دي او نه نور خلک په موجوده صورت کې د خلکو په متولیان ټاکلو سره شرعًا متولیان ګرځي والله اعلم.

لیکوونکي ضیاء احمد عفي عنه مفتي مظاهر علوم سهارنپور

الجواب صحیح: خلیل احمد ناظم مظاهر علوم (سهارنپور)

التائب من الذنب کمن لاذنب له عبداللطیف عفی الله عنه مدرس مدرسه مظاهر علوم سهارنپور.

الجواب صحیح: منظور احمد عفی الله عنه مدرس مدرسه مظاهر علوم سهارنپور.

د تولیت لپاره چي شرعًا د کوموشیانو ارتیاده هغه شیان په نوموړي زید کې په پوره توګه وجود لري، ځکه نو شرعًا د ده عزل کول روا نه دي.

بنده عبدالرحمن غفرله مدرس مدرسه مظاهر علوم سهارنپور

تول جوابونه صحیح دي اشرف علی عفی عنه.

ځواب: زید د او قافو متولي (د چاچي د حال یادونه په سوال کې شته) په هیڅ ډول د عزل وړ نه دی

(۱) ردالمحتار (۴۲۱/۳) کتاب الوقف، مطلب فی شروط المتولی ط رشیدیه

خکه چي دتولیت لپاره چي وکوموشیانوته اړتیاده هغه شیان په زیدکې په ښه طریقه ثابت دی دمتولي لپاره ضروري ده چي دی به امانتداروي اودتولیت کارونه په ښه اندازه سره کوي اودتولیت له کارونوڅخه عاجزنه وي لکه چي په ردالمحتار له اسعاف څخه رانقل شوي دي: ولایولی الا امین ،قادربنفسه اوبنائبه لان الولایة مقیدة بشرط النظر ولیس من النظرتولیة الخائن لانه یخل بالمقصودوکذاتولیة العاجزلایحصل به الخ ـ ۱ وفی الدرالمختار: فلومأمونالم تصح تولیة غیره ـــ۲

نوکله چي زیددتولیت په معامله کې یومخ له امانتدارۍ څخه کاراخلي اوامانتدار دی اوله ده څخه واوقافوته ډیرې ګټې ورسېدي اوپه آئنده کې هم دحاصلېدوتوقع شته نوپه هیڅ ډول دده عزلول اوله تولیت څخه لیرې کول جائزنه دی.

اودزیدکارونه دکوموچي داوقافودګټې په اړه په سوال کې یادونه شته هغه شاهدان دي چي دزیدوجودغنیمت دی اوله ده څخه داوقافودکارونوپه اړه دخیانت اونوروهم هم نشي کېدای نوپه داسي حال کې له تولیت څخه دزیدعزلول په هیڅ ډول جائزنه دی.

پاته شوه معامله دخمارچي حقیقت یې په سوال کې بیان شوی دی داله فاسدوبیوع څخه ده خودده په کولوزیددعزل وړنه وو ،ځکه چي په تولیت کې وکوموشیانوته اړتیاده یعنی امانتداري اودتولیت پرکارونوکولوقدرت هغه په زیدکې په بشپړه توګه وجودلري اوکومه فاسده معامله کول که څه هم شرعًا نارواده خوتولیت ته په دې سره ضرراوتاوان نه پیښېږي اوکوم فسق چي فقهاؤباعث دعزل بللی دی هغه فسق دی چي ورڅخه دوقف دمال دضایع کېدوګمان اووېره وي لکه چي ددرمختارله لاندي عبارت څخه څرګندېږي وینزع وجوبًا (بزازیة) لو الواقف (درر) فغیره بالاولی غیرمأمون اوعاجزااوظهربه فسق کشرب خمرونحوه اوکان یصرف ماله فی الکیمیاء ـ۳ قال الشامی : قوله اوکان یصرف ماله الخ لانه استقرئ من احوال متعاطیهاانهاتستجره الی ان یخرج من جمیع مافی یده وقد

(۱) مخکنی حواله (۲) الدرالمختارمع الشامی(۴۲۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی عزل الناظر ط رشیدیه.
(۲) الدرالمختارمع الشامی (۴۲۱/۳) کتاب الوقف ، مطلب یأثم بتولیة الخائن ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

ترتب علیه دیون بهذا السبب فلا یبعد ان یجره الحال الی اضاعة مال الوقف۔۱
له دې څخه معلوم شوچي دوقف دمال دضائع کېدو دوېرې په وجه دی عزل کېږي
نو په پوښتل شوې صورت کې ښکاره ده چي دغه وېره له زید څخه مخکې هم
دخپنو فاسدوعقد و نو دحالاکولو پرمهال هم نه وه او اوس کله چي زید دا کار پرېښې
دی او دلمانځه اوروژې پابندي اودنیکو اعمالو توفیق دده څرګند دی نو په هیڅ ډول
زیدد عزل ورنه دی او عزلول دده روانه دي او سپکاوی اوذلیلول دداسي سړی هم
حرام او ګناه ده او نورداسي خلک کوم چي د زید په خیرنه دي او حرام کارونه کوونکي
دي هغوئ د زید په مقابل دتولیت حقدار ان نه دي فقط والله اعلم.

الجوب: صواب: محمدانورعفی الله الجواب صواب: خاکسارسراج احمدرشیدي
الجواب صحیح: محمدرسول خان عفی عنه الجواب صحیح: عبدالسمیع عفی عنه
اصاب المجیب: سیدمحمدادریس غفرله الجواب صحیح: بنده محمدشفیع عفی
الله عنه

الجواب صواب بلاریب: نبیه حسن عفی الله عنه الجواب صواب: میرک شاه عفی
الله عنه ددارالعلوم دیوبندمرستیال مفتی.

دوقف مال په ناروامصرف کې لګوونکي متولي عزلول

سوال: (۲۰۹) زیددوقف متولي دی خونه لمونځ کوي اودوقف مال پخپل خاني
اوناروا مصرفونو کې صرفوي په دې صورت کې زیدد تولیت ورډی ،که نه ؟(۱۵۴/
۳۲-۱۳۳۳هج)

خواب: په داسي حال کې زیددتولیت اهل اوورنه دی لیري کول دده لازم دي اوپرمسلما
نانودوقف خوندی کول ضروري دي دقدرت درلودلو په شرط په دې کې پټه خوله کېدل صحیح نه
دي اودوقف په خوندي کولو کې کوشش کول چي هررنګه وي ضروري دی ، فقط.

سوال: (۲۱۰) کوم متولی چي سود خوروي اودوقف روپۍ په فضولو ځایونو کې لګوي دی دعزل
ورډی ،که نه ؟(۳۲/۱۷۸-۱۳۳۳هج)

خواب: داسي متولي لیري کول لازم دي دوقف په آمدني کې داسي تصرف کول روانه دي فقط.

(ردالمحتار (۴۲۲/۳) کتاب الوقف، مطلب فیما شاع فی زماننا من تفویض نظرالاوقاف للصغیرط رشیدیه.

سوال : (۲۱۱) کوم سړی چي سوداخلي اوچاته حساب اونورنه ورکوي اوضروري خرڅ هم نه کوي هغه دمسجددوقف جانداد متولي کېدای شي ،که نه ؟ (۵۵/ ۳۵-۱۳۳۲هج)

ځواب : داسي سړی دمسجددمتولي جوړولواهل نه دی دی عزل کړئ بل نېک ،امانتداره سړی متولي وټاکئ په درمختارکي راغلي دي : وينزع وجوبًا (بزازيه) لوالواقف (درر) فغيره بالاولى غيرمأمون اوعاجزااوظهربه فسق الخ (۱) وفى الشامي عن الاسعاف : ولايولى الا امين وقادربنفسه اوبنائبه لان الولاية مقيدة بشرط النظروليس من النظر تولية الخائن لانه يخل بالمقصودالخ(۲) (۳/ ۳۸۵)

دفسادي متولي عزلول

سوال : (۲۱۲) زيددمسجدلپاره خپله مځکه وقف کړه اوعمرپخپلوروپيوودان کړاودمسجدخرڅي عمرله خپله ځانه کوي عمرزيدمتولي وټاکی خوعمرزيدپه حالاتوخبرنه وو ،ځکه چي زيد غټ فسادي اوپه ډله کي ببلتون اچوونکی اوشرارتي دی کلېوال دزيدمتولي کېدل نه خوښوي نوزيدپه داسي حال کي عزلولای شي ،که نه ؟ (۲۴۲/ ۳۵-۱۳۳۲هج)

ځواب : کله چي عمرزيدمتولي وټاکی زيدمتولي شواوکه عمراوکلېوال زيددمتولي والي ورونه بولي اوخائن اوشرارتي يې بولي نودی عزلولای شي.

بدکاره متولي اومهتمم عزلول

سوال : (۲۱۳) کوم مسلمان سړی چي سره دمسجدله توليت اوداسلامی مدرسي اونوروااسلامي اوقافوله اهتمامه څرگنده زناکوي دهغه په هکله شرعًاڅه حکم دی ؟ اوسودخوري اودصلح په جشن کي په خلاص زړه سره برخه اخلي اوپه نبه تاواوبالاسره رناکړي وي چي په انعام کي حکومت سنداونورهم ورکړې وي دده متولي کېدنه اوداسلامي کارونومهتمم کېدل ترکومه صحيح دي ؟ (۱۲۸۹/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: داسي سړی دمتولي کېدوورنه دی دده عزلول لازم دي.

(۱) الدرمع الرد(۳/ ۴۲۱) کتاب الوقف، مطلب يأثم بتولية الخائن ط رشيديه.

(۲) ردالمحتار(۳/ ۴۲۱) کتاب الوقف، مطلب فی شروط المتولی ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

بدخواه (بده غوښتوونکي) متولي عزلول

سوال : (۲۱۴) څيني مالدارخلک دمسجدد آمدنی لپاره مکان تعمیرول غواړي ا دمسجد متولي يې منع کوي چي مکان مه جوړوه زه دمسجد ګټه نه غواړم اوزياتره متوليان پرمسجدونوخپل حکومت ښکاره کوي چي ورڅخه ومسجدته تاوان پېښيږي داسي متولي پربښوول پکاردي .که يې عزل کول روادی ؟ (۱۷۴۹/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : داسي متولي دعزل کولووړدی دمسلمانانو دي دی ليري کړي اومکان دي دمسجد دګټي لپاره ودان کړي.

خائن متولي عزل کول

سوال : (۲۱۵) (الف) کوم متولي چي خائن وي اووقف شوی جائداددوقف په مصرفونوکې نه لګوي اوډخپل خان لپاره يې لګوي نوداسي سړی دمسجدداوقافومتولي کېدای شي ،که نه ؟

(ب) دمسجدداوقافوپه متولي کې بايدکوم صفتونه وي ؟ (۳۲/۲۱۸۳_۱۳۳۳هج)

ځواب : (الف ،ب) کوم متولي چي خائن وي دهغه عزلول پکاردي اوکوم امانتدارچي دوقف انتظام په پوره ډول کولای شي متولي ټاکل پکاردي اومسلمانانوته داحق شته چي دوئ له متولي څخه دحساب غوښتنه وکړي که خيانت ثابت شي نومتولي ليري کړي اوبل سړی چي امانتدارانتظام کوونکی وي وټاکي که وقف کوونکی پخپله متولي وي اوله ده څخه په توليت کې کوم ډول خيانت ثابت شي نو مسلمانان دی هم عزل کولای شي بلکي دده ليري کول واجب دي اوکوم سړی چي صرف متولي وي وقف کوونکی نه وي اوخائن وي نو مسلمانان په اولی درجه هغه عزلولای شي په درمختارکې راغلي دي : وينزع وجوبًا (بزازية) لوالواقف (درر) فغيره بالاولى غيرمأمون اوعاجزااوظهربه فسق الخ (۱) وفى الشامى عن الاسعاف : ولايولى الا امين وقادربنفسه اوبنائبه لان الولاية مقيدة بشرط النظروليس من النظر تولية الخائن لانه يخل بالمقصود الخ (۲) (شامی)

(۱) الدرمع الرد (۳/۴۲۱) كتاب الوقف ومطلب فيمايعزل به الناظر ط رشيديه.
(۲) الشامی (۳/۴۲۱) كتاب الوقف ، مطلب فى شروط المتولى ط رشيديه.

سوال: (۲۱۶) (الف) کوم سړی چي د مسجد متولي وي او د مسجد د ترمیم او پاکي خیال نه ساتي او مامورینو ته پروخت تنخواه نه ورکوي چي له امله یې هغوئ په تکلیف وي حال دا چي د دې شی لپاره روپۍ وي؟
(ب) د مسجد دوکانونه د خپل ځان د ګټې لپاره په لږ کرایه ورکړې دي سره له دې چي دغه دوکانونه بل مسلمان په زیاته کرایه غواړې دا راز ځیني دوکانونه یې وداسي نامسلمانو ته ورکړې دي کوم چي پکي شراب خوري او زناوي پکي کوي حال دا چي مسلمانان د دغو دوکانونو غوښتونکې دي.
(ج) د مسجد روپۍ سره له دې چي کلیوالو منع کړې ده بیا هم یې بېله ضرورته لګوي
(د) د مسجد د آمدنۍ او خرڅ حساب سره له سختې غوښتنې بیا هم نه کوي.
(هـ) د مسجد حجره پخپل ځاني کارونو کې استعمالوي د داسي سړی تولیت روادی، که نه؟ او که کلیوال د ده په لیري کولو کې سستي کوي نو د هغوئ په هکله حکم څه دی؟ (۲۵۵/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: داسي سړی متولي ساتل صحیح نه دي او عزلول یې واجب دي لکه چي په درمختار کې راغلي دي: وینزع وجوبًا (بزازیة) لوالواقف (درر) فغیره بالاولی غیرمأمون اوعاجزا اوظهربه فسق الخ (۱) وفی الشامی عن الاسعاف: ولایولی الا امین قادربنفسه اوبنائبه لان الولایة مقیدة بشرط النظرولیس من النظر تولیة الخائن لانه یخل بالمقصودالخ ـ ۱ او سره له قدرت درلودلو د کلیوالو سستي کول ناروادي اما که دوئ قدرت نلري یا په دې کې فتنه وي نو مجبوري ده فقط.

سوال: (۲۱۷) که زید په بدنیت سره د وقف مال خپل ملک جوړول غواړې او په امانت کې خیانت کوي نو څه حکم دی؟ (۱۹۵۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: زید په دې صورت کې فاسق او ګنهګاریږي او که دی د وقف متولي دی نو د عزل وړ دی فقط.

(۱) الدروالردللشامی (۳/۴۲۱) کتاب الوقف، مطلب یأثم بتولیة الخائن ط رشیدیه

Maktaba Tul Ishaat.com

پخپله متولي جوړشوی ليري كول

سوال: (۲۱۸) يوسړی دخپل جائدادله آمدني ځخه اتمه برخه دآمدنی وقف كړه اويوه دوصيت پاڼه يې وليكله چې پكي وقف كوونكی دهغه دصرفولوتفصيل هم وبنووی اووده متوليان يې هم وروټاكل دصرفولوتفصيل يې داسي دی له كاله پنځويشت روپۍ مكې ته اوپنځويشت روپۍ مدينې ته وليږي له دې وروسته چې ځه پاته شي هغه دخيره كار، طالبانو، څاه اونوردخيرپه كارونكوكې لګولواختيارو متوليانوته وركوم اودوئ دې پخپل ژوندكې متوليان وټاكي، ځكه نومتوليانو دوصيت دپاڼې سره سم آمدني ولګوله په متوليانوكې يودوقف كوونكې زوئ اوبل وراره وودواړه متوليان يوپه بل پسې وفات شواوپخپل ژوندكې يې څوک متولي ونه ټاكی بلكي ددوهم متولي چې دوقف كوونكې وراره ووده له وفات وروسته ده بچيانودوقف آمدني پخپل اختيارد وصيت دپاڼې په خلاف ولګوله آيادغه متوليان دتسليمولووړدي، كه نه؟ اودوقف دپاڼې په خلاف ددوئ صرفول روادي، كه نه؟اوهغه آمدني له دوئ ځخه اخستل كيداى شي، كه نه؟ اودوقف كوونكې كوم اولادچې اوس موجوددی هغوئ داسي كولاى شي چې دغه پخپله جوړشوي متوليان ليري كړي نورمتوليان وټاكي ياپخپله متوليان شي؟ (۴۵۴/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: په درمختاراوشامي كې راغلي دي:مراعاة غرض الواقفين واجبة۔۱ شرط الواقف كنص الشارع ـ(۲) نوددغورواياتونوسره سم دوقف كوونكې دشرط په خلاف دغه آمدني صرفول روانه دي اماكه وقف كوونكى دخيرپه كاروكې دصرفولوليكلې وي نومتوليانوكه كوم دخيرپه كاركې صرف كړي چې دوئ دخيركاروبالونوپردوئ ضمان نشته دوقف كوونكې په اولادوكې چې كوم اهل وي هغه دمتولي كېدولپاره زيات حقداردی ومادام احديصلح للتولية من اقارب الواقف لايجعل المتولي من الاجانب الخ۔(۳) (درمختار) ولاية نصب القيم الى الواقف ثم لوصيه الخ۔ ۴ (درمختار) نوددې قاعدې سره سم دوقف كوونكې په اولادوكې چې كوم څوک اهل وي هغه متولي وټاكي اوحالا چې كوم پخپله متولي جوړشوی

(۱) الشامی (۳/ ۴۲۴) كتاب الوقف، مطلب مراعاة غرض الواقفين واجبة الخ ط رشيديه.
(۲) الدرمع الرد (۳/ ۴۵۲) كتاب الوقف، مطلب فی قولهم شرط الواقف كنص الشارع ط رشيديه.
(۳) الدرمع الرد (۳/ ۴۵۰) كتاب الوقف، مطلب لايجعل الناظرمن غيراهل الوقف ط رشيديه.
(۴) الدرمع الرد (۳/ ۴۴۸) كتاب الوقف، مطلب ولاية نصب القيم الا الواقف الخ ط رشيديه.

دی هغه لیري کړي که دی دوقف کوونکې دشرط په خلاف متولي جوړشوی وي خوکله چي وقف کوونکی ومتولیانو ته اختیارورکړی ووچي دوئ له خپل لوري بل څوک هم متولي ټاکلای شي نو که دوهم متولي کوم چي دوقف کوونکې وراره وو له خپل اولاده څوک متولي وټاکي نوهغه متولي شوخو که هغه خائن وي نوعزل کېدای شي فقط.

چنده ورکوونکي متولي اومهتمم لیري کولای نشي ؟

سوال: (۳۱۹) (الف) آیاکوم سړی صرف دچندې وتحریک ته یاپه چنده کې دیوې دوو روپیو په ورکولو دکوم مسجدباني یامتولي لیري کولای شي ؟

(ب) کوم سړی چي هیڅکله په کوم مسجد کې هیڅ ډول مرسته نه وي کړې صرف په دې وجه چي زیاتره خلګو مالک اودمسجدوباندي ته دمسجددتعمبرلپاره څه چنده ورکړې ده دمهتمم اودمسجدداني دلیري کولو اختیارده ته شته ؟ اوآیادی دخپلې خوښې سره سم کوم متولي ټاکلای شي ؟(۱۱۲۲/ ۴۷ـ۱۳۴۳هج)

ځواب: (الف) نه یې شي لیري کولای په درمختارکې راغلې دي فلومأمونا ـ(۱) لم تصح تولیة غیره الخ ـــ۱ اوپه شامی کې دي : قال فی شرح الملتقی معزیاالی الاشباه لایجوز للقاضی عزل الناظر المشروط له النظربلاخیانة الخ ـ۱ (شامی دریېم ټوک)

(ب) له پورته عبارت څخه څرګندشوچي په موجوده حالت کې وهیچاته دمسجددباني اومهتمم دلیري کولواختیارنشته اودارروانه دی چي دی بېله کوم خیانت لیري کړي بل متولي وټاکي لکه چي له یادشوې عبارت فلومامونالم تصح تولیة غیره څخه ښکاره ده.

وقف شوی جائدادپخپلوځاني کارونوکې استعمالوونکې متولي لیري کول

سوال: (۳۲۰) دسرای انارکلی لاهوراونوروالوسوالیودوقف جائدادآمدني پخپلوځاني کارونوکې صرفوي داسي متولیان لیري کول ضروري دي ،که نه ؟ اوله دې وروسته دمتولي کېدوحق زیات دچادئ ؟ دعامومسلمانانواوکه دوقف کوونکې دوارثانو ؟اوپه دې کې دعامو مسلمانانومرسته کول ضروري دي که به صرف دوقف کوونکی وارثان کوي ؟(۱۷۸۲/ ۱۳۳۵هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دداسي خائن متولي لیري کول واجب دي وینزع وجوبًا (بزازیة) لوالواقف (درر) فغیره بالاولی غیرمأمون اوعاجزااوظهربه فسق الخ (۱) وفی الشامی عن الاسعاف: ولایولی الا امین وقادربنفسه اوبنائبه لان الولایة مقیدة بشرط النظرولیس من النظر تولیة الخائن لانه یخل بالمقصود الخ۔(۱)
اوترڅوچي دوقف کوونکي په خپلوانوکي کوم څوک دتولیت صلاحیت لري اومتولي جوړېدوړوي بل څوک متولي مه ټاکئ له خپلوانوڅخه څوک متولي وټاکئ په درمختار کي راغلي دي ومادام احدیصلح للتولیة من اقارب الواقف لایجعل المتولی من الاجانب الخ ـ (۲) اودخائن متولي له لاسه دوقف په ایستواودکوم نیک اوصالح شخص په متولي ټاکلوکي پرعامومسلمانانومرسته کول لازم دي فقط.

تارياک خوړوونکي عزلول

سوال: (۲۲۱) که کوم متولي دناروغۍ په وجه افیون استعمالوي نودده پرځای بل څوک متولي ټاکلای شو، که نه؟ (۱۳۴۲/۳۲۳هج)
ځواب: افیون خوړوونکی اوددې عادې سړی دمتولي کېدواهل نه دی باید کوم بل دیندار، نیک اومتقی شخص متولي وټاکل شي.

له کوم متوي څخه چي خلګ خوشحاله نه دي هغه بایدلیري شي

سوال: (۲۲۲) دجامع مسجدحفظ القرآن چي کوم متولي دی له ده څخه دانتظام نه کولوپه وجه زیاتره خلګ ناخوښ دي اودی عزلول غواړي اووه، اته کسان داغواړي چي متولي صاحب دې پرخپل ځای پاته وي که متولي پخپله خوښه لیري نه شونومحکمې ته به سره ځواومتولي صاحب وایي چي که پربښوول ګناه نه وي نوزه یې پرېږدم په دې صورت کي متولي بایدلیري شي، که نه؟ (۱۳۹۹/ ۱۳۴۳هج)

(۱) الدرالمختاروالشامی(۳/۴۲۱) کتاب الوقف، مطلب فی شروط المتولی ط رشیدیه
(۲) الدرالمختارمع الشامی (۳/۴۵۰) کتاب الوقف، مطلب لایجعل الناظرمن غیراهل الوقف ط رشیدیه.

ځواب : کله چي له نوموړو متولي څخه زیاتره خلګ دمدرسې دانظام نه کولوپه وجه ناخوښه دي اودده په پاته کېدوسره دزیان ،جګړې اومحکمې ته دتلواو نوروو بره ده نوداسي متولي بایدلیري شي اوپه لیري کېدوپرده هیڅ ګناه نشته بلکې ثواب لادی دمسلمانانوله جګړې اومحکمې ته دتلوڅخه خوندي کول په دې صورت کې حاصلیږي اوبې اتفاقي پخپل مینځ کې جګړه اومخالفت ډیربدده ،څکه نوکومه رأیه چي دزیاترو خلګوده اونوموړی متولي دوئ نه خوښوي نوداسي متولي بایدلیري شي فقط.

سوال : (۲۲۳) دیوه مسجدمتولي ځیني خلګ لیري کول غواړې اوځیني یې نه غواړي نوشرعًا بایدڅه وشي ؟(۱۴۵۷/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : که په دغه متولي کې کوم شرعي عیب شته یعنی دی خائن دی اودمسجدانتظام دی نشي کولای نودی عزلول پکاردي اوکه داسي نه دی نودده دعزلولوچاته حق نشته.

که یومتولي بل متولي عزل کړي

سوال : (۲۲۴) زیدیوویران اوناآبادمسجدودان کړاوخاص پخپل جبب یې دمسجدترمیم اوپراخوالی وکړدده له وفات وروسته دده زوئ عمرهم دخپل پلارله وصیت سره سم ددې مسجدخدمت پرخپله غاړه واخست اودارازیې تردیرشوکلونوپورې دغه ذمواري ترسره کوله دعمردانتظام په زمانه کې یومسلمان یومکان دمسجددارتیاوولپاره وقف کړاونوموړی عمراوبکریې متولیان وروټاکل خودوقف شوې جائدادانتظام هغه رنګه دعمرپه لاس کي وواوعمرپخپل ښه انتظام کولودوقف شوې جائدادآمدني زیاته کړه مسجدیې پراخ کړنوی چت(بام) اومناره یې پرجورکړل غولی یې پراخ کړدمسجدمصر فونولپاره یې بازارجوړکړدوقف شوې جائدادآمدني دري روپۍ دمیاشتې وي اوس پنځویشت روپۍ دمیاشتې دي دآمدني دزیاتوب په لیدودبکرپه زړه کې طمع پیداشوه ده ځوکسان دخپل خان ملګري کړل دمسجدزوړاوپخوانی خادم اومتولي عمریې دمسجدله جائدادڅخه بې برخې اوعزل کړپخپله یې قبضه ورباندي وکړه په دې صورت کې وعمرته پربکرترجیح شته ،که نه ؟ اودخیانت اونورو(کوم چي داهل کېدوضددی) نه ثابتېدوپه صورت عمرلیري کول اوبکرده پرځای ټاکل شرعًا دعمرحق وهل دي ،که نه ؟(۱۲۱۷/ ۱۳۳۷هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب : په ردالمحتارکې راغلي دي : ولايولی الامين الخ ـ(۱) دد ې حاصل دادي چي متولي دې هغه سړی وټاکل شي کوم چي امانتداروي اوپرانتظام کولو قدرت لري اوداهم دفقهې په کتابونوکې ليکلې دي چي ببله خيانته متولي عزل كول صحيح نه دي اودمكان وقف كوونكى چي كله عمراوبكردواړه متوليان وټاكل نوددواړوپه رأيه دتوليت كارترسره كېدل پكاردي دكوم يوه ببله خيانته كولوعزلول صحيح نه دي.

وقف كوونكى متولي ببله كومې وجې هم عزلولای شي

سوال : (۲۲۵) رحم علی څه مځكه دالله رب العزت په نامه وقف كړه اودتوليت حق يې نسل ترنسل وذاكرعلی ته دوقف دپانې په وسيله وسپاري قبضه يې وركړه دخيانت له ثابتېدوپرته دنوې خوابدتياپه وجه رحم علی وقف كوونكى داغواړي چي ذاكرعلی متولي نه شي پاته خودكلې نورخلګ دذاكرعلی په متولي كېدوخوښ دي په پوښتل شوې صورت كې ورحم علی ته كوم حق دوقف مځكې دتوليت څخه دمتولي ذاكرعلی ليري كولوشرعًا شته .كه نه ؟(۲۲۱۵/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : په درمختاركې راغلي دي ولاية نصب القيم الی الواقف قال فی الشامی : قوله ولاية نصب القيم الخ قال فی البحرقد مناان الولاية ثابتة مدة حياته وان لم يشترطهاوان له عزل المتولی الخ(۲) (شامی ۳/ ۴۰۹) وفيه : قبله واماالواقف فله عزل الناظرمطلقابه يفتی الخ (۳) (ص : ۳۸۲) نومعلوم شوچي وقف كوونكى رحم علی ببله كومې وجې هم متولي عزلولای شي.

دوقف كوونكې له وفات وروسته دده دټاكلي متولي جلاوالي

سوال : (۲۲۲) (الف) له څومتوليانوڅخه وقف كوونكې زيدخپل شريک متولي وټاكى اوسل روپۍ تنخواه يې وروګوله نودوقف كوونكې له وفات وروسته زيدله دغه توليت څخه ليري كېدای شي .كه نه ؟

(ب) كوم اختيارات چي وقف كوونكې وزيدته وركړې دي هغه دوقف كوونكې له وفات وروسته ختميږي .كه نه ؟

(ج) دوقف كوونكې له وفات وروسته پروقف شوې جائدادمقدمه وشوه اوزيدكوشش كاووخوترديرې زمانې يې قبضه ورباندې راڼغله څه زمانه وروسته پروقف شوې جائداد سره له آمدنې قبضه راغله څومره

---

(۱) الشامی (۳/۴۲۱) كتاب الوقف ، مطلب فی شروط المتولی ط رشيديه.

(۲) الدرمع الرد (۳/ ۴۴۸) كتاب الوقف . مطلب ولاية نصب القيم الی الواقف.

(۳) ردالمحتار(۳/ ۴۲۲) كتاب الوقف ، مطلب فی عزل الناظر ط رشيديه.

موده چي ورباندي قبضه نه وه دهغه مودي تنخواه اخستلای شي ،که نه ؟ کله چي نوربر خي درلودوونکې دوقف کوونکي له خوښې سره سم برخې وړي ؟ (۷۷۱/ ۱۳۳۹هج)

ځواب : (الف) داخبره منل شوې ده اودفقهې په کتابونوکې ددې څرګندونه شته چي دوقف کوونکې شرطونه (کوم چي دشرعې په خلاف نه وي) معتبروي اوله هغوشرطونو سره سم عمل کول لازم دي نوزيدکوم چي وقف کوونکی شريک متولي ټاکلی دی دوقف کوونکي په ژوندکې اودوقف کوونکې له ژونده وروسته دهغواسبابوپه وجه له توليت څخه ليري کېدای شي دکوموچي پخپله وقف کوونکی څرګندونه کوي اوکه وقف کوونکی ددغواسبابوڅرګندونه هم نه وای کړې نوکومې وجې چي دمتولي دعزلولوشرعًا مقررې شوې دي په دغووجومتولي عزل کېدای شي فقهاؤڅرګندونه کړې ده چي که پخپله وقف کوونکی هم (کوم چي متولی هم دی) امانتدارنه وي اودتوليت کارپخپله يادخپل نائب په وسيله نشي ترسره کولای يادوقف مال ضائع کوي نودی به له توليت څخه ليري کيږي په درمختارکې راغلي دي : وينزع وجوبًا (بزازية) لوالواقف (درر) فغيره بالاولی غيرمأمون اوعاجزااوظهربه فسق کشرب خمرونحوه اوکان يصرف ماله فی الکيمياء نهربحثا وان شرط عدم نزعه اوان لاينزعه قاض ولاسلطان لمخالفته لحکم الشرع الخ وفی ردالمحتارقوله غيرمأمون قال فی الاسعاف ولايولی الا امين قادربنفسه اوبنائبه لان الولاية مقيدة بشرط النظروليس من النظر تولية الخائن لانه يخل بالمقصود وکذاتولية العاجزلان المقصودلايحصل به الخ -(۱)

(ب) ترڅوچي زيدمتولي وي اوکوم کاردده دعزل کېدوپه ده کې څرګندنه شي هغه اختيارات به ده ته حاصل وي په دې شرط چي کوم کاردشرعې په خلاف نه وي اووقف ته کوم تاوان ونه رسيږي ،خکه چي دوقف دګټې خيال ساتل مخکې دی قال فی الدر المختار: وکذايفتی بکل ماهوانفع للوقف فيمااختلف العلماء فيه الخ -۲ وفيه ايضا : لماتقرران الشرائط المخالفة للشرع جميعهالغووباطل الخ -۳ (شامی ۳/ ۳۹۰)

---

(۱) الدروالرد (۳/۴۲۱) کتاب الوقف ،مطلب يأثم بتولية الخائن ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۴۰) کتاب الوقف ، مطلب سکن المشتری دارالوقف ط رشيديه.(۳) الدرمع الرد (۳/ ۴۲۷) کتاب الوقف ، مطلب لايتبدل العامرالافی اربع ط رشيديه

Maktaba Tul Ishaat.com

(ج) دزید متولي لپاره چي کوم حق دخدمت وقف کوونکي مقرر کړی دی هغه عوض دده دخدمت او کوشش دی نوکله چي زید متولي دوقف په مقدمه کښ کوشش کوونکی وواو اخیرپای په دغه مقدمه کښ بریالی شواو وقف ثابت شونو زید دهغه زماني دتنخواه حقدار دوقف کوونکي له شرط سره سم ګرځي ،ځکه چي دوقف شرط جائز ادخوندي کول هم دده له کارونو څخه وو په درمختار کښ راغلي دي وفی الاشباه الجامكية فى الاوقاف لها شبه الاجرة اى فى زمن المباشرة الخ وفى ردالمحتار: قوله اى فى زمن المباشرة الخ يعنى ان اعتبار شبهها بالاجرة من حيث حل تناولها للاغنياء اذلو كانت صدقة محضة لم تحل لمن كان غنيا ومن حيث ان المدرس لومات اوعزل فى اثناء السنة قبل مجئ الغلة وظهورها من الارض يعطى بقدرما باشرالخ ــــ (۱) (مخ ۴۱۷) وايضا (ص: ۴۱۲ من الشامى فعلى هذا اذاترك صاحب الوظيفة مباشرتها فى بعض الاوقاف المشروط عليه فيها العمل لايأثم عندالله تعالى غايته انه لايستحق المعلوم الخ (۲)

دمدرسي باني اومهتمم عزلول

سوال: (۲۲۷) بکر یوه مدرسه دمذهبي تعليم لپاره جوړه کړه او په ودانولو کښ یې خپلې روپۍ ولګولي او سفرونه یې وکړو چندې یې راټولې کړې دتعمیر او تعلیم کارېې روان کړ ګواکې سمه اسلامي مدرسه جوړه شوه بکر دمدرسې باني او وقف کوونکی او متولي په دې وجه دی چي دده چنده ترنبار او الوزیاته اوکوم څه چي به مدرسه کښ وشو دده دکوشش نتیجه ده په داسې حال کښ عام خلګ دی په زورله مدرسې ایستلای شي او قبضه وربانديي کولای شي ،که نه ؟ (۷۵۷/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: کله چي بکر باني او متولي دمدرسې دی نو بېله کوم خیانته دده عزلول اوليري کول صحيح نه دي او عزلول دخائن متولي لازم وي كمافى الدرالمختار: وينزع وجوبا (بزازية) لو الواقف (درر) فغيره بالاولى غيرمأمون اوعاجزا اوظهربه فسق كشرب خمر الخ وان شرط عدم نزعه الخ فلو مأمونا لم تصح تولية غيره اشباه

(۱) الدرالمختار وردالمحتار (۴۵۷/۳) كتاب الوقف، مطلب: الجامكية فى الاوقاف ط رشيديه.
(۲) الشامى (۴۵۷/۳) كتاب الوقف، مطلب المفهوم معتبر: فى عرف الناس والمعاملات والعقليات ط رشيديه
(۳) الدرالمختار مع الشامى (۴۲۱/۳) ، كتاب الوقف، مطلب يأثم بتولية الخائن ط رشيديه.

دوقف کوونکې تاکلي امام اومتولي دمسجدباني نشي عزلولای

سوال: (۲۲۸) یو سړی خپله مځکه صرف دالله تعالی په نامه دمسجد لپاره ببله کوم شرط لګولو وقف کړه یو متقی عالم یې امام اومتولي ددې وقف کړې مځکې وټاکی متولي په دغه وقف شوې مځکه کې په اذان اواقامت سره دجماعت لمونځ ورکړاوڅاه یې وکیندی دمسجدبنیادیې کیښودی یوبل سړی دمتولي په اجازه دمسجد دیوالونه اوچت جوړکړل اوس دغه باندي دامامت اوتولیت څخه دمتولي لیري کول غواړي نوداعزلول یې روادي .که نه ؟ اولی بالامامة وبنصب الامام والمؤذن وقف کوونکی دی که متولی اوکه باني اطلاق په حقیقت کې پربنیاد ښوونکې کیږي که پردیوالو اوچت جوړوونکې؟۳۵/۳۵-۱۳۳۲هج)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي : البانی للمسجداولی من القوم بنصب الامام والمؤذن فی المختارالااذاعین القوم اصلح ممن علینه البانی الخ (۱)بل ځای دي ولایة نصب القیم إلی الواقف الخ - (۲) دارانګه په درمختارکې راغلي دي ومادام احدیصلح للتولیة من اقارب الواقف لایجعل المتولی من الاجانب الخ ـ (۳) همداسي په درمختارکې راځي بنی علی ارض ثم وقف البناء قصدابدونهاان الارض مملوکة لایصح وان موقوفة علی ماعین البناء له جازتبعااجماعًا ـ ۴ له دې اخیرني روایت څخه معلومیږي چي وقف کوونکی کوم ببل وي اوبانی ببل داهم صحیح دي اوباني هغه دی کوم چي تعمیرکوونکی اومسجد جوړوونکی وي خووقف کوونکی چي کوم څوک متولي ټاکلی دی هغه دغه دوهم بانی نشي عزلولای اماکه هغه امام وردامامت نه وي اوکلیوال اولمونځ کوونکي دمسجدکوم دامامت ورسړی مقررکړي نودوئ یې کولای شي فقط.

دوقف کوونکې دبچیانوامام اومؤذن عزلول

سوال: (۲۲۹) یو سړی څه مځکه دمسجد لپاره وقف کړه په قبضه کې یې ورکړه څوکاله وروسته وقف کوونکي

(۱) الدرالمختارمع ردالمحتار (۳/ ۴۵۴) کتاب الوقف . مطلب فی الوقف المنقطع الاول والمنقطع الوسط ط رشیدیه.

(۲) الدرالمختارمع الرد (۴۴۸/۳) کتاب الوقف . مطلب ولایة نصب القیم الی الواقف الخ ط رشیدیه.

(۳) الدرمع الرد(۴۵۰/۳) کتاب الوقف . مطلب لایجعل الناظرمن غیراهل الوقف ط رشیدیه

Maktaba Tul Ishaat. com

(۴) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۲۸) کتاب الوقف ، مطلب فی وقف البناء بدون ارض ط رشیدیه.

وفات شواوس دوقف کوونکي زامن غواړي چي داامام اومؤذن له قبضې څخه وقف شوي مځکه پخپل ملک اوتصرف کي راولي اوامام اومؤذن بېله شرعي عذره عزل کړي اوبل امام اومؤذن وټاکي اودوقف شوي مځکي له آمدني څخه ددوئ تنخواه مقرره کړي اودتو ليت په اړه وقف کوونکي څه ليکلي نه دي اونه يې څوک په خوله متولي ټاکلی دی ٹوپه دې صورت کي دوقف کوونکي بچيان وقف شوي مځکه پخپل تصرف کې راوستلای شي .که نه ؟ اوله قصوره پرته داامام اومؤذن عزلول صحيح دي ،که نه ؟ اودمځکي امام له اجازې پرته دبل امام امامت روادی .که نه ؟ (۱۹/ ۱۳۳۵هج)

ځواب : په درمختارکي راغلي دي : قوله البانی اولی من القوم بنصب الامام والمؤذن فی المختار۔۱ په شامی کي راغلي دي البانی للمسجداولی وکذاولده وعشيرته اولی من غيرهم اشباه ــ۱ وفی الدرالمختارايضا : ومادام احديصلح للتولية من اقارب الواقف لايجعل المتولی من الاجانب الخ ــ۲ له دغورواياتونوڅخه معلوم شوچي په پوښتل شوي صورت کي دوقف کوونکي واولادوته اختياردی چي مځکنی امام اومؤذن ليري کړي بل امام اومؤذن وټاکي اومتولي بايددوقف کوونکي له اولادوڅخه څوک وټاکل شي فقط والله تعالی اعلم

دامام اومؤذن دټاکلواوليري کولوحق دچادی ؟

سوال : (۲۳۰) له ډيري مودې يومسجدجوړشوی دی له هغه زماني څخه دهغه داطريقه راروانه ده چي امام اومؤذن به دټولومسلمانانوپه خوښه ټاکل کېدل اوليري کېدل لړوخت کيږي چي دمسجددباني وارثان په مسجدکي خپلې .خپلې برخې ثابتوي څوک وايي چي زمادانيمه ده څوک وايي زمادادريمه ده علی هذاالقياس اوبل داهم وايي چي زموږ مشرانوجوړکړی دی چي موږڅوک وغواړوهغه مقررولای شي اوڅوک وغواړوهغه ليري کولای شوکه څه هم ټول مسلمانان ددې مخالف دي خوځيني کسان ، دامسجدپه حکم کي دشرعي مسجددی .که نه ؟ (۱۵۳۲/ ۱۳۳۷هج)

(۱) الدرمع الرد(۳/ ۴۵۴) کتاب الوقف ، قبيل مطلب فی الوقف المنقطع الاول والمنقطع الوسط ط رشيديه.
(۲) شرح تنويرالابصارمع الرد(۳/ ۴۵۰) کتاب الوقف مطلب لايجعل الناظرمن غيراهل الوقف ط رشيديه.

ځواب: دمسجد دباني ووارثانو ته بښکه دامام اومؤذن دټاکلو اوليري کولوحق شته اماکه قوم زيات وړاونيک سړی وټاکي نوهغه مخکي دی په درمختارکښ راغلي دي : البانی للمسجداولی من القوم بنصب الامام والمؤذن فی المختارالااذاعین القوم اصلح ممن عینه البانی الخ (درمختار) قوله البانی اولی وکذاولده وعشیرته اولی من غیرهم اشباه۔۱ (شامی) فقط.

دوقف کوونکي دشرطونو په خلاف عمل کوونکي متولي عزلول

سوال: (۲۳۱) يوسړی يوجائداددشرعي قاعدې سره سم وقف کړاوځوشرطونه يې دوقف په پاڼه کښ ليکلي دي ځيني متوليان ددغوشرطونوپه خلاف عمل کوي چي پکي دخيانت اندېښنته ده دشريعت څه حکم دی ؟ (۳۲/۴۸۷-۱۳۳۳هج)

ځواب: دغه جائدادوقف شووقف کوونکی چي کوم شرطونه قطعي کړې دي دهغوئ عملي کول ضروري دي اوله متوليانوڅخه چي څوک دانه عملي کوي هغه دي ليری کړل شي امانتداراوپرتصرف کولوقدرت درلودوونکی دې متولي وټاکل شي چي دوقف کوونکې له شرطونوسره سم عمل کوونکی وي په درمختارکښ راغلي دي:

وينزع وجوبًا (بزازية) لوالواقف (درر) فغيره بالاولی غيرمأمون اوعاجزا......... وان شرط عدم نزعه وفی الشامی قال فی الاسعاف ولايولی الاامين قادربنفسه اوبنائبه لان الولاية مقيدة بشرط النظروليس من النظرتولية الخائن لانه يخل بالمقصودوكذاتولية العاجزلان المقصودلايحصل به الخ ـــ ۲

دمسجدپرمتولي بدګماني کول

سوال: (۲۳۲) يوسړی دمسجدمتولی دی اوپه مسجدکښ خرڅ هم کوي په دې وجه چي زه دمسجدمتولي وټاکل شم دداسي سړي په هکله څه حکم دی ؟ له توليت څخه يې ليري کولای شو ،که نه ؟ (۱۳۳۸/۳۳۵هج)

(۱) الدرالمختاروالشامیؒ(۳/ ۴۵۴) كتاب الوقف . قبيل مطلب فی الوقف المنقطع الاول والمنقطع الوسط ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارورد المحتار(۳/ ۴۲۱) كتاب الوقف . مطلب فی شروط المتولی ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: پرکوم مسلمان بدګماني کول ناروااوګناه ده قال الله تعالی [یاایهاالذین آمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن ،ان بعض الظن اثم ـ ۱] نوداسي ګمان نه دی پکارچي کوم سړی په مسجدکې څه لګوي هغه دریااونامه لپاره کوي یادمتولي جوړېدوپه نیت یې کوي اوکله چي دی له مخکې څخه متولي دی نوددې طمع نسبت دده طرفته څرنګه کیږي لنډه داچي بدګماني کوونکی عاصی اوګنهګاردی اوڅوک چي دمسجد متولی دی هغه بې له کوم خیانته له تولیت څخه نشي عزل کېدای.

(۱) سورة حجرات آیت: ۱۲.

پربچيانودوقف کولوحکمونه

پربچيانووقف کول شرعًا صحيح دی

سوال: (۲۳۳) پراولادووقف کول جائزاوصحيح دی ،که نه ؟ (۱۵۴۲/ ۳۲-۱۳۳۲هج)

خواب: پربچيانو وقف شرعًا صحيح دی په دې شرط چې په پای کې داخرگندونه وي چې که له بچيانو څخه باقي پاته نه شونو پرمسکينانو اوناوسودې ولگول شي.

سوال: (۲۳۴) دمسجدونواونوروخيرله کارونوپرته دخپلوبچيانولپاره جائداد وقفول روادي ،که نه ؟که زيدخپل ټول جائدادداسي وقف کړی وي چې دټول جائدادمتولي به دده مشرزوی وي اودمشرزوی له مرگ وروسته به دهغه مشرزوی وي اوترڅوچي دمشرزوی بچيان موجودوي نورزامن به په جائدادهيڅ کارنلري ؟ (۲۱/۱۳۴۰هج)

خواب: پربچيانووقف شرعًا روادی دوقف کوونکې شرطونه ټول معتبراوورډعمل دي نوددرېيو شرطونوسره سم عمل کول ضروري دی کمافی کتب الفقه : شرط الواقف کنص الشارع (الشامی ۲/ ۵۰۸ کتاب الوقف)

سوال: ۲۳۵) زيدخپل جائدادپربچيانووقفول غواړي ترڅوجائدادقائم وي متولي به دده له نارينه اولادوڅخه وي اوله آمدني څخه به هريوه ته برخه ورکوله کيږي جائداددي وېشل کيږي نه جائداددې گډيوځای دمتولي ترڅارنې لاندې وي زيدغواړي چي داستو گنې کورونه اوکورنی سامان وزامنوته په ملک ورکړي ،ځکه چي لوڼوته جهيز(په واده کې دپلارله لورې سامان) ورکول کيږي اوددوی دخاوندانوکورونه دوی ته ورکول کيږي دکښت له جائدادڅخه څه برخه جلا کړي هغه آمدني خوندي کړی چي نورجائدادپه رانيسي ووقف جائدادته يې ورگډکړي اوجائدادبه زيات شي په تفصيل سره جواب راته ولیکئ ؟(۸۴۹/ ۱۳۴۵هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: پر اولادو وقف کول شرعًا روا دي خومره جائداد چي مالک وقف کړي هغه ټول وقف کيږي او اصل دهغه به قائم وي کوم وارث يې وېشلای نه شي او خرڅول، په ګرو ورکول او نورنشي کولای اوده وقف کړی جائدادآمدني چي څرنګه وقف کوونکي وېشل وغواړي شرطولای يې شي اوليکلای يې شي، څکه چي دوقف کوونکي شرطونه شرعًا معتبروي بلکي په درمختاراونوروکي ليکلي دي شرط الواقف کنص الشارع (الشامی ۲/ ۵۰۸کتاب الوقف) يعنی وقف کوونکی چي آمدني دوېشلواونوروپه اړه کوم شرطونه وليکي هغه عملي کول لازم وي نوداشرط هم جائزدی چي دوقف له آمدني څخه دومره آمدني خوندي کړله شي چي نورجائدادپه هغه رانيسي ووقف ته يې ورګډکړي اودومره آمدني دې وفلانۍ مدرسې ته ورکوله شي اوله پاتي آمدني څخه دې وفلانی . فلاني سړی ته دومره ورکول شي داټول صحيح دي اوکه داستوګنې جائدادا وکورنی سامان له وقف څخه بېل کړي اووقف يې نکړي بلکي ووارثانوته دمالک جوړلوپه حيث ورويشي نوپه دې کې داضروري ده چي انجونوته هم برخه ورکړي ،څکه چي په مالک جوړولواو هبه کې داجائزنه دي چي انجونوته يې ورنکړي په دې وجه چي دې ته دجهيزسامان ورکول شوی دی اودې ته دخاوندا ونوروله لورې کورورکول کيږی دغه وجه ددوئ دحق دساقطېدوشرعًا نه ده اوداسي کول جائزنه دي چي څيني بچيانوته يې ورکړي اوځينوته نه په حديث شريف کې ددې منع راغلې ده اورسول الله صلی الله عليه وسلم ودې ته ظلم اوتېری ويلې دي اماکه مکان اونورهم وقف کړي اودزامنولپاره داستوګنې حق وليکي نوداسي کېدای شي اوځرګندونه دې وي چي کله دټول داستوګنې اوکښت دجائداد دوقف په پانه کې ليکل اوپه حکومت کې رسمي کول وشي نوبياهغه داستوګنې جائدادهم وقف کيږي اودچاملک په دې کې نه پاتيږي امااداستوګنې حق وقف کوونکې څرنګه وغواړي ليکلای شي چي فلانی سړی دی په فلانی مکان کي اوسيږي اوفلانی په فلانی مکان کي خودوقف په پانه کې ترليکلووروسته هغه مکان له وقف څخه نشي وتلای اودنقل کېدوونکي سامان په وقف کې اختلا ف دی دغه سامان په وقف کې مه داخلوئ دابېله وقف وټولوبچيانواوزامنوته هبه کړئ اودروي ويشئ اوهبه له وېشلوورو سته وکړئ چي داشي دفلانی شواوداشی دفلانی شوپه دې کې لوني ورګډې کړئ اودوقف له آمدني څخه کومه برخه اوروپۍ چي وغواړئ دانجونولپاره يې مقررې کړئ چي ترمرګه دې ورديئ ته دوقف له آمدني څخه دومره ورکول شي داشرط هم صحيح کيږي اوددې دآمدني برخې معلومولای شي اوچاته چي غواړي نسل

پرنسل يې وروليکئ اوچاته چې غواړئ ترمرګه يې وروليکئ داټول جائزدي په دې کې په دې شرط چې نيت سم وي هيڅ مواخذه نشته فقط.

سوال : (۲۳۲) يوسړی پراولادودارازوقف وکړچې ماخپل ټول جائدادهرډول پربچيانوو قف کړاواقرارکوم چې زماله مرګه وروسته به زمادجائدادآمدني زمابچيان اوبنځې دشرعي برخوسره سم ويشي خودوئ ته به دجائدادوبښلو ياانتقالولو حق نه وي ترڅوچې زمايه بچيانوکې څوک باقي پاته وي ترهغوبه آمدني پردغه جائدادلګيږي کله چې .دوقف کوونکې دنسل لړۍ ختمه شي اوهيڅوپاته نشي نودجائدادآمدني پردينې يتيم خانه ،ناوسواوطالبانوصرفوي داوقف صحيح دی ،که نه ؟(۱۱۷۰/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب : دې وقف ته باطل ويل صحيح نه دي ،ځکه چې داوقف منجز(فعلا) دی معلق (ځنډمن) وقف نه دی ،ځکه چې په سوال کې داعبارت شته چې ماخپل ټول جائدادهرډول پربچيانووقف کړاواقرارکوم الخ دوقف کړله لفظ څخه ښکاره دي چې ده وقف وکړله وقفولووروسته دااقراردی کوم چې مخته ليکلی دی ،ځکه نودوقف په صحيح کېدوکې هيڅ شک پاته نه شودمصرفونوتشريح وروسته کوي .ځکه نوداوقف معلق نه دی وقف سمدستي وشونوله دغوالفاظوڅخه ښکاره دی چې وقف کوونکی خپل جائدادهغه وخت وقف کړی دی اوله خپل مرګ وروسته په اړه يې داليکلې دي چې زمابچيان اوبنځې دې دشرعي برخوسره سم وويشي اوکله چې داوقف دروغتياپه حالت کې شوی دی نوټول وقف صحيح دی پخپل ژوندکې چې وقف کوونکی څرنګه غواړي هماغسې دې آمدني صرفوي دده له مرګه وروسته به يې دده اولاداوبنځه دشرعي برخوسره سم ويشي په درمختارکې راغلي دي: وان يكون قربة فى ذاته معلوما منجزا_(۱) واكتفى ابويوسف رحمه الله بلفظ موقوفة _(۲) اوداڅرګندونه شته چې په وقف کې دامام ابويوسف رحمه الله پرقول فتوی ده فصل فيمايتعلق بوقف الاولادجعل ريعه لنفسه ايام حياته ثم وثم جازعندالثانى (اى ابويوسف رحمه الله) وبه يفتى دررقوله ثم وثم حكاية لمايذكره الواقف من العطف بثم فى وقفه كقوله ثم من بعدى على اولادى ثم على اولادهم الخ_(۳) (شامی) فقط.

(۱) الدرالمختارمع الرد (۳۹۴/۳)کتاب الوقف و شرائط الوقف ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارمع الرد (۳۹۳/۳) کتاب الوقف ، قبل شرائط الوقف ط رشيديه.
(۳) الدرالمختاروالشامی (۴۷۸/۳) کتاب الوقف و فصل فيمايتعلق بوقف الاولاد ط رشيديه

Maktaba Tul Ishaat. com

پراولادودوقفولوشرعي طريقه

سوال: (۲۳۷) زه خپله مخکه پربچیانووقفول غواړم چي زماله مرګه وروسته داعملي شي دجائدادآمدنی متولي خپل یوزوي غلام نبی ګرځوم په دې کې کوم، کوم شرطونه باید و لیکل شي؟(۴۵۱/۳۵-۱۳۳۲هج)

جواب: پراولادووقف صحیح دی نوکه پراولادودوقف کولومواراده وي اوپخپل ژوندکې موپخپله ورځخه داستفادې کولواراده وي نودارنګه وقف وکړئ چي مافلانی جائدادیعنی سرای ،مځکه اونوراللہ تعالی لپاره وقف کړل دغه رنګه چي پخپل ژوندکې به ددغه جائدادپخپله متولي یم اوګټه زه پخپله کاروم یابه پخپله رأیه صرفوم اوزماوروسته دې زماداولادوفلانی اوفلانی یاداولادوه اولادته یانوروخپلوانوته دغه رنګه وویشل شي اوزماوروسته به متولي زمافلانی .فلانی زوئ وي اوهغه به داسي عمل کوي مثلا دومره به ځان ته راګرځوي اودومره به پرفلانی و فلاني اولادواوخپلوانو وېشي لنده داچي کوم شرطونه موخوښ وي په پای کې داولیکئ چي که خدای مه کړه زماله اولادو، اوخپلوانوځخه څوک باقي نه شي پاته نودوقف کړې جائدادګټه پرمسکېنا نو وویشئ داشرط دوقف دصحیح کېدولپاره ضروري دی چي په پای کې دمسکېنانواو نا وسویادونه وشي اوکه پخپل ژوندکې دخپلوزامنومتولیان جوړول غواړئ نوهمداسي دې ولیکل شي داهم صحیح دی قال فی الدرالمختار: فصل فیمایتعلق بوقف الاولادمن الدرروغیرهاوعبارة المواهب فی الوقف علی نفسه وولده ونسله وعقبه جعل ریعه لنفسه ایام حیاته ثم وثم جازعندالثانی وبه یفتی کجعله لولده الخ ــ۱ فقط.

پراولادوپه وقف کولوکې دشرعي قاعدي للذکرمثل حظ الانثیین په پام کې نیول ضروري دي

سوال: (۲۳۸) (الف) دزیددوه زامن خالداوبکراودوې لونې عابده اوزاهده دي زیدخپل جائدادپراولادووقف کړهیووئده لروونکی دشرعي برخې په اندازه (یعنی له شپږوبرخو څخه څلوردهلکانوپه نامه اودوې دانجونوپه نامه کړي) متولي جوړول غواړي رواداي ،که نه؟

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۴۷/۳)کتاب الوقف فصل فیمایتعلق بوقف الاولادط رشیدیه.

(ب) زيد ته داهم معلومه شوې ده چي زيد که پخپل ژوند کې دجائدادوېش (خواکه دتوليت په صورت وي اوکه دملکيت) واولادوته غواړي نوپه داسي صورت کې به دهلک اوانجلۍ برخې برابرې وي که به هلکان ترانجونوزيات وي ؟ ددې سمون وکړئ ؟(۵-۱۷/۰۴-۱۳هج)

ځواب : (الف ، ب) پراولادووقف صحيح دی اوپه هغه کې چي څه رنګه وقف کوونکی داولادوبرخې مقررې کړې هغه رنګه به هريوه ته دوقف جائدادله آمدني څخه برخه ورکوله کيږي اوپه دې کې اختلا ف دی چي که څوک بچيانوته مال هبه (بخښنه) کول وغواړي نوآياپه نارينه اوښځينه کې به برابري کوی که به ونارينه ته دوې برخې اوښځې ته يوه برخه ورکوی د[للذکرمثل حظ الانثيين] په قاعده نودامام ابويوسف رحمه الله قول دادی چي برابري به کوي اوامام محمدرحمه الله وايي : چي نارينه ته دوې اوښځې ته يوه برخه ورکوئ په درمختارکې دامام ابويوسف رحمه الله قول اخستی دی اوپربرابري باندی يې فتوی ورکړې ده اوپه درمختارکې داهم راغلي دي چي که کوم وارث ته تاوان رسول مقصدنه وي بلکي اړتياپه اندازه کمښت اوزياتوب وکړي نوداهم صحيح دی وفی الخانية : لابأس بتفضيل بعض الاولادفی المحبة لانهاعمل القلب وکذافی العطاياان لم يقصدبه الاضراروان قصده يسوی بينهم يعطی البنت کالابن عندالثانی وعليه الفتوی الخ ای علی قول ابی يوسف رحمه الله من ان التنصيف بين الذکروالانثی افضل من التثليث الذی هوقول محمدرحمه الله ـ(۱) (شامی) دشامي له عبارت څخه داهم څرګند شوچي په دې کې صرف دافضل والی اونه افضل والي اختلا ف دی جائزدواړه دي فقط.

پراولادودوقف دصحيح کېدومهم شرطونه

سوال : (۲۳۹) يوسړی پربچيانو جائدادوقف کړخوپه ليک کې يې داونه ليکل چي کله له بچيانو څخه څوک پاتي نشي نوددې آمدني پرناوسوووېشئ نوپه دې صورت کې پراولاد وقف صحيح شو ،که نه ؟(۲۲-۱۵/۴۲-۱۳۴۷هج)

(۱) الدرالمختاروالشامی (۴/ ۵۷۳) کتاب الهبة ، قبل باب الرجوع فی الهبة ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دوقف دصحیح کېدولپاره داضروري دی چي په پا ی کي يې پر مسکينانو دصدقه کولويادونه وکړي خوکه په ليک وي اوکه په خوله وي نوپه دې صورت کي که وقف کوونکي دانه دي ويلي چي کله دبچيانولړۍ پاته شي نو وفقيرانوته دې ددې آمدني ورکوله شي نوداوقف پراولادوصحيح نه شودوقف کوونکي له وفات وروسته دده پروارثانوله شرعي برخوسره سم به وېشل کيږي اود ښځي دولورپور لومړۍ له ترکي څخه اداکول کيږي اوکه په پای کي يې پرمسکينانودصدقي کولويادونه په خوله کړې ده که څه هم ليکلي يې نه وي نو پراولادووقف صحيح شواودوقف کوونکي له شرط سره سم به عمل کيږي اودمهرپوربه دنوروپورونوپه څيردوقف له آمدني څخه داکيږي اودوقف له صحيح کېدووروسته که دزيدورونه دوقف کوونکي دشرط په خلاف دښځي معاش بندکړي نوګنهګاراوظالمان به وي كمافي الشامي وقال في الاسعاف لوقال وقفت ارضي هذه على ولد زيد وذكرجماعة باعيانهم لم يصح عندابى يوسف رحمه الله ايضا الخ - (۱) وفيه ايضا واذاافرد موقوفة وعين لايجوزبلا خلاف الخ ـ۲ (شامي)

دوقف آمدني دشرعي برخوسره سمه پراولادودوېشلوشرط لګول

سوال: (۲۴۰) (الف) حکيم وزيرعلی خپله مځکه دمزارپوردلومړۍ ښځي څخه اولادو علي حامد، سعيده اورشيده اوددوهمي ښځي لورطيبه په نامه پراولادووقف کړه ومتولي ته يې وويل چي له ماليي اوحکومتي خرڅوروسته دوقف کړې جائدادپاته آمدني دشرعي برخوسره سم پردغويادشويوبچيانونسل پرنسل پسي ووېشئ آيادوقف کړې جائدادپاته آمدني به داولي اودوهمي ښځي په اعتباروېشي که څرنګه؟

(ب) دباره بنکي اولسوالي په جائدادکي که لوني برخه لري نوڅومره؟ (۳۰۵/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: (الف) دشرعي برخوسره سم وېشلودوقف کوونکي له لوري شرط دی نودغه رنګه به پاته آمدني دوقف کړي جائدادتقسيميږي يعنی له پنځوبرخوڅخه به دوې برخي وعلی حامدته اويوه، يوه برخه وسعيده، اورشيده اوطيبه ته ورکول کيږي.

---

(۱) الشامی(۳/ ۴۰۰) کتاب الوقف، مطلب فی الکلام علی اشتراط التابيد ط رشيديه.
(۲) الشامی(۳/ ۴۰۰) کتاب الوقف، مطلب مهم فرق ابو يوسف رحمه الله بين قوله موقوفة الخ ط رشيديه.

(ب) په دې کې به هم له پنځوبرخوڅخه دوې برخې وعلی حامداویوه ،یوه برخه له دېيو انجونوڅخه وهرې يوې ته ورکول کيږي.

خپل جائدادپراولادووقفول اودآمدني دیوې دربیمې دخير په کارکې دلګولوشرط لګول

سوال : (۲۴۱) زيدخپل جائدادپربچيانووقفول غواړي اودآمدنی يوه دربیمه دخيرپه کارکې لګول غواړي نودخرڅواوترمیم له مصرفونووروسته دپاته روپیو يوه دربیمه دخير په کارکې ولګوي که دټولې آمدنی یوه دربیمه ؟ (۸۱/ ۱۳۳۹هج)

خواب : په دې کې څه څرنګه شرط وقف کوونکی وليکي چي دارنګه وشي هغه رنګه به کيږي اوهغه به جائزوي مثلاکه داشرط وليکي چي دخرڅوله ايستلو وروسته چي کومه آمدني پاته شي دهغه يوه دربیمه دخيرپه کارکې ولګوي نوداسي به کيږي اوکه دټولې آمدني ديوې دربیمې دخيرپه کارکې دلګولووليکي نوهمداسي به کيږي.

پراولادودوقف شوې جائدادآمدنې صرف به پرحقیقي اولادوويشل کيږي

سوال : (۲۴۲) بي بي سکينې خپل جائدادپربچيانووقف کړزوئ نلري دوې لونې . خاوند اوداکارزامن (ددې په خپلوانوکې ژوندي دي) داکازامن يې بې برخې کړداوقف جائزدی ،که نه ؟ اوپه دې کې دټولوبرخه لرونکوڅومره . څومره برخه ده ؟ (۴۴۱۷۵/۴۴ ـ ۱۳۴۵هج)

خواب : دارنګه وقف کول روادي اوکله چي په پوښتل شوې صورت کې ددې کوم زوئ نشته خکه دجائدادټوله آمدني ددې دلونوده له دوئ وروسته له دې څخه وچاته دخه اخستلوحق نشته رجل قال: ارضی هذه صدقة موقوفة علی ولدی ،کانت الغلة لولد يستوی فيه الذکروالانثی الخ وان لم يبق واحدمن البطن الاول تصرف الغلة الی الفقراء الخ ـ(۱) (خانية دربیم ټوک) فقط.

(۱) الفتاوی الخانية مع الهندية ۳/ ۳۱۹کتاب الوقف فصل فی الوقف علی الاولادوالاقرباء والجيران.

Maktaba Tul Ishaat. com

پراولادودوقف دآمدنی مصرفونه

سوال: (۲۴۳) (الف) پربچیانودوقف په صورت کې که څوک دزوئ اولوربرخه برابره کیږدي یادمثال په توګه له دریو څلوروورونو. وریرواونوورخه څینې دمالدارکېدوپه وجه بې برخي کړي نووقف کوونکی به ګنهګاروي، که نه؟
(ب) دزامنوپه موجوديت کې دلمسي (دلورزوئ) یالمسی (دلورلور) لپاره دوقف کړي جانداده آمدنی څخه برخه مقررول ديوي لورپه برابر؟
(ج) دلورسره دمورشريک وروړلپاره دوقف له آمدني څخه برخه مقررول اودوراره یاداکا دزوئ لپاره کوم چي عصبه دی دوقف له آمدني څخه برخه نه مقررول شرعًا صحيح دي، که نه؟ (۸۷ / ۱۳۴۲هج)

جواب: (الف) داصحيح دی اووقف کوونکي ته به دی وجه ګنهګارنه ویل کیږي-۱
(ب) داهم صحيح اوسم دی.
(ج) داټول صحيح دي دوقف کوونکي شرطونه ټول معتبراوصحيح وي. ځکه نوځرنګه چي وقف کوونکي برخي مقرري کړي هماغه رازبه وټولو خپلوانوته برخي ورکول کیږی اوپه دي کې دميراث لحاظ نشته بلکي دوقف کوونکي دشرط اعتباردی لکه چي په درمختارکې راغلي دي شرط الواقف کنص الشارع-۲

دکوم جانداددآمدنی چي دڅالپاره وعده شوې وي هغه وقفول

سوال: (۲۴۴) یوسړی دخپل زوئ نکاح په دي شرط وکړه چي ناوې کله راواده شي دمیاشتي به لس روپۍ زماله جانداد څخه اخلي اومانته به له خپل جانداد څخه دهغومره جانداد خرڅولواختیارنه وي چي آمدني يې دمیاشتي لس روپۍ وي څه موده وروسته دغه جانداد دخپل بل زوئ په نامه پراولادوقف کړنوداوقف صحيح دی، که نه؟ ماداجواب ورکړچي دټول جانداد وقف صحيح دی دی، که نه؟ ماداجواب ورکړچي دټول جاندوقف صحيح دی. (۷۲۵ / ۱۳۴۵هج)

(۱) شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع (ردالمحتار ۳: ۳۹۵) كتاب الوقف ط رشيديه
(۲) ردالمحتار (۳/ ۴۵۲) مطلب: شرط الواقف كنص الشارع ط رشيديه

ځواب: تاسو چي کوم جواب ودغه سوال ته ویلی دی صحیح دی وقف دټول صحیح شو.ځکه چي په یاده شوې اراده اووعده سره دغه جائداددده له ملک څخه نه ووتلی اودوقف دصحیح کېدولپاره دومره شرط دی چي هغه جائداددوقف کولوپرمهال دوقف کوونکي ملک وي کمافی الشامی : (قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات)افادان الواقف لابدان یکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتا ولوبسبب فاسدالخ(۱)

پراولادوپه وقفولوکي دچاحق تلفي وي نووقف کوونکي به ګنهګارشي ،که نه ؟

سوال : (۲۴۵) والدصاحب خپل جائدادپربچیانووقفول غواړي ترڅوزماحق تلفی نه وي نودی به ماخوذوي ،که نه ؟(۱۲۱۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: پراولادووقف دوقف کوونکي له شرطونوسره سم صحیح دی په دې کي دچاحق وهنه نه بلل کیږي نورداکلیه قاعده ده چي داعمالوبنسټ پرنیت دی کماوردفی الحدیث انماالاعمال بالنیات ـ۲ څرنګه چي دچانیت وي هماغسي بدله به مومي که یې نیت دکوم وارث دبې برخې کېدووي نودی دالله په دربارکي مأخوذاوګنهګاردی په حدیث شریف کي راغلې دي من قطع میراث وارثه قطع الله میراثه من الجنة یوم القیامة ـ ۳ یعنی کوم څوک چي دکوم وارث میراث قطع کړي هغه ته به دجنت میراث دقیامت په ورځ نه ورکول کیږي والعیاذبالله تعالی.

په وقف علي الاولادکي دیوه زوئ لپاره ټوله آمدني مقررول

سوال : (۲۴۲) زید خپل ټول جائداددخپل کشرزوئ په نامه وقف کړاوخپل مشرزوئ یې بې برخې کړبلکي دمشرزوئ دموریعنی دخپلې دوهمې ښځې په روپوچي یې کوم جائداد دامانت په توګه رانیولی ووکوم چي دزیددښځې ملکیت ووپخپله تصرف کوونکي قبضه

(۱) الشامی (۳/۳۹۴) کتاب الوقف ، شرائط الوقف ط رشیدیه.

(۲) عن عمربن الخطاب رضی الله عنه یقول : سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول : انماالاعمال بالنیات وانمالامرئ مانوی فمن کانت هجرته الی دنیایصیبهااوالی امرأة ینکحها فهجرته الی ماهاجرالیه (صحیح البخاری ۲/۱ ،باب کیف کان بدء الوحی .

(۳) عن انس رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قطع میراث وارثه قطع الله میراثه من الجنة یوم القیامة رواه ابن ماجه ورواه البیهقی فی شعب الایمان عن ابی هریرة رضی الله عنه (مشکوة المصابیح ص: ۲۶۶ ،باب الوصایا)

Maktaba Tul Ishaat. com

اوغلبې په اثرسره دخپلووارثانووجائدادته ورګډکړوقف يې کړآياداوقف پکې روادی ،که نه ؟(۱۴۸۰/۱۳۳۸هج)

ځواب : په وقف علی الاولادکې ديوه زوئ لپاره ټوله آمدني مـررول اودنوروزامنولپاره څه نه کوي صحيح اونافذدي يعنی وقف صحيح کيږي اودکوم زوئ لپاره چې يې آمدني مقرره کړې ده هغه ته به ورکول کيږي اودکوم لپاره چې يې هيڅ نه دي کړې هغه ته هيڅ شی نه ورکول کيږی اودبل چامځکه وقفول نه صحيح کيږي نوکومه مځکه چې دخپلې ښځې په روپۍ ددې لپاره رانيوله داهغه مځکې مالکه ده هغه ددې له اجازې پرته وقفول صحيح نه دي کمافی ردالمحتار: قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان يکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتا الخ (۱) وفی العالمغيرية فی شرائط الوقف منها الملک وقت الوقف حتی لوغصب ارضا فوقفهاثم اشتراهامن مالکهاودفع الثمن اليه اوصالح علی مال دفعه اليه لاتکون وقفاکذافی البحرالرائق رجل وقف ارضا لرجل آخرفی برسماه ثم ملک الارض لم يجزوان اجازالمالک جازعندناکذافی فتاوی قاضی خان .(۲) (۳/ ۱۹۹) فقط.

ديوه زوئ په نامه وقفول بل محرومول

سوال : (۲۴۷) ديوه سړی له دووښځوڅخه دوه زامن دي مشرهلک نژدي دنويشتو کالو دی اوکشرزوئ يې دنهوکالودی پلارناراضه شوپه غوصه کې دخلکوپه تيرايستلوپه سنه ۱۳۳۳هج کې جائداديوازي دکشرزوئ په نامه دروغتياپه حالت کې وقف کړاودمشرزوئ لپاره دوقف په سندکې وليکل چې دده اودده دمورومتوليانو ته خبرشته دده ومورته دې دمياشتې اووه روپۍ ترمرګه ورکول شي نوردوقف په ملکيت کې دوئ هيڅ اړه نلري دري مسلمان اودوه هندوان يې متوليان وټاکل دري متوليان دضداوخپلې خبرې دقائمولو لپاره وايي چې مورپه هيڅ نه يوخبردوقف په سندکې دزوئ کېدوبيانه کېدوفيصله نشته خوپه ۳۳ه کې په مکتب کې له داخلېدوترماموركېدودمشرزوئ کېدل اويوځای

اوسېدل دپلارله ليکونواوحکومتي کاغذونوڅخه ثابت دي متوليان ومشرزوئ ته تنخواه ورکوي خوپه جائدادکې برخه ورکول نه غواړي اوس پوښتنه صرف داده چې په وقف علی الاولادکې له دووزامنوڅخه صرف دکشرپه نامه وقف کېدای شي ،که نه ؟اودناراضه شوي وقف صحيح دی ،که نه ؟(۱۴۸۱/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : په درمختاراونوروکې دي : شرط الواقف کنص الشارع (الشامی ۲/ ۵۰۸کتاب الوقف) نوکه وقف کوونکې خپل ځاني جائدادوقف کړآمدني دهغه يې صرف دکشرزوئ لپاره خاص کړه نودغه آمدني به همده ته ورکول کيږي ومشرزوئ ته له دې څخه هيڅ شی نه ورکول کيږي اودکوم زوئ څخه دنارضی په حالت کې وقف کول شرعًا صحيح اونافذ دي يعنی کوم وخت چې وقف کوونکی الفاظ دوقف په خوله ووايې ياپې وليکي وقف صحيح کيږي باعث خوادډې له چاڅخه ناراضتياوي ياکومه بله وجه وي فقط.

په وقف علي الاولادکې ځيني وارثان محرومول

سوال : (۲۴۸) بکرخپل جائدادادارنګه پرخپلوبچيانووقف کړچې ځينی وارثان له خپل شرعي حق څخه محروم شول نوآيادارنګه پربچيانوچي ورڅخه دځينووارثانوشرعی حق ضايع کيږي جائزدی ،که نه ؟ که جائزنه دی نوآيادداسي شخص لپاره کوم وعيدشرعي شته ؟ اودغه ځينی وارثانوته دکوموچې حق وهل شوی دی دخپل حق اخستلواختيارشته ،که نه ؟(۵۸۹/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب : پربچيانووقف صحيح دی اوپه کوم شرط چې پربچيانووقف وشوهغه صحيح دی دکوموارثانوحق چې وقف کوونکی څومره مقررکړی دی هغه ته به هغومره رسيږي اودوقف کوونکې نيت که دحق دضايع کولووي نوددې پوښتنه به له ده څخه کيږي خووقف به دهماغوشرطونوسره سم نافذيږي کوم شرطونه چې وقف کوونکې وليکل فقط والله تعالی اعلم.

پربچيانوپه وقف کولوکې دچابرخه لږاودچادازياته مقررول

سوال : (۲۴۹) (الف) ځيني خلګ پربچيانووقف کوي خوچاته کمه اوچاته زياته برخه ورکوي ؟

Maktaba Tul Ishaat. com

(ب) پربچيانوپه وقف کې چې کله خوک پاته نشي دکوموپه نامه چې يې وقف کړې دي نووقف کوونکی وحاکم ته اختيارورکوي چې داپه نېک کارکې صرف کړي؟

(ج) دداسي جائدادمتولي کېدل جائزدي ،که نه؟ ،ځکه چې وقف کوونکې ليکلي دي چې دزوئ په نارينه کورنۍ کې دي متولي وي اوکه دده لوروي نوهغه بايدمتوليه شي؟

(د) داسي وقف پربچيانوچې کله ناجائزوي نوماتبداى شي ،که نه؟ (۲۰۹/ ۴۲-۱۳۴۷ه)

ځواب: (الف ترد) دغوتولوپوښتنولنډځواب داسي دی چې پربچيانووقف شرعًا صحيح دی اوکوم تفصيل چې وقف کوونکې دمصرفونواوبرخومعلوم کړهغه ته اعتبارشته که څه هم دچالپاره کم اودچالپاره زيات وليکي اوکله چې وقف کوونکې داشرط هم وليکی چې کله څوک پاته ني نوهغه آمدني دي پرناوسومسکينانواودخيرپه کارونوکې ولګيږي نوداوقف صحيح کيږي خواکه داکارحاکم ته وسپاري يايې متولي ته اودداسي وقف کړي جائدادمتولي کېدل رواوصحيح دي اوکوم شرطونه اوتفصيل چې دتوليت په اړه وقف کوونکې ليکلي دی هغه معتبردی دارازبه دتوليت لړۍ روانه وي لکه چې په درمختار اونوروفقهي په کتابونوکې دي: شرط الواقف کنص الشارع (الشامی ۲/ ۵۰۸کتاب الوقف) اوکله چې داسي وقف صحيح دی نو ،ځکه داماتبداى نشي فقط.

دښځې دبې برخې کولوپه غرض دمرګ په ناجوړۍ کې خپل ټول جائدادپراولادوقفول

سوال: (۲۵۰) محمدصديق خپل ټول دصحرااواستوګنې جائدادپه اړه دمرګ په ناروغۍ کې يوه دوقف پاڼه دخپل بچيانوپه هکله دوقف علی الاولاددقانون په سبب دخپلې مخکنۍ ښځې دمهراوشرعي حق څخه دمحرومولوپه غرض وليکله ،وفات شودلاندې پوښتنوجواب راته وليکئ.

(الف) لومړی داچې دغه يادشوی وقف کوم چې دمهراوشرعي حق وهلولپاره وشوجائز دی ،که نه ؟

(ب) دوهم داچې دغه وقف پاڼه خودمرګ په ناروغۍ کې وليکل شوه په دې صورت کې دشرعي له مخې داپاڼه دوقف بلل کيږي که دوصيت؟ اوکه داپاڼه دوصيت وي نوددې نافذېدل پرټول جائداداونوردمرې وي که پرپوه دريېمه؟ (۱۷۵۹/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: (الف) وقف صحیح کیږي کله چي شرطونه دوقف موجودوي نورنو که نیت په دغه وقف کې بدوی نوپه اخیرت کي مواخذه شته خو وقف صحیح اونافذ دی۔۱

(ب) دمرګ په ناروغی کي وقف کول دوصیت په حکم کې دی ،ځکه په یوه دربیمه کي جاري کیږي په درمختار کې راغلي دي: اعتاقه ومحاباته وهبته ووقفه وضمانه کل ذلک حکمه کحکم وصیة فیعتبرمن الثلث الخ ـ۲ اماکه وارثان دټول وقف ومني نوټول جائداد وقف ګرځي کماهوحکم الوصیة بالکل کذافی الدرالمختار فقط.

پراولادووقف کړی جائداددښځي دمهرپه پورکې نیلامېدای شي ،که نه ؟

سوال: (۲۵۱) زیدپخپل ژوندکې خپل جائدادپراولادووقف کړاوس دزیدښځي دمهرعا رضه ورباندي وکړه کومه چي دنابالغ متولي په مقابل کې یوطرفته شوه لنډیز دپوښتني داده چي پربچیانووقف شوی جائداددښځي دمهرپه پورکې نیلامېداشي ،که نه ؟(۱۳۴۵/۱۲۱۳هج)

ځواب: پربچیانووقف شرعًا صحیح دی اوپه دې کې دوقف کوونکي له شرط سره سم عمل کیږي اوديادشوي تفصیل سره سم به دوقف آمدني دده پروارثانوویشل کیږي کمافی الشامی وغیره: شرط الواقف کنص الشارع ـ ۳ اودښځي دمهرپه پورکي دغه وقف شوی جائدادنشي خرڅېدای لکه چي په درمختارکې راغلي دي: فاذاتم ولزم لایملک ولایملک الخ قوله لایملک ای لایکون مملوکالصاحبه ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره بالبیع ونحوه ـ۴ (شامی) فقط.

(۱) لابدان یکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتا(ردالمحتار(۳/ ۳۹۴) کتاب الوقف شرائط الوقف ط رشیدیه) عن انس رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قطع میراث وارثه قطع الله میراثه من الجنة یوم القیامة (ابن ماجه ص: ۱۹۴ابواب الوصایا ،باب الحیف فی الوصیة)

(۲) الدرالمختارمع الرد(۵/ ۴۸۱)کتاب الوصایا ،باب العتق فی المرض ط رشیدیه.

(۳)الدرمع الرد(۳/ ۴۵۲) کتاب الوقف ، مطلب قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشیدیه.

(۴) الدرمع الرد(۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف ، قبل مطلب فی شرط واقف الکتب ان لاتعارالابرهن ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف کوونکې ښځه خپل مهرله وقف شوې جائدادڅخه اخستلای شي ، که نه ؟

سوال : (۲۵۲) زيدخپل جائدادپربچيانو وقف کړ.وفات شواوپرده دخپلې کوروالامهر پاته ووهغه له دې جائداد څخه خپل مهراخستلای شي .که نه ؟ (۷۲۵/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : په درمختارکې په داسې صورت کې داتفصيل دی چې که دمرګ په ناجوړې کې يې وقف کړې اودين محيط (ترجائدادبالاپور) وي نوقف باطل دی اوکه دروغتياپه حال کښې يې وقف کړي نووقف صحيح دی نودغه وقف که دروغتياپه حال کې شوی وي نوښځه خپل مهرله وقف شوې جائدادڅخه نشي اخستلای اوکه وقف دمرګ په ناروغي کې واقع شوی وي نوکوروالاخپل مهرله جائدادڅخه اخستلای شي)

وبطل وقف راهن معسرومريض مديون بمحيط بخلا ف صحيح الخ قوله : بخلاف صحيح اى وقف مديون صحيح فانه يصح ولوقصدبه المماطلة لانه صادف ملكه كمافى انفع الوسائل عن الذخيرة قال فى الفتح وهولازم لاينقضه ارباب الديون الخ ـ(۱) (شامى) وفى الدرالمختار: ايضا فان شرط وفاء دينه من غلته صح وان لم يشرط يوفى من الفاضل عن كفايته بلاسرف ولووقفه على غيره فغلته لمن جعله له خاصة وفى الشامى(قوله فان شرط وفاء دينه) اى وقفه على نفسه ـ(۲)

دوقف کوونکې دزوئ ښځه يعني مرورخپل مهردوقف کړې جائداد له آمدنې څخه اخستلای شي ، که نه ؟

سوال : (۲۵۳) زيدخپل جائدادپراولادوقف کړدده دزوئ دښځې مهرمعجل (سمدستي اداکول) دې داپربچيانودوقف کړی جائدادله آمدني څخه اخستلای شي ،که نه ؟(۷۲۵/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : دابنکاره ده چې دزوئ ښځه له دغه وقف شوې جائدادڅخه خپل مهرنشي اخستلای خوکله چې دغه جائدادپرهمدغه هلک وقف دی نودده دآمدنی دی مالک دی نوکله چې ددغه جائدادآمدني ددغه هلک ولاس ته راشي هغه وخت

(۱) الدروالرد (۳/ ۴۳۲) كتاب الوقف ، مطلب الوقف فى مرض الموت ط رشيديه .

(۲) الدرالمختارمع الشامى (۳/ ۴۳۳) كتاب الوقف قبل ،مطلب فى وقف الراهن والمريض المديون ط رشيديه .

دغه ښځه له ده ځخه دخپل مهرغوښتنه کولای شي اودغه آمدني له ده څخه پخپله مهرکې اخستلای شي لکه څرنگه چي په هرپوروركوونكې اوپوروړي کې اي داحکم دی چي کله دپوروړي سره څه روپۍ اونوروي پوورکوونکی له ده څخه غوښتنه کولای شي اوڅه رنگه چي وي خپل حق له ده څخه اخستلای شي ،څکه چي هرخاوندو حق ته خپل حق دپوروړي له ښکاره ملکيتي شيانو ځخه داخستلوحق شته لنډه داچي کومه آمدني دوقف شوې جانداد راځي لومړی به موقوف عليه يعني زوئ ته ورکول کيږي بيايې له ده ځخه دده ښځه دخپل مهرپه پورکې اخستلای شي په درمختارکې راغلي دي : والقاضى يحبس الحر المديون ليبيع ماله لدينه وقضى دراهم دينه من دراهمه يعنى بلا امره وكذالوكان دنانير الخ لايبيع القاضى عرضه ولاعقارللدين خلافا لهماوبه اى بقولهماالخ ويبيع كل مالا يحتاجه فى الحال ۔ ۱ وفى الشامى : ان عدم جوالاخذمن خلاف الجنس كان فى زمانهم لمطاوعتهم فى الحقوق والفتوى اليوم على جوازالاخذعندالقدرة من اى مال كان الخ ۔ ۱ (۵/ ۹۵کتاب الحجر)

لنډه داچي کوم شی دخاوندپه ملک کې وي مثلا غله يانغده آمدني دوقف شوې جانداد ځخه چي کوم ده ته ورسيږي له هغه ځخه دخپل معجل (سمدستي) مهرپوراخستلای شي

دمرگ په ناجوړي کې پربچيانو کتابونه وقفول

سوال : (۲۵۴) زيددمرگ په ناروغي کې کتابونه پربچيانووقف کړل روادي ،که نه ددې څه حکم دی ؟(۱۹۹۰/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب : په درمختارکې راغلي دي : اعتاقه ومحاباته وهبته ووقفه وضمانه كل ذلک حكمه حكم وصية فيعتبرمن الثلث الخ ـ۲ له دې روايت ځخه معلوم شوچي دمرگ دناروغۍ وقف دوصيت په حکم وی اودوارثانو لپاره وصيت نه صحيح کيږي اوپه پوښتنل شوې صورت کې چي زيدکوم کتابونه دخپلوزامنو لپاره وقف کړي دي کله چي داوقف دمرگ دناروغۍ په حالت کې دی ،څکه ددې حکم دوصيت په څيردی اوزامن خوشرعي وارثان دي ،څکه نوددوئ په حق کې وصيت صحيح نه شوأودوئ ته پربچيانو دوقف کولو له لارې هيڅ نه ورکول کيږي

(۱) الدرالمختاروالشامی کتاب الحجرقبل مطلب: تصرفات المحجوربالدين كالمريض ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارمع الشامی کتاب الوصاياو باب العتق فى المرض ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

بلکې تولہ ترکہ دوفات شوي زيدملک دی دزيدلہ وفات وروستہ پرټولو شرعي وارثانود شرعی برخوسرہ سم وېشل کيږي لہ وېش وروستہ هروارث دخپلې برخې کتابونہ چي چيري وغواړي ښوولای شي فقط.

پربچيانوپہ وقف کړې جائدادکې ميراث نہ جاري کيږي

سوال : (۲۵۵) فضل حسين خان خپل جائداددخپلې لمسی (دزوئ لور) پہ نامہ وقف علی الاولادکړاوخپل وراره فياض علی خان يې وربانديمتولي وټاکی اوس دفضل حسين لہ وفات وروستہ څووارثان پاتہ شول پردوئ بہ ترکہ وېشل کيږي، کہ نہ؟ (۸۸۲/ ۱۳۴۵ھج)

ځواب : فضل حسين خان کہ خپل جائدادپربچيانووقف کړنوداوقف صحيح شوځومره برخہ چي دچاده دوقف پہ پانہ کي ليکلې ده دهغہ سره سم بہ ګټہ وېشل کيږي اوس پہ دغہ وقف کړی جائدادکې ميراث نہ جاری کيږي نودوقف دپاڼي دشرطونو سره سم دې عمل وشي (درمختاراونور)

دخپل ياوارث متولي جوړول ضروري نہ دي

سوال : (۲۵۶) ويوې بې اولاده مذهباحنفی اواهل السنت والجماعة کونډې ميرمنې تہ څہ دصحرااواستوګنې سامان دمهردپورپہ عوض اودکوروالی پہ حق کې وروررسېده دې دغہ حق دموجوده قانون سره سم پراولادووقف کړيوداسي سړی يې چي ددې وارث بہ جوړېدی وروستہ متولي وربانديوټاکی آياداسي وقف چي دوارثانودحقوقوهيڅ خيال پکې ونہ ساتل شوروادی، کہ نہ؟ اودداسي سړی توليت کوم چي خپل خودی اماوارث نہ دی روادی، کہ نہ؟ ددغہ وقف پہ پانہ کې دې بې بې خپل وراره کوم چي ددې پہ ژوندکې دخپل پلاردمړه کېدوپہ وجہ لہ ميراثہ بې برخې شوی ومتولي وټاکی اوپہ اوس وخت وروستہ ددې نومورې لہ وفات څخہ ددې يووروراودوې سکہ خوندې شتہ (۱۲۱۱۸/ ۴۲- ۱۳۴۷ھج)

ځواب : ومالک تہ دخپلوملکيتي شيانوجائداداونوروپوره اختياروي اوهرډول تصرف پکې کولای شي خودکوم وارث دبې برخې کولوپہ غرض کوم تصرف کول ګناه ده اومنع دی لنده داچي دنومورې ميرمنې پراولادووقف کول روادي اوکوم څوک چي دې متولي ټاکلی دی اوکوم شرطونہ چي لہ شريعت سره سم دي دوقف پہ اړه ليکلي دي هغوئ ټول عملي کول واجب دي اومتولي هرسړی

څکه چي ديندار او نېک وي جوړل روادي خپل ياوارث متولي ټاکل ضروري نه دی، څکه نو دنو موړي بې بې دخپل وراره متولي ټاکل صحيح دي په ردالمحتارکې راغلې دي شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع-(١) شرط الواقف كنص الشارع-(٢).

(١) الشامی (٣/٣٩٥) کتاب الوقف: مطلب شرائط الواقف معتبرة الخ ط رشيديه.
(٢) الدرالمختار مع الشامی (٣/٤٥٢) کتاب الوقف، مطلب فی قولهم شرط الواقف كنص الشارع ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف بېلابېلي مسئلې

وقف شوي جائداددقبضه کوونکې

له لاس څخه خوندي کول دمسلمانانودیني فریضه ده

سوال: (۲۵۷) (الف) په هردوئي ولسوالي کې یومسجددی اودهغه په اړه څودکانونه ،جائدادونه اونوردي چي آمدني یې پرمسجدلګېږي اوددوکانونوکرایه اونوردمدرسې عربیه استاذدتولیت په توګه اخلي اوس اوربدل کیږي چي ځیني فسادیانوددې ځای یوهندوتاجردې خبرېه ته آماده کړې دی چي ددوکانونواونوروکرایه واخلي اوپرجائداد قبضه وکړي که نوموړی تاجردې خبرې ته آماده شونوپه داسي صورت کې آیاپرموږ مسلمانانودافرض دی چي دغه وقف شوی جائدادده له قبضه کوونکې لاس څخه خوندي کوکه څه وکړو؟

(ب) که څومسلمانان پخپل مینځ کې په فیصله کولودغه وقف شوی ټول جائدادیاځیني ورکول منظورکړي نودوئ به پرحق وي وکه نه؟

(ج) کوم مسلمان چي دټولومسلمانانوپه خلاف دځاني مخالفت په وجه تاجردې طرفته رابولي اودوقف هم هیڅ خیال نه ساتي دده په هکله څه حکم دی؟

(د) کوم سړی چي دوقف په خوندي کولوکې ترخپل وسه برخه نه اخلي اودتاجرڅخه داغېزمن کېدوپه وجه سستي اوسترګې پټونه کوي دی په چاکې شمېرل کیږي
(۳۲/۲۴۴۰-۱۳۳۳هج)

ځواب: (الف) مسلمانانوته ضروري ده چي په داسي حالت کې دوقف هرډول مرسته اوکومک وکړي اوله قبضه کوونکې لاس څخه یې خوندي کړي.

(ب) داسي روانه دی په وقف کې داسي تصرف دهیڅ چاپاره صحیح نه دی اووقف په هیڅ توګه دچاپه ملک کې نشي راتلای: الوقف لایملک ولایملک منل شوي مسئله ده.

(ج) داسي كوونكى شرعًاګنهګاراوفاسق دى كه دى له كارڅخه منع نشي نومسلمانان دې له ده سره اړيكې پرېكړي اوله ده څخه دې جلا شي.
(د) دى ګنهګاراوفاسق دى فقط.

دقرآنکریم اوکتابونودوقف کولوثواب

سوال: (۲۵۸) ومدرسې ته قرآنكريم اوكتابونه وقفول څومره ثواب لري؟ (۲۲۰۴/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: وقف كول له صدقاتوجاريه څخه دي اوددې په فضيلت قرانكريم اوحديث ډک دي عن ابى هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: اذامات الانسان انقطع عنه عمله الامن ثلثة الامن صدقة جارية الحديث-(۱) رواه الجماعة الاالبخارى وعن عثمان رضى الله عنه ان النبى صلى الله عليه وسلم قدم المدينة وليس بهاماء ليستعذب غيربئررومة فقال من يشترى بئررومة؟ فيجعل دلوه مع دلاء المسلمين بخيرله منهافى الجنة رواه النسائى والترمذى-(۲) اوپه خينو الفاظوكې راغلي دي من حفربئررومة دخل الجنة لنډه داچي دبئر(څاه) رومه په رانيولواوبيادهغه په وقف كولوحضرت عثمان رضى الله عنه لپاره جنت ته دداخلېدوزيرى دى اوپه مخكني حديث كې څرګندونه ده چي له مرګ وروسته وانسان ته هيڅ شى په كارراتلوونكى نشته مګرصرف درې شيان چي پكي يوه صدقه جاريه همدا، ښكاره ده چي له صدقه جاريه څخه مرادهمدغه وقف دى، ځکه علماؤويلي دي چي په دغه حديث كې دالله رب العزت په لاره كې دوقفولولوئ فضيلت راغلى دى لنډه داچي وقف والله تعالى ته دنژدېكت ډېره غوره وسېله ده.

---

(۱) مشكوة شريف ص: ۳۲كتاب العلم.
(۲) عن ثمامة بن حزن القشيرى قال: شهدت الدارحين اشرف عليهم عثمان فقال انشدكم بالله وبالاسلام هل تعلمون ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قدم المدينة وليس بهاماء ليستعذب غيربئررومة فقال من يشترى بئررومة فيجعل فيهادلوه مع دلاء المسلمين بخيرله منهافى الجنة فاشتريتهامن صلب مالى فجعلت دلوى مع دلاء المسلمين (الحديث) (النسائى ۲/ ۱۰۹ كتاب الاحباس ،باب وقف المسجد) وروى الترمذى مثله بتغييريسيرفى ۲/ ۲۱۱فى مناقب عثمان بن عفان رضى الله عنه.

Maktaba Tul Ishaat.com

دوقف ثواب ووقف کوونکي ته رسيږي

سوال: (۱۵۹) يو سړی څه جائدادفي سبيل الله وقف کړچي غرض يې په ښکاره همدااووچي ددې ثواب ووقف کوونکي ته رسيږي اوله ځان وروسته يې خپل زوئ متولي وټاکی آياودې زوئ ته دااختيارشته چي دوقف ثواب دپلارپرځای ولوئ پيرصاحب يادددين نورو بزرگانو او خپلوخپلوانوته ورسوي (۲۴۴۵/ ۱۳۳۴هج)

ځواب: دفي سبيل الله وقف کولومطلب داوي چي دهغه آمدني دخيرپه کارونوکي صرفه شي-۱ او ثواب دهغه به خاص وقف کوونکي ته رسيږي دمتولي ونيت ته په دې کي اعتبارنشته.

دپلارله وفات وروسته دپلاررانيولې کتابونه زوئ وقف کړل ثواب يې چاته رسيږي؟

سوال: (۲۲۰) پلاردزوئ لپاره ديني کتابونه دزدکړه په نيت رانيول خوهغه څه حاصل نکړل اوکتابونه پراته وودپلارله مرګه وروسته که هلک واسلامي مدرسې ته کتابونه وقف کړي نودثواب حقداربه څوک وي؟ (۱۹۵۰/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: دپلارله وفات وروسته زوئ چي وارث دی هغه مالک شودوقف کولوثواب دده دی اوپلارته به دده دخيردنيت ثواب رسيږي دکوم لپاره چي ده اخستی دی-۲

---

(۱) حتی ان من وقف داره اوارضه يلزمه التصدق بغلة الداروالارض (بدائع ۵/ ۳۲۲، کتاب الوقف والصدقة)

(۲) عن عمربن الخطاب رضی الله عنه يقول: سمعت رسول الله صلی الله عليه وسلم يقول: انماالاعمال بالنيات وانمالامرئ مانوی فمن کانت هجرته الی دنيايصيبهااوالی امرأة ينکحها فهجرته الی ماهاجراليه (صحيح البخاری ۲/۱،باب کيف کان بدء الوحی.

دمهر دپورپه بدل دخاوندپرجانداد په قبضې کولوسره وقفول

سوال : (۲۲۱) کومه ښځه چي دخپل خاوندله مرګه وروسته دخاوندپرجانداد دمهرپه عوض قبضه وکړي داهغه جانداد وقفولای شي ،که نه ؟ (۲۲۸/ ۲۹-۱۳۳۰هج)

ځواب : هرهغه څوک دغه جانداد وقفولای شي کوم چي په قطعي توګه مالک وي دمهر دپورپه بدل پرجانداد په قبضه کولوسره ښځه تراوسه ددغه جانداد مالکه نه ده ګرځېدلي نوروارثانوته داهم اختیاردی چي دوئ مهراداکړي اوجانداد پخپله راوګرځوي ښځه صرف دشرعې برخې په اندازه وارثه جوړېږي.

دوقف دخاروونکې دوقف له ځای څخه دیني تعلیم ورکوونکي لیری کول

سوال : (۲۲۲) زیددکومې وقف خانقاه څاروونکی دخالد(کوم چي ددې خانقاه په کومه برخه کې وماشومانوته دقرآنکریم اونوروخیردکارونوزدکړه ببله مزدورۍ ورکوي) دلیري کولواختیارلري ،که نه ؟آیادی شرعًا ددغې خانقاه جائزمالک دی ،که نه ؟(۱۴۰۱/ ۱۳۳۹هج)

ځواب : په اوقافوکې داډول کارونه دمتولي په اجازه بایدوشي اودوقف کوونکې له شرطونوسره سم عمل کول پکاردي په پوښتل شوې صورت کې دامعلوم نه دي چي دوقف کوونکې شرطونه څه دي دغه وقف دکوم کارلپاره شوی دی اومتولي په کومه وجه خالدمنع کوي دوقف اودوقف دشرطونوپه پوره تفصیل معلومېدوسره اودمتولی له بیان څرګندېدووروسته څه حکم کېدای شي مثلا که وقف کوونکی دتعلیم لپاره دانه دي وقف کړی دنوروکارونولپاره یې وقف کړی دی نوهیڅانه په دې کې دخنډجوړېدواختیارنشته امادوقف کوونکې کوم شرطونه چي دشریعت خلاف وي هغوئ بایدعملي نکړل شي فقط

داواقافوومامورينوته درخصتۍ دورڅوتنخواه ورکول اووظیفه مقررول

سوال : (۲۲۳) دباچاهانوداوقافوپه آمدنی چي حساب کوونکې اوڅاروونکې له کلونومامورين دي دارازدجامع مسجداکبرآباددوقف په امدني چي کوم حساب کوونکې څوکېداران اومنشیان اونورکوم چي دمسجددانتظام دمسددآمدني اودمسجددمامور ينولپاره مقرردي اواوس دیربوډاګان اوسپين ږيري شوې دي ودغوخلګوته ددغه وقف له آمدني څخه پنشن ورکول جائزدي ،که نه ؟ اودناجوړی ارتیاپه وجه یادکوم بل ضرورت په خاطرکه دوئ رخصت دروژې مبارکې دمیاشتې یادجمعې دورځې څخه پرته اخستل غواړي نودوئ ته رخصت

Maktaba Tul Ishaat.com

ببله تنخواه څخه دایستلوورکول کېدای شي ،که نه ؟ اوداهم راته ولیکئ که ددغو اوقافومصرفونه خاص دبیت المال مصرفونه دي نوپه دې صورت کې څه حکم دی ؟ اوکه اقعتادغه اوقاف صحیح دي خوددغواوقافوپه اړه دوقف کوونکي نیت په هیڅ ډول نشي معلو مېدای په دې صورت کې څه حکم دی ؟ اوددغوخلګوحکم اوداماماومؤذن حکم یودی که څه فرق لري ؟(۷۷۵/ ۱۳۳۵هج)

ځواب : دابنکاره ده چې دامیرانو ،وزیرانو ، اوباچاهانوجائدادونه ددوئ ملک هم وي نوددغووقفول صحیح اوحقیقي وقف دی اوداوقافوومامورینوته ببله کارکولوڅه اجرت اووظیفه نشي ورکول کېدای .څکه نوپنشن ورکول دوئ ته صحیح نه دی اوپه دې اړه امام ،مؤذن اونورمامورین دوقف برابردي وهذاکله فی کتب الفقه فقط.

دوقف له آمدني څخه ومتولي ته تنخواه ورکول

سوال : (۲۲۴) دوقف شوي جائداداودمسجددانتظام لپاره که کوم سړی متولي وټاکل شي نوآیاشرعًا ودغه متولي ته له دغه جائدادڅخه په کال یامیاشت کې دخپلوخرڅولپاره څه اخستل روادي ،که نه ؟(۳۳۰/ ۱۳۳۰هج)

ځواب : وه دغه متولي ته ددغه جائدادڅخه دده داخراجاتوپه اندازه اوودده دکارپه اندازه اوودده دکارپه اندازه څومره کېدای شي تنخواورکول جائزاوصحیح دي فقط والله تعالی اعلم

سوال : (۲۲۵) یوه تو ته وقف مځکه حکومت دخپلي اړتیادپوره کولولپاره پخپل قانون واخسته اوذدې قیمت حکومت ورکوي دغه روپۍ اخستل روادی ،که نه ؟ اوکه یې واخلونوڅه په وکړو؟(۱۹۱۰/ ۱۳۴۰)

ځواب: که دمجبورۍ له امله داصورت شوی دی چي جبرًا حکومت دامځکه واخسته تصرف یې پکي وکړنوددې قیمت واخلئ په دغه قیمت بله مځکه رانیسئ وقف یې کړئ اودغه قیمت باید پخپل کارکي ونه لګوئ فقط.

دمسافرخانې لپاره په وقف کړې ځای کي یتیم خانه جوړول

سوال: (۲۲۲) کومه مځکه چي دجامع مسجد سره نښتې وي اومتولي دمسافرخانې جوړولولپاره وقف کړې وي اوداصل متولي له وفات وروسته دده اولادهم دده دوصیت سره سم پردغه مځکه مسافرخانه جوړول غواړي خودځای والوویتیم خانې ته ضرورت دې آیاداسي مځکه کومه چي دمسافرخانې لپاره خاص کړل شوې وي یتیم خانه پکي جوړول شرعًا صحیح دي ،که نه ؟(۱۳۴۲/۲۰۸۸هج)

ځواب: په دغه وقف شوې مځکه کي یتیم خانه جوړول صحیح دي ومسافروته هم پکي داستوګنې اجازه وي کوم چي دوقف کوونکي له غرض سره سم دی نوکوم مکان چي جوړکړل شي په هغه کي دواړه غرضه پوره کیږي دیتیمانو او مسافرودواړولپاره به دهوساینې ځای وي فقط.

دوقف له آمدني څخه دمریض خرڅ اخستل

سوال: (۲۲۷) زیددناروغانوارتیالپاره یوجائدادوقف کړاوعمردده متولي دی بکرنا جوړه شوطبیب دبکرعلاج کوي بکرعمروته وویل چي طبیب هره درېیمه ،څلورته ورځ روپۍ ورکول غواړي اوزمادومره وس نشته ،څکه نوکومې روپۍ چي ستاسوزماسره پرتې دي له هغوڅخه به یې دوقف دمصرف په نیت وطبیب ته ورکوم عمراجازه ورکړه نوڅومره روپۍ چي وطبیب ته ورکول شوې دهغه روپۍ بکرله عمرڅخه له وقف اخستلای شی ،که نه ؟(۱۲۸۹/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: هغه روپۍ بکرله عمرڅخه دوقف له آمدني څخه اخستلای شي ،څکه چي دادوقف کوونکي له غرض سره سم دي فقط.

Maktaba Tul Ishaat.com

په وقف شیانوکې رانیوونکي هرډول تصرف کولای شي

سوال: (۲۶۸) وقف مال له رانیولووروسته په تښی (بیت الخلاء) کې لګول اولرګي سوځل روادي، که نه؟ (۵۴۷/۱۳۴۵هج)

ځواب: درانیوونکي لپاره داټول کارونه صحیح دي هغه شیان له رانیولووروسته درانیوونکي ملک شول هغه چې څرنګه وغواړي تصرف پکې کولای شي.

برکتمن ځایونه وقف دي که دچاملک؟

سوال: (۲۶۹) متبرک مقامات لکه دبزرګانومزارونه اودپیرانوخانقاوې دچاملک دي که وقف؟ (۱۲۱۸/۱۳۴۱هج)

ځواب: که په شهرت سره ددغوځایونووقف کېدل ثابت شي نوپه اوقافوکې داخل دي کمافی الدرالمختار: وتقبل فیه الشهادة علی الشهادة وشهادة النساء مع الرجال والشهادة بالشهرة الخ-۱.

له وقف شوې جائدادڅخه دناروا قبضې دختمولولپاره ومحکمې ته رجوع کول

سوال: (۲۷۰) که کوم سړی خپل جائداد دالله رب العزت په نامه وقف کړي اوبیابل سړی کوم چې دده وارث نه دی پروقف کوونکې جبروکړي پرخپل یادبل چاپرنامه دوقف کړي جائداددهبې پانه یادبیع پانه ولیکي اودوقف پرمال پخپله جبراقبضه وکړي نوپه داسې صورت کې پرمسلمانانوموجوده محکمې ته عارضه کول دالله رب العزت شي دچاله قبضې اوتصرف څخه راایستل لازم دي، که نه؟ اوکوم ترک موالات (مرسته نه کوونکې) چې دي هغوئ هم عارضه کولای شي، که نه؟ (۷۵۳/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: په وقف شوې جائدادکې بیع، هبه اونورتصرفات صحیح نه دي نوکه کوم شخص

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۴۴۱/۳) کتاب الوقف، مطلب: المواضع التی تقبل فیها الشهادة حسبة بلادعوی ط رشیدیه.

چي جبراپه وقف کوونکې دوقف کړې جائداددبيعي ياهبې پانه وليکله نوداشرعًا باطله ده پرمسلمانانوباندي ددغه وقف دخلاصولولپاره عارضه کول ضروري دي اوکله چي کوم صورت دفيصلې نه وي نوموجوده محکمې ته رجوع کول وقف ورباندي جاري کول اوهبه ورباندي باطلول ضروري دي اوترک موالات له دغې عارضې کولواودحق له مرسته کولوڅخه منع کوونکې نه دي فقط.

Maktaba Tul Ishaat.com

دمسجدحکمونه

دمسجداودهغه له ځمکې سره تړلې مسئلې

دخپل ښاردمسجدلپاره وقف کول زیات دثواب باعث دي

سوال : (۲۷۱) زموږپه ځای جالورکې یوجامع مسجددی خودده دضروري اړتیاووکوم بندوبست نشته اودجالورا ستوګن یوسړی نبی بخش مالداراوهوساه ژوندلرونکی دی ددې مسجدپه نامه یې دیوه دوکان کولووعده کړې وه دبل کلي خلګو(کوم چې زموږله کلي شپېته مېله لیرې دی) کوشش وکړپه دغه نوموړې نبی بخش یې وعده وکړه چې دغه دوکان ددوئ ومسجدته ورکړي په دې صورت کې څه حکم دی ؟(۳۲/۱۲۰۹-۱۳۳۳هج)

ځواب : دلیرې کلي اوښارپه نسبت دخپل ښارمسجدزیات حقداردی ،ځکه نونبی بخش بایددخپل ښاردجامع مسجددخرڅوانتظام وکړي چې داپرده حق لري اوثواب هم په دې کې زیات دی بایدلومړنی وعده پوره کړي اوددوهمې وعدې په وجه لومړی وعده ماته نکړي.

دشرعي مسجدلپاره دځمکې وقف کېدل ضروري دي

سوال : (۲۷۲) په کومه ځمکه کې چې مسجدوي دهغې وقف کېدل ضروري دي ،که نه ؟(۳۳/۸۱۹-۱۳۳۴هج)

ځواب : دمسجدکېدولپاره دځمکې وقف کېدل ضروري دي که ځمکه وقف نه وي نو مسجد شرعی نه وي فقط.

دمسجد کېدولپاره دمکان وقف کېدل ضروري دي

سوال : (۲۷۳) دلته دمسجدونه شتون له کبله یو مسلمان خپل کوردلمانځه لپاره ومسلمانانو ته ورکړی دی په پورته برخه کي یې اذان اولمونځ کیږي اولاندي برخه یې ومدرسې ته په کرایه ورکړې ده اوپه حکومتي کاغذونوکې دغه مکان دبرخه لرورنکوپه نامه لیکلی دی اوددغه مکان جوړښت هم مسجدته ورته نه دی نو دمسجدپه حکم دی ،که نه ؟ (۱۱۲۱/ ۴۴ - ۱۳۴۵هج)

ځواب : که دغه سړی دغه مکان وقف کړی نه دی اوله خپل ملک څخه یې ایستلی نه دی اولاندي برخه دده په کرایه ورکوله شوې ده نو دامسجدنه دی دمسجد کېدو لپاره وقف کېدل ددغه مکان ضروري دي اودمسجدلاندي برخه په کرایه ورکول هم روانه دي فقط.

دمسجدپه اراده رانیول شوې ځمکه له مسجدجوړولوپاو قفولو مخکې مسجدنه وي

سوال : (۲۷۴) یو سړی دمسجددودانولولپاره ځمکه رانیسي اواوس چاچنده ورنکړه له دې وروسته په دغه ځای کي دکوم مجبوریت له امله مسجدتعمیرنه شودغه ځای هسي ولاړدی اودغه سړی بله ځمکه دمسجددودانولولپاره په خپلو وپورانسي په دې کې دچندې کومې روپۍ نشته په دوهمه ځمکه کې مسجدجوړشوله همدغې ځمکې څخه ځمکه زیاتوب اوبېکاره شوه هغه همدغه رانیوونکې پخپل کورکې شامله کړه آیااوله ځمکه دچاده اوله دوهمې ځمکې څخه چي لږزیاتوب ځمکه په کورکې ورګډه کړله شوه دهغې په هکله شرعًا څه حکم دی ؟ (۱۹۸۲/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب : په دې صورت کې اوله ځمکه کومه چي دمسجددودانولوپه اراده رانیوله شوه اومسجدوربانديجوړنشواودارانیوونکي له رانیولووروسته وقف کړې نه وه نودا ځمکه درانیوونکي ده دمالک په حیث رانیوونکی پکي تصرف کولای شي اوله دوهمې ځمکې څخه چي لږځمکه زیاتوب اوبېکاره شوه اورانیوونکی مالک دغه زیاتوب ځمکه مسجدته وقف نکړه نوددې په مکان کې ورګډول رواشو.

Maktaba Tul Ishaat. com

دلمانځه لپاره خاص کړی ځای چې دمسجداراده نه وي څه حکم لري ؟

سوال : (۲۷۵) زيدداړتياپه وجه يوخوندي ځاى دلمانځه اونوروعبادتونولپاره خاص کړی وو ،څکه خلګودغه ځای دمسجدپه نامه يادوئ حال داچي زيد پخپله هيڅکله دادمسجدپه نامه نه دی نومولی اونه يې داځای دشريعت سره سم وقف بللی دی چي له خپل ملک څخه يې دخارج اووتلی تصورکړی وي .څکه نوکله چي پر۱۵شوال سنه ۱۲۹۲ه باندي زيدوفات شونودده زامنو دغه مکان داستوګنې دمکان په څيرکارول شروع کړل بياددوي ترمينځ ترکه وويشل شوه اودغه ځای مسجدونه بلل شوبلکي له ترکي څخه وبلل شوله هغه وخت څخه تراوسه نژدي له پنځوسوکلونوراهيسي دغه ځای دملکيت په توګه په قبضه اوتصرف کې دی نوپه داسي صورت کې دغه ځای شرعًا وقف بلل کېدای شي ،اوآيادمسجدحکمونه پردې جاري کېدای شي ؟(۱۵۳۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : په درمختارکې راغلي دي : ويزول ملکه عن المسجدوالمصلى بالفعل وبقوله جعلته مسجداعندالثانى الخ قوله بالفعل اى بالصلوة فيه ففى شرح الملتقى انه يصيرمسجدابلا خلا ف الخ۔۱(شامی)

ترجمه : اوختميږي ملک دده له مسجداومصلى څخه په هغه کې په لمونځ کولواودده په وېناچي مادامسجدکړپه نزدد امام ابويوسف رحمه الله يعنى له دغودواړوخبروڅخه په کومه يوه خبره هغه مسجدګرځي خواکه په خوله ووايې ياپه خوله ونه وايې خولمونځ پکې وکړي اودلمانځه لپاره داخاص کړي ،څکه نودشامی دعبارت حاصل دادي نوکله چي زيددغه ځای دلمانځه لپاره خاص کړی وواوپه دې کې لمونځ کوي اونوروخلګودې ته مسجدووايواومسجديې وبلی اولمونځونه کوي اوزيدڅوک منع کړی نه دی اوله مسجدويلوڅخه يې نه دي منع کړې نومعلوم شوچې دامسجدشوله دې وروسته دده دوارثانوداخپل مکان ګڼل اودمالک په حيث پکې تصرف کول روانه دي فقط.

---

(۱) الدروالشامی (۴۰۴/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشيديه.

پر کومه ځمکه له مسجد جوړولو وروسته هغه وقفول ضروري نه دي بلکې هغه پخپله وقف ګرځي

سوال : (۲۷۶) که کوم سړی مسجد جوړکړي او د مسجد ځمکه وقف نکړي نو دا به مسجد وي ، که نه ؟ (۵۲ / ۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب : له مسجد جوړولو وروسته کله چې کوم سړی په دې کې دلمانځه او جماعت کولو اجازه وکړي او اذان او جماعت هلته کېدل شروع شول نو وقف ګرځي او مسجد ګرځي بلکې دصحیح مذهب سره سم صرف په مسجد کولو سره او په دې وینا [جعلته مسجدا] یعنی ما مسجد وګرځاوی وقف کیږي لقوله تعالی : وان المساجد لله ـ ۱ نو د مسجد له جوړولو وروسته ددې ووقف کولو ته اړتیا نشته ، دا پخپله وقف ګرځي بیا رجوع کول له دې څخه او باطلول ددې مسجد والي صحیح نه دی فقط.

په کومه ځمکه کې په جوړ کړې مسجد کې په لمونځ کولو هغه ځمکه مسجد ګرځي

سوال : (۲۷۷) په بنګال کې یو مسجد د نو یو مسلمان هلکانو لپاره جوړشوی دی خو متولي د مسجد تر اوسه وقف نه دی کړی خو د جوړېدو پر مهال یوه سړی بېله اذان کولو دوې ، درې ورځې د ماښام لمونځ کړی دی خو کله چې دوزیر صاحب اراده داده چې دغه مسجد بل ځای جوړ کړي نو یاد شوی مسجد له مسجد والي څخه وزي ، که نه ؟ (۱۲۸۷/۳۲ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : کله چې هغه مسجد تیار شو او ځینو خلکو لمونځ هم پکې وکړ نو هغه مسجد و ګرځېدی او س هغه له مسجد والی څخه نشي ایستلای قال فی الدر المختار : ویزول ملکه عن المسجد والمصلی بالفعل وبقوله جعلته مسجد عند الثانی وشرط محمد والامام الصلوة فیه بجامعة وقیل یکفی واحد وجعلته فی الخانیة ظاهر الروایة ـ ۲ فقط.

(۱) سورة جن آیت : ۱۸.

(۲) الدر المختار مع الشامی (۴۰۴/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

سوال: (۲۷۸) غلام نبی قصاب له اوس څخه دري پيړۍ مخکې يو مسجد جوړ کړی وخو باني اووده وارثانو دوقف پانه ليکلې نه وه او موږ په دغه مسجد کې دجمعې اوجماعت لمونځ له ډيرې مودې راهيسې کاوودباني زوئ په حکومت کې دمسجدپرځای پوخ کورپرځپل نوم وليکی اودباني لمسي ضميرالدين ددغه دیادونې پرمهال موږته شکنځل وکړل اوداېي وويل زماد کوپرې خوړلولپاره دومره زورګلوئ له هغه ورځې څخه موږيوه کوډل ودروله لمونځ پکې کووچې اوس بې اووه کاله کيږي آياهغه مسجد شرعًا مسجددی، که نه ؟ موږبل مسجدچيرې چې کوډل ده جوړول غواړوشرعًا څه حکم دی ؟ (۱۲۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: مسجدجوړول اوپه هغه کې بیاسم دجماعت اواذان کېدل دادلیل دده دوقف اومسجدکېدولپاره کفایت کوي نودغه مسجدشرعي مسجدګرځېدلی دی اوهمېشه به مسجدوي دوقف پانه که وليکل شي اوکه نه دي ته ارتیانشته نوپرکلېوالومسلمانانو لازم دي چې ددغه مسجدپه ترمیم اوآبادولوکې کوشش وکړي اودضمیرالدین په هغه ویناکومه چې ده وکړه دغه مسجدده ملک نه ګرځي اومسجدبه وي لان الفتوی علی تأبید المسجد (الشامی ۲/ ۴۲۹کتاب الوقف) نوترڅپله وسه دي ددغه مخکني مسجدپه سمون اوآبادولوکې کوشش وشي اوکه هلته په تلواولمونځ کولوکې فتنه ده نوبل ځای چیرې چې کوډل ده هلته هم مسجدجوړول روادي اوهغه مسجدګرځي فقط.

سوال: (۲۷۹) آیادچاپه مخکه کې صرف په جماعت په لمانځه کولوسره هغه مخکه وقف ګرځي ؟(۱۱۲۲/ ۴۲-۱۳۴۷ه)

ځواب: په مسجدجوړولوسره پکې په جماعت لمونځ کولوسره بلکې صرف په دې ویناچې مادامسجدکړمسجدګرځي اووقف ګرځي لکه چې دامام ابویوسف رحمه الله څخه نقل شوې دي وبقوله جعلته مسجدعندالثانی ـ۱ له دې څخه معلوم شوچې دمسجدکېدولپاره دوقف وپاڼې لیکلوته ارتیانشته بلکې دمخکې دمالک په مسجد جوړولوسره اوپه دې ویناچې مادامسجدکړهغه مسجدګرځي اووقف ګرځي خومتولي اومهتمم به دده هماغه سړی وي کوم چې مسجدجوړکړی دی [البانی للمسجداولی من القوم بنصب بالامام والمؤذن فی المختار الخ قوله بنصب الامام والمؤذن امافی العمارة فنقل فی انفع الوسائل ان البانی اولی ای بلا تفصیل الخ ـ۲ (شامی دریېم ټوک)

(۱) مخکنی حواله.
(۲) الدروالشامی (۴۵۴/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی الوقف النقطع الاول والمنقطع الوسط ط رشیدیه.

کوم ځای دمسجدجوړولولپاره بنیادونه ډکول دمسجدکېدولپاره کفایت کوي

سوال : (۲۸۰) سیدفضل رب صاحب دیوې مځکې مالک دی څوکسانوده ته خواست وکړچي څه مځکه دمسجد جوړولولپاره څیني واخلي اودهغه لپاره ډبرې اونورهم راوغوښت له دې وروسته په دې خبره اختلاف راغی چي کله پرڅلوروطرفونوڅلورمسجد ونه شته ،ځکه نودمسجدوجوړولوته اړتیانشته بلکي یومکان په دغه مځکه کې جوړ کړئ پرنوروسجدونوبي وقف کړئ سیدفضل رب صاحب ته یې وویل هغه جواب ورکړچي ستاخوښه ده که مسجدپکي جوړوئ یامکان پکي جوړوئ ماخوخدای پرنامامه درکړی دی وکوموخلګوته چي نوموړې واک ورکړی ووهغه پنځه کسان ووپه هغوئ کې دزیاترودمسجدجوړول خوښ شو .ځکه دمسجدلپاره یې بنیادونه وکیندل اوهغه یې ډک کړل
په دې صورت کې که دمسجدجوړول په دې ځای کې نامناسب وي نود مسجدجوړولوپر ځای دمسجدونودارتیاولپاره مکان جوړکړل شي اوهغه مکان په وقف وي یاد مسجدچي بنیادونه یې ډک کړې دي مسجد جوړکړل شي ؟ شرعًاچي کوم حکم وي په حوله سره یې راته ولیکئ ؟(۱۳۴۲/۱۱۸۳هج)

ځواب : کله چي زیاتره کسانودمسجدجوړول خوښ کړل اوددې لپاره یې دمسجدبنیادونه وکېندل اوډک یې کړل نودامسجدوګرځیدی ګواکي دغه خلګ دوقف کوونکې له لورې نائبان شول دوقف کوونکي دواک ورکولوسره سم یې دغه مځکه دمسجدکېدولپاره معلومه کړه نوګواکي پخپله وقف کوونکي داکاروکړاودآیت کریمه وان المساجدلله ـ ۱ په حکم کله چي دغه مځکه مسجد وګرځېده نوبیاددې دمسجدوالي له حکم څخه ایستل نه صحیح کیږي په شامی کې راغلې دي وبه علم ان الفتوی علی قول محمد رحمه الله فی آلات المسجد وعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبید المسجد الخ ـ ۲ (۳/ ۳۷۱) قال فی البحر: وحاصله ان شرط کونه مسجداان یکون سفله وعلوه مسجدالینقطع حق العبد عنه لقوله تعالی: وان المساجدلله ـ ۳ (مخ ۳۷۰وفیه ایضا ای الشامی) قال فی النهر

(۱) سورة جن آیت: ۱۸
(۲) الشامی (۴۰۷/۳) کتاب الوقف ، مطلب فیمالوخرب المسجد اوغیره ط رشیدیه
(۳) الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف . مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

واذقد عرفت ان الصلوة فيه اقيمت مقام التسليم علمت انه بالتسليم الى المتولى يكون مسجدا دونها: اى دون الصلوة وهذا هو الاصح (۱) (۳/ ۳۷۰) فقط.

مسجد د الله رب العزت ملک وي دباني نه

سوال: (۲۸۱) يو سړى پخپلو روپو مسجد جوړول غواړي شرعًا به دغه مسجد دده ملک وي که به وقف بلل کيږي؟ او پردي به د ټولو مسلمانانو حق برابروي، که نه؟ (۱۳۴۷/۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: کله چي ده د الله رب العزت په نامه وقف کړاو په شرعي توګه يې مسجد ورباندي جوړکړ نواوس داده له ملکه ووت صرف د الله رب العزت لپاره وګرځېدى [ان المساجد لله ـ ۲ اواوس دى اونور مسلمانان په دې حق کې ټول برابردي خود توليت او انتظام اونوروتړاوخاص دده سره دى په دې کې ټول برابرنه دي د مسجد باني د دغو حقوقو په اعتبار مخکي دى.

د مسجد کبير تعريف

سوال: (۲۸۲) د لوئ مسجد څومره اوږدوالي اوپلنوالي بايدوي؟ څلوېښت ګزه کوم چي په کتابونو کې ليکلى دى نوڅلوېښت ګزه مربع وي که څرنګه؟ (۹۴۳/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: په لوئ مسجد کې دوه قوله دي چي د شپېتوګزو وي يا د څلوېښتو او په هرحال مراد همدا دى چي شپېته يا څلوېښت ګزه مربع وي فقط.

سوال: (۲۸۳) په شامى اونوروکې چي د مسجد کبير په تعريف کې اربعين، خمسين، ياستين ذراع ليکي له دې څخه د کوم طرف ګڅل مراد دي اوږدوالى که پلنوالى که د څلورو اړخونو ناپول؟ (۱۲۰۰/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: ان قاضى خان سئل عن ذلک فقال: اختلفوا فيه فقدره بعضهم بستين ذراعًا وبعضهم قال ان: ان كانت اربعين ذراعًا فهى كبيرة والافصغيرة هذا هو المختار ـ ۳ په ظاهر د مسجد اوږدوالى مراددى يا اوږدوالى اوپلنوالى دواړه دومره اندازه وي

(۱) ردالمحتار (۳/ ۴۰۵) كتاب الوقف. مطلب فى احكام المسجد ط رشيديه.
(۲) سورة جن آيت: ۱۸
(۳) الشامى (۱/ ۴۳۳) كتاب الصلوة، باب بالامامة، مطلب الكافى للحاكم جمع كلام محمد رحمه الله فى كتبه التى هى ظاهر الرواية ط رشيديه

پرمسجدباندي دمسجدحکمونه کله جاري کیږي

سوال: (۲۸۴) دلیکوال په ښارکې له پخواڅخه یومسجدد ښارپه مینځ کې واقع دی اودمسجدوجنوب ته دیوه سړی کوردی هغه دنوې مسجدپه اراده یوه حویلۍ اوځلورد یوالې دمسجدنامکمل تیارکړې دي اوددغه مسجددتعمیردنامکمل اوچت نه درلودوپه وجه په دغه ځلوردېوالۍ کې له مرداریواونوروڅخه پرهېزنه کیږي اوددواړومسجدونو ترمینځ ددغه سړی کورواقع دی اوداخبره په ثبوت رسېدلې ده چې که جنوب ته نوی مسجدپوره شي نودزاړه مسجدپه جماعت کې په ښکاره بېلوالی راځي بلکي دده په اړتیاوواوخرڅوکې به تاوان واقع شي آیاصرف په بنیادښولودمسجدوالي حکم ورکول کېدای شي که ترپوره کېدواولمانځه اداکېدووروسته په حکم کې دمسجدګرځي ؟ اوسره دبیان شویونقصانونوونوې مسجدته دضرارمسجدحکم ورکول کیدای شي ،که نه ؟(۲۳۰۱/۱۳۳۸هج)

ځواب: کله چې باني دامسجدوقف کړاودمسجدحکم یې ورکړودمسجدحکمونه دده لپاره ثابتیږي اونوې مسجدته ضرارمسجدخونشي ویل کېدای خوکه واقعتادزاړه مسجدناآبادېدل له دې څخه راځي اونوی مسجدته اړتیانه وي نوبیادنوې مسجدونږدې جوړلوته اړتیانشته فقط.

دمسجدجوړېدوسره دشرعي مسجدنه کېدویوصورت

سوال: (۲۸۵) یوه سړی په یوهندوزمېنداریونوی مسجدپه دې شرط جوړکړچې که دمسجدومخته دهندوانودخوشحالۍ په ورځ هندوان دسرناوهلوسره تیرشي نوهغه به نه منع کیږي اوکه په کومه وجه ددې مالیه بنده شي نودغه مسجدبه دمځکې مالک یعنی هندوملک ته بیرته ځي په دې مسجدکې به لمونځ رواوي ،که نه ؟(۱۳۴۵/۱۷۰۸هج)

ځواب: په دې صورت کې داشرعي مسجدنشوخولمونځ پکې صحیح دی ترڅوچې ددغه هندواجازه دلمانځ پکې وي لمونځ صحیح کیږي اودامسجدنه دی ګرځېدلی اووقف شوی نه دی کمافی الشامی: قوله وشرطه شرط

Maktaba Tul Ishaat. com

سائر التبرعات الخ افادان الواقف لابدان يكون مالكاله وقت الوقف ملكاباتاالخ ـ ۱
او د کافر وقف صحیح نه دی.

دمسجدپه څلوردېوالی کې جوړه شوې مسافرخانه هم وقف وي

سوال : (۲۸۶) (الف) دمسجدپه څلوردېوالی کې اودمسجدپه اړه چي کومه مسافرخانه ده هغه هم وقف ده ، که نه ؟

(ب) دموجوده مسجدشیان کوم چي دنوي مسجدتر اړتیازیات وي دغه پرنوي مسافرخانه یادمسجد پرنوروقف مکانونولګول روادي ، که نه ؟ (۵۴۷/ ۱۳۴۵ هج)

ځواب : (الف) دغه مسافرخانه اوددې سامان هم وقف دی فقط.
(ب) فقهاؤلیکلي دي چي دمسجدشیان دنااړتیاپه صورت کې دده وجنس یعنی په بل مسجدیې لګولای شي پرنوروااوقافوېي نشي لګولای ، ځکه نوپه دې صورت کې دې داسي وکړي چي دمسجدزیاتوب شیان خرڅ کړي هغه قیمت په همدې مسجدکې ولګوي.بیاداسامان رانیسي خواکه رانیوونکی پخپل کوروانوروکې ولګوي اوکه دمسافر خانې اووقف مکانونولپاره یې رانیسي په هغې کې یې ولګوي.

دمسجدجوړولولپاره اتلس ، شل کاله مخکه په کرایه اخستل

سوال : (۲۸۷) یوسړی له کافرڅخه مخکه په کرایه اخلي مسجدورباندي جوړوي اوهغه کافروایې چي داتلسو ، شلوکالولپاره مسجدورباندي پرېږدم له دې وروسته زمااختیار دی چي څه وغواړم هغه به کوم په دغه مخکه کې مسجد جوړول روادی ، که نه ؟ (۱۱۷۲/ ۱۳۳۹ هج)

ځواب : په دې صورت کې دامسجدنه ګرځي ، ځکه چي دمسجدکېدولپاره هغه دهمېشه لپاره مسجدوي.

دمسجدتعمیرکه څه باقي پاته شي نوهغه وقف دی ، که نه ؟

سوال : (۲۸۸) یوسړی مسجد جوړکړتراوسه څه کارپاته دی نوپه دې کې لمونځ روادی ، که نه ؟ جوړوونکی وایې چي کله پوره شي هغه وخت یې وقفوم په دې کې لمونځ روادی ، که نه ؟ (۲۳۰۱/ ۱۳۴۰ هج)

(۱) الشامی (۳۹۴/۳) ، کتاب الوقف ، شرائط الوقف ط رشیدیه.

ځواب: لمونځ په دې کې روااوصحيح دی اوکله چي مسجد جوړ کړنوهغه وقف شو اوو جوړ و ونکي دمالک په حيث قبضه ځيني ختمه شوه اوس دده پکي دمالک په حيث هيڅ حق پاته نه شوفقط.

له حکومت څخه په قيمت ياعاريت اخستې مځکه کې مسجدجوړولوحکم

سوال: (۲۸۹) (الف) يوخاص ځای دبندرګاه (داوبودجهازونوتم کېدوځای) په وجه دحکومت ملک دی اودکومې خاصې وجي په سبب وهيچاته هم دمالک جوړېدوپه حيث هلته ځای نه ورکول کيږي چي کله دحکومت ورته اړتياشي نوپه درې مياشتې کې دننه به ځای خالي کوي دغه ځای اوس سوکه ، سوکه يوښارګوټی ګرځېدلی دی چي له پنځلس زره څخه زياته آبادي لري خلګوته دپورته کولواند ېښنه ختمه شوه ،ځکه دوئ هلته په زره پورې ودانۍ په لکونوروپوجوړه کړې ده دلته ځای اومځکه دوقف په توګه نه پيدا کيږي خوددغوودانيوسره لګېدلی ومسلمانانوته يوه ټوټه دمځکې په هم دې شرط ورکول شوې ده چي دوئ ورباندي نژدې شل کلونه کيږي يوه ودانۍ جوړه کړې ده اوپکي پنځه وخته لمونځ اونورکوي ددغه ودانۍ پورته کولواحتمال هغه وخت کېدای شي کله چي دښارټولې په زره پورې ودانۍ ليري کړل شي په دې صورت کې هغه ودانۍ په کومه کې چي مسلمانان لمونځ کوي په شرع کې مسجد بلل کيږي اوکه نه؟

(ب) دکراچي دښارپه شاوخواکې دمځکوټوټې وخلګوته دودانيواونوردجوړولولپاره په اسنادوورکول شوې دي ديوسند مېعادشل کاله دڅادادېرش کاله دڅاداپنځوس دڅادانه نوی (۹۹) کاله دي دمېعادپرختمېدووښاروالي ته اختيار دی چي که دغه سندورنوی کوي اومځکه له مالک څخه اخلي په دې شرط دښارټوټومځکوټې چي ورباندي مسجدونه جوړشوې دي ومسلمانانوته په اسنادويا په کرايه ورکولې شوې دي مهرباني وکړئ چي دمځکني سوال (الف) لاندې چي کومه مځکه مسجدته ورکول شوې وه په هغه کې اوپه دغه مځکه کې څه فرق دی؟ (۱۳۴۱/۳۲۲هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب : (الف ، ب) دفقهې په کتابونوشامی اونوروکې داخرګندونه شته چې دوقف کېدولپاره دوقف کوونکې پوره مالک کېدل ضروري دی نوحقیقي . شرعي اواصطلاحي مسجدهماغه ځکه کېدای شي کومه چې مالک دمځکې دمسجدلپاره وقف کړي اودمالک اووقف کوونکې مسلمان کېدل هم په دې صورت کې شرط دي یعنی دمسجد لپاره کومه ځکه خاص مسلمان وقف کولای شي ددرمختارپه کتاب الوقف کې راغلي دي: وشرطه شرط سائرالتبرعات الخ (په شامی کې ددې قول په شرح کې لیکلي دی افادان الواقف لابدان یکون مالکاله وقت ملکاباتاولوبسبب فاسدالخ ـ(۱) له دې عبارت څخه دوې خبرې معلومې شوې یوه داچې دمالک قطعی مالک کېدل دوقف کولوپروخت ضروري دی یعنی دنامالک وقف کول نه صحیح کیږي دوهمه داچې که په فاسده شراء (رانیولو) سره څوک دکومې مځکې مالک شوا وهغه له قبضې کولوروسته هغه وقف کړه نووقف صحیح کیږي نوکومې مځکې چې مسلمانانوله حکومت څخه رانیولې که څه هم حکومت په کوم خاص وخت په دربیومیاشتوکې دننه دخالي کولوشرط لګولی وي ،ځکه چې داشرط که څه هم بیع فاسدوونکی دی خوپه وقف کېدوکې منع کوونکی اوخنډنه دی نوپرداسي ځکه چې کوم مسجد جوړکړل شي اوهغه وقف کړل شي نووقف صحیح کیږي اوحقیقي مسجد ګرځي.

اوهغه ځکې چې پکې درانیولوخرڅولومعامله نه ده شوې اوهغه صرف په عاریت ومسلمانانوته دمکانونواونوروجوړولوپه غرض ورکول شوی دی دهغوئ وقفول نه صحیح کیږي اوکه په داسي ځکه که مسجد جوړکړل شي نوکه څه هم په دې کې لمونځ صحیح دی امادا شرعي مسجدنه ګرځي اودمسجدحکمونه اواداب له ده سره ترون نه موندي لکه چې یوسړی پخپل کورکې یوچوتره دلمانځه لپاره جوړه کړي لکه چې په حدیثوکې ددې امردی نولمونځ په دې کې صحیح کیږي خوداشرعي مسجدنه وي اوکومه ځکه چې حکومت ،ومسلمانانوته هبه کړې اوبیله قیمت اخستلوبې ورورېخښنی که څه هم دبیرته اخستلوشرط پکې ولګوي نودغه ځکه یاددې کومه برخه هم مسلمانان وقفولای شي اوپه دې کې مسجد جوړولای شي اوهغه په شرعي اووقف مسجدوي ،ځکه چې هبه په فاسدوشرط لګولوسره نه فاسدیږي اودموهوب له (چاته چې بخښنه شوې وي) په ملک کې تاوان نه راځي اوکله چې موهوب له.

---

(۱) الشامی (۳۹۴/۳) کتاب الوقف شرائط الوقف ط رشیدیه.

دوربخښل شوي شی مالک شونوقفول دده هم صحیح کیږي اوهغه شرعي مسجدګرځي لکه چي په درمختارکي راغلي دي: والهبة لاتبطل بالشروط الخ ـ(۱) نولنډیزاوحاصل دجواب دادی چي کومه مځکه له حکومت څخه په بیع واخستله شوه یاحکومت دهبې په توګه ورکړه که څه هم په دې کي دبېرته اخستلوشرط ولګاوی نوداسي مځکه رانیوونکی اوموهوب له وقفولای شي اوکه په دې کي مسجدجوړکړي نوهغه شرعي حقیقي مسجدګرځي اوکومه مځکه چي صرف په عاریت حکومت ورکړې وي هغه په عاریت اخستوونکې نشي وقفولای نوهمدغه کلیه قاعده مخته کښیږدئ دخپلوپوښتنوپه جوابونوخان پوه کړئ اوپه کوم قسم کې چي هغه مځکه داخله وي دهغه سره سم پکي حکم جاري کړئ فقط.

کوم مکان مسجدته په دې شرط وقفول چي فلاني سړی به پخپلوروپیومسجدجوړوي

سوال: (۲۹۰) زیدخپل مکان دمسجدتعمیرولوپه غرض په دې شرط وقف کړچي پردغه مکان خالدپخپلوروپیومسجدجوړکړی اودې پردووبېلابېلوبرخودکانونه جوړکړي چي په هغه کي یودوکان په کرایه ورکول شي اودهغه کرایه پرمسجدصرفیږي اوپه دوهم دوکان کي زیدپخپله ترمرګه آبادوي اوله ده وروسته دې دده ودووزامنوکرم الهی اواحسان الهی ته دمیاشتې په څلورسوه ورکول شي اوکرایه دې پرمسجدصرفیږي خوددوئ له دوکان څخه دلیري کولواختیاربه هیچاته نه وي اوکه خالدپردغه مکان پخپلوروپومسجدتعمیرنه کرنودوقف پانه به داسي وي لکه نه چي وي اوزه به پخپله دخپل مکان مالک یم دارازدغه دوقف پانه دناروغی په حالت کې لیکل شوې ده اوله دې مکان پرته نورهیڅ مال هم نشته بینوا توجروا (۱۳۴۱/۴۷۳هج)

جواب: ووقف ته که په کوم نامناسب شرط سره ترون ورکول شي نووقف نه صحیح کیږي [وان یکون منجزاغیرمعلق ـ۲ (عالمګیري) نوپه پوښتل شوې صورت کې که زیدمکان مسجدته په دې شرط وقف کړی دی چي خالدپخپلوروپوورباندي مسجدجوړکړي کني زیدخپل مکان بېرته اخلي اودوقف پانه په نیستي بدل کیږی نوداوقف صحیح نه شودارازددغه مکان یوه برخه یعنی پرکومه چي دی دوکان تعمیرکړل شي دخپلې استوګنې لپاره بېله کرایې خاصول دمسجددوقف خلاف دی اوکله چي هغه برخه مشاع (مشترک) ده، څکه دټول مکان وقف دمسجدلپاره

(۱) وحکمهاانهالاتبطل بالشروط الفاسدة (الدرمع الشامی (۵۷۷/۴) فی بدایة کتاب الهبة ط رشیدیه (۲) الفتاوی العالمغیریة ۳۵۵/۲کتاب الوقف شرائط الوقف.

Maktaba Tul Ishaat. com

صحيح نشو، ځکه چي مشاع کېدل د مسجد د وقف په خلاف وي و اتفقا على عدم جعل المشاع مسجدا او مقبرة مطلقا سواء كان ممالا يحتمل القسمة اويحتملها هكذا في فتح القدير۔۱ (عالمگيرى) او دا چي د ناروغ نفلي تصرفات په دريمه کي جاري کيږي نو کله چي زيد ناجوړه وو نو پر مسجد باندي وقف په دريمه کي جاري کيږي او په دريمه کي له جاري کېدو وروسته د مشاع وقف لازميږي نو دټول وقف باطل شو [مريض جعل داره مسجدا ومات ولم يخرج من الثلث ولم تجز الورثة صار كله ميراثا وبطل جعله مسجدا لان للورثة فيه حقا فلم يكن مفرزا عن حقوق العباد فقد جعل المسجد جزءً شائعا فيبطل الخ (۲) (عالمگيري) په هر حال په پوښتل شوي صورت کي وقف صحيح نه شو او مکان د زيد په ملک کي باقي پاته دی فقط.

دکمپنۍ سره دوعدې په شرط مسجد جوړول

سوال : (۲۹۱) په لاندي صورت کي د مسجد جوړولو شرعًا څه حکم دی ؟

د مځکي شرطونه کوم چي د مسجد جوړولو لپاره ورکول کيږي (لاندي دي)

(الف) دا پر بل په لومړۍ نېټه به د کاله يوه روپۍ اداکوي.

(ب) پر دغه مځکه به مسجد او نور د مسجد ارتيا مکانونه جوړوي نور خايونه به نه جوړوي

(ج) د کمپنۍ له نقشي منظورولو پرته به تعمير نه شروع کوي.

(د) د مسجد او نورو ودانيو به څارنه کوي.

(هـ) د کمپنۍ له اجازې پرته د مځکي برخه يا وداني وچاته نشي ورکولای.

(و) له نقشي پرته کومه بله نوي ودانۍ د کمپنۍ له اجازې پرته نشي جوړولای.

(ز) کله که وکمپنۍ ته سخته ارتياشي نو له مسجد پرته نوري ټولي ودانۍ به ترخبرتيا شپږمياشتي وروسته کمپنۍ په قبضه کي اخلي نه پر مسجد باندي قبضه او پر کومو نورو ودانيو چي قبضه وکړي دهغه وخت د بازار له بيعي سره به کمپنۍ قيمت اداکوي.

(ح) که کله وکمپنۍ ته دا معلومه شي چي و مسجد او نورو ودانيو ته د مسلمانانو ارتيا نشته هغه وخت به پرتوله ودانيو او دغه رنګه پر مسجد باندی ببله عوضه کمپنۍ قبضه کوي (۲۱۳۲/ ۱۳۴۳هج)

(۱) الفتاوى العالمكيرية ۲/ ۳۶۵ كتاب الوقف . فصل فى وقف المشاع.

(۲) الفتاوى العالمكيريه ۲/ ۴۵۷ كتاب الوقف الباب الحادى عشر فى المسجد وما يتعلق به.

ځواب: په کمپنیو کې زیاتره په همدغو شرطونو یادې ته ورته په نورو شرطونو سره مسجدونه جوړیږي ،خکه نوکله چې دمسلمانانو ومسجدته اړتیاشته اوبیله دغو شرطونو دمسجدونوجوړولو اجازه نه کیږي نومسجددې جوړکړل شي او مسلمانانو ته پکاردي چې داسې صورت نشي پیښ چې مسجد ته اړتیاپاته نشي چې له امله یې حکومت یاکمپنۍ وربانذې قبضه وکړي بلکه دغه مسجدهمېشه آبادساتل پکاردی ترڅو دشرط شمېره (ح) نوبت هم رانشي فقط.

په کومه مځکه کې چې دکښتګرحق وي مالک هغه دمسجدلپاره وقفولای شي

سوال: (۲۹۲) په بنګال کې یوپه بل پسې دمځکې ملکیت درې ډوله دی: لومړی شاهي ملکیت کوم چې دانګریزانوحکومت ته حاصل دی دوهم زمینداري کوم چې دشاهي ملکیت ترڅارنې لاندې دی دغه خلګ له کاله یوه معلومه اندازه دحکومت په خزانه کې جمع کوي په دې صورت کې دزمیندارانوپوره تصرف مثلا رانیول ، خرڅول ، هبه اونور جاري دي دریېم دکښت یاعاموهیوادوالوملکیت اوداتر زمینداری ملکیت لاندې قائم وي دوئ ته رعایاوایې اوس پوښتنه داده چې دغه رعیتي یاعامي ملکیت وال که پخپله مځکه کې مسجدجوړکړي بیایې وقف هم کړي نو دغه مسجدبه دشرعي مسجدپه حکم وي ،که نه ؟(۱۵۰۲/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: دکومې مځکې دوقف دجائزکېدولپاره داشرط دی چې دمځکې مالک داوقف کړي لکه چې دردالمحتارپه دریېم ټوک کتاب الوقف کې راغلې دي: قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتا۔۱ نوپه یادشوي صورت کې دمځکې مالک زمینداردی کښت ګریارعایانه دی که څه هم دحکومت په قانون کې هغه موروثي ګرځېدلی وي چیله زمیندارڅخه خپله مځکه نشي راخلاصولای خودخرڅولو ،هبې اونوروهرډول تصرفاتواختیارده ته حاصل دی نوکه اصل مالک یعنی زمیندارکومه مځکه دمسجدلپاره وقف کړي اومسجدجوړکړي نوصحیح دی اوهغه مسجدګرځي دارازکه کښګردمالک په اجازه وقف کړي اومسجدوربانذې جوړکړي نوداهم صحیح دی خودمالک له اجازې پرته ورعایانه دوقف کولو او مسجدجوړولو اختیارنشته.

(۱) الشامی (۳۹۴/۳) کتاب الوقف ، شرائط الوقف ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دعاریت په مځکه کې دجوړکړې مسجدحکم

سوال : (۲۹۳) يوهندوزميندارومسلمانانوته يوه ټوټه مځکه مفته ورکړه مسلمانانوپرد غه مځکه مسجداوعيدګاه جوړکړل اندازاشل کاله لمونځونه پر کېدل په دې مهال يومسلمان له زميندارڅخه دغه ځاى رانيوى اودمسجدماتول اوورباندې کورجوړول غواړي داروادى .که نه ؟(۳۳۴/ ۱۳۳۳هج)

ځواب : که دغه هندودمځکې دغه ټوټه ومسلمانانوته په عاريت صرف داستوګنې لپاره ورکړې وه اومسلمانانوپه ځينې ځاى کې دلمانځه لپاره مسجداوعيدګاه قائم کړل نوپه دې صورت کې دغه ټوټه دمځکې دزميندارده شرعي مسجدنه دى ګرزيدلى دنورومسلمانانولپاره له زميندارڅخه ددغې مځکې رانيول اووريکې کورجوړول صحيح دي اوکه هغه زميندارمسلمانان ددې ټوټې دمځکې مالکان جوړکړې وي نوداځاى مسجداوعيد ګاه شودنورومسلمانانولپاره ددې رانيول اووريکې کورجوړول صحيح نه دي لقوله تعالى [وان المساجد لله الآية ـ(۱) .

نوپه دوهم صورت کې نړوونکى ددغه مسجداووريکې کورجوړوونکى ګنهګاردي اوترڅوچې دى توبه ونه کاږي ورسره اړيکې ساتل روانه دي فقط .

داوږدې مودې لپاره په کرايه اخستې مځکه کې دمسجدجوړولوحکم

سوال : (۲۹۴) يوناآباده ځاى دى مسلمانان ډيردي خومره آبادي چې ده هغه صرف ديوې کارخانې په وجه ده داډيره غټه کارخانه ده خلوبښت زره کسان پکې کارکوي ، کمپنى له زميندارڅخه ديوې معلومې مودې لپاره مځکه اخستې ده مسلمانان دمسجدلپاره مځکه غواړي نوازاده اوبې ماليې مځکه نه موندل کيږي چې ټوله ماليه يوځل واخلي له ماليې څخه خلاصه کړي بلکه هغه دمعلومې مودې لپاره مځکه ورکوي اوکال پرکال ماليه غواړي اوکله چې کمپنى ودغې مځکې ته اړه شي ومسلمانانوته دتعميرروپۍ ورکوي دوئ له هغه ځايه ليرى کوي اودمسجدمځکه چې په کوم مصرف کې وغواړي صرفوي بې پرداسي مځکه مسجدجوړيدلاى شي ،که نه ؟(۱۷۵۵/ ۱۳۴۳هج)

(۱) سورة جن آيت: ۱۸.

ځواب: مسجد جوړول پکاردي دغه شرعي مسجد ګرځي فقهاؤپه داسي مځکه کي د مسجد جوړولو اجازه کړې ده اوکله چي خلګ ډيردي اومسجد ته اړتياشته ،ځکه بيله فکره هلته مسجد جوړول پکاردي (۱)

سوال: (۲۹۵) (الف) زيداوبکرپه داسي ملک کې دي چيري چي دمسجدلپاره وقف مځکه موندل مشکل دي ،ځکه له حکومت څخه دنه نوي (۹۹) کلونولپاره له کاله په پنځه روپۍ مځکه واخسته مسجديې پرجوړکړپرداسي مځکه مسجدجوړول روادي ،که نه ؟

(ب) په دې مسجدکې په لمونځ کولودمسجدثواب حاصليږی ،که نه ؟ (۱۴۲۹/۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف) مسنجدجوړول پردغه مځکه صحيح دی.

(ب) دغه مسجدشرعي مسجدشوپه دې کې په لمونځ کولودمسجدثواب حاصليږي.

پردوکان سرپېره دوقف کړې مسجدحکم

سوال: (۲۹۶) زيدديوغټ دوکان پرسريومسجد جوړکړوقف يې کړدغه وقف شوې ودانۍ په خاص وقف کې شامله ده که په عاموا وقافوکې ؟ (۳۴۸/۱۳۴۵هج)

ځواب: دغه دوکان به دهمدغه مسجدله اوقافوڅخه وي بلکي داهم مسجددی ،ځکه چي مسجدله ثرى څخه ترعرشه پوري مسجدوي ـ ۲ (درمختاراوشامی) فقط.

---

(۱) وفی الهداية وعن ابی يوسف رحمه الله انه جوزفی الوجهين (فيماتحته سرداب اوفوقه بيت) حين قدم بغدادورأى ضيق المنازل فكانه اعتبرالضرورة وعن محمدرحمه الله انه حين دخل الریّ اجازذلک کله لماقلنا(هدايه ۱/ ۲۴۴ـ ۲۴۵کتاب الوقف)

(۲) قال فی الدرالمختار: لانه مسجدالی عنان السماء، وفی الشامی وكذاالی تحت الثرى (الدرمع الرذ(۱/ ۴۸۵)کتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه)

Maktaba Tul Ishaat. com

غصب کړې مځکه وقفول اومسجدپرجوړول

سوال : (۲۹۷) یوسړی دبل چاپرمځکه له ځوکلونو راهیسې قبضه کړې ده او بې ... ځاه او کوربې جوړکړې دې او قبضه ده دقانون له مخې نشي ماتیدای آیا دغه مځکه نوموړی قبضه کوونکی وقف کولای او مسجدورباندې جوړولای شي، که نه؟ (۲۰۴/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : دغه مځکه نوموړی قبضه کوونکی نشي وقفولای اووقفول اومسجدجوړول ده صحیح نه دي کماقال فی الدرالمختارورد المحتار: وشرطه شرط سائرالتبرعات الخ قوله: وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتا الخ (شامی) وفیه ایضا حتی لووقف الغاصب المغصوب لم یصح وان ملکه بعدبشراء اوصلح الخ.(۱) (شامی)

دمسجدمځکه غصبول

سوال : (۲۹۸) دجزیره والي نواب ابراهیم خان صاحب دربیع الاخر(دوهمې خور) په یوولسمه کال ۱۲۴۹ه په سمون د۱۸۴۸ء د۹۲شمېره په سند ځوتوتې مځکه دبانک پاتیان په نوم دناطق سندپه توګه دمسجدنیګری لپاره وقف کړه ترڅو ددې په آمدني سره دمسجدجاروو هلو ډیوې ،رڼا ، لمانځه اونوروانتظام وشي ،ځکه نودغه مځکه دمسجدمولویانوترځارنې لاندې وه اوددې آمدني دمسجدوخدمت کوونکومولویانوته ورکول کېده یعنې دغه مځکه لومړی دمولوی محمد جعفرمقدم دده له وفات وروسته دده دزوئ ملا بهاؤالدین مقدم اودده له وفات وروسته دده زوئ ملا محمدجعفرمقدم په ځارنه کې وه دغودریوسره یوپه بل پسې دځپل مامور والي مزدوري له دغې آمدنی ځخه وریجې اونوراخسته اوپروړاونوربه یې مسجدته ورکول کله چې ملا محمدجعفر د مسجدله ماموروالی ځخه استعفی ورکړه نودمسلمانانودلې شیخ سلیمان له بمبی ځخه راوغوښتی د نواب ابرهیم خان صاحب په اجازه یې دمسجدخدمت کاروده ته وسپاری لنډیزدسوال دادی چې شیخ سلیمان

(۱) الشامی (۳/ ۳۹۴) شرائط الوقف ط رشیدیه ومن شرائطه الملک وقت الوقف حتی لوغصب ارضا ثم وقفها ثم ملکهالایکون وقفا (مجمع الانهر ۲/ ۵۲۷فی بدایة کتاب الوقف دارالکتب العلمیة بیروت).

دحکامو ومخنه دواقع په خلا ف حالات وړاندي کړل اوناروا کوشش یې وکړ دغه مځکه یې بېله قیمته دځپل زوئ شیخ محمود په نامه دمالک په حیث راواړوله اوس پوښتنه داده چي (الف) دشیخ محمود دغه وقف مځکه دځپل مطلب سره سم عارضه کول اووقف مځکه پخپل نامه اړول اوپه ناروا دمسجد مځکه غصبول اومسجد ته نقصان رسول رواا و دداسي ناوړه کارکوونکي په هکله شرعًا څه حکم دی؟

(ب) دنیگری مسلمانان دداسي غصبوونکي چي ترڅو غصب کړي مځکه دمسجد پرنامه بېرته وانه روي ترهغوله خپلې ډلي څخه دایستلو حق لري، که نه؟

(ج) آیا وقف کوونکی یاکوم بل شخص وقف کړی جائداد دکوم بل چاپه نامه انتقالولای شي، که نه؟ که یې نشي کولای نو دچاپه نامه چي دغه وقف مځکه په ناروا انتقال شوې ده اوهغه ددغې مځکې آمدني پخپله کاروي دغه ټوله آمدني بېرته ومسجد ته ورکول کېدای شي، که نه؟ (۱۱۹۴/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: فاذاتم لزم لایملک ولایملک ولایعار ولایرهن (درمختار) قوله لایملک ای لایکون مملوکا لصاحبه ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره بالبیع ونحوه لاستحالة تملیک الخارج عن ملکه الخ ولایعار ولایرهن لاقتضائهما الملک الخ- (۱) (الشامی) له دې څخه معلوم شوچي وقف شی دچاملک نشي پاتېدای نه دوقف کوونکي اونه دغیرله ده څخه اوپخپله وقف کوونکی هم ددې مالک نشو پاته اونه دی بل څوک مالک جوړولای شي اودمالک په حیث په دې کې ټول تصرفات باطل دي نودپوښتنې جوابونه په لاندي ډول داسي دي (الف) دشیخ محمود دغه وقف کړې مځکه ګومه چیدیوه مسجد دارتیا لپاره وقف ده پخپل نامه رااړول اوورباندي قبضه کول ناروا او حرام اودغصب قبضه ده اوڅرګند خیانت دی اوکله چي دی ددغه مسجد خدمت نه کوي نودده لپاره ددغه وقف شوې مځکه آمدني اخستل اوپخپل استعمال کې راوستل قطعًا ناروا او حرام دي اوبېرته ورکول پرده لازم دي اوشیخ محمود په دغه یادشوې حالت کې غصب کوونکی اوظالم دی اوله دغه وقف شوې مځکې څخه دده قبضه لیري کول ضروري اولازمي دي.

(۱) الدر المختار مع الشامی (۳/۴۰۲) کتاب الوقف: بعد مطلب مهم فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة ط رشدیه

Maktaba Tul Ishaat. com

(ب)دمسلمانانوډله دداسي غصبوونکي ترخوچي دی پخپله دمالک په حیث قبضه له دي مځکي څخه لیري نکړي اوخپل نوم له دغه ملکیت څخه لیري نکړي له خپلي ډلي څخه دجلا کولو اوله کورني څخه دشړلو حق لري.

(ج) وقف کوونکی یاکوم بل سړی نه پخپله دوقف کړې جائداد مالک دی اونه یې دچاپرنامه انتقالولای شي اوکوم سړی چي ددغي مځکي آمدني پخپل کارکي لګوي هغه ټوله آمدني له ده څخه بېرته واخلئ ومسجدته یې ورکړئ کمامراولا ففط

په غصب کړي مځکه اوهدېره کي دمسجددتعمیراولمانځه حکم

سوال : (۲۹۹) دوه کسان په چنده سره یوداسي ځای مسجدجوړوي چي هغه ځای دده ملک نه دی صرف څوکسان په غصب ورباندي قبضه کوونکي دي له هغوئ څخه هم دځینواجازه نشته اوددې په بنیادونوکي سرونه اوهډوکي راوځي اومشران هم داوايي چيدلته ډیرمځکي هدیره وه اودکوموچي دغصب په توګه ورباندي قبضه ده له هغوئ څخه دزیاترودمسجداجازه نشته نوکه دغه خلګ اجازه وکړي نودغصب یاهدېرې په وجه پکي لمونځ روادی ،که نه ؟ اوکه ناروادی نودغصب په وجه ناروادی که دهدېره کېدوپه وجه ؟(۸/ ۴۴ - ۱۳۴۵هج)

ځواب : په درمختاراوشامی کي راغلي دي : چي په زړه هدیره کي مکان اومسجدجوړول صحیح دي اوکنبت اونورهم په دي شرط چي هغه مځکه وقف نه وي اودکوم بل چاملک نه وي اودغصب په مځکه کي لمونځ مکروه دی اوهغه مسجدنه ګرځي نوکه ټول مالکان اوونډه لروونکي اجازه وکړي نوهغه مسجد ګرځي اودکراهت علت پورته کیږي فقط.

داجارې په مځکه کي دمسجدجوړولوحکم

سوال : (۳۰۰) دمالک له اجازې پرته داجارې په مځکه کي مسجد جوړول اوپکي لمونځ کول روادي .که نه ؟(۹۸۰/ ۱۳۳۹هج)

ځواب : کومه مځکه چي یې په اجاره اخستې ده اودبل چاملک ده دهغې وقفول صحیح نه دي اولمونځ صحیح دی مګردامسجدنه دی فقط.

دهمېشه لپاره په کرايه اخستې مځکه وقفول اوورباندي مسجدجوړول

سوال: (۳۰۱) زيدله کاله دماليې ورکولوپراساس له يوکافرڅخه مځکه دهمېشه لپاره واخسته اودايې ليکلي خيني واخستل چي په دغه مځکې کې مسجد، ځاه اوکورجوړو لای شي اوکوم ډول تصرف چي وغواړېبيله عذره يې کولای شي دمځکې ومالک ته به صرف ماليه ورکوي اوس زيداراده لري چي په دغه مځکه کې يومسجدجوړکړي اووقف يې کړی اودمځکې ومالک ته ماليه ورکوي آياپه داسي مځکه کې زيد مسجد جوړولای شي؟ (۱۱۳۳/۱۳۳۷هج)

ځواب: داسي مځکه نشي وقفېدای اومسجدنشي کېدای۔[۱]

ديوه مکان په اړه دوې ليکل شوي دوقف په پاڼو کې ددوهمې اعتبارنشته

سوال: (۳۰۲) زيددوفات پرمهال دوقف په يوه پاڼه کې دخپل کوراوټول سامان وقف دمسجداومسجددمتولي لپاره وکړاوپه بله دوقف په پاڼه کې يې دبکرپه نامه جائداد وقف کړدده له وفات وروسته دواړې دوصيت پاڼې مخته راغلې اوترفيصلې کېدوپوري دکورسامان نيلام کړروپۍ يې وامانتدارته وسپارلې خوبکرددې خبرې اقرارکوي چي دمتولي دټول جائدادروپۍ دي پرمسجدصرفې شي خواه که هرمسجدوي مکان خام ووکوم چي اوس نړېدلی دی که مکان موجودوي نودهغه دترميم اونوروخرڅ به له آمدني څخه ډېرزيات وای اوومسجدته دتعميرلپاره دروپيواړتياده اوددغې مځکې ډېرښه قيمت راتلای شي آيادغه مځکه خرڅولای شي، که نه؟ (۱۰۸۳/۱۳۴۳هج)

---

(۱) ځکه چي دوقف لپاره دتام ملکيت کېدل ضروري دي په شامی کې راغلي دي: لابدان يکون مالکاله وقت الوقف ملکاباتاالخ(۳۹۴/۳) شرائط الوقف ط رشيديه).

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب : وقف کوونکي چي کله مخکې دغه مکان دیوه مسجدلپاره وقف کړاودمسجد دمتولي په تولیت کې یې ورولیکی نومکان سره له یادشوي سامان وقف شواودذي له وقفېدووروسته دوهمه دوقف پاڼه چي کله دهمدې مکان په اړه دېکرپه نامه یې ولیکله داصحیح نه شوه .ځکه چي له وقف کولووروسته ووقف کوونکې ته هم په دې کې دتصرف کولواختیارپاتي نشووالوقف لایملک ولایملک ـ(۱) په حکم اوددغه پرمسجد وقف شوي مکان دیادشوي غرض لپاره خرخول جائزنه دي .ځکه چي فقهاؤددې هم اجازه نه ده ورکړې چي که دوقف کړې مکان آمدني لږده نوپه بل مکان زیاته امدني درلودوو نکې دي دابدل شي چیري چي دغه وقف کړی مکان خرخ کړي ددې قیمت دمسجدپه اړه دوکان اومکان په تعمیرکې ولګوئ داپه هیڅ ډول روانه دی کمافی الشامی وفی فتح القدیروالحاصل ان الاستبدال اماعن شرط الاستبدال اولاعن شرطه فان کان لخروج الوقف عن انتفاع الموقوف علیهم فینبغی ان لایختلف فیه وان کان لالذلک بل اتفق انه امکن ان یؤخذبثمنه ماهوخیرمنه مع کونه منتفعابه فینبغی ان لایجوزالخ ـ۲ خوکله چي دغه مکان نړېدلی دی اودجوړېدوکوم صورت یې نشي کېدای نوداخرخ کړئ دده پرځای بله مخکه یامکان واخلئ ودغه مسجدته یې وقف کړئ دهغه قیمت په دغه تعمیرکې ولګوئ فقط.

که په غلطۍ سره دحکومتي نالۍ ځای دمسجدپه غولي کې راشي نوځه حکم دی ؟

سوال : (۳۰۳) (الف) دمسجدپه غولي کې چي کوم ځای دحکومتي نالۍ ورشامل کړل شوچي وحکومت ته یې مالیه ورکوودغه ځای شرعی مسجددی ،که نه ؟

(ب) دمسجدکوم شی دکورپه کارکې استعمالول روادي ،که نه ؟(۲۰۹۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : (الف) ددې حکم هم دمسجدشواودغه ځای شرعًا په مسجدکې داخل شوپردې تړول حکمونه دمسجدجاري کیږي.

(ب) داروانه دی فقط.

---

(۱) الدرمع الر(۴۰۲/۳) کتاب الوقف ط رشیدیه.

(۲) الشامی(۴۲۷/۳) کتاب الوقف مطلب لایستبدل العامرالافی اربع ط رشیدیه.

حکومتي سړک په مسجدکې ورګډول څه حکم لري ؟

سوال: (۳۰۴) له حکومتي سړک څخه څه مځکه ومسجدته ورشامله کړه داشرعًا روادی ،که نه ؟(۳۲۷/ ۱۳۴۵هج)

خواب: فقهاؤداخرګندونه کړې ده چي که په مسجدکې ورته اړتیاوي نوله لارې څخه څه مځکه په مسجدکې ورداخلول روادي کله چي لارنه تنګیږي نوپه همدې وجه دجوازصورت داړتیاپروخت کېدای شي نوکومه مځکه چي ومسجدته ورګډه کړله شوه هغه داخله پربږدئ فقط.

پرمسجدکه انګریزحکومت قبضه وکړي نوڅه حکم دی ؟

سوال: (۳۰۵)یومسجدانګریزي حکومت پخپله قبضه کې واخست خوندي مکان يې خیني جوړکړپه دې مسجدکې لمونځ روادی ،که نه ؟(۱۷۲۴/۱۳۴۵ه ج)

خواب: کوم چي یوځل مسجدشو هغه همیشه دمسجدپه حکم وي دچاقبضه یاغلبه دده مسجدوالی نشي باطلولای نوپه مسئوله صورت کې پرمسجددانګریزانوملک نشي ثابتیدای دااوس هم مسجددی پردې هغه ټول حکمونه جاري کیږي کوم چي پرمسجدوي

دمسجدپه نامه درانیولې مځکې په مینځ کې که کوڅه وي نوڅه حکم دی ؟

سوال: (۳۰۶) (الف) دمسجدلپاره چي کومه مځکه رانیوله شي که دهغې په مینځ کې یوه کوڅه وي نوهغه په مسجدکې ورګډه کړله شي ،که نه ؟

(ب)که ددې ورګډولواجازه واخستله شي نوله چاڅخه ؟(۹۲۲/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

خواب: (الف ترب) که دغه کوڅه ددغه مسجداومکان والاده چي کوم مکان دمسجد لپاره رانیول شوی دی نوداپه مسجدکې ورګډول روادی خوپه دې وبرد چي دښاروالۍ له لورې کومه دعوی ونشي بایدله ښاروالۍ څخه اجازه واخسته شي فقط والله تعالی اعلم

Maktaba Tul Ishaat.com

دکوربه غولې کې دلمانځه لپاره دخاصې چوترې (دکانچې) حکم

سوال : (۳۰۷) یوه چوتره دکوربه انګړکې دلمانځ لپاره ځانګړې شوې وه چې له ډيرې مودې يکې لمونځ په جماعت سره کېدی اودمسجدلفظ به هم ددې لپاره کاريدی اوس ددې خارنه اوخيراخيستنه نه کيږي ،نه څوک لمونځ پرې کوي آيا چې داونړووپه کورکې يې شاملول روادي ؟ (۱۳۴۱/۱۱۴هج)

ځواب : کله چې باني اومالک دمکان ددې لپاره دمسجدلفظ کارولی دی اولمونځ په جماعت اوبېله جماعته پرکېدی نودمفتی به قول سره سم دامسجدشواوس ددې په کورکې ورګډول اودمسجدحکم له دې څخه لیری کول صحیح نه دي.

دکوربه کونج کې دجوړکړې مسجدشرعي حکم

سوال : (۳۰۸) کوم مسجدچې يوسړی دخپل کورپه کونج کې جوړکړی دی اوګواکې پرعام سړک ددې مسجدکومه خاص دروازه نشته خوبياهم دکورغتته دروازه دلمونځونوپروختونوخلاصيږي نوآيادامسجدشرعًا دمسجدحکم لري که دمصلی ؟ (۱۳۳۷/۲۰۹۰هج)

ځواب : قال فی ردالمحتار: ففی النهرعن القنية جعل وسط داره مسجدا واذن للناس بالدخول والصلوة فيه ان شرط معه الطريق صارمسجدافی قولهم جميعا والا فلاعندابی حنيفة رحمه الله وقالا : يصيرمسجدويصيرالطريق من حقه من غيرشرط الخ وفيه ايضا وعلمت ارجحيته (ای قول ابی يوسف رحمه الله)فی الوقف والقضاء -(۱) نومعلوم شوچې دغه مسجدد مفتی به قول سره سم شرعي مسجددی فقط.

دکوربه کومه چوتره چې دکورانسانانولمونځ کوي هغه شرعي مسجدنه دی

سوال : (۳۰۹) ديوه سړی دابيان دی چې ده داستوګنې په کورکې دننه يوه خاصه چوتره جوړه کړې وه اوپرهغه دکورانسانانولمونځ کاووآيادغه چوتره مسجدبلل کيږي ،که نه ؟ (۱۳۴۱/۱۰۰۰هج)

(۱) الشامی(۴۰۵/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.

ځواب: که یې داوقف کړې نه ده اوباقاعده مسجدیې نه دی جوړکړی نودامسجد نه دی

دسربېره منزل (پوړ) په مسجدجوړولولاندې پوړهم مسجدګرځي

سوال: (۳۱۰) زیدد چادرودوه پوړیزه مکان جوړکړپه پورته منزل کې یې دمسجد حکمونه جاري کړل په عامه اجازه پکي لمونځونه شروع شول اوپه لاندې منزل کې ددنیاکاروبار کوي دغه مسجدشرعي مسجددی ،که نه ؟ (۲۹۴۵/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: کوم چې مسجدشي هغه له پورته څخه ترلاندې پورې مسجدګرځي په درمختار کې راغلي دي: وکره تحریماالوطی فوقه الخ لانه مسجد الی عنان السماء الخ وکذاالی تحت الثری...... بقی لوجعل الواقف تحته بیتاللخلاء هل یجوزکمافی مسجد محلة الشحم فی دمشق ؟ لم اره صریحانعم سیأتی متنافی کتاب الوقف انه لوجعل تحته سردابا لمصالحه جازتأمل۔(۱)(شامی لومړی توک) فقط.

په کورکې یې مسجدجوړکړامالاره یې ورجلانکړه

سوال: (۳۱۱) (الف) بېله لارجلا کولودمسجدپه جوړولوکې چې دامام صاحب اوصاحبینو(امام ابویوسف اوامام محمدرحمهماالله) کوم اختلا ف دی په هغه کې که څه هم ددرمختاردمصنف رحمه الله په وینافتوی دامام ابویوسف رحمه الله پرقول ده خود پوښتنې ورخبره داده چې که دکوم خاص ضرورت په وجه کله دامام صاحب قول عملي کړل شي نوڅرنګه به وي ؟

(ب) له جعل وسط داره مسجداً څخه څه مراددی ؟(۱۷۴۲/۱۳۴۰هج)

ځواب: (الف) په دې صورت کې مفتی به ، زیات صحیح اواوجه قول دامام ابویوسف رحمه الله دی ،ځکه نودمفتی لپاره له دې څخه مخ اړونه صحیح نه ده کمافی الشامی: لکن فی الفتح ان قول ابی یوسف رحمه الله اوجه عند المحققین الخ ۔۲ داراز څوځایه ددې څرګندونه راغلې ده نوددې په خلاف فتوی ورکول نه ده پکار.

(۱) الدروالشامی(۱/ ۴۸۵) کتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.
(۲) الشامی(۳/ ۴۰۱) کتاب الوقف ، مطلب مهم فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

) اوله وسط داره څخه مراددادی چي يوسړی پخپل كوركې دننه مسجد
ركړي يايې دکورکومه برخه مسجدوګرځاوی اووقف يې كړه نوهغه مسجد
خي اولاره ددې پخپله لازميږي فقط.

پخپل مينځ کې په خوښه په مشترکه مځکه کې مسجد
جوړول وروسته له هغه څخه رجوع کول اودملکيت دعوی کول صحيح نه دي

ال: (۳۱۲) يوځای ددوورورونوترمينځ شريک دی يووروريخپلوروپودخپل
وريه اجازه مسجد جوړکړله مسجد جوړېدووروسته کله چي څه موده خلکوپه کي
ونځونه کول نوددواړووروونوترمينځ پرکوم بل شي جګړه وشوه اوس يوورور
بمنۍ په وجه مسجد شهيدول غواړي ددغه سړی ملک باقي دی ،که نه ؟ اودده
هکله څه حکم دی ؟ داسړی دملکيت دعوی لري (۲۲۲۲/۳۲-۱۳۳۳هج)

واب: دغه مسجدشرعی، مسجدشوددي بل وروړله ملكيت څخه ووت شهېدول
ي مسجديا دملكيت دعوی ورباندي كول ددغه وروربـاطل اونه اوريدل كيږي
فرضا که دی يې شهيدهم کړي بياهم دغه مسجدله مسجدوالی نه وزي دغه ځای
ہميشه لپاره مسجدوګرځېدی نروونكي يې فاسق اوګنهګاردی فقط.

مشترکه مځکه له مسجدجوړولووروسته هيڅ شريک نشي خرڅولای

ال: (۳۱۳) دووکسانوپه مشترکه مځکه کې مسجد جوړکړشوورخي وروسته
شريک دخپل كوربرخه سره دمسجدله برخي خرڅه کړه اودمسجد مځکې برخه يې
ندوته ورغله دمسجد مځکه خرڅول صحيح دي ،که نه ؟ (۲۹۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

واب: دمسجد مځکه نشي خرڅېدای اوهندوپه ملک کي نه راځي لمونځ پکي
ل پکاردي مسجد هميشه مسجدوي.

خپنوشریکانومشترکه مځکه دمسجدیامدرسې لپاره وقف کړه داوقف روادی ،که نه

سوال: (۳۱۴) یوه ټوټه مځکه دټولوکلیوالوسره مشترکه ده چې پکې په سلګونو خلګ ونډه لري ډیرنابالغ ، یتیمان اوکونډې هم شته له ټولو مالکانو څخه شپږ واوو کسانو دغه مشترکه مځکه دیوه مسجد اومدرسې لپاره وقف کړه ددې په یوه برخه کې یې دمدرسې دارتیاوولپاره دوکانونه جوړکړې دي آیادغه وقف روادی ،که نه ؟(۱۷۷۴/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: داسې وقف روانه دی اوهغه مسجدشرعی مسجدنه دی اودوکانونه هم نه وقفیږي. فقط.

دخپنوشریکانوله اجازې پرته په مشترکه مځکه کې مسجدجوړول

سوال: (۳۱۵) یودناستې ځای دډیرې اولږبرخې لروونکوترمینځ شریک دی خپنو . خپنو کسانوپه خوشحالۍ سره لاس لیک وکړاودمسجدجوړېدواجازه یې وکړه اودیودوو کسانوخوښه نه ده اونابالغ هم دي ددوئ ولیان اجازه ورکولای شي ،که نه ؟که کوم لږبرخه لرونکې راضي نه وي مسجد جوړول په دې صورت کې صحیح دي ،که نه ؟(۲۲۰/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: که کوم برخه لروونکې اجازه ونکړي اوخوښه یې نه وي یاخپنې شریکان نابالغ وي نومسجد جوړول په دغه مشترکه مځکه کې صحیح نه دی اوهغه مسجد نه ګرځي کذافی الشامی کتاب الوقف۔(۱).

دمځکې دمالک له اجازې پرته دجوړکړې مسجدحکم

سوال: (۳۱۶) زیددیوه مکان اومځکې مالک دی اوزیدپه دغه مکان کې خپل مامورین دخوندي کولواوانتظام کولولپاره اوسولې ووله دغومامورینو څلور ،پنځه مامورینود زیدله اجازې پرته

---

(۱) والخلاف فیمایقبل القسمة امامالایقبلها فیجوزاتفاقاالافی المسجدو المقبرة لان بقاء الشرکة یمنع الخلوص لله تعالی (الشامی (۳/ ۳۹۹) مطلب: شروط الوقف علی قولهما ط رشیدیه) والیه اشاربقوله کماقدمناه من ان المسجدلوکان مشاعا لایصح اجماعا (الشامی(۳/ ۴۰۵) کتاب الوقف مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه)

Maktaba Tul Ishaat.com

يوه خاصه چوتره د لمانځه لپاره جوړه کړه په دې مهال کې زيد ماموريين بدل هم کړل وروسته چې کوم ماموريين راغلل په هغوئ کې ځينو داپخه کړه اوس زيد داماتول غواړي آيا مسلمانان يې منع کولای شي ؟ (۱۸۵۵/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : دچاملک د مالک له اجازې پرته بل څوک نشي وقفولای او مسجد نشي پرجوړولای نو که په حقيقت کې مالک دغه ځای د لمانځه ځای نه وو جوړکړی نو دی داماتولای شي او نورو مسلمانانو ته دده د منع کولو هيڅ حق نشته فقط والله تعالی اعلم.

سوال : (۳۱۷) يو سړی د بل په ځمکه کې مسجد جوړکړ په هغه کې لمونځ هم کيږي اوس مالک دغه مسجد نړول غواړي آيا داسې صحيح دی ،که نه ؟ (۲۰۰۴/ ۳۳- ۱۳۳۴هج)

ځواب : د بل په ځمکه کې د هغه له اجازې پرته مسجد جوړول صحيح نه دی او هغه مسجد نه ګرځي مالک که خپله ځمکه خالي کوي او ودانی نړوي نو صحيح دی فقط والله اعلم.

سوال : (۳۱۸) پنځلس ، شل کاله کيږي چې زيد په ښکاره عمر مالک او قبضه کوونکی وليدنوله عمر عام اختيارلروونکي شخه ديوې ټوټې ځمکې د مکانونو جوړولو په نيت له کاله په کرايه باندي ليکلي اسنادواخست ،څکه نو د ځمکې په څه برخه کي يې څوسرايونه جوړکړل او په يوه برخه کې يې مسجد جوړکړ د ځمکې له مالک ياعام اختيار لروونکي شخه کومه ګرځنده اجازه د مسجد جوړولو نه وه اخستي خو مسجد دده په خبرتيا کې جوړشو او د مسجد په تعمير يې خوښي ښکاره کړه په داسې مسجد کې لمونځ کول روا دي ؟ (۸۸۱/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : کوم ځای هغه وخت مسجد کېدای شي چې کله د ځمکې مالک هغه د مسجد لپاره وقف کړي په شامی کې راغلي دي افادان الواقف لابدان يکون مالکاله وقت الوقف ملکا باتاالخ (۱) نوکه د ځمکې مالک د دغه مسجد ځمکه وقف کړې ده يا يې اوس وکړي ياداسې ووايې چې ما دا مسجد جوړکړيامې ددې اجازه وکړه نو هغه مسجد ګرځي او ثواب د مسجد پکې حاصليږي دا راز لمونځ خوهرځای کيږي هلته هم لمونځ صحيح دی خو د مسجد کېدو لپاره له پورتنيو خبرو څخه کومه خبره ضروري دي فقط والله تعالی اعلم.

---

(۱) الشامی (۳/ ۳۹۴) کتاب الوقف ، ط رشيديه.

یوشریک په مشترکه مځکه کې مسجدجوړکړوروسته نوروشریکانو اجازه وکړه نوڅه حکم دی

سوال: (۳۱۹) (الف) یوه مځکه چي څوکسان په شریکان دي له هغوئ څخه یوه شریک دنوروشریکانوله اجازې پرته مسجدجوړکړاوله جوړولومخکې یې له چاڅخه اجازه نه ده اخستې دمسجدله جوړولووروسته ټولوشریکانو اجازه ورکړه اوپه خوشحالۍ ټولوشریکانوسره له کلېوالوپه جماعت سره پکې لمونځ کاوونودامسجدشرعًا مسجدشو، که نه؟ (ب) قال محمدرحمه الله اذاخرب ولیس له مایعمربه وقداستغنی الناس عنه لبناء مسجدآخر........یعودالی ملک الواقف الخ ـ (۱) ددې روایت سره سم که دقوم ترمینځ مخالفت اوجګړه وشي اویادشوی مسجدپخپل تصرف کې راوستل غواړي نوروادی، که نه؟ (۱۲۹۰/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: (الف) قوله بافرازمسجدعبربالافرازلانه لوکان مشاعًا لایصح اجماعًا الخ ـ۲ (شامی) له دغه عبارت څخه معلوم شوچي په مشترکه مځکه کې مسجدنشي کېدای خودشامی دوهم روایت ولواجازالمالک وقف فضولی جاز ـ ۳ دپونښتل شوې صورت پرجوازدلالت کوي، ځکه نودغه مسجددشریکانوتراجازې وروسته شرعي مسجدوګرځېدی (ب) دغه مسجدپه بیان شوې صورت نقلول اوددغه مسجدمسجدوالی باطلول صحیح نه دي لان الفتوی علی تأبید المسجد (شامی ۲/ ۲۲۹، کتاب الوقف) فقط.

دچامځکه له اجازې پرته ومسجدته ورګډول

سوال: (۳۲۰) دزیددمکان په غولي کې کلېوالودزیددنه شتون په صورت کې له اجازې پرته دمسجدمحراب جوړکړدارازچي دمسجدامام صاحب سجدهٔ په دغه غصب شوې محرام کې لګیږي په دې سره لمونځ مکروه کیږي، که نه؟ کله چي زیدسخت

(۱) البحرالرائق ۴۲۱/۵، کتاب الوقف، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.
(۲) الشامی(۳۹۵/۳) کتاب الوقف مطلب شرائط الوقف معتبرة اذالم تخالف الشرع ط رشیدیه.
(۳) الشامی(۳۹۴/۳) کتاب الوقف، شرائط الوقف ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

ناراض دی او دزید دکور وطرفته یې د مسجد روښن دانو نه خلاص کړې دي ددې څه حکم دی ؟ (۱۴۹۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : اصل شرعی حکم دادی چې د مالک له اجازې پرته دې کومه مخکه یا دمخکې کومه برخه که څه هم لږه وي ببله سختې اړتیا و مسجد ته ورګډه نکړای شي لکه چې دشامی له عبارت څخه څرګندېږي قوله : وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکاله وقت الوقف الخ ـ (۱) دارازډاد کور وطرفته دې د مسجد روښندان ببله سختې اړتیا خلاص نکړل شي چې ورڅخه هغه ته تکلیف وي کماورد: لاضررولاضرار ـ (۲) خوزیدته پکاردي چې اوس کله چې دومره لږ مخکه د مسجد و محراب ته ورداخله کړله شوه نودی دې ددې اجازه وکړي کنې داجازې نه ورکولو په صورت به ددې سرکښي او تعنت ښکاره شي ،ځکه چې دغه مخکه دمسجد د محراب له ماتولو پرته نشي لاس ته کېدای په دې کې د مسجد نقصان دی او په داسې صورت کې دفقهې له ځینو رواتو نو څخه معلومیږي چې که د مسجد ورته اړتیاوي او تنګي وي نو مسجد ته نژدې مخکه دې جبرا و مسجد ته ورګډه شي او په زور دې و مالک ته ددې مخکې قیمت ورکول شي کمافی الدرالمختار: تؤخذارض ودارو حانوت بجنب مسجدضاق علی الناس بالقیمة کرهادرر وعمادیة الخ ـ (۳) نوزیدته پکاردي چې په قیمت اخستو یا ببله قیمت اخستو دې اجازه وکړي کنې داړتیا پروخت دهمسایه مخکه داړتیا په اندازه په قیمت سره په زورهم اخستل کېدای شي ،ځکه نوزیدبایدپه دې کې مخالفت ونکړي او په خوشحالۍ سره اجازه ورکړي او ددغه روایت په وجه په دغه مسجد کې لمونځ ببله کراهیته جائزدي فقط.

دشریکانو له اجازې پرته مشترکه ونې خرڅول دهغوئ په قیمت مسجد جوړول

سوال : (۳۲۱) شیعه ګانو پخپل ځای کې مشترکې ونې خرڅیکړي دهغوئ په قیمت یې مسجد جوړ کړ

(۱) الشامی (۳/ ۳۹۴) کتاب الوقف شرائط الوقف ط رشیدیه.
(۲) عن ابن عباس رضی الله عنهما قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لاضررولا ضرار (ابن ماجه ۲/ ۱۲۹، ابواب الاحکام ،باب من بنی فی حقه مایضرجاره)
(۳) الدرمع الشامی (۳/ ۴۴۱)کتاب الوقف ، قبل مطلب فی اشتراط الواقف الولایة لنفسه ط رشیدیه.

په ونوشرېکان شیعه ګان و سنیان ،هندوان اونابالغ وودغوټولو شرېکانوله اجازې پرته یې خرڅې کړې اوپه قیمت باندې یې مسجد جوړکړپه دغه ځای کې زه هم برخه لرم په میاشت ، دوې کې زه هم دمالیې اخستلولپاره ځم نوپه دغه مسجد کې زمااودسنیانولمو نځونه صحیح دي ،که نه ؟ که بل ځای ته دلمانځه لپاره تلل پکاردي اوشپه دښیعه ګانوپه کلې کې تیرول روادي ،که نه ؟ (۲۳۰۹/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب : هغه مسجدشرعی مسجدنه دی په هغه مسجدکې لمونځ کولوسره دمسجد ثواب نه ملاویږي اولمونځ اداکیږي بل ځای ته دلمانځه لپاره تلل لازمي نه دي په کوم ځای کې چې شیعه وسیرې هلته وسیدل جائزدي.

په مشترکه ځمکه کې دشرېکانوله اجازې پرته مسجدجوړول

سوال : (۳۲۲) په لړمشترکه ځمکه کې دشرېکانوله اجازې پرته مسجد جوړول روادي ،که نه ؟(۳۳۷۹/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب : لنډیزدجواب دادی چې په مشترکه ځمکه کې دټولوشرېکانوله اجازې پرته مسجدجوړول روانه دی که یې څوک جوړکړي نوهغه شرعي مسجدنه ګرځي اوثواب دمسجدپکې نشته که څه هم لمونځ اداکیږي.

دزیاتوشرېکانوپه اجازه په مشترکه ځمکه کې دجوړکړې مسجدحکم

سوال : ۳۲۳) زیدپه مشترکه ځمکه کې دشرېکانوترخوښې حاصلولووروسته مسجدجوړ کړخالداوبکرپخپل مینځ کې دخوابدتیاپه وجه داجازې ورکولووروسته غوصه شوددوو دربیونابالغوله طرفه یې عذروکړخونه نابالغان کوم عذرکوي نه دهغوئ ولیانوپه کوم مجلس کې ددې خبرې په اړه دعوی کړې ده خوکوموخلګوچې دټولومسلمانانومخته خپله خوښه ښکاره کړې ده هغوئ پخپل مینځ کې دضدپه وجه داسې کارکړیدی حال داچې زیددمشترکې ځمکې په نیمه برخه کې مسجدجوړکړی دی نوره پاته ځمکه یې دنابالغودحق په وجه پرېښې ده چې ورڅخه لمانځه اودمسجدوتعمیرته تاوان نه وي اودنابالغوحق زیات نه زیات به په روپۍ کې یوه انه وي خودنفس په وجه دوئ جګړه کوي په داسې حال کې دامسجدحکم دمسجدلري ،که نه ؟ لمونځ روادی ،که نه ؟(۱۳۲۳/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : دفقهې په کتابونوکې داليکلې دي چې په مشترکه ځمکه کې چې پکې ټول شرېکان اجازه ونکړي یاځینې نابالغ وي چې اجازې ته یې شرعًا اعتبارنشته ، ترڅوچې دغه ځمکه ووېشي

Maktaba Tul Ishaat. com

داجازي ورکوونکو برخه بېلهنګړله شي ترهغو مسجد جوړول په دې کې صحيح نه دي اواوس چې کله دزياتره شريکانو په اجازه مسجد تعمير شوی دی نوددې دجوازدا صورت دی چې دکوم وشريکانو خوښه نه ده ياکوم نابالغ دي دهغوئ برخه دې په پاته مځکه کې، دشريکانو او دماشومانو دوليانو په خوښه بېله کړله شي له وېش وروسته چيدچا برخه په مسجدکې راغلې وي هغه دې هغه وقف کړي اومسجد په نامه دې ونوموي فقط.

له مسجدسره نښتي سرای په زورومسجدته ورګډول

سوال : (۳۲۴) په يوه مسجدکې ځای ډېرتنګ دی يومکان ددې مسجد سره متصل دی دغه جبراومسجدته ورشامِلول روادي ،که نه ؟(۱۳۴۵/۱۷۹۴هج)

ځواب : دبل چامځکان دهغه له اجازې پرته په مسجدکې داخلول صحيح نه دي امادغه سړی دمکان مالک ته پکاردي چې که په مسجدکې تنګي ده اوله ده سره مځکه دده ترارتيازيا ته وي نوددې بې قيمه ياپه قيمت دارتياپه اندازه ومسجدته مځکه ورکړي فقط.

خاص لار په مسجدکې ورشاملول

سوال : (۳۲۵) يوځای جامع مسجد، دمسجدامام صاحب کور، اودامام صاحب دوررور اوخوريي کورونه واقع دي اويوه هدېره هم له پخواخخه دامام دپلاراونيکه په همدې ځای کې شته اودروازې ددريوسره مکانونودهدېرې اوپه مسجدکې لومنځ کوونکودامام دحويلی دشمالي دروازې ومخته دهدېرې دحداودمسجد دځلوردېوالی په مېنځ کې وشمالي طرفته واقع دي په داسې اندازچې دمسجد ترڅاه پورې صرف ددغويادشويو مکانونولارده اوله څاه وروسته دهديرې دامام اونورومکانونواومسجدلاره وهمدې شمالي طرفته واقع دي اودغومکانونوته دغويودګاډيودتګ ،راتګ هم اوس دغه لارده لنده داچې دټولويوه لاره ده اوس دښارزميندارانوله دغې لارې څخه په مسجدکې دوردا خلولوپه غرض يوداسې حدقائم کړی دی چې ددغومکانونودغويوګاډيولاره دامام اودامام دوارثانوپه قبضه کې يومخ پاته نشوه اودغه حدزميندارانوددغومکانونودما لکانوله اجازې پرته پخپله قائم کړې دې اودوئ غواړي چې دغه پوخ کوروړوي دغويو دګاډيولاره ودغوکورنوته جوړه کړي اودمکان مالکان ددغې لارې څخه يوشی هم په مسجدکې ورداخلول نه غواړي اوخپل پوخ مکان نړول اودغويودګاډيولپاره لاره ايستل نه غواړي په دې صورت کې بېله اجازې له دغې لارې په مسجدکې ورګډول اودامام مکان نړول چې دګاډيودتګ ، راتګ لاره وشي شرعًا روادی .که نه ؟ اوخرګندونه

دي وي چي په مسجدکې هيڅ تنګي اوډيراخولوارتيانشته دوه چته مسجددی اوپرفرش باندي پراخ اته صفونه دي کوم چي دجمعې په ورځ هم نه ډکيږي فقط (۱۳۳۵/۳۱هج)

ځواب: په دې صورت کې داجائزنه دی چي دامام اونوروډمکانونومالکانوله لارې ښخه څه برخه هم دمکانونودمالکانوله اجازې پرته په مسجدکې ورداخله کړله شي له لارې ښخه په مسجدکې ورداخلول چي کوم فقهاء رواليکلی دی لومړی خوهغه دعامې لارې حکم دی نه دخاصې لارې دوهم ددې په مسجدکې ورداخلولوفقهاؤدجوازدوه شرطونه ليکلي دي يوداچي په مسجدکې تنګي وي دوهم داچي دتيريدوونکوتاوان نه وي اوپه پوښتل شوې صورت کې په مسجدکې تنګي نشته اودلارې والونقصان دی ،څکه نودغه تصرف دزميندارانوصحيح نه دی په درمختارکې راغلي دي: جعل شئ من الطريق مسجد الضيقه ولم يقصربالمارين جازلانهما للمسلمين-۱

ترجمه : دلارې څه برخه مسجدجوړول دمسجددتنګی په وجه اودلارې تيريدوونکوته ضررنه وي نودارروادی ،څکه چي لاره اومسجددواړه دمسلمانانودي.

پردې علامه شامی رحمه الله ليکي : قوله لضيقه بالمارين افادان الجواز مقيدبهذين الشرطين الخ-۱

ترجمه : دلارې څه برخه مسجدجوړول دمسجددتنګی په وجه اودلارې تيريدوو نکوته ضررنه وي نودارروادی ،څکه چي لاره اومسجددواړه دمسلمانانودي.

ددرمختارله دغه تعليل: لانهما للمسلمين ښخه داهم ځرګندشوچيدادعامې لارې حکمدی اوپه خاصه لاره کې خوداسي تصرف دلارې والاله اجازې پرته په هيڅ حال کې صحيح نه دی لکه چي په درمختارکې يې په بل ځای کې ويلي دي: لايجوزان يتصرف باحداث مطلقا اضربهم اولاالاباذنهم-۲ نه دی رواپه خاص لاره کې کوم تصرف کول مطلقا

(۱)الدروالشامی(۳/ ۴۱۹)کتاب الوقف مطلب فی جعل شئ من المسجد طريقاط رشيديه.
(۲) الدرمع الشامی(۵/ ۴۲۰) کتاب الديات ، باب مايحدثه الرجل فی الطريق وغيره ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

مګر دلارې والو په اجازه وتولوته تاوان رسوونکې وي ،که نه وي او کله چي معلوم شوچي ددغې لارې ومسجدته ورګډول صحيح نه دي نوداغصب دی او په مسجدکې که دغصب مځکه ورګډه کړل شي نوپردغه غصب کړې ځای باندي لمونځ تحريمي مکروه دی او تصرف کوونکې ګنهګارګرځي فقط .

دکمپنۍ دمشرپه اجازه دجوړکړې مسجدحکم

سوال : (۳۴۳) ديوه کلي مالک دنامسلمانوکمپنۍ ده دمالکانوله لورې پومشردمالکانو په رنګه کارکوي .څکه نوځلوبښت کاله وشوچي دهغه ځای مسلمانانودمځکې دقيمت له اداکولوپرته دمشرپه اجازه يوه پخه چوتره (تنګاچه) دلمانځه داداکولولپاره جوړه کړې وه څه موده کيږي چي مسلمانانوپردغه پخواني پخه تنګاچه خام دېوالونه جوړکړل په وښواونورويي سايهورباندي جوړه کړه له دې وروسته دهغه ځای پرمسلمانانوپه محکمه کې دعوی شوې وه کومه چي وايستل شوه پردغه چوتره باندي لمونځ کول روادي ،که نه ؟(۱۹۱۸/۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب : کله چي دمشرپه اجازه دغه مسجدجوړکړل شواوله څلوېښتوکلونوراهيسي په دغه مسجدکې لمونځ کيږي نودامسجدشو،څکه چي کله دکمپنۍ مشرته دمالک په حيث واک ورکول شوی دی نوله څرنګه چي داصل مالک په اجازه مسجدګرځي داراز دمشرواکمن په اجازه هم مسجدوګرځيدی فقط .

دقبضې پرمځکه مسجدجوړول

سوال : (۳۴۷) دکهوجيرا په سيمه کې قصابان ، جولاګيان اونورناوسه قومونه داهل السنت والجماعت اوسېدوونکې دي مځکې دشيعه ګانودي اوټول مسجدونه دشيعه ګانودي له پخواڅخه اهل سنت هم په همدغومسجدونوکې لمونځونه کول اوس له څه مدې راهيسې دبرابرۍ وضعيت له اسلامي اخلاقو څخه لوېدلی دی اوځوانان وسيدانوته په سپک نظرګوري اوشيعه ګان دزمينداری په حيث نه جلا په قيمت دځای په ورکولوباندي راضي دي اونه په موجوده مکانونوکې داستوګنې دکوم مکان دمسجدجوړولواجازه کوي داهل سنت داستوګنې دمکانونوداحال دی چي دځينې مکانونولپاره ددوئ پلرونواونيکه ګانوپه بدل ورکولومځکې لاس ته کړې وي ځينودرعاياپه توګه په استوګنه قبلولوسره مځکه حاصله کړه اومکانونه يې جوړکړل.

اوخینو بناغلو خه مخکه په بیع واخسته او پرخه باندي یې دونده لرلو په حیث قبضه وکړه نو برداډول مخکه مسجد جوړول روادی ،که نه ؟(۲۷۹۱/ ۱۳۴۵هج)

خواب : په دي صورت کې اهل سنت والجماعة دخپلې داستوګنې اوقبضې له مخکې حخه پرخه برخه باندي مسجد جوړولای شي کمافي الشامي ذکرفي البحران مفادکلام الحاوي اشتراط کون ارض المسجد ملکا للباني آه لکن ذکرالطرسوسیؒ جوازه علی الارض المستأجرة اخذامن جوازوقف البناء الخ ـ ۱ نوله دغه دوهم روابت خخه (دکوم یادونه چي علامه طرسوسی کړې ده) په دغه مخکه کې دمسجد جوړولو جوازثابتیږي اودبیان شوې اړتیاپه وجه پردي عمل کول صحیح بلکه ضروري دي.

دچاپه مخکه کې په زورمسجدجوړول

سوال : (۳۲۸) کلبوالوجبرابېله قیمت اداکولوذزیدپه مخکه کې مسجد جوړکړحال داچي زیدهرځومره منع کودداسي مخکې اومسجدشرعي خه حکم دی ؟(۲۱۹/ ۱۳۴۰هج) خواب: شرعًا دغه مخکه وقف شوې نه ده اومسجدنه ده ګرځېدلی اولمونځ پکي کول مکروه دي کمافي ارض الغصب فقط .

دمالکانوله خوښې پرته ددوئ خاه ومسجدته ورګډول

سوال : (۳۲۹) دسهارنپورشاه بهلول په محله کې یومسجددمعمارانواوصابون ګرانووا قع دی دغه دپراخولوپه نیت یې دمالکانوله خوښې اواجازې پرته ددوئ خاه کوم چي دمسجدله خاه پرته اوله مسجدخخه دباندي اودصابون ګرانوملک اوپه قبضه کې دی په جبرومسجدته ورشامل کړدغه کارددوئ روادی ،که نه ؟ اوپرغصب کړې خای باندي بېله کراهیته لمونځ رواکیږي ،که نه ؟ اوصابون ګرانودفساددختمولوپه غرض دبل مسجد دجوړولولپاره خای غوره کړی دی داخرنګه دی(۱۳۲۸/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

---

(۱) الشامی (۴۰۵/۳) کتاب الوقف ـ مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دخاه دمالکانوله اجازې پرته دغه ځاه په مسجدکې ورګډول اوداخلول روانه دي اوپردې ځای لمونځ مکروه کیږي.په درمختارکې راغلي دي وکذاتکره فی اماکن کفوق کعبة وارض مغصوبة الخ۔(۱)اوترڅوچې دخاه مالکان اجازه ونکړي ترهغودغه ځای په مسجدکې نه داخلیږي اودفساداوفتنی دختمولولپاره دصابون ګرانوبل مسجدجوړول اوپه لومړي مسجدکې لمونځ پرېښوول اوپه بل نوي مسجدکې لمونځ کول روادي ،ځکه چې کله بل مسجددفسادلیري کولوپه نیت اوپه نیک نیت سره جوړول روادي اودارشاد: من بنی لله مسجدابنی الله له بیتافی الجنة(الحدیث)۔۲ اوکماقال صلی الله علیه وسلم په سبب باعث داجراوثواب دی نوآبادساتل دده اولمونځ پکې کول هم ضروري دي قال علیه الصلوة والسلام انماالاعمال بالنیات وانمالامرئ مانوی الحدیث۔۳ فقط.

بل مسجدجوړول کله صحیح دی

سوال: (۳۳۰) دیوه کلي آبادي له پخواځخه جلا ، جلاده اوپه هغې کې یومسجددی که له دغه مسجدځخه دکلي څوکسان جلا شي نوداسجدبه ناآبادشي ولي چیدکلي آبادي لرده اوس دکلي څوکسان دنوروکلیوالوادمسجدله امام ځخه خلاف شول بل ځای مسجدجوړول غواړي دوئ منع کړل شي ،که نه ؟که منع نکړل شي نودامیرالمؤمنین عمررضی الله عنه ددې اثرچې پکې داراغلي دي چې له فتحووروسته ده په هرښارکې دمسجدجوړولو حکم کاوواومنع وکړه ددوهم مسجدله جوړولوکوم چې ضرررسوونکی وي اول مسجدته به څه جواب وي ؟ (۲۹۷/۳۵-۱۳۳۲هج)

ځواب: که دآبادی دبېلوالي اولیري والي په وجه چې مسجدته په راتلوکې تکلیف وي نودوهم مسجدجوړول بېله شبهې صحیح دی اودحضرت عمررضی الله عنه داثرمطلب دادی چې بېله اړتیا

(۱) الدرمع الشامی (۱/ ۳۷۹) کتاب الصلوة ، مطلب فی الصلوة فی الارض المغصوبة ط رشیدیه.

(۲) عن عثمان رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من بنی لله مسجدا بنی الله له بیتا فی الجنة (مشکوة المصابیح ص: ۶۸، باب المساجدومواضع الصلوة)

(۳) عن عمربن الخطاب رضی الله عنه یقول: سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول: انماالاعمال بالنیات وانمالامرئ مانوی فمن کانت هجرته الی دنیایصیبهااوالی امرأة ینکحها فهجرته الی ماهاجرالیه (صحیح البخاری

صرف واول مسجد نه دضرررسولو په غرض دوهم مسجد مه جوړوئ اوکله چي کوم ضرورت وي او دجوړوونکو غرض اونيت واول مسجدته دضرررسولونه وي نوبيا په جواز بلکه دثواب په حاصلېدوکې څه شک شته بقوله تعالى انمايعمرمساجد الله من آمن بالله واليوم الآخرالا ية ـ(۱)وانماالاعمال بالنيات وانمالامرئ مانوى ـ(۲) فقط

که مسجدونړيږي نوبل ځای نوی مسجدجوړول څرنګه دی

سوال: (۳۳۱) (الف) دوقف په مځکه کې مسجددی کوم چي له ابادۍ څخه پرحد واقع دی په پسرلي کي ونړيدی اوس ددغي مځکي پربله ټوټه چيري چي آبادي ده مسجد جوړول زوادي .که نه ؟ اودنړيدلي مسجدخښتې اونورې پکي لګېدای شي .که نه ؟

(ب) دنړېدلي مسجدپرځای دوقف دآمدنۍ په اراده باغ لګول پکاردی که همداسي يي پرېږدو ؟(۱۵۴۰/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: (الف) په دې صورت کې ددوهم مسجدجوړول روادي اودمځکني مسجد سامان هم پکي لګېدای شي كذاحقق العلامة الشامي وبسط فيه ذكرفي التاتارخانية وغيرها جوازنقلهاالخ والذى ينبغى متابعة المشائخ المذكورين فى جوازالنقل بلا فرق بين مسجد اوحوض كماافتى به الامام ابوشجاع والامام الحلوانى وكفى بهماقدوة ولاسيما فى زماننا الخ ـ(۳) اوپه البحرالرائق کي راغلي دي وهكذانقل عن الشيخ الامام الحلوانى فى المسجدوالحوض اذاخرب ولايحتاج اليه لتفرق الناس عنه انه تصرف أوقافه الى مسجدآخراو حوض آخر ـ(۴) .

(۱) سورة توبه آيت ۱۸

(۲) عن عمربن الخطاب رضى الله عنه يقول : سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : انماالاعمال بالنيات وانمالامرئ مانوى فمن كانت هجرته الى دنيايصيبهااوالى امرأة ينكحها فهجرته الى ماهاجراليه (صحيح البخارى ۱ ۲ ، باب كيف كان بدء الوحى)

(۳) الشامى (۳ ۴۰۷) كتاب الوقف مطلب فى نقل انقاض المسجدونحوه ط رشيديه.

(۴) البحرالرائق ۵/ ۲۲۲كتاب الوقف فصل فى احكام المسجد.

Maktaba Tul Ishaat. com

(ب) د نړېدلې مسجد دمخکې خوندي کول ضروري دي او په هغه کې هيڅ ډول تصرف روانه دی بايد شاو خوا د هوال پر راوګر ځول شي ولې چې يو ځل کوم ځای مسجد وګرځيدی هغه به ترقيامته مسجد وي کمافی البحر (۱) وقال ابويوسف رحمه الله : هو مسجد ابدا الی قيام الساعة وفی المجتبی واکثر المشائخ علی قول ابی يوسف رحمه الله ورجح فی فتح القدير قول ابی يوسف رحمه الله الخ او په شامي کې دي : ان الفتوی علی قول ابی يوسف رحمه الله فی تأبيد المسجد انتهی ملخصاً۔ (۲) فقط.

دناآبادې سيمې خوندي کول ،نوی مسجد جوړول

سوال : (۳۳۲) يو ځای يو خام مسجد په آبادي کې واقع وو اوس دغه مسجد له شاوخوا ځخه دبدلون راتلو په وجه آبادي ليرې شوې ده اوله څه مودې راهيسې مسجد ويران دی او د آبادۍ اميدېې په راتلونکې کې هم نشته اوس د الله تعالی په فضل سره له مسلمانانو څخه يو صاحب نوی پوخ مسجد جوړول غواړي نو اوس همدغه مسجد پوخ کړو که داخوندي کړو په آبادي کې دننه بل مسجد پوخ جوړ کړو چې و مسلمانانو ته په وزتلو کې هوساينه وي ؟ (۱۱۹۲/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب : همداسې مناسب دي چې دغه نا آباد مسجد خوندي کړي او بل نوی مسجد د مسلمانانو په آبادي کې جوړ کړي چې و مسلمانانو ته په لمونځ کولو او جماعت کولو کې هوساينه وي.

که داړتيا به وجه دوهم مسجد جوړ کړونو داول مسجد ځخه عيدګاه جوړول روادي ،که نه

سوال : (۳۳۳) يو مسجد د ناور پر غاړه واقع دی په باران کې داداو بوډک شي هلته څوک لمونځ نشي کولای په داسې حالت کې بل ځای مسجد جوړول او له دغه مسجد ځخه عيدګاه جوړول روادي ،که نه ؟ (۱۷۹۸/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب : ددې ضرورت په وجه بل ځای مسجد جوړول صحيح دي خو هغه مخکنی مسجد به هم مسجد وي دهغه خوندي کول ضروري دی او که نور لمونځونه په دې کې نشي کېدای نو داخترونو لمونځونه خو پکې کوئ په هر حال هغه به مسجد وي او مسجد والی دا ختر دلمو نځونو لپاره ختم نه دی.

(۱) البحر الرائق ۴۲۱/۵ ،کتاب الوقف ،فصل فی احکام المساجد ط رشيديه.
(۲) الشامي (۴۰۷/۳ کتاب الوقف ،مطلب فيما لو خرب المسجد وغيره ،ط رشيديه.

دنوې تعمیرپروخت دزاړه مسجدځای قصداپرېښوول

سوال: (۳۳۴) (الف) موږمسجدشهدوونوی مسجد جوړووکه نوی مسجدلرېوه طرفته جوړکړونودزاړه مسجدوسمدستي شهېدولوته به اړتیانه وي اودنوې مسجدترجوړېدو به لمونځ کوونکوته تکلیف نه وي په داسي صورت کې دزاړه مسجدڅه برخه پرېښوول رواده ،که نه ؟ اودغه برخه به دمسجدحکم لري ،که نه ؟ یعنی دجنب اونوروښځوهلته تلل به صحیح وي ،که نه ؟

(ب) که په دغه برخه کې دامام اومؤذن لپاره حجره جوړه کړویامسافرخانه نورروادی ،که نه ؟ (۱۳۴۵/۵۴۷هج)

ځواب: (الف ، ب) مسئله داده چي کومه ځکه یوځل مسجدشي هغه همېشه مسجدوي کمافی الشامی: لان الفتوی علی تأبید المسجد (۲/ ۴۲۹کتاب الوقف) نودمسجدهیڅ یوه برخه له مسجدتوب څخه نشي جلا کېدای یعنی دابه په حکم دمسجدوي دجنب ،حائضې اونوروهلته ورتلل صحیح نه دي اوحجره یامسافرخانه له هغه څخه جوړول صحیح نه دي.

کلېوال زوړمسجدنړولای اونوی مسجدجوړولای شي ،که نه ؟

سوال: (۳۳۵) زیدمسجدجوړکړ،وقف یې کړاوس هغه مسجدنړېدلی دی بکردغه مسجد له نوې سره جوړول غواړي دزیدوارثان یې منع کوي شرعًا څه حکم دی ؟ (۱۳۴۱/۲۵۲۷هج)

ځواب: په شامی کې راغلي دي: واما اهلها فلهم ان یهدموه ویجددوابناءه الخ ـ ۱ یعنی مسجدوال اوکلېوال زوړمسجدنړولای ،له نوې سره تعمېرولای شي نوکه بکرله کلېوالو څخه دی نودزیدوارثان دی له مسجدجوړولوڅخه نشي منع کولای فقط.

پردی سړی دپراخولوپه غرض مسجدنړولای اوله نوې سره جوړولای شي ،که نه ؟

سوال: (۳۳۶) یوسړی دمالک په اجازه مسجدجوړکړی وبانی وفات شواوس یوپردی سړی (کوم چي نه دباني له خپلوانوڅخه دی ،نه دمځکې مالک اونه له کلېوالوڅخه دی) غواړي

۱) الشامی(۴۰۵/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

چي دپراخولولپاره مسجدونړوم له نوي سره يې جوړکړم آيادمالک په اجازه دغه مسجد كوم چي تراوسه يومخ نوی دی دپراخولوپه نيت له نوي سره جوړولای شي ،که نه ؟ (۱۱۹۸/۱۳۴۵هج)

ځواب : کله چي دغه سړی نه باني دمسجد دی .نه دهغه له خپلوانو څخه دی اونه له کلبوالو څخه دی نوده ته داروانه دي : وفی الطحطاوی عن الهندية مسجدمبنی ارادرجل ان ينقضه ويبنيه احکم ليس له ذلک لانه لاولاية له مضمرات الاان يخاف ان ينهدم ان لم يهدم تاتارخانية وتأويله ان لم يكن البانی من اهل تلک المحلة واما اهلهافلهم ان يهدموه ويجددوابنائه الخ ـ۱ اوظاهردي عبارت دادي چي وقف کوونکی دمځکي كوم چي دمسجدباندي نه وي دده په اجازه هم دمسجدنړول اونوي جوړول صحيح نه دي ،ځکه له سوال څخه معلوم شوچي دغه تعميرنوی دی ددې دنړېدوويره نشته .

دمسجدپه پراخولوکې كه مخته مزاروي نوبايدخرنگه وشي

سوال : (۳۳۷) ديو مسجدچوتره په اوس وخت خه لږمعلومه شوه چي دې ځای اوسېدوو نکي ددې دپراخولواراده لري ځای ډيردی خوپه مينځ کې ديوه بزرگ مزادی په دې څه وکړودمځکي سره يې برابرولای شو ،که نه ؟ (۲۰۱/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : پرزاړه قبرتعميراونوراودهغه برابرول صحيح دي كه دغه مسجدپراخوئ نودغه قبرله مځکي سره سم کړئ او هيڅ نښه دقبرمه پرېږدئ ،ځکه چي دقبرومخته په کېدوسره لمونځ مکروه کيږي.

کومه مځکه چي مسجدته ورداخله شوې ده هغه له مسجدڅخه نشي ايستلای

سوال : (۳۳۸) كه په غلطئ سره كوم مسجاوړدجوړشي چي دکلبوالوتراړتياډيرزيات وي له دي پرته كه هغه مسجدپنځه دروازې هم ولري اوودانی يې ډيره کمزوري اونيمگړې وي اودقبلي پرلورهم سم سيدانوي نودده ومتولي باني ته داحق شته چيلريې راکوچنی کړي درې دروازې والامسجدځيني جوړکړي او که نه ؟ اوداشهيدول له نوې سره جوړلای شي ،که نه ؟ لنډه داچي

(۱) الشامی(۳/ ۴۰۵) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.

چي کومه برخه په دننه مسجدونومول شوه په هغې کې داړتياپه لحاظ تصرف کېدای شي ،که نه ؟(۱۳۲۵/۱۳۴۰هج)

ځواب: دضرورت په وجه دمسجد تعمير خو بيا کېدای شي دمثال په ډول که مخکنی تعمير مضبوط نه وي نوهغه ونړوي کلېوال له نوي سره دمسجد تعمير په مناسب هينت کولای شي خو کومه مځکه چي مسجد ته ورداخله شوې ده هغه له مسجد څخه نشي ايستلای همدا کېدای شي چي بام لرونکې برخه لږکمه کړي اوزياته بې بامه دمسجدوفر ش ته ورداخله کړي ،ځکه چي دمسجد داړې برخې چت لرونکي اوبې چته په مسجد کېدو سره برابرې دي.

دويران مسجدخوندی کول دمسلمانانوديني فريضه ده

سوال: (۳۳۹) يو مسجد له پخواڅخه دښارپه مينځ کې قائم دی اوپه دغه محله کې چيري چي دامسجدواقع دی مخکې دمسلمانانو کورونه ومسلمانان دناوسئ به وجه ددغو کورونوو خرڅولو ته مجبورشوآخيردغه ټول مکانونه هندوانورانبول اومسجد ويران شوله اوس څخه مخکې عموماخلګوپه جماعت لمونځ کاووسوکه . سوکه دمسجدو دانې نړېده صرف يولوړځای پاته شوپه لاره تېرېدوونکوخلګوبه په دې پوتې باندې لمونځ کاووخو اوس هندوان خندشول په دې کې يې انبارا چول شروع کړل اومسجد ته نژدې يې مندرجوړوکړمسلمانانووحکومت ته عارضه وکړه نوحکومت دمسجدڅلور دېوالي بنده کړه هندوانوله مرداری څخه نورښه مسجدډک کړلنده داچي حکومت ومسجدته دقلف وراچولوحکم وکړاوقلف شوآياحکومت ته داحق شته چي دهندوانوپه وجه مسجدقلف کړي که مسلمانان مسجد جوړنکړي نوګنهګاربه وي ،که نه ؟ اومواخذه به ددوئ وي ،که نه ؟ (۱۴۷/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: کله چي ددغه مسجدله پخواڅخه مسجد کېدل ثابت دي اومنل شوی دی نوهيڅ وجه نشته چي حکومت ددې په جوړولوکې خنډشي داکارشرعًا نارواده اومسلمانانوته داحق دی چي ددغه مسجدخلاصېدولپاره وحکومت ته مراجعه وکړي اوله محکمې څخه مرسته وغواړي اوسره له وس درلودودمسلمانانولپاره په دې کې سستي کول نه دي رواواوپه دې کې داخيرت دمواخذې وړه ده قال الله تعالی:وان المساجد

Maktaba Tul Ishaat. com

لله فلا تدعوامع الله احداً۔ ۱ وفی کتب الفقه ان الفتوی علی تأبید المسجد۔ ۲ (شامی) یعنی کوم ځای چي یو ځل مسجد شو هغه همېشه مسجد وي باقي پرېښوول دهغه ضروري او اباد ساتل دهغه لازم دي او دایمان ننبه ده کما قال الله تعالی انما یعمر مساجد الله من آمن بالله والیوم الآخر الایة (۳) فقط.

دزاړه مسجدپه ودانۍ کې بدلون راوستل

سوال: (۳۴۰) په احمد پور شرقیه کې یو مسجد دبازار په مینځ کې واقع دی حکومت دوخت دپخواني مسجد ودانۍ دارازبدله کړې ده چي دمسجد په لاندي برخه کې درې دکانونه جوړکړي دمسجد دړې فته پلنه فته اولس فته اوږده مخکه دځپلیو او بوټونو ښوولو لپاره پرېښووه داصورت روا دی ، که نه ؟ په دې مسجد کې لمونځ صحیځ دی و که نه ؟ او دغه دوکانونه په کرایه ورکول څرنګه دي ؟ (۱۵۰۱/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: دمسجدله پوره کېدو وروسته داډول تصرفات فقهاؤنا روا لیکلي دي لکه چي په درمختار کې لیکلي دي امالو تمت المسجدیة ثم اراد البناء منع ......فاذاکان هذافی الواقف فکیف بغیره۔ ۴ (درمختار) اولمونځ په دې کې صحیح دی او دغه دوکانونه په کرایه ورکول صحیح نه دي فقط.

بېله ثبوته دمسجدپه مځکه دملکیت دعوی کول

سوال: (۳۴۱) یوسړی له بل سړی څخه مځکه رانیوله دمسجد لپاره یې وقف کړه مسجد یې ورباندي جوړکړیو بل سړی دعوی لري چي دامځکه زماده خو دده سره هیڅ ثبوت نشته او دی دمسجد نړولو دعوی کوي شرعًا څه حکم دی ؟ (۱۸۸۲/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: کله چي ددعوې کوونکي سره کوم ثبوت دملکیت نشته او باني دمسجد دغه مځکه له قبضه لرروونکي څخه رانیوله وقف یې کړه او مسجد یې ورباندی تعمیر کړنو دا مسجد شړنول دده صحیح نه دي او لمونځ پکې صحیح دی فقط.

(۱) سورة جن آیت: ۱۸.

(۲) الشامي (۴۰۷/۳) کتاب الوقف ، مطلب فیما لو خرب المسجد او غیره ط رشیدیه.

(۳) سورة توبه آیت: ۱۸.

(۴) الدرالمختار مع الشامي (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

دمسجدپه اړه دملنګیانودملکیت دعوی باطله ده

سوال: (۳۴۲) زموږپه کلي کې یو مسجد دیرپخوانی دی او وقف دی اوددې ځای نوم تکیه (هدیره) اوکوم خلګ چې فقیران، ملنګیان دي هغوئ دادعوی لری چې دازموږ ملک دی دملنګیانوبه دې ویناخلګوپه مسجدکې اذان اولمونځ کول بندکړل اوپه حقیقت کې دادملنګیانوملک نه دی په دې صورت کې څه حکم دی ؟ (۳۲/۱۷۳۳-۱۳۳۳هج)

ځواب: مسجداو مسجدپه اړه چې کوم ملځکه وقف ده په هغې کې دچاملکیت نشي کېدای ددغوملنګیانودملکیت دعوی کول غلط اوباطل دي مسلمانانوته پکاردي چې په دغه مسجدکې داذان اولمونځ کولواهتمام وکړي دملنګیانوپه دې ویناچې دازموږ ملک دی ددوئ اذان اولمونځ په دې کې مه پرېږدئ فقط.

دباني دبچیانوپه مسجدکې دملکیت دعوی کول باطل دي

سوال: (۳۴۳) یو سړی مسجد جوړکړی وودمسجدباني وفات شوهغه زوئ ددغه مسجد په اړه دملکیت دعوی کوي دمسجدحجره پخپل کورکې ورګډول غواړي دمسجدځلور دېوالي پوره نه ده چې ورڅخه سپیان اونورراځي په دې صورت کې څه حکم دی ؟ (۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: مسجد مسجدوي دده دملکیت په دعوی کولودغه مسجدله مسجدوالي نه وزي دملکیت دعوی اوتصرف دده باطل اوناروادي کلهوال مسلمانان دې مرسته سره وکړي دغه سړی دې له دغوناروااتصرفاتومنع کړي اودمسجدځلوردېوالي اونوردې جوړکړي اودمسجدپه حجره کې دې دی تصرف کولوته نه پرېږدي.

وقف شوې مسجدونه اومدرسې دچاځاني ملکیت نه دي

سوال: (۳۴۴) په وقف شویومسجدونواومدرسوباندې ملک راتلای شي، که نه ؟ یعنی څوک ددوئ مالک جوړېدای شي، که نه ؟ که څوک جبرًا دملک دعوی وکړي نوڅه حکم دی ؟ (۱۹۰۷/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: قال فی الدرالمختار: وجعل الواقف الولایة لنفسه جازبالاجماع وکذالولم یشترط لاحدفالولایة له عندالثانی وهوظاهرالمذهب نهرالخ (۱) وفیه ایضا : ومادام احدیصلح للتولیة من اقارب الواقف لایجعل المتولی من الاجانب الخ (۲) وفیه البانی للمسجد اولی من القوم بنصب الامام وکذااولاده وعشیرته اولی من غیرهم (۳) (شامیؒ ۳/ ۴۱۴) وفی الدرالمختار: واذاتم ولزم لایملک ولایملک (۳/ ۴۰۲کتاب الوقف) له دغوعبارتو نوڅخه څوخبري څرګندې شوې یوه داچې وقف دچاملک نه وي نو وقف شوې مسجدونه اومدرسې دچاملک نه دي.

بنځې خپل مکان دمسجدپه نامه وقف کړنو په دې کې به ددې دبچیانوبرخه وي ،که نه ؟

سوال: (۳۴۵) یوې مېرمنې خپل مکان دمسجدپه نامه وقف کړددې دوې لونې دي دهغوئ برخه به څومره وي ؟ په دغه مسجدکې نن ،صباتعمیراوترمیم شروع دی وروپوته اړتیاده متولي دغه مکان خرڅولای شي اوپه دې کې یې صرفولای شي ،که نه ؟ (۷۷۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: که دغه کونډې دغه مکان پخپله روغتیاکې وقف کړی دی نو دغه ټول مکان مسجدته وقف شوپه دې کې دانجونوبرخه پاته نشوه اوکه یې دمرګ په ناجوړي کې وقف کړی دی نویوه دریمه وقف شوه اودوې دریمې ددې له مرګه وروسته ددې لونوته برابرې ورکول کیږي په دې شرط چې کوم بل عصبه موجودنه وي اوکه وقف کوونکې دوقف کولو پرمهال ددغه وقف کړې مکان دخرڅولواوپه مسجدکې ددې قیمت لګولو اجازه نه وه کړې نوددې خرڅول اوددې قیمت په مسجدکې لګول صحیح نه دي.

دمسجدمخکه بېرته په ملک کې دراوستلوکوم صورت نشته

سوال: (۳۴۶)دمسجد دمځکې بېرته په ملک کې دراوړلوکوم صورت شته ،که نه ؟ (۳۵۷/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

۱) الدرالمختار(۳/ ۴۲۱) کتاب الوقف ، مطلب فی اشتراط الواقف الولایة لنفسه ط رشیدیه.
۲) الدرمع الرد (۳/ ۴۵۰) کتاب الوقف ، مطلب لایجعل الناظرمن غیراهل الوقف ط رشیدیه.
۳) الدروالشامی(۳/ ۴۵۴) کتاب الوقف قبل مطلب فی الوقف المنقطع الاول ط رشیدیه.

ځواب: کوم ځای چي شرعي مسجدو ګرځېدی یعنی په وقف شوې مځکه کې مسجد تعمیرشو هغه دهمېشه لپاره مسجدو ګرځېدی دهغه په ملک دراتلو کوم صورت نشي کېدای قال فی الدر المختار: فاذاتم ولزم لایملک ولایملک (۱) وفیه ایضا: ولو خرب ماحوله واستغنی عنه یبقی مسجدا عند الامام والثانی ابدا الی قیام الساعة الخ (۲) فقط

دنوې مسجدپه جوړولو له زاړه مسجدڅخه مدرسه جوړول

سوال: (۳۴۷) په یوه ځای کې دننه یو مسجددی، شاوخوا ورته دهندوانو کورونه دي، ځکه نو دمسلمانانوپه اتفاق سره دارأیه شوه چي بل له کلې وتلی مسجد جوړکړو اوپه مخکني مسجدکې مدرسه جوړه کړوپه مخکني مسجدکي مدرسه جوړېدای شي، که نه؟ (۲۲۰۸/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: مخکنی مسجدهم دمسجد پرحال پرېښوول ضروري دي کوم ځای چي یو ځل مسجدشي هغه دهمېشه لپاره مسجدوي مسجدوالی ورباطلول دده روانه دي نو که دا ړتیاپه وجه بل مسجد جوړکړل شي نو دا صحیح دی خو اول مسجدبه هم مسجدوي دمسجدآداب به همېشه پکې قائم وي.

دمسجدپه زیاتوب مځکه کې مدرسه جوړول

سوال: (۳۴۸) یو مسجددی چي ورسره نژدې زیاتوب مځکه دمسجد پرته ده اوس ددې کلې خلګ یوه مدرسه جوړول غواړي او ټول اقرارکوي چي حالادې یوه مدرسه په دغه زیاتوب مځکه کې جوړه کړله شي کله چي دمسجدو مځکې ته ضرورت شي سمدستي به ورپرېښوول شي اوس پوښتنه داده چي په دغه مځکه کې مدرسه جوړول روادي، که نه؟ (۲۱۰۴/۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: کومه مځکه چي دمسجد ده په هغې کې مدرسه اونور جوړل صحیح نه دي کماصرح الفقهاء بأن مراعاة غرض الواقفین واجبة (۳) فقط والله تعالی اعلم.

سوال: (۳۴۹) دمسجدسره نښتې دمسجد خپله مځکه واقع ده که په دغه مځکه کې داسي

---

(۱) تنویرالابصار مع الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف مطلب مهم: فرق ابو یوسف رحمه الله بین قوله موقوفة الخ ط رشیدیه.
(۲) الدر المختار مع الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف، مطلب فیما لوخرب المسجد اوغیره ط رشیدیه.
(۳) الشامی (۴۲۴/۳) کتاب الوقف، مطلب مراعاة غرض الواقفین واجبة الخ ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

مدرسه جوړه کړوچي پکي له ديني کتابونوپرته دانګريزي اونوروهم زدکړه ورکوله شي په مسجدکې به ډيرشوراوغوغاوي دا صحيح دی ،که نه ؟ (۱۷۱۷/ ۱۳۴۰هج)

ځواب : دمسجدپخپله اووقف مځکه کې دوقف کوونکي له شرط پرته داسي مدرسه جوړول صحيح نه دي کما هو مذكور في عامة كتب الفقه: شرط الواقف كنص الشارع مراعاة غرض الواقفين واجبة (درمختار اونور) فقط.

سوال : (۳۵۰) که کومه مځکه دمسجدلپاره وقف شوي وي نوبياوقف کوونکی ياغيروقف په دې ځای کې مدرسه جوړولای شي ،که نه ؟ (۱۱۳۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : نشي يې جوړولای قال في الشامي : وفي الاسعاف ولايجوزله ان يفعل الاماشرط وقت العقد(۱) وفيه على انهم صرحوابان مراعاة غرض الوقفين واجبة الخ(۲) وفي الدرالمختارشرط الواقف كنص الشارع الخ(۳)

دمسجدپه حدودوکې د واقع مدرسي حکم

سوال : (۳۵۱) هغه مدرسه يامکان چي دمسجدپه حدودوکې وي هغه دمسجدپه حکم کې ده که دمسجدله حکم وتلې ده اودهغې ترميم دمسجدپه آمدني کېدای شي ،که نه ؟ (۱۴۸۷/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : دابنکاره ده چي هغه مدرسه اونوردمسجدپه حکم کې نه دي اودمسجداداب دد وئ لپاره ثابت نه دي اودمسجدآمدني په دوئ کې صرفول صحيح نه دي.

مسجدويرانول ، ورباندي هديره جوړول روانه دي

سوال : (۳۵۲) که کوم قوم خپل مسجدويران کړي ورباندي هديره جوړه کړي اوبل مسجدجوړکړي آباددوئ په ويرانولودزاړه مسجدعزت پرځای پاتيږي ،که نه ؟ اومړي ښخول په دې ځای کې روادی ،که نه ؟ اوکوم خوک چي دپخواني مسجددحرمت دپورته کولواودمړيودښخولودجوازعقيده لرلرونکي دي هغوئ شرعًا فاسقان دي ،که نه ؟ (۲۱۲۲/ ۳۲-۱۳۳۳هج)

(۱) الشامي (۴۷۳/۳) كتاب الوقف ، مطلب: لايجوزالرجوع عن الشروط ط رشيديه.
(۲) الشامي (۴۷۴/۳) كتاب الوقف ، ط رشيديه.
(۳) الشامي (۴۵۲/۳) كتاب الوقف ط رشيديه.

ځواب: کوم ځای چي یوځل مسجدوګرځیدی هغه دهمېشه لپاره مسجدشو دهغه مسجد والی څوک نشي باطلولای اودزاړه مسجدپه عزت اوحرمت کې په دغه بدلون سره هیڅ فرق نه راځي مسجدوالی دده پرځای دی اوددوئ په ویرانولوپکې مرې بنخول جائزنه دي اوکوم څوک چي سره له خبرتیاداسي وکړي هغوئ فاسقان دي قال فی الدرالمختار: ولوخرب ماحوله واستغنی عنه یبقی مسجداعندالامام والثانی ابداالی قیام الساعة وبه یفتی الغ ای ولومع بقائه عامراوکذالوخرب ولیس له مایعمربه وقداستغنی الناس عنه لبناء مسجدآخر(۱) (شامی) وبه علم ان الفتوی علی قول محمدفی آلات المسجدوعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبیدالمسجدوالمرادبآ لات نحوالقندیل والحصیربخلاف انقاضه لماقدمناعنه قریبا من ان الفتوی علی ان المسجدلایعودمیراثاالخ(۱)

دمسجدپرځای مسافرخانه اودمسافرخانې پرځای مسجدجوړول

سوال: (۳۵۳) پریوه وقف شوې مځکه یومسجداومسافرخانه دلس ، دوولس ګزه په واټن جوړشوې دي دواړه ځایه مځکې لنده بل لرې په باران کې مردارې اوبه ترمسجدلاندې جمع کیږې په دې وجه یوې ښځې ددې مسجدپوخ جوړولووصیت وکړوفات شوه یوه سړی ددې له لورې وپوخ مسجدجوړولوته آماده دې کلېوال وایې چي دمسجدپرځای مسافرخانه اودمسافرخانې پرځای مسجدجوړشي دغه بدلون روادی ،که نه ؟ که کلېوال دلته مسجدجوړول نه یې پرېږدي نودغه روپۍ په بل مسجدکې لګولای شي ،که نه ؟(۵۲۰/۱۳۴۱هج)

ځواب: دغه بدلون شرعًا روانه دی لکه چي دفقهې په کتابونوشامی اونوروکې ځرګندونه ده چي دمسجدپرهمېشه والي فتوی ده یعنی کوم ځای چي یوځل مسجدشي هغه همېشه مسجدوي ددې دمسجدوالي باطلول په هیڅ وخت اوپه هیڅ حال کې صحیح نه دي اوکلېوال که دغه مسجدجوړېدوته پرې نه ږدي نودغه روپۍ په بل مسجدکې لګولای شي فقط.

(۱) الدروالرد (۴۰۷/۳) کتاب الوقف ، مطلب فیمالوخرب المسجدوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدخلوردېوالي له يوه کونج څخه بل کونج ته مسجدانتقالول

سوال: (۳۵۴) دېنارپرغاړه يوخام مسجددی دهغه ودانۍ زړه اوخرابه شوې ده .څکه نوله نوې سره وجوړولوته اړتيالري دمسلمانانوخيال دی چي دمسجدپه څلور دېوالی کې دننه دشمال ولورته مسجدنقل کړواودزاړه مسجدپرځای مسافرخانه يادمسجداړتياوولپاره کورونه جوړول صحيح دي ،که نه ؟(۱۳۴۲/۱۳۴۴هج).

ځواب: صحيح اومفتی به دادی چي کوم ځای مسجدوګرځي هغه همېشه مسجد وي دهغه دمسجدوالي نقلول صحيح نه دي يعنی دانشي کېدای چي کوم مخکې مسجدووهغه مسجدنه شي پاته اوپه هغه کې کوم بل مکان دمسجداړتياليپاره يامسافرخانه يادو کانونه جوړکړل شي داسي کول صحيح نه دي اماداسي کېدای شي چي دغه مسجدپراخ کړي يعنی کوم چي له مخکې څخه مسجدووهغه هم مسجدوي اوپه هغه کې څه مخکه نوره ورګډه کړله شي په شامی کې راغلي دي: وبه علم ان الفتوی علی قول محمدرحمه الله فی آلات المسجدوعلی قول ابی يوسف فی تأبيدالمسجدالخ (۱) وفی الدرالمختار: ولوخرب ماحوله واستغنی عنه يبقی مسجداعندالامام والثانی ابداالی قيام الساعة وبه يفتی وفی الشامی : وهوالفتوی حاوی القدسی واکثرالمشائخ عليه مجتبی وهوالاوجه فتح وفيه ايضا : لکن علمت ان المفتی به قول ابی يوسف رحمه الله(۱) فقط

دمسجدياکوم بل وقف خرڅول روانه دي

سوال: (۲۵۵) يومسجددهندوانودکورنوسره يومخ نښتی دی اوهغه خلک زياترغزلي ږغوي چي ورڅخه په لمانځه کې ډيرتکليف وي اوله منع کوکولوڅخه دفساداندېښنه ده دمسلمانانوداراده ده چي ددغه مسجدټوله مځکه پرهندوانوخرڅه کړواومسجددخپل کلي په مينځ کې جوړکړوداسي شرعًا روادي ،که نه ؟(۴۴/۴۸۹-۱۳۴۵هج)

ځواب: دمسجدياکوم بل وقف خرڅول روانه دي دفقهي په کتابونوکې څرګندونه ده چي کله وقف تام اولازم شي نوبياپرهغه نه دچاملکيت پاتېږي اونه ملکيت ورباندي راتلای شي

---

(۱) الدروالرد (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه.

کمافی الدرالمختار: فاذاتم ولزم لایملک الخ وفی الشامی ای لایکون مملوکالصاحبه ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره بالبیع ونحوه الخ (۱) په تېره بیا دمسجد معامله چي دهغه په اړه صفااوڅرګندداحکم دی چي کوم یوځل مسجد شوهمېشه به مسجدوي کوم لوئ نه لوئ عذرهم په دې اړه نشي اورېدل کېدای ولوخرب ماحوله یبقی مسجداعندالامام والثانی ابداالی قیام الساعة وبه یفتی حاوی القدسی (۲) (درمختار) نوپه پوښتل شوې صورت کې دمسجد اونورو خرڅول په هيڅ حال کې روانه دي.

مسجدبل ځای ته نقلول صحیح نه دي

سوال: (۳۵۲) زيدپخپله رانیولې مځکه کې یوه دلرګوکارخانه جوړه کړه اوپه دغه کارخانه کې یې نژدې دشل ګزه پرواتن یوکوچنی دلرګیو(دځان اودخپلو مامورینودلمونځ کولولپاره پخپلوروپو)مسجدجوړکړدمسجد جوړولوپر مهال دزيددانيت وچي که اړتيا شوه نودغه مسجدبه دکارخانې کوم مناسب کونج ته نقلوم دمسجدجوړېدونژدې شل کاله وشول دزيدپه ژوندکې په دغه مسجدکې پنځه وخته اذان اولمونځ کېدل دجمعې لمونځ به هم همېشه پکې کېدی اوکله ناکله به داخترونولمونځونه هم پکې کېدل څوکاله وروسته هلته زيديوه بله کارخانه دوریجوقائمه کړه اوس دمسجداوهغې کارخانې ترمینځ صرف داتوفتواتن پاتی دی درې کاله کيږي چي زيدوفات شودزيدبچیانوخپل ټول جائدادپربکرخرڅ کړچي پکې دغه مسجدهم ورشامل دی له دغې کارخانې څخه چي کومې خاورې اودوړې راپورته کيږي هغه ټولې دمسجدپرفرش اونوروجمع شي دمسجدوصفايې ته تاوان رسوي اولمونځ کوونکې همېشه ددغوخاورواودوړوشکايت کوي اوپنځه وخته لمونځونه ببله جاروهلونشي کولای اوس بکرداغواړې چي دمسجد دباني له نیت سره سم دغه مسجدپورته کړي دکارخانې وکوم بل مناسب ځای ته يې نقل کړي کوم ځای ته چي دنقلولواراده ده هغه ځائی کلي ته نژدې دی ،ځکه لمونځ کوونکې به زيات شي په دې صورت کې مسجدپورته کول اوخالي مځکه دخپل خواهش سره سمه استعمالولای شي ،که نه ؟(۳۲/۲۱۰۷-۱۳۳۳هج)

(۱) الدروالشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف مطلب فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة الخ ط رشیدیه.
(۲) الدرمع الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: اقول وبالله التوفيق: کله چي دغه ځای زید دمسجدلپاره خاص کړاوپه دې کې يې مسجدجوړکړاوپه جماعت سره لمونځ اواذان پکې شروع شول نواوس يې باطلول ددې مسجداوبدلول ددې مسجدصحیح نه دې دبل مسجدارتياسره سم پرمناسب ځای جوړولواختیارشته اوجائزدی خواول مسجدچي مسجدګرځېدلی دی هغه هم خوندي کول اومسجدبلل ضروري دی اوهغه په خرځلاوکې داخل نه دی په شامي کې پردې ځای چيري چي درمختاردډي قول يادونه ده ولاذکرمعه اشتراط بيعه وصرف ثمنه لحاجته فان ذكره بطل وقفه الخ(۱) څرګندونه کړي ده چي په مسجدکې داقاعده نه جاري کيږی حيث قال قوله ولاذكرمعه اشتراط بيعه الخ في الخصاف لوقال على ان لي اخراجهامن الوقف الى غيره اوعلى ان اهبها واتصدق بثمنهااوعلى ان اهبها لمن شئت اوعلى ان ارهنهامتى بدالي واخرجهاعن الوقف بطل الوقف ثم ذكران هذافي غيرالمسجداما المسجدلواشترط ابطاله اوبيعه صح وبطل الشرط (۱) وفيه ايضا: قال في البحروبه علم ان الفتوى على قول محمدرحمه الله في آلات المسجدوعلى قول ابى يوسف رحمه الله في تأبيدالمسجدالخ(۲).

سوال: (۳۵۷) يوځای ديوه مسجدچوتره سره دغرب دلوري دېوال دانسان دقدپه اندازه چي پکې ددغه مسجدمحراب له پخوازماني څخه موجوددی اوپه کوم کې چي اذان اوپنځه وخته لمونځ له همېشه څخه کيږي اوس يوکال کيږي چي ددغه مسجدددېولورو دېوا لونه اويادشوی غربي دېوال دکلي مسلمانانوپه خوښه اودهندوزميندارپه اجازه جوړکړاومسجدپرچوتره باندې يې دونبوچت واچاوواوس نوموړی هندوزميندارددنورو هندوا نوپه تېروتنه دمسجدغه دېوالونه اودچوترې چت (بام) نړول غواړي نوپه داسي صورت کې دمسلمانانودغه مسجدله دغه ځايه لېري کول بل ځای مسجدجوړول اودغه مسجدتول ياځه په نړولوراضي کېدل په شريعت محمدی صلى الله عليه وسلم کې روادي ،که نه ؟(۱۰۷۸/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: شرعي حکم دادی چي کوم مسجديوځل مسجدوګرځي هغه دهمېشه لپاره مسجدوي اووقف ګرځي نقول دهغه دارازچي زوړمسجديومغ ونړول شي اودمځکې مخ ځبني صفاشي اودمالک

(۱) الدرالمختاروالرد(۳۹۴/۳) کتاب الوقف ، قبل مطلب فى وقف المرتدوالكافرط رشيديه.
(۲) الشامي (۴۰۷/۳) كتاب الوقف مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه.

په حیث پکي تصرف وشي اوددې په بدل کې بل مسجد ودان کړل شي صحیح نه دی امادوقف کوونکي مالک کېدل دوقف کولو پرمهال شرط دی اوداهم دي چي وقف کوونکی باید مسلمان وي نوکله چي هندوزمیندارد غه مځکه دمسجد جوړولو لپاره ومسلمانانو ته ورکړه اومسلمانانو وربانديي مسجد جوړکړاو چوتره اودمسجد نښه یې وربانديي قائمه کړه اواذان اولمونځ پکي کېدل شروع شول نودامسجد شو اوس دده بدل اودده مسجدوالی ورباطلول اوختمول دده دهیڅالپاره روانه دي: لان الفتوی علی تأبید المسجد(الشامی ۲/ ۴۲۹کتاب الوقف) فقط.

سوال: (۳۵۸) په یوه مسجد کې دجمعې لمونځ کېدای اوس له څومیاشتوراهیسي یې په دې مسجد کې لمونځ په دې وجه پرې ایښی دی چي دده وڅلوروطرفونوته خوشایې اوبدبوئ وي چي ورڅخه لمونځ کوونکې په تکلیف وي اودمسجدوڅنګ ته په کورکې وریجې دلمانځ پروخت ټکوي چي ورڅخه په لمانځه کې خلل وي ،څکه نودغه مسجدبل ځای ته نقل کول اودده سامان دلرګوستنې اونوربل ځای ته وړل صحیح دي ،که نه ؟(۱۲۳۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: په شامی کې یادونه راغلې ده: ان الفتوی علی تأبید المسجد(الشامی ۲/ ۴۲۹کتاب الوقف) یعنی فتوي پردې ده چي مسجدهمېشه مسجدوي ،څکه نوانتقال دده اودده دسامان صحیح نه دی اولمونځ په دې کې اداکیږي خواولی اوافضل دادی چي مسجدته نژدې خوشایې اونورنه وي چي ورڅخه لمونځ کوونکوته تاوان پېښ شي پرلمونځ کوونکوپه دې صورت کې هیڅ ګناه نشته اولمونځ اداکیږي اماودغونژدې اوسېدوونکوته دې نصېحت وکړل شي چي داسي کارونه مه کوئ فقط.

په بدل اخستلودمسجدمځکه وښاروالي ته ورکول

سوال: (۳۵۹) دکلي څومسلمانانوپه چنده یوکوچنی سرای دمسجد جوړولولپاره له یوې هندوانی رانیوی اوسرای یې ونړوی مځکه یې سره برابره کړه اوورباندي یې دځه وخت لپاره دوښوچت جوړکړپنځه وخته لمونځ په دې کي نه دی شوی صرف دباران په ورځواو ژمي کې کې څوکسانودوه کاله هلته تراویح اداکړې تېرکال یې له ښاروالي څخه

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجد جوړولولپاره اجازه وغوښته خواجازه ورنه کول شوه پرمځکه چي دوښنوکوم چت ووسړکال په باران کي ونړېدی اوس ښاروالي دغه مځکه په عوض ورکول غواړي اوددې دااراده هم ښکاره شوې ده چي په هيڅ حال کې دې دمسجد جوړولواجازه ورنه کول شي په داسي حال کي کله چي دمسجد جوړولوغرض هم نه پوره کيږي نوآياکه موږددغي مځکې بدل واخلوپه دغه بدل بل ځای مسجد جوړولای شو ،که نه ؟(۱۳۳۷/۲۴۵۴هج)

ځواب : که يې دغه مځکه دمسجدلپاره وقف کړې وه نودامسجدشوه ودانی که پرجوړه شوې وي ،که نه نوددې عوض اخستل اوبدلول ددې صحيح نه دي ببله ودانی دوښنوچت ورباندي جوړکړی لمونځ پکي کوئ کله چي دتعميراجازه وشي هغه وخت ودانی ور باندي جوړه کړئ اوکه ودانی ورباندي نه وي بياهم هيڅ پروانلري مسجد خوبه په هرحال وي فقط.

دکومومسجدونوحال چي معلوم نه وي دهغوئ بل ځای ته نقلول روانه دي

سوال : (۳۷۰) په يوه لوئ کلي کي دري مسجدونه دي اوددغومسجدونومځکه دحکو مت له لوري وقف نه ده اوريدل کيږي چي حالادزميندارله لوري په خوله وقف ده اوددې هم کوم پوخ سندنشته نه ليلکي دوقف پانه شته آياداصرف دالله رب العزت لپاره وقف ده اومسجددی ،که نه ؟ داسي مسجدونه نقلول صحيح دي ،که نه ؟اوددوئ سامان پرنورو مسجدونو لگول صحيح دي ،که نه ؟(۱۳۴۲/۲۹۴۵هج)

ځواب : دکومومسجدونوحال چي معلوم نه دی اوحالاپه هغوئ کي اذان اولمونځ کيږي نودغه مسجدونه شرعي مسجدونه دي ددوئ بدلول اوانتقالول روانه دي لان الفتوى على تأبيدالمسجدولايجوزنقله ونقل ماله الى مسجدآخر(الشامى ۲/ ۴۲۹/ كتاب الوقف) نوددغومسجدونومسجدوالى باطلول اوانتقالول صحيح نه دي.

دبدبوئ په وجه مسجدتبادله کول

سوال : (۳۷۱) دلاړپه انارکلي کي يومسجددی چي ترشفاخانه لاندي راځي هلته شفاخانه (روغتون) اونورجوړيږي اودمرومردارشيان سوځل کيږي چي له امله يې په مسجدکي ډيره بده بويږي ډاکتروايي چي ددغه مسجدتبادله وکړي له دي ځخه نه

مسجدبه بل ځای درجوړکړو(۳۲/۱۷۰۸ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : شرعي مسئله خوداده چي مسجدهمېشه مسجدوي هيڅکله دهغه مسجدوالی نشي باطلېدای که بل مسجدهم جوړکړل شي بياهم دغه ځای کوم چي مسجدګرځېدلی دی مسجدبه وي اودمسجددرناوی باقي وي.

دړولولمونځ کوونکوپه اتفاق سره مسجدبل ځای ته نقلول

سوال : (۳۷۲) دکومي تنګی په وجه دلمونځ کوونکوپه اتفاق سره مسجدبدلول ځرنګه دي ؟ اوپه اول ځای کې تصرف کول روادي وکه نه ؟ په خلګوکې چي کومه مشهوره ده چي له تحت الثری ترعرشه پورې مسجدوي داقول ځرنګه دی ؟ اوځيني وايې چي له لومړي ځای څخه خاورې کېندل ، وړل روادي کوم قول صحيح دی ؟ (۱۹۰۴/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : بل مسجد جوړول جائزدی مسجدبدلول جائزنه دي نواول ځای دی پرهماغه حالت پرېښوول شي په هغه کې کوم ډول تصرف روانه دی اواول قول صحيح دی.

دمسجدپه بدله کې بله مځکه اخستل صحيح نه دی

سوال : (۳۷۳) څومسلمانانوپه ګډه يوه ټوټه مځکه دمسجداومدرسې جوړولوپه غرض رانيوله وروسته دغه ټوټه دمځکې پر۱۸مئ سنه ۱۹۲۲ومدرسي اومسجدته وقف کړه په حکومت کې يې رسمي کړه اوله سنه ۱۹۲۲ء څخه تراوسه پورې ياخومسلمانانودومره وس ونه موندی چي جوړکړی يې وای يايې له ښاروالي څخه دتعميرحکم رااخستی وای خوله هغه وخته تراوسه پورې هلته پنځه وخته لمونځ په اذان اوجماعت اودجمعې اواخترونولمونځونه کېدال اوکيږي ،ځکه نوپه داسي صورت کې دچاپه ويناومونږته شرعًا ددې خبرې اجازه شته چي دغه مځکه پربږدواوددې په بدل کې بله مځکه واخلواوپه دې کې لمونځ کوواودغه مځکه له وقف څخه بېله کړو؟(۳۵۸۵/ ۴۲ - ۱۳۴۷ه

ځواب : په دې صورت کې هغه ځای کوم چي دمسجدلپاره يې وقف کړ اوپه جماعت سره لمونځ له سنه ۱۹۲۲ء څخه تراوسه پکې کيږي شرعی مسجدوګرځېدی اوکوم ځای چي يوځل

Maktaba Tul Ishaat. com

مسجدوګرځي هغه دهمېشه لپاره مسجدشي دهغه مسجدوالی باطلول په هيڅ ډول نشي کېدای نوبدلول دده روانه دي اومخکه وقفول اوپه هغه کې مسجدجوړول يواختياري کاردی اوله وقف کولواومسجدورباندي جوړولوورسته وقف باطلول اودمسجدمسجد والی باطلول اووقف شوي مځکه اومسجدله وقف څخه بېلول دهيچاپه اختيارکي نه دي ترديې چي پخپله ووقف کوونکې ته هم اختيارنشي پاته په درمختارکي راغلي دي: ولوخرب ماحوله واستغنى عنه يبقى مسجداعندالامام والثانى ابداالى قيام الساعة وبه يفتي حاوى القدسى اوپه شامى کې راغلي دي: قوله عندالامام والثانى فلايعودميراثا ولايجوزنقله ونقل ماله الى امسجدآخرسواء کانوايصلون فيه اولاوهوالفتوى حاوى القدسى واکثرالمشائخ عليه مجتبى وهوالاوجه فتح آه بحرالخ (۱) قال فى البحر: وبه علم ان الفتوى على قول محمدفى آ الات المسجدوعلى قول ابى يوسف رحمه الله فى تأبيد المسجدآه (۱) فقط.

کوم ځای چي وقف شومسجدورباندي جوړشوهغه دهمېشه لپاره مسجدوګرځېدی

سوال: (۳۷۴) په يوه کلي کې يومسجدوويوه مورخ داوبوياچيتايې نه کېدوپه وجه لمونځ کوونکوله متولي سره جګړه وکړه متولي ورته وويل چي که موزره غواړي نولمونځ کوئ کنې زماله مسجده ووزئ ددې په اورېدوتول لمونځ کوونکي ولاړواويوسري يوسرای چي پکي غوايې يې ترل پاک يې کرمسجديې پکي جوړکړجمعې اوجماعت لمونځ پکي شروع شوځوکاله وروسته يې رانقل کړبل ځای يې مسجدجوړکړدغه نوی مسجدصحيح دی ،که نه ؟ په دې کې په لمونځ کولودجماعت ثواب ورکول کيږي ،که نه ؟ مخکې چي کوم مسجدووهغه بايدڅه په وکړل شي اوله کوم مسجدڅخه چي دمتولي په وينارا وتلې ووپه هغه مسجدکې هم لمونځ صحيح دی ،که نه ؟ (۳۳۴/۳۵-۱۳۳۷هج)

ځواب: که دغه سړی هغه سرای چي پکي غوايې يې ترل وقف کړاومسجديې پکي جوړکړنوداد همېشه لپاره مسجدشودهغه نقل کول اوبدلول صحيح نه دي که بل مسجدجوړکړل شونوهغه بل مسجدهم مسجدوګرځېدی اواول مسجدهم مسجددی هغه نشي باطلولای اداب دمسجدده هم قائم ساتل پکاردي اولمونځ په دواړومسجدونوکې صحيح دی اواول مسجدچي ورڅخه

(۱) الدروالشامى (۳/۴۰۲) کتاب الوقف ، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه

متولي خلګ راوایستل هغه هم مسجددی په هغه کې هم لمونځ صحیح دی دمتولي به دې ویناچې زماله مسجده ووزئ هغه مسجددمتولي ملک ونه ګرځیدې اومسجدوالی یې باطل نشوامامتولي ګنهګارشوفقط.

دلارې دتکلیف په وجه مسجدنقل کول

سوال: (۳۲۵) زیددخپل کورپه څلوردېوالي کې مسجد جوړکړی وواودمسجدلاره یې په یوه سرای کې دننه ورکړې وه بله لاره دمسجدنه شوه کېدای اوس دسرای والوخوښه نه ده اولمونځ کوونکوته هم تکلیف ده مکان والادغه مسجدپخپل تصرف کې راوړل غواړي اوددې په بدل کې بل ځای ورکول غواړي ددې عذرپه وجه مسجدله دې ځایه نقلکول صحیح دي ،که نه ؟(۴۲/۳۵/۱۳۳۷هج)

ځواب: دغه عذردمسجدنقل کولونشي کېدای اوداول مسجدباطلول اوبدلول صحیح نه دي وصرح فی الخانیة: بأن الفتوی علی قول محمدقال فی البحر: وبه علم ان الفتوی علی قول محمدرحمه الله فی آلات المسجدوعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تابیدالمسجدالخ ثم قال: ان الفتوی علی ان المسجدلایعودمیراثاولایجوز نقله ونقل ماله الی مسجدآخرالخ(۱)وفیه ان المسجداذاخرب یبقی مسجداابداً (۱)

دکوم مسجدمخ چې قبلې ته برابرنه وي دهغه تبادله روانه ده

سوال: ، ۳۲۶) یوسړی پخپله څلوردېوالي کې پریوه ټوټه مځکه مسجدجوړول وغوښت اوددغې مځکې بنیادونه یې دکړل خامه چوتره یې ورباندې جوړه کړه چې ورباندې له لس ، دوولس میاشتوځخه اذان اولمونځ کیږي خواوس معلوم شوچې رخ ددغې چوترې دقبلې وطرفته برابرنه دی بلکې درې فته ګرځېدلی دی اوس وقف کوونکی داغوړې چې ددغې مځکې پرځای کومه بله ټوټه دمځکې دمسجدلپاره انتخاب کړي اوپرهغه مسجد جوړکړي اودغه دچوترې مځکه پخپل کارراولي نودغه تبادله رواده ،که نه ؟(۲۰۲۰/۱۳۴۳هج)

ځواب: دغه دچوترې ځای مسجدوګرځیداوددې تبادله روانه ده ددې رخ وربرابرکړئ اوپه لږفرق سره یې په لمانځه کې کوم تاوان نه راځي په قبله نماباندې یې وګورئ

(۱) الشامی (۳/۴۰۷) کتاب الوقف ، مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

که لږ فرق وي نو هيڅ پروانکوي فقط.

دلمانځه لپاره دجوړې کړې کوټې تبادله صحيح نه ده

سوال: (۳۲۷) له شپېتو اويا کلونو راهيسي يوه خامه کوټه دلمانځه لپاره جوړه کړل شوي ده ، تيرکال هغه ونړېده اوپه حکومتي اسنادوکې دلمونځ ځای کوټه ليکلی دی آيادديې تبادله په شريعت کې رواده ،که نه ؟ اوهغه دغه خامه کوټه يومخ دمسجد په صورت کې جوړه شوې ده (۲۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: دغه دمسجدکوټه په شريعت کې بدلول صحيح نه دي دغه ځای مسجد دی اودمسجد بدلول اوليري کول صحيح نه دي اونه دهغه خرڅول اورانيول کېدای شي.

دځه وخت لپاره په جوړ کړې مسجدکې کښت کول صحيح دي

سوال: (۳۲۸) کوم ځای چې دځومياشتولپاره دمسجد په نيت جوړ کړل شي آيا په هغه ځای کې کښت کول کېدای شي ،که نه ؟ اودهندوسره په اسانوکې شراکت صحيح دی ،که نه ؟ (۲۰۷۸/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: ترڅوچې کومه مخکه دمسجدلپاره وقف نکړل شي ترهغوهغه مسجدنه ګرځي نوکوم ځای چې دځومياشتولپاره ولمانځه ته په خاصولوسره هغه ځای مسجدنه ګرځي په هغه کې کښت صحيح دی اودکفاراوونوروپه تجارت کې شراکت صحيح دی.

دمسجددشهېدولواوله دې کارڅخه دمنع کوونکوحکم

سوال: (۳۲۹) (الف) يوجامع مسجددی پکې پنځه وخته لمونځ کيږي ځينوخلکودارأيه ورکړه چې مسجد شهيد کړي ډېرې اونورپه عېدګاه کې ولګوي څه حکم دی ؟

(ب) کوموخلکوچې دمسجددشهېدولومشوره ورکړې وه هغوئ په مسجدکې راجمع شول دمسجد دغولې ډېرې يې راوکښې نوروخلکودوئ له ډېرودراکښوڅخه منع کړوددې په اړه حکم څه دی ؟

(ج) دعيدګاه په مقابل دمسجدرتبه څومره ده ؟

(د) کوموخلکوچې دمسجدنړولورأيه ورکړې ده اوپه کوشش کې دي هغوئ دمسلمانانوپه نزدڅرنګه دي ؟

(هـ) کوم وخلګوچې د مسجد دغولې ډبرې وکښې هغوئ څنګه دي؟
(و) کوموخلګوچې له مسجد شهیدولوڅخه منع کړاوپه همدې کوشش کې دي هغوئ څنګه دي؟(۲۱۲۳۰/۲۱۲۳- ۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: (الف) کوم ځای چې یوځل مسجدشي هغه دهمېشه لپاره مسجدوي ویرانول اونړول دهغه صحیح نه دي اودمسجدسامان په عبدګاه اونوروکې لګول روانه دي.
(ب) کوموخلګوچې ډبرې اونورراکښلې دي هغوئ پرخطادي اوکوموخلګوچې دوئ منع کړل هغوئ دثواب کاروکړددوئ منع کول په نهی عن المنکرکې داخل دي.
(ج) پرغلطي دي.
(هـ) بدیې وکړل اوګنهګاران شول خودناخبرتیا په صورت معذوره کېدای شي.
(و) ډیردینداراوبشپړایمان والادي فقط.

دمسجدله ویرانېدووروسته هم دده درناوی لازم دی

سوال: (۳۷۰) کله چې کوم مسجدویران شي اوبل مسجدجوړکړي نودلومړي مسجد پرځای کښت کوي اوغواړې غوایې اونوروتړي اودقبرهم سخته بې ادبي کوي کله چې دقبرکال، دوه کاله وشي هلته کښت کري اوکورجوړوي؟ بینواتوجروا(۱۵۷۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: دفقهې په کتابونوکې لیکلې دي چې مسجدله ویرانېدووروسته هم مسجدوي اوکوم ځای چې یوځل مسجدشوهغه به همېشه مسجدوي په شامي کې راغلې دي: وبه علم ان الفتوی علی قوله محمدرحمه الله فی آلا ت المسجدوعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبید المسجد(۱) وفیه عن الاسعاف ولوخرب المسجدوماحوله وتفرق الناس عنه لایعودالی ملک الواقف عند ابی یوسف رحمه الخ(۱) لنډه داچې زوړمسجدهم مسجددی دهغه بې ادبي صحیح نه ده اوټول مسلمانان بایدمسجدددرناوي خیال وساتي اودقبرونوبې ادبي اوکندل هم نه دي پکاردفقهې په کتابونوکې لیکلې دي چې هدیره که زړه وي نوپه هغه کې کښت کول اومکان جوړول صحیح دي له دی

(۱) الشامي(۴۰۷/۳) کتاب الوقف مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

معلوم شو چي دنو وقبرونو سره داسي معامله کول نه دي پکار فقط.

که دمسجد دبې ادبۍ اندېښنه وي نو هغه په شاوخوا دېوال خوندي کړئ

سوال: (۳۷۱) یوځای یو خام مسجد د چوترې په شکل جوړ شوی دی او تر ډېري مودې لمونځ کونکیو پکي لمونځونه کول له دې وروسته ودې ته نژدې بل پوخ مسجد جوړ شو لمونځ په هغه کې کیږي مخکنی مسجد بېکاره ولاړ دی د حیواناتو دمرداری په وجه یې بې ادبي کیږي ددې سره کومه طریقه وکړ؟ (۱۷۸۱/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: پر کومه مځکه چي دچوترې مسجد جوړ شوی وو که دهغه دمالک په اجازه جوړ شوی وو او لمونځونه وربانديي وشول نو هغه شرعی مسجد شو په هغه کې دکوم بل کاروبار اجازه نشته که بېکاره دی نو په څلور د یوالې سره دې خوندي کړي فقط.

سوال: (۳۷۲) دلته کله چي چونۍ آباده وه او پلټن اوسیدی نو فوځیانو خام پوخ مسجد جوړ کړی و وکله چي پلټن او نورله دې ځایه ولاړ و اوس دغه ځای یو مخ ناآباد دی حکومتي ودانۍ ټولې نیلام شوې اوس دلته کنبت کیږي دمسجد ځارنه یا ترمیم او نور یو مخ نه کیږي ددې ځای مسلمانانو مالي حالت ډېر کمزوری دی لمونځ او نور په دې مسجد کې نه کیږي زیاتره وخت غواوې ،غوایې او نور په ننوزي دمسجد ټول فرش خراب وي او د نه ترمیم په وجه مسجد نړیدلی دی په داسي صورت کې ددغه مسجد سامان او نور د نوي کلي ومسجد یا د مسجد په اړه وقف مکانو نو په ترمیم کې ولګول شي ،که نه؟ او په داسي حال کې کله چي مسجد ناآباد دی او نړیږي اودلته کوم ډول آبادي نشته شهید کړل شي ،که نه ؟ ،ځکه چي په داسي حال کې سخته بدانتظامي کیږي چي ګناه ده ؟(۲۱۲۱/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: کله چي ددغه مسجد دآبادېدو کوم صورت نشته نوددې سامان او نور چي دضائع کېدو اندېښنه یې ده په بل مسجد کې لګول روادي او پر دغه ویران مسجد دې شاوخوا دېوال داډول راوګرځول شي چي بې ادبي یې ونه شي که ددېوال راګرځولو لپاره روپۍ نه وي نو ددې مسجد سامان او نور دې خرچ کړي په هغه دې دېوال وربانديي راوګرځوي فقط.

په سېلاب کې نړېدلې مسجدپرخای کورجوړول

سوال: (۳۷۳) یومسجد دسېلاب په راتلوشهيدشواودهغه هيڅ نښه پاتـه نـه شـوه ځوورخي وروسته پردغه ځای یوکورجوړکړداجائزدی ،که نه ؟ (۱۳۴۱/۱۰۰۰هج)

ځواب: کوم ځای چې مسجدووهغه به همېشه مسجدوي پردغه ځای په کورجوړولودغه مځکه له مسجدوالې څخه نه وزي فقط.

دمسجدددننې اوبهرنۍ برخې حکم

سوال: (۳۷۴) آیاغولی دمسجداومکان دمسجديوحکم لري که جلا ، جلا ؟ که دمسجدترغولې لاندي دکانونه وي چې چتونه دمسجدپه غولې کې داخل وي اوپرهغوئ لمونځونه کيږي نودهغوئ څه حکم دی ؟ آیاهلته لمونځ صحیح دی ؟ اوددغوکوټوکرایه دمسجدپه کارونوکې صرفول مباح دی ،که نه ؟ له صحن پرته دځلودېوالی مځکه دمسجددننه خالي ولاړه مځکه که ددکانونوپه چت کې وي نوهغه دڅه حکم دی ؟ آیادمسجددځلوردېوالی سره نښتې ددباندي وطرفته ددکانونوکرایه صرف په مسجدکې دکارولوړبلل کيږي ؟(۸۴۲/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: دمسجددننی برخې چې چت وربانـدی شـتـه اوبهرنۍ برخه يعنی غولی ددواړويوحکم دی اودمسجدترصحن لاندي که دکانونه وي نوهغه غولی هم دمسجدپه حکم دی په هغه کې لمونځ کول صحيح دی اودمسجدثواب په هغه کې ورکول کيږي اوکومې کوټې اودکانونه چې دمسجدترغولې لاندي دي هغه دمسجدي دهغوئ کرایه بایددمسجدپه اړتیاووکې ولګیږي دمسجدله اړتیاووپرته کوم بل مصرف ددوئ نشته اوکومه دځلوردېوالی مځکه چې په مسجدکې دننه ده دمسجدله غولې پرته هغه مځکه هم دمسجدملک ده اووقف ده خوهغه مځکه دلمانځه اداکولواواعتکاف اونوروپه هکله دمسجدحکم نلري خواه که هغه برخه ددکانونوپه چت کې وي اوکه نه وي اودمسجدترغولې لاندي دکانونويادمسجدترځلوردېوالی لاندي دکانونوځخه چې کوم دکانونه دي هغه که دمسجدلپاره وقف دي نوددوئ کرایه به دمسجدله اړتیاووپرته په نوروکارونوکې صرف روانه وي.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپه غولي کې تالاب جوړول

سوال : (۳۷۵) کوم مسجدچي له مخکې څخه جوړشوی تیاردی دداسي مسجدد غولي په کومه برخه کې لس په لسه کې تالاب جوړول جائزدي ،که نه ؟ دجوازپه صورت کې ومسجدته داخل دي که خارج ؟ (۱۷۴۳/ ۱۳۳۵ ج)

ځواب : دشامي په کتاب الوقف کې راغلي دي : ارادان يحفربئرافی مسجدمن المساجداذالم يکن فی ذلک ضرربوجه من الوجوه وفيه نفع من کل وجه فله ذلک الخ (۱) له دي څخه معلوم شوچي که په تالاب جوړولوکې ګټه وي اوکوم نقصان دتنګی اونورونه وي نوصحيح دی.

سوال : (۳۷۶) ديوآبادکوچني مسجدته له غولی کيندل پکي تالاب جوړول روادي ،که نه ؟ (۲۲۹۰/ ۱۳۴۵هج)

ځواب : که ضرورت وي اولمونځ کوونکوته تنګي نه وي نودکلپوالواومسجدو الولپاره داسي کول صحيح دي فقط.

دمسجددغولي حکم

سوال : (۳۷۷) ديومسجددفرش سره نښتی دچادروسائبان پروت ده اوله هغه څخه مخته هم څه فرش شته نوهغه برخه دمسجدحکم لري ،که نه ؟ (۳۲/۷۰- ۱۳۳۳هج)

ځواب : هغه برخه هم دمسجدحکم لري اوپوره ثواب ورکول کیږي.

سوال : (۳۷۸) غولی دمسجددمسجدپه حکم کې دی ،که نه ؟ (۱۲۱۳/ ۳۳- ۱۳۳۴هج)

ځواب : دمسدغولی دمسجدپه حکم کی دی [والفناء تبع المسجدفيکون حکمه حکم المسجدکذافی محيط السرخسی (۲)

سوال : (۳۷۹) په مسجداوپه غولي دمسجد(کوم چي په مسجدکې داخل دی) کې څه فرق دی ؟ آیاداول دجماعت لپاره دامام په محراب کې دربدل ضروري دی په صحن دمسجدکې په ګرمي (دوبې) کې په جماعت سره لمونځ کیږي آیا دامکروه دی ؟ (۱۳۷۴/ ۳۳- ۱۳۳۴هج)

---

(۱) الشامی(۳/ ۴۰۶) ، کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.

(۲) الهندية : ۲/ ۴۷۲ ، کتاب الوقف ، الفصل الثانی فی الوقف علی المسجد وتصرف القيم وغيره فی مال الوقف عليه.

ځواب: کوم غولی چي په مسجد کې داخل دی یعنی کوم چي په عامه توګه چت نه لروونکی وي هغه مسجد دی په هغه اوپه چت لروونکې برخه کې هیڅ فرق نشته دامام په محراب کې درېدل مسنون اومستحب دي خو که په ګرمۍ کې دمسجد په بهرنۍ ناچته برخه کې جماعت کیږي نودامام لپاره ددباندي ناچته برخه کې دمقتدیانو دمینځ په برابر مخته درېدل مکروه نه دي.

دمسجددغولي حکم دباني دنیت سره تړون لري

سوال: (۳۸۰) په سوات ولسوالۍ کې عام رواج دادی چي کله مسجد جوړوي نوچت لروونکې برخه دلمانځه کولولپاره خاصه کړي ددې سره څه ناچته برخه دغولي په توګه جوړوي ،ځکه چي په دې کې هغه کارونه کیږي کوم چي دمسجد داحترام خلاف اومنع وي مثلا هروخت ناسته ،ولاړه ،وېدېدل ، دنیاوي خبرې کول ، تر دې چي دجنابت په حالت کې هم په دې غولي کې استوګنه کوي لنډه داچي غولی دمسجد په مسجد کې داخل نه بولي اوچنارواړه مسجدهم درانګه جوړشوي دي نوپه داسي صورت کې دچنارواړه مسجدصحن شرعًا له مسجد څخه خارج بلل کیږي ،که نه ؟ اودجنازې لمونځ کول به په صحن کې جائزوي ،که نه ؟ (۲۸۱۵/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: داخبره چي دغه غولی په مسجد کې داخل وګڼو که خارج دادجوړوونکې دنیت سره اړه لري که دجوړوونکې نیت په وخت کې دجوړولودچت لروونکې برخې مسجدبلل وواوغولی له مسجد څخه خارج بلل رواکول وونوکوم څه نیت چي دجوړوونکې وودهغه سره سم عمل کیږي دلته په عامه توګه چت لروونکې برخه اوناچته برخه یعنی غولی دواړې په مسجدکې داخلې وي اودفقهاؤله څرګندونو څخه معلومیږي چي یوبه صیفی ، مسجداویوبه شتایې وویعنی یوه برخه چت لروونکې کومه چي په ژمي کې دلمونځ کولولپاره وي اویه برخه بې چته یعنی غولی کوم چي په دوبي کې دلمونځ کولولپاره خاصه بلل کیږي اوچیري چي دباني دنیت هیڅ حال معلوم نه وي هلته دواړې برخې مسجدبلل پکاردي چي داشتباه په ځای کې په دې کې هم زیات احتیاط دی اودمسجدآد ابو په دې کې خیال ساتل زیات اولی اوورډي اودجنازې لمونځ په دې کې مه کوئ فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپه غولي کې داودس داوبونالۍ جوړول څرنګه دي ؟

سوال: (۳۸۱) دسختې ارتیاپرمهال دکوم مسجددغولي پرغاړه داودس داوبو نالۍ له چوترې سره چې پکې به لاس . یونیم لاس مځکه ولګیږي شرعًا جائزدی ، که نه ؟ (۱۳۴۲/۳۲۴هج)

ځواب: دمسجدجوړولوپرمهال خودارنګه تصرفات صحیح دي اودمسجداود مسجددفرش تربشپړېدو(پوره کېدو) وروسته له هغه ځخه داودس دنالۍ لپاره مځکه رااېستل صحیح نه دي.

دخپل کورپه غولي کې جوړکړی مسجدکه ویران شي نوبه څه کوي ؟

سوال: (۳۸۲) زیددخپل مکان له غولي ځخه څه برخه دمځکې جلاکړه پکې یې مسجدجوړکړاوترڅوکلونوپورې په هغه کې لمونځ په جماعت اواذان کېدی ، اوس هغه مسجدویران دی څوک پکې لمونځ نه کوي اوس دزیدبانی داراده ده چې دغه مسجدبیابیادکوروغولي ته ورګډکړي اوداخبره مې په پام کې وي چې دمسجد اومکان لاره ګډه ده جلالارې نلري اودغه لاره دباندي ملک ده له عام سړک ځخه پرهمدغه مملوکه لاره ومسجداومکان ته ځي دهدایې له عبارت څخه دمسجدمځکې له غولي ورګډولوجوازمعلومیږي: [واذابنی مسجداًلم یزل ملکه عنه حتی یفرزه عن ملکه بطریقه اماالافرازفلانه لایخلص لله تعالی الابه(۱)] دوقف له شرطونوڅخه دلارې جلا کول هم شمېرلی وي که دافراز(جلاکولو) کومه بله معنی وي نوهغه هم راته ولیکئ ؟ (۱۳۴۰/۱۲۰۵هج)

ځواب: دوقف په اړه دامام ابویوسف رحمه الله پرقول فتوی ده کمافی الدرالمختار[واختلف الترجیح والاخذبقول الثانی احوط واسهل بحروفی الدرروصدرالشریعة وبه یفتی واخره المصنف الخ(۲) وفی الشامی لکن فی الفتح ان قول ابی یوسف اوجه عندالمحققین الخ(۲) (شامی ۳/ ۳۲۲) اوپه مسجدکې دلارې جلا کول (افرازبالطریق) دامام صاحب دقول سره سم ضروري دی په خلا ف دصاحبینو(امام ابویوسف اوامام محمدرحمهماالله) چې بېله دلارې ورجلا کولوهم دمسجدحکم ورکوي کمافی الشامی [لکن عنده لابدمن افرازه بطریقه ففی النهرعن القنیة جعل وسط داره مسجداًواذن للناس بالدخول والصلوة فیه ان شرط معه الطریق صارمسجداًفی قولهم جمیعاوالافلاعندابی حنیفة رحمه الله وقالایصیر

(۱) الهدایة:۲/ ۲۴۴،کتاب الوقف.

(۲) الدرمع الشامی(۴۰۱/۳) ،کتاب الوقف ، مطلب مهم فرق ابویوسف بین قوله موقوفة الخ ط رشیدیه.

مسجدًا ويصير الطريق من حقه من غير شرط (۱) نو دامام ابو یوسف رحمه الله دقول پراساس کوم چي مفتی به دی بلکه په قول دصاحبینو رحمهما الله دغه ځای مسجدو ګرځېدی اوس دغه وقف کوونکی اوباني وخپل کورته نشي ورګډولای .ځکه چي مسجد همېشه مسجدوي په شامی کې راغلې دي [وبه علم ان الفتوی علی قول محمدرحمه الله فی الآ ت المسجدوعلی قول ابی یوسف فی تأبید المسجد الخ(۲) (شامی۲/۳۷۱)

دمردارواوبوپرنالی دمسجدغولي جوړول

سوال : (۳۸۳) دیوه مسجدومخته سرکاري سړک وواووشاته یې یوه نالی یومخ دمسجدله شاسره نښتې وه چي پکي دمخکې مرداري اوبه بهېږي ځرنګه چي مسجدډېرتنګ دی وپراخولوته اړتیاده ومخته یې دحکومتي سړک په وجه نه شو پراخولای ،ځکه وشاته په دې طریقه پراخ کړچي دغه نالی دمسجدپه غولي کې راغله ،ځکه نوددې سرېې ورپټ کړسربېره دمسجدفرش شوآیاددغه مسجدپه غولي کې پرهغه برخه چي لاندي نالی ده دمسجدثواب ورکول کیږي ،که نه ؟ (۲۱۰۳/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : کله چي دغه نالی ومسجدته ورداخله کړله شوې ده نواوس داپکاردي چي دغه نالی له دې ځایه لیري کړي ولې چي په مسجدکې دمردارې نالی تیرول صحیح نه دی اوپردغه چت درلودوونکې برخه لمونځ کوونکې ته دمسجدثواب پوره ورکول کیږي ،ځکه چي داهم دمسجدمځکه ده اودمسجدپه فرش کې داخله ده ،ځکه چي کوم ځای مسجدوي هغه له ثری څخه ترآسمانه پورې دمسجدپه حکم کې وي نوضروري ده چي مردارې اوبه له دې ځایه وباسي اودغه نالی له مسجد څخه دباندي کړي فقط.

ترمسجدلاندي یاپورته دکانونه اومکانونه جوړول

سوال : (۳۸۴) زیددارنګه مسجدجوړول غواړي چي دکانونه یاسرای جوړکړي سربېره ورباندي مسجدجوړکړي یااول مسجدجوړکړي پرچت یې مکانونه جوړکړي اودغه سرایونه دمسجدداړتیاوولپاره وقف کړي په دې کې دپوښتنې وړڅوخبرې دي

(۱) الشامی (۳/۴۰۵) ، کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.
(۲) الشامی (۳/۴۰۷) ، کتاب الوقف ، مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

(الف) ددغومکانونوحکم دمسجددی ،که نه ؟
(ب) دمسجدله مصالحوڅخه څه مراددي ؟ آيادغوسرايونوپه کرايه ورکول جائزدي ،که داچي په دوئ کي به دمسجدسامان اونوروي ؟
(ج) دجوړښت په پيل اواول کي پرمسجدپورته مکان جوړول جائزليکلي دي ،ځکه چي هغه دمسجدله مصالحوڅخه دي اوس داامام لپاره دغتواوکوچنيوبچ لپاودخپلي کوروالاسره اوسېدل جائزدي ،که نه ؟
(د) په درمختارکي ددې مسئلي په فرع کي ليکلي دي: ولايجوزاخذالاجرمنه ولان يجعل شيئًامنه مستغلاولاسکنی (۱)داجرت داخستوناجائزوالی له همدغه کورڅخه دی کوم چي پرمسجدسربېره داامام لپاره دمسجددمصلحتونو په اساس جائزووکه له هغه کورڅخه کوم چي دمسجدترپوره کېدووروسته سربېره پرمسجدجوړشوی وي ؟(۹۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : (الف) وکره تحريماالوطئ فوقه والبول والتغوط لانه مسجدالی عنان السماء (۲) (درمختار) وکذاالی تحت الثری (۲) (شامی) نومعلوم شوچي ترمسجدلاندي ياسربېره چي کوم دکان يامکان هغه هم په حکم کي دمسجددی
(ب) دمصالحوڅخه مراددمسجدسامان ښوول ،داوبوسړول اونوردي په کرايه ورکول مرادنه دی کذافی الدرالمختار] ولايجوزاخذالاجرة منه ولان يجعل شيئًامنه مستغلا ولاسکنی بزازيه وتمامه فی الشامی(۱)
(ج) دا سعاف عبارت کوم چي شامي رانقل کړي دي په دې اړه داسي دی ة وبه صرح فی الاسعاف فقال واذاکان السرداب اوالعلولمصالح المسجداوکاناوقفًا عليه صارمسجدًاشرنبلالية قال فی البحروحاصله ان شرط کونه مسجداان يکون سفله وعلوه مسجدًا لينقطع حق العبدعنه لقوله تعالى : وان المساجدلله (۳) نوکله چي لاندي اوپورته مسجدشونوغتې اوکوچنی بولي نشي کېدای کمامر.
(د) داجرت اخستلواوغله حاصلولوناجائزکېدل په دواړوصورتونوکي معلومېږي کماهومقتضی الاطلاق

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۳/ ۴۰۲) ، کتاب الوقف فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه.
(۲) الدروالشامی (۱/ ۴۸۵) ، کتاب الصلوة مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.
(۳) الشامی(۳/ ۴۰۲) ، کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.

ومقتضی کونه مسجداً من تحت الثری الی عنان السماء فقط.

سوال: (۳۸۵) دمسجد پر جت (بام) کومه ودانی جوړول او پر هغه ناسته ، ولاړه کول شرعاً جائزدی ؟ (۲۳۳۸/۱۳۴۵هج)

ځواب: داتصرف په مسجدکې صحیح نه دی دمسجد چت هم په حکم دمسجد دی فقط.

دمسجد په زاړه ځای کې داودس داوبونالی یالاره جوړول

سوال: (۳۸۲) له پخواځخه یو کوچنی مسجدوواوس هغه پراخ کړل شوی دی دمسجد پرزاړه ځای داوداسه داوبونالی یالاره جوړول صحیح دي ، که نه ؟ (۱۱۱۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: دزاړه مسجد په ځمکه کې داوداسه داوبونالی یالاره جوړول صحیح نه دی فقط.

دمسجددغسل خانو ځمکه په حکومتي سړک کې ورکول

سوال: (۳۸۷) دکوم مسجد دغسل خانو موجوده ودانی نړول ترهغوئ لاندي ځمکه په حکومتي سړک کې ورکول اوعامه لاره دفقهې په کتابونوکې بېلابېل روایتونه راغلي دي ، ځیني روایتونه ددې پرجائزوالی دلالت کوي اوځیني پرناجائزوالی ، ځکه زیات احتیاط دادی چې ببله سختې اړتیاداسي ونه کول شي اوهمدغه صحیح دی ، ځکه چې دغسل خانو ځمکه دمسجدله اوقافوځخه ده اوددې دوقف باطلول صحیح نه دی فقط.

دکلپوالودمسجدپرفرش برَنډه جوړول

سوال: (۳۸۸) آیاوځینومحلې والوته دښاردعامومسلمانانوله اجازې داسي اختیارشته چې غولی اوچوتره (دکانچه) دمسجدکم کړي یایې کم نکړي پخپله رأیه دمسجد پرفرش باندي برنډه جوړه کړي ؟ (۲۲۲۱/ ۱۳۳۸هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: ومحلي والوته په مسجدكې دداډول بدلون اوتعميراوترميم اختياروي دښاردخلكوواجازې ته اړتيانشته كذافى الشامى.

دمسجدپه مخکه کې حجره جوړول

سوال: (۳۸۹) یو مسجدویوه طرفته پراخ کړل شوبل طرفته څه مخکه له مسجد څخه واخیستـه دحجرې دپراخولولپاره وحجرې ته ورکړه دغه ځای شرعًا دمسجد حکم لري ،که نه ؟(۱۸۳۹/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: مولاناعبدالحى رحمه الله په مجموعة الفتاوى لومړي ټوک کې ددې ناجائزوالې ليکلى دى (۱) يعنى دمسجدپه مځکه کې حجره جوړول جائزنه دي اودمسجدحکمونه به همېشه پرهغه جاري کيږي په البحرالرائق کې راغلي دي [قال ابويوسف رحمه الله هو مسجدابدًاالى قيام الساعة لايعودميراثًامستغلا ولاسكنى انتهى (۲) اوپه البحرالرائق کې دي [لايجوزللقيم ان يجعل شيئًامن المسجدمستغلا ولاسكنى انتهى (۲) له دغوروايتونو څخه معلوم شوچې كوم ځاى يوځل مسجدوګرځي هغه همېشه ترقيامته پورې مسجدوي حكم دمسجدله هغه څخه نه ختميږي كه څه هم هغه ناآبادوي اودمسجدكومه برخه داستوګنې ځاى اوحجره جوړول هم نه دي جائزپه همدې وجه كوم ځاى چې دمسجدوحجرې ته ورداخل کړل شوهغه دمسجدپه حكم کې دي دمسجد حكمو نه پرده جاري كيږي په شامى کې راغلي دي: [وصرح فى الخانية بأن الفتوى على قول محمد رحمه الله قال فى البحروبه علم ان الفتوى على قول محمدرحمه الله فى الآت المسجدوعلى قول ابى يوسف رحمه الله فى تأبيد المسجدآه (۳)

---

(۱) جمله اجزاء مسجدهمېشه درحكم مسجداندكسى راجزوآن راازمسجد خارج كردن درست نيست واحكام مسجددائما بران نافذخواهندشدالخ (مجموعة الفتاوى على هامش خلاصة الفتاوى ۱/ ۲۲۱، كتاب الصلوة الجنس الرابع من الخلاصة ، چاپ نول كشورلكهنو.

(۲) البحرالرائق: ۵/ ۴۲۱، كتاب الوقف فصل فى احكام المسجد.

(۳) الشامى(۳/ ۴۰۷) ، كتاب الوقف ، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه.

سوال: (۳۹۰) مخکې مسجددولس گزه اوږدووپه دوهم تعمیرکې اته گزه جوړکړپه پاته مخکه باندې حجره جوړول صحیح دي؟ (۱۸۴۲/۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: دمسجد په حصه کې حجره جوړول جائزنه دی [ولاان يجعل شيئًا منه مستغلا ولاسكنى بزازيه(۱) (درمختار)

دمسجدهمسایه دمسجدپردېوالونوکړۍ اوگادرښوول

سوال: (۳۹۱) زیددمسجدپه شمالي دېوال داوسپنې ددووگادروشپږ،شپږانچه سرونه کښېښوول سربېره کړۍ ورباندي وتړلې چت یې جوړکړلاندي خپل دکان جوړکړي سربېره چت یې دثواب په نیت ومسجدته وقف کړدمسجدفرش په رنگه صفونه پراوارکړل پرکوم فرش چې لمونځ کوونکی لمونځ کوي چې نژدې اته کاله کیږي دغه کاردزید جائزدی ،که نه؟ (۱۰۷۵/۱۳۳۵هج)

ځواب: دمسجدپردېوالونودخپل ځاني دکان کړۍ اوگادرښوول صحیح نه دی اماکه ددکان لاندي برخه هم ومسجدته وقف کړي اومسجدته ورداخله کړي نوبیاصحیح دی کمافی الدرالمختار: فيجيب هدمه ولوعلى جدار المسجد الخ(۲) فقط.

سوال: (۳۹۲) که کوم سړی چې مکان یې دمسجدڅلوردېوالی سره نښتی دی دمتولیانوپه اجازه دمسجدله څلوردېوالونوڅخه پریودېوال باندي کړۍ کښېږدي نوجائزدی ،که نه؟ (۹۴۴/۱۳۴۰هج)

ځواب: دمسجدله څلوردیوالیوڅخه پرکوم دېوال باندي وکوم همسایه ته دکړیواوتیرانوښوولوحق نشته اودمسجدمتولیانولپاره شرعًا ددې اجازه کول حرام دي اوددا سي اجازې اعتبارنشته لکه چې فقهاؤپه لاندي آیت وان المساجد لله (۳) سره ددې څرگندونه فرمایلې ده فقط.

سوال: (۳۹۳) زیدخپل کورددروازې اودمسجداوحجرې ددېوال ترمینځ په پورته څوتیرانوښوولویوه کوټه جوړوي پورته به پخپله کارځيني اخلي دپاکۍ اوناپاکۍ هیڅ خیال نه ساتي داجائزدی ،که نه؟ (۱۲۰۹/۳۳-۱۳۳۴هج)

---

(۱) الدرمع الشامی(۴۰۲/۳) ، کتاب الوقف ، فی آخرمطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.
(۲) الدرمع الشامی (۴۰۲/۳) ، کتاب الوقف مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه
(۳) سورة جن ،آیت: ۱۸.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دمسجد او دمسجد دحجرې پردېوال تیران نښول جائزنه دي دافعل قطعًا حرام دی ،تیران په راشیوه کول پکار دي فقط.

دمسجدپرديوال دخپل کوردېوال جوړول

سوال: (۳۹۴) دیوسړی مکان دیومسجدسره نښتی دی په دې ځای کې دټولو سرایونو دېوالونه مشترک دي اودمکان اومسجد ترمینځ چې کوم دېوال موجوددی هغه نژدې له پنځوکلونوراهیسې دسرائ اومسجد په ګډه استعمالیدی اوس دمکان مالک خپل مکان له نوې سره ودانوي لومړی منزل (پوړ) جوړشوی دی ځینې خلک اعتراض کوي چې شرعًا دمکان ومالک ته اجازه نشته چې دی دېوال به له نوې سره پخپل خرځ جوړکړي اوپخپل کوم مصرف کې راولي دغه رنګه نېوکه کوي چې دی پرهمدغه دېوال باندې دخپل مکان ددوهم منزل لپاره دېوال نشي جوړولای شرعًا څه حکم دی ؟(۱۳۴۲/۲۵۹۱هج)

ځواب: په درمختارکې دغه مسئله داسې لیکلې ده: فرع لوبنی فوقه بیتا للامام لایضرلانه من المصالح امالوتمت المسجدیة ثم ارادالبناء منع ولوقال عنیت ذلک لم یصدق تاتارخانیة فاذکان هذفی الواقف فکیف بغیره فیجب هدمه ولوعلی جدارالمسجدالخ (درمختار) قوله ولوعلی جدارالمسجدمع انه لم یأخذمن هواء المسجدشیئًا آه ونقل فی البحرقبله ولایوضع الجذع علی جدارالمسجدوان کان من اوقافه آه قلت وبه علم حکم مایصنعه بعض جیران المسجدمن وضع جذوع علی جداره فانه لایحل ولودفع الاجرة الخ (۱) (شامی: ۳/ ۳۷۱) ددې عبارت حاصل دادی چې دمسجد پردېوال باندې کوم سړی خپل دېوال یادکوم بل مکان دېوال نشي جوړولای که څه هم هغه بل مکان دهمدغه مسجد په اړه وي اودمسجدله اوقافو څخه وي بلکه که چیرې کوم شخص دمسجد پردېوال باندې دکوم دېوال کنبیږدي نودا جائزنه دی اودغه دېوال به نړول کیږي اوبیاپه شامی کې له البحرالرائق څخه دانقل کړې دي چې مسجد پردېوال باندې دې تیران دکوم بل مکان نه ږدي که څه هم هغه بل مکان ددغه مسجدپه اړه وقف وي بیاله دې وروسته علامه شامی دقلت په لفظ سره دامسئله بیان کړه چې له دغوعبارتونوڅخه معلوم شوچې دمسجدځینې همسایګان چې کوم دمسجدپردېوال تیران ږدي

(۱) الدروالرد (۴۰۲/۳) ،کتاب الوقف ،مطلب فی احکام المسجدط رشیدیه.

داجائزنه دی که څه هم دوئ اجرت هم ورکړی انتهی.
نومعلوم شوچي دمسجدپردېوال باندي دهمسايه لپاره څه تصرف کول صحيح نه دی دی بايدخپل نوی دېوال جوړکړي ترڅوپرهغه ددوه منزله مکان دېوال هم جوړشي فقط.

دمسجدپردېوال اوبنيادخپل دېوال جوړول صحيح نه دی

سوال: (۳۹۵) (الف) دمسجدپرکومه برخه (که دېوال وي اوکه تاخچه وي) دهندويامسلمان لپاره خپل دېوال نښوول جائزدی ،که نه؟
(ب) دمسجدلويديځ ولورته دمسجدپربنياد(تهداب) دمسجدله دېوال سره خپل دېوال نښتی جوړول جائزدی ،که نه؟
(ج) دمسجدغرب وطرفته چي کوم دېوال دمسجدله دېوال سره نښتی جوړکړل شي دغه دېوال دمسجدله دېوال څخه جګ جوړول جائزدی ،که نه؟ (۹۸۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: (الف) دمسجدپردېوال ياکومه برخه باندي دهندواومسلمان لپاره خپل دېوال جوړول صحيح نه دی په درمختارکې راغلې دي چي که چاداسي وکړنوهغه به ورنړول کيږي(۱)
(ب) دمسجدپربنيادباندي هم دچالپاره دېوال راپورته کول جائزنه دی.
(ج) که پرخپله مځکه دېوال دمسجدله دېوال سره نښتی جوړکړل شي نوداجائزدی اودغه دمسجدله دېوال څخه لوړول هم جائزدی امادمسجدپربنيادباندي دېوال جوړول صحيح نه دی دمسجدتهداب پريږدي خپل دېوال څانته جوړکړي فقط.

دمسجدپه دېوال کې دهمسايه شراکت صحيح نه دی

سوال: (۳۹۶) دمسجدکوم دېوال اودکوم همسايه دېوال که مشترک وي نوڅه حکم دی؟ (۱۴۲۷/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: دمسجددېوال يومخ بايدجلاوي په دې دېوال کې دچاشراکت صحيح نه دی.

دمسجدپرچت (بام) باندي دخپل کورسامان ښوول صحيح نه دی

سوال: (۳۹۷) دمسجدمتولی ياکوم مسلمان لپاره دمسجدپرچت باندي دخپل کورسامان درمان، لرګي اونورښوول صحيح دی ،که نه؟ (۱۱۸۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

(۱) مخکني حواله.

Maktaba Tul Ishaat. com

خواب: د مسجد متولي یا کوم بل چالپاره داسي تصرف په مسجد کي صحیح نه دی فقط.

د مسجد په مځکه کي د تصرف کوونکي حکم

سوال: (۳۹۸) یو سړی دلاري جوړ ولولپاره د مسجد د بوال نړوي مسلمانانو دي له کورني ځخه وایستی لهذا شرعًا د داسي سړي په هکله څه حکم پکاردی ؟ (۷۲۲/ ۱۳۴۲هج)

خواب: د مسجد به مځکه کي هیڅ تصرف کول جائزنه دی کوم څوک چي داسي اراده وکړي اوپه پوهولوهم ځان نه پوهوي دهغه سره همداسي معامله کول پکارده لکه څرنګه چي ورسره وکړله شوه ترڅوده ته خبرتیاوي اوخپله اراده پرېږدي قال الله تعالى [وان المساجد لله (۱) نود مسجد په کومه برخه اومځکه کي دچالپاره کوم تصرف کول صحیح نه دی فقط.

که څوک دځاه نیمه برخه پخپل کورکي ورګډه کړي دهغه کرایه ورکوي

سوال: (۳۹۹) په مظفرګړي داولسوالی سره وځنګ ته یوپوخ ځاه دمیرفتح علی مسجد په اړه واقع دی دهغه شاوخوا سرایونه خرڅ شوي دي دشمال ولورته دلاله سکه بیرسنګه مکان واقع دی لاله صاحب په یوه نوي ودانی کي نژدي دنیم ځاه دائره پخپل کورکي دمسلمانانوله اجازي اوخوښي پرته ورګډه کړه اودخندجوړېدوپرمهال وایي چیدمسجددغه ځاه دبرخي یوه روپی دمیاشتي ومسجدته دکرایي په ډول دهمېشه لپاره مقرره کړي داقرارپانه زه درلیکم آیاپه داسي صورت کي که مسلمانان په لاله صاحب دمیاشتي یوه روپی داقرارپانه دمسجد دحق لپاره ولیکي اودغه ودانی دشرختمولوپه غرض په موجوده حالت کي ورپرېږدي ؟ که ددي دجلاکولولپاره په محکمه کي عارضه وکړي دمحکمي په مرسته جلاکړي ؟ (۱۳۴۲/۳۱۲۱هج)

خواب: ددغه مسجدپه اړه دځاه دبرخي کرایه اخستل صحیح نه دي دایومخ ځیني راجلا کړئ

(۱) سورة جن آیت ۱۸.

اوپه دې کې پوره کوښښ وکړي ،ځکه چي ددې په کرایه ورکول په هیڅ ډول صحیح نه دی کذافی الدرالمختار(۱) فقط.

په کرایه ورکړی سرای دمسجدجوړولولپاره رانیول

سوال : (۴۰۰) رجال شاوروالبناء مسجدجدیدفنصبوارجلاودفعواالیه الدراهم قائلاکل واحدمنهم ان هذه الدراهم صدقة لله تعالی لتشتری بهامنزلالجعله مسجدافذهب واشتری المنزل المستأجربالدراهم لبناء المسجدفیه فهل صح وقف الدراهم بهذااللفظ لذلک المقصودوتم بالقبض ویزول ملک المالکین عنهاویجب صرفهالتلک الجهة المقصودة ویصیرالمنزل موقوفًا بدون تجدید عقدواذن صلاة ولایمنع الاستجارصحة البیع وغایة الوقف ام کیف الحکم ؟(۷۵۲/۴۰ – ۱۳۳۹هج)

ځواب : قال فی الدرالمختار: وهل یجوزوقف العین المرهونة اوالمستأجرة ؟ فاجاب: نعم الخ(۲) فظهران شراء المنزل المذکورووقفه للمسجدصحیح وفی صحة وقف الدراهم اختلا ف وکلام ولکن بعدالشراء بهامنزلاللمسجدلاخفا ء فی صیرورته وقفاومسجدافقط.

ترجمه : سوال : (۴۰۰) څوکسانودنوې مسجددودانولپاره پخپل مینځ کې مشوره وکړه یوسړی یې ذمواروټاکی اوپه دې وینایې درهم وروپې. هغه ته وسپارلې چي دغه درهم دالله لپاره صدقه دي تاسوپه دوئ مکان رانیسئ مسجدپرې جوړکړئ نوهغه سړی ولاړی په دغودرهمویې یومکان رانیوی کوم چي یې په کرایه ورکړی وودپوښتنې ورخبره داده چي آیاپه دغوالفاظو: ان هذه الدراهم صدقة لله الخ سره به وقف صحیح اودقبضې په وجه به مکمل شي ؟ دمالکانوملکیت به له دغودرهمونوڅخه زائل شي ؟ اوددغودرهموپرمقصوده جهت لګول به واجب وي ،که نه ؟ اوآیادمکان په کرایه کېدل دبیع صحیح کېدواودوقف ومقصدته خوبه خنډنه وي ؟

(۱) ولایجوزاخذالاجرة منه الخ (الدرالمختارمع الشامی (۴۰۲/۳) ، کتاب الوقف فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه)

(۲) الدرالمختارمع الرد (۴۲۸/۳) ، کتاب الوقف مطلب فی زیادة اجرة الارض المحتکرة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: په درمختارکې راغلي دي وهل يجوزوقف العين المرهونة اوالمستأجرة ؟ فاجاب نعم(۱) يعنې چاپوښتنه وکړه چې آيا په ګرويا کرايه يې ورکړي داعيانو وقف صحيح دی ؟ نوويي فرمايل هوله دې څخه معلوم شوچې دغه مکان له رانيولوروسته دمسجدلپاره وقفول صحيح دی بياهم ددرهمونودوقف په اړه اختلاف اوکلام دی بياهم ددوئ په بدل دمسجدلپاره دمکان رانيولوروسته ددغه مکان په وقف کيدواومسجدکېدوکې هيڅ شک اوشبه نشته.

دمسجدپه مځکه کې جوړه کړې هديره برابرول ومسجدته ورګډول

سوال: (۴۰۱) دښارې مځکې يوه ټوټه په ميراث کې له پخواڅخه ديوقوم په قبضه کې وه ،څکه په معلومات کولودامعلوم شوچې ددې مځکې دهغه اول وارث يومسجداوڅاه ودان شوې اوس موجوددي اودپاته مځکې مخ ددغه مسجدپه نامه همدغوخلګووقف کړی ووخومتوليان ددغه وقف کړې مځکې اومسجدهمدغه خلګ ووخواول ځل چې ددغه قوم کوم سړی مړشوپه دې کې دوئ ښخول شروع کړوبيادوئ ته په کتودکورنی نوروانسانانوهم خپل مړي پکې ښخول شروع کړوکه څه هم ددوئ وارثان هرځومره ځنډجوړېدل خودزماني دبدلون له امله څوک له ښخولونه منع کېدی اوس دغه ټوله مځکه ديوې هديرې په بڼه شوې ده اوس دټولې مځکې په نړېدواوزره کېدوليدلودځينوارتياووپه وجه مسجدشهيدوي پراخ جوړول يې غواړې خودمسجدسره نښتې چې کوم نوې يازاړه قبرونه دي هغه په مسجدکې دننه راځي اودوقف کړې مځکې دوقف کوونکې وارثان اوخپلوان په مسجدکې راضي نه دي لهذاپه داسې صورت کې دقبرونوورداخلول دمسجدپه ارتياووکې په شريعت کې جائزدي ،که نه؟(۱۹۸۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: دقبردنښې نه پاتېدوپه صورت کې خوا که نخښه پخپله نشي پاته ياختمه شي اوپاته نه پرېښودله شي فقهاؤرحمهم الله په هديره کې هم دلمونځ کولواجازه ورکړې ده لکه چې دلاندې عبارت څخه چې څرګنددې په شرح منيه کې راغلي دي: وكذااي قال فى الفتاوى: لابأس بالصلوة فى المقبرة اذ

---

(۱) مځکنی حواله.

كان فيهاموضع اعدللصلوة وليس فيه قبروهذالان الكراهة معللة بالتشبه باهل الكتاب وهو منتف فيماكان على الصفة المذكورة (۱) وفى ردالمحتارواختلف فى علته فقيل لان فيهاعظام الموتى وصديدهم وهونجس وفيه نظروقيل لان اصل عبادة الاصنام اتخاذقبورالصالحين مساجدوقيل لانه تشبه باليهودوعليه مشى فى الخانية ولابأس بالصلوة فيهااذاكان فيهاموضع اعدللصلوة وليس فيه قبرولانجاسة كمافى الخانية ولاقبلته الى قبرحلبية الخ (۲) له دغوعبارتونو څخه په هديره كې هم دقبردنښان نه پاتېدوپه صورت كې دلمانځه رواوالى معلوميږي اوپه موجوده صورت كې چې كوم بيان په سوال كې ليكلى دى له هغه څخه معلوميږي چې دغه مځكه اصلاومسجدته وقف ده په دې صورت كې په دغه مځكه كې قبركيندل اومړي ښخول جائزهم نه وواوكوم قبرونه چې په دې كې وكښل شوهغه كه زاړه وي ،كه نوي دهغوئ له مځكې سره برابرول اوپه مسجدكې ورداخلول ښېله شكه صحيح دي لكه چې دبل په مځكه كې په ښخولو سره ومالک ته اختياروي چې كه مړي راوباسي اوكه مځكه سره برابره وي قال فى الدرالمختار: ويخيرالمالك بين اخراجه ومساواته بالارض الخ (۳) فقط والله تعالى اعلم.

لاندي دكانونه وسرپيره ورباندي مسجدجوړول

سوال : (۴۰۲) په دې ښاركې دشپېتواواوياكلونويومسجدزړوالې په وجه شهيدكړمسجدبنيادونه دمسجدسره نښتوكوڅوځخه څه پورته ومسلمانانو په كيندلودكوڅوسره برابركړاوددكانونوتاداوېې واچوې پردغودكانونولوړ مسجدجوړوي ودې مسجدته په كتونورمسلمانان هم دخپلومسجدونوپردې ډول جوړولوته آماده دي ددكانونودجوړولوغرض صرف دامعلوميږي چې دمسجداودمسجددامام به ددغودكانونوپه آمدني كې مرسته وي ؟ (۵۵۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

(۱) غنية المستملى شرح منية المصلى ص: ۳۱۵، المواضع التى تكره فيها الصلوة.
(۲) الشامى (۱/ ۳۷۹) ، كتاب الصلوة ، مطلب فى اعراب كاننا ماكان ط رشيديه.
(۳) الدرمع الشامى (۱/ ۶۶۲) . كتاب الصلوة ، باب صلوة الجنازة ، مطلب فى دفن الميت ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: داسي کول صحيح نه دي کمافي الدرالمختار: امالوتمت المسجدية ثم اراالبناء منع الخ (۱) وفيه ولايجوزاخذالاجرة منه ولان يجعل شيئامنه مستغلا ولا سکنی بزازية(۱) فقط.

سوال: (۴۰۳) ځيني مسلمانان آبادمسجدشهيدوي لاندي دکانونه اوسربېره ورباندي مسجد جوړول غواړي ځيني کلبوالوکارورېندکړخودحکومت له لوري دنه منع کولوحکم راغلی په دې وجه اذان اولمونځ په مسجدکي نه کيږي دغه ګناه پرمسجدشهيدوونکوده که دنه منع کولوحکم ورکوونکوباندي ده ؟ اوداسي کول څرنګه دي ؟(۲۵۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: مسجد شهيدول چي لاندي دکانونه ورباندي مسجد جوړکړي داسي صحيح نه دی دايومخ حرام اوناروادی فقهاؤداخوليکلي دي چي له شروع څخه باندي دمسجدترمسجدلاندي زېرخانه اونوردمسجددمصلحتونوپه غرض جوړکړ او سربېره يې ورباندي مسجدجوړکړنوداسي صحيح دي خوکله چي مسجدجوړشي بيادهغه نړول چي لاندي دکانونه اونورجوړکړي داسي صحيح نه دی کمافی الدرالمختار: امالوتمت المسجدية ثم ارادالبناء منع الی ان قال فيجب هدمه ولوعلی جدارالمسجدولايجوزاخذالاجرة منه ولان يجعل شيئًا منه مستغلاولاسکنی الخ (۱) نودغه ګناه پرمسجدنړوونکوده کوموچي ددکانونو جوړولوپه غرض مسجدشهيدکړاوس پکاردي چي ددکانونوخيال اواراده پرېږدي اصل مسجدبياودان کړي فقط.

سوال: (۴۰۴) که ترمسجدلاندي دکانونه جوړکړونوصحيح دی ،که نه ؟ اوددکانونوجوړولوغرض دادی چي ددکانونوکرايه دمسجدپه اړتياووکي پکارراشي په دې صورت کې څه حکم دی ؟ بينواتوجروا(۱۷۸۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: له مسجدپوره کېدووروسته ترمسجدلاندي دکانونه جوړول صحيح نه دی دمثال په توګه کوم مسجدله مخکې څخه جوړدی يامخکه دمسجدلپاره وقف ده په دې کې لاندي دکانونه جوړول صحيح نه دي په شامی کې راغلي دي: وحاصله ان شرط کونه مسجدان يکون سفله وعلوه مسجداالخ(۱) ولايجوز اخذ الاجرة منه ولا ان يجعل شيئًامنه مستغلا(۱) (ردالمحتار) فقط

(۱) الدرالمختارمع الشامي(۳/ ۴۰۲) .کتاب الوقف، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.

ترمسجدلاندي نوې دکانونه جوړول صحيح نه دي

سوال : (۳۰۵) (الف) يوزوړمسجددی دمسجدترغولي لاندي دکانونه ووچي ورباندي دمسجداړتياوې پوره کېدې اوس دکانونه نړېدلي ،زاړه شوې دي نودمسجدپه آمدني کې کمی راغلی که مسجدپردغودکانونوجوړکړونو دکا نو نه دمسجدپه غولې کې راخي داجائزدی ،که نه ؟

(ب) په همدې مسجدکې دشمال ولورته دوه قبرونه دي که دمسجدغولی پراخ کړو نوقبرونه په غولي کې راخي اودوه نيم گزبه لاندي وي داجائزدی ،که نه ؟ اوپه لمانځه کې څه تاوان خوبه نه وي ؟(۱۳۴۳/۱۸۸۹هج)

ځواب : (الف) کوم ځاى چي دمسجدترغولي لاندي له اوله سره دکانونه وودهغوئ تعميراوسمون کول په ښکاره صحيځ دی اونوی دې نه جوړيږي اوبياهم ښه دادی چي ترمسجدلاندي دکانونه يومخ نه وي لکه چي د[ولايجوز اخذالاجرة منه الخ(۱) روايت څخه څرگندي [لوبنى فوقه بيتاللامام لايضرلانه من المصالح امالوتمت المسجدية ثم ارادالبناء منع ولوقال عنيت ذلک لم يصدق الخ ولايجوزاخذالاجرة منه ولاان يجعل شيئامنه مستغلاالخ(۱) (درمختار)

(ب) ددوئ دمځکې سره برابرول اوپردوئ باندي هم دمسجد غولی جوړول صحيح دي اوپه لمانځه کې هيڅ تاوان نه پيښيږي.

دمسجدضروري خرڅولولپاره ترمسجدلاندي دکانونه جوړول

سوال : (۴۰۲) په غزنی سېمو کې په عامه توگه دمسجددضروري خرڅولو لپاره په آبادوغرونوکې هم داصورت خپليږي چي په لاندي برخه کې دکانونه جوړوي اوورباندي مسجدوي چي دمسجدضروري اړتياوې په پوره کيږي اوس پوښتنه داده چي له کوه مرى غرڅخه ديونيم ميل په واټن يوځاى دچوترې په صورت دی چي له سلوکلونوراهيسي ورباندي خلگ لمونځونه کوي وهغه ته نژدې اوشاوخواهندوان زياتيږي دهغه خوندي کول په ښکاره اوس په همدې طريقه کېداى شي چي لاندي دکانونه جوړکړواوورباندي مسجدوي دغره دآبادی په ورځوکې به خلگ په دغه مسجدکې لمونځ کوي اودضروري خرڅولولپاره به کرايه راځي په داسي صورت کې که لاندي دکانونه اوسربېره مسجدجوړکړو ...

Maktaba Tul Ishaat. com

راوتلاى شي ؟ (۱۳۴۵/۲۴۸هج)

ځواب: دمسجدلپاره شرعًا داضروري ده چي له لاندي څخه ترلوړه پوري مسجدوي وحاصله ان شرط كونه مسجداان يكون سفله وعلوه مسجد الينقطع حق العبد عنه لقوله تعالى: وان المساجدلله (۱) (شامى دربيم ټوک) اوداراز په درمختاراوشامى (۲) كي داهم څرګندونه ده چي مسجدله تحت الثرى څخه ترآسمانه پورې مسجدوي اودانبكاره ده چي كه ترمسجدلاندي دكانونه وي اوهغه په كرايه وركول شي نوهرډول كاربه په هغه كي كيږي اودمسجدادابو خيال به نه ساتل كيږي ،څكه داجائزنه دى چي ترمسجدلاندي دكانونه په كرايه وركولولپاره جوړكړل شي وقدردفي الفتح مابحثه في الخلاصةمن انه لواحتاج المسجدالى نفقة توجرقطعة منه بقدرماينفق عليه بانه غيرصحيح قلت وبهذاعلم ايضاحرمة احداث الخلوات في المساجدكالتي في رواق المسجدالا موى ولاسيمامايبرتب على ذلک من تقذيرالمسجدبسبب الطبخ والغسل ونحوه ورأيت تاليفًا مستقلافي المنع عن ذلک (۱) (شامى) لنده داچي له دغوروايتونوڅخه معلوم شوچي ترمسجدلاندي په كرايه وركولولپاره دكانونه جوړول صحيح نه دى اماكه له مسجدڅخه وتلي دمسجدسره نښتي دكانونه دآمدنى په غرض جوړكړل شي نوداجائزدى فقط.

دمسجدددوهم ځل ودانولوپروخت ترمسجدلاندي دكانونه جوړول جائزنه دي

سوال: (۴۰۷) يومسجدچي ډيرزوړاوشهيدشوى ووكلبوالوچنده وكړه كاريې شروع كړاودلوبه يزولورته څه مخكه ورزياته كړه لاندي دكان دمسجد دارتياؤ لپاره وقف جوړكړپرچت باندي يې مسجداوايستى لنده داچي په دوهم وارجوړولوكې ترمسجدلاندي دكانونه جوړول جائزدي اوكه نه ؟ آياكه ددغه شهيدشوي مسجدمخكه دوارثانوملک وبولودكانونه جوړول جائزكيداى شي ،كه نه ؟ (۱۳۳۹/ ۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: اقول وبالله التوفيق شرعًا دمسجدلپاره ضروري دى چي له پورته څخه ترلاندي پوري مسجدوي قال في البحر: وحاصله ان شرط كونه مسجداان يكون سفله وعلوه مسجدًا لينقطع حق

---

(۱) الشامي (۴۰۷/۳) ، كتاب الوقف ، مطلب في احكام المسجدط رشيديه.

(۲) في الدرالمختار: لانه مسجدالى عنان السماء الخ وفي الشامي وكذاالى تحت الثرى (الدروالشامى (۱/ ۴۸۵) ، كتاب الصلوة ، مطلب في احكام المسجدط رشيديه.

العبد عنه لقوله تعالی. وان المساجد لله الخ (۱) (کتاب الوقف شامی) وفی کتاب الصلوة من الدر المختار: وکره تحریما الوطئ فوقه والبول والتغوط لانه مسجد الی عنان السماء، الخ وکذا الی تحت الثری الخ (۲) (شامی) وفی کتاب الوقف من الدر المختار ولایجوز اخذ الاجرة منه ولاان یجعل شیئا منه مستغلا ولاسکنی بزازیة (۳) وفی الشامی تؤجر قطعه منه بقدرماینفق علیه بأنه غیرصحیح قلت وبهذا علم ایضا حرمة احداث الخلوات فی المساجدکالتی فی رواق المسجدالاموی ولا سیماما یترتب علی ذلک من تقذیر المسجد بسبب الطبخ والغسل ونحوه (۳) نو کله چي دا اتفاقي او منل شوې خبره ده چي مسجد له عرش څخه تر تحت الثری مسجد وي نو ثابت شوچي تر مسجد لاندي په کرایه ورکولو لپاره دکانونه جوړول او په کرایه ورکول جائزنه دي ،څکه چي په کرایه دارکې به دمسلمان اوکافرفرق نه وي اوکرایه داربه هرډول تصرف په دې کې کوي اوهغه کارونه به پکې کوي دکوموکول چي په مسجدکې حرام دي اودمسجدباني اوال وقف کوونکې لپاره چي داول څل مسجد جوړولو پرو خت ترمسجدلاندي دسرداب اونوروواجازه دمسجدمصالحو لپاره فقهاؤ لیکلې ده له دغو مصالحو څخه هغه مصالح مراددي چي ورڅخه دمسجد په آدابو اودرناوي کي کوم فرق نه راځي مثلا دمسجدصفونه نبوول یاکوزې اونور دمسجد سامان نبوول ، نه داچي په کرایه ورکول شي اوهغه کارونه کول چي ورڅخه دمسجد ککړېدل اومرداریدل لازمیږي دمسجدونو په هکله رسول الله صلی الله علیه وسلم داارشادفرمایلی دی: ان ینظف ویطیب (۴) اوداول څل جوړښت وروسته څوفقهاء ددې هم اجازه نه ده کړې امام حلوانی فتوی دویران مسجد دنړولو اودخښتو ، لرګیو اودبرو اونورو انتقالولو په اړه ده

---

(۱) الشامی (۳/ ۴۰۲) . کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

(۲) الدروالشامی (۱/ ۴۸۵) . کتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

(۳) الدروالشامی (۳/ ۴۰۲) . کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

(۴) عن عائشة رضی الله عنها قالت: امررسول الله ﷺ ببناء المساجدوان تنظف وتتطیب (ابو داؤد: ۱/ ۶۲، کتاب الصلوة ،باب اتخاذ المساجد فی الدوروکذا فی المشکوة ص: ۶۹، کتاب الصلوة ، باب المساجد ومواضع الصلوة وفی الشامی: موضع اعدللسنن والنوافل بأن یتخذله محراب وینظف ویطیب کما امربه ﷺ (الشامی (۱/ ۴۸۲) . کتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

نه د مسجد د مخکي په اړه د مسجد مخکه په هرحال خوندي کول لازم دي ،خکه چي کوم ځای یو ځل مسجد شي هغه تل ترتله مسجد دی هغه هیڅ وخت هم دبانی او وقف کوونکي په ملک کي نه راځي او د مسجد پر حکمونه له نوروا وقافو څخه بېل دي لکه د مشاع وقف د ځینو په نزد جائز دی خو د مشاع مسجد جوړول صحیح نه دی [لان بقاء الشركة يمنع الخلوص لله تعالى نهر(١) (شامى) قوله ويجعل آخره لجهة قربة لاتنقطع يعنى لابد ان ينص على التأبيد عند محمد رحمه الله خلافا لابى يوسف رحمه الله آه ويأتى بيانه وهذا فى غير المسجد اذ لا مخالفة لمحمد رحمه الله فى لزومه بل هو موافق للامام فيه الخ (١) (شامى) وفى الحديث شر البقاع اسواقها وخير البقاع مساجدها (الحديث) (٢) فقط.

ترمسجدلاندي ګودام ، ټټی ، غسل خانه او نور جوړول صحیح نه دی

سوال : (۴۰۸) د مسجد د متولي رايه ده چي د نوي ودانۍ د مسجد په لاندني منزل يعنى په لاندي برخه کي ګودام ، دکانونه او ضروري ځايونه لکه بيت الخلاء (ټټی) ،غسل خاني او نور جوړ کړو او پر سربېره برخه باندي يې مسجد جوړ کړو او ددو همي ډلي رأيه ده چي ترمسجدلاندي ټټی او نور یو شی هم مه جوړیږئ له لاندي څخه بالا پوري بايد مسجد وي کني لمونځ مکروه کيږي په داسي حالت کي د متولی رأيه صحيح ده که د دوهمي ډلي ؟ (۲۸۳/ ۳۵- ۱۳۳۷هج

ځواب : ترمسجدلاندي دبيت الخلاء ، غسل خانو او نورو جوړول صحيح نه دی او دا يو مخ د مسجد د حکمونو او آدابو خلا ف دی ،ځکه نو په موجوده صورت کي د مسجد د متولي رأيه سمه نه ده ،بلکي د دوهمي ډلي رأيه صحيح ده تر مسجد لا ندي او سربېره بايد خالص مسجد وي کمافی فی رد المحتار: وحاصله

---

(١) الشامى(٣/ ٣٩٩) . كتاب الوقف . مطلب شروط الوقف . على قولهما ط رشيديه .

(٢) عن ابى امامة رضى الله عنه قال: ان خبرا من اليهود سأل النبى ﷺ اى البقاع خير؟ فسكت عنه وقال اسكت حتى يجئ جبرئيل عليه السلام فسكت وجاء جبرئيل عليه السلام فسأل فقال : ما المسئول عنها بأعلم من السائل ولكن اسأل ربى تبارك وتعالى ثم قال جبرئيل عليه السلام: يا محمد انى دنوت من الله دنوا ما دنوت منه قط قال: وكيف كان ياجبرئيل عليه السلام قال: بينى وبينه سبعون الف حجاب من نور فقال : شر البقاع اسواقها وخير البقاع مساجدها . رواه ابن حبان فى صحيحه عن ابن عمر رضى الله عنهما (مشكوة ص:٧١) اى كتاب الصلوة .باب المساجد ومواضع الصلوة).

ان شرط كونه مسجداان يكون سفله وعلوه مسجداالينقطع حق العبدعنه لقوله تعالى وان المساجدلله (١) وفى الدرالمختارولايجوزالاجرة منه ولاان يجعل شيئًا منه مستغلاولاسكنى الخ (١) قال فى ردالمحتار: وقدردفى الفتح مابحثه فى الخلاصة من انه لواحتاج المسجدالى نفقة تؤجرقطعة منه بقدرماينفق عليه بأنه غيرصحيح قلت وبهذاعلم ايضًا حرمة احداث الخلوات فى المساجدكالتى فى رواق المسجدالاموى ولاسيمامايترتب على ذلك من تقذيرالمسجدبسبب الطبخ والغسل ونحوه ورأيت تأليفامستقلا فى المنع من ذلك الخ (١) (شامى: ٣/ ٣٧١) اودارازداخبره له منل شويوځخه ده چي ترمسجدلاندي له تحت الثرى پوري اوپورته ترعرش معلى پوري ټول مسجدوي قال فى الدرالمختار: وكره تحريماالوطئ فوقه والبول والتغوط لانه مسجدالى عنان السماء الخ وكذاالى تحت الثرى (٢) (شامى: ١/ ٤٤١) ددې عبارت حاصل همدادي چي مسجدتر اسمانه پوري اودارازترتحت الثرى پوري مسجدوي نوكله چي ټول لاندي تربالا پوري مسجدى نوښكاره ده چي ټتى ،غسل خانې اودكانونه ترمسجدلاندي جوړول صحيح نه دي اوددغورواياتونوپه خلاف چي كوم روايتونه دي هغوئ دقواعدواودفقهاؤدخرګندونوومخته اعتبارنلري فقط.

سوال: (۴۰۹) يومسجددارنګه جوړيږي چي غولى لوړچت دى اوترمسجدلاند ي دوه مخه دكانونه دي اوپه مينځ كې اته پټه پراخ سړک كوم چي عامه لاره ده دبازارآمدني به ترټولواول مسجدباندي صرفيږي له دې وروسته پرونورمسجد ونوباندي صرفيږي(داجائزدى ،كه نه؟) (۱۲۵/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: په شامى كې راغلي دي : قال فى البحروحاصله ان شرط كونه مسجداان يكون سفله وعلوه مسجداالينقطع حق العبدعنه لقوله تعالى وان المساجدلله (٣) نوكله چي دمسجدكېدولپاره داشرط دى چي لاندي اوباندي ټول مسجدوي نوترمسجدلاندي په دكانونواولاره قائمولو

(١) الدروالشامى(٣/ ٤٠٢) كتاب الوقف ، مطلب فى احكام المسجدط رشيديه.
(٢) الدرمع الشامى(١/ ٤٨٥) كتاب الصلوة ، مطلب فى احكام المسجدط رشيديه.
(٣) الشامى(٣/ ٤٠٢) كتاب الوقف ، مطلب فى احكام المسجدط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

داشرط پرځای نه پاتیږي اومسجدآداب په دکانونواونوروکې باقي نه پاتیږي ځکه نوداسي نه دي کول پکاراوپه درمختارکتاب الصلوة کې راغلي دي : لانه مسجدالی عنان السماء الخ وکذاالی تحت الثری (۱) نوکله چې دآسمان ترعنان اوتحت الثری پورې مسجدوي نومسجدبایدله داسي تصرفاتوپاک وساتل شي

دمسجدحجره ودکان ته ورګرځول جائزدي

سوال : (۴۱۰) دجنوب ولورته دجامع مسجدیودکان دی هغه ته نژدې یوه حجره ده دغه حجره یې ودکان ته ورداخله کړه له دې پرته نورې هم ډیرې حجرې دي اوددکان کرایه مخکې دمیاشتې دوولس روپۍ وې اوس شل روپۍ شوې دي داپه مسجدکې صرفیږي له دې مخکې دغه حجره بیکاره وه ،ځکه نوداجائزدی ،که نه ؟ (۱۲۷/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : داهیڅ پروانلري چې دغه حجره یې ودکان ته ورګډه کړه ،ځکه چې په دې کې آمدني زیاته شوه اومسجدګټه وشوه اوهغه حجره بیکاره وه اومسجددار تیالپاره نورې حجرې شته نودیفتی بکل ماهوانفع للوقف(۲) په حکم په دې صورت کې دجوازفتوی ورکول کیږي.

دمسجدله کوټې ځخه دتیلوګودام جوړول اوپه کرایه ورکول

سوال : (۴۱۱) دمسجدفرش په پای کې یودالان (غته حجره) ده چې پکې دمسجدسامان اوامام اوسیدی اوس که دمسجدوطرفته ددې لاره بنده کړي دتیلوګودام لپاره په کرایه ورکړي چې کرایه دمسجدپه نوم راځي داجائزدی ،که نه ؟(۱۹۲/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : کومه کمره چې له مسجده وتلې ده له هغه ځخه دمسجدګټې په خاطرپه نوې طریقه ګودام جوړول اوپه کرایه ورکول صحیح دي فقط.

دمسجدمصالحولپاره په مسجدکې زیرخانه اونورجوړول صحیح دي

سوال : (۴۱۲) په کوم داسي مسجدکې چې نوې جوړېدوونکې وي دمسجدد مصالحولپاره

(۱) الدروالشامی (۱/ ۴۸۵)کتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجدط رشیدیه

(۲) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۴۰)کتاب الوقف ، مطلب سکن المشتری دارالوقف ط رشیدیه.

زېرخانه پرېښوول شي اوسربېره پرچت باندي مسجدودان کړل شي نوداشرعًا روادی ،که نه ؟(۳۷۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : په درمختارکې راغلي دي : واذاجعل تحته سردابًا لمصالحه ای المسجد جاز(۱) اوپه شامی کې له نهرڅخه رانقل شوې دي: وشرط فی المصباح ان یکون ضیقا الخ(۱) وفیه وهو بیت یتخذ تحت الارض لغرض تبرید الماء وغیره(۱) له دغوعبارتونوڅخه څرګندی چي دمسجددمصالحولپاره ترمسجدلاندي زېرزمیني اونورجوړول صحیح دي له دې وروسته شامی فرمایلې دي قال فی البحروحاصله ان شرط کونه مسجداان یکون سفله وعلوه مسجدالینقطع حق العبدعنه لقوله تعالی وان المساجدلله(۱) (شامی دریېم ټوک کتاب الوقف) اوپه لومړی ټوک شامی اودرمختارکې راغلي دي ،وکره تحریماالوطی فوقه والبول والتغوط لانه مسجدالی عنان السماء(۲) (درمختار) وکذاالی تحت الثری الخ(۲) (شامی) له دغوعبارتونوڅخه دامعلوم شوچي مسجدله لاندي څخه ترپورته پوري یعنی له تحت الثری څخه ترعرش پوري مسجدوي ترده لاندي اولوړغتې اوکوچنی بولې ، کوروالی اونورد مسجدضدکارونه صحیح نه دي اوهمدغه وجه په مصباح کې ددغه شرط لګولو ده چي دغه زېرخانه به تنګه وي چي پکي پرته له اوبواونوروسړولویادمسجدکو زې اوصفونوښوولوبل کوم کارچي دمسجدآدابو په خلاف وي ونکړل شي فقط

سوال : (۴۱۳) دلال کورتي بازارپه مسجدکې خاې لږدی دمسجدوښې اوکیڼ اړخ ته چي کوم سرایونه دي هغه دمسجدخپل دي متولیان یې وکیڼ اړخ ته پراخوي خودهغه طرف سرای دمسجدله بنیادونویومنزل ټېټ اوکښته دی دمتولیانوااراده ده چي ددغه مکان لاندي منزل (یوړ) هغه رازدکرایې یاامام داستوګنې لپاره پرېږدواودهغه پورته دوهم یوړجوړکړومسجدورپراخ کړودا روادی ،که نه ؟(۲۹۳۱/ ۱۳۴۱هج)

ځواب : دجوړولوپروخت ددې اجازه شته چي ترمسجدلاندي دمسجددمصالحو لپاره جوړکړل شي لکه چي دمسجددکوزو، صفونو، اونورسامان ښوولولپاره اوپه کرایه ورکولواوداستوګنې لپاره دکان یامکان جوړول صحیح نه

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۰۲) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

(۲) الدرالمختاروالشامی (۱/ ۴۸۵) کتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دی چي په دې کې دمسجد بې ادبي اوکړېدووېره ده ،څکه چي مسئله داده چي دمسجدله لاندي څخه ترپورته پوري مسجدوي لانه مسجدالی عنان السماء (درمختار) وكذاالى تحت الثرى(۱) (شامي) په درمختاراوشامي کي راغلي دي: واذاجعل تحته سزدابا لمصالحه ای المسجدجازالخ قوله سردابا جمعه سراديب وهوبيت يتخذتحت الارض لغرض تبريدالماء وغيره الخ وحاصله ان شرط كونه مسجداان يكون سفله وعلوه مسجدا(۲) له دې شرط څخه دامعلومېږي چي لاندي اوپورته دې له مسجدپرته نوريوشی نه ودانيږي اوپه همدې کې زيات احتياط دی اودارتياپه وجه که څه جوړکړل شي نوداسي مكان چي مسجدته په کارراشي مثلا دکوزو ،صفونواونوروښوولونوپروانلري فقط.

دکليوالووامام ته مسجدهبه کول صحيح نه دي

سوال: (۴۱۴) په يوه کلي کې يومسجدډيرکوچنی وو ،څکه يوپراخ مسجدبل ځای جوړکړداول مسجدخوندي کول مشکل ووپه همدې وجه دکلي اوسيدوو نکودغه مسجددمسجدواما م ته هبه کړدامام لپاره قبضه کول اوپکي اوسېدل صحيح دی ،که نه؟ يوه مولوي دجوازفتوی ورکړې ده (۳۲/۱۵۱۴-۱۳۳۳هج)

ځواب: دجوازفتوی صحيح نه ده مسجدهيڅکله له مسجدوالي څخه نشي وتلای که دارتياپه وجه دی پربښوول شي نوخوندي دې کړل شي دچاپه ملک کې نشي راتلای اونه څوک دده مالک جوړېدای شي ، نه چاته دمالک جوړولواختيارشته نوکه دارتياپه وجه دوهم پراخ مسجدجوړشوی دی نوداهيڅ پروانلري دانبه دی خولومړی مسجد(کوم چي کوچنی دی) به هم هميشه مسجدوي اوس که هغه ويران شوی دی نوخوندي دې کړل شي اوودي ترل شي . شايدبياکله آبادشي اوسم شي په شامي کې راغلي دي: قال فی البحروبه علم ان الفتوى على قول محمدفی آلات المسجدوعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبيدالمسجد(۳) وفيه ان المسجداذاخرب يبقى مسجداابدا(۳) (شامي) ولوخرب ماحوله واستغنى عنه يبقى مسجداعندالامام والثانی ابداالی قیام الساعة وبه يفتي حاوی القدسی(۳) (درمختار) فقط.

(۱) الدروالشامی (۱/۴۸۵) كتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.
(۲) الدرمع الشامي (۳/۴۰۲) كتاب الصلوة ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.
(۳) الدرمع الشامي(۳/۴۰۲-۴۰۷) كتاب الوقف ، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه.

دمسجدلپاره له مځکې وقفولووروسته خپلې لورته بخښل

سوال : (۴۱۵) احسن الله يوه ټوټه مځکه وقف کړه يومسجديې پکي جوړکړ دجمعې دلمانځه لپاره اذن عام (عامه اجازه) ورکړې وه خلګو پکې لمونځونه کول څه موده وروسته احسن الله دغه وقف کړې اوڅه ورسره شاوخوا نوره مځکه دخپلې لورپه نامه وليکله اوس احسن الله وفات شوکلبوال دغه مسجد پوخ جوړول غواړي خووارثان له دغو بولوڅبرو څخه منع کوونکی دی په دې حالت کې کلبوال بل ځای مسجد جوړولای شي .که نه ؟ (۱۱۳۷/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : کومه مځکه چې نوموړی احسن الله وقف کړه هغه وقف شوه اوشرعی مسجد ګرځيد دغه وقف کړې مځکه سره دمسجد دخپلې لورپه نامه هبه کول صحيح نه شواو دغه مځکه له هبې څخه خارجه ده لکه چې عام دفقهې په کتابونوکې راغلي دي الوقف لايملک ولايملک الخ (درمختار۲/ ۴۲۱، کتاب الوقف) نوداحسن الله وارثانو ته داحق نشته چې ددغه مسجدله پخولواوپراخولوڅخه منع وکړي که دوئ په وقف کړې مځکه اومسجدکې دمالک په حيث کوم تصرف وکړي نودالله ﷻ په دربارکې به مأخوذوي اوکله چې داحسن الله وارثان دغه مسجدوپراخولوته نه پريږدي نودکلبوالولپاره بل مسجدجوړول صحيح دی فقط .

دمسجدځای په قيمت يابېله قيمت چاته ورکول جائزنه دی

سوال : (۴۱۲) مسجديوطرفته پراخ کړل شواودامام لپاره محراب په مينځ کې جوړشواومخکنی محراب کوم چې يوطرفته پاته شودهغه وشاته يوکوردی چې غولی يې ډيرتنګ دی ،خکه کوروالاغواړي چې له دېوال سيداکولووروسته دمحراب ځای کوم چې پاته شوده ته ورکول شي اوس کلبوال دغه ځای وده ته په بيعه يابې بيعې ورکولای شي .که نه ؟ کله چې په مسجدکې ودې ته اړتيانشته ؟ (۲۷۱۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : دغه ځای وچاته په قيمت يابېله قيمته ورکول جائزنه دی فقط .

دمسلمانانوله مسجدڅخه لاس اخستل جائزنه دی

سوال : (۴۱۷) يومسجدکله چې ويران وو ،خکه هندوانوورباندې قبضه وکړه يعنی مسجديې شهيدکړيردې ځای مندرجوړول غواړي مقدمه عدالت ته ولاړه مسلمانان سزاشوپه بياعارضه کې ستري محکمې وهندوانواومسلمانانوته پخپل مينځ کې دروغې کولوامروکړ

Maktaba Tul Ishaat. com

نوهندوان په دې فيصله راضي شول چې دمسجدډېرې کومې چې درې محرابه اودوې منارې دې داراوباسي يوبې سي دهمېشه لپاره له مسجدڅخه لاس واخلي اوپردې ځای مندرجوړبدل پربږدي دارنګه فيصله کول صحيح دی ،که نه ؟ (۱۰۸۲/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: دشريعت مسئله داده چې کوم ځای يوځل مسجدشي له هغه څخه هيڅکله هم دمسجدحکم نه جلا کيږي اوهغه به همېشه مسجدوي اوددغه مسجدپه آدابوکې په هيڅ وخت فرق نه راځي اوبې ادبي هيڅکله ده نه روا کيږي اوپه هيڅ وخت دې داستوګنې ځای يامندرنشي جوړېدای نودمسلمانانو لپاره په دې طريقه روغه کول دکومې يادونه چې په سوال کې شوې ده په هيڅ رنګه جائزنه ده اوله مسجد څخه لاس اخستل اومسجدنبني ختمول په هيڅ حال کې جائزنه دی فقط.

مسجدشهيدول پرځای باندي بازارياوداني جوړول صحيح نه دی

سوال: (۴۱۸) کوم پخواني مسجدنړېدلی وي ياپه سم حالت کې اوکوم حاکم وبازارپراخول غواړي ياکومه بله وداني دعام خدمت په غرض تعميروي اومسلمانانوته داخواهش ښکاره کړي چې مورچې دارتياپه وجه مسجدونږوو پردغه ځای بله وداني جوړه کړواومسلمانانوته داهم ويره ده چې دغه حاکم ته که موږرضاخرګنده نکړونودی يې په جبرنړولای شي.

(الف) نوآياپه داسي حالت کې مسلمانان دمسجدنړولولپاره خپله خوښه ورکولای شي؟

(ب) اومسجدله خپل ځای ليري کول پربل ځای جوړول اودمسجدپرځای بله وداني ودانول آياشرعًا داسي جائزدي؟ (۱۱۰۹/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: شرعًا داصحيح نه دی چې مخکني مسجدونږوي دبازارته ورګډکړي اودده په بدل بل ځای مسجد جوړکړي نودمسلمانانولپاره ددې اجازه ورکول صحيح نه ده اومسجدليري کول اوداول مسجد مسجدوالي باطلول اودهغه پرځای بل تعميرکول صحيح نه دی په درمختارکې راغلي دي : ولوخرب ماحوله واستغنى عنه يبقى مسجداعندالامام والثاني ابداالى قيام الساعة(۱) وفي ردالمحتارقال فى البحروبه علم ان الفتوى على قول محمدرحمه الله في آلات المسجدوعلى قول ابى يوسف رحمه الله في تأبيدالمسجد(۱) فقط.

(۱) الدرالمختاروالشامي(۴۰۲/۳)كتاب الوقف ، مطلب فيمالو خرب المسجداوغيره ط رشيديه.

سوال: (۴۱۹) په انباله ښارکې له پخواخخه یوه محله چې پکې خراسي مسلمانان آبادوودانګریزانودکارپه پیل کې وبازارجوړولوته اړتیاوه حاکمانو دغه محله ویجاړه کړه بل ځای ته دغه محلې وال نقل کړ، ا وخراسیان مسجدکوم چې په بازارکې راغلی وودهغه په بدل یې یوه ټوټه مځکه دمسجد جوړولولپاره ورکړه تړدیرې مودې پورې دمځکې پردغه ټوټه مسجدجوړنه شوبیاوکمیټې ته درخواست ورکول شوچې دمسجدودانولواجازه دې وشي خوپه دې ځل اولسوال پکې لاس وهنه وکړه په همدې وجه دمسجد جوړول بندکړ چې دهندوانومندرنژدې دی ،ځکه اوس دغه مځکه شاړه ولاړه ده بلکې دهمسایه ګانودقبضې اودهغه په بدل کې دمځکې ټوټه ورکول آیادغه مځکه وقف دمسجد په څیرګرځوي ؟اوآیادغه مځکه له مسجدپرته په بل کارراوستلا ی شو؟ دمسجدودانولوداجازې امیدنشته ،یاکه دامځکه خرڅه کړودکوم بل مسجدپه تعمیرکې ددې قیمت لګولای شو،که نه ؟(۱۳۴۱/۴۸۰هج)

ځواب: مسئله داده چې کوم ځای یوځل مسجدوګرځي هغه دهمېشه لپاره مسجدوي دمسجدحکم له هغه څخه هیڅکله نه ختمیږي ،ځکه نودده په بازارکې اخستل جائزنه وواوبل ځای چې کوم دمسجدلپاره ورکول شوترڅوچې مسلمانان دادمسجدلپاره وقف نکړي مسجدنه ګرځي نوترڅوچې هغه مسجدشوی نه وي ترهغه وخته که هغه خرڅه کړي په قیمت یې بله مځکه رانیسي هغه مسجدکولای شي اودغه رنګه په دغه مځکه کې کوم بل مکان دعام خدمت لپاره جوړولای شي فقط.

مسجدشهیدول ، کارخانه وربانديي جوړول

سوال: (۴۲۰) دمسلمانانوپه کلي کې یومسجدله پنځوسو ، شپېتوکلونورا هیسی قائم دی اوس حکومت دغه ځای دصنعت اوکاربګری دکارخانو(فابریکو) لپاره انتخاب کړی دی مسجدله دې ځایه نقلوي دمسلمانانولپاره په دې راضي کېدل جائزدی ،که نه ؟(۱۳۴۰/۲۱۱۵هج)

ځواب: فتوی پردې ده چې کوم ځای یوځل مسجدوګرځي هغه به همېشه ترقیامته پورې مسجدوي دهغه دمسجدوالې باطلول په هیڅ صورت صحیح نه دی نو مسلمانانوبایدددې په هیڅ دول اجازه ونکړي اوتبادله دده صحیح نه ده اوکه بل ځای مسجدودان کړل شي بیاهم اول مسجدبه مسجدوي اودوهم مسجدبه هم مسجدوګرځي فقط.

مسجدشهیدول ،وربانديي دامام حجره جوړول

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال: (۴۲۱) د مسجد بر خه شهیدول ، وربانديداامام حجره جوړول جائزدي ،که نه ؟یامدرسه جوړېدای شي ،که نه ؟(۱۳۴۲/۹۲۳هج)

ځواب: د مسجد بر خه شهیدول اونړول په هغه کې حجره یاکوردامام داستوګنې لپاره یامدرسه جوړول صحیح نه دي کمافی الدرالمختار: امالوتمت المسجدیة ثم ارادالبناء منع الخ(۱)

مسجدشهیدول په سړک ورګډول

سوال: (۴۲۲) یو مسجدله ډیرې مودې راهیسې ناآباددی تردې چې داونبوهم ډک کړل شي اوچې کله تش وي نوخوک پکې خپل ضرورت هم پوره کوي اوس ددې دسړک په برابرې کې راتلوپه وجه دحکومت له لورې دشهیدولوتجویزده نودمسلمانانولپاره پردې شهیدېدل یاجګړه کول جائزدي ،که نه ؟ (۱۲۵/ ۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: کوم ځای چې مسجدشوهغه به همېشه ترقیامته پورې مسجدوي دهغه کومه بې ادبي کول صحیح نه دي اوپه سړک کې ورګډول هم صحیح نه دي بلکې دادې پرخپل حال پرېښوول شي اوخوندي دې کړل شي چې حیوانان اونورورداخل نشي دمسلمانانوپه ذمه دمحکوم کېدوپه صورت همدومره دی چې پخپل اختیاراووس سره دغه مسجدپه سړک اونوروکې ورنکړي اوپردې راضي نشي نورجنګېدل په موجوده حالت کې ضروري نه دی.

دمسجدپه مخکه کې دغېږوځای جوړول

سوال: (۴۲۳) یومکان دمسجدلپاره په چنده واخستل شواوهغه یې ونړوی اومسجدیې وربانديجوړکړاولمونځ اوتراویح له څه مودې راهیسي یې پکې کیږي یوه برخه دده پخه جوړه کړې ده اویوه برخه داودسودځای ، غسل خانو، حجرې اونورولپاره دچندې دنیشت والی په وجه باقي پرته وه اوس په دغه ځای کې ځینې خلګو(کوموچې زیاته چنده ورکړې ده) دغېږوځای جوړکړی دی آیادغه دغېږوځای په دې ځای کې جوړول جائزدي ،که نه ؟(۱۳۴۳/۸۷۷هج)

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۴۰۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشیدیه.

ځواب: داجائزنه دی دغه ځای خاص دمسجددارتیاوولپاره استعمالول پکار دي فقط.

دمسجدپرمځکه مکان جوړول بیاپه کرایه ورکول جائزنه دی

سوال: (۴۲۴) (الف) دجوهانسبرګ ښاردملایې کېمپ په محله کې دیوختم شوي مسجدمځکه پرته ده چې ورباندې پنځویشت کاله مخکې یومسجدآبادوو په کومه زمانه کې چې محله ویرانه شوه اوهلته کوم مسلمان پاته نه شوهغه وخت مسجدهم ویران شوصرف مځکه پاته شوه ددغې مځکې دحکومتي میاشتنۍ مالیې نه اداکولو په وجه غوښتنه وشوه اوخبره تردې ځایه ورسېده چې دغه مځکه خرڅه شي په اوس وخت دعلماوودوینا په وجه یوسل پنځه اویاپونډه ددغې مځکې مالیه دجامع مسجدجوهانسبرګ له روپیواداکړله شوه دغه رنګه که په آئنده کې دغه مځکه بېکاره پرته وي نودمالیې په عوض دحکومت له لورې دخرڅېدواندېښنه ده ،ځکه نودجوهانسبرګ مسلمانان پردې خبره اتفاق لري چې پردغه مځکه دجامع مسجدله لورې یومکان جوړکړل شي چې کرایه به په جامع مسجدکې لګېږي په دغه مځکه کې وجامع مسجدته یومخ اړتیانشته آیاپه یاده شوې مځکه کې مکان جوړول اودهغه کرایه دجامع مسجدپه اړتیاووکې لګول روادي ،که نه ؟

(ب) دیوویران شوي مسجدمځکه ده چې ورباندې په یوه زمانه کې مسجدآباد وودده باني شافعي دی اوهغه ژوندی دی حالاددغې مځکې په شاوخواکې دمسلمانانوآبادي نه کېدوپه وجه دلته ومسجدته ضرورت نشته دغه مځکه دنوموړي باني په وسیله دنورومسجدونوپه تصرف کې راتلای شي ،که نه ؟ (۱۴۸۴/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: (الف و ب) په شامي کې راغلي دي چې دمسجدپرتابید (همېشه مسجدکېدو) فتوی ده یعنې کومه مځکه چې مسجدشي هغه دهمېشه لپاره مسجدوي(۱) اوآداب دمسجدپه ده کې قائم وي اودمسجدپرمځکه سرای جوړول اودهغه په کرایه ورکول هم ناروادي لکه چې په شامي اودرمختارکې څرګندونه ده(۲) لهذاپه پوښتل شوې صورت کې

(۱) قال فی البحر: وبه علم ان الفتوی علی قول محمد رحمه الله فی آلات المسجد وعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبید المسجد (الدرالمختارمع الشامي(۴۰۲/۳) ،کتاب الوقف، مطلب فیمالوخرب المسجدوغیره ط رشیدیه.

(۲) امالوتمت المسجدیة ثم اراد البناء منع الخ وفیه: ولایجوزاخذالاجرة منه ولاان یجعل شیئا منه مستغلا ولاسکنی بزازیة (الدرمع الرد(۴۰۲/۳) ،کتاب الوقف مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه).

دواړو توتو دمځکې چې پکې مسجدووخوندي کول پکاردي اومسجد ساتل په دې کې که څه هم روایتونه نورهم شته کوم چې دمسجدویرانۍ په صورت کې داډول تصرفات رواکوي خوفتوی ددغوتصرفاتوپرناجائزوالي ده فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپه خلوردېوالي کې په کرايه ورکولولپاره مکان جوړول

سوال: (۴۱۵) دمسجدد څلورد ېوالي مخکه کومه چې دقبلې ددېوال سره نښتې ده په دې کې که دقبلې دېوال ورسره يوځاى کړوکوم مکان ددکان دکرايې لپاره جوړشي اوکټه مسجدته راځي نوپه دې کې څوبه شرعي منع نه وي ؟ (۱۰۵۰/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: ښکاره ده.چې داصحيح ده ،ځکه چې په مسجدکې پخپله داتصرف په دې وجه ناجائزدى چې په دې سره دمسجدمرداربدل لازميږي اوکوم ځاى دمسجدداوقافوچې له مسجدڅخه وتلى وي په هغه کې په مکان اونوروجوړولو مسجدنه کټه رسول صحيح دى فقط.

دمسجدپه مځکه کې دامام دخپلې استوګنې لپاره کورجوړول

سوال: (۴۲۲) (الف) يومسجدشهيدکړل شوله نوې سره بې جوړکړنوده زوړسامان اوتيران اونورڅه په وکړو؟

(ب) دمسجدامام دمسجدپه څلوردېوالي کې دخپلې استوګنې لپاره دکلېوالوله اجازې پرته کورجوړکړاوپه هغه کې يې دمسجدزوړسامان (تيران اونوراستعمال کړل) په دې صورت کې دامام داعمل جائزدى ،که نه ؟ (۷۵/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف ، ب) دده زوړسامان تيران اونورخرڅ کړي دهغه قيمت بايدپه مسجدکې ولګوي اودمسجدپه اړه چې کومه مځکه ده په هغې کې که دمسجدد ضرورت لپاره مکان ودان کړل شي نوپه هغه کې هم دغه سامان تيران اونورلګول صحيح دي اودمسجددامام داستوګنې لپاره مکان جوړول هم دمسجدله ارتياووڅخه دى اودمسجدله مصالحوڅخه دى ،ځکه نودنوموړي امام لپاره دکلېوالو يادمسجددمتولي په اجازه مکان جوړول صحيح دي خوهغه مکان هم دمسجددى ترڅوچې دغه امام په مسجدکې امامت کوي په دې مکان کې دې استوګنه کوي اوکله چې دى امام نشي پاته نوکوم امام چې مقررشي هغه په دې کې استوګنه کولاى شي فقط.

آيادنوې مسجدپه جوړولوله زوړمسجدڅخه کورجوړول جائزدي ؟

سوال: (۴۲۷) زموږ په کلي کې له ډېرې راهیسې یو خام مسجد دی اوس بل خای دنوې اوپاخه مسجد جوړلواراده ده نوکه دموجودخام مسجد څخه کورجوړکړو ،یکې اوسپدل روادي ،که نه ؟(۱۰۰۴/ ۱۳۴۵هج).

خواب: کوم خام مسجد چې له مخکې څخه موجودووهغه به هغه رازمسجد وي په هغه کې دمالک په حیث هیڅ ډول تصرف دهیچانه صحیح کیږي اوداچاکور نشي کېدای داهمېشه بایدمسجدوساتولکه چې په شامی کې دي چې فتوی دمسجدپرتابیدده یعنی کوم خای چې یوځل مسجدشي هغه به همېشه مسجد وي فقط.

دمسجدمخکه دشیعه گانوواما م باړې یاتعزیه خای ته ورکول جائزنه دی

سوال: (۴۲۸) دمسجددوې کوټې کلپوالوامام باړې ته منتقلې کړي اویوډالان (برنډه) غوندې جوړکړې دي دتعزیې آس پکې تړي دغه ودانول صحیح شو ،که نه ؟ ،خکه چې په دې کې ښکاره دمسجدحق وهنه ده دکرایې آمدني بنده شوه اومخکه په یوبل مصرف کې استعمال شوه په دغه تعمېرکې چنده ورکول څرنگه دي ؟ (۱۳۰۳/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: دکلپوالوداعمل جائزنه دی اودغه تعمېرصحیح نه شو، اوپه دې کې ددې کارلپاره چنده ورکول جائزنه دی اوس لازم دی چې دغه بدعتیان له دغه ځایه لیري کړي اوله دغه ډالان څخه دمسجدکارواخلي فقط.

سوال: (۴۲۹) دمسجدپه شاړه مخکه کې (کومه چې وقف ده) دتعزیه ښوولوامام باړه جوړول صحیح ده ،که نه ؟ مخکې په دې مخکه کې دکانونه ووچې کرایه یې پرمسجدلگېده اوس ددغودکانونوپه نړېدوامام باړه جوړه شوې ده ؟ (۱۸۴۲/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

خواب: دمسجدپه وقف مخکه کې امام باړه جوړول جائزنه ده بلکې په دغه شاړه مخکه کې دکانونه یاسرایونه جوړکړي په کرایه باندي یې ورکړي اودغه کرایه پرمسجدصرفوي اوکه دمسجدپه مخکه کې مکان دامام باړې په نامه جوړشوی دی نوپه هغه کې تعزیه مه ږدئ تعزیه له هغه خایه لیري کړي که پخپله پورته کولوکې څه مشکل دی نودحکومت اومحکمې په مرسته لیري کړي اودغه مکان ته دامام نوم مه ورکوئ بلکې دی ته دمسجدمکان وایاست اوداستوگنې لپاره په کرایه ورکړي.

Maktaba Tul Ishaat. com

پرمسجدسرپېره کچاري کول شرعًا صحيح نه دي

سوال: (۴۳۰) په جي پوراولسوالۍ کې يوځاى دى هلته داولسوالۍ کچارۍ پرمسجدبالالګيږئ اوداله ډيري مودې راهيسي داسې راروان دى ،مسلمانانو ډيرزيات عذرونه ورپېښ کړخوهيڅ غوږورته نه کنيښنوول شومجبوره شودغه معامله يې پرخداى ﷻ پرېښوده هلته دکچارۍ کوونکوبه څه حشروي ؟ (۱۷۴۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: دمسجدحکم له لاندي ترپورته پوري دمسجددى کوم کارونه چې په مسجدکې دننه جائزنه دي هغه دمسجدپرچت هم روانه دي ،ځکه نوکچارۍ کول پرمسجدلورشرعًا صحيح نه دى دمسلمانانوکارهم دومره ووچي دوئ کوشش وکړي چې په مسجدکې کچارۍ بنده کړي نوکله چې مسلمانانوپه دې هکله کوشش وکړنوددوئ غاړې خلاصي شوې ددې وبال پرهغه چادى کوم چې دانارواکارکوي فقط.

دمسجدپه لاندي برخه کې خپل قبرکښل جائزنه دي

سوال: (۴۳۱) زيديومسجدجوړوي دارنګه چې په لاندي منزل کې خپل قبر کاږي اوپرباندي منزل کې مسجدجوړوي داجائزدى اوکه نه ؟ (۲۴۷۵/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: دارنګه مسجدجوړول چې لاندي قبروي اوپورته مسجدداروانه دى فقط

دمسجدپه څلوردېوالۍ کې مړي ښخول

سوال: (۴۳۲) دمسجددڅلوردېوالۍ ځمکه وقف ده ،که نه ؟ اودکلبوالولپاره په دې کې مړي ښخول روادى ،که نه؟ (۱۷۴/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: دمسجددڅلوردېوالۍ ځمکه که دمسجدله اوقافوڅخه وي نوپه هغه کې مړي ښخول روانه دي اوکه هغه ځمکه له ځمکي څخه هدېره ده اودمړي ښخولو لپاره وقف ده نوپه هغه کې مړي ښخول صحيح دي فقط.

دمسجداودده له ځمکي څخه نارواستفاده کول

سوال: (۴۲۳) زیدیو مسجد جوړکړاوورسره یې څه ځمکه هم وقف کړه اوس خودوقف کوونکی اوباني دوفات ډیروخت وشو،ځکه ددې دصورت په بدلولو دمسجداودده له ځمکې څخه موجوده مالک نارواستفاده کول غواړې که پخپل مکان کې مسجداودمسجد ځمکه ورګډه کړي خپل کورپرجوړکړي دده په هکله څه حکم دی؟(۲۰۱۷/ ۴۶- ۱۳۴۷هج)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي : ویزول ملکه عن المسجدوالمصلّی بالفعل وبقوله جعلته مسجداالخ (۱) وفیه ایضاولوخرب ماحوله واستغنی عنه یبقی مسجداعندالامام الثانی ابداالی قیام الساعة وبه یفتی (۲) له دغوروایتونو څخه معلوم شوچي دمسجددباني ملکیت له مسجدڅخه په وقفولوسره ختمیږي اوبیاهغه دباني په ملک کې نه راځي اوکه دمسجدشاوخواآبادي ختمه شي دخلګوورته ارتیانشي پاته نوپه دې سره دده مسجدوالی نه باطلیږي بلکي کوم ځای چي یوځل مسجدوګرځي هغه همېشه له تحت الثری څخه تراسمانه مسجد وي ،ځکه نومسجدیادمسجدوقف ځمکه وخپل کورته ورشاملول هیڅکله روانه ده چاچي داسي کړې دي که دی دارنګه ونه مني نوپرده په محکمه کې دعوی وکړي دده کورورونړوي مسجداودهغه وقف ځمکه دده له کوربېله خوندي کړي کنې ټول خلګ به ګنهګاران وي اوترڅوچي دغه سړی مسجداودهغه وقف ځمکه له خپل مکان څخه بېل نکړي ترهغوئ دې ټول مسلمانان اوټوله کورنۍ دده سره اړیکې ختمې کړي فقط .

دمسجدکومه برخه دمنبریاشیعه ګانوجلوس تیرېدولپاره پرېښوول

سوال: (۴۲۴) دیومسجددودانېدوترڅوه سوه زیات کلونه کیږي چي موجوده حالت یې داسي دی چي دزمانې په انقلاب دمسجدلویزیځ برخه ښکاره وه دغولې اوځلوردېوالی برخه یومخ په ځمکه کې پټه شوې وه دمسجدسره نښتی یومندرچي نوی ودان شوی دی دمندراودمسجددغولې ترمینځ دتعزیه اونوروتیرېدولپاره سړک جوړشوی دی اوس

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۰۴) ،کتاب الوقف ،مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه .
(۲) الدرمع الشامی (۳/ ۴۰۶) کتاب الوقف ،مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه .

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپرپټه برخه یوحلوائي تعمیرپه غرض دمکان کیندل شروع کړچې ورڅخه دمسجدپټه برخه ښکاره شوه اوروغ مسجدله مخکې څخه رابښکاره شو،څکه نودمسجدپه ښکاره کېدوسره دمندراودتعزیي اونورودسرک کېدل ناممکن شو نوخومره برخه دمسجددتېرېدولپاره پرېښوول کېدای شي؟ (۱۳۳۹/۱۱۰۶ھج)

ځواب : له مسجدښکاره کېدووروسته اوس یوه برخه هم دمسجددتعزیې اونورودسرک اوتېرېدولپاره پرېښوول صحیح نه دی مسجدده‌میشه لپاره مسجد وي اوتل ترتله درناوی کول واجب دی دمسجدکومه برخه په کوم بل کارراوستل جائزاوصحیح نه ده ددې انتظام ضروري دی اودلاروپه مسجدکې بندول لازمي کاردی فقط.

دمسجدمخکه دپولیسودڅوکۍ جوړولولپاره په کرایه ورکول

سوال : (۴۳۵) دکوم مسجدمخکه په نوم کرایه باندې دپولیسوڅوکۍ جوړولو یاښوولولپاره ورکول روادي،که نه؟ (۱۳۴۱/۷۳۷ھج)

ځواب : داروانه دی فقط.

دمسجدکومه برخه په کرایه ورکول

سوال : (۴۳۶) یومسجدله نوې سره جوړېږي چې یوطرفته یې عامه لاره ده نوپه دې طرف کې دوه دکانونه په دې نیت چې دوئ کرایه به دمسجدپه ارتیاووکې صرفیږي دمسجدترچت لاندې برخه کې دجوړولواراده ده دمسجدغولي پراخ دی اودده په څلوردېوالی کې دنوروارتیاوولپاره جوړې حجرې شته نوآیاشرعًا داسې دکانونه جوړول روادي؟ (۴/ ۴۴- ۲۳۴۵ھج)

ځواب : په کرایه ورکولوپه نیت ترمسجدلاندې دکانونه جوړول صحیح نه دي ،ځکه چې مسجدله لاندې څخه ترپورته پورې مسجدوي په ده کې داډول تصرف چې پکې دمسجدبې ادبي وي صحیح نه دی اوښکاره خبره ده چې کله دکانونه په کرایه ورکول شي نوپه دې کې دمسجددرناوی پرځای نه پاتیږي په درمختاراوشامی کې دي چې دمسجدکومه برخه په کرایه ورکول اوهغه دمسجدد آمدنی وسیله ګرځول روانه دی (۱) اوداچې دمسجدله عرش څخه ترتحت الثری پورې مسجددی

(۱) ولایجوزاخذالاجرة منه الخ (الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۰۶) کتاب الوقف ،مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه .

پرمسجدباندي اولاندي دکرايي دکانونه او استوګنې کورونه جوړول روانه دي (۱) فقط.

دمسجدشاړه مځکه خرڅول

سوال: (۴۳۷) يوې ډمې (بدچلندې ميرمنې) دخپل مرګ پرمهال يوه وصيت پاڼه (چي پکي دمسجدونونوم ديوې شاړې مځکې برخه ده) وليکله اوس هغه مځکه تراوسه بېکاره ولاړه ده رانيوونکی شته که يې خرڅه کړونوهغه روپۍ دمسجدپه اړتياووياد مسجدد امام په تنخواه کې صرفېدای شي، که نه؟ (۱۸۸۳/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: دغه شاړه مځکه دمسجدلپاره وقف شوه ددې خرڅول صحيح نه دی بلکي داسي صورت پکاردی چي که دمسجدپه اړه په دې کې وکوم مکان، حجره، غسل خانه اونوروجوړولو ته اړتياوې پکي جوړې کړې ياپه دې کې مکان جوړکړي چي کرايه يې مسجدته راځي اماکه وصيت کوونکی داڅرګندونه کړې وي چي داخرڅه کړي ددې قېمت دمسجدپه اړتياووکي لګېدای شي نوپه دې حال کې دغه مځکه خرڅه کړي ددې قېمت دمسجدپه کارونواودامام اومؤذن په تنخواه کې لګېدای شي اودوقف کوونکې له څرګندونې پرته يې خرڅول صحيح نه دي، ځکه چي اصل دادی چي دوقف رانيول، خرڅول اونورجائزنه دي الوقف لايملک ولايملک (۲) فقط.

دچاداړتياپه وجه دمسجدمځکه خرڅول

سوال: (۴۳۸) دمسجدپه نامه يومکان دی دهغه کرايه پرمسجدصرفيږي يوسړی دی مسجدته نژدې آباددی دده پخپل کورکې وڅه مځکې ته ضرورت دی دی دمسجدله متولي څخه څه مځکه په پيسورانيول غواړي دمتولي لپاره دده دضرورت په وجه دد غه مکان لږمځکه خرڅول په شريعت کې روادی، که نه؟ (۱۰۴/ ۱۳۳۷هج)

(۱) لانه مسجدالی عنان السماء الخ (الدرمع الرد (۱/ ۴۸۵) کتاب الصلوة مطلب فی احکام المسجد ط رشيديه)
(۲) الدرالمختارمع الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف، بعدمطلب مهم فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة الخ ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دمسجدپرنامه چې کومه مځکه ده هغه وقف ده اودوقف خرڅول نه دي صحيح كمافى الدرالمختاروغيره الوقف لايملك ولايملك (الدرمع الرد ۶/ ۴۲۱کتاب الوقف) فقط .

کوم ځای چې دمسجدنبي وي دهغه خرڅول څرنګه دی ؟

سوال: (۴۳۹) يوسپين ځای چې دشهېدشوي مسجدنبي ورباندي شته يوسړی کوم چې دده مسجدپرڅنګ اوسيږي په پنځه سوه روپۍ پريوبل سړي خرڅ کړ، دغه دمسجدځای خرڅېدای شي ،که نه ؟ (۱۸۸/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي [الوقف لايملك ولايملك] ددې حاصل دادي چې په وقف کې هيڅ تصرف خرڅول ،هبه کول اونورجائزنه دي اودادچا ملک نه دی اوددې يادونه هم په شامي کې شته چې کوم ځای يوځل مسجدشي هغه دهمېشه لپاره مسجدوي لان الفتوى على تأبيدالمسجد(الشامي ۶/ ۴۲۹، کتاب الوقف) نوکله چې هغه ځای مسجدوواودمسجدنبي ورباندي شته يعنى كه څه هم هغه اوس نړېدلی دی خوله نښوڅخه معلوميږي چې دامسجدوونوپه ده کې دنومورې شخص تصرف دخرڅولوصحيح نه دی اوبيع دده باطله ده نه ثمن دده دخرڅوونکي لپاره حلال دي اونه دغه ځای دمشتري په ملک کې داخليږي اومکان جوړول په دې کې داستوګنې په نيت روانه دی اواستعمالول دده صحيح نه دی وښاروالواوکلبوالوته داحق شته چې ددغه مسجدمځکه رانيوونکي اوخرڅوونکي له تصرفه چې څرنګه کېدای شي وباسي اودامسجدوبولي اودمسجدآدابوپه دې کې مراعت وکړي اوکله چې دده دتعميراوآبادولوموقع په لاس ورشي دادې ودان کړي اوکه دانشي کېدای نولږترلږه خوندي خوندي کړي فقط .

ويران مسجديادهغه وقف کړې مځکې خرڅول

سوال: (۴۰۴) مخکې يوځای مسجدوواوس مسجدويران اوناآباددی کله چې نږدې دی نه نورمسجدونه شته نوکه داځای خرڅ کړوپه بل مسجدکې لګېدای ،شي،که نه ؟ (۸۵/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: مسجديادمسجدوقف کړې مځکه خرڅول صحيح نه ده فقط .

سوال: (۴۴۱) یو مسجد بد چلنده ښځو (ډمو) پخپله ګټه جوړ کړی وو په هغه کې چالمونځ نه کاوو او زور شوی نړېدلی وو، ځکه دغو ډمو دا مسجد و یو فقیر ته ورکړ هغه فقیر لرګي او نور څیني پورته کړو ځکه یې پر یو سړي خرڅه کړه او س هغه د ځمکې مالک پکې مسجد جوړوي نو په دې مسجد کې خو به لمونځ کول تاوان نلري؟ (۱۵۹/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: د مسجد د ځمکې رانیول، خرڅول صحیح نه دي په هر حال د چا په قبضه کې چې اوس دغه ځمکه ده پر هغه لازم دي چیدغه ځمکه مسجد وګڼي او که دی یا نور مسلمانان دا تعمیر کړي نو ډیر ښه دی لمونځ په دې کې صحیح کیږي فقط والله تعالی اعلم.

سوال: (۴۴۲) یو سړی د مسجد لپاره ځمکه وقف کړه وفات شو خو هغه ځمکه داغسې پرته ده ودې ته نژدې دیو سړي کوردی دهغه څه ځمکه پکار ده ده لپاره په پیسو وراخستل صحیح دي، که نه؟ (۱۳۳۷/۲۳۸هج)

ځواب: کومه ځمکه چې وقف شوه له هغې څخه دکومې برخې رانیول او خرڅول صحیح نه دي هغه ذچا و ملک ته نشي نقل کیدای لکه چې [الوقف لایملک ولایملک مشهوره مسئله ده (۱) فقط.

د مسجد د وقف ځمکې په بدل کې دوررسېدلې ځمکې د خرڅولو حکم

سوال: (۴۴۳) یو سړي یو پوخ مکان مسجد ته وقف کړلړموده وروسته دغه مکان په کومه وجه حکومت پورته کړاو په بدل کې یې بل ځای ورکړ دغه ځای څو کسانو په ګډه خرڅ کړ په پنځوس روپۍ. دغه خرڅول د ځمکې په دې صورت کې روادی او که نه؟ (۱۳۳۸/۳۲۸هج)

ځواب: دغه د بدلې ځمکه پر مسجد باندې وقف بلل پکار دي ددې خرڅول نه دي پکار فقط.

د مسلمانانو د آبادۍ د نه کېدو په وجه مسجد خرڅول، بل مسجد جوړول

سوال: (۴۴۴) یو مسجد چې پرچت (بام) باندې واقع دی هغه آبادېدای شي، ځکه چې هلته نه کومه د مسلمانانو محله شته او نه ورنژدې کومه لاره شته مسجد ته دوړ تلو سمه

(الدر مع الرد (۴۰۲/۳) کتاب الوقف، بعد مطلب مهم: فرق ابو یوسف رحمه الله بین قوله موقوفة الخ ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

اوړده لاره باندي راتلل راځي نو داسي مسجدخرخول چي بل په جوړکړو جائزدي ،که نه ؟(۲۳۸۱/۱۳۴۰هج)

ځواب: مسئله داده چي مسجدله لاندي ځخه ترپورته پوري يعنی له تحت الثری ځخه تراسمانه پوري اوترعرشه پوري مسجدګرځي اوکوم مسجدچي يوځل مسجدشوبيا هغه تل ترتله مسجدوي په هيڅ وخت هم دمسجدحکم له ده ځخه نشي بيلېدای نوديادشوي مسجدخرخول شرعًا صحيح نه دی دابه همېشه مسجدوي داخوندي کړئ اوبل مسجدکه داړتيا په وجه جوړکړي نوداهم جائزدی خواول مسجدبه هم مسجدوي کمافی الشامی [من ان الفتوی علی تأبيد المسجد(۲/ ۴۲۹کتاب الوقف) فقط.

دمسجدخرڅوونکي شرعي حکم

سوال: (۴۴۵) څوکسانو يوځام مسجدخرڅ کړحال داچي هغه مسجدله شپېتو کلونوراهيسي جوړشوی وواوخرڅوونکوددروغوقسم اخستی دی چي پردي ځای مسجدنه وويه دي صورت کي ددغوخلکوپه هکله حکم څه دی ؟ (۱۰۴۸/ ۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: کوم ځای چي مسجدشي هغه دهمېشه لپاره مسجددی دهغه خوندي کول ضروري دي خرڅول اورانيول دهغه باطل اوناروادي مسجدهيڅکله دچاملک نشي کېدای کوموخلکوچي مسجدخرڅ کړهغوئ ګنهګاراوعاصيان دي مسلمانان دي له دوئ سره اړېکي نه ساتي پردوئ دوه چنده وبال دی يودمسجدخرڅولوبل ددروغودقسم اخستو.

دمسجدلپاره وقف شوي حجري ،دروازه دمسجدپه غولي کي راخلاصول صحيح دي

سوال: (۴۴۶) يوسړی دکلي دمسجدسره نښتي حجره جوړه کړه اودهغي يوه دروازه يې دمسجدپه غولي کي راخلاصه کړه چي که کوم مسافريامعلم راشي نوپه دي کي به اوسيږي اودمسجدسامان به پکي ښوول کيږي اوددې انتظام ودانوونکی پخپله کوي اوځپل قلف يې وراچولی دی دمسجدلپاره داوقف کړې ده پردې کلبوال وايي چي کله تاسووقف کړې ده نوځپل قلف اوپخپله انتظام ولي کوي ؟کنې په مسجدکي دې چي کومه دروازه راخلاصه کړې ده دابنده کړئ په دې اړه شرعي فيصله څه ده ؟(۱۲۸۷/ ۱۳۴۳هج)

خواب: کله چې دغه حجره مسجد ته وقف شوه نووددې دروازه دمسجد په غولي کې راخلاصول صحیح دي اوکله چې څوک وقف کوونکی دیوشی وي هماغه شرعًا دهغه متولی اومنتظم وي ،څکه دده لپاره ددې انتظام کول ،ترمیمول اوقلف وراچول ټول روادي لکه چې په درمختارکې راغلې دي جعل الولایة لنفسه جازبالاجماع وکذالولم یشترط لاحدفالولایة له عندالثانی وهوظاهر المذهب نهر(۱)(درمختار)

دمسجدپه شاړه مځکه کې مکتب (ښوونځي) جوړول

سوال: (۴۴۷) دمسجد پرشاړه مځکه سکول (مکتب) جوړول چې پکې داردو، انگریزي ،حساب، جغرافیه، قرآنکریم، اودینیاتوزده کړه کیږي جائزدی ،که نه؟ چې دکرایې آمدني به راخې داپه کرایه ورکول روادی ،که نه؟ (۱۳۴۱/۷۳۷هج)

خواب: که په دې کې دمسجد گټه وي نوصحیح دی.

دوس دلودلوسره مسجدنه آبادول

سوال: (۴۴۸) دکوم کلي مسجدچې نږدېلی وي اوخلک سره دوس درلودود هغه ترمیم نه کوي اونه یې آبادوي نوددوئ په هکله څه حکم دی؟ (۱۹۷۸/ ۴۲-۱۳۴۷هج)

خواب: کوم خلک چې سره دوس درلودومسجدنه جوړوي اونه آبادوي هغوئ گنهکاردي فقط.

دمسجدکېدولپاره چت اومناره ضروري نه دي

سوال: (۴۴۹) یوه چوتره ده چې له دربیوکلونوراهیسي ورباندې پنځه وخته اذان اولمونځ کیږي اومنبراوحجرې پکې شته دجمعې لمونځ هم پکې کیږي اوس دزیدورباندې اعتراض دی صرف پرچوتره باندې په لمونځ کولو دمسجد در ناوی ورته نه ثابتیږي ،څکه چې پردې نه چت شته اونه مناره کوم چې دمسجدلپاره لازم دی بکرپردې تینگارکوي چې مناره اوچت دمسجدله لوازمو څخه نه دي دپنځه وخته لمانځه په جماعت سره اواذان کېدل کفایت کوي اوپردغه چوترباندې دجمعې لمونځ هم کیږي (۳۲/۲۳۵۸-۱۳۳۳هج)

(۱) الدرمع الشامی(۴۲۱/۳) کتاب الوقف، مطلب فی اشتراط الواقف الولایة لنفسه ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: که دچوترې مالک دادلمانځه لپاره وقف کړې وه اومسجدیې ګرځولی وونوداچوتره مسجدشوه دچت اومنارې ارتیادمسجدکېدو لپاره نشته فقط.

کومه مځکه چې دتعمیرووروسته دمسجدله ځلوردېوالې ځخه دباندې پاتې شوه هغه ځرڅول

سوال: (۴۵۰) زیدله څومسلمانانوځخه څه روپۍ دچندې په توګه په دې وینا راجمع کړې چې په دغوروپیودمسجدلپاره مځکه اخلم په دې نیت خلګوچنده ورکړه اوپه دغوروپیویې یوه مځکه رانیوله چې پکې مسجدجوړکړدمسجدد جو رولوپرمهال په قطب نمااونوروسره دمسجدقبلې رخ برابرولوکې له تولې رانیول شوې مځکې ځخه ځولاسه مځکه دکوږوالې له امله دمسجدله ځلورد ېوالې ځخه دباندې پاتې شوه مسجدپه هره وجه تیارشوپکې دجمعې اوجماعت لمونځ کیږي ځوکوم مسلمان تراوسه نه په ځوله داسې ویلې دي چې دغه رانیول شوې مځکه موږوقف کړه نه کوم داسې لیک دکوم متولي یاچنده ورکوونکي له طرفه شوی دی اوس پوښتنه داده چې کومه مځکه چې دمسجدله ځلوردېوالې دباندې ده دمسجدمځکه بلل کیږي اوددې حکم به دمسجدوې که به وقف مځکه ورته ویل کیږي؟ اوددغې مځکې رانیول ځرڅول روادی اوکه نه؟ دمسجدمتولي دغه مځکه له مسجدځخه په دباندې بللوپریوهمسایه مسلمان ځرڅه کړه دغه روپۍ پرمسجدولګولې په دې صورت کې څه حکم دی؟ (۴۰/۳۲۴- ۳۳-۱۳۳۳هج)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي: ويزول ملكه عن المسجد والمصلى بالفعل وبقوله جعلته مسجدا عند الثاني الخ(۱) وفيه قبله وركنه الالفاظ الخاصة وقال في ردالمحتار ومنها مافي الفتح حيث قال: فرع: يثبت الوقف بالضرورة وصورته ان يوصي بغلة هذه الدارللمساكين ابداً اولفلان وبعده للمساكين ابدافان الدارتصيروقفابالضرورة والوجه انها كقوله اذامت فقدوقفت داري على كذاالخ (۲) (شامی: ۳/ ۳۵۹) نوددې اوډې ته ورته روایتونوپه اساس په پوښتل شوې صورت کې داحکم دی چې ځومره مځکه په مسجدکې تعمېرشوه اوپه مسجدورکوونکوپه اجازه تصرف دځرڅولواونوروکېدای شي اودهغه قېمت دچنده ورکوونکواجازه په مسجدکې هم لګېدای شي اودمسجدمتولي ځوعرفاوکیل دی دچندې ورکوونکو

(۱) الدرمع الرد (۴۰۴/۳) کتاب الوقف، مطلب في احكام المسجد ط رشيديه.

(۲) الدرالمختارو ردالمحتار (۳۹۳/۳) کتاب الوقف، مطلب: قديثبت الوقف بالضرورة ط رشيديه.

ځکه هغه نه هم دداډول کارونو اجازه معلومیږي.

دمسجدوقف شوی مکان خوندي کول ضروري دی

سوال: (۴۵۱) که دمسجدوامام ته دمسجدپه وقف مکان کې لمونځ کوونکو ښېله کرایې اوسېدواجازه په دې وجه ورکړې وي چې ترډېرې مودې ده ښېله تنخواه امامت کړی وونواوس کله چې داامام دغه وقف مکان خپل ملک بولي اولمونځ کوونکوته دده له حرکاتوڅخه داګمان پیداشوی وي چې داامام به پردغه مکان باندي قبضه وکړي په دې وجه لمونځ کوونکې په ده دکرایې پانه لیکل غواړي که دی دکرایې له پاڼې لیکلوڅخه انکاروکړي نودده دوقف مکان څخه لیري کول جائزدی ،که نه ؟ (۹۳۴/۱۳۴۰هج)

ځواب: په داسي حال کې چې ددغه عزل شوي امام له لوري داانديښنه ده چې دی به دملکیت دعوی وکړي اوله علاماتوڅخه داسي ښکاري نوپه ده دکرایې پانه ولیکې یابې لیري کړي داضروري دی ،ځکه چې خوندي کول اودوقف دګټې پام ساتل ضروري دی اوپه کوم کارکې چې دوقف تاوان وي له هغه څخه پام کول لازم دی فقط

دمسجدپه مخکه کې دتاجردتصرفاتوحکم

سوال: (۴۵۲) (الف) یوتاجردجامع مسجداوبوڅښېدوځای خویومخ دخپل کورپه غولې کې ورګډکړ.

(ب) اودمسجدبنیادیې مات کړدخپل کوردېوال دوې درې ټټی اوزینه یې جوړکړدبیت الخلاوومرداري اوبه هروخت دمسجددشاددېوال سره تیریږي چې له امله دمسجددېوال کمزوری شوپه دېوال کې دننه اوبه راځي ددغه ځای پر صفونه اونورلانده وي اوبدبوئ وي په داسي حال کې مسلمانان بایدڅه وکړي ؟

(ج) آیاددغه ځای کوم چې تاجرمسجدقبضه کړې ده که څه عوض اوقیمت واخلوپربښودل یې روادي ،که نه ؟

Maktaba Tul Ishaat. com

(د) دمسجد بنیاداواوبوخښېدوخای په مسجدکې داخل دی ،که نه ؟ (۱۸۲۴/ ۱۳۴۱هج)

ځواب : (الف ، د) خومره مخکه چي دمسجدداوبوخښېدواوبنیادونووه هغه ټوله له دغه تاجرڅخه واخلي دمځکې په خیرورسره عمل پکاردی دقیمت په اخستودغه دمسجدمځکه پرېښوول اومسجدته تاوان رسول په هیڅ ډول شرعًا صحیح نه دی اوداوبوخښېدوځای اوبنیادونه دمسجددمسجدله اوقافوڅخه دي ددوئ خرڅول اوقیمت پراخستل یاتبادله کول جائزنه دی فقط.

مسجدنړول دبناروالۍ په خرڅ بل ځای مسجدجوړول

سوال : (۴۵۳) درنګون ویوه طرته یومسجدله دواویا(۷۲) کلونوراهیسي قائم دی ددې مسجدپه شاوخوادبناروالۍ مځکه پرته ده درنګون بناروالي نن ،صبا دیوانګریزترڅارنه لاندي کارکوي هغه غواړي چي مسجدونړوي بل ځای دبناروالۍ په خرڅ مسجدجوړکړي ،څکه نودمسجدمتولي اوامام په دې راضي دی داسي کول شرعًا جائزدی ،که نه ؟ اوداسي خلګ چي په دې راضي وي دمتولي اوامام جوړېدووردی ،که نه ؟ (۱۲۱۰/ ۱۳۴۱هج)

ځواب : شرعی مسئله داده چي ترابده مسجدوي اودده مسجدوالی هیڅکله نشي باطلېدای لان الفتوی علی تأبید المسجد(۱) (شامی) یعنی فتوی پردې ده چي مسجدتل ترتله مسجدوي نوددغه مسجدپه باطلولو کې کوشش کول اووکفاروته په تصرف کې ورکولو کې کوشش کول ناروا ، حرام اوباطل دی اودداسي کوشش کوونکي دومن اظلم ممن منع مساجدالله ان یذکرفیهااسمه وسعی فی خرابهاالآیة (۲) دوعید مصداق دی ،څکه نودغه خلګ دمسجدد متولي جوړېدواوجوړولوورنه دی فقط.

دجنازې دځای جوړولولپاره جمع کړې ځښتې دمسجددغولې په فرش کې لګول

سوال : (۴۴) په کلي کې نوی مسجد جوړشوخوغولی دده ډېرکوچنی دی کلېو الو

(۱) وبه علم ان الفتوی......علی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبید المسجدآه (ردالمحتار۳/ ۴۰۷) ،کتاب الوقف مطلب : فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

(۲) سورة بقره آیت : ۱۱۴.

پخې خښتې دجنازې دځاى جوړولولپاره اینبى دى كه دغه خښتې دوئ دمسجد دفرش لپاره وركړي ترڅودصحن فرش غټ جوړكړي نوشرعًا څه حكم دى ؟ (۲۵۴/ ۱۳۴۰هج)

ځواب : كه دغه خلګ كوموچي پخې خښتې دجنازې دځاى لپاره جمع كړي دي دمسجددفرش لپاره داوركړي نوصحيح دى اودمسجدفرش پراخول ډيرښه دى همداسي بايدوشي فقط.

دقبرونوپه خښتوجوړكړې مسجدحكم

سوال : (۴۵۵) كوم مسجدكه دقبرونوپه خښتوجوړكړل شي هغه ته شرعي مسجدويل كېداى شي ،كه نه ؟(۱۲۸۲/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : مسجدپه اصل كې مځكه وي كه مځكه وقف كړه مسجدېږي وګرځوله نودامځكه شرعى مسجدشوه امايه ناجائزمال دمسجدودانوونكى ګنهګاريږي دغه رنګه دقبرونوخښتې په مسجدكې لګول ښې نه دي خوپه هغه صورت كې چي داخښتې بېكاره پرتې وي نوپه داسي حالت كې ګنجائش شته چي دغه خښتې په مسجدكې ولګوي ،ځكه چي داسي يومخ دضائع كېدواندېښنه ده په هرحال لمونځ په دغه مسجدكې اداكيږي اوداكاربدوشو.

له مسجدڅخه بېل پرچوتره (تنګاچه) دلمونځ كولوحكم

سوال : (۴۵۶) كوم خلګ چي له مسجدڅخه جلا پرچوتره (تنګاچه) باندي فرض لمونځ اوتراويح كوي نودغه چوتره به دمسجدضرارپه حكم وي ،كه نه ؟ اودغه خلګ به مفسدين وي ،كه نه ؟(۲۲۲۷/ ۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب : كوم خلګ چي جلا فرض لمونځ اوتراويح په جماعت سره كوي هغوئ ته بدويل نه دي پكاراوددوئ وچوترې ته مسجدضرارويل نه دي پكارضروي نه ده چي ټول خلګ تكليف وكړي يوځاى جماعت وكړي.

دمتولي له اجازې پرته مسجدترمېمول

سوال : (۴۵۷) يونالوستى سړى دمسجددمتوليانوله اجازې پرته له عاموخلګو څخه چنده

Maktaba Tul Ishaat. com

اخلي او په مسجد کې لګوي دمسجد متوليانولپاره دی له دغه تصرف څخه کوم چي دی يې په مسجد کې کوي يعنی له ترمیمولواونوروڅخه منع کول جائزدی ،که نه ؟ (۲۳/ ۴۴-۱۳۴۵ھج)

ځواب : وفی الطحطاوی عن الهندية : مسجد مبنی ارادرجل ان ينقضه ويبنيه احكم ليس له ذلک لانه لاولاية له مضمرات الاان يخاف ان ينهدم ان لم يهدم الخ تأويله ان لم يکن البانی من اهل تلک المحلة واما اهلهافلهم ان يهدموه ويجددوابناؤه ويفرشوا الحصيرويعلقواالقناديل لکن من مالهم لامن مال المسجد الخ (۱) له دي څخه څرګندېدي چي دمتولي له اجازې وکوم بل چاته دمسجد جوړولويانړولو اختيارنشته اماکه له کلېوالوڅخه کوم شخص پخپل مال دمسجد ترميم اوسمون وکړي اوضروري سامان ومسجدته ورکړي نودارواَ دی اوثواب دی فقط.

په دوهم تعمیر کې دمسجدپه زیاتوب مځکه کې حجره جوړول

سوال : (۴۵۸) يومسجدچ پيومخ مات شوی دترمېم وړدی که داشهيدکړوپر همدې ځای کوچنی مسجد جوړکړواوکوم ځای چي زياتوب شي پرهغه کوټه ياحجره دمسجدد خرڅولولپاره جوړول صحيح دی ،که نه ؟(۱۰۸۳/۴۲-۱۳۴۷ھج)

ځواب : دامسجدچي شهيدکړي بياهغه ټوله مځکه چي په مسجدکې داخله ده په مسجدکې بې راوستل پکاردی دهغې څه برخه له مسجدڅخه ايستل صحيح نه دي بلکې دمسجدټوله مځکه په مسجدکې راوستل پکارده ،څکه چي کوم ځای يوځل مسجدشي هغه دهمېشه لپاره مسجدوي پردغه ځای کوټه اوحجره جوړول صحيح نه دی کماقال الشامی : من ان الفتوی علی تأبيد المسجد۲/ ۴۲۹ کتاب الوقف) فقط.

دمسجدد غسل خاني لرګي دمسجدپرديوال ښوول

سوال : (۴۵۹) دغسل خاني دلرګي اوتيرسردمسجدپرديوال ښوول شرعاً روادی ،که نه ؟(۱۴۰۱/ ۱۳۴۱ھج)

(۱) الشامی (۳/ ۴۰۵) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.

ځواب : دمسجد پر دیوال دمسجد دغسل خانې لرګي یاتیرښوول صحیح نه دي کمافی الشامی ولایوضع الجذع علی جدارالمسجدوان کان من اوقافه الخ (۱) دمسجد داودس ځای دمسجد و دکان ته ورګډول

سوال : (۴۵۰) دمسجدهغه برخه چي دڅپلیو(یاپایزارو) ایستلواواودس کولو ځای دی دمسجد ودکان ته ورشاملول جائزدی ،که نه ؟ (۴۲۸/ ۱۳۴۲هج)
ځواب : که داودس ځای بل شته یاجوړېدای شي نواول ځای دمسجدګټې په خاطرودکان ته ورګډول صحیح دي.

دبدچلندي ښځې وقف کړی مسجدنړول پخپل تصرف کې راوستل

سوال : (۴۲۱) یوې بد چلندي مېرمنې پخپله ناروا ګټه مسجد جوړکړ، علماء فتوی ورکړه چي په دغه مسجدکې لمونځ جائزنه دی ،ځکه نوپه دې کې یووخت هم لمونځ نه وشودې مسجد دېوالونه ډېرمات شوې دي اودچت خونوم هم نشته که ستاسو اجازه وي نوموړېه یې ونړوو پخپل تصرف کې به یې راولو ؟ (۳۲۸/۱۳۴۲هج)
ځواب : دیادشوې مسجد پخپل تصرف کې راوړل صحیح نه دی ،ځکه چي داوقف دی اوالوقف لایملک ولایملک (الدرمع الرد۳/ ۴۰۲ کتاب الوقف) مشهوره مسئله ده اوپه شامی کې راغلې دي چي که کوم سړی خپله ځانی مځکه وقف کړي که څه هم په فاسده طریقه هغه مځکه دده ملک ته راغلې وي وقفول دده صحیح دی په درمختارکې راغلې دي : وشرطه شرط سائرالتبرعات الخ قال فی الشامی : افادان الواقف لابدان یکون مالکا له وقت الوقف ملکا باتًا ولوبسبب فاسدالخ (۲) فقط.

(۱) الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ، فی اخر مطلب فی احکام المسجد ط رشیدیه.
(۲) الشامی (۳۹۴/۳) کتاب الوقف: شرائط الوقف ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدداوقافوپه اړوندمسئلې

ددرېيومسجدونولپاره يومکان

سوال : (۴۲۲) (الف) دبرخوله بېلولوپرته ودرېيومسجدونوته دجائدادوقف کول جائزدي ،که نه؟

(ب) وقف کوونکې ومتولي ته دااختيارورکړی دي چې وقف شوې سرای خرڅ کړه قېمت يې ودرېيوسره مسجدونوته ورکړه داکاردتل وقف کېدوضددی اوکه نه؟

(ج) ددرېيوسره مسجدونوپه نامه له وقف کولووروسته ددې قېمت وکومې مدرسې عربيه ته ورکول روادي ،که نه؟اوداهبه ده ،که وصيت؟(۱۳۴۵/۱۷۴۰هج)

جواب : (الف) روادی اوبرابربه ودرېيوسره مسجدونوته آمدني ورکوله کيږي (ب) دخرڅولوشرط هم په بيان شوې طريقه په وقف کې صحيح دی اوداداستبدال (بدلولو) صورت دی چې دفقهي په کتابونوکې جائزليکلی دی اوداشرط دتل وقف کېدوضدنه دی کذافي الدرالمختار(۱)

(ج) پرکوموسجدونوکې وقف شوی دی خاص په هغوئ مسجدونوکې دی ددې آمدني ياقېمت ولګول شي په کومه مدرسه عربيه اونوروکې ددې صرفول صحيح نه دي کمافی الدرالمختار: شرط الواقف کنص الشارع(الشامی ۳/ ۴۵۲/ کتاب الوقف) اوداوقف دی هبه ياوصيت نه دی امايه مرض الموت (په کومه ناروغۍ کې چې مرګ راشي) کې دوقف کېدوپه صورت دوصيت په حکم وي(۲) (درمختار)

دمسجدپه مخکه کې بل مسجدجوړول

سوال : (۴۲۳) يوامام زياتره مقتديانودخوشرعي الزامونوورباندي لګېدوله کبله مثلا دامامت دذموارې نه ترسره کېدوپه وجه له امامته لېرې کول وغوښت خودامام په طرف خيني مقتديان وايي چې دمسجدپه اړه چې خومره مځکه ده په هغه کې موږيه يوه برخه کې بل مسجدجوړووچې پکې به عزل شوی امام امامت کوي کنې امام مه باسئ په دې صورت کې دپوښتنې ورخبره داده چې دوهم مسجدجوړول جائزدي ،که نه؟ اوپه دغه دوهم مسجدکلهوال هم خوښ نه دي اوچيرې چې دوهم مسجدجوړول غواړي دهغه مځکې آمدني په مسجدکې لګيږي اودعزل کړي امام دغيرت په وجه دغه مسجدجوړوي(۹/۴۴-۱۳۴۵هج)

(۱) وجازشرط الاستبدال به ارضا اخری حينئذاوشرط بيعه ويشتری بثمنه ارضا اخری اذاشاء فاذافعل صارت الثانية کالاولی فی شرائطهاالخ (الدرمع الرد ۴۲۴/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی استبدال الوقف وشروطه)

(۲) الوقف فی موته کهبة فيه من الثلث مع القبض فان خرج الوقف من الثلث اواجازه الوارث نفذفی الکل والابطل فی الزائدعلی الثلث (الدرالمختارمع الشامی ۴۳۲/۳) ، کتاب الوقف ، مطلب الوقف فی مرض الموت).

ځواب: دامام مقررول او نوردزیاتره کلیوالو او اهل مسجد د رأیې سره ترون لري نو کله چې زیاتره کلیوال له پخواني امام څخه دده دفسق او ذمواری نه ترسره کولو له امله ناخوښ دی نو دده لپاره پخپله هم امام کېدل تحریمي مکروه دی او کله چې زیاتره کلیوالودی لیري کړنودی عزل شواونوی امام چې کوم وټاکل شوهغه امام شواوداول مسجدد مخکې له آمدنۍ څخه دنوي مسجد په ودانۍ او تعمیرکې ورکول جائزنه دی وهکذافی کتب الفقه فقط.

دمسجدپه وقف کړې مځکه کې تعمیرشوې ودانۍ هم وقف دی

سوال: (۴۷۴) زیددیوه مسجدپروقف شوې مځکه دمسجددمصرف لپاره جائداد جوړکړددغه جائداد آمدني نژدې له پخویشت کلونو څخه دمسجد په ارتیاوو کې لګیږي لنډیزدسوال دادی چې دغه جائدادوقف بلل کیږي ،که نه ؟ (۱۲۵۹/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: کوم جائدادچې دمسجدپروقف شوې مځکه ودان شوداوقف دی په دې کې دزیدووارثانوته دملکیت دعوی کولوحق نشته ،ځکه چې وقف دچاملک نه وي لکه چې دفقهې په کتابونوکې راغلي دي:الوقف لایملک ولایملک (الشامی ۴۰۲/۳، کتاب الوقف) فقط.

دلمونځ کوونکودناستې لپاره دمسجدوڅنګ ته جوړکړې سرای دمسجدپه حکم نه دی

سوال: (۴۴۵) یومکان چې دمسجدسره لګېدلی دی ددې لپاره جوړکړل شوچې لمونځ کوونکې له لمانځه وروسته پکې ناسته کوي په دې سرای کې خوراک ،څښاک روادی ،که نه ؟ اوداکوردمسجدپه حکم کې دی ، که نه ؟(۳۲/۵۸۱-۱۳۳۳هج)

ځواب: دغه مکان دمسجدپه حکم کې نه دی خوراک ،څښاک پکې صحیح دی په درمختارکې دسهاردسنتونوپه اړه لیکلي دي بل یصلیهاعندباب المسجدان وجدمکاناوالاترکهاالخ (قوله عندباب المسجد)ای خارج المسجدکماصرح به القهستانی وقال فی العنایة لانه لوصلاهافی المسجدکان متنفلافیه عنداشتغا ل الامام بالفریضة وهومکروه قوله والاترکهاقال فی الفتح وعلی هذای علی کراهة صلاتهافی المسجدینبغی ان لایصلی فیه اذالم یکن عندبابه مکان الخ (۱) له دې عبارت څخه دومره څرګندونه کیږي چې دمسجدسره نښتې دیوسرای په کېدودانه لازمیږي ویزول ملکه عن المسجدوالمصلی بالفعل وبقوله جعلته مسجداالخ (۲) (درمختار) وفیه ایضا

(۱) الدروالرد:(۵۳۰/۱) کتاب الصلوة ، باب ادراک الفریضة ، مطلب هل الاساءة دون الکراهة اوافحش ط رشیدیه)
(۲) الدرالمختارمع الشامی(۴۰۴/۳) کتاب الوقف ، قبل مطلب فی احکام المسجدط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

تؤخذارض وداروحاونوت بجنب مسجدضاق على الناس بالقيمة كرهًا قوله تؤخذارض الخ في الفتح ولوضاق المسجد وبجنبه ارض وقف عليه اوحانوت جازان يؤخذويدخل فيه (۱) (شامی) دويدخل فيه له لفظ څخه ښکاره ده چي له مخکي څخه دغه خای اؤمکان په مسجدکي داخل نه ووحال دادی چي دمسجدله اوقافو څخه وولنده داچي په ډيرورواياتونو ثابت دي چي دغه سرای صرف دځنګ نه کېدوپه وجه دمسجدپه حکم کي نشي کېدای فقط.

دمسجدلپاره دمسجدسره نښتي حجره جوړول

سوال (۴۲۲) یک قطعه زمین خارج ازدیوارهای مسجدمتصل بآن ازجانب شمالی بودکه متولی مسجددران قطعه زمین یک حجره برای حوائج ومصالح مسجد تبريد الماء وايقادالنارفي الشتاء بناكردوخشبه سقفش ازجانب مسجد برديوار عليحده ازجدارمسجدبنهادآياچنين حجره که بنابرامورمذکوره مبنی شدشرعًا جائزاست يانه ؟(۱۱۴۹/ ۳۳-۱۳۳۴ھج)

جواب : قال في الدرالمختارواذاجعل تحته سردابًا لمصالحه اى المسجدجاز وفي الشامي عن الاسعاف واذاكان السرداب اوالعلولمصالح المسجداوكانا وقفًا عليه صارمسجداالخ (۲) پس اگرآن قطعه زمین ازاوقاف مسجداست که برائی مصالح مسجدوقف کرده شده است تعمیرحجره بران قطعه برائی حوائج ومصالح مسجدجائزاست وازین عبارت بطوراولی مستفاداست وظاهراست که خالی گذاشتن آن قطعه اراضی راکه متصل مسجداست وازملحقات مسجد است وغيرمنقطع به داشتن بيكارآنراکسی ازاهل علم تجویزنمی توان کردوبدا هت شایداست که آن قطعه راکه بیکارافتاده است به کارمسجدآوردن هرآئنه خوب وپسندیده است فقط وسئل الخجندى عن قيم المسجدبيبع فناء المسجدليتجرالقوم هل له هذه الاباحة ؟ فقال اذاكان فيه مصلحة للمسجدفلا بأس به ان شاء الله ....قال وعندناله ان يصرف الاجرالى من شاء كذافى التاتارخانية نقلاعن اليتيمة (۳) فقط.

---

(۱) الدروالرد(۴۲۰/۳) كتاب الوقف .قبل مطلب في اشتراط الواقف الولاية لنفسه ط رشيديه
(۲) الدرالمختاروالشامی (۴۰۲/۳) كتاب الوقف مطلب في احكام المسجدط رشيديه
(۳) الهندية ۳۲۰/۵ كتاب الكراهية الباب الخامس في آداب المسجدو القبلة والمصحف الخ)

دسوال: ترجمه: یوه ټوټه مځکه دمسجد د شمالي دېوال دباندي له مسجد سره نښتې وه متولي دمسجد دمسجد داړتیاوواو مصلحتونو داوبوتودولواوپه ژمي کې داور بلولو اونوروکارونولپاره په دغه ټوټه کې یوه حجره جوړه کړي ددې دبام لرګي بې دمسجدوطرفته له مسجد څخه بهل پربل دېوال کښېښودل اوس دپوښتنې وړخبره داده چې داسي کمره جوړول چې دیادشویوکارونوپربنسټ وي شرعًا جائزدي ،که نه ؟

ځواب: په شامي کې راغلي دي [واذاجعل تحته سردابالمصالحة الخ له دې روایت څخه معلوم شوچي که دغه ټوټه دمځکې دمسجدله اوقافوڅخه ده کومه چې دمسجدداړتیاوولپاره وقف شوې وه نوپه دغه ټوټه کې دمسجداړتیاوواو مصالحولپاره حجره جوړول روادي اوښکاره خبره ده چې هیڅ دعلم خاونددې خبرې وینانشي کولای چې دغه مځکهٔ خالي پرېښوولا شي اودابېکاره اوبې ګټې وګرځوله شي دغه رنګه بداهتًا هم داسي معلومېږي چې دغه ببکاره پرته ټوټه دمسجدپه کارراوړل په هرحال غوره اوښه دي.

دمسجدحجرې په مسجدکې شاملول

سوال: (۴۲۷) یو مسجدپه سنه ۱۸۷۰ء کې ودان شوددې سره یوه حجره دمسجد په څلوردېوالي کې دامام داستوګنې اوماشومانودزدکړې لپاره جوړه کړله شوې وه اوس وحجرې ته اړتیانشته ،ځکه چې امام پخپل کورکې اوسېږي اودهلکانوزدکړه هم نه کیږي مسجددزوروالې په وجه له نوې سره جوړول غواړي نوحجره دمسجدپه غولي کې دېراخولوپه غرض ورشامولای شي ،که نه ؟(۱۳۸۷/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دمسجد حجره دمسجدپراخولوپه غرض په مسجدکې داخلول په یاد شوې صورت کې شرعًا صحیح اوروادئ په ردالمحتارکې راغلي دي: سئل ابوالقاسم عن اهل مسجداراد بعضهم ان یجعلواالمسجدرحبة والرحبة مسجدا اویتخذواله بابااویحولوابابه عن موضعه وابی البعض ذلک قال: اذااجتمع اکثرهم وافضلهم لیس للاقل منعهم آه قلت: ورحبة المسجد ساحته الخ(۱) (شامی ۳/ ۳۸۴ کتاب الوقف) فقط.

سوال: (۴۲۸) دمسجد حجرې دتنګی له امله دلمانځه وځای ته ورشاملولای شو، که نه ؟(۲۳۷۳/ ۱۳۴۳هج)

(۱) الشامی (۳/ ۴۲۰) کتاب الوقف، قبل مطلب فی اشتراط الواقف الولایة لنفسه ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب : کله چي په مسجدکې دتنګی له امله ځای تنګ دی نوبیادارتیاپه وجه ددغوحجروومسجدته ورګډول جائزدی علامه شامی رحمه الله له فتح څخه نقل کړې دي ولوضاق المسجدوبجنبه ارض وقف علیه اوحانوت جازان یؤخذویدخل فیه الخ(۱) (شامی ۳/ ۳۸۴) .

دمسجداوقاف خرڅول جائزنه دي

سوال : ۴۶۹) دمسجدوشرقي طرفته څه مخکه دمسجدارتیالپاره رانیوله شوې ده اویکې یوه حجره دمسجدداامام لپاره جوړه شوه څه مخکه نوره هم خالي ولاړه ده په هغه کې متولیان اوامام ځاروي تړي آیادغه مخکه خرڅول جائزده .که نه ؟وکوم متولی یاامام ته ددغه مخکې په خرڅولوکې خنډجوړیدوشرعًاحق شته ،که نه ؟کله چي امام دمسجداومتولی داپه کم قیمت اخستل غواړي ؟(۲۳۷۳/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : کومه مخکه چي دمسجددارتیاوولپاره رانیوله شوه یاچاپه بخښنه ورکړې ده داهم دمسجدپه رنګه وقف ده نولکه څرنګه چي دمسجدله برخوڅخه کومه برخه خرڅول جائزنه دي٘ داغه رنګه ددې مخکې خرڅول هم جائزنه دي فقهاؤرحمهم الله دوقف بیع باطله بللې ده قال فی البحروفی الخلاصة وفی فتاوی النسفی بیع عقارالمسجدلایجوزوان کان بأمرالقاضی الخ (۲) (ثم قال)ومن المشائخ من لم یجوزبیعه تعطل اولم یتعطل الخ (۲) (البحرالرائق ۵ / ۳۴۵) وفی الشامی ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره بالبیع ونحوه (۳) (شامی ۳/ ۳۷۷) وفیه ایضا ولذاقال فی القنیة فالبیع باطل ولوقضی القاضی بصحته(۴) (۳/ ۳۹۴) فقط.

اوکله چي بیع (خرڅول) ددې مخکې صحیح نه دی نومعلوم شوچي متولیان به په دې بیع کې خنډ کیږي.

سوال : (۴۷۰) زیدیودکان دیومسجدارتیاوولپاره وقف کړده دزوروالي له امله کلیوال وایې چي دادکان به خرڅ کړوددې په بیع به یوه حجره دمسجدلپاره ودانه کړوآیاکلیوال داخرڅولای شي ،که نه ؟(۱۴۵۴/۴۴-۱۳۴۵هج)

---

(۱) الشامی (۳/ ۴۲۰) کتاب الوقف ، مطلب فی جعل شئ من المسجدطریقاط رشیدیه.
(۲) البحرالرائق ۵/ ۳۴۵کتاب الوقف ، مطلب غرس شجرة ووقفهااوغرسها الخ.
(۳) ردالمحتار(۳/ ۴۰۲) . کتاب الوقف ، مطلب مهم: فرق ابویوسف رحمه الله بین قوله موقوفة الخ ط رشیدیه
(۴) الشامی(۳/ ۴۳۱) کتاب الوقف ، مطلب فی اطلاق القاضی بیع الوقف للواقف اولوارثه ط رشیدیه.

ځواب: وکلیوالوته ددې دخرڅولوحق نشته دهمدې دکان تعمیردې په چنده اونوروو کړل شي ترڅوددې په کرایه دمسجد مرسته وشي لکه چي په درمختار کې راغلي دي [الوقف لایملک ولایملک] (الشامی ۳/ ۴۰۲کتاب الوقف] فقط والله تعالی اعلم.

دمسجداوقاف خرڅول

سوال: (۴۷۱) مادخدای لپاره یوسرای دمسجد په نوم ورکړاودامې وویل چي دغه مکان دې خرڅ نکړل شي که چیري خرڅ کړل شونوفلانی ته یې مه ورکوئ ښوورځې وروسته جرګې دغه سرای پرهغه سړي په یوسل پنځویش روپۍ خرڅ کړحال داچي دوې بنځه سوه ، شپږسوه روپۍ وه په دې صورت کې شرعی حکم څه دی ؟ (۳۰۱/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: دوقف شوې مکان خرڅول جائزنه دی شرعًا بایددغه سوداماته کړل شي دغه سرای دمسجدلپاره وقف دی ددې آمدني همېشه پرمسجدولګوله شي اودمشتري (رانیوونکي) قبضه دې له دې څخه لیري شي اوترڅوچي دامکان ددې قابل وي چي کرایه یې راخي ترهغه وخته ددې سرای خرڅول جائزنه دی وجرګې ته ددې دخرڅولوهیڅ حق نه ووپه تېره بیاچي وقف کوونکی په څرګند تیاسره منع کړې وه په درمختارکې راغلې دي : الوقف لایملک ولایملک (الشامی ۳/ ۴۰۲کتاب الوقف) فقط.

سوال: (۴۷۲) دمسجدپنځویشت زره روپۍ نغدې جمع وې په دغوروپیو مسجدتعمیرپیل شوتراوسه لانیم کاریاته ووچي روپۍ ختمې شوې ،څکه نودمسجدلپاره چي کوم جائدادوقف دی اودهغه په آمدني سره نورجانداد رانیول شوی دی دغه جائداددمسجدپه تعمیرکې لګولولپاره خرڅول صحیح دی ،که نه ؟ (۱۰۷۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: کوم جانداد چي دمسجدلپاره وقف دی یادهغه په آمدني نورجائدادرا نیول شوااووقف کړل شوددې خرڅول صحیح نه دی.

دمسجدپه زیاتوب آمدني مدرسه خلاصول یاپه بل مسجدکې لګېدل څرنګه دي ؟

سوال: (۴۷۳) (الف) دمسجدآمدني دمسجدله خرڅ څخه ډېره زیاته ده اودمسجدودې ته اړتیانشته نوپه دغه زیاتوب آمدني مدرسه خلاصول جائزدي ،که نه ؟
(ب) دمسجدزیاتوب آمدني په بل مسجدکې صرفولای شي ،که نه ؟ (۱۰۷۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: (الف) دمسجدزیاتوب آمدني دمسجدلپاره باید کنبپښنودل شي خوآمدني که په دومره اندازه زیاته جمع شي چي حالاوپه راتلوونکي کې دمسجدودې ته اړتیانه وي اوضائع کېدووېره یې وي اوپه دغه مسجدکي که مدرسه جاري کړله شي چي له کبله یې دمسجدآبادي اوروڼ والي راشي نوجائزدی (ب) په بل مسجدکي دصرفولوشرطونه شته کوم چي دفقهې په کتابونوکي لیکل شوي دي چي اول مسجدویران شي هغه وخت په بل مسجدکي لګېدای شي اوترڅوچي اول مسجدآباددی اوپه دي کې روپۍ خرڅېدای شي نوپه بل مسجدکي یې خرڅېدل صحیح نه دي فقط.

دمسجددتعمیرلپاره دمسجدپه نوم وقف کړي مځکه خرڅول

سوال: (۴۷۴) یوه سړي څه مځکه دمسجددخرڅ لپاره وقف کړې وه اوس مسجدیومخ مات اوزوړشوی دی دمسجدجوړولوبله یوه لاره هم نشته که دغه مځکه خرڅه کړوروپۍ یې دمسجدپه ودانولوکي لګولای شو،که نه ؟ (۹۵۲/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: مسئله داده چي دغه وقف کړي مځکه نه شوخرڅولای دمسجددتعمیر بندو بست بېل کول پکاردی اوددغي مځکي آمدني دې هم ددې کارلپاره جمع کړله شي.

دمسجدلپاره وقف شوی پټي خرڅول پرې نورجائدادا اخستل

سوال: (۴۷۵) خلکودیوه مسجدلپاره پټی (کښت) وقف کړاوددغوپټیوآمد نی خوړېره کمه ده اوخرڅ زیات دی ،ځکه ددغوپټیوپه خرڅولونورجائدادرا نیول روادي ،که نه ؟(۴۲۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: داډول بدلول فقهاؤهغه وخت روالیکلی دی چي وقف کوونکي شرط لګولی وي چي دارتیاپرمهال داخرڅ کړی نورجائدادرانیسي دوقف کوونکي له شرطه پرته ددې دجوازلپاره څوشرطونه دي کوم چي دلته نشته ،ځکه نودجواز حکم نشته فقط

دوقف بیان

دمسجدوقف مکان خرڅول دهغه قیمت په مسجدکې لګول

سوال: (۴۷۲) (الف) زیدیو مکان دمسجدلپاره وقف کړاوداځرګندونه هم وکړه چي متولي داخرڅ کړی په مسجدکې یې خرڅولای شي اوسرای په داسي ځای کې دی چي داڅوک په کرایه نه اخلي نومتولیان داغواړي چي ددې خښتې ،تیران ، اونور دمسجدپه حجره کې وکاروي اومځکه خرڅه کړي په مسجدکې روپۍ ولګوي ؟

(ب) دوقف شوې مکان سامان یاهغه روپۍ کومې چي چاومسجدته ورکړې وي دمسجدپه حجره غسل خانه ، اودمسجددکان پردروازه خرڅولای شي ،که نه ؟ (۱۴۳۱/۱۳۴۲هج)

ځواب: (الف) دغه مکان وقف شواوکله چي وقف کوونکی ددې دخرڅولو اودهغه قیمت په مسجدکې دلګولواجازه کړې ده نوکوم صورت چي په سوال کې لیکل شوی دی چي دده په خښتو ،لرګواونورو په دروازه اوحجره کې ولګول شي داصحیح دی اودمځکې په خرڅولودې قیمت په مسجدکې خرڅېدل صحیح دي.

(ب) داهم روادی.

دمسجدوقف جائدادخرڅول اودهغه قیمت دمسجدپه ښکلا خرڅول

سوال: (۴۷۷) زیددخپل لمسی بکرپه نامه دهبې په پاڼه کې داسي ولیکل چي دبکردمسجدلپاره یوپټی اوپنځه سرایه دالله ﷻ لپاره ورکوم ترڅوددې آمدني په مسجدکې ولګوله شي بکردغه جائدادخرڅ کړی دی چي ددې قیمت به دمسجدپه ښائست کې خرڅ کړم داخرڅول جائزدی ،که نه ؟ (۱۱۷۵/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دغه پټی اوسرایونه وقف شول ددوئ خرڅول اوددوئ دقیمت دمسجدپه ښائست کې لګول صحیح نه دي بلکي ددغه وقف آمدني دې پردغه مسجدولګول له شي اوبیع باطله ده لکه چي په درمختارکې راغلي دي الوقف لایملک ولایملک (الشامی ۳/ ۴۰۲کتاب الوقف) وشرط الواقف کنص الشارع (الشامی ۳/ ۴۵۶کتاب الوقف) نودغه بیع دې ماته کړله شي اودغه وقف دې دمسجد داړتیاوولپاره پرېښوول‌له شي فقط .

Maktaba Tul Ishaat. com

دوقف شوې مځکې په خرڅولو دمسجدقرض اداکول خرنګه دي ؟

سوال : (۴۷۸) دیوه داستوګنې دسرای نیمه برخه پرمسجدوقف ده دپاتې نیمې برخې مالک خپله برخه پخپل کارراوړې په دې وجه له وقف شوې نیمې برخې څخه څوک استفاده نشي کولای دارازددرپیوصفونوپه اندازه دمسجدودا نېدوله امله دڅوسوورو پیوپرمسجدقرض دی کومه آمدني دمسجدداسې نشته چې قرض پرې اداشي په داسې صورت کې وقف شوې مځکه خرڅول چې دمسجدقرض په اداکړورو ادی ،که نه ؟(۱۳۴۵/۲۴۵هج)

ځواب : اصل حکم په داسې صورت کې دادی چې وقف شوې برخه وویشي بیله یې کړي اوهغه په کرایه ورکوي اوبیاهغه کرایه دمسجدپه اړتیاووکې صرفوي لکه چې په درمختارکې راغلي دي : فيقسم المشاع وبه افتى قارئ الهداية وغيره اذاكانت القسمة بين الواقف وشريكه المالک الخ (۱) خوکه هغه وېشل کېدای نشي یاله وېشلووروسته ددې وړپاتې نشي چې ورڅخه استفاده وکړي نوبیاحکم دادی چې داخرڅ کړې ددې په قیمت بله مځکه یامکان رانیسي چې آمدني یې په مسجدکې صرفه شي یایې په کوم مکان اومځکه بدل کړي اوداصل په څیرډې وقف شي اوداروانه دی چې داخرڅ کړي اوددې قیمت دمسجدپه قرض کې ورکړي فقط .

مسجدپه حجره بدلول بیاپرطالبانووقف کول یاپه کرایه ورکول

سوال : (۴۷۹) (الف) دیوه سړي دکورسره نښتی کوچنی مسجدویران پروت دی اودمسجددروازه په حویلۍ کې دننه ده که څوک لمونځ پکې کوي نودسرای دمالک په اجازه یې پکې کوي دسرای دمالک اراده ده چې دغه مسجدحجره کړي پرطالبانویې وقف کړي یایې په کرایه ورکړي کرایه وبل مسجدته ورکوي داسې روادي ،که نه ؟

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۴۰۳/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی قسمة الواقف مع شریکه ط رشیدیه.

(ب) کوم مسجد چي دومره کوچنی وي چي پکي ځلور، پنځه کسان ځائیږي دهغه نړول اوخاوره یې وبل مسجدته ورکول روادي ،که نه ؟ (۸۲۴/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : (الف) کوم ځای چي مسجد شي هغه تل ترتله مسجد وي له هغه ځخه داستوګنې کورجوړول یاپه کرایه ورکول صحیح نه دي باید دهمېشه لپاره یې مسجد پرېږدي اودده دروازه اولاره جلا کول پکار دي اوشرعًا په دې کې دلمانځه عامه اجازه ده کوم لمونځ کوونکی له لمانځه منع کول نه دي پکار دمکان ومالک ته پکار دي چي په دې مسجد کې هیڅ تصرف ونکړي بلکي د دې لاره بېله کړي.

(ب) دامسجد به تل ترتله مسجد وي د دې بل ځای نقل کول صحیح نه دي که بل لوی مسجد جوړکړل شي نوداسي صحیح دي خوداکوچنی مسجد به هم مسجد وي داهم خوندي کړئ فقط.

دمسجددمات کورمځکه وچاته په کرایه ورکول

سوال : (۴۸۰) یوه سړی څه جائدادسره له یوه مکانه دمسجددا ړتیاوواو مسکېنانولپاره وقف کړاویوشخص یې ورمتولی کړوقف کوونکی وفات شو. وقف شوی سرای په کلې کي ووپه هغه کې هیڅوک کرایه دارنه وو ،ځکه هغه کورونړېدی صرف مځکه یې پاته ده اوس که دغه وقف شوې مځکه متولي وچاته دکورجوړولولپاره ورکړي نوپه دې کې دمتولي په اجازه سره کورجوړېدا ی شي ، که نه ؟ (۳۸۹/۱۳۴۰هج)

ځواب : داکېدای شي اوصحیح دی چي دغه مځکه په کرایه وچاته داجاري په توګه ورکړي چي هغه په دغه مځکه کې سرای جوړکړي خونبه داده چي چنده اونوروکړي په دې مځکه کې چي کوم مکان جوړکړي هغه وقف کړي ترڅودهغه آمدني پرمسکېنانواودمسجد په کارونو کې صرف شي اوترڅوچي دوقف شوې سرای انتظام وي که ترهغه وخته دغه مځکه په کرایه دمکان دجوړولو په غرض وچاته ورکړي نوداهم صحیح دی اوهغه کرایه دوقف کوونکې په مشخص کړې مصرفونوکې بایدولګوله شي فقط.

ترمسجدلاندي کوټه په کرایه ورکول

سوال : (۴۸۱) دیوه مسجد تعمېرداسي شوی دی چي لاندي حجره اوباندي مسجد دی کله چي له مسجد ځخه لاندي ځای خالي دی ،ځکه ځیني علماء وایې چي په دې کې لمونځ صحیح نه دی په داسي حالت کې دغه حجره دمسجدداغرا ضولپاره پرېښودله شي که ومؤذن ته داستوګنې اونورولپاره ورکول شي اوکه په کرایه

Maktaba Tul Ishaat. com

ورکوله شي ترڅو کرایه پرمسجد ولګول شي ؟ (۳۲/۲۲۸- ۱۳۳۳هج)

ځواب : دغه حجره دمسجد دسامان لپاره پریږدئ مثلا دمسجد صفونه ، فرشونه ،لوټې اونورپه دې کې ږدي ، په دې کې مه مؤذن اوسو ئ مه یې په کرایه ورکوئ ،څکه چې مسجدله پورته څخه ترلاندي پورې مسجدوي په دې کې کوم بل تصرف کول جائزنه دی اولمونځ په دې مسجد کې صحیح دی فقط.

یادونه : په څوشرطونوسره دلاندي حجرې په کرایه اونوروورکول جائزدي ،چې دتفصیل یادونه دبنده په رساله آداب المسجد کې شته که اړتیاوي نوهغه وګورئ ۱۲ محمد شفیع غفرله.

دمسجدوقف سرای په ګروورکول جائزنه دي

سوال : (۴۸۲) دمسجدوقف شوی مکان په ګرورکولوسره پرمسجدصرفول صحیح دي ،که نه ؟ (۴۲/۱۸۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب : دمسجدوقف شوی سرای په ګروي ورکول جائزنه دي اماپه کرایه ورکول یې جائزدي اودکرایې آمدني دې په مسجد کې ولګوله شي.

په یادشویوصورتونو کې دوقف جائدادبدلول روادي

سوال : (۴۸۳) یومسجددریبل ګاډۍ داسټیشن په مینځ کې راغلی لاره ډیره د خطري شوه تګ ،راتګ ډیرګران دی دمسجدوخنګ ته داسي کډي دي چې دمسجدلوبدوخطره ده دمسجدوشاته دمسجدله حدودومخته دوې حجرې دي کومې چې دمسجدترجوړېدوڅه موده وروسته یوسړی جوړې کړې خود امعلومه نه ده چې دحجرومځکه وقف شوې ده اوکنه اوس دریبل ګاډۍ والاوایې چې دغه دواړې حجرې مونږته راکړئ ددوئ په بدل کې مې دوې نوې حجرې جوړې کړې دي هغه واخلئ دریبل ګاډۍ والاوایې چې که تاسوزمونږسره تبادله کوئ نومونږدټول مسجدجوړښت اوپه پوره توګه حفاظت کوواودلمونځ کوونکولپاره به ډیره خوندي اونژدې لاره جوړه کړوپه اوسني حالت کې مسجدیومخ ناآباددی دتبادلې په صورت کې به مسجدآبادشي اوهیڅ ډول اندېښنه به پاتې نشي آیادرېبل ګاډۍ والاسره داسي تبادله وکړو ،که نه ؟ (۵۲۲/۱۳۴۵هج)

ځواب : بنده دیادشوې مسجدځای لیدلی دی اوپه هراعتبارد مسجداولمونځ کوونکو دښېګڼې غوښتنه همدامعلومیږی چې دغه حجرې تبادله شي ،ځکه چې تردې منلوورو سته داحجرې وقف دې دوقف بدلول هم په ځینې صورتونوکې فقهاؤ جائزلیکلی دی په درمختارکې راغلې دي واماالاستبدال ولوللمساکین بدون الشرط فلايملكه الاالقاضی دررو شرط فی البحرخروجه عن الانتفاع بالكلية وكون البدل عقاراو المستبدل قاضی الجنة المفسربذی العلم والعمل الخ (۱) نوکله چې دنه بدلولو په صورت کې ډیرضررونه دي اودمسجدباقي پاتېدل ګران دي اوویرانېدل دده ضروري معلومیږي ،ځکه مصلحت په همدې کې دی چې دتبادلې اجازه وشي په دې صورت کې دمسجدلاره دعامې تیرېدنې څخه نژدې دکېدو تصورکېدای شي اودمسجد جوړښت اوآبادي اودتالاب اونورو انتظام به په ښه توګه وشي اودنه تبادلې په صورت کې به دغه ټول کارونه نشي کېدای اوغالب ګمان دادی چې څه زمانه وروسته به دغه مسجدهم دریېل ګاډی والوپه تصرف کې راشي ولې چې دغه مسجدله آبادۍ لیري دی اوهیڅ محله اوس هلته آباده نشته ددې آبادي په موجوده صورت کې دغه رنګه کېدای شي چې پرلاره تیرېدوونکي مسلمانان هلته لمونځ وکړي اوانتظام کوونکي دمسجد دمسجد داړتیاووانتظام وکړي اومؤذن اوامام مقررکړي فقط.

سوال : (۴۸۴) یوه دصحراء ځمکه دمسجدپه نامه وقف ده اودغه ځمکه شاړه اودکښت وړنه ده له کوم وخت چې وقف شوې ده هیڅ ډول حاصل یې نه دي کړې ددې سره دنښتې ځمکې مالک په تبادله کې ددوه چنده کرلې ځمکې په ورکولوراضي دی په دې صورت کې دتبادله کړې ځمکې په پیداوارومسجدته ګټه رسېدای شي داتبادله شرعًا جائزده ،که ،نه ؟(۱۳۴۵/۲۴۲هج)

ځواب : دیادشوې اړتیاله امله داتبادله جائزده واماالاستبدال بدون الشرط فلايملكه الاالقاضی درر، وشرط فی البحرخروجه عن الانتفاع بالكلية وكون البدل عقاراو المستبدل قاضی الجنة المفسربذی العلم والعمل الخ (۲) (درمختارومثله فی ردالمحتار)

(۱) الدرمع الشامی (۳/ ۴۲۵) کتاب الوقف ،مطلب فی اشتراط الادخال والاخراج ط رشیدیه.
(۲) مخکې حواله.

Maktaba Tul Ishaat.com

دمسجدلپاره وقف شوی جائداد هبه کول

سوال: (۴۸۵) یوه سړی خپل جائداد دخپل وراره دزوئ په نامه هبه کړله دې څخه اته ورځې مخکې یې همدغه جائداد دمسجد په نامه وقف کړی وو اوس دننه او بهر جګړه پېښه ده دده وراره یو نیم سل روپۍ ورکوي دغه روپۍ دمسجدلپاره اخستل روا دي که نه؟ که دمحکمې په وسیله جائداد خپني واخلو؟ (۱۳۳۴/۱۵۳۲هج)

جواب: داجائداد شرعا وقف شوددې هبه کول دوراره دزوئ به نامه صحیح نه دي داجائداد پرمسجدوقف شواوس ددې په بدل روپۍ اخستل صحیح نه دي بلکې همدغه جائداد چې څرنګه کېدای شي وقف پربېنوول پکاردي اوپه دې کې کوشش کول پکاردي فقط.

دنیم مکان دمسجدلپاره اونیم دمدرسې لپاره دوصیت کولوحکم

سوال: (۴۸۶) یوې بدچلندې مېرمنې دیوه سرای نیم ومسجدته اونیم ومدرسې ته دورکولوتروفات مخکې وصیت وکړاوس ددې وارثان وایې چې مکان خرڅ کړئ دغه روپۍ نیمې ومدرسې ته اونیمې ومسجدته ورکړئ په دې صورت کې مکان یادروپۍ اخستل روادي، که نه؟ (۵۷۲/۳۳-۱۳۳۴هج)

جواب: وصیت په یوه دربیمه کې جاري کیږي نوکه داسرای دترکې له دربیمې څخه زیات نه دی بیا یې دی خووارثان دټول مکان په ورکولوراضي دي نونیم دې په مدرسه کې اونیم په مسجدکې واخستل شي اوسرای خرڅ کړئ نیمې روپۍ ومدرسې اونیمې ومسجدته ورکړئ داهم صحیح دی فقط.

وقف کوونکې دوقف دسرای پرځای دهغه قیمت ورکولای شي، که نه؟

سوال: (۴۸۷) خدابخش خیاط خپل داستوګنې خام سرای چې سل روپۍ بیعه یې درلوده دمسجدپه نامه وقف کړی وو په هغه کې داشرط ووچې ترڅوخدابخش ژوندی وي په دې وقف شوې مکان کې به اوسیږي وروسته تروفات به مسجد دخدای ملک وي تراوسه خدابخش ژوندی دی اووده داراده ده چې سل روپۍ قیمت ومسجدته ورکړم دغه مکان

خن به راوګرځوم دانبرعاروادی ، که نه ؟ (۱۸۸۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دغه سرای وقف شوی دی خدابخش پخپل ژوندکې په دې کې او سېدای سي و ، وسه به دادمسجد شي ددې خرخول روانه دي اودخدابخش لپاره دارو انه دې حې ددې مکان قسمت به مسجدکې داخل کړې اومکان خانته راوګرځوي لکه چې به درمحتار ونوروکې راغلې دي . الوقف لایملک ولایملک (الشامی ۲/ ۴۲۱کتاب الوقف) فقط .

دمسجداوقاف په سړک کې دشاملولوحکم

سوال: (۴۸۸) دیوه مسجدوجنوب طرفته یوه پخه تنګاچه چې دمسجد سره جوړه شوې ده اودمسجد سره نښتې ده اودادې لپاره ده چې کله کلهوال وس وموندي غسل خاني اوداواداسه ځایونه به پکې جوړکړي اوس دتنګاچې سره متصل سرکاري سړک راوځي حکومت اراده لري چې تنګاچه ماته کړي په سړک کې يې شامله کړي په دې صورت کې څه حکم دی ؟ (۲۱۵/ ۳۳ـ۱۳۳۴هج)

ځواب: دغه تنګاچه خودمسجدله اوقافوڅخه ده اودمسجدارتیاوي ددې سره اړوندې دي ، څکه شرعااجازه نشته چې دادمسجدله اوقافوباسي په لاره کې ورشامله کړي په دې اړه بايدوحکومت ته عذروشي چې داسې مه کوئ فقط .

دمسجداوقافوله آمدني څخه داوقافوپه اړه دمقدموموصرفونه اداکول صحيح دي

سوال: (۴۸۹) دمسجد جائدادحاصلولولپاره چې کومې مقدمې دي په هغوئ کې هرډول خرچې کیږي ببله ددې دمدعي په حاصلولوکې ډیرمشکل واقع کیږي ددغه مصرفونوتحمل مسجدکولای شي ، که نه ؟ (۱۴۸۷/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: دمسجداوقافوپه اړه چې عارضي اومقدمې اونوروې دهغوئ خرچې دې دمسجددهمدغواوقافوله امدني څخه ورکوله شي په شامي کې راغلي دي : مسجدله اوقاف مختلفة لابأس للقيم ان يخلط غلتهاكلهاوان خرب حانوت منهافلابأس بعمارته من غلة حانوت آخرلان الكل للمسجدولوكان مختلفالان المعنى بجمعها الخ(۱) فقط

(۱) الشامی(۳/ ۴۰۸) ، کتاب الوقف ، مطلب فی نقل انقاض المسجد ونحوه .

Maktaba Tul Ishaat.com

دمسجدپه وقف مځکه کې دمړي ښخولووهيچاته حق نشته

سوال: (۴۹۰) يو چا دمسجد دمصالحولپاره څه مځکه وقف کړه په دغه مځکه کې دمسجدمتولي داامام اوموذن يادهغوئ اهل .عيال دفن پتول روادي .که نه ؟ (۲۲۷۸ .۱۳۴۰هج)

ځواب: روانه دي لان مراعاة غرض الواقفين واجبة شامي وغيره فقط.

دمسجدپه اوقافوکې پرحيواناتوجرمانه کول

سوال: (۴۹۱) که کوم شخص په يو سپين ميدان کې (کوم چي دمسجدسره لګېدلی دی خوله مسجدڅخه وتلی دی اوديوچاپه ملک هم نه دی) خپل حيوانان اونوروتري آيانور خلګ صرف دمسجدپه خيال ساتلوحيوانان اونورپه زوراېستلای شي ،که نه ؟ اوپردي که جرمانه ځيني واخستله شي نوصحيح ده ،که نه ؟(۱۳۴۰/۲۹۲۰هج)

ځواب: دمسجدسره په لګېدلي مځکه کې کومه چي دمسجدله اوقافوڅخه ده يعنی هغه مځکه دمسجدسره اړونده وي که څه هم دمسجدپه حکم کې داخله نه ده حيوانان ترل اوداوول تصرف کول په دې کې صحيح نه دی ،څکه نوټولو مسلمانانوته داحق شته چي څوک داسي کوي هغه منع کړي اوپه آئنده کې هلته وحيوانانو ترلوته پرې نه ږدي اماجرمانه کول شرعاصحيح نه دي که په کوم مصلحت وکړله هم شي نوترسبق اخستلو وروسته دي بيرته ده ته ورواپس کړي يادې ده په اجازه په کوم بل خيرکي ولګوي.

دمسجدوقف شوي مکان ياوني قيمت پرامام باره لګول

سوال: (۴۹۲) که ومسجدته کومه ونه يامکان وقف وي نودهغه په خرخولودهغه قيمت داامام باړې پرترميولولګېدای شي ،که نه ؟(۱۳۳۵/۱۷۳۳هج)

ځواب: نشي يې کولای فقط.

دمسجد په نامه وقف شوې لوښې خرڅول اودهغه په قیمت مځکه رانیول

سوال: (۴۹۳) څوکسانو دمسجدلپاره داوسپنې لوښې وقف کړل که داخرڅ کړي دمسجدلپاره مځکه په رانیسي نورواوی، که نه؟ (۹۲۲/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: په بیان شوې حالت کې کله چې لوښې خرابیږي اوضایع کیږي داروادي چې دوئ خرڅ کړي دمسجدلپاره مځکه په رانیسي اوپه مسجدکې یې ورداخل کړي.

دمسجدوقف شوې شیان دامام یابل چاپخپل کورکې کارول

سوال: (۴۹۴) دمصلی اوقرآنکریم دښوولولپاره لوئ صندخ، ډیوه (بتی) غټه زینه اولرګی دغه ټول شیان دمسجدامام صاحب په کورکې داستعمالولولپاره یووړڅو مقتدیانوورباندي اعتراض وکړه وویل چې دامال وقف دی زمالپاره یې خوړل اووړل روادی پرهمدې خبره څوکسانوپه ده پسي لمونځ کول پرېښوول په دې صورت کې شرعاڅه حکم دی؟ (۱۳۳۷/۲۷۵۱هج)

ځواب: دمسجدوقف شوې شیان کوم چې دمسجدداستفادې لپاره دي دهغوئ چیري وړل اوپه کورکې استعمالول دامام یا دکوم بل چالپاره روانه دي پرامام صاحب لازم دي چې دغه شیان مسجدته راوړي، ځکه چې کوم شیان دمسجددکارلپاره وقف دي هغوئ بایدپه هماغه کارکې استعمال شي لکه چې دفقهې په کتابونوکې څرګنددي مراعاة غرض الواقفین واجبة الخ (الشامی ۳/ ۴۲۴کتاب الوقف) بیاچې کله نوموړی امام صاحب دغه شیان مسجدته بېرته راوړي اوتوبه وکاږي نوپه ده پسي لمونځ صحیح دی.

دقرآنکریم دتعلیم په بهانه دمسجدله اوقافوڅخه استفاده کول

سوال: (۴۹۵) یوسړی دیووقف شوې دوکان پربالاخانه دقرانکریم زده کړه ورکوي که له ده څخه کرایه غواړونوهیڅکله یې نه راکوي سره له دې چې پخپله له هلکانوڅخه مالي مرسته اخلي صرف دځان دګټې لپاره تعلیم ورکوي ومسجته له دې څخه فائده نشته په دې صورت کې متولي له ده څخه کرایه اخستلای شي، که نه ؟ (۱۳۰۹/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: دمسجداوقاف ددې لپاره نه وي چې دچاړه وغواړي قبضه وربانديوکړي او استفاده خیني کوي متولیان دي له دغه خایه پورته کړي یادې کرایه خیني اخلي.

Maktaba Tul Ishaat.com

دمسجددوقف شوې مځکې کومه برخه پخپل کورکې شاملول اودديې په بدله کې بله مځکه ورکول

سوال : (۴۹۲) دزیدنیکه پخپل ژوندکې یومسجدپخپل خرڅ جوړکړدزیدپه میراث کې رسېدلی سرای ددې مسجدیوې برخې سره لګېدلی وونژدې یوکال تیرشوچې زیددغه مکان ونړوی دنوې سرای جوړولوپرمهال دمسجدد غولي پريوه برخه دنوې کوردسیداکولو(نېغولو) پۀ غرض قبضه وکړه اودومره برخه یې په مکان کې ورشامله کړه اودخپلې خانې رأيې اوفيصلې سره سم يې دومره یاله دې څخه زیاته برخه له خپلې مځکې څخه بل ځای ومسجدته ورکړه مځکې دې طرفته دمسجدخلوردېوالي جلاوه خواوس زیددخلوردېوالی پرځای دنوې مکان دېوال دمسجدحدهم وګرځاوی بلکې دمسجدوطرفته یې دربچې هم راخلاصې کړې آیادارنګه دمسجدپريوه برخه مځکه قبضه کول هغومره یاترهغه کمه یازیاته مځکه ومسجدته وبل طرفته پربښودل روادي ؟(۳۴۸۵/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب : دمسجدمځکه پخپل خانی مکان کې شاملول اودهغې په بدل کې بل طرفته مځکه ومسجدته ورکول روانه دي دغه رنګه په مسجدکې روښندانونه اودربچې راخلاصول یاکوم تصرف داډول کول چې ورڅخه دمسجدنقصان اودمسجدحق وهل کیږي هیڅکله روانه دی اوکوم چاچې دمسجدمځکه پخپل مکان کې شامله کړې ده اوقبضه یې وربانډې کړې ده دغه مځکه چې څه رنګه هم ممکن وي دده له قبضې دې وایستله شي په مسجدکې دې دمسلمانانولپاره دده سره کوم ډول اړیکې اوناسته ،پاسته کول روانه دي اودی دې له کورنۍ څخه وایستل شي دوقف هیڅوک مالک نشي کېدای په درمختارکې راغلې دي : فاذاتم ولزم لایملک ولایملک اوپه شامي کې دي: قوله لایملک ای لایکون مملوکصاحبه ولایملک ای لایقبل التملیک لغیره بالبیع ونحوه لاستحالة تملیک الخارج عن ملکه(۱) فقط.

---

(۱) الدرمع الشامی ۴۰۲/۳ ،کتاب الوقف ، مطلب فرق ابویوسف رحمه الله بين قوله موقوفة الخ.

دوقف کوونکي لګولي شرط عملي کول ضروري دي

سوال: (۴۹۷) يو سړي يو مکان وقف کړ په دې شرط چې ترڅوزه مالوړژوندي وي ددې مکان په کرايه به خپله ګذاره کوي اودلورتروفات وروسته به دمکان کرايه ومسجدته ورکول کيږي اوس دغه انجلۍ وفات شوه اوددې بچيان غواړي چې دمکان په کرايه خپل ژوندتيروي نوآياداصورت جائزدی ؟(۱۳۴۵-۴۴/۴۹۹ه)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي شرط الواقف کنص الشارع (الشامی ۳/ ۴۵۲/ کتاب الوقف)

دوقف کوونکي شرط عملي کول ضروري دي نودوقف کوونکي دځرګندونې سره سم دنجلۍ تروفات وروسته دغه مکان ومسجدته وقف دی فقط.

ومسجدته دشاملولو لپاره چې کوم مکان وقف شوی هغه کې وارثان هيڅ حق نلري

سوال: (۴۹۸) عمروزيدته وويل چې خپل سرای په مسجدکې دورشاملولو لپاره يې په بيع راکړه زيدوعمرته وويل چې څه قيمت به اخلم مادخدای لپاره خپل مکان په مسجدکې دوړشاملولولپاره ورکړلرګي ،خښتې اونوريې زه اخلم يوه دوې مياشتې وروسته زيدوعمرته وويل چې کله مې مکان دخدای لپاره ومسجدته ورکړنولرګي اوخښتې اونوربه زه واخلم زيدوفات شودرې زامن ،دوې لونې اويوه کونده يې پاته شونوپه دې صورت کې مکان ، لرګي ،خښتې اونورومسجدته وقف شوکه به ووارثانوته ورکول کيږي ؟(۱۳۳۹/۸۵۹هج)

ځواب: په دې صورت کې دغه مکان سره له لرګو ،خښتواونوروومسجدته وقف شودزيددوارثانوپه دې کې هيڅ حق نشته فقط.

دمسجدپراوقافوقبضه کول جائزنه دي

سوال: (۴۹۹) دوې توټې سپينه مځکه دمسجدسره متصله پرته ده مځکې مسجد تنګ وو له دغودووتوټوڅخه يې څه مځکه په مسجدکې وزياته کړه مسجديې په پراخ کړله دغودواړوتوټوڅخه پريوه توټه دنايې قبضه ده ددغودواړوتوټوپه هکله زيداوبکرجګړه کوي زيدوايي چې دمځکې دغه دواړې توټې وقف دي دمسجد لپاره خوبکرجبراً پريوه توټه قبضه کړې ده په دې صورت کې څه حکم دی ؟(۸۵۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب: پروقف دهیڅاقبضه جائزه نه ده اومسجدارونده مځکه هم وقف وي نودبکرقبضه دمسجدپروقف شوي مځکه باطله ده الوقف لایملک ولایملک (۱) مسئله منله شوې ده بایدچې دبکرله قبضې څخه دغه مځکه وایستله شي اومسجدضرورت په پوره شي فقط.

دمسجدپه وقف شوې مکان دملکیت دعوی کوونکو له قبضې څخه ایستل ضروري دي

سوال: (۵۰۰) څه فرمايي علماء ددين ددې مسئلې په هکله چې يومکان اوڅه مځکه دصحراء وقف ده دمسجدلپاره له شاهي زمانې څخه چې متولي يې په همدې مکان کې ببله کرايې اوسېدی اوهمدی امام وواودوقف شوې مځکې آمدني يې څه پرمسجداوپاته يې پخپله مصرفوله څوکاله وشوچې متولي وفات شو اودده دووهلکانوتوليت لپاره وليکل شواواستوګنه په همدغه مکان کې ده دوئ دواړه خودملازمت په وجه هميشه په پردې وطن کې وي کلبوالوبل امام وتاکی اومکان خوزوړشوی وو ،څکه دغه هلکانوپخپله ګټه له نوې سره ودان کړاوس دوئ وايې چې مکان زموږدی په همدې کې اوسيږوخودوئ دمسجد خير ، خبرنه اخلي ،څکه کلبوالوبل متولی وټاکی آيادغه مکان ددغه دواړوهلکانوملک شوکه دمسجدلپاره وقف دی ؟ اودکلبوالوبل شخص متولی جوړول صحيح دي ،که نه ؟ اوکوم خلګ چې دوقف دارنګه ضايع کېدل ويني بياهم دخوندي کولوکوشش نه کوي هغوئ دالله رب العزت ومخته مجرمان دي ،که نه ؟ دغه رنګه که دغه مکان وقف دی نوددغوخلګوببله کرايې پکې استوګنه رواده ،که نه ؟ (۲۷۸۳/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دغه مکان دمسجددی اودمسجدله اوقافوڅخه دی ددې دقبضه کونکوله قبضې اوتصرف څخه ايستل ضروري دي ،څکه چې کله دوئ دملک دعوی وکړه نوخائنان اوغصب کوونکي شو ،څکه ددوئ له قبضې څخه ددې ايستل ضروري دي اوامام اومتولي کوم چې کلبوالوټاکلي دي داصحيح دي.

(۱) الدرمع الرد (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ط رشيديه.

دمكان قبضه كوونكو ببله ګ...بي پكي او سبدل صحيح نه دي بلكي اوس په كرايه هم ددوئ پكي پرېښوول منا... نه دي چي دوئ دملكيت دعوى كوي لنډه داچي ددوئ له قبضي اومالكانه تصر... څخه ددې مكان ايستل پكاردي اومسلمانانو ته به دې كې پوره كوشش كول پكار دي اوكوم خلګ چي سره له قدرته ددې په خلاصولو كي كوشش نه كوي هغوئ ...ګناريږي فقط.

دمسجدپه وقف شوي مکان کې مدرسه جوړول

سوال: (٥٠١) ديومسجددشمال ولورته يومكان دمسجدلپاره وقف دى اودهغه كرايه په مسجدكي صرفيږي دغه رنګه دارتياپرمهال دمسجدپراخولوپه كارهم راتلاى شي اوس زيدداغواړي چي ددې مكان پرځاى اسلامي مدرسه جوړه كړم اودمسجدخرڅ ذموارد مدرسې مهتمم ګرځي نوآيادزيدپه وينادمسجدمتو ليان دغه مكان وزيدته وسپاري ،كه نه ؟ (۴۱۵/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: داسلامي مدرسې په جوړښت كې داګټه ضرورشته چي دمسجدآبادي كوم چي دوقف كوونكي غرض دى په دې كې په پوره ډول حاصلېداى شي ومراعاة غرض الواقفين واجبة (الشامي ۲/ ۲۱، كتاب الوقف) په همدې وجه داهيڅ پروانلري چي په دغه مځكه كي مدرسه دزدكړې لپاره ودانه شي فقط.

سوال: (٥٠٢) دمسجدمكان دمدرسې اونوروپه كاركې ببله اجرته شرعًا استعمالېداى شي ،كه نه ؟(۴۷۰/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب: دمسجدمكان چي وقف كوونكي اوباني دكوم كارلپاره جوړكړى وي په هماغه خاى كي بايدپه كارراوستل شي كه دمدرسې لپاره جوړكړى دى يادامام اومؤذن ياطالبانوداستوګنې لپاره جوړكړى دى نو هماغه كارېكي وشي ،څكه چي دفقهي په كتابونوكي څرګندونه شته شرط الواقف كنص الشارع الخ شرائط الواقف معتبرة (درمختاراونور) اوكه دوقف كوونكي شرط معلوم نه وي نولكه څرنګه چي له مځكي څخه عمل كېداى له هغه سره سم عمل دې وشي فقط.

دجامع مسجددوقف شوي جائدادله آمدني څخه مدرسه جاري كول

سوال: (٥٠٣) په كلي كې يوه مدرسه چي ددې لپاره جلا وقف شته په جامع مسجدكي له ډيرې مودې قائمه ده دنوروكلوپه مسجدونوكي هم دقرآنكريم دزدكړې مدرسې شته سره له دې دښوونكي تولودخپل عزت نامه اوځاى داغراضولپاره په چنده يوه بله مدرسه قائمه كړله شوه چي پكي تنخواه ،چنده اوفيس له طالبانو څخه اخستل كيږي اوددې مدرسې لپاره دجامع مسجدپه وقف مځكه يوه په زړه پورې ودانۍ دمدرسې په نامه جوړه كړه شي حال داچي

Maktaba Tul Ishaat. com

وقف کوو نکي دوقف دمصرفونوځرګندونه کړې ده چي پکي دمدرسې په نامه دکوم تعمیریادرسګاه ځرګندونه نشته نوپه داسي حال کي دجامع مسجددوقف روپۍ دوقف کوونکي له ځرګندوني پرته په کوم بل کارپه مدرسه اونوروکي یاپه نوي ودانۍ کي لګول شرعًاروادي ،که نه ؟ که ناروادي نوددې ذموارڅوک دی ؟ اوترڅومره مودې پورې چي دوقف کوونکي دغوښتني په خلاف دوقف مځکه یادوقف روپۍ په نوروکارونوکي وکارول شوې دهغه کوم جبران له ګناه پرته په کرایه اونوروکېدای شي ،که نه ؟(۲۸۰۱/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: کله چي په دې مسجدکي ديني مدرسه جاري کول په ظاهره دوقف کوونکي دغرض په خلاف نه ده ،ځکه ددې په جوازکي څه شک شته ؟ لان مراعاة غرض الواقفین واجبة (الشامی ۲/ ۵۲۱کتاب الوقف) کله چي دمسجدآ مدني زیاته ده اوکه دمسجدداوقافوآمدني دومره زیاته ده چي په مسجدکي نشي خرڅېدای نوپه دې سره ددغه مسجددمدرسې ودانول هم صحیح دي زیات نه زیات داسي کېدای شي چي دغه روپۍ قرض وبللې شي لکه چي فقهاؤداسي لیکلي دي بیاچي کله دمسجدورته اړتیاشي نودغه روپۍ دې بېرته ورکولې شي په فتح القدیرکي راغلي دي : قال الشیخ الامام (محمدبن الفضل) ماکان من غلة وقف المسجدالجامع یجوزللحاکم ان یصرفه الی ذلک علی وجه القرض اذالم تکن حاجة للمسجدالیه الخ (۱) اوپه حموي داشباه ونظائرپه حاشیه کي له دې څخه هم زیات دپراخي ځرګندونه شته : نقلا عن فتاوی قاضی خان ان الناظرله صرف فائض الوقف الی جهات بربحسب مایراه انتهی(۲) فقط

(۱) فتح القدیرشرح الهدایة ۵/ ۴۵۰، کتاب الوقف ، الفصل الاول فی المتولی مطبوعة رشیدیه باکستان.
(۲) شرح الحموی علی الاشباه والنظائرص: ۱۴۸القاعدة الخامسة من الفن الاول : تصرف الامام علی الرعیة منوط بالمصلحة.

که دمسجدورته اړتیانه وي نودده داوقافوآمدني چیري صرف کړله شي ؟

سوال : (۵۰۴) وقف کوونکی دوقف کولوپرمهال کوم شرط نه وولګولی اوپه داسي حال کي دبدلولو اختیارباقي نه شوپاته خودکوم مسجددمصرفونولپاره چي يې وقف کړهغه ورته حاجت نلري نودوقف شوي آمدنی جائزمصرف څه کېدای شي ؟(۲۲۹۵/ ۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب : دغه آمدني دهمدې مسجددآئنده اړتیاوولپاره خوندي کړئ چي کله اړتیاوي په دغه مسجدکي یې صرف کړئ یادامام اومؤذن تنخواه ورزیاته کړئ اوکه داسي مجبوري ده چي په دغه مسجدکي هیڅ رنګه نشي خرڅ کېدای اونه په آئنده کي څه امیدشته نو شايدچي دابه څه پرواونلري چي په کوم بل مسجدکي يې صرف کړي ترحوپوري چي هغه رکاوټ وي وي څه وخت هغه رکاوټ پورته شي بیابه پرهغه مسجدخرڅي کړي دکوم لپاره چي دغه جائدادوقف شوی دی.

دوقف آمدني دمسجدپه اړتیاکي صرفول

سوال : (۵۰۵) دوقف له آمدني څخه وامام اومؤذن ته تنخواه ورکول اودغسل اونوراوبوړه کولواجرت(مزدوري) ورکول روادي ،که نه ؟(۱۰۷۰/ ۴۴- ۱۳۴۵هج)

ځواب : دامام اومؤذن تنخواه اوغسل اونورداوبوړه کولولپاره چي کوم خرڅ راځي دوقف له آمدني څخه دهغه اداکول جائزدي.

دیوه مسجدداوقافوآمدني په بل مسجدکي صرفول

سوال : (۵۰۶) دمسجددوقف جائدادآمدني په کوم بل مسجدکي صرفېدای شي ،که نه ؟(۱۴۷۵/ ۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب : په کوم حال کي چي اول مسجدآباددی اودهغه اړتیاوي حالااوپه آئنده کي پیښېدوونکي دي نودهغه داوقافوآمدني په بل مسجدکي صرفول صحیح نه دي فی الشامی لکن علمت ان المفتی به قول ابی یوسف رحمه الله انه لایجوز نقله ونقل ماله الی مسجدآخرکمامرعن الحاوی نعم هذاالتفریع انمایظهرعلی ماذکره الشارح من الروایة الثانیة عن ابی یوسف وقدمناانه جزم بهافی الاسعاف وفی الخانیة رباط بعیداستغنی عنه المارة

Maktaba Tul Ishaat. com

وبجنبه رباط آخرقال السيدالامام ابوشجاع : تصرف غلته الى الرباط الثانى كالمسجداذاخرب واستغنى عنه اهل القرية الخ (۱) امادوقف كوونكي اووقف دجهت ديووالي په صورت داسي صحيح دى چي ديوه مسجدوقف آمدني په بل مسجدكي صرفه كړله شي خوكله چي وقف كوونكي ببلابېل وي ياجهت دوقف ببلابېل وي نوبيا صحيح نه دى فقط.

ديومسجدپه آمدنئ دبل مسجدمكانونه اونورجوړول

سوال : (۵۰۷) كه دمسجددآمدنئ دكانونه اومكانونه په داسي حال كې وي چي هغه دمسجداړونددغه مكانونودترمېم لپاره كفايت نه كوي نوآياداسي روادى چي ديوبل مسجدپه اړوندجائداد(لكه ددكانونواومكانونوآمدني) څخه داول مسجدمكانونواونوروترمېم وشي) (۳/۵۲۰- ۱۳۳۲هج)

جواب : دحنفي فقهاؤله څرګندونوسره سم داسي كول صحيح نه دي قال فى الدرالمختاروان اختلف احدهمابأن بنى رجلان مسجدين اورجل مسجداومدرسة ووقف عليهمااوقافا لايجوزله ذلك الخ(۲)

ترجمه : اوكه ببلابېل وي له دوئ څخه يويعنى وقف كوونكي ياجهت دوقف ببلابېل وي دارنګه چي دوكسانودوه مسجدونه جوړكړل يعنى يوه يومسجدو دان كړاوبل سړى بل مسجدجوړكړيايوه سړى مسجداومدرسه جوړكړاوددغو دو اړوته څه جائدادوقف كړنوديوه وقف آمدني په بل وقف كې لګول صحيح نه دي اوپه دوهم صورت كې كله چي وقف كوونكى يووي اووقف شوى بېل ،بېل وي علامه شامى رحمه الله دخلاف روايتونه رانقل كړي دي: لكه چي ليكلي يې دي لكن نقل فى البحربعدهذاعن الولوالجية مسجدله اوقاف مختلفة لابأس للقيم ان يخلط غلتهاكلهاوان خرب حانوت منهافلابأس بعمارته من غلة حانوت آخرلان الكل للمسجدولوكان

(۱) الشامى (۳/۴۰۷) كتاب الوقف ، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه.
(۲) الدرالمختارمع الشامى (۳/۴۰۸) كتاب الوقف ، مطلب فى نقل انقاض المسجد ونحوه.

مختلفًا لان المعنى يجمعهما الخ ومثله فى البزازية تأمل(١) (شامى ٣٧٢/٣)
ترجمه : خوله دې وروسته په بحرکې له ولوالواجیة څخه رانقل کړې دي چې یومسجددی چې دهغه اوقاف بېلابېل دي نودمتولی لپاره صحیح دی چې دوئ ټوله داوقافوآمدني یوځای جمع کړي اوکه په هغوئ کې یودکان خراب شي نودبل دکان په آمدني ددې جوړول هیڅ پروانلري ،ځکه چې داټول دمسجدلپاره دی که څه هم بېلابېل وقفونه دي ،ځکه چې په حقیقت کې ټول یودي یعنی ددې مسجدلپاره دی چې ورته دغه دکانونه وقف شوې دي اوهمداسي په بزازیه کې دي خوپه حقیقت کې دغه روایت ددرمختاردقول په خلاف نه دی ،ځکه چې په درمختارکې دجهت داختلا ف مثال دابیان کړی ووچې یوسړی مدرسه اومسجدجوړکړل اودولوالجیة په روایت کې دیوه ومسجدپه اړه په څواوقافو کې دجوازصورت لیکلی دی لنډه داچې په پوښتل شوې صورت کې چې پکې ددواړومسجدونوباني اووقف کوونکی په ظاهره یوشخص نه دی داصحیح نه دی چې دیوه مسجددواقافوآمدني دبل مسجددکانونواونوروپه ترمیم کې ولګول شي کله چې دواړه مسجدونه آبادوي اویوهم په دوئ کې ویران اوخراب شوی نه وي ،ځکه چې دمسجد دخرابېدو په صورت فقهاؤداجائزلیکلی دی چې دویران مسجدسامان په بل مسجدکې ولګول شي فقط.

دمسجداوقافوآمدني دسولاغې ،رسۍ اوغسل خانوپه مصرف کې لګول

سوال: (۵۰۸) بي بي زبیدې دکښت مځکه ومسجدته وقف کړه خودوقف په پاڼه کې دسولاغې رسۍ اوغسل خانودمصرفونوڅرګندونه ونکړه نومتولیان دسولاغې ،رسۍ اوغسل خانوپه مصرفونوکې ددغه وقف آمدني صرفولای شي ،که نه ؟ اوپه مسجدکې لمونځ کوونکې ددوئ سره حساب کولای شي ،که نه ؟ اوکه موجوده متولیان لیري کړل شي بل متولي وټاکل شي نومسلمانان شرعًا داحق لري ،که نه ؟(۱۳۴۲/۱۴۱۸هج)

(۱) مخکنی حواله

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب: دبیان شوي وقف په زیاتوب آمدني سره دمسجد په سولاغي، رسۍ او غسل خانو په انتظام کې صرفول صحیح دی متولیان بایدد ي انتظام وکړي دمسجد دارتیاوولپاره دوقف کوونکی وڅرګندوني ته ضرورت نشته اوپرمتو لیانولازم دي چي دآمدني راټلو اوصرفېدو حساب صفاوساتي اوله دوئ سره دحساب کولو حق حاکم لري عام لمونځ کوونکي ورسره دحساب کولو حق نلري اوکه دمتولیانو خیانت په ثبوت ورسیږي نوحاکم دې دی عزل کړي بل متولي دې وټاکي فقط.

دیوه مسجدپه نوم دوقف شوی جائدادآمدني دبل خیرپه کارکې لګول

سوال: (۵۰۹) زید یوجائداد، څکه وقف کړچي ددې آمدني به دیوه مسجد دامام اومؤذن په تنخواه اودهمدغه مسجدپه نورو اړتیاووکې صرفیږي خودغه مسجدپه دې وجه ورته اړنه دی چي دمسجدمتولي دمسجدټولو اړتیاوو پخپله کفیل اوضامن دی اوس وقف کوونکی دااختیارلري اوکنه چي دخپل وقف کړي جائداد ګټه دکوم بل دخیر کارلپاره خاص کړي؟ (۳۲/۲۲۴۴ - ۱۳۳۳هـ)

ځواب: که دوقف کولوپروخت کوم داډول شرط نه وولګولی نواوس ووقف کوونکي ته دبدلولو اختیار نشته.

دمسجددواقافوپه آمدني دمسجدپه خلوردېوالۍ کې باغ لګول

سوال: (۵۱۰) دبمبۍ دجامع مسجد دشورې له یوولسوکسانو څخه دزیاترو دا رأیه ده چي دمسجدداوقافو په آمدني سره دي دمسجدپه څلوردېوالۍ کې کوم چي یوپراخ ځای دی هلته باغ کښېنول شي اووني ودرول شي اودهغه دخوندي کولولپاره په تنخواه باغوان مقررشي حال داچي دکومې مځکې په اړه دامشوره وشوه دلته له پخوازماني څخه دلمونځ کوونکولپاره ګنجائش ووکله چي به خلک زیات شونولمونځ کوونکوبه دلته لمونځ کاوونوپه داسي حال کې دشورۍ والالپاره دمسجدله مال څخه صرفول روادي، که نه؟ (۹۳/ ۱۳۳۵هـ) ځواب: دمراعاة غرض الواقفین واجبة (الشامی ۴۲۴/۳ کتاب الوقف) په مځکې ساتلو سره داسي تصرفات په اوقافوکې صحیح نه دي کوم چي دوقف کوونکي دشرط اوغرض خلاف وي.

دمسجداوقافوله آمدنۍ څخه حکومتي ټيکس (ماليه) اداکول اوماهرينوته پنشن ورکول

سوال: (۵۱۱) (الف) دمسجددوقف شوې جائدادله آمدني څخه دودانيوټيکس وحکومت ته ورکول جائزدي ، که نه ؟

(ب) دارازتراوسه چې څه ورکړې دي حکومت هغه ومسجدته بايدبېرته ورکړي ، که نه ؟

(ج) دمسجدله آمدنۍ څخه دمسجدوبوډا (سپين ږيري) ملازم ته پنسين ورکولای شي ، که نه ؟

(د) آيادمسجدمتوليان ددغه تاوان ذمواران دي کوم مقدارچي تراوسه دوئ په پنشن کې خرڅ کړی دی ؟

(هـ) دمسجدپه وقف شوې مځکه کې ونې دمسجددې که دلګوونکې اوخدمت کوونکې دي ؟ (۲۳۳/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

جواب: (الف) که حکومت اخلي نودمتوليانولپاره ورکول صحيح دي خوحکومت بايدداسي اوقافوله آمدنۍ څخه ماليه وانه اخلي.

(ب) که يې بېرته ورکړي نوډيره ښه ده.

(ج) دوقف کوونکې له شرط پرته دمسجدوکوم مامورته پنشن ورکول صحيح نه دي خوکه وقف کوونکی کوم داسي شرط لګولی وي نوورکول يې صحيح دی ، څکه چې دوقف کوونکې شرطونه په پام کې نېول اووربانديې پابندي کول ضروري دي کمافی الشامی: ان شرط الواقف کنص الشارع الخ(۱)

(د) ذموار دی.

(هـ) دمسجددی استاجردارموقوفة فيهااشجارمثمرة هل له الاکل منهاالظاهر انه اذالم يعلم شرط الواقف لم ياکل لمافی الحاوی غرس فی المسجد اشجاراً تثمران غرس للسبيل فلکل مسلم الاکل والافتباع لمصالح المسجد الخ (۲) ددرمختاردغه اخيري دحاوي دروايت حاصل دادي چې په مسجدکې کومې ونې چالګولې دي که لګوونکی دعاموخلګولپاره وقف کړی دی نوهرمسلمان له دې څخه خوراک کولای شي اوکه داسي نه دی يعنی دلګوونکې نيت پرعامو مسلمانانودوقف کولونه وو

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۳/ ۴۵۲) کتاب الوقف ، مطلب فی قولهم شرط الواقف کنص الشارع ط رشيديه.

(۲) الدرالمختارمع الشامی(۳/ ۴۵۵) کتاب الوقف ، مطلب استأجرداراً فيهااشجار ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

بلکي دمسجدلپاره لګولی دی یادده هیڅ غرض اونیت معلوم نه وي نوبیادی دغه میوه دمسجد دمصلحتونو لپاره خرڅه کړله شي.

دمسجددواوقافوآمدني دبې وارثه پرتجهیزاوتکفین یامزارلګول

سوال : (۵۱۲) (الف) دمسجدداوقافوآمدني دکوم بې وارثه په تجهیزاوتکفین یاپه بل کارکې ورکول څرنګه دي ؟

(ب) دجامع مسجدپه یوه طرف کې دجنوب پرلودیوه بزرګ مزاردی اوشاته یې سړک دی هغه طرفته څودکانونه جوړشولیکل کیږي چي فلانی دکان دمزارپه اړه دی دهغه آمدني په مسجدکې لګول روادي ، که نه ؟

(ج) دیوه مسجدآمدني په بل مسجدکې لګول روادي ، که نه ؟ (۱۳۳۹/۴۹۸ هج)

(د) دمسجدروپۍ په مزارکې لګول څرنګه دي ؟

خواب : (الف ، د) دمسجدداوقافوآمدني دکوم لاوارثه مړي په تجهیزاوتکفین یاپرکوم مزاریاکوم بل مسجدباندي لګول صحیح نه دي خوکله چي اول مسجد ویران شي اودهغه دآبادېدوتصورختم شي نوپه داسي حال کې دیوه مسجدسامان اوآمدني په بل مسجدکې لګولای شي بیاهم له مسجدپرته په نوروشیانوکې نشي صرفولای دغه رنګه دمزارونودوقف شویوآمدني په مسجد لګول جائزنه دی کذاصرح به فی کتب الفقه فقط.

دمسجددواوقافوله آمدني څخه وامام اومؤذن ته تنخواه ورکول

سوال : (۵۱۳) که کوم جائداددمسجددخرڅولولپاره وقف وي نوله دغه جائداد څخه وامام اومؤذن ته تنخواه ورکول څرنګه دي (۱۳۳۸/۱۰۳۰هج)

خواب: که ګنجائش وي نوله دې څخه وامام اومؤذن ته تنخواه ورکول هم صحیح دي

دمسجدوقف شوې مځکه چي دامام په نامه ليکل شوې ده ددې دآمدنۍ حقدارڅوک دی

سوال: (۵۱۴) له پخوا څخه يوه مځکه دمسجد دامام په نامه ليکل شوې ده اوکوم څوک چي به امام وودې آمدني به هغه ته ورکول کېده په مينځ کې يو ، دوه امامان داسي هم راغلو چي ورته آمدني نه ورکوله شوه آيادغه آمدني دمسجد دامام حق دی که په مسجدکې صرفه کړله شي ؟ (۵۵۰/ ۱۳۳۷هج) ځواب : که دغه مځکه ومسجدته وقف ده اوآمدني ددې دمسجدوامام ته ورکول کېده په همدې وجه دامام په نامه ليکل شوې وه اوهمداښکاره ده نودامځکه دمسجدده ددې آمدني په مسجدکې لګول صحيح دي دامام دتنخواه اونورودې ښېل انتظام وشي اوددغه مځکې آمدني دې په مسجدکې صرفه کړله شي دغه وقف شوې مځکه دکوم امام ملک نه ده فقط.

نېلام شوې فقيرخانه دمسجدپه روپيودمسجدپه نامه راخلاصه کړله شوه نودچاملک دی

سوال: (۵۱۵) ديومقروض شخص فقيرخانه تاجرپه قرض کې نيلام کړه هغه داوويل چي دمسجدپه نوم به دافقيرخانه راخلاصه کړو ،څکه دمسجدپه نامه يې دمسجدپه روپوفقيرخانه راخلاصه کړه اوس دغه فقيرخانه دمسجدملک ده که څرنګه ؟ (۲۲۴۸/۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب: دغه فقيرخانه دمسجدله اوقافوڅخه ده ددې آمدني بايدپه مسجدکې ولګول شي داصل مالک له لورې کله چي ددې دوقف کېدواقرارو شولکه چي ده وويل چي دمسجدپه نامه يې راخلاصه کړي په دې کې دده دمالک په حيث هيڅ تصرف باقي نه شوپاته.

دفقيرخانې دنږېدلوکوټوخښتې په مسجدکې لګول

سوال: (۵۱۲) يومسجدنږېدلی دی دهغه دودانولولپاره خښتې نه پيداکيږی ددې مسجدجنوب ولورته يوه فقيرخانه ده په هغې کې دوې کوټې نږېدلې دي نوددغوکوټوخښتې په مسجدکې لګېدای شي ،که نه ؟ (۲۳۲۷/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: ددغه فقيرخانې دنږېدلوکوټوخښتې په مسجدکې لګول صحيح نه دي فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپه حدودویا په اوقافوکې دکان جوړول

سوال: (۵۱۷) دمسجدومشرقي طرفته په حویلۍ کې دننه غولی اووقف شوې مسافرخانه دمسجدوجنوب ته دمسجدغولۍ سره متصل دی دمسجدګټې په خیال متولیان دمسجدغواړي چي له دغومځکوڅخه څه برخه واخلوڅودکانونه جوړکړوچي آمدني به یې په همدې مسجدکې صرفوودمسجدومځکې ته هیڅ ډول حرج نشته په داسي حال کې ددکانونوجوړول منع خونه دي ؟ (۱۳۴۳/۷۸۲ هج)

ځواب: په البحرالرائق کې له مجتبی څخه رانقل شوې دي چي دمسجدمتولي لپاره دمسجدپه حداوفناء دمسجدکې دکانونه جوړول صحیح نه دي عبارت داسي دي [وفی المجتبی لایجوزلقیم المسجدان یبنی حوانیت فی حدا المسجداوفنائه (۱) اوله دې وروسته دمسجدفناء داتفسیرکړی دی وفناء المسجدماکان علیه ظله المسجد(۱) له دې څخه معلومیږي چي ددکانونودجوړ ولومنع په هغه مځکه کې دی کومه چي دمسجدپه حدکې داخله وي اودابنکاره ده چي کومه مځکه خاص مسجدده اودلمانځه لپاره خاص ده په هغه کې ومتولی ته دغه تصرف روانه دی پاته شوه هغه وقف شوې مځکه کومه چي مسجدنه ده بلکي دمسجدله اوقافوڅخه ده اومسجدارونده ده نوپه هغه کې دکانونه جوړول دمسجدګټې په غرض روامعلومیږي لکه چي په البحرالرائق کې له مجتبی دنقل شوې عبارت څخه وروسته داعبارت منقول دي : قیم یبیح فناء المسجدلیتجرفیه القوم اویضع فیه سرراً آجرهالیتجرفیهاالناس فلابأس اذاکان لصلاح المسلمین (۱) اودارازدرمختارعبارت وکذایفتی بکل ماهوانفع للوقف الخ (۲) ددې پرجوازدلالت کوونکې دي ،څکه دمسجدپه اړه پرتې مځکې څخه ښکاره دی چي دمسجدپه دې کې هیڅ ګټه نشته اوکه دکانونه جوړشي نوله دې څخه دمسجدډیره لویه ګټه ده ،څکه نوددې دجوازفتوی ورکول دوقف کوونکې اوباني دغرض سره سم دی مخالف نه دی اولکه څرنګه چي پرمسجدله وقف شوې مځکې څخه دارتیاپرمهال په مسجدکې داخلول روادي کماهومذکورفی البحرالرائق ولوکان بجنب

(۱) البحرالرائق ۵/ ۴۱۸/ کتاب الوقف ، فصل فی احکام المساجد.
(۲) الدرالمختارمع الشامی(۴۴۰/۳) کتاب الوقف ، مطلب سکن المشتری دارالوقف ط رشیدیه.

المسجد ارض وقف علی المسجد فارادوا ان یزیدوا شیئًا فی المسجد من الارض جاز ذلک بأمر القاضی (۱) دغه رنګه دمسجد دګټې لپاره اودهغه دآبادۍ او انتظام دسمون لپاره دمسجد په اړه وقف شوې ځمکه کې دکانونه جوړول هم بايد رواشي لنډه داچي کله دغه ځمکه له مسجد څخه خارجه ده اوپه مسجد کې داخله نه ده نوپه دې کې دکانونه جوړول دمسجد دګټې په غرض روادي اماله بيان شوې مسافرخانې څخه څه ځمکه اخستل ددې غرض لپاره دوقف کوونکې دغرض په خلاف کېدوله وجې ناروامعلوميږي خوکه دمسجد په اړه دمسافر خانې څخه دڅه ځمکې په اخستوپه مسافرخانه کې هيڅ نقصان نه راځي نوداهم بايدجائزشي اوکه له مسافرخانې څخه څه ځمکه وانه اخستله شي بلکې صرف دمسجد په اړه په دغه ولاړه ځمکه کې دکانونه جوړېدای شي نوداغوره ده چې مسافرخانه پرخپل حال پرېښووله شي ،څکه چې کومه ځمکه وقف کوونکې دمسافرخانې لپاره وقف کړې ده په هغه کې کوم بل تصرف بېله سختې اړتيارو انه دی فقط.

دمسجدپه حدودويادمسجدپه غولي کې دوکانونه جوړل روانه دي

سوال : ۵۱۸) مسجدی است ودرجنب اوايوانی است وقف برمسجدکه اهاليان مسجددرآن اسائش می نمايندالحال شخصی ازمسلمانان که خودرامتولی مسجد می داند، اراده داردکه دران ايوان متصل مسجددکانهابناکندجهت نفع مسجد ياغيرآن آياايں بنائی دکانهادرجنب مسجدمراوراجائزاست يانه ؟ وبانی رامنع ازبنابايدکرديانه ؟(۱۰۸۱/ ۳۳_۱۳۳۴هج)

جواب : دکانهاساختن درجنب مسجددرايوان متصل مسجدهرگزشرعًا جائزنداردکه جائزنيست بلکه دکانهاساختن درچنين موضع جائزنيست اگرچه بانی آن متولی مسجدباشد قال فی الفتاوی العالمغيرية فی کتاب الوقف : قيم المسجدلايجوزله ان يبنی الحوانيت فی حدالمسجداوفی فنائه لان المسجد اذاجعل حانوتااومسکنا تسقط حرمته وهذالايجوزوالفناء تبع للمسجدفيکون حکمه حکم المسجدکذافی محيط السرخسی انتهی (۲) وايضا قال فی الدالمختار

---

۱) البحرالرائق: ۵/ ۴۲۸ وفی آخرکتاب الوقف.
۲) الفتاوی الهندية ۲/ ۴۶۲ ،کتاب الوقف ، الفصل الثانی فی الوقف وتصرف القيم وغيره فی مال الوقف عليه.

Maktaba Tul Ishaat. com

في كتاب الوقف امالوتمت المسجدية ثم ارادالبناء منع ولوقال عنيت ذلک لم يصدق تاتارخانيه فاذاكان هذافي الوقف فكيف بغيره فيجب هدمه ولوعلى جدارالمسجدولايجوزاخذالاجرة منه ولاان يجعل شيئًامنه مستغلاولاسكنى بزازية انتهى (۱) پس چون این امردرمسجدجائزنیست درفناء مسجديعني ميدان متصل مسجدهم جائزنيست چي فناء مسجدراحکم مسجداست كماعرفت من عبارة الفتاوى العالمغيرية هذاماظهرلي في هذاالباب فقط.

دسوال (۵۱۸) ترجمه : يومسجددى دده په اړخ كې يومكان دمسجدپه نامه وقف دى چي پكي مسجدوالاآرام كوي اوس يوسړى چي ځان متولي بولي دمسجددګټي لپاره يادكوم بل غرض لپاره په دغه مكان كې دكانونه جوړول غواړي نوآيادي شخص لپاره دمسجدوځنګ ته دارنګه دكانونه جوړول روادي كه نه ؟ اودمسجدباندي بايددارنګه تعميرمنع كړي ،كه نه ؟

ځواب : دمسجدپه اړخ كې له مسجدسره په متصل مكان كې دكاونه جوړول شرعًاپه هيڅ ډول روانه دى آن تردې كه دمسجدباني پخپله په داسي ځاى كې دكانونه جوړوي بياهم روانه دى په فتاوى عالمګيري كتاب الوقف كې راغلي دي چي دمسجددمنتظم لپاره دمسجدپه حدودويادمسجدپه غولي كې دكانونه جوړول روانه دى ،ځكه چي له مسجدڅخه كله دكان يااستوګني ځاى جوړكړل شي نودده حرمت ختميږي اوداپه هيڅ ډول روانه دى اوغولى خودمسجدتابع وي ،ځكه ددې حكم هم دمسجدپه څيردى په محيط سرخسي كې همدارنګه رانقل شوي دي انتهى دغه رنګه ددرمختارپه كتاب الوقف كې بيان كړى دى چي دمسجدترمكمل كېدووروسته دهرډول تعميرڅخه منع كيږي اوكه دى وايي چي ددې ماماراده كړي وه بياهم دده خبره نه منل كيږي (تاتارخانيه) كله چي دوقف كونكي په هكله داحكم دى نودده پرته دبل په اړه به څه حكم وي ؟ ،ځكه ددې نړول واجب دي كه څه هم دمسجدپردېوال وي الخ.

لنډه داچي كله داكارپه مسجدكې روانه دى نودمسجدپه غولي كې هم ناروادى ،ځكه چي دمسجدغولى دمسجدپه حكم وي(۲)

(۱) الدرمع الرد(۴۰۷/۳) كتاب الوقف ، مطلب في احكام المسجدط رشيديه.

(۲) داحكم هغه وخت دى كله چي دمسجدسره متصل دمسجدپه اړخ كې چي كوم مكان دى هغه دمسجدپه حدودوكې داخل وي اودسوال داجمله چي مسجدوالابه دې كې آرام كوي قرينه ده چي دغه مكان دمسجدسره تښتى دى اوخاص دمسجدحصه ده اوكه دمسجدسره متصل دمسجدپ اړخ كې كوم مكان دى هغه له مسجدڅخه خارج دى نوپه هغه كې دمسجدګټي لپاره دكانونه جوړول جائز دي (محمدامين) -

دمسجدله حدودوتلې دکانونه یاکوټې جوړول چې کرایه یې په مسجدکې لګیږي صحیح دی

سوال: (۵۱۹) دکانونه او ځوحجرې د مسجد په اړه د مسجد د غولې له حدودو بهر په دې غرض جوړې کړل شوې چې ددکانونوآمدني په مسجدکې ولګیږي او په حجروکې مسافرخلک آرام کوي اوکله چې خالي وي اوکوم روزګارکوونکې راشي میاشت یادوې یاکم اوزیات وخت پکې تیروي له هغوئ څخه کرایه اخستل کیږي او د مسجد په کارراځي ددغو حجروجوړول اوکرایه یې د مسجد په اړتیاووکې لګول صحیح دي،که نه؟ (۲۰۳۹/۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب: د مسجد د مصرفونو په غرض ددغو حجروجوړول اوددوئ کرایه په مسجد کې لګول صحیح دي.

دمسجددکان ونارواتجارت کوونکې ته په کرایه ورکول

سوال: (۵۲۰) د مسجد دکان وداسې کرایه دارته په کرایه ورکول چې پکې منع شیان خرڅوي روادی،که نه؟ (۳۵۳/۲۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: وداسې سړي ته ددغو دکانونو په کرایه ورکول مکروه دي چې شرعًا دمنعو شیانو تجارت کوي خو کرایه اخستل له ده څخه ضروري دي او په مسجد کې لګول ددې صحیح دي فقط.

دمسجددوقف شویودکانونوپه آمدني دمسافرواوعلماؤخدمت کول اوپه روژه مبارکه کې روژه مات په راوړل

سوال: (۵۲۱) د مسجد دوقف شویو دکانونو دناروا شیانو په آمدني سره د مسافرو خدمت کول یاعالمانو دنصیحت په اوریدو دالله رب العزت لپاره په دغه آمدني ددوئ خدمت کول اوامام اومؤذن مقررول اوله آمدني څخه تنخواه ورکول داراز دروژې شریفې په روژه مات کې لګول څرنګه دي؟ (۱۹۳۸/۱۳۳۷هج)

ځواب: کوم دکانونه چې پرمسجد وقف دي دهغوئ آمدني باید د مسجد په اړتیاووکې ولګیږي مثلا د مسجد ترمیمول او د مسجد دآلاتو سمول لکه صفونه،کوزې اونوراو د مسجد دشعائرونورې خرڅې دمثال په دول دامام او مسجد د مؤذن په تنخواه کې باید ولګیږي دمسافرواونصیحت کوونکو خدمت اوپه رمضان المبارک کې روژه مات له دې څخه کول صحیح نه دی فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دیوه مسجددد کانونوآمدني دبل مسجدپه ودانۍ ، خانقاه یابښونځیوکې لګول

سوال : (۵۲۲) دیوه مسجددد کانونوآمدني دبل مسجد په تعمېرکې خرڅېدای شي که نه ؟ (۱۳۴۲/۵۱۲هج)

ځواب : نشي کولای فقط .

سوال : (۵۲۳) (الف) دبازارد مسجدچي کومه آمدني ده دغه آمدني دنورو محلوپه مسجدونو یاخانقاه اوښوونځیوکې لګول جائزدي ، که نه ؟ یاچي دمسجدله تعمېرڅخه کوم سامان پاته شي هغه دبلې محلې په مسجد ، خانقاه اویامدرسه کې ولګول شي ؟

(ب) دبلې محلې خلګ دغه غواړي چي دجامع مسجدمحلې والادکارنظم برابر کړي دغه خلګ ګنهګاریږي ، که نه ؟ (۱۹۷۱/ ۳۳ـ۱۳۳۴هج)

ځواب : (الف) ددغه مسجدد دکانونوآمدني په نورومسجدونویاپه خانقاه کې یاپه مدرسه کې لګول صحیح نه دي دغه رازددې مسجدپاته شوی سامان په بل مسجدکې لګول صحیح نه دي .

(ب) بلې محلې والاهیڅ اختیارنلري چي دوئ محلې والاله انتظام کولوڅخه منع کړي که دوئ داسي وکړي نوګنهګاریږي فقط والله تعالی اعلم .

دمسجددوکانونوپه آمدني روژه مات اوپه تراویحو کې دقرآنکریم دختم پرمهال شیرني وېشل

سوال : (۵۲۴) دیوه مسجدپه اړه څه خام دکانونه چي دکارېي آمدني یې دیرش ، څلوېښت روپۍ دمیاشتې وودغه آمدني دمخکني متولي په خرڅ کې کوم چي دمسجدامامت هم کوي اودمؤذن اوددیوې (بتۍ) دتېلوپه خرڅ کې اوکرابواودتراویحوپه شیریني (مټهایي) اودمسجدپه نوروارتیاووکې لګېدلې دوکانونوتړپخېدووروسته آمدني نژدې یونیم سل روپۍ شوه دلمونځ کوونکواوټولوکلیوالوپه مشوره دمسجددانتظام لپاره کمېټه جوړه شوه اوټولوپه مشوره داخبره وکړه چي کومې خرڅي مخکې دمسجدپه آمدني وې هغسې به کیږي له دې پرته دې څه روژه مات په رمضان شریف کې ولمونځ کوونکوته ورکول کیږي زیدوایي چي کومې خرڅي دمسجدپه مصلحتونوکې شاملې دي هغه بایدوي

اوکومې خرڅې چې دمسجدپه مصلحتونوکې نه دي لکه دتراویحودختم شیریني اوروژه مات جائزنه دی دابایدبندي شي اوبکر وایې چې دغه ټولې خرڅې بایددوقف له آمدني څخه وشي داهیڅ پروانلري دچاقول معتبردی ؟ (۹۰۵/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : په دې اړه دزیدقول اوویناصحیح ده اواحتیاط هم په دې کې دی نوبایدهماغه خرڅې وي کومې چې دمسجددمصلحتونوپه اړه دي اوشیریني ،روژه مات اونورکارونه دوقف له آمدني څخه نه دی کول پکارفقط.

دمسجددکانونوآمدني دباغ په بنائست کې لګول

سوال : (۵۲۵) دچنوټ کلی دشاهی مسجددکانونوآمدني نژدي څلورزره روپۍ دکاله دکرایې په صورت ومسجدته راځي مسجدډیرپه ځپلې حالت کې دی نه په ژمي کې دلمونځ کولوکوم سامان شته په خلاصوستونوکې پردې نشته نه دګرمواوبوبندوبست شته نه دړنااوفرش یومخ خراب دی پرته له دې زیاتره برخې دمسجدجوړول غواړې چې متولیان اوواکمن خلګ ورته توجه نه کوي خودمسجدومخته پرسپینه مځکه صرف دشواوبنکارونې لپاره دیوې باغچې بندوبست کوي چېورباندې دمسجدپه زرګونوروپۍ صرفیږي په داسې بې ځایه مصرفونودمسجدروپۍ لګول روادي ،که نه ؟اوکه پرهمدې ځای دباغچې پرځای دکانونه جوړکړل شي نوډیره آمدني کېدای شي (۱۳۴۱/۷۳۷هج)

ځواب : دمسجدسره نښتې پرمسجددوقف شویودکانونوپه آمدني دمسجدد اړتیاوو،انتظام اوتکمیل کول ضروري دی اودباغچې په بنائست ددغه آمدني ضائع کول صحیح نه دي په دې اړه بایدمتولیان له پوره احتیاط څخه کارواخلي اول حق دادی چې دمسجدموجودې اړتیاوې پوره شي له دې وروسته دمسجد لپاره دکانونه جوړکړل شي چې له آمدني یې همېشه دمسجداړتیاوې اودلمونځ کوونکودراحت سامان پوره کیږي اودوقف کوونکې غرض پوره شي فان مراعا ة غرض الواقفین

Maktaba Tul Ishaat. com

واجبة (الشامی ۴/۳، کتاب الوقف)

ددکانونو پر سر په مسجد کې لمونځ د مسجد ثواب لري، که نه؟

سوال: (۵۴۲) که ترکوم مسجد لاندي داسي دکانونه وي چي پکي رانيول، خرخول کيږي نو په دي کې لمونځ کول د مسجد ثواب لري، که نه؟ یو مولوي صاحب وايي چي نه لري دا خبره صحیح ده، که نه؟ که په داسي مسجد کې لمونځ د مسجد ثواب لري نو په دغه مسجد کې او په هغه مسجد کې چي ترهغه لاندي دکانونه نه وي یا که وي خو د سامان ښوولو لپاره وي درانيولو، خرخولو لپاره نه دی د لمونځ کولو ثواب برابر دی که فرق لري؟ که متفاوت یعنی فرق لرونکی دی نوخه دی؟ (۳۷۹/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: په دې مسجد کې لمونځ د مسجد ثواب لري او د مسجد ثواب په اره په دغه مسجد او هغه مسجد چي لاندي ترهغه دکانونه نه وي هيڅ فرق نشته نو ترمسجد لاندي ددکانونو جوړولو او نه جوړولو په هکله حکم دادی چي کوم مسجد مخکي بېله دکانونو وي په هغه کې فقهاؤ دکانونه جوړول منع ليکلي دي او کوم مسجد چي نوی جوړيږي او د جوړولو پر مهال د مسجد باندي ترمسجد لاندي د مسجد د مصلحتونو او اړتیاوو په غرض جوړ کړي نو صحیح دی خو هغه باید د همدې کارلپاره وي چي د مسجد کوزې، صفونه او نورهلته کېښوول شي رانیول، خرخول، غتې بولې او متیازي هلته نه وي، ځکه چي د مسجد له لاندي ځخه ترپورته پورې مسجد وي یعنی له تحت الثری تر آسمانه پورې مسجد وي، ځکه د مسجد د آدابو خيال ساتل په دې کې ضروري دی فقط.

د مسجد وقف شوې دکانونه د کفارو له قبضې ایستلو وروسته پر نورو مصر فونو وقفول

سوال: (۵۴۷) (الف) دکوم مسجد دکانونه کوم چي دده ترغولې او بام لاندي دي له هندو ځخه ترراني‌ولو وروسته دکوم بل مصرف لپاره وقفول روا دي، که نه؟ یعنی له دې مسجد پرته په بل ځای کې د دې آمدنۍ لګول روا دي، که نه؟

(ب) تربیوه مسجدلاندي دکانونه دي کوم چي له ډیرې مودې دهندوانو په قبضه کې دي دابوه سړی راینول ومدرسې ته یې ورکړددوئ آمدني په مدرسه کې لګول روادی .که نه ؟ که دمسجدمتولي دغه دکانونه دمسجدلباره اخستل وغواړي نودبازارپه بیع به یې رانیسي که چي رانیوونکې په څومره رانیولی وي دغه رنګه ترځه مودې پورې چي ددوئ آمدني مدرسي اخستې ده هغه په قیمت(بازاري قیمت) یاثمن (درانیوونکې اوخرڅوونکې ترمینځ مقررشوی قیمت) کې راګرځول کیږي ،که نه ؟الخراج بالضمان دلته جاري کیږي ،که نه ؟(۱۳۴۲/۲۷۷۵هج)

ځواب: (الف) ددې دنورو کارونولپاره وقفول صحیح نه دی بلکي دکوم مسجد له اوقافو څخه چي دغه دکانونه دي دکفارودقبضې له پورته کولوورو سته دادهماغه مسجدپه اوقافو کې پربښوول ضروري دی دکوم لپاره چي دوئ وقف وو.

(ب) هغه دکانونه چي دخاص مسجدلپاره وقف دي دکافرانوترقبضې پورته کولووروسته بایدوهماغه مسجدته ورکول شي ددغه وقف شویودکانونودمدرسې لپاره وقفول نه صحیح کیږي اوددوئ آمدني په مدرسه کې لګول روانه دی اومتولي دې هماغه قیمت اداکړي په کوم قیمت چي رانیول شوی دی وبالثمن الذی اشتراه به ولواشتراه منهم تاجر(۱) (درمختار) اوکومه آمدني چي په مدرسه کې ولګول شوه هغه په قیمت کې حسابل کیږي اوراګرځول کیږي فقط.

دمسجدونې دچادې ؟

سوال: (۵۲۸) په یوه مسجد کې څوونې ځیني خودرو(قدرتي شنې شوې) اوځیني لګول شوې دي ددوئ مالک څوک دی ؟(۳۲/۲۲۹۷- ۱۳۳۳هج)

ځواب: دغه ونې دمسجددي دمسجدپه ګټه کې دي داړتیاسره سمې صرفې کړلې شي اودمسجدمتولي اومنتظم په دوئ کې هم دمسجدد ګټې په غرض تصرف کولای شي.

دمسجدپه خلوردیوالی کې راشنې شوې ونې دچادې ؟

سوال: (۵۲۹) زیدپخپل ژوندکې یومسجدتعمیرکړی دمسجدپرمخکه یې دیوالونه راوګرځول چي یکي څوونې قدرتي راشنې شوې دغه درختې دزیددوا رثانودي که دمسجد؟ (۵۷۷/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: دزیدبچیان ددغوونو مالکان نه دي دغه ونې دمسجد دي باید په مسجد کې ولګولې شي

۱) الدرالمختارمع الشامي (۳/۳۲۸) کتاب الجهاد، مطلب فی ان الاصل فی الاشیاء الاباحة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدوخنګوته دلګول شویومېوه داره ونوحکم

سوال: (۵۳۰) دمسجدپرخلورطرفه دانارو، مالتهاونورووني ولګولې، اوپه موسم کې ډيره مېوه وکړه نودلمونځ کوونکولپاره خوړل صحيح دي که خرڅه کړې په مسجدکې صرفه کړې؟ (۱۴۸۲/۱۳۳۵هج)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي: [غرس فی المسجد اشجارًا تثمران غرس للسبيل فلکل مسلم الاکل والافتباع لمصالح المسجد الخ(۱) ددې حاصل دادي چې کومې ونې په مسجدکې لګول شوې دي که دهمدې لپاره لګول شوې دي چې ټول خلک به يې خوري نودلمونځ کوونکواوبې لمانځوتولولپاره خوړل ددې صحيح دي اوکه دمسجدلپاره لګول شوې دي يايې هيڅ حال معلوم نه دی نودا خرڅه کړې بايد دمسجد په کارونوکې يې ولګوي.

سوال: (۵۳۱) زيدديوه مسجدپه غولي کې مېوه داره ونې ودرولې آن تردې چې څوکاله وروسته دغه ونومېوه وکړه اوهرکال مېوه کوي دزيددعوی ده چې ددې مېوه بايد دمسجددمصرفونولپاره خرڅه نکړله شي بلکې ددواګانويادرمضان المبارک دروژه مات لپاره شي دمسجددمتولي بيان دی چې په وقف مځکه کې چې کوم شيان ودرول شي په هغوئ کې دمتولي له اجازې پرته وهيچاته حق نه دی اومېوه دې خرڅه کړله شي دمسجدلپاره دې قيمت کښېښوول شي په دې صورت کې څه حکم دی؟ (۱۴۲۲/۱۳۳۷هج)

ځواب: دفقهې له کتابونو معلومېږي چې اعتبارپه دې کې دونې لګوونکې ونيت ته دی که ده دغه ونې دروژه نيوونکودروژه مات په غرض اوددواګانوپه غرض درولې دي نومتولي بايد همداسې وکړي ددې په خلاف ونکړي په درمختارکې راغلي دي: استأجرداراً موقوفة فيهااشجار مثمرة هل له الاکل منها؟ الظاهرانه اذالم يعلم شرط الواقف لم يأکل لمافی الحاوی غرس فی المسجداشجارًا تثمران غرس للسبيل فلکل مسلم الاکل والافتباع لمصالح المسجد الخ(۲) فقط.

(۱) الدرمع الشامی(۴۵۵/۳) کتاب الوقف، مطلب استأجرداراً فيهااشجارط رشيديه.
(۲) مخکنی حواله.

دمسجددمېوه داره ونودمېوې حکم

سوال: (۵۳۲) دمسجد په څلوردېوالۍ کې چې کومې ونې مېوه داره دي ددوئ مېوه دمسجدلپاره باید خرڅه کړله شي که دخلګودخوراک لپاره پرېښوول شي ؟ (۲۱/۲۱. ۳۲. ۱۳۳۳هج)

ځواب: دمسجد دخرڅولو لپاره خرڅول پکاردي فقط.

سوال: (۵۳۳) (الف) دیوه مسجد په څلوردېوالۍ کې څه مځکه دباغچې اونورولپاره پرېښوول شوه په داسي مځکه کې که مېوه داره ونې ولګول شي نوددوئ مېوه پرلمونځ کوونکوپېشل جائزدي ،که نه ؟

(ب) ددغې مځکې مېوه داره ونې که دمسجدوامام اومؤذن یاکوم بل ملازم ته وسپارل شي داورته وویل شي چې ددغوونوځارنه کوه اوددوئ له مېوې استفاده کوه دارواد ي ،که نه ؟(۳۷/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف ، ب)ددغودواړوسوالونوپه اړه په درمختارکې داليکلي دي: فی الحاوی غرس فی المسجد اشجاراً تثمران غرس للسبیل فلکل مسلم الاکل والافتباع لمصالح المسجد الخ قوله والالای وان لم یغرسها للسبیل بأن غرسها للمسجد(۱) یعنی په مسجد کې دننه که مېوه لروونکې ونې ولګول شوې نوکه لګوونکې دعاموخلګوداستفادې لپاره ولګولې نوهرمسلمان دااختسلای شي اوخوړلای يې شي اوکه دعاموخلګولپاره نه وي لګول شوې یادونولګوونکې دنیت هیڅ حال معلوم نه وي نودغه مېوه خرڅه کړئ دمسجد په اړتیاووکې قیمت وکاروئ فقط.

دمسجددوقف شوې مځکې دونوخرڅول صحیح نه دي

سوال: (۵۳۴) یوبې اولاده سړی خپله برخه باغ اومځکه وقف کړه دمسجدپه نامه اوددې دهبې پانه یې دمسجددمتولیانوپه نامه ولیکله په حکومت کې یې رسمي کړه خودهبې په پانه کې ددغه باغ دلرګیودخرڅولواجازه ونه لیکله اوپه خوله یې دمسجددلمونځ کوونکوپه مځکې داشرط ولګاووچې ترمرګه به آمدني پخپله وقف کوونکی اخلي دوقف کوونکې ترمرګ وروسته به په مسجد کې صرفیږي ،څکه نوآمدني همداسي وقف کوونکی اخلي اومالیه اونورهم ورکوي اوس دپالل شویوونولرګي که مېوه داره دي اوکه بېله مېوي دي دمسجدمتولیانوخرڅ کړل ددغوونوشرعًا خرڅول روادي ،که نه ؟ (۲۱۴/ ۱۳۳۷هج)

(۱) الدرمع الشامی(۳/ ۴۵۵) کتاب الوقف مطلب استاجردارآفیهااشجارط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: په درمختارکې راغلي دي : وجازجعل غلة الوقف اوالولاية لنفسه عند الثانی وعليه الفتوى الخ(۱) له دې عبارت ځخه معلوم شوچي دوقف کوونکې دوقف آمدنی پخپل ژوندکې دځان لپاره مقررول صحيح دي اوپه شامي کې دي چي دوقف شوي ځمکې دونوخرڅول دمتولي لپاره صحيح نه دی لمافی البحرعن الظهيرية شجرة وقف فی داروقف خربت ليس للمتولی ان يبيع الشجرة ويعمرالدارولکن يکری فی الدارويستعين بالکراء علی عمارة الدارلابا لشجرة فهذامع خراب الدارفکيف يجوزبيعهامع عمارهاالخ (۲) خوکله چي دمسجد متوليانوددغوپالل شويوونولرګي خرڅ کړل نوهغه خوپه اصل وقف کې داخل دي ،ځکه ددې قيمت په مسجدکې لګول کيږي ووقف کوونکې ته نه ورکول کيږي ،ځکه چي دغه قيمت په معروفه آمدني کې داخل نه دی چي له آمدني ځخه مراددځمکې کرايه اودباغ دميوې قيمت دی نه دونوقيمت فقط.

دمسجدلپاره دوقف شويوونولرګي پخپل تصرف کې راوړل

سوال: (۵۳۵) زيددملی يوه ونه ومسجدته ورکړه چي په دې سره دې خښتې پخې شي خوله يوې مياشتې وروسته چي کله ونه پرکېده نوپه خپل زړه کې يې دافيصله وکړه چي څومره لرګي پاته شي هغه به پخپل کارراولم خونيم لرګي پاته شواوس زيددا پخپل کارراوستلای شي ،که نه ؟ (۱۴۹/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: داملی کومه ونه چي زيدومسجدته ورکړې وه له هغې ځخه چي کوم لرګي پاته شوهغه دې پخپل کارنه راولي اماکه په مسجدکې ددې هيڅ ارتيانه وي نوداخرڅ کړئ قيمت يې په مسجدکې ولګوئ فقط.

دمسجدپه څلوردېوالی کې دونوپرځای دکانونه جوړول روادي

سوال: (۵۳۶) دمسجدددروازې ومخته دجامنونې ولاړې دي که دسېلی په وجه ونړيږي نودمسجدودروازې اومينارې ووداني ته دسخت زيان رسېدو احتمال دی په داسي حال کې دغه ونې پرې کول روادي ،که نه ؟ اودونوپرمځکه دکانونه جوړول چي په آمدنی يې دمسجدمرسته وشي څرنګه دی ؟(۵۹۲/ ۱۳۴۰)

ځواب: په موجوده حال کې ددغوونوپرېکول اوپه دغه ځمکه کې دمسجدلپاره دکانونه جوړول روابلکه بهترلادي.

---

(۱) الدرمع الشامی (۴۲۳/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی اشتراط الغلة لنفسه ط رشيديه.
(۲) الشامی (۴۵۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب استأجرداراً فيهااشجارط رشيديه.

دمسجدله ونوڅخه داستفادې کولو صورت

سوال: (۵۳۷) زید دیوې مېوه داره ونې نهال دمسجد په غولي کې ولګاو او ددې نهال پالنه دمسجد متولي دمسجد په روپیو او بوو کړه اوس دغه ونه مېوه کوي خو نهال لګوونکی یعنی زید وايي چې زمانیت دانه ووچې ددې مېوه دمسجدلمونځ کوونکې وخوري په دې صورت کې دغه ونه دمسجد ده ،که نه ؟ اوله دې ونې څخه دلګوونکې دنیت سره سم دمسجد دلمونځ کوونکو لپاره استفاده کول روا دي ،که نه ؟(۴۵۹/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: دلګوونکې له نیت سره سم دمسجد دلمونځ کوونکو لپاره استفاده حاصلول صحیح دي کمافي الدرالمختارغرس فی المسجداشجاراً تثمران غرس للسبیل فلکل مسلم الاکل الخ(۱)

دشیعه ګانودماتمي جلوس دتېرېدولپاره دمسجدد ونوراوتلې څانګې پرېکول

سوال: (۵۳۸) دیوه مسجد په څلوردېوالی کې یوه ونه ده ددې ښاخونه دمسجد دڅلوردېوالی له دېوالونودباندې راوتلې دي اوومسجدته نږدې یوزوړمکان دی ګانوماتمي جلوس) راوځي دغه مسجدسره له جائداده وقف دی دغه مکان شېږ،اووه میاشتې وشوې ددغه لارې وطرفته ورزیات کړل شوی دی چې له امله یې په پراخي کې تنګي راغله اوددغه تعزیې په وتلو کې تکلیف وي ،څکه نوپه داسې حال کې دتعزیې په مقابله کې ددغه مسجددذکرشوې ونې پرېکول او کمول روا دي ،که نه ؟(۳۲/ ۵۳۲-۳۵ /۱۳۳۲هج)

ځواب: دتعزیې په مراعت ساتلوددې ونې پرېکول اوکمول صحیح نه دي چې دتعزیې وتل اوجوړول پخپله کبیره ګناه ده ددې دوتلولپاره دلارې سمول اوله پورته څخه دمسجددونې کمول صحیح نه دي چې په دې کې دګناه پر کارمرسته ده قال الله تعالی [وتعاونواعلی البروالتقوی ولاتعاونواعلی الاثم والعدوان الآیة(۲) فقط.

(۱) الدرمع الرد (۴۵۵/۳) کتاب الوقف ، مطلب استأجردارافیهااشجار ط رشیدیه.
(۲) سورۀ مائده آیت:۲.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدتولیه اوحکمونه

دمسجددتولیې په اړه څوپوښتنې اودهغوئ ځوابونه

سوال: (۵۳۹) (الف) دمتولي مقررول له اړتیاوو څخه دي، که نه؟
(ب) له یوه څخه زیات متولیان مقررولای شي، که نه؟
(ج) وقف کوونکو یوه ډله زید متولي ګرځوي بله ډله عمرد چاو خبرې ته ترجیح ده؟ ددواړو ډلو دشمېر دبرابرۍ په صورت کې دمتولي ټاکلو واک دچا دی؟
(د) دامام اومؤذن دټاکلو اختیار وقوم ته دی که ووقف کوونکوته؟ (۱۳۴۴/۱۳۳۹هج)

ځواب: (الف) دمسجدلپاره که اوقاف شته چې دهغوئ آمدني دمسجدپه اړتیاوو کې لګېږي اودحساب، کتاب وسمون ته ضرورت شته نودمتولي مقررېدل ضروري دي.
(ب) کولای شي.
(ج) وزیاتو ته ترجیح ده یعنی دزیاتوورأیې ته ترجیح ده اوددواړوډلودبرابرۍ په صورت کې دواړه متولیان ټاکلای شي اوهغه دواړه به متولیان وي.
(د) دامام اومؤذن واک ووقف کوونکوته دی خوکه قوم یعنی کلهوال زیات صالح سړی امام مقررکړي نوهغه امام ګرځي.

دمسجدمتولي اودمدرسې مهتمم بایدڅرنګه وي؟

سوال: (۵۴۰) کوم څوک چې جاهل وي دلمونځ اوروژې پابند نه وي دهغه دمسجد متولي یادمدرسې مهتمم مقررول صحیح دي، که نه؟ (۲۵۷۲/۱۳۴۳ه)

ځواب: متولي باید داسې شخص مقررشي کوم چې خائن نه وي اودتولیت کارپه ښه ډول ترسره کولای شي دومره خوضروري ده اوبهتره دادی چې نېک سړی کوم چې دشرعي داحکاموپابندوي اودتولیت کارهم ترسره کولای شي متولي اومهتمم جوړکړل شي.

دمسجددتعميراوترميم اونظم اوترتيب واک دچادی ؟

سوال: (الف) دمسجد دوقف شوي جائداد متولي په مسجد يادمسجد په کوم مکان کې پخپله رأيه داسي ترميم کولای شي چي لمونځ کوونکې سخت مخالف وي ؟

(ب) دمسجدحجره يادمسجدمدرسه دمتولي ملک دی که دده دنظم اوترتيب اونورودامام اومؤذن ټاکلوياعزل (ايستلو) دمسجددلمونځ کوونکوپه اتفاق پوري اړه لري ؟ دمسجدولمونځ کوونکوته ددې په اړه دکومې پوښتنې اوحساب ،کتاب واک شته ،که نه ؟

(ج) دمسجددلمونځ کوونکوپه خلاف که دکوم مسجدمتولي دبل مسجد لمونځ کوونکې دخان ملګرې کړي په مخالفت سره په دې مسجدکې کوم ناخوښه کارکول وغواړي نودلمونځ کوونکولپاره دخنډجوړېدوجوازاومتولي دخپلې رأيې سره په اتفاق کېدل ضروري دي ،که نه ؟(۱۷۹۱/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: (الف) په درمختارکې راغلي دي : البانی للمسجداولی من القوم بنصب الامام والمؤذن فی المختار، الااذاعين القوم اصلح ممن عينه الخ وفی الشامی قوله بنصب الامام والمؤذن امافی العمارة فنقل فی انفع الوسائل ان البانی اولی ای بلاتفصيل الخ (۱) له دې څخه معلوم شوچي دمسجددوقف شوې جائدادانتظام اودمسجد دتعميراوترميم اونورودبانی يادده دځای ناستې متولي په واک کې وي اوهغه داډول تصرف کولای شي.

(ب) دمسجدوقف شوې مکانونه دچاملک نه دي خودتصرف تعميراوترميم اونورواختيارپه دې کې ومتولی ته وي اودامام اومؤذن مقررولواختيارهم وباني اومتولی ته وي خوکه کلبوال اواهل دمسجدداباني اومتولي ترټاکلي امام دامامت زيات وړامام اومؤذن وټاکي نوهماغه امام اومؤذن مقررشوکمامر من الدرالمختارفقط.

(۱) الدروالرد (۳/ ۴۵۲)کتاب الوقف . قبيل مطلب فی الوقف المنقطع الاول الخ طر شيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

(ج) ددې تفصيل له پورتني جوابونوڅخه معلوم شوچي دغه اختياروباني اومتولي ته وي اودکلبوالواومسجدوالودرأيي په اتفاق سره کول ښکاره دي چي خوښ اوبهتردی فقط.

سوال: (۵۴۲) زيد، عمر، بکر، خالداوحامدديوه مسجدامامان دي هريوپرخپل نوبت اوواري امامت کوي ددوئ ترمينځ يوه دليک معاهده هم شته چي هريوبه دخپلي برخي سره سم دمسجدتعميراوترميم کوي اوس زيد، عمر، اوبکرپه مسجدکي ببله رضااومشوري څه تعميرکول غواړي داجائزدی، که نه؟ (۱۵۸۸/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: داکاردمسجدمتولي سره اړه لري که متولي پخپله داکارترسره کوي اوکه دده په اجازه دمسجدکوم امام ياکوم بل شخص دغه خدمت ترسره کوي اوکه زيد، عمر، بکر، خالداوحامدکوم چي دمسجدامامان دي هغوئ متوليان هم دي نوددوئ ټولوپه خوښه اومشوره دجوړښت اونوروکارکېدل پکاردي فقط

سوال: (۵۴۳) آيادکوم شخص لپاره بي دمسجددمتوليانوله اجازي اوبي له خبرتياورکولوپه مسجدکي دتعميرترميم منصب شته آياوهرسړی ته کوم چي بي دوس درلودوونکي متوليانوله اجازي پرته تعميراوترميم وکړي هغه متوليان څنډجوړېدای شي؟ (۱۳۳۵/۷۲۵هج)

ځواب: په شامی کي راغلي دي: وفى الطحطاوى عن الهندية: مسجدمبنى ارادرجل ان ينقضه وبنيه احكم ليس له ذلک لانه لاولاية له مضمرات الاان يخاف ان ينهدم ان لم يهدم تاتارخانية وتأويله ان لم يكن البانى من اهل تلک المحلة واماأهلهافلهم ان يهدموه ويجددوابناء ، ويفرشواالحصيرويعلقواالقناديل لكن من مالهم لامن مال المسجدالابأمرالقاضى خلاصة ويضعواحيضان الماء للشرب والوضوء ان لم يعرف للمسجدبان فان عرف فالبانى اولى وليس لورثته منعهم من نقضه والزيادة فيه الخ(۱) (شامی ۳/ ۳۷۰کتاب الوقف) له دي عبارت څخه داخبري معلومي شوي چي کلبوال اواهل دمسجددمسجد تعميراوترميم اونورکولای شي اوناکلبوالوته دااختيارنشته مګرهغه وخت چي دمسجدنړېدووېره وي اوداچي که باني دمسجدمعلوم وي نوهغه مخکي دي دمسجددتعميراونورولپاره اوداچي دمسجدباني وارثان کلبوال اواهل دمسجدچي دوئ دمسجدتعميراوترميم وکړي يانورضروري شيان په مسجد کي کېښېږدي اووربي کړي منع نشي کولای اوخنډنشي جوړېدای فقط.

(۱) الشامی (۴۰۵/۳) کتاب الوقف. مطلب فی احکام المسجد ط رشيديه

له باني اووقف کوونکي څخه دمسجددتولیت حقدارڅوک دی ؟

سوال : (۵۴۴) زیدپخپلوروپیومځکه واخسته خام مسجدیې پرجوړکړوقف یې کړاوپخپله ددې متولي شوځوکاله وروسته وعمرته وویل چي دغه مسجد پراخ اومضبوط جوړکړ، ،ځکه نوعمردالله رب العزت لپاره جوړکړپه دې صورت کې به دمسجدباني اومتولي څوک وي ؟زیداوده اولادکه عمر ؟ (۴۴/۱۱۷۷ ـ ۱۳۴۵هج)

ځواب : دنوې مسجدباني اومتولي به عمروي ،ځکه چي باني زیات دتولیت حقداردي فقط .

دمسجدباني داولادپه موجودیت کې بل څوک متولي کېدای شي ،که نه ؟

سوال : (۵۴۵) که چامسجدجوړکړنودده دبچیانوپه موجودیت کې بل څوک دمسجدمتولي کېدای شي ،که نه ؟ (۱۳۴۱/۲۵۲۸هج)

ځواب : په کوم مسجدکې دامام اومؤذن مقررولولپاره زیات حقداردمسجدباني یادده اولاددی خوکه دمسجدلمونځ کوونکي اوکلېوال کوم افضل شخص امام وټاکي نوهغه امام ګرځي اوامام بایدداسي څوک جوړکړل شي چي دلمانځه په مسئلوپوه وي اونېک ،پرهېزګاروي اوقرآنکریم صحیح وایي ، نورتفصیل یادونه دفقهي په کتابونوکې شته فقط .

سوال : (۵۴۶) (الف) آیاوچاته ددې وېناحق شته چي زمامشرانومسجدجوړ کړی دی یایې په دې کې خښتې ،چونه اونورورکړې دي ،ځکه دنوروپه نسبت زماحق زیات دی داسي ویل شرعًا ترکومه صحیح دی ؟

(ب) دمسجدمتولي دمسجدپه هکله څومره حق اواختیارشته ؟ (۱۳۴۲/۴۲۸هج)

ځواب : (الف) دفقهي په کتابونوکې دې چي وباني دمسجدته یادده واولادوته دامام ،مؤذن اونورومقررولوزیات حق دی اومتولي اومنتظم هم هغه دی .

(ب) کوم حقونه چي پورته ولیکل شول داټول حقوق اوانتظام دمسجدوباني اومتولي ته دمسجدوي فقط .

نامسلمان هم دمسجدمتولي کېدای شي

سوال : (۵۴۷) یوې اتیاکلنې (۸۰) مسلمانې ښځې خپل جائدادومسجدته وقف کړدهغه متولي یې رام پرشادمقررکړهندوشرعًا دوقف متولي کېدای اوپاته کېدای شي ،که نه ؟ (۱۱۴۹/ ۱۳۳۹هج)

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب: که دغه هندو داوقافو په آمدني کې خيانت نه کوي نودوقف متولي پاته کېدای شي په شامی کې راغلي دي ويشترط للصحة بلوغه وعقله لاحريته واسلامه الخ(۱)

خائن ، فاسق اوبدکارشخص دمسجدمتولي اوغړی نشي کېدای

سوال: (۵۴۸) (الف) کوم څوک چي دمسجدمخکه پخپل کورکي ورګډه کړي اوبيره خربيې داسي سړی دمسجدغړی کېدای شي ؟

(ب) ديوسړی سره به دمسجدروپۍ وي دی وفات شوزوئ يې شته ، هغه دمسجددغه روپۍ نه اداکوي آيادا شخص دمسجدغړی اوددلې خازن کېدای شي ؟

(ج) کوم شخص چي دپردۍ ښځې سره حرام کارکوي هغه دمسجدرکن (غړی) کېدای شي ؟(۲۹۸۱/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: (الف) داسي سړی فاسق اوخائن دی دمسجدغړی اومتولی نشي جوړېدای .

(ب) خائن سړی دمسجددمتولي اورکن جوړېدوورنه دی .

(ج) نشي کېدای فقط .

دروغجن اودلمونځ پابندي نه کوونکي دمسجددکمېټی غړی اوانتظام کوونکي جوړول صحيح نه دی

سوال: (۵۴۹) کوم خلک چي سودخواره ، دروغجن ، زناکاره اودلمانځه پرېښوونکي دي هغوئ دمسجددکمېټی غړي اومنتظمين کېدای شي ،که نه ؟ په داسي کمېټه کې دکوموصفاتولرونکي خلګوته اړتياده ؟(۳۲۳/۳۵-۱۳۳۲هج)

ځواب : دفقهي په کتابونوپه شامی اونوروکي دي قال فی الاسعاف : ولايولی الامين قادربنفسه ابنائبه لان الولاية مقيدة بشرط النظروليس من النظرتولية الخائن (۲) وفی الدرالمختار: وينزع وجوبًا لواقف غيرمأمون اوعاجزًااوظهربه فسق کشرب خمرونحوه فتح الخ (۳) له دغورواياتونوڅخه معلوم شوچي دمسجدمتوليان اومنتظمين بايدامانت داراونېک خلګ وي .

(۱) ردالمحتار(۳/ ۴۲۲) کتاب الوقف ، مطلب فی تولية الصبی ط رشيديه .
(۲) ردالمحتار(۳/ ۴۲۱) کتاب الوقف . مطلب فی شروط المتولی ط رشيديه .
(۳) الدرمع الرد(۳/ ۴۳۱) کتاب الوقف ، مطلب يأثم بتولية الخائن ط رشيديه .

بدژبي متولي دتوليت وړنه دى

سوال: (۵۵۰) دآمدنى اوخرځ دکتلو اوحساب کولو په جواب کې دمتولي اومنتظم داجواب چې پخپلو روپیونو مسجد جوړ کړي حساب ګوري او په آئنده کې تاسو په دې مسجد کې قدم ږدي کنې ستاسو په هکله به ښه نه وي او دمنتظم بدژبي کېدل بې له ګمه، ډول ډول تکليفونه رسوونکې کېدل اودنوې مسجد وبانيانو ته منافقان اونوې مسجد ته مسجدضراروېل څرنګه دي ؟ کله چې نيت ددوئ صحيح دی اودضرر رسولو اراده نلري ؟ (۱۸۴۵/ ۱۳۳۹هج

ځواب: دنوموړې متولي له لورې جواب بې ځايه اوناروادی اوومسلمانانوته بنکنځل کول پخپله کبېره ګناه اودفسق اومعصيت باعث دی اوداسي بدژبي خائن دمتولي منتظم جوړېدو وړنه دى بلکې دعزل وړ ل نېک مسلمانان دې دی عزل کړي بل امانتدارشخص دې متولي کړي اودنوې مسجدوبانيانو ته چې نيت يې داصلاح اواخلاص دی منافقان ويل اوددوئ وجوړکړې مسجدته مسجد ضراروېل حرام اوګناه ده داتولې خبرې په دغه متولى کې داسي دي چې ترڅودی توبه ونه کاړي اودآمدنى اوخرځ حساب صفانکړي له ځانه دخيانت الزام ليري نکړي ترهغودی دمتولي جوړېدووړنه دی اودعزل (ايسته) کېدووړ دی فقط.

سودخورمسلمان دمسجدمتولي کېدای شي ،که نه

سوال: (۵۵۱) سودخورمسلمان دمسجدمتولي کېدای شي ،که نه ؟ که سودخورمتولي وي نودمسلمانانولپاره دده دعزل کولوحق شته ،که نه ؟ (۳۰۷۲/ ۱۳۴۲هج)

ځواب: دتوليت په اړه شرعي حکم دادی چې که دی خائن وي نودی دې له توليت څخه ليري کړل شي ،ځکه چې دخائن متولي پرېښودل جائزنه دي که دی خائن نه دی که څه هم دی سودخوردی نوليري کول دده ضروري نه دی اودی متولي پاته کېدای شي ،ځکه چې دتوليت بنسټ پرامانتداري دی يعنى متولي دي داسي شخص وټاکل شي کوم چې امانتداروي اودتوليت کارپه امانتدارى سره په ښه طريقه

Maktaba Tul Ishaat.com

کولای شي په شامي کې راغلي دي قال فی الاسعاف ولايولى الامين قادربنفسه اوبنائبه الخ(۱)

دمسجداونوروليپاره خومره متوليان پکاردي ؟

سوال : (۵۵۲) يومسجدله ډيري مودې راهسي جوړيږي په دغه مسجدکې دخوتوتويومكان هم وقف دى دخوكسانوداراده ده چي دمسجداووقف شويو مكانونوليپاره يويادوه كسان متوليان جوړكړل شي اوډيرومسلمانانوخوښه داده چي دمسجداووقف شويومكانونواهتمام وداسي پنځوكسانوته وسپارل شي كوم چي معتبراوامانتداراوري اوانتظام كوي اودآمدنى اوخرخ حساب كتاب ليكي په دغودواړودلوكې عوام دچاملگرې وكړي ؟ (۱۳۱۱/ ۱۳۳۷هج) خواب: يوسړى دى متولي اومهتمم جوړكړل شي يادوه ياخلور،پنځه شرعاً ټول صحيح دى اماداضروري دى چي څوك متولي وي هغه په امانتداروي ، حساب ، كتاب به صفاساتي اودآمدنى اوخرخ حساب به ليكي اودهغه څارنه به كوي.

دانگريزانوسره دميني خرگندونه كوونكي دمسجدمتولي جوړيدل

سوال : (۵۵۳) (الف) دمسجدمتولي لپاره څه شرطونه دي ؟

(ب) آياداسي شخص متولي كېداى شي كوم چي داسلام له حكمونويومخ ناپوه وي دانتظامي كارونوصلاحيت نلري دعمرزياتره برخه يې وانگريزانوته په شرابووركولوكې تېره كړې ده اودانگريزانوسره ددوستۍ اوميني خرگندونه كوي مسلمانان دخلافت له مسئلې اوترک موالات له هڅونې منع كوي دمسجد مال بې ځايه مصرفوي ؟

(ج) آياداسي سړى دمسجدمتولي تاكل كېداى شي كوم چي مسئله خلافت اوترک موالات داسلام داحكاموخلاف بنيي ؟ (۵۲۷/ ۱۳۳۹هج)

خواب: (الف) دمسجدمتولي بايدزيات صالح ديندار، پرهيزگاراومتقي وي كه له ده څخه كوم ډول خيانت يافسق څرگندشي نودى وردې دى چي له توليت څخه بېل شي په درمختاركې راغلي دي دينزع وجوبًا (بزازيه) لوالوقف(درر) فغيره بالاولى غير

(۱) ردالمحتار: ۴۲۱/۳) ،كتاب الوقف- مطلب فى شروط المتولى.

مأمون اوعاجزًا اوظهربه فسق کشرب خمرونحوه (۱) اوپه شامي کې راغلي دي قال فی الاسعاف لایولی الاامین (۲) اوبل ځای دی وان الناظراذافسق استحق العزل الخ (۲)

(ب) کوم څوک چې د اسلام له احکامو او انتظامي کارونو ناخبره وي هغه ددې ورنه دی چې دمسجد متولي وټاکل شي دکفاروسره مینه کول اوپرحرام کارددوئ مرسته کول حرام اوګناه ده مسلمان سړی بایدله داسي ناروااوحرام کارونوڅخه پرهېزوکړي قال الله تعالی : لاتتخذوالمؤمنون الکافرین اولیاء (۳) یاایهاالذین آمنولاتتخذواالذین اتخذوادینکم هزوًا ولعبًا من الذین اوتوا الکتاب من قبلکم والکفاراولیاء (۴) ولاتعاونواعلی الاثم والعدوان (۵)

(ج) دخلافت مسئله داسلام داحکامو خلاف بلل دناخبرتیاله امله دی فقط.

دمسجدمتولیانوعمل بایدڅرنګه وي

سوال: (۵۵۴) دمسجد دمتولیانو عمل باید څرنګه وي ؟ اوپردې دلمانځه اوروژې پابندي لازمه ده اوکه نه ؟ (۱۴۹۳/۴۴-۱۳۴۵)

ځواب : دروژې اولمانځه پابندي پرهرمسلمان لازمه ده اودمسجدمتولیان باید زیات دشریعت دحکمونوخیال ساتوونکی او اهتمام کوونکی وي.

دمسجدومتولیانواوقوم ته په اتفاق سره کارکول پکاردی

سوال: (۵۵۵) یوقوم له شپږواووکالوراهسي دجامع مسجد دوقف پرجائداد قبضه کوونکی دی حساب ، کتاب وکوم مسلمان ته نه ورکوي دجامع مسجد ډېرې روپۍ بې وخوړې یومولوي صاحب دفیصلې کولولپاره راوغوښتل شوهغه پوه کړودې قوم په دې وجه مولوي صاحب وواهی آیادمسجد دکوم داسي قوم ملکیت دی که ټولو مسلمانانو ته هرډول حق حاصل دی ؟ کوموخلکوچې مولوي صاحب وواهی دهغوئ لپاره شرعی سزاڅه ده ؟ (۱۳۴۲/۱۲۷۴هج)

(الدرمع الرد (۳/۴۲۱) کتاب الوقف ، مطلب یاثم بتولیة الخائن ط رشیدیه.
(۲) ردالمحتار (۳/۴۲۱) کتاب الوقف ، مطلب فی شروط المتولی ط رشیدیه.
(۳) سورة آل عمران آیت : ۲۸ (۴) سورة مائده آیت: ۵۷ (۵) سورة مائده آیت: ۲)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: جامع مسجد یا اوقاف دمسجد د چا ملک نه دی دملکیت دعوی په دې کې باطله ده اماداوقافو انتظام ومتولیانو ته سپارل کیږي په دې کې دعامو خلکو لاس وهنه نه ده پکار که متولیان دوکه او خیانت کوي نودوئ مجرمان دي او که کوم شخص یا قوم مسجد د خان ملک بولې نو په دې ویناددوئ ملک نه ګرځي ددوئ وینالغوه او عبثه ده ، اولمونځ په دې کې صحیح دی ونوموړي مولوي صاحب ته نه وو پکار چي دمتولیانو په انتظام کې یې لاس وهنه کړی وای اودمتولیانو دازیاتوب دی چي مولوي صاحب یې ووهی په هرحال دوئ ته پکاردی چي توبه وکاږي اومعافي خپني واخلي اوپه آئنده کې په امانت داری سره دتولیت کارترسه کړي اوعام مسلمانان دمسجدله خبراخستلو اوسمولومنع نکړي کوم څه چي دوئ په مسجد کې صرفوي هغه منع نکړي اوپه اتفاق سره دی دمسجد کارکوي فقط .

دښاردقاضي دمسجددتولیت دعوی کول دکمېټۍ دموجودیت په صورت ومتولي ته اړتیانشته

سوال: (۵۵۲) (الف) دښارقاضي دشاهي جامع مسجد دمتولي کېدودعوی کړې ده حال داچي کوم چادي متولی نه دی جوړکړی نودی دمسجداودهغه دوقف شویودکانونو متولي کېدای شي ،که نه ؟

(ب) که دداسي مسجد پردکانونو کمېټه مقرره شي انتظام کوي نوبیاهم ومتولي ته اړتیاشته ،که نه ؟

(ج) که کوم متولي په انتظاماتو کې دتنه دکمېټۍ په خلاف دمالک په حیث تصرف وکړي ددکانونودکرایي پانې پخپل نامه ولیکي اودخیانت هم اندېښنه وي نوهغه متولي کېدای شي ،که نه ؟(۵۷۸/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف) دښاروقاضي ته په دې وجه چي دی دښارنکاح خوان (نکاح تړوونکی) دی اونکاحوي تړلای شي دجامع مسجداودهغه دوقف شویود کانونو دتولیت هیڅ حق نشته دمتولي جوړولوحق اصلا ووقف کوونکي ته دی بیادده ووصي ته کوم چي دده خای ناستی دی اوکه داصورت نه وي نومسجد وال اولمونځ کوونکي دمسجدمتولي تاکلی شي لکه چي په درمختارکې راغلي دي ولاية نصب القيم الى الواقف ثم لوصية لقيامه مقامه وفى الشامى ثم ذكرعن التاتارخانية ماحصله ان اهل المسجدلواتفقواعلى نصب رجال متوليًا لمصالح المسجد

فعند المتقدمين يصح الخ(۱)
(ب) په داسې حالت کې همدغه دکمېټۍ غړي (ممبران) متوليان دي وکوم بل متولي ټاکلو ته اړتيا نشته.
(ج) په داسې حالت کې دی متولي مه جوړوئ اودکوم متولي چې خيانت ښکاره شي هغه دعزل کولو وړدی، څکه نوداسې شخص په هيڅ حال کې متولي مه جوړوئ.

خيني وقف کوونکونوی مسجدجوړکړنوپه زاړه مسجدکې ددوئ توليت پرځای پاتې دی، که نه ؟

سوال: (۵۵۷) څوکسانويوه مځکه رانيوله مسجديې پرجوړکړ، امام اومؤذن يې مقررکړل ترلسو، دوولسوکلونوټولووقف کوونکوپه اتفاق سره پکې لمونځ اداکړ، دمسجدد آمدنۍ لپاره يې جائدادرانيوی دمسجدپه نامه يې کړله دوئ څخه خينو کسانودمسجددليري والي له کبله بل مسجد جوړکړ، اودمځکنې مسجداوقاف اوس هم پرخپل خای دی اودهغه مځکنې مسجدوالاددوهم مسجدخلګ داوقافوله حقوقوڅخه بېل بولې اووايي چې موږمتوليان پخپله خوښه ټاکوستاسوحق دجلامسجدجوړولوپه وجه ختم شو آيادمځکني وقف کوونکوحق ساقط دی، که پاتې ؟(۱۳۴۴/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: دمځکني مسجدوالودنوي مسجدوجوړوونکوته داويل چې اوس ستاسوهيڅ حق دمځکني مسجددتوليت اوانتظام نه شوپاته غلط دی ددوئ حق دنورومتوليانوپه څيرقائم اوباقي دی.

کوم څوک چې پخپله مځکه کې مسجدجوړکړي دهغه له توليت څخه دايستلوهيڅوک حق نلري

سوال: (۵۵۸) آيادمځکي مالک کوم چې پخپله مسجدجوړوي اوپخپله مهتمم اومتولی قبضه کوونکی اوتصرف کوونکی اوترمسجدلاندې مملوکه مځکوسرکاري معامله اودخپلې خلوردبوالی اداکوي څوکسان ددېرومسلمانانوپه خلاف دی له دې څخه ليري کولای شي، که نه ؟(۱۱۲۲/ ۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: کوم څوک چې پخپله مځکه کې مسجدجوړوي هغه دمسلمانانوکومه کوچنۍ ياغټه دله ددې مسجدله تعميراهتمام اوتوليت څخه نشي ايستلای دمسجدترجوړښت وروسته به باني دمسجدمتولي اومهتمم وي اوکله چې دمځکي مالک مسجدتعميرکړی اودااووايي چې

(۱) الدروالرد(۳/ ۴۴۸) کتاب الوقف، مطلب الافضل فی زماننانصب المتولی بلا اعلام القاضی الخ ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

مادامسجدکړياپه جماعت سره پکې لمونځ شروع شي نوهغه مسجدګرځي په درمختارکې راغلي دي ويزول ملکه عن المسجدوالمصلي بالفعل اى بالصلوة فيه (شامى) وبقوله جعلته مسجدعندالثاني وعليه الفتوى (۱) (درمختار) اوپه شامى کې راغلي دي ففى النهرعن القنية جعل وسط داره مسجداواذن للناس بالدخول والصلوة فيه ان شرط معه الطريق صارمسجدافى قولهم جميعاوالا فلاعندابى حنيفة رحمه الله وقالا يصيرمسجداويصيرالطريق من حقه من غيرشرط الخ (۱) والافلا عندابى حنيفة رحمه الله وقالايصيرمسجداويصيرالطريق من حقه من غيرشرط الخ (۱) (شامى ۳ / ۳۷۹) وايضا فى الدرالمختارجعل الواقف الولاية لنفسه جازبالاجماع وکذالولم يشترط لاحدفالولاية له عندالثانى (ابى يوسف رح) وهوظاهرالمذهب (۲)

په چنده دمسجدجوړونکي دمسجدباني اووقف کوونکي نه دی

سوال: (۵۵۹) که کوم سړی له دوويشتوکلونوراهسي چنده اوخيراتونه ټول کړي مسجدجوړکړي اوهمدی ترمرګه انتظام کوونکی وي که کوم مسلمان دی ليري کړي بل متولي ټاکلی شي، که نه؟ که خلګ چنده ورکوي اوپرمتولي ددرغوالزام ولګيږي چي دروپوحساب يې نه دی ورکړی نوڅه حکم دی؟ (۱۳۴۲/۳۲۳هج)

ځواب: دفقهي مسئله داده چي کوم څوک دمسجدباني اووقف کوونکی وي هغه يادهغه اولاددتوليت حقداران وي اوکوم څوک چي له خلګوچنده اخلي په مسجدکې يې لګوي هغه په حقيقت کې باني اووقف کوونکی دهغه مسجدنه دی نوپه موجوده صورت کې چي زياتره مسلمانان کوم څوک زيات وروبولي هغه دې متولي جوړکړي.

دمسجدنړولواختيارومتولي ته کله وي؟

په چنده دجوړشوی مسجدمتولي به څوک وي؟

سوال: (۵۲۰) (الف) آبادمسجدنړول پرهغه ځای دکانونه جوړول اوسربېره وربانديې مسجدجوړول روادي، که نه؟

(۱) الدروالشامى (۴۰۵/۳) کتاب الوقف، مطلب فى احکام المسجدط رشيديه.
(۲) الدرمع الشامى (۴۲۱/۳) کتاب الوقف، مطلب فى اشتراط الواقف الولاية لنفسه ط رشيديه.

(ب) که دچندې په روپو د مسجد مخکه دکوم شخص پرنامه رانیول شي او په هغې کې مسجد هم دچندې په روپو جوړشي په دې صورت کې به متولي څوک وي ؟
(ج) ومتولی ته دمسجد نړولو اختیارکله وي ؟
(د) آیامکمل (بشپړ) مسجد دآئنده ګټې لپاره نړول روادي ؟ کله چي دنړولو غرض دخپل عیال اوبچیانو لپاره دآمدنی دیوصورت راایستل وي ؟ (۷۲۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : (الف) پخوانی اوآباد مسجد نړول لاندي دکانونه جوړول اوسربېره مسجد جوړول شرعًا صحیح نه دی کماصره به الشامی وغیره.
(ب) دتولیت حق دهغه چادی دچاپه روپوچي مسجد جوړشوهغه که دمځکې رانیوونکی (دچاپه نامه چي کاغذشو) متولي وتاکي نوهغه به متولي کنې نه به وي .
(ج) کله چي مسجد زړ اومات شي اودنړېدو اندېښنه وي هغه وخت صحیح دی چي زوړمسجد ونړوي له نوی له نوې سره کلک اومضبوط تعمیروکړي خوترلاندي ددکانونو جوړولو بیاهم اجازه نشته.
(د) داسي کول صحیح نه دي فقط.

دسنیانو اوشیعه ګانو دواړو په استعمال کې مسجدانتظام به دچاوي ؟

سوال (۵۲۱) یومسجد چي له پخوازمانې څخه داهل سنت والجماعة اوشیعه ګان دواړې ډلې استعمالوي دده انتظام اونورهم ددواړوډلو په چنده کیږي دده باني معلوم نه دی چي سنی ووکه شیعه اوس له څه مودې څخه یوه ډله خپل حق قائموي ومسجدپربنوولوته آمده نه ده دشراوفسادختمولو لپاره باید څه فیصله وشي ؟ (۲۴۴۳/ ۱۳۴۱هج)

ځواب : په دې صورت کې دې ددغه مسجد باني اووقف کوونکې معلومات وشي که څه هم دکاغذونو په وسیله وي یادمخکني تعامل په وسیله له دې ددې انتظام به دهغه سره سمې ډلې په قبضه اواهتمام کې وي فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپه وقف سرای کې دمتولي بېله کرايې هستوګنه کول

سوال: (۵۲۲) دیومسجدپه څلورديوالی کې دننه دهغه دمرستې په ملکيت سره يومکان دی چې په څلوېښت روپۍ کرايه باندي يې غوښتنه کيږي داپه کرايه نه ورکوي دمسجدمتولي دبچيانوسره پکې اوسېدل غواړي اومياشتني څلوېښت روپۍ مسجدته زيان رسوي داجائزدی ،که نه ؟(۱۳۴۱/۵۰۱هـ)

ځواب: کوم کارچې دوقف لپاره زيات ګټوروي هغه خپلول ضروري دی اووقف ته تاوان رسول صحيح نه دي نوکه مسجدددغه مکان وکرايې ته اړتيالري نودمتولي صاحب لپاره داکارصحيح نه دی اوکه دمسجداړتياورته نشته اومتولي وهلته هستوګنې ته اړدی ياپه وقف کې کوم داسي شرط شته نوداصحيح دی لکه چې په شامي اونوروکي راغلي دي: مراعاة غرض الواقفين واجبة (الشامی: ۳/ ۴۲۴ کتاب الوقف ط رشيديه) اوداهم دفقهې په کتابونوکي شته : ويفتی بکل ماهواظهر.

سوال: دمسجدوځنګ ته دمتولي کوردی ددغه کورديوال متولي جوړکړی اوکله چې دمتولي له ديوال سره دمسجدڅلورديوالي هم نښتي وه ،ځکه متولي يوه لويشت مځکه دمسجدچوترې په دغه ديواله کي راوسته اوخپلووارثانوته هم ددې خبرې څرګندونه وکړه داجائزدی ،که نه ؟که ددومره مځکې بيعه په مسجدکي ولګوي نوجائزبه وي ،که نه ؟(۱۳۴۲/۱۷۴۱هج)

ځواب: په درمختارکي راغلي دي : فيجب هدمه ولوعلی جدارالمسجدوفی الشامی: (قوله ولوعلی جدارالمسجد) مع انه لم يؤخذمن هواء المسجدشيئًا ونقل فی البحرقبله: ولايوضع الجذع علی جدارالمسجدوان کان من اوقافه آهـ قلت وبه علم حکم مايصنعه بعض جيران المسجدمن وضع جذوع علی جداره فانه لايحل ولودفع الاجرة الخ(۲) (شامی) له دغه عبارت څخه څرګنديږي چې په يوبنتل شوې صورت کې هيڅ صورت دجوازنشته پرته له دې چې دغه دېوال ونړوي دمسجدمځکه ورباسي بيادي ديوال

(۱) الدرالمختارمع الشامی ۴۴۰/۳ ،کتاب الوقف مطلب ، سکن المشتری دارا لوقف ط رشيديه.
(۲) الدروالرد ۴۰۲/۳) ،کتاب الوقف فی آخرمطلب فی احکام المسجد ط رشيديه

پر خپله مخکه جوړ کړي.

دمسجدپه ځلوردیوالۍ کې دمتولي سرای جوړول

سوال: (۵۷۴) دمتولی لپاره دمسجدپه ځلوردیوالۍ کې مکان جوړول صحیح دي ،که نه؟ کلیوال یې منع کوي چې دامال دمسجد دی؟(۱۱۴۲/۳۲-۱۳۳۳هج)

خواب: دمتولي دخپلې هستوګنې لپاره دمسجدپه وقف مځکه کې کورجوړول صحیح نه دی دامځکه وقف ده دمتولي ملک نه ده.

سوال: (۵۷۵) دیومسجدپه ځلوردیوالي کې څه ځای دی په دې کې متولي اودکلي قاضی دخپلې هستوګنې لپاره کورجوړول غواړي صحیح دی ،که نه؟(۱۲۱۸/۳۲-۱۳۳۳هج)

خواب: کومه مځکه چې دمسجدپه ځلوردیوالۍ کې دننه ده هغه دمسجدله اوقافوڅخه ده په دې کې دکوم متولي اوکلیوال لپاره دمالک په حیث تصرف کول صحیح نه دی اوخپل دهستوګنې سرای پکې جوړول جائزنه دی.

دمسجدګرې دمتولي دخپل ځان لپاره استعمالول

سوال: (۵۷۶) دمسجدمتولي دخپل کوردښائسته کولولپاره دمسجدګرې اوپردې کارولای شي چې پکې کوم دیني مصلحت هم نشته(۱۸۵۲/۳۳-۱۳۴۳هج)

خواب: صحیح نه دی.

دمسجدشیان که متولي پخپله استعمالوي

سوال: (۵۷۷) دمسجدمتولي دمسجدشیان چې دمسجدترخرڅ زیاتوب وي پخپله کارولای شي ،که نه؟(۷۳۱/۱۳۴۳هج)

خواب: کوم کوم شی چې دمسجدپه کارراتلای شي هغه خودمسجدلپاره کښېږدي اوکه کوم داسي شی وي چې دمسجدکوم کارورسره اړنه دی اوپه بازارکې هغه بیعه لري نوهغه خرڅ کړي قېمت دمسجدپه اړتیاووکې صرف کړي یاکه داسي سپک شی دی نوهغه دفقیرانوته دورکولواجازه هم په ځیني روایاتوکې راغلې ده ،خکه نوکه دمسجدپوزې (چټایانې) زړې اوبې کاره شي نودهغوخرڅول دمسجدتیل اونورپه اخستل یاوکوم ناوسه ته ورکول ددواړواجازه فقهاؤکړې ده.

Maktaba Tul Ishaat. com

كمافي الخلاصة : بواري المسجداذاصارت خلقةً واستغنى اهل المسجد عنهاو قدبسطهاانسان ان كان الذي بسطهاحيافهي له وان مات ولاوارث له قال في الفتوى ارجوان لابأس ان يدفع اهل المسجدالى فقيروينتفعوابثمنهافي شراء حصيرآخروكذالوكان الذي بسطهاحيايفعل ذلك (١) (خلاصة ۴/ ۴۲۲)
دمسجددمتولي لپاره که وقف کوونکي کومه برخه مقرره کړې ده نوهماغه دده حق دی اوکه یې دده لپاره کومه حصه نه ده ایښي اودمسجدپه اړه کوم وقف دی چي انتظام یې متولي کوي نوپه داسي صورت کې به ومتولي ته اجرمثل ورکول کیږي چي خوراک یې دده لپاره حلال دی کمافي الشامي وفي الخلاصة وللمتولي ان يأكل بالمعروف كماان الإمام يأكل من بيت المال(٢) (۴/۴۱۱) فقط.

متولي دمسجدروپۍ په قرض اخستلای شي ،که نه ؟

سوال : (۵۲۸) دمسجدمتولي دمسجدروپۍ دخپلي کومي اړتیالپاره په قرض اخستلای شي ،که نه ؟(۱۳۲۵/۱۳۴۰هج)

ځواب : ددې دجوازمي کوم روایت نه دی لیدلی خوداضرورشته چي که چادمسجدروپۍ استعمال کړې نوضمان ورباندي لازم دی اوبېرته ورکول ددې ضروري دی اوکه په مسجدکې فعلاًضرورت نه دی اودااطمینان وي چي دقرض په اخستوهغه روپۍ نه ضائع کیږي اودمسجدداړتیاپرمهال سمدستي اداکېدای شي اوبیرته به ورکول شي نوددې گنجائش شته (٣) لنډه داچي دمسجدروپۍ ضائع نشي اودمسجدداړتیاپرمهال دمسجددکارونوتاوان نه وي فقط.

دمتولیانودمسجداوقافوله آمدنۍ څخه پخپله خوړل اوقوم پرې خوړول

سوال : (۵۲۹) دزید ، عمر ، خالداونوروپه ښارنه کې دمسجدپه لاندینۍ برخه کې مکانونه اودکانونه له اوقافوڅخه وي چي په آمدني یې دوقف کوونکي دغوښتني په خلاف دغه کسان

---

(١) خلاصة الفتاوى مع المجموعة ۴/۴۲۵/۴۲۲ /کتاب الوقف ، قبل الفصل الخامس ، مطبوعة نول کشورلکنو.
(٢) خلاصة الفتاوى مع المجموعة ۴/۴۱۱ / کتاب الوقف ، قبل الفصل الثالث ، مطبوعة نول کشورلکنو.
(٣) مگرددغه اطمینان دقاضي په قضاء سره دقرض اخستوپه صورت کېدای شي سعیداحمدپالنپوري.

دوړي پخه کړي پخپله يې هم خوري او خپل قوم هم پرې خوروي او تحفې اونذرانې هم له دې څخه ورکوي ددوی لپاره داسي کول جائزدي ،که نه ؟ ددوئ لپاره په دنیاکې شرعًا څه سزاده ؟(۵۹۲/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: دمسجداوقافو آمدني داډول په ناروا طریقه لګول حرام دي اوخرڅوونکې ګنهګاراوظالمان دي په اخیرت کې به دوئ نیول کیږي اوپه دنیاکې ددوئ سزاداده چي دوئ عزل کړای شي اوددغه بې ځایه صرف کړې آمدني ضمان ددوئ پرذمه دی فقط.

دمتولي په ذمه چي دمسجد کومې روپۍ واجبې دي دهغه دمعافولوحق هيڅوک نلري

سوال: (۵۷۰) په شمله کې دقطب خان په نامه مسجد یو مخکنی متولی دشملې له مسلمانانو داغوښتنه کوي چي دمسجد کومې روپۍ دده په ذمه دي هغه دالله تعالی لپاره راوبخښي ،ځکه چي دهغه روپیواداکولووس نلري آیادشملې مسلمانان یانوې متولیان دااختیارلري چي دمسجدمخکني متولي په ذمه واجبې شوې روپۍ وروبخښي ؟(۱۳۳۵/۸۳۳هج)

ځواب: دشملې له مسلمانانواونوې متولیانوڅخه وچاته داحق شرعًا نشته اوجائزنه دی چي دغه دمسجدروپۍ وروبخښي ، د معافولوهیچاته هیڅ حق نشته کله چي مخکنی متولي یادده زامن ددغه روپیوداادکولووس پیداکړي دوئ ددغه مسجدروپیوداداکولوړمواردی قال فی الدرالمختار: یفتی بالضمان فی غصب عقارالوقف وغصب منافعه اواتلافهاالخ وکذایفتی بکل ماهوانفع للوقف الخ(۱) فقط.

دمسجددکانونوپه آمدني دمسجداړتیاوې نه پوره کوونکي متولي حکم

سوال: (۵۱۷) یوسړی مسجدجوړکړکله چي وفات شوکوم وارث یې پاته نشو لمونځ کوونکوپه رأیه له هغه وخته تراوسه پرلپسې متولیان ټاکل کیږي ددې مسجدپه اره

(۱) الدرمع الشامی(۳/ ۴۳۹...۴۴۰) کتاب الوقف ،مطلب اذاآجرالمتولی بغبن فاحش کان خیانة ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

وقف شوي دکانونه دي چې آمدني يې نژدې شپږديرش روپۍ دي خوموجود متولي صاحب دمسجداړتياوې په پوره توګه نه اداکوي دپوښتنې په جواب کې وايې چې دغه آمدني په بل دخيرپه کارکې صرفوم داسي کول جائزدي ،که نه ؟ اوداسي سړی متولي پريښوول روادي ،که نه ؟(۱۷۱۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : دذکرشوي مسجدآمدني ددې مسجدله اړتياووپرته په بل دخيرپه کارکې صرفول روانه دي اوکوم متولي چې داسي کوي چې ددغه مسجددکانو نوآمدني په دغه مسجدکې نه صرفوي هغه خائن دی بايدليرې کړل شي اوبل امانتدارشخص متولي تاکل پکاردي کذفی الدرالمختارکتاب الوقف فقط.

دمتولي لپاره دمسجددکان کرايه کمول روادي ،که نه ؟

سوال : (۵۷۲) دزيدسره دمسجددکان نژدې له شپږوکالوراهيسي دمياشتې په شپږروپۍ کرايه وونژدې له يوه کال څخه دزيداودمسجددمتولي ترمينځ خبره ترمقدمې رسېدلې ده دکرايې نه ورکولوپه وجه کله چې محکمې دمتولي دغوښتنې سره سمه فيصله وکړه نوکومه دعوی چې متولي دمياشتې ددولسو روپۍ کرايه کړې ده دهغې په سبب محکمې فيصله وکړه نوزيدله متولي څخه دفيصلې غوښتنه کوي يعنی کرايه کمول غواړي دمتولي لپاره کمول روادي ،که نه ؟ (۳۴۰۲/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب : که ددکان کرايه دمياشتې شپږروپۍ مقرره شوې وه اومتولي دمياشتې ددولسوروپيوپه حساب پرزيدعارضه وکړه اوحکومت فيصله وکړه نوپه دې صورت کې دمتولي لپاره کمول روادي خوځومره روپۍ دکرايې چې دکرايه دارپه ذمه واجبې دي اوځومره چې په مقدمه کې لګېدلې دي په هغه کې هيڅ کمی کول روانه دی چې په دې کې دمسجدنقصان دی اوله دې څخه زياتې وصولول هم صحيح نه دي فقط.

متولي مصلحةً دمسجددکان وکمې کرايې اداکوونکې ته ورکولای شي

سوال : (۵۷۳) ديوه مسجدپه اړه خودکانونه دي په دې کې مسلمان حلوايې هم کرايه دارشته اوس دمسجددمتولي په تحريک ددکانونودکرايې نيلام ددريو کلونولپاره وشودلطيف په نامه ووروکوم چې دمسجدممبر(غړی) هم دی دده بولۍ دمياشتې دپنځه اوياروپيووه اودحلوايې بولۍ دمياشتې دسلوروپيووه متولي اوممبرانودلطيف په نامه په پنځه اوياروپيونيلام ختم کړچې ورڅخه ددريوکلونوپه موده کې دمسجدنهه سوه روپۍ تاوان وشوچې له امله يې مسلمانان غمجن اواعتراض کوونکې دي متولي داعذربيانوي چې حلوايې دودان (لوګې) جوړوي چې ورڅخه ودانۍ توره اوخرابيږي آيادمتولي اوممبر انودغه کارصحيح اودمنلووړدی ؟(۱۷۲۰/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: که دمتولي صاحب اوممبرانوداعذدنېک نیت په اساس وي اودمسجد ددکان مصلحت په همدې کې وي نوددوئ عذردمنلووړدی اوددوئ غاړې خلاصې دي فقط.

دمسجدوقف شوی مکان که متولي خرڅ کړي نوڅه حکم دی

سوال: (۵۷۴) زیدپخپل ژوندکې خپل ځاني مکان اوځومره سامان چې په دې مکان کي ووومسجدته يې ورکړپه داسي حال کې کله چې هوښ اوحواس يومخ پرځای اوصحيح ووخوپه دې شرط چې ترڅوزیداودده ښځه ژوندي وي ترهغوبه پخپله استعمالوي دزیداودزیددښځې تروفات وروسته به ټول سامان اومکان دمسجدملکيت وي اوس چې کله زیداودده ښځه وفات شونوجرګې لوړی کوم څه سامان چې په دې مکان کې ووخرڅ کړاوله هغه وروسته يې پرمکان قبضه وکړه دمسجدپه ملکيت کې ورکړله دې وروسته يوددیرعمر حافظ دقرآنکریم چې دمسجدامام هم دی متولي وټاکي اودمکان مالک يې کړاوداخبره وشوه چې ددې ځومره کرايه راځي هغه دمسجدپه رڼا يانورضروري سامان کې لګول کيږي څوڅه موده وروسته متولي دغه مکان دځان وبلی خرڅ يې کړاوځومره روپۍ چې ددې مکان حاصلې شوې وي هغه يې ټولې پخپل کارراوستلې اوپرمسجديې يوه روپۍ هم ونه لګوله په داسي حال کې ددغه متولي په هکله څه حکم دی؟ اودخرڅولوپرمهال پراسنادوچې کوموخلکو دستخطونه (امضاوې) وکړي دهغوئ لپاره څه حکم دی؟ (۳۳۷۲/۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: په درمختارکې راغلي دي: فاذاتم ولزم لايملک ولايملک ولايعارولا يرهن الخ(۱) اوپه درمختارکې دي: شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع(۲) اوپه شامي کې راغلي دي: قوله لايملک ای لايکون مملوکًا لصاحبه ولايملک ای لايقبل

(۱) تنويرالابصارمع الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف، مطلب فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة الخ ط رشيديه.

(۲) الشامی (۳۹۵/۳) کتاب الوقف، مطلب شرائط الواقف معتبرة اذالم تخالف الشرع ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

التمليک لغيره بالبيع ونحوه الخ(۱) يعنی دوقف له صحيح کېدووروسته نه دوقف کوونکي په ملک کې راتلای شي اونه دبيعې اونوروپه وسيله کوم بل څوک ددې مالک کېدای شي په همدې وجه دغه مکان کوم چې دمسجدلپاره وقف شوی وونودادمسجدملک دی متولي يابل څوک دمالک په حيث پکې تصرف نشي کولای .څکه نومتولي چې دغه پرمسجدوقف شوی مکان خرڅ کړدهغه قيمت يې پخپل مصرف کې راوړی داشرعًا روانه دی دابيع (سودا) صحيح نه شوه اودمکان رانيوونکی ددې مکان مالک نه شوبلکې مکان اوس هم پرمسجدوقف اودمسجدملک دی داسې خائن متولي ليري کړئ کوم امانتدارشخص متولي وټاکئ اوکوموخلکوچې پراسنادولاس ليک اوګواهي ورکړه اوچاچې اسنادوليکل ياپې په دې کې کوم ډول مرسته وکړه که ودغه خلکوته مسئله معلومه وای اوسره دمسئلې له خبرتيادوئ داسې کاروکړنو دوئ ټول فاسقان اوګنهګاران شول دوئ بايدتوبه وکاږي اودغه وقف شوی مکان درانيوونکي له قبضې وباسي دمسجدپه قبضه اوتصرف کې ورکړي اوامانتدارمتولي وټاکي هغه ته يې بايدوسپاري کنې دوقف دضائع کېدوګناه به پرټولووي اونوموړی متولي چې ترڅودغه مکان (سرای) درانيوونکي له قبضې ونه باسي اودمسجدپه قبضه کې يې ورنکړي دی له کورنی ببل کړئ اوکوم مسلمان دې له ده سره هيڅ ډول اړيکې نه ساتي اودده په غم اوښادي کې دې شراکت نه کوي فقط .

دارتياپرمهال متولي ديومسجدآمدني پربل مسجدلګولای شي ، که نه ؟

سوال: (۵۷۵) زيددوومسجدونومتولي دی اوددواړومسجدونووقف جلا ، جلادی په همدې سارکې يومسجدداسې هم شته چې دهغه لپاره هيڅ وقف نشته نوزيدکه ددغودواړومسجدونوله وقف څخه په دغه دريم مسجدکې صرف کړي نوروادی .که نه ؟ دغه رنګه ددغودواړو مسجدونومال چې وقف يې ببل دی دارتياپرمهال ديوه مسجدمال دبل مسجدپه اړتياووکې لګولروادي .که نه ؟ (۱۵۷۴/ ۱۳۴۵هج)

جواب: ددغودواړومسجدونوداوقافوله آمدني څخه په کوم دريم مسجدکې لګول روانه دي دغه رنګه کله چې ددغودواړومسجدونوبانيان اووقف کوو نکې جلا ،جلا دي نوديوه مسجدله آمدني څخه په بل مسجدکې لګول دفقهي له څرګندونوسره سم روانه دی لمافی درالمختاراتحد

(۱) الشامی (۴۰۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب مهم فرق ابويوسف رحمه الله بين قوله موقوفة ط رشيديه .

دمسجددوقف شوې جائدادله آمدني څخه متولي وچاته څه روپۍ ورکولای شي ،که نه ؟

سوال : (۵۷۶) (الف) دمسجد متولي دمسجد دوقف شوې جائدادله آمدني څخه وکوم مسافریاارشخص ته څه روپۍ ورکولای شي ،که نه ؟
(ب) له داسي آمدني څخه وکوم ارمسلمان ته قرض ورکولای شي ،که نه ؟
(ج) په کوم بل مسجدیامدرسه کې هم څه لګولای شي ،که نه ؟ (۹ /۳۴۷۹ /۴۲ ۱۳۴۷هج)

ځواب : (الف) نشي یې ورکولای (ب) داهم ناروادی. (ج) نشي یې کولای فقط.

دموجودمتولي په رأیه عمل کول ضروري دی

سوال : (۵۷۷) په نجیب آبادکې دیوه مسجدمتولي وایستی څوکسان متولیان شول اوپه همدې مسجدکې یعنی دمسجدپه اړه یوه حجره ده دهغې ومخته سائبان دی په هغه کې مدرسه تجوېدالقرآن ده ددغومتولیانوونبوونکي ته یې خبرتیاورکړې ده چي یادحجرې اونوروکرایه اداکوي کنې مدرسه پورته کړي ددې په اړه څه حکم دی ؟(۳۲/۲۳۴ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : کوم خلک چي اوس دمسجدمتولیان دي ددوئ درأیې سره سم بایدعمل وشي که دوئ کرایه وغواړي نوکرایه به ورکوي ویفتی بکل ماهوانفع للوقف (۲) فقط.

(۱) الدرمع الشامی(۴۰۸/۳) کتاب الوقف، مطلب فی نقل انقاض المسجد ونحوه ط رشیدیه.
(۲) الدرالمختارمع الشامی(۴۴۰/۳) کتاب الوقف، مطلب سکن المشتری دارالوقف ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدد کمېټي دمسجدپه مخکه کې له مدرسې جوړولوڅخه منع کول

سوال: (۵۷۸) موږدمسجدرفیع الزمان دانتظام آمدني اودمسجد څارنه له قانوني حملوڅخه دژغورلولپاره یودرخواست داګري داولسوال په وسیله وکمېټه ته وسپاری خودمتولیانوپه حیث قبضه تراوسه زموږده یوه روپۍ دیارلس آندې دمیاشتې موږپخپله جمع کووکمېټۍ ته یې ورکووکمېټۍ صرف ددغوجمع شویوروپیوپه حواله کې داخستلولپاره ده اودمتولیانوپه حیث ټول خدمتونه موږکووچې پکې کمېټۍ هیڅکله لاس وهنه نه ده کړې دمسجدپه اړه شاره مخکه ولاړه وه په هغې کې موږمدرسه جوړه کړه چې په دې کې به دقرآنکریم اوحدیثوزدکړه کیږي څه ودانۍ پاته ده اوس داګري دمسلمانانوکمېټۍ له مدرسې جوړولوڅخه منعه کوي مدرسه پوره کېدوته نه پرېږدي آیاپه داسې حال کې دوئ ته داحق شته ،که نه ؟ (۱۲۵۲/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: کله چې تاسوددغه مسجدآمدني ، مصرفونه اونورکمېټه ته وسپارل نواوس کمېټۍ وألامتولیان شول ددوئ په رأیه اومشوره تعمېراونوربایدوشي ،خکه نودغه کمېټۍ والادغه ودانۍ منع کولای شي کذافی کتب الفقه فقط.

متولي کلېوال دمسجدله تعمېرڅخه نشي منع کولای

سوال: (۵۷۹) یومسجدجوړېږي دهغه وقف دومره کفایت نه کوي چې که یودم دده تعمېروکړل شي نوتعمېردې پوره شي اوس متولي وکوم بل مسلمان ته اجازه نه کوي چې خپلې ځاني روپۍ پکې ولګوي کارتمام کړي متولي دبل چانه نغدې روپۍ قبلوي نه خښتې ،نه خټه ،نه مزدورنوآیااوس نورمسلمانان شرعًا مجبوردي چې دمتولي بې اجازې پکې کوم کارونکړي ؟(۲۸۳/۴۴-۱۳۴۵هج

ځواب: دمتولي لپاره داسې کول ناروادي له کلېوالوڅخه چې کوم څوک ددغه په ودانۍ اوسمون کې مرسته کوي هغوئ بایدمنع نکړل شي اوکه متولي دانه مني اومسجددتعمېراوپوره کېدوپه ځندسره دکلېوالوحرج دی اودوئ ته ددې تکلیف دی نودوئ پخپله ،پخپلوروپیواوچنده ددغه مسجدتعمېراوتکمیل کولای شي متولي دمنع کولوحق نلري [واماهلهاای اهل المحلة

فلهم ان يهدموه ويجددوابناءه وليس لورثته منعهم من نقضه والزيادة فيه الخ(۱)

دځوکسانودمسجدله متولي څخه حساب غوښتل

سوال: (۵۸۰) يوه کوچنۍ ډله دجامع مسجدله متوليانوڅخه دجائدادپه حساب اخستلوبدنظمي خورول غواړي حال داچي ترننه دجامع مسجدانتظام په ډيره ښه طريقه چليږي اوهيڅ ډول خرابي په انتظام کې نه ده پېښه شوې اول دجامع مسجدهيڅ جائدادهم نه وومګرموجوده متوليانوپه کوشش اوس دجامع مسجدښه ډيرجائدادشته آياپه موجوده حال کې کوچنۍ ډله دجامع مسجددحساب کتلوحق لري؟ (۸۴۲/ ۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: حساب کول دحاکم اوقاضي کاردی وهرسړي ته داحق نشته په درمختار کې راغلي دي : لاتلزم المحاسبة فی کل عام ويکتفی القاضی منه بالاجمال لومعروفابالأمانة(۲)

دمسجدله متولي څخه دخيانت روپۍ اخيستل

سوال: (۵۸۱) يوسړی دمسجدمتولي دی څومره آمدني دمسجددجائدادچي راخي هغه پخپله رأيه دمسجدپه اړتياوو کې صرفوي خوله صرفولووروسته چي اندازًا له کاله کومې څلوېښت ،پنځوس روپۍ پاتيږي دهغوحساب نه ورکوي کلېوال مجبورشوبل متولي يې وټاکی خومخکنی متولی نه وهغه ته ددې حساب ورکړی دی اونه يې روپۍ ورکړې آياله دغه متولي څخه دعدالت په وسيله دټولوکلونوپاتي روپۍ وصولې کړو،که نه؟ بينواتوجروا(۱۳۳۵/۴۰۳ه)

ځواب: که پرمخکنی متولي دخيانت شک دی نوحکومت ته دې مراجعه وشي چي له دغه متولي څخه دمسجددآمدنۍ اوخرڅ حساب واخلي څومره دمسجد روپۍ چي ورسره ومونديږې شي هغه ځيني واخلي اوکوم بل امانتدار،صالح سړی متولي وټاکئ فقط.

(۱) الشامی(۴۰۵/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشيديه.
(۲) الدرمع الشامی(۴۲۲/۳)کتاب الوقف ، مطلب فی محاسبة المتولی وتحليفه ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجددآمدنی (عائد) اودهغه دمصرفونوبیان

دمسجددآمدنی اومصرفونوحکمونه

سوال : (۵۸۲) ددهلي دجامع مسجدانتظام دشوری په ذریعه وي اودجامع مسجددشوری ومجلس ته په لاندي ډول آمدني راځي دجامع مسجدددکانو نوکرایه دجامع مسجد دشاړومځکودټیکداری کرایه اونورآمدنی له دغه ټولودولوچي څومره روپۍ راځي هغه په لاندیني کارونوکي خرڅیږي.

(الف) دمسجددکارکوونکوتنخواه ،امام ، مؤذن ، چوکیداراونور.

(ب) دځاه په وسیله دمسجدپه تالاب کي داودس داوبوبندوبست.

(ج) دلمونځ کوونکواوزیارت کوونکومسلمانانولپاره دڅښلوداوبوبند وبست.

(د) دفرش ، مصلیٰ ،درۍ ،ټاټ اوددنني اوبهرني فرش سامانونه.

(هـ) دمامورینوپه وسیله دمسجدصفايي اوشاوخوادمسجدپاکول دجاروهو ونکوپه وسیله.

(و) ددین زدکړه کوونکوطالبانووظیفي اودنورومدرسوطالبان چي دعربي زدکړه هم کوي اودنوروفنونوطالبان اوداټول مسلمانان دي.

(ز) دبرېښنا(بجلۍ) خرڅي.

(ح) دخاوردتېلوخرڅ.

(ط) دسائبان اومسجددټاټونوخرڅ.

(ی) دخاورولوښي رانیول ، خم ، کوزه ،انجوره ، اونور.

(ک) دجامع مسجددجائدادټکس(مالیه)

(ل) داوبودنل(نلکی) محصول.

(م) دجامع مسجددجائداددکرایي اونوروپه اړه مقدمي.

(ن) د جامع مسجد تعمیر او ترمیم.
(س) د مسجد په اړه جائداد تعمیر او ترمیم او نور.
(ع) داوبو گرمولو لپاره د لرګیو او نورو خرچې.
(ف) د جامع مسجد د دفتر په اړه خرچې.
(ص) د دهلي د یتیم خانې مرسته.
(ق) د نوي مسلمانانو خرچې چې په جامع مسجد کې اسلام قبول کړي.
(ر) د مسکینانو او ناوسو مرسته د نغدو روپیو او جامو په وسیله.
(ش) د دهلی د بنار د نورو ځینو مسجدونو په تعمیر او ترمیم کې مرسته.
(ت ، ث ، خ) دروژې د میاشتې خرچې مثلا (ایخی) چې دروژه مات او تراویحو پر مهال هره ورځ راوړل کیږي او دختم په ورځ د شیرینۍ وېشل او حافظ صاحب ته هدیه ورکول.
(ذ) د جامع مسجد د مامورینو انعام.
(ض) د څوکیدارانو او پاکوونکو دوردۍ (خاصو جامو) خرچې.
(ظ) دآتشبازۍ د ګولیو (داورمرمۍ) خرچې په رمضان کې د روژه مات او پېشلمې پروخت چلول کیږي.
(غ) جمعة الوداع (دروژې د میاشتې آخرنۍ جمعه) په ورځ دخېمو ، ټاټونو او فرشو او نورو خرچې (۱۳۴۲/۱۰۹۴هج)
ځواب: (الف) روادی (ب) روادی ،(ج) روادی ، (د) روادی (ه) روادی (و) دغه خرچې د پوښتنې او تحقیق وړ دي دغه د طالبانو وظیفې د جامع مسجد له آمدنې څخه ولې او له کله څخه اړوندي دي او آیا کومه مدرسه د جامع مسجد په اړه هم شته چې خرچې یې د جامع مسجد له آمدنې څخه ورکول کیږي.
(ز) دا بې ضرورته معلومیږي.

Maktaba Tul Ishaat. com

(ح) خاص په مسجدکې دخاورودتېلوله رڼاڅخه تراوسه پورې پرهیزکول مناسب دي .ځکه چې بدبویه تېل په مسجدکې سوځل مکروه دي.
(ط) روادی(ع) روادی(ف) روادی.
(ص) داپه گنجائش پورې اړه لري اوکه خاص دجامع مسجدداړتیاووترپوره کولوروسته څه پاته شي نوداهم جائزکېدای شي.
(ق) که گنجائش وي نوداهم صحیح دی.
(ر) دمسجدپه آمدني دمسکېنانواونورومرسته اصلا دتفصیل اوغورغوښتنه کوي اماکومې خرڅې چې دکوم وقف سره له کلونوڅخه تړاولري اوله دې سره سم عمل راروان دوی نوپه یوه وجه دادجوازمصرف کېدای شي.
(ش) دامسئله تفصیل غواړي اودزیاتوب آمدني پرکېدوددې جوازاړه لري یاداچې مخکنی رواج ددې دجوازلپاره دلیل کېدای شي.
(ت، ث، خ) داهم دمخکني عمل په دلیل سره پرجوازحمل کیدای شي اوپه دې کې دداورې خرڅه خوجوازته زیاته نژدې ده اودشیریني وېشلواودحافظ په هدیه کې تامل اوشک دی.
(ذ) جائزدی(ض) صحیح دی، (ظ) صحیح دی فقط(۴) صحیح دی.

دمسجدروپۍ په مسجدکې لګول پکاردي

سوال: (۵۸۳) یوسرې دمسجددودانولواوترمیم لپاره څه روپۍ ورکړې اوس خیني خلک له دغوروپیوڅخه څه روپۍ نوردخیرپه کارونوکې لګول غواړې داجائزدی ،که نه ؟(۱۳۳۵/۷۳۸هج)

جواب: دغه روپۍ دمسجدپه مسجدکې بایدولګولې شي په بل کارکې یې لګول صحیح نه دي کمافي عامة کتب الفقه فقط.

كه څادمسجدلپاره په دې ويناروپۍ وركړې چې په غوره مصرف كې يې ولګوي نودغه روپۍ بايدڅيري ولګول شي

سوال: (۵۸۴) دمسجد دسامان دخوندى كولو لپاره دروازه لګول روادي ،كه نه؟ اوبندول يې څرنګه دي ؟ يوڅاپه دې ويناومسجدته روپۍ وركړې چې په بهتر مصرف كې يې صرفې كړي اوپه مسجدكې درې اړتياوې پېښې دي (الف) دمؤذن مقررول (ب) په دننه مسجدكې دسامان خوندي كولولپاره دروازې لګول (ج) دباندي پرمسجدځلوردېوالي راګرځول شرعًا دغه روپۍ څيري لګول مناسب دي؟ كه دمؤذن دټول كال دتنخواه خرڅ موجودوي خوپه دې وېره مؤذن نه مقررول چې راروان كال به خرڅ له كومه وي څرنګه دى ؟ (۱۱۳۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: دمسجددسامان دخوندي كولوپه غرض ددروازولګول صحيح دي اودلمانځه له وختونوپرته ددروازوتړل هم صحيح دي اودمؤذن مقررول له شعائرواودمسجدله لوازموڅخه دي مؤذن ضرورمقررول پكاردى اماكه بېله مؤذن تاكلوهم داذان تاوان نه وي اوكوم څوك دالله رب العزت درضالپاره دغه خدمت كوي نوبيادځلوردېوالي اودروازې كارمخكې وكړي لنډه داچې داټول كارونه ضروري اومناسب دي داړتيااوحاجت سره سم چې څرنګه وس وي ودې كړل شي ، شرعًا په دې اړه كومه تنګي نشته اوكله چې دمؤذن دټول كال دتنخواه فعلا بندوبست كېداى شي نوهغه وكړي دراروان كال فكرمه كوئ.

دمسجدله آمدني څخه ولمونځ كوونكوته روژه مات وركول ياپه روژه كې دقرآنكريم پرختم شيريني وېشل

سوال: (۵۸۵) ديوه مسجدآمدني دهغه دهرې ورځې داړتياووله خرڅ څخه ډيره زياته وي نوپه دغه زياتوب آمدني په داسي صورت كې چې دوقف كوونكي شرط معلوم نه وي دمفتى اونصيحت كوونكي تنخواه اوداسي مدرسې خرڅ چې پكې عربى ، فارسي ،اردواوحساب ښوول كيږي شرعًا اداكېداى شي ،كه نه ؟ اوپه زياتوب آمدني ولمونځ كوونكوته روژه مات وركولاى شي ،كه نه ؟ وحافظانوته دنذرانې په توګه څه روپۍ وركولاى شي ،كه نه ؟ دقرآن دختم پرمهال دمسجدله داسي آمدني څخه شيريني وېشل هم شرعًا روادي ،كه نه ؟ (۳۲/۲۳۶۴-۱۳۳۳هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دمسجدداوقافوآمدني په بيان شوېومصرفونوکي لګول روانه دي ددغه مسجدد آئنده ارتياوولپاره کنبېنبوله شي اوکه په کوم ضروري کارکي پرته له مسجدڅخه ولګول شي نودقرض په توګه دې ولګول شي.

سوال: (۵۸۶) دمسجددجائدادله آمدني څخه متولي دلمونځ کوونکوروژه مات اونوررا اورلای شي ،که نه؟(۳۲/۲۱۳۹-۱۳۳۳ هج)

ځواب: داډول خرڅې دقف کوونکي له شرط پرته روانه دي.

دیوه وقف آمدني په بل وقف کې لګول

سوال: (۵۸۷) (الف) آيادیوه مسجدروپۍ په بل مسجدلګول دارتياپرمهال روادي ،که نه؟

(ب) دیوه مسجدروپۍ په مدرسه عربيه یادمدرسې روپۍ په مسجدلګول روادي ،که نه؟

(ج) یادکوم مسجدپه آمدني نوې مدرسه جوړول او جاري کول صحيح دي ،که نه؟(۳۵/۵۴۳-۱۳۳۷ هج)

ځواب: قال فی الدرالمختار: اتحدالواقف والجهة وقل مرسوم بعض الموقوف عليه بسبب خراب وقف احدهماجازللحاکم ان یصرف من فاضل الوقف الآ خرعليه لانهماحينئذکشئ واحدوان اختلف احدهمابأن بنی رجلان مسجدين اورجل مسجداومدرسة ووقف عليهمااوقافالایجوزله ذلک الخ(۱) ددې حاصل دادي چې که وقف کوونکی اوجهت دوقف يووااوپه دوئ کې دیوه آمدني کمه شوه چې ددې داوقافوچې کومې وسيلې وي خرابې شوي نودحاکم لپاره صحيح دي چې دیوه وقف زياتوب آمدني پربل وقف صرف کړي ،ځکه چې هغه دواړه په دې صورت کې دیوه شی په څیرده اوکه وقف کوونکی دوه وویاجهت دوقف بدل شي دارازچې دووکسانودوه مسجدونه جوړکړل یایوه سړی مسجداومدسه جوړکړل اوددوئ لپاره څه وقف کړي نودیوه زياتوب آمدني پربل لګول صحيح نه دي اوشامی ويلي دي چې که دیوه مسجداوقاف بېلابېل وي مثلا خوځکانونه دي نوکه يو دکان په دوئ کې

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۴۰۸/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی نقل انقاض المسجدونحوه ط رشیدیه.

خراب شي نودبل دکان په آمدني دده سمول اوترمیم کولای شي اوبیایې نقل کړی دی ومن اختلاف الجهة ماإذاكان الوقف منزلين احدهما للسكنى والآ خرللا ستغلال فلايصرف احدهماللآ خر(۱) اودارازپه درمختارکي دامضمون راغلې دي:
چي که یومسجدویران شي اودهغه دآبادولوهیڅ صورت باقي نشي پاته نودهغه سامان په بل مسجدکي صرفول صحیح دي (۲) له دې څخه دامعلوم شوچي که اول مسجدویران نشونودهغه سامان یادهغه زیاتوب آمدني په بل مسجدنشي لګولای نوداول اودوهم سوال جواب له بیان شوي عبارت څخه څرګندشوچي دیوه آبادمسجدروپۍ په بل مسجدکي صرفول صحیح نه دي اودارازپه بله مدرسه اونوروکي یې هم لګول صحیح نه دي اوددریم سوال جواب دادی چي دکوم مسجدپه آمدني نوې مدرسه نشي قائمولای لکه چي له بیان شوي عبارت څخه ښکاري.

سوال: (۵۸۸) دیوه مسجدروپۍ پربل مسجدلګول روادی ،که نه ؟ (۱۴۷/ ۱۳۱۵هج)

ځواب: په زیاته اړتیاکي دقرض په طریقه واخستل شي نوصحیح دی په دې شرط چي په دغه دوهم مسجدکې زیاتوب آمدني وي چي دغه وخت دمسجدورته اړتیانه وي فقط.

سوال: (۵۸۹) دیوه مسجدلپاره یوسړی څه روپۍ ورکړې کومې چي دده له سکه وروروسره موجودې دي دمسجدمتولي پخپله خوښه ددې مسجدسمول اونورغوارې اوله چاسره چي روپۍ پرتې دي هغه دغه په بل مسجدکې لګول غواړي داروادي ،که نه ؟(۱۸۲۳/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: په بل مسجدکې ددغوروپیوبدلول دروپۍ ورکوونکي دڅرګندونې په خلاف روانه دی

(۱) مخکنی حواله.

(۲) قوله: وعن الثانى الخ جزم به فى الاسعاف حيث قال: ولوخرب المسجدوما حوله وتفرق الناس عنه لايعودالى ملک الواقف عندابى يوسف رحمه الله فيباع نقضه بإذن القاضى ويصرف ثمنه الى بعض المساجد(الشامى (۳/ ۴۰۷) كتاب الوقف ، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه)

Maktaba Tul Ishaat. com

اماکه کوم داسي صورت وي چي په هغه مسجدکې ضرورت نه وي اومتولي ددې ضائع کول غواړې مثلا په داسي کارونوکې لګول غواړې چي هغه ضروري نه وي یاپه اسراف کې داخل اونارواوي نوبیاپخپله هغه سړی چي ورسره روپۍ پرتې دي ددغه مسجدپه اړتیاووکې دي صرفې کړي اوکه کوم صورت هلته نشي کېدای نوبیادمجبورۍ په صورت کې یې په بل مسجدلګولای شي فقط.

سوال: (۵۹۰) (الف) دیوه مسجدله متولي سره دمسجدوقف روپۍ پرتې دي هغه روپۍ وبل مسجدته ورکول روادي، که نه؟

(ب) یادقرض په توګه په بل مسجدکې لګول روادي، که نه

(ج) دمسجدروپۍ په مدرسه کې لګول څرنګه دي؟ (۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: (الف، ترج) کومې روپۍ چي دیوه خاص مسجددي ترڅوچي هغه مسجدآبادوي اوهلته حالاضرورت وي یاپه آئنده کې داړتیاګمان وي نودغه روپۍ بایدپه هماغه مسجدکې ولګول شي په بل مسجدیامدرسه کې لګول ددې صحیح نه دي اونه قرض ورکول صحیح دي خوکه دغه روپۍ دمسلمانانو په چنده دکوم خاص مسجدلپاره جمع شوې وي اوهلته حالاضرورت نشته نوددغوچنده ورکوونکوپه اجازه دغه روپۍ په بل مسجدیامدرسه کې لګېدای شي.

دیوه مسجدروپۍ په بل مسجدکې لګول

سوال: (۵۹۱) په فتح پورکې داسلامیه مدرسې دمسجدیوه مناره نړېدلې ده زیددهغې دجوړښت لپاره وعمرمتولي ته څلورسوه روپۍ ورکړې خوهغه په دغوروپونشي جوړېدای آیامدرسې ومتولي ته دزیدپه اجازه یابېله اجازه داحق شته چي دغه روپۍ دبل مسجدپه ودانۍ کې ولګوي؟ (۱۳۴۲/۲۲۹۴هج)

ځواب: دغه روپۍ په هماغه کارکې لګول پکاردي دکوم لپاره چي زیدورکړې دي اوښکاره خبره ده چي داسي کارونه په چنده کیږي کله چي کارشروع شي امکان لري چي هغه وخت نوردخیرکارکوونکي ددې دپوره کولوفکروکړي دمسجد ونواونورکارونه دارازکیږي له مخکې څخه پوره روپۍ چیري جمع وي.

دیوه مسجدچنده په بل مسجدکې لګول

سوال: (۵۹۲) چنده چې دیوه مسجدلپاره شوې ده هغه په بل مسجد کې لګېدای شي ،که نه ؟(۱۱۵۴/۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب: دچنده ورکوونکوپه اجازه په بل مسجد کې لګېدای شي دهغوئ له اجازې پرته صحیح نه دی خو(یعنی داهم شرط دی) چې کله حالاپه دې مسجد کې ورته اړتیانشته اوپه آئنده کې هم دکومې اړتیاپېښېدوګمان نه وي.

دیوه مسجدډېره زیاته آمدني په بل مسجدیامدرسه کې دضرورت پرمهال لګول

سوال: (۵۹۳) په بمبۍ کې یومسجدډیرزړېدلی دی اودبمبۍ جامع مسجد د خپل جائدادونواواوقافوآمدنۍ له کبله له خپلواړتیااوحاجتونوډیرزیات مستغنی اومال لروونکې دي که خدای مه کړه دجامع مسجدوودانۍ ته کوم زیان ورسیږي نوسره دتعمیراوسمون ډیرې زیاتې روپۍ دده سره پاتېدای شي ددغه زړېدلې مسجدسره دزیاتې سرمایې (پانګې) دنه شتون په وجه ددې متولي که دجامع مسجدله متولیانوڅخه کوم چې دقوم اودوخت دحاکم له لورې پردغه تولیت مقرردی داړتیاپه اندازه مرسته وغواړي نوآیاشرعًا دجامع مسجدله سرمایې څخه مرسته رواکېدای شي ؟(۱۱۸۰/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: فقهي روایتونه ددې پرنارواتوب دلالت کوونکې دي یعنی سره دمسجدله آبادوالي دهغه داوقافوآمدني په بل مسجدصرفول روانه دي اماکه اول مسجدناآبادشي اوویران شي نوبیاددې مسجدسامان اونورهم په بل مسجدکې لګول روادي په درمختارکې راغلې دي: اتحدالواقف والجهة وقل مرسوم بعض الموقوف علیه بسبب خراب وقف احدهماجازللحاکم ان یصرف من فاضل الوقف الآخروان اختلف احدهمابأن بنی رجلان مسجدین اورجل مسجداومدرسة ووقف علیهما اوقافالایجوزله ذلک الخ (۱) وفی الشامی قال الزیلعی وعلی هذاحصیرالمسجدوحشیشه اذ استغنی عنهمایرجع

(۱) الدرالمختارمع الرد (۴۰۸/۳) کتاب الوقف ، قبل مطلب فی وقف المنقول تبعًا للعقارط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

الی مالکه عند محمد رحمه الله وعند ابی یوسف رحمه الله بنقل الی مسجد آخر الخ - ۱ خو دغینو روایتونو په اساس دافتوی ورکول شوې ده چي که دکوم مسجد آمدني دومره زیاته ده اودومره سرمایه یې جمع شوې ده چي دغه مسجدو رته اړتیانلري نوکه زیاتوب آمدني په بل مسجدیامدرسه کې دارتیاپه وجه ولګول شي نوداجائزدی ،ځکه چي کله آمدني ډیره وي نو په هغه کې دتغلب (ناروا قبضې کولو) احتمال شته اوهغه به ضائع شي له دې ځځه ښه دی چي دکوم مسجدیامدرسې په کارراشي فقط.

دمسجدله آمدني ځخه وامام ، مؤذن ، مفتي اونصیحت کوونکې اونوروته تنخواه ورکول

سوال : (۵۹۴) دآګرې دجامع مسجدپه شاوخواکې ځه دوکانونه دي چي ښه زیاته آمدني لري ددغې آمدنۍ مصرفونه لاندیني دي دمسجدتعمیر، دامام ،مؤذن ، مفتي ، نصیحت کوونکي اوفرش هوارونکي تنخواه ، درنا خرڅ ،دده دآمدنۍ دولاس ته کولواودمسجدنوروکارونولپاره یوه محکمه قائمه ده دمحکمې دماموړینوتنخواګانې هم له دې آمدني ځخه ورکول کیږي اوپه همدې آمدني یوه مدرسه چلیږي خوداصل باني هیڅ شرط معلوم نه دی په دې صورت کې دغه خرڅې روادي ،که نه ؟(۳۲/۵۷۴-۱۳۳۳هج)

ځواب : بیان شوې خرڅې جائزدی قال فی الدرالمختار: ویبدء من غلته بعمارته ثم ماهواقرب لعمارته کامام مسجدومدرّس مدرسة یعطون بقدرکفایتهم ثم السراج والبساط کذلک الی آخرالمصالح الخ(۲)

سوال : (۵۹۵) دمسجدد کرایې اونوروله آمدني ځخه دامام تنخواه مقررول روادي ،که نه ؟ (۲۰۲۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : جائزدي فقط.

دمسجددمال خرځول اودهغه قیمت وامام ته ورکول

سوال : (۵۹۶) زه دتجارانو په مسجدکې امامت کوم وماشومانوته سبقان ویل زماپرذمه دي اوزمادمعاش لپاره کومه مستقله آمدني نشته اودکلیوالو حال کمزوری دی دلته چي کومه مذبح خانه(دحیوانانو دحلالېدوځای) دی په هغه کې چي څومره ګامېښې حلالیږي دهغوئ ښکرونه له ډیرې مودې دمسجدپه نامه دي تل چي خرڅ شي دمسجدپه اړتیاوو کې لګیږي اوس

(۱) الشامی (۴۰۷/۳) کتاب الوقف ، مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.
(۲) الدرالمختارمع الرد(۴۱۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب: یبدأ من غلة الوقف بعمارته ط رشیدیه.

څومره بنکرونه جمع دي ټول خلک داارادہ لري چي موږ دغه بنکرونه دمسجد وامام ته ورکوواوفعلا مسجدورته ضرورت هم نلري آیادمسجدوامام ته یې ورکول روادي .که نه ؟(۷۴۲/ ۱۳۳۷هج)

خواب : ټول ورکوونکې که پردې اتفاق لري چي ددغوبنکرونوقیمت دی دمسجدوامام ته ورکول شي نوداصحیح دی دغه رازترارتیازیات تېل خرڅ کړي دمسجد د کوزو. صفونواوابوګرامولولرګیواودمسجدپه نوروارتیاووکې لګول صحیح دي فقط.

آیادمسجدپه مال دمسجدلپاره تجارت کول روادي ؟

سوال : (۵۹۷) دکلېوالويادمسجددمتولي لپاره دمسجدپه وقف مال دمسجددترقی لپاره تجارت کول روادي ،که نه ؟(۱۳۲۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

خواب : روانه دی—۱ فقط.

دمسجدپه روپيوخپل کاروبارکول

سوال : (۵۹۸) له یوچاسره دمسجدروپی جمع دي که دی په دغوروپيوتجارت وکړي اوګټه پخپله واخلي اواصل روپی دمسجدوي نودارواده .که نه ؟(۵۵۸/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

خواب : روانه دی—۲ فقط.

سوال : (۵۹۹) (الف) زیددیوه مسجدله روپوڅخه دوه سوه روپی اخلي تجارت په کوي اوڅه موده وروسته اصل سره له دووزره روپوګټې دمسجدپه نامه جمع کوي خوبکرکوم چي دکانداردی دمسجدنږدې نهه سوه روپی الي په خپل تجارت کې یې لګوي اویوکال وروسته نهه سوه روپی بېرته ورکوي دبکرپه هکله شرعًا څه حکم دی ؟

۱) قال فی البحرالرائق - وفی القنیة ولایجوزللقیم شراء شئ من مال المسجد لنفسه ولاالبیع له وان کان فیه منفعة ظاهرة للمسجد(البحرالرائق ۴۰۱/۵ ، کتاب الوقف)
۲) مخکنی حواله

Maktaba Tul Ishaat. com

(ب) نوموړی بکرداخترټرلمانځه وروسته دچندي لپاره دمسجدلپاره په مسجدکي جمع کوي اوپخپل نوم سل روپۍ چنده رااخلي وروسته په حساب کتلومعلو میږي چي بکرصرف پنځه روپۍ چنده ورکړې ده شرعًا په دې اړه څه حکم دی ؟ آیابکردمسجدممبر(غړی) پاتېدای شي ؟ کله چي دی ومسجدته دلمانځه لپاره هم نه راځي ؟(۱۳۴۱/۲۲۸هج)

ځواب : (الف) بکرچي دمسجداخستې پوره روپۍ بېرته ورکړي نودده غاړې خلاصې شوې.

(ب) اودسلورروپیودورکړې وعده کولوپرځای پنځه روپۍ ورکول هم دمؤا خذې باعث نه دی اوګناه نه ده چي له اهله پرده ملامتیاوویله شي یادممبر کېد وو رونه بلل شي اماجماعت اوتراویح پرېښوول اودمسجدروپۍ لګول داکارونه دسنت اواحتیاط په خلاف دي که څه هم دمسجدروپیوله بېرته ورکولو وروسته دده غاړې خلاصې شوې خودمسجدروپۍ اخستل داحتیاط په خلاف دي دفقهي په کتابونوکي لیکلي دي چي متولي امانتدارسړی جوړول پکاردي کوم چي دتولیت کارپه امانت سره ترسره کولای شي اوخائن سړی متولي جوړول نه دي پکارنوکه بکرخائن نه دی اودمسجدروپۍ نه ضایع کوي نودی متولي اوممبرکېدای شي فقط

دمسجدمال دجلسې په رڼااونورکې کارول

سوال : (۲۰۰) داګري په جامع مسجدکي یوه جلسه وشوه په دې کي دمسجدله مامورینوڅخه کاروراخستل شواوپه رڼااونوروچي کومه خرڅه وشوه هغه یې داوقافو له ډلې څخه واخسته اوددې جلسې باندي یوممبر(غړی) دی پردي دوممبرانواعتراض وکړیوځلورم ممبرچي پررڼاخومره خرچه راغلې وه له ځانه اداکړه دمسجدله ملازمینوڅخه کاراخستل صحیح دي ،که نه ؟ اودوقف له مال څخه بیان شوې خرڅې کول صحیح دي ؟(۱۳۳۳-۳۲/۱۷۸هج)

ځواب : له دغومامورینوڅخه داکاراخستل خومنع نه دی خودرڼااونوروخرڅ دوقف له آمدنې څخه اخستل روانه دی هغه خرڅه دهغه ممبرپه ذمه ده کوم چي خرچه کړې ده اوکه کوم بل ممبردده له لورې پخپله اداکړه نوهیڅ پروانلري لنده داچي دغه خرڅ

څو مره بنکرونه جمع دي ټول خلک داارادہ لري چي موږ دغه بنکرونه د مسجد وامام ته ورکوواوفعلا مسجدورته ضرورت هم نلري آیادمسجدوامام ته یې ورکول روادي ،که نه ؟(۷۴۲/ ۱۳۳۷هج)

خواب : ټول ورکوونکي که پردې اتفاق لري چي ددغوبنکرونوقیمت دی دمسجدوامام ته ورکول شي نوداصحیح دی دغه رازتراړتیازیات تېل خرڅ کړي دمسجد د کوزو. صفونواوابوګرامولولرګیواودمسجدپه نوروارتیاووکې لګول صحیح دي فقط.

آیادمسجدپه مال دمسجدلپاره تجارت کول روادي ؟

سوال : (۵۹۷) دکلیوالویادمسجدمتولي لپاره دمسجدپه وقف مال دمسجدد ترقی لپاره تجارت کول روادي ،که نه ؟(۱۳۳۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

خواب : روانه دی ـــ۱ فقط.

دمسجدپه روپیوخپل کاروبارکول

سوال : (۵۹۸) له یوچاسره دمسجدروپۍ جمع دي که دی په دغوروپیوتجارت وکړي اوګټه پخپله واخلي اواصل روپۍ دمسجدوي نوداروادی .که نه ؟(۵۵۸/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

خواب : روانه دی ـــ۲ فقط.

سوال : (۵۹۹) (الف) زیددیوه مسجدله روپوڅخه دوه سوه روپۍ اخلي تجارت په کوي اوڅه موده وروسته اصل سره له دووزره روپوګټې دمسجدپه نامه جمع کوي خوبکرکوم چي دکانداردی دمسجدنژدې نهه سوه روپۍ الي په خپل تجارت کې یې لګوي اویوکال وروسته نهه سوه روپۍ بېرته ورکوي دبکرپه هکله شرعًا څه حکم دی ؟

(۱) قال فی البحرالرائق. وفی القنیة ولایجوزللقیم شراء شئ من مال المسجد لنفسه ولاالبیع له وان کان فیه منفعة ظاهرة للمسجد(البحرالرائق ۴۰۱/۵، کتاب الوقف)
(۲) مخکنی حواله

Maktaba Tul Ishaat.com

(ب) نوموړی بکرداخترترلمانځه وروسته دچندي لپاره دمسجدلپاره په مسجدکې جمع کوي اوپخپل نوم سل روپۍ چنده رااخلي وروسته په حساب کتلو معلو ميږي چي بکرصرف پنځه روپۍ چنده ورکړې ده شرعًا په دې اړه څه حکم دی ؟ آيابکرد مسجد ممبر(غړی) پاتېدای شي ؟ کله چي دی. ومسجدته دلمانځه لپاره هم نه راځي ؟(۲۲۸/۱۳۴۱هج)

ځواب : (الف) بکرچي دمسجداخستې پوره روپۍ بېرته ورکړي نودده غاړې خلاصې شوې.

(ب) اودسلوروپيودورکړې وعده کولوپرځای پنځه روپۍ ورکول هم دمؤا خذې باعث نه دی اوګناه نه ده چي له اهله پرده ملامتياوويله شي يادممبر کېد وو رونه بلل شي اماجماعت اوتراويح پرېښوول اودمسجدروپۍ لګول داکارونه دسنت اواحتياط په خلاف دي که څه هم دمسجددروپيوله بېرته ورکولو وروسته دده غاړې خلاصې شوې خودمسجدروپۍ اخستل داحتياط په خلاف دي دفقهې په کتابونوکې ليکلې دي چي متولي امانتدارسړی جوړول پکاردي کوم چي دتوليت کارپه امانت سره ترسره کولای شي اوخائن سړی متولي جوړول نه دي پکارنوکه بکرخائن نه دی اودمسجدروپۍ نه ضايع کوي نودی متولي اوممبرکېدای شي فقط .

دمسجدمال دجلسې په رڼااونورکې کارول

سوال : (۲۰۰) داګرې په جامع مسجدکې يوه جلسه وشوه په دې کې دمسجدله مامورينوڅخه کاروا خستل شواوپه رڼااونوروچي کومه خرڅه وشوه هغه يې داوقافو له ډلي څخه واخسته اوددې جلسې باندي يوممبر(غړی) دی پردې دوومبرانواعتراض وکړيوڅلورم ممبرچي پررڼاخومره خرڅه راغلي وه له ځانه اداکړه دمسجدله ملازمينوڅخه کاراخستل صحيح دي ،که نه ؟ اودوقف له مال څخه بيان شوې خرڅې کول صحيح دي ؟(۱۷۸/۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب : له دغومامورينوڅخه داکاراخستل خومنع نه دی خودرڼااونوروخرڅ دوقف له آمدنۍ څخه اخستل روانه دی هغه خرڅه دهغه ممبرپه ذمه ده کوم چي خرڅه کړې ده اوکه کوم بل ممبردده له لورې پخپله اداکړه نوهيڅ پروانلري لنده داچي دغه خرڅ دې پروقف نه اچوي اصل ذمواراوضامن خرڅ کوونکی دی که بل ممبرضمان اداکړنوروادی.

دلمونځ کوونکوسامان دخوندي کولولپاره دمسجد په آمدني چوکېدارمقررول

سوال : (۲۰۱) (الف) دمسجدونودمتولیانوپه ذمه دامام ، مؤذن اودانتظام له سامان پرته دلمونځ کوونکودشیانولکه دڅپلیو،سائبانونواونورودخوندي کولولپاره یو چوکېدارمقرورل ضروري دی ،که نه ؟
(ب) وهغه ته دمسجدله آمدني څخه تنخواه ورکول ضروري دي ،که نه ؟ (۵۵۷/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : (الف) داضروري نه دی خوکه دمتولي له طرفه وي نوڅه پروانلري (ب) اودچوکېدارتنخوادمسجدآمدني څخه ورکول صحيح دي.

سوال : ۲۰۲) دلته له مسجد څخه دلمونځ کوونکوڅپلی اوپانزاردجمعي په لمانځه کې غلاکیږي نوصرف دلمونځ کوونکودڅپلیودخوندي کولولپاره دمسجدپه روپیوملازم ساتل روادي ،که نه ؟(۲۸۷/۱۳۴۵هج)

ځواب : ښکاره داده چي که لمونځ کوونکي پخپله ددې اهتمام په چنده اونورونه نشي کولای نودمسجدله مال څخه ددغه ملازم تنخواه ورکول روادي خوزيات احتياط دادی چي لمونځ کوونکي پخپله چنده وکړي ددې بندوبست وکړي ،ځکه چي ځينوفقهاؤپه دې کې داشتباه ځرګندونه کړې ده لکه چي په درمختارکې له بحرڅخه نقل دی: ويقع الاشتباه فی بوآب ومزملاتی قاله فی البحر قلت ولاترددفی تقديم بوآب ومزملاتی وخادم مطهرة الخ ــ(۱) فقط.

دمسجدپه آمدني دوعظ اونصيحت اونورولپاره كوم عالم مقررول

سوال : (۲۰۳) ديوه مسجدلپاره دوقف شوې جائدادآمدني دومره زياته وه چي دامام ، مؤذن اونورودمسجدخادمانواونوردمصرفونوترپوره کېدوهم بنه ډيرې روپۍ پاتي دي دمسجدپه اړه له مخکې څخه يوه کوچنی کتابخانه هم وه کله چي دمسجدمتوليانوکتل چي پردغه مصرفونودروپيولګولووروسته هم روپۍ جمع پرتې وي نودوئ مناسب وبلله کتاب خانه يې هم پراخه کړه چي پکې دفقهې ، حديثواوتفسيرونوغټې ،غټې کتابونه هم راجمع کړي اودمسجدله امام پرته يوعالم په دې غرض مقررکړچي سهاروخت به دقرآنکريم تفسيردمسجدو لمونځ اودارازکومې ،کومې استفتاګانې چي دده ومخته راځي دهغوئ جوابونه به ليکي اوکله ،ناکله به لمونځ هم ورکوي اوکله ، ناکله به وعظ هم کوي اوس ځيني خلک داوايې چي ددغه مسجدپه آمدني

(۱) الدرالمختارمع الشامی(۴۱۲/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی قطع الجهات لأجل العمارة ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

کتابخانه پراخول نه دي پکارحال داچي له پخواڅخه کتابخانه موجوده وه صرف دلږوالي اوډيروالي فرق دی اوواېي چي دشرعي حکمونو اومسئلوښوونکی عالم نه ضرورت نشته حال داچي په دغه مسجدکي مسلمانان اومشرکان ډيرمامورين په ښو ،ښوتنخواګانوکارونه کوي آن تردي چي دلمونځ کوونکو دځيليودخوندي کولولپاره هم دوه کسان مزدوران دي اودمسجدډيري روپۍ په بانکونوکي جمع دي اودمثال په ډول ددنيادظاهرڼاحاصلولولپاره له دومره پراخي اوغټي زره څخه کاراخستل کيږي چي صرف په لس پنځوبتيوکارکېدی دهغوئ پرځای يې ځای پرځای ډيرزيات دبجلي بلپان لګولي دي حال داچي په تېره بياپه دغه زمانه کي دمسلمانانوله ظاهرڼاڅخه ډيرزيات وباطنی رڼاته ارتياده نوپه ظاهره دخلګوداحال دی چي دنوروضروري مصرفونوولورته هيڅ توجه هم نه کوي له هغوئ څخه يې سترګي پټي کړي اوددي پرځای يې داهمت اوجرأت وکړچي دامربالمعروف اونهی عن المنکرلګه فريضه ترسره کوونکي علماء دوجودڅخه دي مسجدپاک کړل شي نوارشادوفرمايئ چي په مسئوله صورت کي دمسجدپه آمدني ديني کتابونه رانيول اودفيض روسولوپه غرض عالم مقررول روادي ،که نه ؟
(۱۳۴۵/۳۹۴هج)

ځواب: په موجوده صورت کي ددينی ضروري کتابونورانيول اوکوم عالم دوعظ اونصيحت دقرآنکريم دتفسيراودضروري مسئلودبيان اوفتوی ورکولو په غرض مقررول روابلکي ضروري دي ،ځکه چي دغه کاردمسجدمعنوي ودانولواودوقف کوونکي له غرض سره سم دی ،ځکه چي ښکاره ده چي دوقف کوونکي غرض همداوي چي دکوم کارلپاره ده وقف کړی دی هغه آمدني دي همېشه دهغه په بقاء اوترقي کي صرفوي اودآخرت دثواب حاصلېدل پرلپسي جاري وي:لان

قصد الواقف صرف الغلة مؤبدا ولاتبقی دائمة الابالعمارة۔۱ (شامی) اوله دي ځخه ځه مخکي په شامی کې راغلي دي قوله ثم ماهواقرب لعمارته ای فان انتهت عمارته وفضل من الغلة شئ يبداء بماهواقرب للعمارة وهوعمارته المعنوية التی هی قيام شعائره الخ ـــ (۱) (شامی ۳/ ۳۷۲، کتاب الوقف) له دې ځخه معلوم شولکه چي ظاهري ودانی دوقف ضروري ده اوپه دې سره دوقف بقاء متصوره ده دارازمعنوي ودانی هم اودشعائروقائمول هم ضروري دي اوښکاره ده چي دنوموړي عالم په وجودسره چي کومه ګټه ددغه مسجدولمونځ کوونکواونوروته رسيږي اودخلګودينې ارتياوې پوره کيږي هغه پټې نه دي په دې لمونځ کوونکودقرانکريم دترجمې اوتفسيراورول ،دلمانځه اونوروپه مسئلوپوښتنې کوونکې خبرول وسوالونوته جوابونه ويل اوددينې کتابونومطالعه کول له هغوئ ځخه استفاده کول اومخلوق ته ګټه رسول دغه ټول کارونه دوقف کوونکې اودهغه مرسته کوونکولپاره ډيرلوئ اجراوثواب باعث دي اوداصدقه جاريه ده.

لنډه داچي ددې په رواکېدوکې په بيان شوې صورت سره (چي دوقف شوې جائدادآمدني له ضروري مصرفونوځخه ډيره زياته ده) وهيچاته شک نشي کېدای په دې کې دمسجدآبادي کومه چي معنوي ودانی ده حاصله ده دمسجدرونبانتياواوپه لمونځ کوونکوکې ترقي له دې ځخه حاصل دي چي داټول له معنوي ودانولوځه دي چي ارتيايې له پورتني عبارت ځخه ځرګنده ده اودوقف کوونکې له غرض سره سم دی چي مراعات ساتل يې شرعًا لازم اوواجب دي کماصرف به فی الشامی ومراعاة غرض الواقفين واجبة فقط.

دمسجدمال په تعزيه اودرېيمه اونوروکې لګول روانه دي

سوال : (۲۰۴) په اوديپورکې دمعمارانودوه مسجدونه دي له تردر غو مسجدو نو لاندي ځورلس ، پنځلس دکانونه دي چي دکاله نژدي يونيم زرروپۍ راځي له هغوئ ځخه اندازه نيمه آمدني خوپه مسجدونوصرفيږي اوپاته نيمې روپۍ دقوم خلک په تعزيه (ماتم) جوړولوکې صرفوي اودمحرم په درېيمه ورځ پخه کړي دکورنۍ خلګ پرې خوروي دغه دوقف دمال روپۍ دکورنۍ لپاره خوړل روادي ،که نه ؟ (۳۰۰/ ۱۳۴۵هج)

(۱) الشامی (۳، ۴۱۲، ۴۱۳) کتاب الوقف ، مطلب يبداء بعدالعمارة بماهواقرب اليهاط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

ځواب: دغه دکانونه پرمسجدوقف دي ددوئ ټوله آمدني بايد پرمسجدولګيږي په تعزيه اومحرم په دربيمه کې ددې لګول يومخ حرام دي بلکه دغه زياتوب آمدني هم دمسجدلپاره ښوول پکاردي ترڅوپه آئنده کې دمسجدپه دکانونواو نوروکې ترقي وکړله شي يابل کوم مکان اونوررانيول شي دهغه کرايه په مسجدکې ولګول شي دکورنی خلک خورول اودربيمه دشريعت په خلاف کې لګول ددې حرام اوناروادي فقط.

دمسجدپه آمدني دمسجدښکلا اونقشونه کول

سوال: (۲۰۵) دسهارنپوردجامع مسجدپرلويه دروازه چي کومې نقشې شوې دي په هغه دجامع مسجددجائدادله آمدني څخه خرچه شوې ده دغه مصرف په ناضروري ګڼلو سهارنپورزياتره مسلمانان خواشيني اوناخوښ دي داخرڅ روادی ،که نه ؟ (۲۸۱۷/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: مسئله داده چي پخپل حلال مال داسي تکلفات کول صحيح دي اود وقف له مال څخه صحيح نه دي خوکله چي دوقف له آمدني څخه ډيري روپۍ جمع شوې وي اودتعميراونوروپه خيرضروري اړتيآوڅخه زياتوب وي نوصحيح دی کماصرح به فی الدرالمختاروالشامی (قوله الااذاخيف) بأن اجتمعت عنده اموال المسجد وهومستغن عن العمارة والافيضمنهاکمافی القهستانی عن النهاية[۱] فقط.

دوقف په آمدني اوبه ګرمول

سوال: (۲۰۶) يوجائداددمسجدلپاره وقف دی خودوقف پانه وجودنلري له مخکې څخه دادکوزو،پوزيو، رڼا، دامام په تنخواه اواوبه ګرمولوپه انتظام کې لګيدي خواوس ځيني خلک وايي چي په اوبه ګرمولوکې دوقف مال لګول روانه دي تاسوتفصيلي ځواب راته وليکئ چي آياداصحيح دي ،که نه ؟ (۷۸۷/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: داغلط دي دوقف په آمدني دمسجدبيان شوې ټولې اړتياوې پوره کول صحيح دي داوبوګرمولولپاره ، سکاره اولرګي په دغه آمدني رانيول لکه چي له مخکې څخه جائزدي اوپه داسي حال کې چي دوقف کوونکې شرطونه معلوم نه وي داحکم دی چي لکه څرنګه له مخکې څخه صرفيدې هغه رازدي وکړل شي فقط والله تعالی اعلم.

[۱] الشامی (۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة ، مطلب کلمة لابأس دليل علی ان المستحب غيره ط رشيديه.

دمسجدپه روپو ورځپانې اورسالي رانيول

سوال: (۲۰۷) دمسجدپه روپودعامومسلمانانولپاره ورځپاڼې (اخبارونه) اورسالې رانيول صحيح دي ،که نه ؟(۱۳۴۰/۲۸۰۳هج)

ځواب: صحيح نه دي.

دمسجداوقافودمقدمومصرفونه پرمسجددي ، که نه ؟

سوال: (۲۰۸) دمسجدجائداددوصولولواولاس ته راوړلولپاره چې کومې مقدمې وي په هغوئ کې له قانون سره سم اوبې قانونه هرډول مصرفونه کيږي بېله ددې ددعوې په ګټلو کې ډيرمشکل پېښيږي دغه مصرفونه پرمسجدر اتلاى شي ،که نه ؟(۱۳۳۸/۱۴۸۷هج)

ځواب: دمسجدداوقافوپه اړه چې کومې مقدمې اونوروي دهغوئ خرڅې دي هم دغه داوقافوله آمدني څخه پوره کړلې شي په شامي کې راغلي دي مسجدله اوقاف مختلفه وولابأس للقيم ان يخلط غلتها كلهاوان خرب حانوت منهافلا بأس بعمارته من غلة حانوت آخرلان الكل للمسجدولوكان مختلفًا لان المعنى يجمعهما الخ –١ فقط.

دمسجدمال دمسجدپه مقدمه کې صرفول څرنګه دی ؟

سوال: (۲۰۹) ومسجداومسجدوالوته دتاوان رسولوپه غرض پرمسجددروغودعوى وشوه اوس دمسجدپيروي لپاره (كومه چې ربښتيني ده) روپۍ نشته ديومعتبرلمونځ كوونكې سره دهمدې مسجدله مخکنۍ چندي څخه څه روپۍ امانت پرتې دي ددې په مقدمه کې صرفول دمسجددمخالفينوڅخه دځان خلاصولولپاره شرعًا روادي ،که نه ؟(۱۳۴۹/۴۲-۱۳۴۷هج)

(۱) الشامي(۴۰۸/۳) كتاب الوقف ، مطلب فى نقل انقاض المسجد ونحوه ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: په اوس وخت دقرض په توګه دغه روپۍ صرف کېدای شي بیا دې مسلمانان چنده وکړي دادې راجمع کړي کومې چې سوکه ، سوکه په هوسایې سره راجمع کېدای شي فقط والله تعالی اعلم.

دمسجدپه آمدني دمسجدګرشوې مځکه راخلا صول

سوال: (۷۱۰) دساهااوسپدوونکوځه دکښت مځکه دکلي دمسجدلپاره وقف کړې وه سیدانودغه وقف شوې مځکه ددریوزروپه بدل ګروکړه اوس که دمسجدپه سرمایه کومه چې خوندي ده ګرومځکه راخلاصه کړله شي نوشرعًا رواده ،که نه ؟ (۴۸۴/ ۱۳۴۳هج) .

ځواب: دابنکاره خبره ده چې د[الوقف لایملک ولاملک ــ ۱] په حکم ددغې مځکې په ګرورکول روانه وواوکومې روپۍ چې په ګروورکوونکوپردې وا خستي هغه ددوئ په ذمه دي اوهم پردوئ لازم دي چې دغه روپۍ اداکړي ګرو مځکه راخلاصه کړه خوکله چې دانشي کېدای نوددغه وقف دراخلاصولولپاره دمسجدپه خوندي روپوګرومځکه راخلا صول اوددې مځکوآمدني په مسجد کې لګول صحیح دي فقط.

دمسجددوداني لپاره ورکړې روپۍ دمسجدپه نوروکارونوکې لګول

سوال: (۷۱۱) (الف) یوسړی دمسجددترمیم اوپوزیواونورولپاره روپۍ ورکړي هغه دمسجدپه نالۍ اودمسجدپه اړه په مکان کې لګول روادي ،که نه ؟

(ب) چې دمسجدتېل خرڅ کړوداوبوګرمولولپاره لرګي رانیولای شي ،که نه ؟ (۳۰۵/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: (الف) دمسجددترمیم ، پوزیواونورولپاره چې کومې روپۍ راغلې دي اوخاص په مسجدکې ودې ته ارتیانه وي نودهغه دمسجدپه نالۍ اودمسجد په اړه دمکان په تعمیرکې لګول صحیح دي.

(ب) اودارازدزیاتوب تېل په خرڅولوداوبوګرمولولپاره لرګي رانیولای شي فقط .

(۱) الدرمع الرد(۴۰۲/۳) کتاب الوقف ط رشیدیه.

دمسجدپه روپیودرانیول شوې دکان حکم

سوال: (۲۱۲) الله بخش دوصیت دپاتې په وسېله وخپلې لوراوزوم ته داوصیت وکړچي درې زره روپۍ دمسجدتیارولواووروسته دنوروکارونولپاره ودوئ دواړوته دړې ابمانوپه مخکې اقرارلیکم چي که دغه دواړه نومورې پورتني شرطونه عملي نکړي نودکورنۍ درې ایمان دې دلیک سره سم درې زره روپۍ دمسجدبرخه پخپل اختیارولګوي داالله بخش لوراوزوم دوصیت ترسره کولو لپاره دکورنۍ ودرې ابمانوته روپۍ وسپارلې په دې موده کې کریم بخش ترجامع مسجدلاندي دیوه دکان درانیولواراده وکړي (په دې غرض چي دغه دکان به دمسجدپه زینو(پوړیو) کې ورشامل کړل شي) اوهغه دوکان یې رانیوی خودحکومت له لورې دمنعې حکم ددې خبرې راغی چي دوکان دې په زینه کې ورګډنکړل شي ددوکان قیمت له وقف مال څخه اداکړل شوپه دې حالت کې دغه دوکان وقف بلل کیږي ،که نه ؟(۱۳۳۵/۹۵۳هج)

ځواب: دغه دوکان خودمسجددګټې لپاره دمسجدپه روپیورانیول شوی دی ،ځکه نودغه دوکان پرمسجدوقف دی.

پربل وقف لګېدلې دمسجدمال ومسجدته بېرته ورکول ضروري دي

سوال: (۲۱۳) یوه ټوټه مځکه چي دمسجداوکمېټۍ په نامه رانیوله شوه مسجددخپلې برخې دوه زره روپۍ اداکړي اوپاته دوه زره روپۍ یې په بېلابېلو قرضواخستواداکړل شوې چي ادا ینه مسجدله خپل لورې وخت ناوخته تریوزر زیاته کړې ده اوس ټولې درې زره روپۍ دمسجدله لورې اداشوې دي اونهه سوه روپۍ دخلافت فنډپاته دي اوس صرف په نهه سوه روپۍ کې دکمېټۍ غړې نیمه وبشل غواړي په دې کې شرعًا څه حکم دی ؟(۱۴۷۰/ ۱۳۴۵هج)

ځواب: کله چي هغه ټوټه دمځکې دمسجداوکمېټۍ په نامه رانیول شوه نوکمېټۍ چي ددغې ټوټې نیمه وویشي پکې مدرسه اونورجوړولای شي اوڅو مره روپۍ چي دمسجدله لورې زیاتوب ورکول شوې هغه دې ومسجدته بېرته ورکړي فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپه روپیودمسجدلپاره مکان رانیول

سوال: (۷۱۴) یومسجددی چي دقبلې ولورته دپراخولوا ړتیالري نوددغه پراخو لو په ځای کې دیوه سړی کوردی هغه سړی وایې چي زمالپاره بل کورجوړکړئ نو به زه له دې کوره ووزم آیادمسجدپه روپیودده مکان پورته کول اودده لومړی مکان په مسجدکې ورګډول صحیح دي ، که نه ؟ (۳۲۹/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: صحیح دی فقط.

دمسجددونوزیاتوب آمدني داسلام په خپرونه اودفتنوپه مخنیوي کې لګول

سوال: (۷۱۵) دځینومسجدونوپه اړه داوقافوآمدني (عائد) دمسجدتراړتیاوو ډیره زیاته وي په لکونوروپۍ جمع وي اوپه زیاتره ځایونوکې په فضولیاتو (بې فائدې) بلکې په نارواکارونوکې لګیږي دمسجدپه هغه وخت یاپه آئنده کې په ښکاره کومه اړتیانه وي اوزیاتره ځایونه داهم لیدل شوي دي چي په مسجدونو کې زیاتره لمونځ کوونکې نه وي یادیرلږوي نوپه دې صورت کې دغه زیاتوب روپۍ داسلام په خپرونه اوداسلام په تبلیغ اودارتداددفتنودمخنیوي لپاره لګول روادي ،که نه ؟ اوداسې مدرسې قائمول کومې چي دمرتدکېدودفتنې دمخنیوي لپاره ضروري یاقائمې شوې مدرسې کومې چي داکارکوي یاهغوئ دارتداددفتنې دمخنیول اوداسلام په تبلیغ کې مرسته کوي دغه زیاتوب روپۍ ورباندې لګولای شو،که نه ؟ اودوقف کوونکې لپاره چي دغه روپۍ جمع وي ګټوري دي که دارتداددفتنې په مخنیوي کې زیاته ګټه اودثواب خبره کومه ده ؟ کله چي دغه دارتدادفتنه دجهل اوناپوهۍ په وجه راغلې ده اومسلمانان له دیني پوهې یومخ غافله روان دي په تېره بیاعواموډله په دوئ کې زیاتره داسې دي چي له اسلام اودیني اړتیاووڅخه هم ناخبره دي ودې ته سخته اړتیاده چي کوچنۍ مدرسې چي پکې صرف دلمانځه ،روژې اوددیني اړتیاووتعلیم ورکول کیږي قائمې شي اواستاذان وټاکل شي چي په کلیوکې تعلیم ورکړي اوداسلام دخپرونې کارترواخستل شي که شریعت دزیاتوب روپیوپه دغه کارکې دلګېدواجازه وکړي نوپه اوس وخت ډیرې زیاتې روپۍ دمسلمانانوسره شته چي دوئ یې په دې کارکې په لګولوراضي دي په دې شرط چي علماء داسلام ددې اجازه وکړي داسلام مخالفین دخپل مذهب دخپرونې لپاره په لکونو روپۍ لګوي

او د مسلمانانو حال معلوم دی بل استاذان ، مبلغین (تبليغ کوونکي) او منتظمين دومره غنيان نه دي چي ببله عوضه دي داخدمت ترسره کړي بياعرض دی چي کومي روپۍ دمسجدونو دمتوليانو سره جمع دي که دوئ دغه روپۍ دنورو ښارونو په مسجدونو چي پکي اړتياشته او په هغوئ کي لګول مخکي دي دغه زياتوب روپۍ ونه لګوي او په دغو ضرورتونو(يعنی داسلام په خپرونه اودارتداددفتني په مخنيوي اونوروکي په لګولوراضي وي نوبياپه دغواړتياووکي لګول روادي ،که نه ؟بينواتوجروا(۱۳۴۱/۲۷۸۵هج)

ځواب : په بيان شوي حالت کي دمسجدونودا وقافوزياتوب روپۍ چي ورته نه اوس دمسجدونو اړتياشته اونه آئنده ګمان شته لکه چي دکلونو ،کلونوله ليدو اوتجربي څخه ښکاري داسلام په خپرونه اودارتداددفتني په مخنيوي اود مسلمانانو په پېښنوکي لګول صحيح دي اوداسلام دشعائروپه قائمولوکي لکه مدرسي جوړول اوبقاء دمدرسوکومي چي دتبليغ اوداسلام دخپروني لپاره قائمي شوي وي يادي ددغه آمدني لګول صحيح دي اوکه څه هم دفقهي له قواعدواوروايتونوسره سم ديوه مسجدزياتوب امدني کله چي هغه ددغه مسجدله اړتياوڅخه ډيره زياته وي اودهغه خای په اعتباربېکاره وي تروسه پوري په نورومسجدونوکي لګول پکاردي خوکله چي داسي نه کيږي اودمسجدونومتوليان داسي نه کوي نوبياپه بيان شوي ديني کارونواودوئ ته ورته کي لګول ددي دحديثواودفقهي درواياتونواودمحققينوعلماؤله څرګند ونوسره سم صحيح دی بلکي دغه مصرفونه که رامخکي کړل شي نوداغراضو اومقصدونوپه اعتباربه ليري خبره نه وي په فتح القديرکي راغلي دي ولواجتمع مال للوقف ثم نابت نائبه من الکفرة فاحتيج الى مال لدفع شرهم قال الشيخ الامام (محمدبن الفضل) ماکان من غلبة وقف المسجد الجامع يجوز للحاکم ان يصرفه الى ذلک على وجه القرض اذالم تکن حاجة للمسجد اليه ـ۱

عن ابى وائل قال : جلست مع شيبه على الکرسى فى الکعبة فقال : لقدجلس هذاالمجلس عمرفقال لقدهممت ان لا ادع فيهاصفراء ولابيضاء الاقسمته قلت ان

(۱) فتح القديرشرح الهداية ۴۵۰/۵کتاب الوقف ، الفصل الاول فى المتولى مطبوعة رشيديه پاکستان.

Maktaba Tul Ishaat.com

صاحبیک لم یفعلا قال: هماالمرءان اقتدی بهما۔(۱) (بخاری شریف: ۲۱۷) وقال ابن الصلاح الامرفیهاای فی کسوة الکعبة کل سنة فیقسمهاعلی الحاج ۔(۲) (عمدة القاری داشباه په حاشیه حموی کې راغلي دي: لایصرف القاضی الفاضل من وقف المسجد قیل ویعارضه مافی فتاوی الامام قاضی خان فی ان الناظرله صرف فائض الوقف الی جهات بربحسب مایراه الخ۔(۳)

نومعلوم شوچي په بیان شویومهم مصرفونوکي دذکرشویواوقافوآمدني صرفر فول دیادشوي اړتیاله امله صحیح دی اوددې وقرض بللوته هم اړتیانشته کله چي ودې ته په آتنده کي هم داحتیاج ګمان نشته اوهرکله چي دادول اسلامي اودیني اړتیاوي پیښې شي نودعلماء اومسجددمتولیانوپه خوښه دغه آمدني په بیان شویومصرفونوکي صرفولای شي فقط والله تعالی اعلم.

تصویب: دمولانااشرف علی تهانوی صاحب له خوا: جواب صحیح دی اودجواب ددغه جزاحتیاطادوهم خل راګرځول ضروري دي چي عوام دي یوځای پربل ځای نه قیاسوي کله چي داسي پيښه وشي نوله علماؤڅخه دي هغه حکم پوښتنه کوي: لیکوونکی اشرف علی استوګن په دیوبند کي.

دمسجدونوداوقافوآمدني دمسلمانانوپه پیښو، جګړواومرسته کې صرفول

سوال: (۲۱۲) بسم الله الرحمن الرحیم: څه وایي ددین علماء اومفتیان دشرع متین ددې مسئلې په هکله چي یومسجددی چي پکي روپۍ وقف دي اوددې دوقف صورت داسي دی چي وقف کوونکي په یوه کمپنۍ کې برخه واخسته وقف یې کړه چي دمیاشتې آمدني یې جمع کیده سوکه ، سوکه هغه له اصل څخه زیاته شوه یادهغه سره برابره یاکمه شوه په داسي حالت کي خاص ودغه مسجدته

(۱) الجامع الصحیح للبخاری ۲۱۷/۱ ،باب کسوة الکعبة ،کتاب المناسک.

۲۔ وقال ابن الصلاح الامرفیهاالی الامام یصرفه فی مصارف بیت المال بیعا وعطاء واحتج بماذکره الازرقی ان عمرکان ینزع کسوة البیت کل سنة فیقسمهاعلی الحاج (عمدة القاری ۲۳۷/۹کتاب المناسک ،باب کسوة الکعبة مطبوعة رشیدیه باکستان)

(۳) شرح الحموی علی الاشباه والنظائرمغ، ۱۴۸القاعدة الخامسة من الفن الاول تصرف الامام علی الرعیة منوط بالمصلحة.

او د هغه ځای و نورو مسجدونو ته حالا اړتیانه وي بلکي په آئنده کښ هم ترډیرې مودي اړتیانه معلومیږي که دغه زیاني برخي (کومې چي له اصلو برخو څخه زیاتي شوې دي) خرڅي کړوپه هغه مهم کاریعنی دبلقان دجګړې ترکي زخمیانو ، یتیمانو او کونډو او دترکي لښکرپه مرسته کښ یې صرفې کړونوپه محمدي شرع کښ روادي که نه ؟ دارنګه دمسجدپه نوم کوم خاص جائداد وقف نشته بلکي د کمپنی هغه برخي کومې چي مشترکي وي وقف دي حالاچي دآمدني کومې روپۍ دي دهغوئ په دې کارکښ ورکول روادي که داصل وقف په آمدني چي کومې برخې رانیول شوي هغه خرڅي کړوپه دې کارکښ یې ورکول روادي ؟ یادواړه صورتونه روادي یاناروا؟ بینواتوجروا (۱۹۸۷/ ۲۹-۱۳۳۰هج

ځواب : په پوښتل شوې صورت کښ دبیان شوې وقف زیاتوب آمدني دیادې شوې جګړې دزخمیانو او یتیمانو په مرسته کښ صرفول شرعًا صحیح او جائزدي او هغه برخې کومې چي وروسته دوقف شوې په آمدني رانیول شوي دهغوئ خرڅول او په هلال احمر(سره میاشت) کښ دچندې صرفول هم صحیح دي.

دحدیثو او فقهي روایتونه په دې اړه رانقل شوي دي له ځینو څخه معلومیږي چي دمسجدداو قافوله آمدني څخه چي کوم څه دمسلمانانو په پښتنو او جګړو کښ صرف کړل شي هغه باید دقرض په توګه وي او له ځینو روایتونو څخه معلومیږي چي دقرض له قیده پرته صحیح دي.

نوکله چي دومره اندازه روپۍ دیادشوې وقف له آمدني جمع شوې دي چي ورته مسجدنه حالاکوم حاجت لري اونه مآلا ورته اړتیامعلومیږي اودزخمیانود مرستي اړتیاچي په اوس وخت څومره مهمه اوضروري ده هغه پټه نه ده په داسي حالت کښ ښه دده دي چي صرف کړل شوي روپۍ قرض وبلل شي دغه آمدني دترک دجنګ دزخمیانوپه مرسته کښ صرفول جائزبلکه ضروري دي په فتح القدیرکښ راغلي دي ولواجتمع مال الوقف ثم نابت نائبة من الکفرة فاحتیج الی مال لدفع شرهم قال الشیخ الامام محمدبن الفضل ماکان من غلة وقف المسجدالجامع یجوزللحاکم ان یصرفه الی ذلک علی وجه القرض اذالم تکن حاجة للمسجد الیه ـ ۱ عن واصل عن ابی وائل قال قال جلست مع شیبة علی الکرسی فی الکعبة فقال لقدجلس هذاالمجلس عمرفقال لقدهممت ان لاادع فیهاصفراء ولابیضاء الاقسمته

(۱) فتح القدیر۵/ ۴۵۰کتاب الوقف ، قبیل الفصل الثانی فی الموقوف علیه مطبوعة المکتبة النوریة الرضویة باکستان.

Maktaba Tul Ishaat. com

قلت ان صاحبيک لم يفعلا فقال هماالمرآن اقتدى بهما ـ(۱) (بخاری شریف : ۱/ ۲۱۷) وقال ابن الصلاح الامرفيها(ای فی کسوة العکبة) الى الامام يصرفه فی مصارف بيت المال بيعًاعطاءً احتيج بماذكره الازرقى ان عمررضى الله عنه كان ينزع كسوة البيت كل سنة فيقسمهاعلى الحاج ـ۲ (عمدة القاری ۴/ ۲۰۴) داشباه په حاشيه حموي کي راغلی دي : لايصرف القاضى الفاضل من وقف المسجد قيل ويعارضه مافى فتاوى الامام قاضى خان فى ان الناظرله صرف فائض الوِ قف الى جهات بربحسب مايراه الخ ـ ۳) (القاعدة الخامسة من الفن الاول ۱/ ۱۲۰مصرى)
له دغوعبارتونوڅخه ښکاري چي په موجوده ارتياووکي يعنی دترک دجګړې دزخمیانواویتیمانوپه مرسته کې دمسجدداوقافودغه زیاتوب آمدني چي مسجدونه ورته حالاارتیالري اونه يې په آئنده کې ګمان شته صرفول روادي اوکوموفقهاؤچي داقيدلګولی دی چي په نوائبواوپيښوکې دې په قرض ورکول شي دهغه منشاء داده چي که کوم وخت ددغه مسجدڅه ارتياپيښه شي نوداروپۍ دې بیرته واخستل شي په مسجدکې دصرفي کړل شي خوکله چي آمدني ددغواوقافوهمیشه دومره وي چي که بالفرض په آئنده کې ددې مسجدکوم حاجت وي نودآئنده آمدني دهغه لپاره کفايت کوي نوبياودغه صرف کړل شوېوروپوته دقرض ويلوارتیانشته لکه چي دبخاری ، عمدة القاری اودحموي دعبارتونو منشاده والله تعالى اعلم ليکوونکی عزیزالرحمن عفی عنه دمدرسي عربيې ديوبند مفتی.
الجواب صحيح : بنده محمدعفی عنه الجواب صواب محمدانورعفى الله عنه ددارالعلوم ديوبندمدرس.

دمسجدزیاتوب آمدني دماشومانوپه زده کړه یاتبلیغ کې لګول

سوال : (۲۱۷) په شمله کې یوه کمیټی ده دهغه اراکین (غړي) داکوشش کوي چي کوم مسجدونه داسي دي چي آمدني يې کفايت کوي اوڅه روپۍ پاتيږي دغه زياتوب روپۍ که په نوروکارونوياپه کوم مکتوب کې دناوسوماشومانوپه زدکړه اوتبليغ اونوروکي ولګوواياد متولي لپاره زياتوب آمدني په داسي کارونوکې لګول صحيح دي ،که نه ؟ (۷۳/ ۴۲ـ ۱۳۴۷هج)

(۱) صحيح البخاری ۱/ ۲۱۷کتاب المناسک ،باب کسوة الكعبة.
(۲) عمدة القاری ۷/ ۱۲۲کتاب الحج ،باب کسوة الكعبة ، مطبوعة زكرياديوبند.
(۳) حاشية الاشباه والنظائرللحموی ص: ۱۴۸، مطبوعة نول كشورلكنو.

ځواب: دمسجدونوچي کومه آمدني وي هغه دهماغه مسجدله اوقافوځخه وي دغه آمدني بايدپه همدې مسجدکې ولګول شي فقهاؤڅرګندونه کړې ده چي ترڅوهغه مسجدآبادوي ويران شوی نه وي ترهغه دهغه آمدني په کوم بل مسجدکې لګول صحيح نه دي اوپه کومه مدرسه اومکتب کې دهغه لګول صحيح نه دي اونه په کوم قامي کاراوتبليغ کې يې لګولای شي په درمختارکې راغلي دي : اتحدالواقف والجهة وقلّ مرسوم بعض الموقوف عليه بسبب خراب وقف احدهماجازللحاکم ان يصرف من فاضل الوقف الآ خرعليه وان اختلف احدهمابأن بنى رجلان مسجدين أورجل مسجداومدرسة الخ لايجوزله ذلک الخ-۱ ښکاره ده چي دلته دوهم صورت دی کوم چي داختلاف دی ،ځکه نوپه دې کې ديوه وقف آمدني په بل وقف کې لګول صحيح نه دي فقط.

دمسجدپه زياتوب روپوڅاه تيارول

سوال: (۷۱۹) دراندېرپه مسجدکې درڼااسباب ترکافي کېدوزيات دي خوپه دغه مسجدکې ترحدزياته آمدني شته چي په آئنده کې دبې ځايه مصرفېدواند ښنه ده ،ځکه متولي اراده لري چي درڼايوه برقي انجن اوبرقي پنکې راوغوښتل شي داروادي ،که نه ؟(۳۲/۳۳۵-۱۳۳۳هج)

ځواب: دهوااورڼابندوبست دمسجدله اړتياوڅخه دی اودمسجدله آمدني څخه ترحدزياتې روپۍ شته چي که صرفې نکړلې شي نودضائع کېدواوبې ځايه دلګېدووېره ده ،ځکه نوپه دغوروپيودهوااورڼالپاره دبرقي انجن انتظام کول صحيح دي په هغه صورت کې

(۱) الدرمع الشامی(۳/۴۰۸) کتاب الوقف ، مطلب فی نقل انقاض المسجدو نحوه ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

چي دمسجددمال دضائع کېدواوبې ځايه صرفېدواندېښنه وي فقهاؤځيني ناضروري شيان بلکې فضوليات مثلاً دمسجد په نقش کې صرفول رواکړي دي نو په يادشويو اړتياوو کې په اولی درجه صرفول صحيح دي وضمن متوليه لوفعل النقش اوالبياض الااذاخيف طمع الظلمة فلابأس به کمافی الدرالمختار (وقوله الا اذاخيف) الخ بأن اجتمعت عنده اموال المسجدوهومستغن عن العمارة والا فيضمنهاکمافی القهستانی عن النهاية ـ۱ (شامی ۱/ ۴۴۲)

ځواب : هيڅ ضرورت دحاکم واجازې ته نشته ،دمحلې انصاف داره خلک او متوليان دغه کارکولای شي فقط.

دمسجدپه زياتوب آمدني مدرسه جوړول

سوال : (۲۲۰) دمسجدآمدني (عائد) دومره زياته ده چې حالااوپه آئنده کې ورته اړتيانشته اودضائع کېدووېره يې ده په دغه آمدني که مدرسه جوړه کړل شي نودحاکم واجازې اومنظورۍ ته اړتياشته ،که نه ؟(۱۱۸۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

دمسجدپه زياتوب آمدني مدرسه قائمول

سوال : ديوه شاهي مسجدله اړتياووځخه دومره روپۍ زياتيږي چې په يوه عربي مدرسه چلېدای شي اوبياهم زياتيږي اوپه همدې فکرهغوځارکوونکوپه دې مسجدکې يوه عربي مدرسه قائمه کړه چې دښاروالوله لورې انتخاب شوې دي خودوقف کوونکې شرطونه يومخ معلوم نه دي په دې صورت کې ددوئ دافعل روادی ،که نه ؟ اوپه آئنده کې داسې مدرسه قائمه ساتل کېدای شي ،که نه ؟ (ط ۴۹۳/ ۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب : ددغو ممبرانو (غړيو) دافعل روادی اوپه ظاهره دوقف کوونکې دغرض په خلاف نه دی اوکله چې آمدني ددغه مسجد دمسجدله اړتياووځخه دومره زياتوب ده چې دمدرسې له مصرفونوروسته هم زياتيږي اودمسجد په اړتياوو کې تنگي نه راځي نوپه داسې حال کې که دغه زياتوب آمدني په ديني مدرسه کې ونه لگول شي نوددې دضائع کېدويابې ځايه دلگېدواندېښنه ده ،ځکه نواجراء کول ددې مدرسې اوپه آئنده کې قائم ساتل ددې روابلکې

(۱) الدرالمختارورد المحتار(۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة ، مطلب کلمة لابأس دليل على ان المستحب غيره الخ ط رشيديه.

ضروري دی فقط.

سوال: (۲۲۲) دیوه مسجد داوقافوآمدني دومره ده چي دهغه له ضروري اړتیاوو بلکي ببلابېلي ناضروري هم په ښه ډول پوره کېږي اوبیاهم زیاتوب روپۍ وي ددې مسجد دمتولي زړه داغواړي چي یو مذهبي درس ځای چي پکي صرف ددین زدکړه وي قائم شي اوهغه زیاتوب روپۍ ددغي مدرسې په اړتیاووکې ولګول شي نوآیادمسجد زیاتوب روپۍ په دیني مدرسه کې خرڅول صحیح دي ؟ (۱۴۴۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: کله چي به هغه مدرسه ددې مسجد په اړوندوي اودمسجد اوقافوآمدني دومره زیاتوب ده چي دمسجد له مصرفونوڅخه ډېره زیاته ده اوامکان لري چي یووخت به يې ځوک وخوري ،ځکه ددې مسجد په اړه دقرآن ،حدیثواوفقهې دزدکړې لپاره مدرسه قائمول صحیح دي ،ځکه چي دوقف کوونکې دغرض په خلاف دانه دي اودزیاتوب آمدني له ضایع کېدوڅخه غوره دادی چي دخیرپه کارکې ولګیږي وقدصرح الفقهاء ان مراعاة غرض الواقفین واجبة (الشامی ۳/ ۴۲۴کتاب الوقف) وانه یفتی بکل ماهوانفع للوقف۔۱ (درمختار ، شامی).

سوال: (۲۲۳) که دکوم مسجد داوقافودومره آمدني وي چي دهغه له مصرفونوپوره کېدووروسته دومره زیاتیږي چي په زرګونووي اودمسجدورته اړتیانه وي اووقف کوونکی دامام ،مؤذن اونوروله خرڅوپرته په کوم بل دخیرپه کاري دصرفولولپاره امراونهی هم نه وي کړې نواوس په دغه سرمایه دبل مسجدترمیم کول یااسلامي مدرسه روانول روادي ،که نه ؟ (۱۷۸۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: په داسي حال کې چي سرمایه ددغه مسجددومره زیاته ده چي ددې مسجدنه ورته حالا ضرورت شته اونه په آئنده کې ګمان ددې شته نودبل په ترمیم کې ددې لګول صحیح دي اودارازدیني مدرسه جاري کول په دې صحیح دي ،ځکه چي دوقف کوونکې دغرض مراعات ساتل لازم دي اوښکاره ده چي غرض دوقف کوونکې کوم چي ثواب دی په دې صورت کې په احسنه طریقه حاصل دی فقط.

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۳/ ۴۴۰) کتاب الوقف ، مطلب سکن المشتري دارالوقف ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

دمسجدپه آمدني دمسجددمدرسي پوراداکول

سوال: (۲۲۴) دجامع مسجد متولي زيد دکلي دعامومسلمانانوپه ګډون يوه وداني رانيوله په هغې کې يې اسلامي مدرسه جاريه کړه ، وروسته دمدرسې وداني وجامع مسجدته وقف کړه په حکومت کې يې رسمي کړه وروسته دمځکې له مالک سره دمدرسې دمځکې په هکله څه جګړه وشوه چي يکي څه روپۍ په پوروا خستل شوې دمځکې له مالک سره يې روغه وکړه پوښتنه داده چي دجامع مسجدله دوکانونوڅخه که متولي دمسلمانانوپه اجازه دغه پور اداکړي نوروادی ،که نه ؟ (۲۰۸/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: کله چي دغه مدرسه دجامع مسجدله اوقافوڅخه شوه نوددغه جامع مسجددوکانونودکرايې په روپودغه پوراداکول روادي خوپه دې کې اختلاف دی ،څکه زيات احتياط دادی چي جلا چنده وکړي پورپه اداکړي قال فی ردالمحتار مسجدله اوقافومختلفة لابأس للقيم ان يخلط غلتهاکلهاوان خرب حانوت منهافلابأس بعمارته من غلة حانوت آخرلان الکل للمسجدولوکان مختلفالان المعنی يجمعهماآه ومثله فی البزازية تأمل ـ۱ (شامی) فقط .

دمسجدروپۍ پرمدرسه لګول

سوال: (۲۲۵) دمسجدپه غولي کې دشمال پرلوريوحوض دی اودحوض وارخ ته دشمال پرلوربيت الخلاء (ټټی) اوغسل خاني اونوردي دبيت الخلاء ، غسل خانانوروپربام باندي يومتولي پخپل نوم يوه مدرسه قائمه کړه نورو متوليانوڅه ورته ونه وويل ، منع يې ونکړه نژدې له پنځوکلونوراهيسي دامدرسه جاري ده اوورځ په ورځ پرمخ تله ترڅي چي دعربي کتابونواستاذانوپر مسجد سربېره درس ورکاوی له دې وروسته يې دتالاب پرنيمه برخه بام جوړکړ په مدرسه کې يې داخل کړدمسجدزړي سرتنجي په مدرسه کې استعماليږي اودارازدمدرسې ترميم يعنی مات چت اودبوالونه اونورسپينول اورنګ ، دبيت الخلاء اوغسل خانونلونه اوداوبوخښلومنګيان داټول اودرنامصرف داتولي خرچي دمسجدله روپوداصل متوليانوپه موجوديت کې جاري وي اودی اوس دغه مدرسه دخرڅ دنه کافي (بس) کېدوله امله

(۱) الشامی (۳/ ۴۰۸) کتاب الوقف ، مطلب فی وقف المنقول تبعاللعقارط رشيديه .

نژدې ونږدوته ده مسجد ډیرې روپۍ لرې آمدني یې ترخرڅ ډیره زیاتوب ده آیا دغه مسجدروپۍ پردغه مدرسه باندې بېله قرض لګولای شي ،که نه ؟ که بېله قرض نشي لګولای نو په قرض یې وربانديلګولای شي ،که نه ؟(۱۷۱۷/ ۱۳۴۰هج)

ځواب : په دې صورت کې له روایتونومعلومیږي چې زیاتوب آمدني دمسجدپرمدرسه اونوروددخیرپرکارونودې په قرض ولګول شي اوله ځیني روایتونوڅخه معلومیږي چې بېله قرض وربانديلګول هم صحیح دي قال الشیخ الامام (محمدبن الفضل) ماکان من غلة وقف المسجدالجامع یجوزللحاکم ان یصرفه الی ذلک علی وجه القرض اذالم تکن للمسجدحاجة الیه الخ (۱) (فتح القدیر) اوداشباه په شرح حموي کې دي قال بعضهم الذی فیمالایصرف القاضی الفاضل من وقف المسجدوقیل ویعارضه مافی فتاوی الامام قاضیخان فی ان الناظرله صرف فائض الوقف الی جهات برحسب مایراه (۲) دحموي له دغه عبارت څخه څرګنددي چې دمسجدزیاتوب آمدني دخیرپه کارونوکې بېله قرض هم صرفول صحیح دي فقط.

دمسجدپه روپودمسجداړونه مدرسه ترمیمول

سوال : (۲۲۲) دجامع مسجددجنوب ولورته دېوال مات کړڅه نوره مځکه یې په ګډه کړه اودغه نوم یې مدرسه کېښودومسجدټول سامان په همدې مدرسه کې ښوول کیږي اوښځې په همدې کې دجمعې لمونځ اداکوي دمسجدپه روپوددغې مدرسې ترمیم کول روادي ،که نه ؟(۲۰۴/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب : کومه مدرسه چې دمسجداړونده ده اودمسجددمصلحتونولپاره ده دهغې ټولې خرڅې هم دمسجددوقف په اړونددي ،ځکه نودمسجدپه سرمایه ددې ترمیم کېدای شي اوهمدغه حکم دځاه او استنجادځایونوهم دی فقط.

(۱) فتح القدیرشرح الهدایة ۵/ ۴۵۰، کتاب الوقف ،الفصل الاول فی المتولی چاپ رشیدیه پاکستان.
(۲) شرح الحموی علی الاشباه والنظائرمغ ۱۴۸ القاعدة الخامسة من الفن الاول، تصرف الامام علی الرعیة منوط بالمصلحة.

Maktaba Tul Ishaat.com

دمسجدروپۍ وامام ته په قرض ورکول

سوال: (۲۲۷) دیوه مسجد آمدني دمسجدمتولیانوزیداوبکربهله سوده په بېنګ کې جمع کړې دي زیدوپنځه سوه روپوته اړتیالري اوشل روپۍ به دمیاشتې اداکوي که په دې مینځ کې دمسجدکوم ډول اړتیاپېښه شي نوان شاء الله سمدستي به انتظام وکړي پاته روپۍ به اداکړي اوزیدبه خپل جائدادپه حکومت کې ورولیکي ترڅودمسجدروپۍ تلفی نشي داصورت روادی ،که نه ؟ (۲۲۴۱/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دفقهې په کتابونوکې دوقف مال په قرض ورکول روانه دي لیکلې خوکه متولیان پخپله ذمواري قرض ورکړي اوپخپله دقرض دادایني ذمواروي اوجائدادپه حکومت کې ورولیکي چې دمسجددروپودضائع کېدووېره نشي پاته اوبیایې اداهم کړي نوامیدده چې دابه رواوي اومتولیان به ګنهګارنه وي لکه چې په شامي کې راغلي دي: للمتولي اقراض مال المسجدبأمرالقاضی الخ (۱) نوپه اوس زمانه کې خوقاضی نشته ،ځکه دجائدادپه وسیله دې اطمینان وکړل شي فقط.

سوال: (۲۲۸) دیوه مسجدروپۍ جمع دي له هغه څخه دمسجدامام ورروپوته اړدی که دی خپل مکان مسجدته په ګروورکړي اوروپۍ واخلي اودامام له تنخواڅخه میاشت په میاشت داپورپرې کېږي په څه موده کې به دمسجدروپۍ هم اداشي اودامام مکان به هم وساتل شي هغه مکان دیوه هندوسره ګروی دلته ټول خلګ داغواړي چې دمسجدروپۍ ورکړي مسجدپخپل نامه مکان ګروکړي داروادي ،که نه ؟(۲۴۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: په داسي صورت کې که دمسجدمتولیان ونوموړي امام ته دمسجدله جمع شویوروپوڅخه قرض ورکړي په داسي طریقه چې دمسجددروپوضائع کېدواندېښنه نه وي نوپه دې کې دجوازګنجائش شته اوس قرض ورکړي بیایې دامام له تنخواڅخه میاشت پرمیاشت کاټوي اودااطمینان لپاره دده مکان ګروکړي فقط.

(۱) الشامی (۳۷۹/۴) کتاب القضاء، مطلب للقاضی، اقراض مال الیتیم ط رشیدیه.

دمسجدروپۍ وکوم عزتمن مسلمان ته په قرض ورکول

سوال: (۲۲۹) دمسجدونداوقافوروپۍ په حکومتي خزانه کې خوندي دي اوځومتولیان ورباندي مقرردي آیادغه روپۍ کوم عزتمن مسلمان دضامن او اطمینان ورکولوروسته دمتولیانوپه اجازه په قرض (پور) اخستلای شي ،که نه ؟ (۱۵۹۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: داوقافوآمدني روپۍ دمتولیانولپاره په قرض ورکول صحیح نه دي دفقهې په کتابونوکې همداسي لیکلې دي اوکه کوم متولي قرض ورکړي نوهغه ذمواردي دوصولودی اوکه یې بیرته ورنکړي نومتولي به له ځانه اداکوي فقط

دمسجدپه روپودعاموخلګودفائدې لپاره رسۍ ،سولاغه اونوررانیول

سوال: (۲۳۰) دمسجدد څاه لپاره رسۍ ، سولاغه دمسجدپه روپودعاموخلګو داستفادې لپاره رانیول روادي ،که نه ؟ یعنی دمسجدروپۍ صرف دمسجدپه اړتیاووکې لګېدای شي که عام خلګ هم استفاده ځیني کولای شي ؟ (۲۴۲۲/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: دمسجدروپۍ خاص بایددمسجدپه اړتیاووکې مصرف شي ، اماکلبوال که له ځانه سولاغه اورسۍ یادهغوئ قیمت په مسجدکې ورکړي په دې غرض چې په مسجدکې هم په کارراځي اوعام خلګ هم ځیني استفاده کوي نوداصحیح دی فقط.

په مسجدکې دنل لګولوپه غرض دورکړیوروپوپه مسجدکې دوکان جوړول

سوال: (۲۳۱) یوسړی ښه ډیرې روپۍ په مسجدکې دنل لګولوپه غرض ورکوي اوداوعده کوي چې دغه روپۍ دې صرف په دې کارکې ولګول شي که نوره اړتیاشي نوزه پخپله به دې کارکې چې ځومره لګیږي نورې ورکوم خوبل سړی په دغه روپوډېرې رانیسي مسجدماتوي په یودوکان جوړولودغه صرفوي آیاداډول تصرف دوکېل لپاره کول روادي ،که نه ؟ (۲۲۲۵/ ۱۳۳۷هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

خواب: دغه روپۍ ددوکان پرجوړولوصرفول صحیح نه دي (۱) اومسجد ماتول یکي دوکان جوړول هم روانه دی کذافی الدرالمختاروالشامی (۲) فقط۔

دمسجدروپۍ خوړل

سوال: (۲۳۲) یو سړی دمسجد روپۍ وخوړي ده په هکله څه حکم دی او دغه سړی د جامع مسجد ممبر (غړی) کیدای شي ،که نه ؟ (۱۳۳۸/۱۸۹۸هج)

خواب: دغه سړی چي کومي روپۍ دمسجد خوړلي دي هغه ده په ذمه دي ددې اداکول پرده لازم دي اوداسي سړی دممبراومتولي جوړېدووړنه دی فقط۔

دمسجدپرآمدني زکوة واجب نه دی

سوال: (۲۳۳) دمسجد پرروپوزکوة شته ،که نه ؟ (۲۰۰/۴۴-۱۳۴۵هج)

خواب: دمسجد پرروپوزکوة واجب نه دی ،ځکه چي دزکوة واجبېدولپاره ملکیت شرط دی اودابنکاره ده چي ددغوروپوکوم مالک نشته۔

دمسجدروپۍ له خائن څخه اخستل واماندراه سړی ته یې ورکول

سوال: (۲۳۴) څومسلمانانوپه امانتدارګڼلویوسړی دمسجدمتولي جوړکړی ووکله چي له ده څخه دمصرفونوحساب وغوښتل شونوده له حساب ورکولو څخه ډډه وکړه اودمسجدله روپوورکولوڅخه یې انکاروکړکه دی له غوښتلووروسته دمسجدروپۍ ورنکړي نودحکومت په وسیله ورخیني اخستل اوکوم امانتدارسړی ته سپارل روادي ،که نه ؟ (۱۳۳۸/۱۹۷۳هج)

(۱) شرط الواقف کنص الشارع (الدرمع الرد(۳/ ۴۵۲) کتاب الوقف ، مطلب فی قولهم شرط الواقفین کنص الشارع ط رشیدیه.

(۲) وبه علم ان الفتوی علی قول محمد رحمه الله فی آلات المسجد وعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبید المسجد (الدرمع الرد(۳/ ۴۰۷) کتاب الوقف ، مطلب فیمالوخرب المسجد اوغیره ط رشیدیه)

ځواب: بېشکه چي ځرنګه کېدای شي دمسجد هغه روپۍ له ده څخه واخلئ دکوم بل امانتدار سري سره يې کېږدئ فقط.

دامانتدار هندوسره دمسجد روپۍ ښوول ځرنګه دي؟

سوال: (۲۳۵) دامانتدار هندو سره دجامع مسجد روپۍ ښوول روادي ،که نه ؟ (۸۴۲/۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب: پرهندوکه اطمېنان وي نوله ده سره هم دمسجد روپۍ ښوول صحیح دي اوکه په وجه دتعصب اوضدکوم چي په دې زمانه کې دهندوانو دمسلمانانو دمذهب اومذهبي کارونو سره دی له ده څخه واخلي دکوم امانتدارمسلمان سره يې کېږدي نودازیات مناسب دي لنده داچي داکارهم دحاکمانوپه وسېله بایدوشي ترڅو دمسجد روپۍ ضائع نشي فقط.

دمسجددتعمیرروپۍ دمدرسې پرتعمیرلګول

سوال: (۲۳۶) (الف) یوسړی څه روپۍ دمسجد دودانولولپاره ایښي دي خو په دې کلي کې دارتیاپه اندازه مسجدونه شته اوپه دې کلي کې انګریزي ښوونځی له څه مودې شته هغه دخلګوعقېدې ورخرابي کړي دي له دوو، درېیو کلونوراهیسي مدرسه عربیه قائمه شوې ده خوتراوسه دمدرسې عربیه ودانۍ جوړه شوي نه ده په دې صورت کې که هغه روپۍ دکوم چي په مسجد کې دصرفولو اراده ده دمدرسې په ودانولو کې صرفې کړونو څه پرواخوبه نلري ؟ اوپه دې کې به زیات ثواب وي که دمسجد په ودانولو کې ؟

(ب) که دمسجد دودانولو يې نذرمنلی دی نو بیاحکم بدلیږي ،که نه ؟ (۱۰۱۷/ ۱۳۴۰ هج)

ځواب: (الف) په دې کې هیڅ پروانه معلومیږي اودثواب زیاتوب داخلاص اوحاجت له زیاتوب سره اړه لري: انماالاعمال

Maktaba Tul Ishaat. com

بالنيات ولکل امرئ مانوی الحديث(۱)

(ب) بیاهم څه حکم نه بدلیږي داله هغو کارونو څخه نه دی چي نذر يې لازم او واجب الاداء وي(۲)

(۱) عن عمربن الخطاب رضی الله عنه يقول: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: انما الاعمال بالنيات وانما لامرئ مانوی فمن كانت هجرته الى دنيا يصيبها اوالى امرأة ينكحها فهجرته الى ماهاجر اليه (صحيح البخاری ۱/۲ باب كيف كان بدء الوحی)

(۲) قال في الشامی: وفی البدائع ومن شروطه ان يكون قربة مقصودة فلا يصح النذر بعيادة المريض وتشييع الجنازة والوضوء والاغتسال ودخول المسجد ومس المصحف والاذان وبناء الرباطات والمساجد وغير ذلک وان كانت قربا الا انها غير مقصودة اه (ردالمحتار (۳/ ۷۳) كتاب الايمان، مطلب فی احكام النذر طرشيديه)

دمسجدد ځړوا و ماتو شیانو بیان

دامام لپاره دمسجد قرآنکریم کښېښودل او زیاتوب قرآنونه ومدرسوته ورکول یاخرڅول چې قیمت یې په مسجد کې صرف کړي .

سوال : (۲۳۷) په دې ملک کې دارواج دی چې کله کومه پېښه مثلا ناجوړې اونوروي نوعمومًا دصدقو اوخیراتونو څخه پرته قرآنکریمونه هم ومسجدته وقف کول کیږي اوامام هغه دځان سره ږدي وچاته یې دویلولپاره نه ورکوي اوس ډیرقرآنونه جمع شوي دي اوس ددې اړتیادالله رب العزت په فضل سره ومدرسوته هم نشته دغه قرآنونه کښېښودل شي که ولیري مدرسوته وقف کړل شي که یې خرڅ کړو، قیمت یې دمسجد په مصرفونو کې ولګوو؟ (۳۲/۷۷۲-۱۳۳۳هج)

خواب : کوم قرآنکریم چې کوم مسجدته وقف کړل شي دهغه بل ځای ته نقلول صحیح نه دي اوامام ته دااختیارنشته چې دمسجدولمونځ کوونکوته یې دویلو لپاره نه ورکوي ،ځکه چې په دې صورت کې دوقف کوونکي غرض فوتیږي هغه داچې نالوستې اووقف کوونکې ته ثواب ورسیږي که امام څوک وویلوته نه پرېږدي نوګنهګاریږي هودې حفاظت ضرورکوئ داسي نه چې په الماری کې بندکړي قلف ورولګوي اوددغو قرآنونوخرڅول هم روانه دی ،ځکه چې داستفادې وړدی کمافی الشامی (۳/۳۷۲) لووقف المصحف علی المسجد ای بلا تعیین اهله یختص بأهله المترددین الیه (۱) وفیه : یستوی فی الانتفاع به الغنی والفقیر (۲) وفی : ص : ۳۸۲نقلا عن فتح القدیر: واعلم ان عدم جوازبیعه الااذاتعذرالانتفاع به انماهوفیمااذاوردعلیه وقف الواقف (۳) له دغوعبارتو نو څخه څرګندشوچې دقرآنکریم

(۱) الشامی (۳/۴۱۲) کتاب الوقف مطلب فی نقل کتب الوقف من محلها ط رشیدیه.
(۲) الشامی(۳/۴۱۱) کتاب الوقف ، مطلب فی حکم الوقف علی طلبة العلم ط رشیدیه.
(۳) الشامی(۳/۴۱۹) کتاب الوقف مطلب فی الوقف اذا خرب ولم یکن عمارته ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

نقلول یا خرڅول د وقف په صورت کې روانه دی فقط.

دمسجدپه نامه وقف شوې کتابونه مدرسې ته ورکول

سوال: (۲۳۸) يوه سړی په يوه کلي کې يو خاص مسجد ته خپله کتب خانه وقف کړه نوروته يې هم ترغيب ورکړ هغوئ دثواب کارپه بللو کتابونه پکې داخل کړل خو دهغه ځای اوسيدوونکې دومره خوانند ه (لوستي) اوکتاب کتوونکې نه دي چې دغه علمي کتابونه وګوري يادد وئ قدراواحترام وکړي تراوسه دکتاب خانې داحال دی چې دموږكانواووينوښكارده اوبې فيضه ديوه سړی دکورپه الماريو کې قلف پراته دي ،ځکه چې په مسجد کې ځای نه وو په داسي صورت کې آيادارواده چې کومه مدرسه عربيه ته دهغه ځای دمدرس په ذمواري هرکال کتابونه ورکړواودروژې له مياشتې مخکې يې بېرته ځيني اخلوترڅواصل مقصدهم فوت نشي اودوقف مقصدهم حاصليږي ؟ (۱۳۴۱/۹۲هج)

ځواب: دفقهې په كتابونوکې داخرګندونه شته چې دوقف کوونکې غرض په پام کې نيول ضروري دي ،ځکه نوکله چې په مسجد کې دغه کتابونه په کارنشي راتلای نوکومې مدرسې ته دزدکړې ، درسولواومطالعې په غرض ورکول اوله خلاصېدووروسته ځيني بيرته اخستل اوهمدارنګه کول صحيح دي ددرمختار په کتاب الوقف کې راغلي دي : وان وقف على المسجدجازويقرء فيه ولايكون محصوراعلى هذاالمسجدالخ (۱) وفيه روايات أ خروفى الشامى : على انهم صرحوابأن مراعاة غرض الواقفين واجبة الخ(۲) (شامى ۳ / ۴۲۳) فقط.

دمسجداودهغه دسامان په اړه ځوحكمونه

سوال: (۲۳۹) (الف) دکوم مسجد دآبادېدو چې کوم صورت نه وي دهغه سامان په بل مسجد کې لګول روادي ،که نه ؟

---

(۱) الدرمع الشامى(۴۱۱/۳) کتاب الوقف ، مطلب متى ذكر للوقف مصرفا الخ ط رشيديه.
(۲) الشامى(۴۲۴/۳) کتاب الوقف ، مطلب مراعاة غرض الواقفين واجبة ط رشيديه.

(ب) دمسجد دخراب شوې بام تیران خرځول چې قېمت به يې په مسجدکې ولګوو څنګه دی ؟

(ج) دمسجد دځېدوله امله دمسجدتیران (چې یومخ روغ دي) خرڅول وسوربوته نه کانې یابل شی ورکول روادي، که نه ؟ (۳۴۲/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: (الف) دنړېدلې مسجد داباديدوچې کوم صورت نشته دهغه باید حفاظت وشي اوسامان يې په بل مسجدکې لګول صحیح دي.

(ب) داسي کول صحیح دي (ج) روادی.

دآبادمسجدسامان بل مسجدته ورل صحیح نه دي

سوال: (۲۴۰) یومسجدچې ابادوي دهغه دبنکلا سامان په بل مسجدکې کارولای شو، که نه ؟ (۷۲۷/۱۳۳۷هج)

ځواب: دیوه آبادمسجدسامان بل مسجدته ورکول اوکارول صحیح نه دی خوکه اړتیااومجبوریت وي نوپروانلري.

سوال: (۲۴۱) دیونړول شوې مسجدسامان، خښتې اونوربل مسجدته په بیع یابې بیعې ورکول روادي، که نه ؟ په داسي حال کې چې دلومړی مسجدمحله آباده ده که چادیوه مسجدسامان پربل لګولی وي نوڅه کول پکاردي ؟ (۲۲۱۲/۱۳۴۱هج)

ځواب: قال فی ردالمحتار: لکن علمت ان المفتی به قول ابی یوسف رحمه الله نه لایجوزنقله ونقل ماله الی مسجدآخرکمامرعن الحاوی نعم هذاالتفریع انمایظهرعلی ماذکره الشارح من الروایة الثانیة عن ابی یوسف رحمه الله وقدمنانه جزم بهافی الاسعاف وفی الخانیة رباط بعیداستغنی عنه المارة وبجنبه رباط آخرقال السیدالامام ابوشجاع تصرف غلته الی الرباط الثانی کالمسجداذاخرب واستغنی عنه اهل القریة فرفع ذلک الی القاضی فباع الخشب وصرف الثمن الی مسجدآخرجازالخ (۱) وایضا فیه (قبل سطور) جزم به فی الاسعاف ولوخرب المسجدوماحوله وتفرق الناس عنه لایعودالی ملک الواقف عندابی یوسف رحمه الله فیباع نقیضه بأذن القاضی ویصرف ثمنه الی بعض المساجدالخ (۱) (شامی) نومعلوم شوچې په هغه صورت کې چې مخکنی مسجد

(۱) الشامی (۴۰۷/۳) کتاب الوقف، مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

آباددی اوکابوال چي لمونځ کوونکي دي موجوددي نوددې مات شوی سامان په بل مسجدکې لګول صحیح نه دی اوکه ولګول شونوددې سامان قیمت په لومړی مسجدکې لګول پکاردي.

دیوه مسجدپوزی اونوربل مسجدته وړل

سوال: (۲۴۲) دیوه مسجدپوزي اونوریوسړی بل مسجدته یووړل یویې ویران کړبل یې آبادکړداکارروادی، که نه؟ اوددا سي شخص لپاره څه سزاده یوسړی وایې چي دیوه مسجدسامان بل مسجدته وړل صحیح دي داصحیح دی، که نه؟ (۲۲۵۳/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: که کوم مسجدیومخ ویران اوناآبادشي نودهغه سامان: پوزی اونوربل مسجدته وړل صحیح دي اوکه اول مسجدویران نه دی نوبیادهغه سامان پوزی اونوربل مسجدته وړل صحیح نه دی کذافی کتب الفقه نوکوم سړي چي داروابولې هغه خطادی هغه ته پکاردی چي کومې پوزی اونوریې بل مسجدته وړي دي هغه بېرته همدې مسجدته راوړي اوهیڅ سزااوتعزیرددہ لپاره نشته فقط.

دیوه مسجدمصلي بل مسجدته ورکول

سوال: (۲۴۳) له همیشه څخه په یوه مسجدکې دجمعې لمونځ کیدی چي دهغه لپاره له بمبی څخه مصلی په اتیاروپۍ راوړلې خواوس په دوهم مسجدکې دجمعې لمونځ شروع شوپه اول کې نه کیږي که شرعًا رواوي نودغه مصلی په دوهم مسجدته ولیږو؟ (۲۵۸۳/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: کومې دمصلي چي یومسجدته ورداخلي شي هغه بل مسجدته وړل صحیح نه دي که څه هم هلته دجمعې لمونځ اوس نه کیږي، څکه چي مسئله داده چي که یومسجدیومخ ویران اوناابادشي چي هیڅوک لمونځ کوونکی هلته پاته نشي نوهغه وخت ددغه مسجدسامان بل مسجدته وړل صحیح دي اوترڅوچي دغه مسجدآباددی اوپه دي کې پنځه وخته لمونځ کیږي نوددې سامان بل مسجدته وړل صحیح نه دی

كذافى الدرالمختاروالشامى(۱) فقط.

سوال: (۲۴۴) په يوه مسجدكې جاى نمازونه (مصلې) تراړتياززياتې دي نوهغه په بل مسجدكې په كارراتلاى شي كه كوم شخص پخپل كوركې پردې لمونځ كولاى شي؟ (۱۳۴۲/۲۵۲۲هج)

ځواب: چي دكوم مسجدمصلي دي په هماغه مسجدكې بايداستعمال شي بل مسجداوكورته يې مه وړئ كله چي اول مسجدوداني دى اولمونځ پكي كيږي.

دمسجدصفونه اونورسامان عيدګاه ته وړل اوكارول يې

سوال: (۲۴۵) دجامع مسجدپوزۍ، صفونه، فرشونه اونورسامان عيدګاه ته وړل اوهلته كارول اوداستعمال اواړتياترسره كېدووروسته سمدستي وجامع مسجدته رارسول روادي، كه نه؟ كه روانه وي نوكوم لمونځونه چي پردغوصفو نواونوروشوي دي هغه لمونځونه صحيح دي، كه نه؟ (۱۳۳۷-۳۵/۳۵۲هج)

ځواب: دفقهاؤدڅرګندونواودفقهي له قواعدوڅرګندګيږي چي دجامع مسجدسامان فرشونه، صفونه اونورعيدګاته وړل اواستعمالول صحيح نه دى قال فى الشامى: سبل مصحفا فى مسجدبعينه للقراءةليس له بعدذلک ان يدفعه الى آخرمن غيراهل تلک المحلة للقراءة الخ(۲) وفى الدرالمختارومثله فى الخلاف المذكورحشيش المسجدوحصره مع الاستغناء عنهماوكذاالرباط والبئراذالم ينتفع بهمافيصرف وقف المسجدوالرباط والبئروالحوض الى اقرب مسجداورباط اوبئراوحوض اليه الخ(۳)

(۱) فى الدرالمختار: ولوخرب ماحوله واستغنى عنه يبقى مسجداعندالامام والثانى وبه يفتى وفى الشامى: لكن علمت ان المفتى به قول ابى يوسف رحمه الله نه لايجوزنقله ونقل ماله الى مسجدآخركمامرعن الحاوى جزم به فى الاسعاف ولوخرب المسجدوماحوله وتفرق الناس عنه لايعودالى ملک الواقف عندابى يوسف رحمه الله فيباع نقيضه باذن القاضى ويصرف ثمنه الى بعض المساجدالخ (الدرالمختارمع الشامى (۳/ ۴۰۲-۴۰۷)، كتاب الوقف، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه)

(۲) الشامى (۳/ ۴۱۱) كتاب الوقف، مطلب متى ذكرللوقف مصرفا لابدان يكون فيهم تنصيص على الحاجة ط رشيديه)(۳) الدرالمختارمع الشامى(۳/ ۴۰۷) كتاب الوقف، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره.

Maktaba Tul Ishaat. com

څرګندونه دي وي چي دفقهې دکتابونومفهوم معتبروي کماصرح به فی الدرالمختاروالشامی (۱) نوکله چي فقهاء داقیدلګوي چي دیوه مسجد سامان بل مسجدته وړل او استعمالول هغه وخت صحیح دي چي اول مسجدویران شي او هغه ته اړتیاپاته نشي نوله دې څخه معلوم شوچي که ودغه مسجدته دکوم چي سامان دی اړتیاشته اودغه مسجدودان اوآبادی نودده سامان وبل مسجداونوروته وړل داستعمالولوپه غرض صحیح نه دی سره له دې ټولوکه عارية يې دجامع مسجدسامان عبدګاه ته یووړل اوپردغوصفونويې لمونځ وکړنولمونځ صحیح شواماداسي کول نه وو پکارفقط.

دیوه مسجدزیاتوب سامان بل مسجدته ورکول څنګه دي؟

سوال: (۲۴۶) په یوه کلي کې څومسجدونه دي څیني ودان او څیني ناآباددي په یوه آبادمسجدکې کوزې ، فرشونه ، تېل ،ډېرې او څښتې تراړتیازیات دي دیوه بل کلي په مسجدکې ددغوشیانوضرورت شته نوپه هغه مسجدکې ددغوشیانو لګول روادي .که نه؟ اوپه بیعه يې ورکولای شو که نه؟ (۱۳۹۷/۳۲-۱۳۳۴هج

ځواب: دآبادمسجدسامان په بل مسجدکې لګول فقهاؤناروالیکلی دی اماوکوم شی ته چي حالاپه دغه مسجدکې یومخ اړتیانه وي اوآئنده دکومې اړتیا پېښېدواميدنه وي نوداخرڅولای شي اودخرڅ کړل شوي شی قیمت په هماغه آبادمسجدکې لګول پکاردي.

سوال: (۲۴۷) په یوه مسجدکې سامان ، فرشونه اونورډیردي اوپه بل مسجدکې سامان نشته نوکه له اول مسجدڅخه څه سامان دوهم مسجدته راوړل شي نوڅنګه به وي؟ (۲۸۸۰/ ۱۲۴۳هج)

ځواب: داخودفقهې په کتابونوکې لیکلې دي چي که یومسجدویران اوناآبا دشي اوخلک هغه پرېږدي نوبیادهغه سامان بل مسجدته نقلولای شي بېله دې روانه دي ،څکه چي ښکاره ده چي دیووقف سامان پربل وقف نشي لګولای په وقف کې داډول ټول تصرفات منع دي ،څکه نوپه پوښتل شوي صورت کې کله چي اول

(۱) فی الدرالمختار: لان مفاهیم الکتب حجة وفی الشامی: وفی شرح التحریرعن شمس الائمة الکردری ان تخصیص الشئ بالذکرلایدل علی نفی الحکم عماعداه فی خطابات الشارع فامامافی متفاهم الناس وعرفهم وفی المعاملات والعقلیات فیدل آه (الدروالرد(۱/ ۲۸) کتاب الطهارة ، مطلب فی دلالة المفهوم ط رشیدیه).

مسجد آباددی وبل مسجدته یې ورکول روانه دی فقط والله تعالی اعلم.

دیوه مسجدسامان وبل مسجدته ورکول کله صحیح کیږي

سوال : (۲۴۸) په یوه مسجد کې اذان اوجماعت هیڅ شی نه کیږي څه موده کیږي چې دسېلې په وجه هغه مسجد شهید شو اوس ددې مسجد متولي غواړي چې ددغه مسجد نیران . ستنې اونور څومره شیان چې دي وبل مسجدته (چې هلته اذان اوجماعت کیږي) ورکول راودي ،که نه ؟ اوددغه بل مسجد متولي چې دغه شیان خرڅ کړي پخپل مسجد کې یې لګولای شي ،که خاص همدغه شیان ولګوي ؟ (۲۸/ ۱۳۳۸هج)

ځواب : حنفی فقهاؤداځرګندونه کړې ده چې مسجدیومځ ویران وي اودهغه دودانېدوکوم صورت نه وي نودهغه سامان پربل مسجدلګول صحیح دي که خاص هماغه سامان لګوي یاهغه خرڅوي قیمت یې پکي لګوي خواول مسجدچې ویران شودهغه حکم هم مسجدګرځېدلی دی اوهغه به تل ترتله مسجدوي ،ځکه دغه ځکه بایدداسي خوندي کړله شي چې حیوانان اونورورنشي اوبې ادبې یې ونشي په درمختارکې راغلي دي: ولوخرب ماحوله واستغنی عنه یبقی مسجداعندالامام والثانی ابداالی قیام الساعة وبه یفتی (الی ان قال) فیصرف وقف المسجد والرباط والبئروالحوض الی اقرب مسجداورباط اوبئراوحوض الیه الخ (۱) وفی الشامی ولوخرب المسجدوما حو له وتفرق الناس عنه لایعودالی ملک الواقف عندابی یوسف رحمه الله فیباع نقضه باذن القاضی ویصرف ثمنه الی بعض المساجدالخ(۱)

دمسجددناکاره سامان حکم

سوال : (۲۴۹) دمسجدبېکاره سامان څه په وکړو؟ (۳۲/۱۸- ۱۳۳۳هج)

ځواب : دمسجدبېکاره سامان خرڅ کړئ قیمت یې پرهمدې مسجدولګوئ فقط

سوال : (۲۵۰) په یوه کلي کې له ډیرې مودې راهیسي یودچادروجوړشوی مسجدووچي کلیوالوپوخ

(۱) الدروالشامی(۳/۴۰۲)کتاب الوقف، مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

جوړکړی دی اوس د مسجد مخکنی سامان مثلا جادرونه ، ستنې اونورچي په هیڅ صورت کې په پخه ودانی کې نشي کارېدای که دغه سامان خرڅ کړي قیمت یې د مسجد په نوې ودانی کې لګول صحیح دی ،که نه ؟(۳ /۱۰۹ /۱۳۴۳هج)

خواب : دغه مخکنې سامان خرڅول اوقیمت یې په دغه نوې ودانی کې لګول صحیح دي کذافی الشامی وغیره(۱) فقط.

دمسجدزاړه سامان حکم

سوال : (۷۵۱) د مسجد زوړسامان څه په کول پکاردي استعمالول یې روادي ،که نه ؟(۴۲۵/ ۱۳۴۳هج)

خواب : داخرڅ کړئ قیمت یې پرمسجدولګوئ اودمشتري (رانیوونکې) لپاره یې استعمالول صحیح دي.

سوال : (۷۵۲) دمسجدمتولي دمسجدزاړه فرشونه یامات شوې لرګې اونورخرڅولای شي چي نوې فرشونه اونوررانیسي اوکه یې نه شي خرڅولای ؟ اوزوړسامان پخپل استعمال کې راوستلای شي ،که نه ؟ اونوروزاړولمونځ کوونکوته یې احساناورکولای شي ،که نه ؟(۴۲۱/ ۱۳۴۱هج)

خواب : دغه زوړسامان خرڅ کړئ قیمت یې پرمسجدصرف کړئ احسانايې وچاته ورکول یابېله قیمت څخه پخپله کارول روانه دی.

دمسجدزاړه شیان په مدرسه کې لګول صحیح نه دي

سوال : (۷۵۳) د مسجد شیان چي زاړه اومات شي په دینومدرسوکې لګول روادي ،که څه کول پکاردي ؟(۱۹۱۰/ ۳۲- ۱۳۳۳هج)

خواب : په مدرسه کې یې لګول صحیح نه دي ددې قیمت په همدغه مسجد کې بایدولګول شي.

دیوه مسجدتیرپربل مسجدښوول

سوال : (۷۵۴) یوتیرچې دیوه مسجدپه نامه ټاکل شوی ووخودمسجدپه ودانولوکې خنډدي اوس یوبل مسجدتیاردی پرهغه مسجدتیردتبادلې په توګه لګول غواړې روادي ،که نه ؟(۲۸۷۸/ ۱۳۴۲هج)

(۱) مخکنی حواله.

ځواب: د فقهي له روايتونو سره سم دغه تبادله صحيح نه ده په شامي کې راغلي دي: ولايجوزنقله ونقل ماله الى مسجدآخر........وهوالفتوى حاوى القدسى واكثر المشائخ عليه مجتبى وهوالاوجه (شامى) وفيه بعداسطر: بخلاف انقاضه لماقدمناعنه قريبا من ان الفتوى على ان المسجدلايعودمبراثاولا يجوزنقله ونقل ماله الى مسجدآخرالخ(۱) (شامى)

اوبنكاره خبره ده چي يادشوى تيرديوه مسجدپه نوم په تاكلوسره دهمدې مسجدلپاره وقف شواوددې مسجدمال شواودغه مسجدويران شوى هم نه دى ترڅوپکي دځه اختلاف گنجائش وي فقط.

دمسجدزړوتيرانواونورپه خرڅولونوې رانيول

سوال: (۲۵۵) يو مسجد مخکې تنګ وو ځيني وختونه به دلمونځ کوونکو ډېر ښت په وجه وخلګوته سخت تکليف وو، ځکه يې له مسلمانانوڅخه ځه مځکه رانيوله دمسجدپراخولولپاره يې وقف کړه اوس دوهم ځل مسجدپراخ کړل شواوس دمځکني مسجدسامان مثلا تيران ، لرګي اونورډپراخوالې په وجه په دې کې نشي راتلاى اوپه ښوولوضائع کيږي په داسي صورت کې که داخرڅ کړو اوددې په قيمت نورتيران ، لرګي اونوررانيسوپه دغه مسجدکې يې لګول روادي ،که نه ؟ (۱۴۸۳/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: په يادشوې حالت کې ددغه مسجدسامان اواسباب مثلا تيران ، لرګي اونورکوم چي اوس دمسجدله پراخولوروسته دده په کارنشي راتلاى خرڅ کړئ چي دهغوئ په قيمت نورلرګي ، تيران اونوررانيسئ په مسجدکې يې لګول صحيح دي ،ځکه چي دداسي نه کولوپه صورت کې ددغه مځکني سامان دضائع کېدواوخرابېدوويره ده اوضائع کول ددوئ صحيح نه دي فقط.

دمسجدمات شوي تيران خرڅول قيمت يې پرمسجدلګول صحيح دي

سوال: (۲۵۲) ديوه مسجدتيران اولرګي دماتېدواوزړېدوله امله دمسجدپه ښه نه دي نودغه

(۱) الشامى (۳/ ۴۰۲-۴۰۷) كتاب الوقف ، مطلب فيمالوخر المسجداوغيره ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat.com

تیران اولرګي دمسجدپردوکان اوحجره بنوولای شو ،که نه ؟ په شرح وقايه کې ليکلي دي ونقضه يصرف الى عمارته اويدخرلوقت الحاجة اليها وان تعذر صرفه اليهابيع وصرف ثمنه اليها (۱) دامسئله صحيح اومفتى به ده که څه حکم دى ؟ (۳۲/۱۰۹۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب : په شرح وقايه کې لکه څنګه چې ددې مسئلې په اړه ليکلي دي هماغسې صحيح اومفتى به دى په درمختاراوشامى اونوروکې هم دارازدي نوپه موجوده حالت کې دغه تيران لرګي اونورخرځ کړئ قيمت يې دمسجدضروري مصرفونولپاره کنبيږدئ په دوکان اوحجره کې يې کارول صحيح نه دي دمسلمانانولپاره ددې رانيول هيڅ پروانلري ،څکه چې به دې کې دمسجدګټه ده که خرځ يې نکړي اوخوک يې رانه نيسي نودمسجدتاوان دى دابنه نه دى.

دمسجدزاړه لرګي رانيول پخپل کورکې يې کارول صحيح دي

سوال : (۲۵۷) که دمسجدزاړه لرګي اوتيران خرځ کړي قيمت يې دهمدې مسجد په نوې ودانۍ کې ولګوونوصحيح دى ،که نه ؟ اولرګي اوتيران رانيوونکى يې پخپل کوروکې لګولای شي ،که نه ؟(۱۳۳۷/۴۷۷هج)

ځواب : چې زاړه لرګي اوتيران خرځ کړي دهغوئ قيمت په نوې ودانۍ کې لګول صحيح دي اودرانيوونکې لپاره يې پخپل کورکې ددغولرګيواوتيرانولګول صحيح دي.

سوال : (۲۵۸) ومافضل من تعميرالمسجدمن الخشب وغيره فبيعه اواستعماله فى الدورجائزام لا؟(۳۲/۱۴۹۳- ۱۳۳۳هج)

ځواب : بيعه لمصارف ذلک المسجدجائزواستعماله للمشترى فى داره جائز.

ترجمه : دسوال (۲۵۸) دمسجدله ودانۍ زياتوب شيان لکه لرګي اونورخرځول اودهغوئ استعمال په کورونوکې روادى ،که نه ؟

(۱) شرح الوقاية مع حاشية عمدة الرعاية ۴۱۲/۲ کتاب الوقف ومايتعلق بتعمير المسجد.

ځواب: د داسي سامان خرڅول ددغه مسجد د مصرفونو لپاره روادی او درانیوو نکي لپاره یې پخپل کور کي استعمال روادی.

دمسجدزړي پنکي یابوری وبل مسجد یامدرسې ته ورکول

سوال: (۲۵۹) دمسجدزړي پنکي یازړي بوری اونورپه بل مسجد یامدرسه یا دمسافروپه کارونو کي لګولای شو؟ (۲۲۳/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: دغه شیان خرڅ کړئ قیمت یې ددغه مسجد دکارونو لپاره کنبېږدئ وبل مسجد یامدرسي یادمسافروپه کارونوکي مه ورکوئ اوکوم سامان چي د سوځلو وړ دی هغه د مسجد د حمام او اوبو په ګرمولو کي استعمال کړئ.

دیوه مسجد کوزي اوبوری داړتیاپرمهال وبل مسجد ته په عاریت (خواست) ورکول

سوال: (۲۶۰) له کوم مسجد څخه بوری یاکوزي داړتیاپرمهال بل مسجدوالا په خواست اخستلای شي چي وروسته بیرته هماغه مسجدته ورکړي مثلا دیوه مسجدلپاره لوټي او کوزي داودس لپاره په عاریت واخلي وروسته هغو مره یاترهغه زیاتي رانیسي ورادایې کړي؟ (۱۳۳۸/۹۸۲هج)

ځواب: دفقهاؤله څرګندوني سره سم دیوه مسجد سامان: لوټي، بوری، اونور وبل مسجدته ورل صحیح نه دي اوکه یې په غلطۍ سره داسي وکړل نودهغه په بدل کي نورسامان: کوزي اونورودغه مسجدته ورکول پکاردي یاکه خاص هماغه کوزي اونورموجودوي نوبايد هماغه بیرته ورکول شي فقط.

دیوه مسجدتراړتیازیاتي کوزي اوصفونه بل مسجدته وړل

سوال: (۲۶۱) په یوه مسجد کي کوزي اوصفونه تراړتیازیات دي په بل مسجد کي نشته نوآیاله اول مسجد څخه ودوهم ته انتقالول روادي؟ (۱۳۳۸/۲۰۳هج

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: ترخوچي کوم مسجدويران نشي ترهغوده کوزي ،صفونه اونوروبل مسجدته ورل صحيح نه دي.

دمسجدله ودانۍ دزياتوب سامان حکم

سوال: (۲۲۲) دمسجددتعميرلپاره سامان رانيول شوله تعميروروسته څه سامان زيات شواوس دغه کوم سړی پخپل خاني کارکي لګولای شي ،که نه ؟ (۲۰۷۳/۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: که دغه سامان دچندي ياوقف په روپونه دی رانيول شوی بلکي سائل پخپلو خاني روپودمسجدلپاره رانيولی دی نوبه دي صورت کي رانيوونکی داپخپل خاني کارکي لګولای شي اوکه دغه سامان دچندي يادوقف په روپورانيول شوی دی اواوس په مسجدکي ودي ته ارتيانشته نوداخرڅ کړئ قيمت يې پرمسجدولګوئ اورانيوونکی دغه سامان پخپل کارکي لګولای شي

سوال: (۲۲۳) يومسجددزړېدواوماتېدوله امله له نوي سره جوړکړل شوکوم سامان چي زيات شوکه هغه خرڅ کړوقيمت يې په همدي مسجدکي لګول روادي ،که نه ؟ اودمشتري (رانيوونکي) لپاره داروادي ،که نه چي دغه سامان خښتې ،لرګي اونورپخپل کارکي ولګوي؟ (۱۲۹۲/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: ددغه مسجدزيات سامان خرڅ کړئ قيمت يې پرهمدي مسجدلګول صحيح دي اودمشتري لپاره داحلال دي داپخپل کارکي لګول روااوصحيح دي

دمسجدله نړولووروسته دهغه دبام اوديوالونوخاوره په لاره کي اچول

سوال: (۲۲۴) يومسجدشهيدکړل شواوس دهغه دبام اودېوالونوخاوره چي له تعميرڅخه زياته شوه پرعام سړک اچول روادي ،که نه ؟ (۲۰۷۲/۱۳۳۹هج)

ځواب: پرعام سړک اونوروځايونودغه زياتوب خاوري اچول روادي فان الضرورات تبيح المحظورات(۱) فقط.

---

(۱) قواعدالفقه ص: ۸۹، القاعدة: ۱۷۰.

دمسجدتراړتیازیات شیان رانیول ، خرڅول اونیلامول

سوال: (۲۲۵) (الف) دمسجدډبرې ، لرګي اونورکه خرڅ کړوقیمت یې پرهمدې مسجدصرف کړونوشرعًاصحیح دی ،که نه ؟

(ب) درانیوونکې لپاره دمسجدشیان رانیول اوپخپل تصرف کې راوړل صحیح دي ،که نه ؟

(ج) آیادمسجدشیان هرمذهب والارانیولای شي اوپخپل تصرف کې یې راوړلای شي ؟

(د) اویادشوې شیان نیلامولای شي ،که نه ؟(۳۲/۱۹۸۳ - ۱۳۳۳هج)

خواب: (الف) شرعًا داسي کول صحیح دي.

(ب) درانیوونکي لپاره صحیح دي چي دمسجدشیان چي دکوموشرعًا خرڅول صحیح دي رانیسي پخپل کوم کارکي یې صرف کړي.

(ج) هرمذهب والایې رانیولای شي اوپخپل تصرف کې یې راوړلای شي.

(د) لیلامول یې هم روادي.

دمسجدشیان استعمالول اوپه هغوئ کې نارواتصرف کول

سوال: (۲۲۶) دمسجدشیان پخپل استعمال کې راوړل روادي ،که نه ؟ اویوسړی دمسجدبورۍ په څه وجه پرې کړلې نوددې څه حکم دی ؟(۵۲۴/ ۴۴ - ۱۳۴۵هج)

خواب: دمسجدشیان پخپل کارکې مصرفول صحیح نه دي لکه چي دفقهې په کتابونوکې راغلي دي [الوقف لایملک ولایملک (الشامی ۲/ ۴۲۱، کتاب الوقف) اوپرې کول ددغې بورۍ روانه ووچاچي پرې کړې ده هغه ددې دقیمت ضامن دی هغه بایدددې په قیمت بله بورۍ رانیسي ومسجدته یې ورکړي فقط.

دکوم خاص کارلپاره ورکړې روپۍ په بل مصرف کې صرفول

سوال: (۲۲۷) که دمسجدخیمواوټاټونولپاره چنده وشوه نوهغه دمسجدپه ځلوردیوالۍ کې صرفول یاکوم سړی دبوریولپاره روپۍ ورکړي نوهغه دډبوې اوڅراغ لپاره لګول دارازکه څوک دکوم خاص کارلپاره ورکړي هغه په کوم بل مصرف کې چي زیاته اړتیاوي لګول روادي ،که نه ؟(۲۲۵/ ۲۹ - ۱۳۳۰هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: وکوم شی ته چي دمسجدزیاته اړتیاوي په هغه کې يې لګول صحیح دي فقط والله تعالی اعلم.

آیاامام دمسجدشیان پخپل کارکې لګولای شي؟

سوال: (۲۶۸) (الف) ومسجدته زیات تېل راځي دهغه دخرابېدوهم اندېښنه ده آیاکه داتېل خرڅ کړو دمسجد په بله اړتیاکې يې صرفولای شو؟

(ب) دمسجدامام ددغه مسجدشیان تېل اونوراومات لرګي پخپل کارکې صرفولای شي، که نه؟ (۱۹۲۲/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: (الف) چي دغه زیاتوب تېل خرڅ کړئ دمسجدپه نوروکارونوکې يې صرفول صحیح دي اوامام چي دمسجدانتظام ورته سپارل شوی دی داسي کولای شي.

(ب) نشي يې صرفولای فقط والله اعلم.

دمسجدخاروونکې لپاره دمسجدشیان دځان لپاره استعمالول صحیح نه دي

سوال: (۲۶۹) کوم سړی چي دمسجدحفاظت کوي دهغه لپاره دمسجدپوزی هواړول یاتېل سوځل صحیح دي، که نه؟ یاکوم لمونځ کوونکې ته دتېلوورلو اجازه ورکول صحیح دي، که نه؟ (۳۲/۴۲۳-۱۳۳۳هج)

ځواب: صحیح نه دی.

دمسجدپه سولاغه اورسی دکوراوبه ډکې کې کورته وړل څنګه دي؟

سوال: (۲۷۰) دمسجدپه سولاغه یارسی دکوراوبه ډکول صحیح دي، که نه که دمسجدمتولي يې وپسي نوجائزدی، که نه؟ (۲۱۵۳/ ۳۳-۱۴۳۴)

ځواب: که ومسجدته دسولاغې اورسې ورکوونکې نیت دادی چي نورخلک هم په دې اوبه ډکې کړي یاامام اومتولي دخپل کورلپاره هم اوبه ډکې کړي نوصحیح دي کنې نه دی.

دمسجدزیاتوب تېل دامام دتنخواداداکولولپاره خرڅول روادي

سوال : (۷۷۱) مسجد ته چي کوم تېل مسلمانان یعنی کلښوال درڼالپاره راليږي كه هغه زیاتوب وي نو خرڅول يې چي دامام تنخوا په اداکړوروادی وکه نه ؟ یاپه کوم بل کارکي دمسجد دې قيمت صرفولای شو ،که نه ؟ (۳۲/۲۰۴۳ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : زیاتوب تېل خرڅول چي دمسجدنورکارونه په وکړي صحيح دي اوښکاره داده چي که ضرورت وي نودامام په تنخواه کې يې لګول هم روادي چي دادمسجد له اړتیاوڅخه دي.

سوال : (۷۷۲) دمسجدزیاتوب تېل دامام حق دی که ددې قيمت پرمسجد ولګول شي ؟(۵۰۸/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : داخرڅ کړې پرهمدې مسجديې قيمت ولګوئ دادمسجدحق دی دامام حق نه دی.

دمسجدچادرونه بل ځای ته انتقالول څنګه دي ؟

سوال : (۷۷۳) دیوه مسجدچادرونه اونورووځینولمونځ کوونکودغه چادرونه ترنړولووروسته نقل کړل بل ځای يې په يوچاڅه مځکه وقف کړه اوداچادرونه يې هلته پکي ولګول اوهلته يې بل مسجد جوړکړنودمځکني زاړه مسجد چادرو نه بل ځای ته انتقالول روادي ،که نه ؟ اوهغه بل ځای شرعًا مسجدشواوکه نه ؟ (۲۰۵/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب : دغه چادرونه چي دزاړه مسجددي په همدې مسجدکې بايدولګول شي اودبل ځای مځکه هم مسجدشوه که هغه پټوي نودهغه لپاره نورسامان رانيسئ

دمسجدشیانوخرڅول دچاحق دی

سوال : (۷۷۴)(الف) په مسجدکې يوتاټ دی دهغه دخرڅولو حق دچادی ؟

Maktaba Tul Ishaat. com

(ب) بهرنی خلګو د مسجد لپاره د ګلتو کوزې ورکړې وي د هغوئ د خرڅولو حق د مسجد و امام یا کلېوالو ته شته که و کوم بل مسجد ته دغه سامان ورکړو؟ (۷۷۳؟ ۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: (الف) که د مسجد ودې ته ارتیاده نو دغه ټاټ مه خرڅوئ او که ضرورت نشته نو دا خرڅ کړی د دې قیمت د همدې مسجد په ارتیاوو کې صرف کړئ.

(ب) دغه کوزې کومې چې یو چا مسجد ته ورکړې دي دا خرڅې کړئ قیمت یې د همدې مسجد په ارتیاوو کې مثلا د خاورو کوزو، یا سولاغو، رسۍ او بوریو باندې صرف کړئ د مسجد امام یا متولي که دا خرڅې کړي پر مسجد یې لګولای شي او دیوه مسجد سامان پر بل مسجد لګول او ورکول روانه دي تر څو چې اول مسجد آباد وي فقط.

د نړول شوي مسجد سامان خرڅول او قیمت یې پر همدې مسجد لګول صحیح دي

سوال: (۷۷۵) د نړول شوي مسجد سامان لکه تیران، تختې یا ډبرې او نور که خرڅ کړل شي او قیمت یې پر همدې مسجد ولګول شي نوروادی، که نه؟ او د الوقف لایملک په مصداق خرڅول یې صحیح دي، که نه؟ (۸/ ۲۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب: د دغه سامان خرڅول قیمت یې په مسجد کې لګول صحیح او روادي او دا بیع صحیح ده الوقف لایملک ولایملک (الدرمع الرد ۲/ ۴۲۱، کتاب الوقف) څخه خارجه ده فقط.

د مسجد نړول شوي برنډې او حجرې سامان خرڅول او مسجد پوخ په جوړول

سوال: (۷۷۶) په یوه کلي کې مسجد و برنډه او حجره د مسجد دي د کلېوالو ناوسی له امله دغه مسجد، حجره او برنډه ډیرزاړه شوې د ي که یو خوورخې دغه رازوي نو ټول سامان به یې خراب شي که د برنډې او حجرې سامان خرڅ کړي ورباندې مسجد پوخ جوړ کړي نو شرعًا روادی، که نه؟ (۳۵/۴۱۸- ۱۳۳۲هج)

ځواب: په داسي حال کې چي په څه موده کې به ددغې حجرې اوبرنډې سامان یومخ خراب اوضائع شي اوپه بنه به نه وي دارودادي چي دغه سامان خرڅ کړې مسجدوربانديي پوخ جوړکړي بیاچي کله وس وي حجره اوبرنډه جوړې کړي هکذاافتی به الفقهاء فی موضع الضرورة وخوف الضياع(۱) فقط.

داوبوورې مسجدسامان کوم ځای صرف کړو

سوال: (۲۷۷) یومسجدددرياب اوبویوورې دهغه سامان اونورپراته دي کلیوالونژدي مسجدونه جوړکړي دي اوپه هغوئ کې ودې سامان ته اړتیانشته نو دغه سامان په مدرسه اسلامیه کې لګولای شو ،که نه ؟ (۳۲/۸۲۲-۱۳۳۳هج

ځواب: په نژدې مسجدونوکې یې لګول پکاردي که اوس ورته اړتیانشته نودهغوئ لپاره یې خوندي کړئ ترڅوداړتیاپرمهال په کارراشي یایې خرڅ کړئ په نژدي مسجدونوکې یې ولګوئ په مدرسه کې یې مه لګوئ.

سوال: (۲۷۸) دعثمان ساګرتالاب دلته جوړیږي څوکلي غرقیږي په هغوئ کې یومسجدهم غرقیږي اوس موږپرلړواټن جلا بل کلی جوړووا وپه هغه کې یوپوخ مسجدهم جوړووایاددغه نو ې مسجدپه تعمیرکې دهغه غرقېدوونکې مسجدد برې اونورلګولای شو ،که نه ؟ (۲/۳۵-۱۳۳۲هج)

ځواب: کوم مسجدچي غرقیږي یاغرقېدوونکی دی دهغه سامان ،ډبرې اونورپه نوي مسجدکې لګول صحیح دي کذافی الشامی(۲)

(۱) قال فی ردالمحتار: سئل شيخ الاسلام عن اهل قرية رحلواوتداعى مسجدهاالى الخراب وبعض المتغلبة يستولون على خشبه وينقلونه الى دورهم هل لواحدلاهل المحلة ان يبيع الخشبه بأمرالقاضي ويمسك الثمن ليصرفه الى بعض المساجداوالى هذاالمسجدقال نعم (الشامی ۳ / ۴۰۷كتاب الوقف ، مطلب فی نقل انقاض المسجدونحوه ط رشيديه

(۲) قال فی الشامی: كالمسجداذاخرب واستغنى عنه اهل القرية فرفع ذلك الى القاضي فباع الخشب وصرف الثمن الى مسجدآخرجاز(شامی ۳ / ۴۰۷كتاب الوقف ، مطلب فيمالوخرب المسجداوغيره ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال: (۲۷۹) پومسجدچي دریاب ډیرنژدې ورته راغلی دی اوس یقیناً دغه مسجدبه ونړوي یوبه یې سي ددغه مسجدنړول شرعاً صحیح دی ، که نه ؟ (۲۳/ ۳۵-۱۳۳۲هج)

ځواب: که ددغه مسجدپه دریاب کې دغرقیدوویره وي نوددې سامان پورته کول چي په بل مسجدکې یې ولګوئ صحیح دی.

ددریاب داوبوورې مسجدلرګي اوخښتې استعمالول

سوال: (۲۸۰) یومسجدددریاب اوبویوورې دهغه لرګي اوخښتې راکښل پکاردي اوکنه ؟ اوله راکښلووروسته دهغه لرګي اونورپخپل استعمال کې راوړلای شي ، که نه ؟ (۲۳۷/ ۲۹-۱۳۳۰هج)

ځواب: دده لرګي اوخښتې اونورسامان یادهغوئ قیمت بایدپه کوم بل مسجدکې ولګول شي پخپله یې استعمال نکړي فقط والله تعالی اعلم.

دنړېدلي مسجدسامان بل مسجدته وړل

سوال: (۲۸۱) اسباب وسامان مسجدفهمیدم رابه قضایی قاضی فروخته قیمتش بمسجدثانی صرف کردن جائزاست یانه ؟ (۱۰۷۳/ ۳۵-۱۳۳۲هج)

جواب: اگرمسجدی ویران شودوصورت آبادی ومتعذرشودسامان اوفروخته بمسجدثانی صرف کردن جائزباشدومسجداول راهم محفوظ داشته شودکه آن زمین هم مسجداست وتاقیامت مسجدخواهدماندحرمت آن نگاه داشته شودوازسوء ادبی محفوظ کرده شود.

دسوال (۲۸۱) ترجمه : دقاضي په فیصله دنړول شوي مسجدسامان اواسباب خرڅول اوقیمت یې په بل مسجدکې لګول روادی ، که نه ؟

ځواب: که مسجدویران شي اودهغه دآبادولوکوم صورت نه وي نوپه داسي صورت کې ددې سامان خرڅول قیمت یې په بل مسجدکې لګول روادي اواول مسجددې هم خوندي کړل شي ، ځکه چي هغه ځای هم مسجددی اوترقیامته به مسجدوي دهغه دعزت هم خیال وساتئ اوله بې ادبۍ څخه یې خوندي کړئ.

سوال: (۲۸۲) یومات ، زوړ، نړېدلی ،بې بامه اوناآبادمسجدچي په سلګونو کلونوپکي اذان اولمونځ نه دی شوی دیوه هندوزمیندارپه مځکه کې واقع دی اوددووسووکلونوځخه زیات وخت کیږي اوس په مسجدکې نړېدل دپخوخښتو دېوالونه اومات فر ش باقي دی چي وربانديي په سلګونوونې اوازغي اونور راشنه شوي دي ومسجدته نژدي دکوم مسلمان کورنشته دهندوانوآباداوپوخ مندرشته دویرانی په وجه دمسجدپه څلوردېوالي کې شپه اوورځ حیوانان ګرځي اوسپي اوسوران اونورې مرداری اوبولې کوي چي له امله یې دمسجد سپکاوی کیږي اودمسجدآبادولودکوشش په صورت دمسلمانانواوهندوانوتر مینځ دغټ فسادجوړېدوقوي احتمال دی آیاددغه مسجدخښتې که راواخلود مسلمانانوپه کلې کې بل نوی مسجدودان کړاودزاړه مسجدخښتې په دې کې ولګوونوشرعًا روادی ،که نه ؟ (۲۸۲۴/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: شرعي مسئله داده چي کوم ځای یوځل مسجدشي هغه تل ترتله مسجد وي مسلمانانوته ترځپله وسه ددې په خوندي کولوکې کمی نه دي کول پکار ،ځکه ضروري ده چي که هغه مسجدنشي آبادېدای دهغه څلوردېوالي داسي جوړه کړئ چي دننه حیوانان اونورنشي ورتلای اوبې عزتي یې نه وي اوکومې خښتې چي له دغه کارځخه یاتوب شي هغه په بل مسجدکې ولګوئ فقط.

دنړېدلې مسجدتعمیرضروري دی ،که نه ؟

سوال: (۲۸۳) په لهبولي کې دوه مسجدونه له پنځوسو ،شپېتوکلونوراهیسي وویوپوخ بل خام.، دخام مسجدپنځویشت دېرش کلونه کېږي چي شهېدشوی ووتراوسه پرهماغه حال دی پرته له مځکې اوځای بلکه کومه نښاني نشته اوبې عزتي یې هرډول کیږي اوپه ځای کې عمومادرې ، څلورلمونځ کوونکې وي اوس دغه نړېدلی مسجدټول پوخ جوړکړوکه صرف څلوردېوالي یې ورجوړه کړوويٍ ترو؟ (۱۰۰۵/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: مسئله داده چي کوم ځای یوځل مسجدشي هغه همېشه مسجدوي ،ځکه چي ضروري ده دغه نړېدلی مسجدجوړکړئ که حالاوس نه وي نوفعلایې څلور دېوالي وربانديي

Maktaba Tul Ishaat. com

جوړه کړئ چې له بې ادبۍ څخه خوندي شي بیاچي کله وس وي هغه وخت یې تعمیر کړئ فقط.

دمسجدمات شوي جارو ګان اوزاړه فرشونه خرڅول

سوال: (۲۸۴) په مسجدکې زاړه جاروګان اوزاړه فرشونه جمع کیږي دهغوئ خرڅول صحیح دي، که نه؟(۱۳۴۰/۲۵۸۲هج)

ځواب: چې کله دمسجدودوئ ته ارتیانشي پاته نوکه یې خرڅولای شئ نوخرڅ یې کړئ قیمت یې په مسجدکې لګول صحیح دی.

دمسجدپه زیاتوب خښتومدرسه جوړول

سوال: (۲۸۵) دمسجدلپاره خښتې جوړې شوې وي دمسجدتول کارخلاص شواوخه خښتې زیاتوب شوې په دې مدرسه جوړول صحیح دي، که نه؟ (۴۲۰/ ۱۳۴۱هج)

ځواب: کومې خښتې چې دمسجدزیاتې شوې دي که په مسجدکې یې ولګولو ته ارتیانشته نوداخرڅې کړئ ددې قیمت بایدپه همدې مسجدکې ولګوئ خواه که دمدرسې لپاره رانیول شي یایې کوم بل څوک رانیسي فقط.

دمسجدخښتواوتیرانوحکم

سوال: (۲۸۶) (الف) یومسجدله نوې سره جوړیږي په هغه کې څه تیران زیاتوب دي چې دمسجدپه کارنه دي هغه که خرڅ کړونوپه کوم مصرف کې یې ولګوو؟

(ب) دمسجدوبنیادته نژدې یوځاه دی کوم چې صرف دمسجدپه غرض کینډل شوی وواوس کلیوال له دې څخه استفاده کوي په دې صورت کې ددغه ځاه ترمیم په خښتوکیدای شي، که نه؟

(ج) په یوه مشترکه محکه کې مسجدودان کړل شویوشریک ومسجدته دخپلې محکې په ورکولوراضي نه دی

که دده له مرګه وروسته دده وارثان دغه مځکه په خوښۍ ومسجدته ورکړي نولمونځ په دغه مسجد کې کول روادي ،که نه ؟(۱۰۳۹/ ۱۳۴۳هج)

ځواب : (الف) زاړه تیران ،تختې چې دمسجد په کارنه وي خرڅول دهغوئ قېمت دمسجد په اړتیاووکې صرفول روادی کذافی کتب الفقه.

(ب) کېدای شي.

(ج) دده له مرګه وروسته چې کله دده وارثانو اجازه وکړه نودامسجد شولمونځ پکې بې له کراهیته صحیح دی او مخکې په دې کې لمونځ مکروه ووفقط.

سوال : (۲۸۷) دیوه مسجد دلرګو ، خښتواونوروا ستعمال په بل مسجد کې صحیح دی ،که نه ؟ دمسجدتراړتیازیات سامان خرڅېدای شي ،که نه ؟ (۴۱۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : په بل مسجد کې یې لګول صحیح نه دي اوزیاتوب بېکاره سامان خرڅول قېمت یې په همدې مسجد کې لګول صحیح دی.

دمسجدخښتې په خپل کورکې لګول اودمسجدپرمځکه قبضه کول

سوال : (۲۸۸) دیوه مسجدکلهوالوخښتې پخپله مشترکه بنګله (مانۍ) کې ولګولې اودمسجد پرمځکه یې هم قبضه کول غواړي شرعًا څه حکم دی ؟ (۲۲۹/ ۱۳۳۵هج)

ځواب : دمسجد خښتې اونورسامان وقف دی اودوقف څوک مالک نشي کېدای نوکوموخلګوچې دمسجدخښتې پخپله مشترکه مانۍ کې ولګولې هغوئ ګنهګارشول دوئ ته پکاردي چې دومره اندازه خښتې یادهغوئ قېمت ومسجدته ورکړي اودمسجد پرمځکه دچاقبضه کول نه صحیح کیږي هغه هم وقف ده الوقف لایملک ولایملک (الدرمع الرد۲/ ۴۲۱کتاب الوقف) دوقف په ملک کې دنه راتلوپه اړه ځرګند حکم دی فقط.

دمسجددتعمېرلپاره تیارکړیوخښتودخرڅولوحکم

سوال : (۲۸۹) دهمیرپوراوسېدوونکو۲۲کاله کیږي چې دوئ بتۍ دخښتوېې دمسجد جوړولوپه غرض په چنده کولولګولې دي بتۍ ترنن ورځې پورې موجودې دي خودناوسی له امله مسجد جوړنه شوځه خلک وایې چې نیمي خښتې خرڅې کړي

Maktaba Tul Ishaat.com

کوچنی مسجد جوړکړي اوله چنده ورکوونکوڅه دخوکسانو دارأیه خوښه نه ده هغوئ وایي دخښتو خرڅولو ته اړتیانشته که تاسو مسجد نشئ جوړولای نوموږبې دمسجدله خښتوخرڅولو دمسجدوجوړولوته آمده یوخواوله ډله دخښتو پرخرڅولو ضدکوي په دې صورت کې څه وکول شي ؟(۱۸۵ ۱۳۴۱هج)
خواب: په دې صورت کې دمسجددخښتوخرڅول صحیح نه دي اودکومې ډلې چې دارأیه ده چې دمسجدخښتې مه خرڅوئ اودوئ دمسجدوجوړولوته آمده دي هغوئ پرحق دي ددوئ رأیه بایدومنل شي اودادهغه بلې ډلې ضداونفس دی چې وایي خښتې خرڅې کړئ کوچنی مسجدجوړکړئ فقط.

دنړېدلي مسجددخښتواوسامان حکم

سوال: (۲۹۰) دمات شوي مسجد خښتې اونورپربل مسجدلګول صحیح دي ،که نه ؟(۱۳۲۹/ ۱۳۳۵هج)

خواب: دنړېدلي مسجدخښتې اونورسامان خرڅ کړئ ترڅپله وسه بایددهمدې مسجدپه اړتیاووکې ولګول شي که هغه مسجدبومخ ویران اوبېکاره شوی دی نوهغه وخت په بل مسجدکې هم لګېدای شي کذافی الشامی وغیره.

سوال: (۲۹۱) دیوشاړ،نړېدلي اوویران مسجدخښتې اونوردبل مسجدپه ترمیم کې لګول صحیح دي ،که نه ؟ اوکه دنړېدلي مسجدخښتې دبل مسجدپه فرش جوړولوکې استعمال شوې وي نودناروا والې په صورت کې اوس څه کول پکاردي ؟ (۲۲۴/ ۱۳۳۷هج)

خواب: دویران اونړېدلي مسجدخښتې په بل مسجدکې لګول صحیح دي کله چې دویران مسجددآبادۍ اوودانېدوکوم صورت نه وي کذافی الدرالمختار والشامی فقط.

سوال: (۲۹۲) مسجدی غیرآباوویران شده است اگرسامان آن رابمسجددیگر منتقل نه کنندخوف ضیاع داردآیاسامان اوبه مسجددیگرنقل کردن جائزاست یانه ؟ (۱۲۲۵/ ۱۳۴۱هج)

جواب: نقل سامان مسجدغیرآبادبرمسجددیگرجائزاست فقهاء آن رابه ضرورت جائزداشته اندلیکن آن زمین مسجدتاابدمسجدخواهدماند

حفاظت وبقاء آن ضروري است لان الفتوی علی تأبید المسجد کذا فی الشامی (۱)

دسوال (۲۹۲) ترجمه: يو مسجد ناآباد او ويران ولاړ دی که دده سامان بل مسجد ته نقل نکړونو دضائع کېدو وېره يې ده نو آيا ددې سامان وبل مسجد ته نقلول روادي وکه نه ؟

ځواب : ددغه ناآباد مسجد سامان وبل مسجد ته نقلول روادي فقهاؤ د ضرورت له کبله ددې اجازه کړې ده له دې سره به ددغه مسجد ځکه همېشه مسجد وي اوده دخوندي کولو اوباقي پاتېدو انتظام کول ضروري دي په شامي کې راغلې دي چې فتوی د مسجد د همېشه مسجد کېدو ده.

سوال : (۲۹۳) دخورجي مشر محمد مصطفی خان يو مسجد په ځنګل کې جوړکړ ،ځکه چې په دغه ځنګله کې دحيوانانو بازارلګېدی خو ورځې وروسته هغه بازارختم شو او مسجد ويران شو دليری والي په وجه څوک لمانځه نه ورځي هلته جوارګر خمارکوي ياحيوانان ځروونکې پکې حيوانان پنډه وي نو ددغه مسجد سامان پربل مسجد لګولای شو ،که نه ؟ (۱۳۴۲/۱۷۰۳ ج)

ځواب : مسئله داده چې کوم ځای يوځل مسجد شي هغه همېشه مسجد وي لان الفتوی علی تأبید المسجد(الشامی ۲/ ۴۲۹کتاب الوقف) نودده دمسجدوا لي ابطال يعنی چې دامسجدنشي پاتې روانه دی امافقهاؤدا ليکلې دي چې کوم مسجدويران شي اودهغه دآبادېدوکوم صورت نه وي نودهغه سامان پربل مسجدلګول روادي خو داول مسجد ځلوردېوالي دې داسي جوړه کړله شي چې له بې ادبۍ څخه خوندي شي هکذا فی الدرالمختار والشامی(۲) فقط.

سوال : (۲۹۴) يو مسجد چې په هدېره کې دی شهېد شو دهغه خښتې په بل مسجد کې لګولای شو ،که نه ؟ (۱۳۴۷-۴۲/۳۷۹هج)

ځواب : دهدېرې چې کوم مسجد شهيد شوی دی اوويران دی هغه خښتې اونور سامان په بل

(۱) الشامی (۴۰۷/۳)کتاب الوقف مطلب فیمالوخرب المسجد اوغیره ط رشیدیه.

(۲) قال فی البحروبه علم ان الفتوی علی قول محمد رحمه الله فی آلات المسجد وعلی قول ابی یوسف رحمه الله فی تابید المسجد(الدرمع الرد(۴۰۷/۳) کتاب الوقف مطلب فیمالوخرب المسجد اوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

مسجد کې لګول روادي خوددغې هديرې دمسجد مخکه به هم خوندي کوئ پردې شاوخوادېوال ووهئ چې بې ادبي يې ونه شي ،څکه چې کومه مځکه مسجد شي هغه همېشه مسجدوي دهغه بې ادبي کول په هيڅ وخت صحيح نه ده ددې پام وکړئ فقط.

سوال: (۲۹۵) دکوم ويران مسجد خښتي په کوم بل آباد مسجد کې لګولای شو ،که نه ؟ اودويران مسجدسره چې کومه حجره ده دهغې خښتي هم په بل مسجد کې لګېدای شي ،که نه ؟ (۱۳۴۱/۴۰۸هج)

ځواب: دويران (چې دآبادېدوهيڅ اميدېې نه وي) مسجدخښتي اونورپه بل آبادمسجد کې لګول صحيح دي اوکوومه ويرانه حجره چې دويران مسجدپه اړه ده ددې خښتي هم په بل آبادمسجل کې لګول صحيح دي ،څکه چې همدغسې خوداضايع کيږي په همدې وجه فقهاء رحمهم الله اجمعين دجوزافتوی ورکړې ده فقط.

دمسجدتراړتيادزيات سامان څوحکمونه

سوال: (۲۹۶) دمسجد مال چې په مسجد کې ورته اړتيانشته وبل مسجدته نقلول روادي ،که نه ؟ مثلاً دمسجدتيران زيات شول په مسجد کې ودغوتيرانو ته اړتيانشته نوپه بل مسجد کې ورته ضرورت دی په هغه مسجد کې دغه تيران دمتولي په رأيه لګول صحيح دي ،که نه ؟ اودنامسلمانوپه لاس دمسجدشيان خرڅول صحيح دي ،که نه ؟ اودمسجدشی په مسجد کې خرڅ کړل شي که په بازارکې ؟ که دمسجدتيران ،خښتي اوچونه له آبادشوي مسجدڅخه زياتوب شي اوهغه بل مسجدپه بيت الخلاء (ټټی) اوغسل خانوکې يادهمدې مسجدپه غسل خانه اوپای خانه کې صرف کړي نوروادی ،که نه ؟ اوکه دکورپه غسل خانه ياپای خانه کې ولګول شي نوروادی ،که نه؟ (۱۳۳۷/۸۸۴هج)

ځواب: ددغه مسجدهغه سامان چې ورته په دې مسجد کې اړتيانشته داخرڅ کړئ قيمت يې په همدې مسجدکې بايدولګوئ اورانيول ددغه سامان دهرمسلمان اونامسلمان لپاره صحيح دي اوخواه که دمسجدپه څلوردېوالي کې خرڅ شي ياپه بازاراونورکې تول صحيح دي اودمسجدزياتوب سامان لکه خښتي ،چونه ، اونوردهمدې مسجدپه غسل خانه اوپای خانه اونوروکې لګول صحيح دي اوپخپل کورکې يې لګول ببله رانيولوصحيح نه دي هودرانيوونکی لپاره صحيح دي.

دویران مسجدخښتې په بل مسجدکې کارول صحیح دي

سوال : (۲۹۷) یو مسجد نړېدلی دی چې دجوړېدوامید یې نشته اود مسجد خښتې خرابېږي که دغه خښتې وبل جوړېدوونکې مسجدته ورکول روادي ،که نه ؟ (۳۰/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب : دغه خښتې په بل مسجدکې لګول صحیح دي هیڅ پروانلري خوداضروري ده چې ویران مسجدخوندي کړل شي اوشاوخواورباندي دېوال راوګرځول شي چې ددي ځای بې ادبي ونشي دابه همېشه مسجدوي فقط.

سوال : (۲۹۸) یومسجدله آبادۍ څخه پرڅه واټن باندي په داسي ناابادځای کې واقع دی چې په پسرلي کې ترې لاندي دریاب بهېږي شاوخوادېوالونه یې نړېدلې دي دباندي دفرش نوم نشته دننه فرش مات شوی دی دسپیانواوچغالانو مرداري پکې پرتي دي ګنبده یې نړېدلې ده خښتې داسي خورې ،ورې پرتې دي چې یابه یې خلګ یوسي اویابه دکوم کارپاته نشي په داسي حال کې دیادشوې مسجدخښتې په کوم بل مسجدکې لګېدای شي ؟ (۱۳۷۵/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: په داسي حال کې ځیني فقهاؤاجازه کړې ده چې دده خښتې دې دبل مسجدپه تعمیرکې ولګول شي خوکله چې شرعي حکم دادی چې کوم ځای مسجدشي هغه همېشه مسجدوي ،څکه نودغه مځکه خوندي کول اواحترام یې لازم دی پوخ یاخام دېوال ورباندي راوګوځوئ ترڅومرداري اونوروړونه لویږي فقط.

په خاص صورت کې دمسجدخښتې په مدرسه کې لګول روادي

سوال : (۲۹۹) زموږپه ښارګوټي کې څومسجدونه نړېدلې اوویران ولاړدي چاپودېوال اودچاپونیم دېوال اودچاصرف بنیادپاته دی تردې چې ددوئ مځکې خلګوپخپلوکښتوکې ګډې کړې دي اوخښتې یې هم ورې دي اود مسجدو نوداباديدوامکان نشته دداسي مسجدونوپاته خښتې په مدرسه اسلامیه کې کومه چې دمسجدپه حدودوکې دننه ده لګول روادي ،که نه ؟ ۱۸۹/ ۱۳۳۷هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: په داسي حال کې په مدرسه کې ددغوخښتولګول صحیح دی.

دوقف کوونکې دغرض په خلاف خښتې لګول

سوال: (۷۰۰) دشیرکوټ جامع مسجد تنګ وو دمسجد ختیزنه حکومتي سړک دی اولویدیزته یې دیوه هندوشاړه مځکه وه کومه چې اوس دمسجدپه نامه رانیول شوې ده اوو شمال ته یې یودرې دروازې وال مکان دی اوجنوب ته یې دهمدې مکان والامځکه ده اوله دې وروسته نوره مځکه هم پرته ده زید دمسجد وشاته په مځکه کې څه خښتې دمسجددخلوردېوالې لپاره ایښې وې ځینو مسلمانانوپه دغوخښتودمسجدپه غولې کې برنډه دزیدبې اجازې شروع کړه آیادزیدبې اجازې دکلې ځینې مسلمانان یاکه ټول کلیوال وغواړې دغه خښتې دمسجدپه برنډه کې لګولای شي کله چې زیدخښتې دمسجددخلوردېوالې په غرض وقف کړې دي اوزیداوس هم انکارکوي؟ (۲۲۲۱/۱۳۳۸هج)

ځواب: په دې کې دوقف کوونکې دنیت اوغرض خیال ساتل ضروري دي په بل ځای کې دغه خښتې لګول روانه دي ځوکه هغه کارونه وشي دکوم لپاره چې یې خښتې ایښې وې نوددغه مسجدپه بل کارکې که دکلیوالوپه خوښه ولګول شي نوصحیح دی.

دمسجدډېرې په مکان کې لګول

سوال: (۷۰۱) یومسجدپه مکان (کور) کې دننه دی اوډېرمات شوی دی دهغه ترمیم نشي کېدای دهغه ډېرې په کوریاکوم بل مسجدکې لګولای شي اوکه نه؟ (۱۴۲۴/۱۳۴۰هج)

ځواب: دغه مسجددهمېشه لپاره مسجدپرېښوول ضروري دي ددې مسجد والې هیڅکله نشي باطلېدای کمافی الشامی ان الفتوی علی قول ابی یوسف رحمه الله فی تأبیدالمسجد(الشامی ۳/ ۴۰۷کتاب الوقف) اوترخپل وسه دغه مسجدترمیمول ضروري دي اوکه نشي کېد ا ی نوددغه مسجدخوندي کول ضروري دي خوپه کورکې یې لګول صحیح نه دي.

دمسجدډبرې په امام بارګاه کې لګول

سوال : (۷۰۲) په يوه ښارکې يوشاهي مسجدله زړې آبادۍ څخه دباندې ويران ولاړدی له هغه څخه ځينوخلکوځه ډبرې راوايستلې په بله ودانۍ کې يې ولګولې يعنی يوه امام بارګاه (دشيعه ګانوعبادتخانه) جوړيږي په هغه کې د مسجدډبرې استعمال کړلې شوې د مسجدډبرې په امام بارګاه کې لګول روادي ،که نه ؟ (۲۱۲۵/ ۱۳۳۷هج)

ځواب : دمسجدډبرې په امام بارګاه کې لګول صحيح نه دي دايومخ حرام اوناروادي فقط.

دمسجدتراړتيازياتې شمعې خرڅول

سوال : (۷۰۳) ومسجدته يوچادومره شمعې ورکړلې چې ترضرورت ډيرې زياتې دي که تراړتيازياتې شمعې خرڅې کړوقيمت يې دمسجدپه نوروکارونوکې ولګوونوروادی ،که نه ؟ (۲۰۲/ ۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب : په پوښتل شوې صورت کې زياتوب شمعې خرڅې کړئ قيمت يې دمسجدپه نورومصرفونوکې صرفول روادي في الشامي سئل شيخ الاسلام عن اهل قرية رحلواوتداعى مسجدهاالى الخراب هل لواحدلاهل المحلة ان يبيع الخشب بأمرالقاضى ويمسک الثمن ليصرفه الى بعض المساجداوالى هذاالمسجد؟ قال نعم (۱) له دې عبارت څخه معلوميږي چې دمسجدسامان په وخت کې دزياتوب تراتياياد مسجددويرانېدوپه صورت کې خرڅول اودهغه قيمت په نورو مصرفونودهمدې مسجدکې صرفول روادي فقط.

(۱) الشامی(۴۰۷/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی نقل انقاض المسجد ونحوه ط رشيديه.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدد چندې په اړه مسئلې

ومسجدته چنده ورکوونکې ددې مالکان دي ، که نه

سوال : (۷۰۴) (الف) کوم خلکو چې دمسجد دودانولو لپاره چنده ورکړې ده دوئ وس ددې مالکان دي ، که نه ؟

(ب) دچندې روپۍ له ورکولو څه موده وروسته بېرته اخستلای شي ، که نه ؟

(ج) اوکوم خلکو چې دمسجد جوړولو لپاره روپۍ ورکړې دي له هغوئ څخه دوهم ځل واجازې اخستلو ته اړتیا شته ، که نه ؟ (۱۲۵۴/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب : (الف) ترڅو چې دغه روپۍ په ودانولواونورکې صرف شوې نه وي ورکوونکې ددې مالکان دي.

(ب) ددوهم سوال جواب هم له اول جواب څخه څرګندږي یعنی که دغه روپۍ موجودې دي صرفې شوې نه دي نوبېرته یې اخستلای شي.

(ج) کله چې دغوخلکودکوم مسجداونورولپاره چنده ورکړې ده نوپه دې کې دلګولولپاره دوهم ځل واجازې اخستوته اړتیانشته.

دزوئ په واده کې ومسجدته دور کړیوروپوثواب شته ، که نه ؟

سوال : (۷۰۵) زیددخپل زوې واده وکړاوچیري چې وراړ جنج) ولاړه دهغه ځای ومسکېنانوته یې جامې اونغدې روپۍ دشهرت اونامه لپاره ورکړې اومسجد ته هم فرش اوڅه نغدې روپۍ ورکړې اوامام اومؤذن ته یې هم روپۍ ورکړې نوکومې چې مسجدته ورکړې دهغه ثواب شته ، که نه ؟ (۱۵۵۰/۱۳۳۵هج)

ځواب: که د الله لپاره ومسجدته ورکړي نوثواب شته اوچي دنامه ځان ښوونې اواورولولپاره ورکړي نوثواب نشته په حديث شريف کې راغلې دي انماالا عمال بالنيات(۱)

دمسجدلپاره په زوراوجبرچنده اخستل

سوال: (۷۰۲) یوقوم یومسجداوڅاه جوړول غواړي اوخومالداروکسانوداپلان تیارکړی دی چي له ټولې کورنی. څخه دې په جبرچنده واخستله شي په داسي مقرروشویوروپودورکړې څخه انکاري شي هغه دې له کورنی. څخه وایستل شي په داسي مسجدکې لمونځ روادی ،که نه اوپه دې کې مرسته کول ثواب دی ،که عذاب ؟اوداسي خلګوپه هکله څه حکم دی ؟ (۹۲۸/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: دمسجدودانول الله رب العزت داېمان ننبه ښوولې ده لکه چي ارشاددی: انمايعمر مساجد الله من آمن بالله الا ية (۲) نومسلمانان بايد دمسجدپه مرسته کې پخپله خوښه اوشوق برخه واخلي اوبايد ترخپله وسه پوري دده په مدد کولوکي کمی ونکړي اخیرپه خپلو ښادیو اوغمونو کي اړتیاوواوفضولیاتو کې په پراخ زړه تروس زیاتي مصرفوي نودمسجدپه ودانولوکي څه روپی. ورکول ولې زوراوجبربولي ؟ بلکي پکارداسي دي چي کومې څه روپی. دمسلما نانوپه ذمه ددوئ له وس سره سمې مقررې شي هغه په رضا، شوق اواخلاص سره دالله رب العزت دکورپه ودانولوکې ورکړي ترڅوپه اخرت کې دوئ ته پوره ،پوره ثواب ورکول شي اوپه جنت کې به ددې په بدل کې مانی. ورکولې شي رسول الله صلى الله عليه وسلم ويلې دي [من بنى لله مسجدابنى الله له بيتافى الجنة (۳) يعنى چاچي دالله جل جلا له لپاره مسجد جوړکړاوپه هغه کې کوم ډول مرسته اوشرکت وکړالله تعالى دده لپاره په جنت کې مکان جوړوي فقط.

(۱) عن عمربن الخطاب رضی الله عنه: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: انماالاعمال بالنيات وانمالامرئ مانوى فمن كانت هجرته الى دنيا يصيبهااوالى امرأة ينكحهافهجرته الى ماهاجراليه (صحيح البخارى ۱/ ۲باب كيف كان بد. الوحى)

(۲) سورة توبه آیت. ۱۸

(۳) عن عثمان رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من بنى لله مسجد ابنى الله له بيتافى الجنه متفق عليه(مشكوة المصابيح ص. ۶۸،باب المساجد ومواضع الصلوة)

Maktaba Tul Ishaat. com

په چنده کولوپوخ مسجدله نوي سره ودانول

سوال: (۷۰۷) زموږپه ځای کې یومسجددی په دې کې ولمونځ کوونکوته هیڅ ډول تکلیف نشته خودځوکلیوالورأیه داده چي مسجدشهیدکړوله نوي سره بي جوړکړوچي اندازاځلورزره مصرف وربانديراځي اوموجوده روپۍ صرف دوولس سوه دي اوپاتي اتوېشت سوه روپۍ به دسوال په صورت له خلګوڅخه واخستل شي اودپاتې روپووصولول ډیرمشکل دي اودغه جمع شوې روپۍ ببله ارتیاصرفول په اسراف کي داخلې دي اوکه نه ؟ ،ځکه چي دمسجدله نوي سره جوړولوته هیڅ ارتیانشته (۳۲/۱۹۷۴-۱۳۳۳هج)

ځواب: دردالمحتارپه وقف کې راغلي دي : وفی ط عن الهندية مسجدمبنى ارادرجل ان ينقضه ويبنيه احکم ليس له ذلک لانه لاولاية له مضمرات الاان يخاف ان ينهدم ان لم يهدم تاتارخانية وتاويله ان لم يكن البانى من اهل تلك المحلة واما اهلها فلهم ان يهدموه ويجددوابناء ه الخ (۱) نوکوم خلګ چي له نوي سره مسجدجوړول غواړي که کلیوال دي اوپه چنده کولومسجدجوړول غواړي نوداصحیح دی.

ددوومسجدونوچنده یوځای غونډول

سوال: (۷۰۸) یوځای دوه مسجدونه دي اودواړه نامکمل دي ځایي خلګ یکي چنده ورکوي آباددواړوچنده بایدجلا ،جلا شي که یوځای ؟ که څوک چنده ورکوونکي داووایي چي داچنده دفلاني مسجدده نوپه بل مسجدکې صرفېدا ی شي ،که نه ؟ (۲۰۱/۸ ۱۳۳۸هج)

ځواب: کوم خلګ چي مشترکه چنده دمسجدونولپاره ورکړي هغه په دواړو مسجدونوکي لګېدای شي اوڅوک چي خاص دکوم یوه مسجدلپاره چنده ورکړي هغه په هماغه مسجدکې بایدولګېږي.

دمسجدپه چنده کي دشلوروپووعده کولووروسته پنځه روپۍ ورکول

سوال: (۷۰۹) دزيد دمسجدپه ودانولوکې دشلوروپوورکوعده کړې وه اوپنځه روپۍ یې هم هغه وخت ورکړې وي اواوس سره له وس درلودوله پاتي پنځلسوروپوورکولوڅخه انکارکوي دقیامت په ورځ به زيدداسي کولوپه وجه نیول کیږي ،که نه ؟ (۳۲/۵۷۵-۱۳۳۳هج)

(۱) الشامی (۴۰۵/۳) کتاب الوقف ، مطلب فی احکام المسجدط رشیدیه.

خواب: پرزید هیڅ مواخذه اونویکه نشته فقط.

دیوه مسجدد پمپ لپاره جمع کړل شوې روپۍ دبل مسجد په اړتیاکې صرفول

سوال: (۷۱۰) په مسجد الف کې وپمپ ته ضرورت دی ددې لپاره څه روپۍ راغونډې کړلې شوې دې کومې چې تراوسه دورکوونکوسره دي اومسجدب ته سخته اړتیاپېښه شوې ده چې دده متولي دمسجد مځکې دیوه کافرسره دځورلس سوه روپوپه بدل په ګروکولوخپل ایمان خراب کړچې ورباندې محکمه شروع ده ،ځکه نوکومې روپۍ چې دمسجدالف دپمپ لپاره جمع شوې وې هغه دمسجدب په دغه اړتیاکې لګول اوداسې بدلون کول روادی ،که نه ؟(۲۲۹۲/ ۱۳۴۳هج)

خواب: په دې صورت کې ورکوونکې هغه روپۍ کومې چې دوئ دمسجدالف دپمپ لپاره راغونډې کړې دي دمسجدب په اړتیاکې صرفولای شي اودابدلون صحیح دی ،ځکه چې تراوسه دغه روپۍ دورکوونکوله ملکه وتلې نه دي ،ځکه نوکله چې بله مهمه اړتیاله دې ځخه پېښه شوه نوددې روپوپه بله دینې اړتیاکې صرفول صحیح دی فقط.

دمسجدددېوال لپاره راجمع کړلې شوې چنده دمسجدپه غسل خانواوحماموکې لګول

سوال: (۷۱۱) (الف) که دمسجدددېوال لپاره چنده راغونډه کړله شوه له دې وروسته په کومه وجه هغه دېوال جورنکړل شونودغه روپۍ دهمدې مسجدپه غسل خانواوحمامونوکې صرفولای شي ،که نه ؟که روانه وي نودغه چنده ورکوونکوپه اجازه په کوم بل مسجدکې صرفولای شو؟

(ب) دیوه مسجدزیاتوب خښتې دیوه کورپه پراویزکې لګولې شوې دي اوس دغه پراویزاوکارږوهمدغه خښتې په مسجدکې ولګوله که دپراویزله مالکه ددې قیمت واخلوپه مسجدکې ولګوو(۲۰۱/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: (الف) ددې مسجد په حمام اوغسل خانوکې ددغوروپولګول صحيح دي اوپه بل مسجدکې يې لګول صحيح نه دي خودچنده ورکوونکوپه اجازه داهم صحيح دي.

(ب) همدغه خښتې کومې چې په پراويزکې کارول شوې دي وکارئ اوپه مسجدکې يې ولګوئ ،ځکه چې دغه خښتې وقف دي ددوئ عوض اخستل صحيح نه دي اماکه همدغه خښتې دمسجدپه کارنه راځي بلکې ددوئ دخرڅولواراده وي نوبيادکورله مالکه قيمت اخستل اوپه مسجدکې صرفول صحيح دي فقط.

دمسجددروازولپاره په ورکول شويوروپوباندې منارې جوړول

سوال: (۷۱۲) يوه سړى دمسجدپردروازړودمصرفونولپاره څه روپۍ ورکړې متولي پرمناروددې لګول غواړي روادى ،که نه ؟(۱۵۵۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دکوم کارلپاره چې چاروپۍ ورکړې دي هغه بايدپه هماغه کارولګول شي خودده په اجازه دمسجدپه نوروکارونوکې هم لګول صحيح دي.

دنوې مسجددودانولولپاره راغونډه شوې چنده دجامع مسجدپه ترميم کې لګول

سوال: (۷۱۳) محلې والوپه دې غرض چنده راجمع کړه چې په محله کې نوى مسجدودان کړي هغه روپۍ تراوسه امانت پرتې څه موده وروسته ددوئ دامشوره شوه چې په دې محله کې نوى مسجدجوړول فائده نلري اووجامع مسجدته دروپوسخته اړتياده دغه روپۍ هلته ورکولاى شي چنده ورکوونکې ټول په دې کارخوښ دي دغه روپۍ په جامع مسجدکې لګېداى شي ،که نه ؟ (۲۳۲۲/ ۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: په دې صورت کې دغه روپۍ دجامع مسجدپه ترميم اونورکې لګول صحيح اوروادي.

ومسجدته دروپوور کولوتراراده وروسته دمسجدپرځای په ځاه کې لګول

سوال : (۷۱۴) که یو سړی دمسجدلپاره څه روپۍ ورکول غواړي اوبیادی همدغه روپۍ دمسجدپرځای په ځاه کې مصرف کړي نورروادی ،که نه ؟ (۲۱۱۸/ ۱۳۴۳هج)

جواب : دغه روپۍ پرځاه صرفول صحیح دي ،ځکه چي دغه سړی چي ترڅودغه روپۍ په مسجدکې لګولې نه دي ترهغوداده ملک دی ،ځکه داپه ځاه کې هم صرفولای شي.

دیوه مسجدچنده دبل مسجدددوکان په جوړولو کې ورکول

سوال : (۷۱۵) دمسجدپرچوتره (تنګاچه) باندي دبام داچولولپاره یوسل لس روپۍ راغونډې شوې خوپردې بام اچول امکان نلري ،ځکه چي حکومت اجازه نه کوي یوبل مسجدناوسوپه محله کې واقع دی دهغه یودوکان ډیرزوړشوی دی آیاددغې تنګاچي جمع شوې چنده ددغه بل مسجددوکان په ترمیم کې لګول روادي ،که نه ؟ (۴۲/۱۵۰۵--۱۳۴۷هج)

جواب : کومې روپۍ چي ددغه دلمانځ دتنګاچې لپاره جمع شوې دي دادې دهمدې دارتیالپاره جمع کنبیښبوول شي اوکله چي ممکن شي ددې بام دې جوړکړل شي اوکه داسي نشي کېدای بیاهم دي دغه جمع شوې روپۍ دهمدې تنګاچې لپاره کنبېښوولې شي ،ځکه چي روپۍ ورکوونکوچي کوم څه ورکړې دي دهمدې لپاره یې ورکړې دي دبل مسجدددوکان دودانولولپاره بایدنوې چنده وشي فقط.

دمسجددودانۍ لپاره کړې چنده ومسکېنانوته ورکول

سوال : (۷۱۶) یوه سړی دمسجددودانولولپاره له خلکوڅخه چنده واخسته بیایې توله پخپلوارتیاووکې ولګوله اوس دی داغواړي چي دغه روپۍ له خانه وفقیرانوته ورکړي که دمسجدودانولوپرځای یې وناوسوته ورکړي نورروادی ،که نه ؟ (۱۸۲/ ۱۳۳۵هج)

جواب : دچنده ورکوونکوڅخه په پوښتنه کولومعلومېدای شي که هغوئ اجازه وکړي نووغریبانوته ورکول کېدای شي که په هغه مسجدکې اوس نشي لګېدای وکوم ته چي چنده ورکول شوې وه نووچنده ورکوونکوته یې بیرته ورکول پکاردي که داسې کول ګران وي اوچنده ورکوونکې نشي معلومېدای نوبیایې وکوم یوه یازیاتوارو خلکوته دصدقه کړئ فقط والله تعالی اعلم.

دمسجدلپاره دوراوالوورکړې روپۍ په هدېره کې لګول

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال: (۷۱۷) دیوه مسجد څه روپۍ جمع دي هغه دارنګه دي چي کومه وراراخي هغه دخپل وس سره سم دمسجد دخرڅ لپاره څه روپۍ ورکوي دغه روپۍ دمسجد په خرڅ کي ولګیږي یا دمسجد وخادمانو ته ورکړلې شي بل مسجد کې دغه روپۍ لګېدای شي ،که نه په هدیره کې څاه جوړیږي په هغې کې دغه روپۍ لګېدای شي ،که نه؟ ۱۲۹۵/ ۱۳۳۹هج)

ځواب: دمسجد روپۍ دهمدې مسجد په ارتیاوو کي لګول پکاردي او دمسجد په ارتیاوو کي دامام او مؤذن تنخواهم داخله ده ددوئ خدمت هم دقاعدي سره سم دمسجد په آمدني سره کولای شي او په بل مسجد کي یا دهدیري په څاه کې یې نشي لګولای فقط.

دمسجدچنده په نوروکارونوکې لګول

سوال: (۷۱۸) دمسجد چنده په نوروکارونوکې لګولای شو ،که نه ؟ (۳۲/۳۵۰- ۱۳۳۳هج)

ځواب: کومه چنده چي دمسجدلپاره غونډه کړل شي هغه باید دمسجد په کارونو کي ولګول شي او په نوروکارونوکي نشي لګېدای فقط.

دمسجدچنده په خیرات ،نذر، مدرسواونوروکې ورکول

سوال: (۷۱۹) کومه چنده چي دمسجددخرڅولپاره مثلا دامام اومؤذن تنخواه ،لوټه اوتیل رانیولواودمسجدجوړولولپاره جمع کړل شوي ده په کوم بل مصرف کي مثلادمسافروپه مرسته ،خیرات ،نذرداسلامي مدرسوپه چنده اونوروکي یې لګول روادي ،که نه؟(۳۳/۹۴۹-۱۳۳۴هج)

ځواب: کومي روپۍ چي دمسجددارتیایامسجدودانولولپاره جمع کړلې شي هغه په نورومصرفونومثلا دمسافروپه مرسته اونوروکي صرفول دچنده ورکوونکوله اجازې پرته صحیح نه دي ،ځکه چي دچندې روپۍ ترڅوپه هغه کارکي لګېدلې نه وي دکوم لپاره چي چنده ورکول شوې وي دچنده ورکوونکو په ملک کې وي نوددوئ له اجازې پرته ددوئ تعیین په خلاف په نورومصرفونو کې لګول صحیح نه دي فقط.

ومسجدته چنده ورکوونکې خپلې روپۍ بیرته اخستلای شي ، که نه ؟

سوال: (۷۲۰) (الف) خالدله زيدڅخه ديوه مسجد دخرڅ لپاره څه روپۍ اخستې وي بيادغه روپۍ خالد دمسجد په ضروري تعميرکې ونه لګولې بلکې دځان په اړتياووکې يې ولګولې بياڅه موده وروسته اوس خالدهم هغه روپۍ ددې مسجد په ضروري کارونوکې لګول غواړي خوزيداوس داوايې چې هغه کال تازماروپۍ په مسجدکې ونه لګولې اوس زماروپۍ په مسجدکې مه لګوه ماته يې بيرته راکړه زيددغه روپۍ بيرته اخستلای شي ،که نه ؟

(ب) اوس ترمنع کولووروسته خالددغه روپۍ دزيدله اجازې پرته په مسجدکې لګولای شي ،که نه ؟ (۲۲۴۲/۳۲-۱۳۳۳هج)

ځواب: (الف) دغه روپۍ زيدبيرته اخستلای شي.

(ب) اوس دزيدترمنع کولووروسته دخالدلپاره دغه روپۍ په مسجداونورو کې صرفول صحيح نه دي فقط.

دامام لپاره دمسجدله چندې څخه څه روپۍ په خپله اړتياکې کارول

سوال: (۷۲۱) يوځای څه روپۍ دمسجدچندې ديوه امام صاحب سره پرتې وې له هغه څخه څه روپۍ امام پخپل ضرورت کې ولګولې اوپاتې يې چنده ورکوونکوته بيرته ورکړې اوکومې روپۍ چې يې مصرف کړې دهغه له ورکولوڅخه انکارکوي شرعًا په دې اړه څه حکم دی ؟ (۳۲۴/۱۳۴۳هج)

ځواب: په دې صورت کې چې کومې روپۍ نوموړي امام صاحب کارولې دي دهغواداکول پرده لازم اوواجب دي اودچندې ورکوونکوله اجازې پرته دده لپاره دغه روپۍ بنوول ناروااوحرام دي که يې دی ورنکړي نودحرام کارکوونکې اوګنهګاردی.

په مسجدکې دورکول شويوروپوحقدارڅوک دی

سوال: (۷۲۲) ديوه مسجدلپاره يوه بهرني سړي پنځه روپۍ ورکړې وې هغه وخت په مسجدکې کوم مستقل امام نه وواندازايوه هفته (اونۍ) وروسته په دې مسجدکې مستقل امام وټاکل شودغه پنځه روپۍ ددې امام حق دي که دمسجدپه لوټو(بدنيو) ،فرشونواونوروکې ولګول شي ؟ (۷۳۰/۱۳۴۳هج)

ځواب: پنځه روپۍ کومې چې دنوموړي امام له راتګ مخکې کوم شخص ومسجدته ورکړې دي هغه ددې امام حق نه دی دغه روپۍ دمسجددي دمسجدپه کارونولکه سولاغه ، رسۍ ، لوټه ، صفونواونوروکې دې ولګول شي فقط.

دکافرومسجدته دصدقې ورکولوشرعًا څه حکم دی

Maktaba Tul Ishaat. com

سوال: (۷۲۳) دکفارو صدقه که دوئ دمسلمانانو ومسجدونو ته راوړي نودغه صدقه مونږ مسلمانان اخستلای شو، که نه؟ مثلا يوه هندو پخپل کوم مصيبت کي دخدای په نامه يو اوښ نذرومانی اوهغه اوښ يي ويوه مسجدته ورکړداسي صدقه دمسلمانانو لپاره اخستل اودهغي خوړل صحيح دي، که نه؟ (۳/۲۱۰۳ - ۴۲/ ۱۳۴۷هج)

ځواب: که دغه هندو هغه اوښ ومسجدته ورکړی دی نوداخرخ کړئ ددي قيمت په مسجدکي ولګوئ دلمونځ کوونکوله دي څخه خوراک صحيح نه دی اوکه دلمونځ کوونکولپاره يي ورکړی دی لکه چي روژه مات اونوردلمونځ کوونکو لپاره په مسجدکي ورکوي نوددي خوراک ددوئ لپاره صحيح دی فقط.

دمسجدمېوولیلام اودمشرک دچندي حکم

سوال: (۷۲۴) (الف) ديوه مسجدپه غولي کي دمېوي ونې دي اودغه درختي دمسجدپه ملک کي دي کله چي ونې مېوه وکړي نوهغه ليلاميږي دغه ليلامول روادي، که نه؟

(ب) غيرکتاب مشرک په مسجدکي څه ورکول غواړي نودمسجدمتولي يي اخستلای شي، که نه؟

ځواب: (الف) دا ازليلام کول شرعاروادی اوکومې روپۍ چي له دي حاصليږي هغه دي په مصالحودمسجدکي ولګولي شي قال فی الحاوی غرس فی المسجد اشجاراتثمران غرس للسبيل فلکل مسلم الاکل والافتباع لمصالح المسجدانتهی (۱) اوپه فتاوی قاضی خان کي راغلي دي: مسجدفيه شجرة التفاح الخ الصحيح انه لايباح لان ذلک صارللمسجديصرف الی عمارة المسجد (۲)

(ب) اخستلای يې شي فقط.

---

(۱) الدرالمختارمع الشامی (۴۵۵/۳) کتاب الوقف، مطلب استاجردارا فيهااشجارط رشيديه.

(۲) الفتاوی الخانية مع الهندية ۳۱۰/۳، ۳۱۱کتاب الوقف، فصل فی الاشجار.

دکمېټۍ آمدني دمسجدپه ودانولوکي لګول

سوال: (۷۲۵) دیوې کمېټۍ آمدني (عائد) وکورکورته دغنمو په اوړوورکولو راخي اوس یو مسجد چي نامکمله پروت دی دده په ودانولوکې دکمېټۍ آمدني دکمېټۍ دارکانو(غړیو) په اتفاق سره لګېدای شي ،که نه ؟ (۱۷۱۲/ ۳۳_۱۳۳۴هج)

ځواب: داسي آمدني دمسجد په ودانولو کې لګول صحیح دی فقط .

دمسجدلپاره وقف کړې روپۍ بېرته اخستل

سوال: (۷۲۶) ځینو خلګو څه روپۍ دمسجد د ترمیم لپاره وقف کړې وي اوس دغه روپۍ بیرته اخستل غواړې اخستلای یې شي ،که نه ؟ (۹۳۳/۳۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب: ترڅو چي ذغه روپۍ دمسجد په ترمیم کې لګېدلې نه وي دچندې شریکان اوچنده ورکوونکې یې بیرته اخستلای شي تراوسه ملک ددوئ دی دروپووقف خو کېږي نه .څکه نوترلګېدومخکې دمالکانو ملک باقي پاتی دی

دانګریزې زدکړه کوونکومسجدته چنده ورکول

سوال: (۷۲۷) دیوه مسجدوودانولوته اړتیاده ،څکه ټولو کلېوالوچنده ورکړه اونواب سلطان احمد خان صاحب اودده زوئ آفتاب احمد خان صاحب چي دآله آباددستري محکمې وکیلان دي اودعلی ګړه په یونیورستۍ کې یې زده کړه کړې ده دوئ وچنده ورکولوته آمده دي ځیني کلېوال وایي چي ددوئ چنده صحیح نه ده دشریعت له مخې دعلی ګړه دیونیورستۍ له زده کوونکو څخه چنده اخستل شرعًا څه پروا لري ،که نه ؟ (۴/۱۳۳۵هج)

ځواب: دنو موړو چنده په مسجد کې لګول صحیح ده ددغو خلګو ګمان غلط دی کوم چي له دغوص حبانو څخه دچندې اخستلونه صحیح کېدوویناکوي فقط والله تعالی اعلم.

دغریبانولپاره راغونډه کړې چنده په مسجد کې لګول

سوال: (۷۲۸) که دتبې په وباء کې کلېوالوچنده راغونډه کړه چي په مسکېنانو اوناوسوبه دوی وخورووله چندې راجمع کېدووروسته دمسجدمولوي صاحب وویل چي دغه روپۍ دمسجد په ودانولو کې ولګوئ داسي کول روادي ،که نه ؟ (۱۱۵۸/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: که دچنده ورکوونکو خوښه وي نو هیڅ پروا نلري فقط .

په مسجد کې دنامناسبه مال دلګولو بیان

Maktaba Tul Ishaat. com

له خپل اومشترک مال څخه دودان کړې مسجدحکم

سوال: (۷۲۹) یوسړی وفات شوده ښځه اوخه وارثانونورهم دي خودده ښځې وهیڅ وارث ته هم برخه ورنکړه اوکونډې په دغه مال اوروپوچي پکي دوارثانوحق هم ورګډووپوخ مسجد جوړکړېه دې مسجدکې لمونځ کیږي ،که نه ؟ (۱۷۱۸/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: په دې مسجدکې لمونځ صحیح کیږي خودخدای په کورکې داسي شکمن اوګډمال لګول الله رب العزت نه قبلوي لکه چي په حدیث شریف کې راغلي دي: ولایقبل الله الا الطیب(۱) اوس میرمنې ته پکاردي چي دکوم ، کوم چاحق ددې پرذمه دی هغه ورواداکړي یابې په وبخښي ترڅودې غاړې خلاصې شي اومسجدهم پاک اوصفاشي فقط.

دحج لپاره په جمع کړیوروپوباندې مسجدجوړول

سوال: (۷۳۰) یومیرمنې له خلګوڅخه په غوښتنه څه روپۍ دحج لپاره جمع کړې خوپه کومه وجه حج ته نه ولاړه اوس داغواړي چي په دغوروپویومسجد جوړکرم نوددې لپاره داسي روادي ،که نه ؟اودغه مال پاک دی ،که نه ؟(۱۵۳۱/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: هغه روپۍ ددغې میرمنې په ملک کې راغلي که په دغوروپومسجد جوړکړي نوروادی په دې کي هیڅ ناوړتیانشته.

یادونه: واحقرته په دې کې تامل دی ،څکه چي میرمن کله په داسي وخت کې درپومالکه شوه چي پرحج قادره وه نوحج پردې فرض شواوس که داپخپله حج نه شي کولای نوبایدبل څوک حج بدل ته ولیږي که په مسجدکې یې ولګولې نوحج بدل ته څوک لیږل به ددې پرذمه وي بنده محمدشفیع عفی الله عنه.

دسرسایې اونورواجبوصدقوروپۍ دمدرسې په ودانولوکې لګول

سوال: (۷۳۱) دمدرسې په ودانۍ کې دصدقه فطر(سرسایې) روپۍ لګول روادي که ددې لپاره بله چنده وشي ؟ ځیني خلګ همداسي غواړي(۱۸۲۸/ ۴۲-۱۳۴۷هج)

ځواب: دسرسایې روپۍ دمدرسې په ودانولوکې لګول صحیح نه دي ،څکه چي په سرسایه اونورواجبوصدقوکې تملیک دفقیرضروري دی اوپه ودانۍ کې په لګولوتملیک نشي کېدای

---

(۱) عن ابی هریرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: من تصدق بعدتمرة من کسب طیب ولایقبل الله الا الطیب فان الله یتقبلها بیمینه ثم یربیهالصاحبهاکمایربی احدکم فلوه حتی تکون مثل الجبل (الجامع الصحیح للبخاری ۱/ ۱۸۹کتاب الزکوة ،باب الصدقة من کسب طیب)

،خکه نو دمدرسي ودانولوپاره دې ېېله چنده وشي لکه چي دځينونښاغليورأيه ده اوهمدغه صحيح ده اودسرسايې روپۍ بايداسلامي مدرسوپرطالبانو لګولې شي فقط.

دقرباني ـ اوعقيقې دځرمنوقيمت اونورې واجبې صدقې په مسجدکې لګول

سوال: (۷۳۲) (الف) دصدقو، خيراتونو، زکوة اودقرباني ـ اوعقيقې دځرمنو روپۍ ـ اونورپه مسجدکې لګول رواي ،که نه ؟ هغه که ودانول وي اوکه نورمصر فونه.

(ب) په دغوروپوکه مسجدودان شي نوپه داسي مسجدکې لمونځ څنګه دی ؟ يعنی لمونځ کامليږي که نيمګړی ؟ ياکه دثواب په کمولی سره ؟

(ج) دمسجدپه ودانولوکې بايدڅنګه مال ولګول شي ؟ (۱۷۲۸/ ۲۹ـ۱۳۳۰هج

ځواب: (الف ، ج) دزکوة اودقرباني ـ دځرمنواوټولوواجبوصدقودمسجدپه ودانولوکې لګول دتمليک له حېلې پرته لګول روانه دي نفلي صدقې اوخيراتو نه په مسجدکې لګولای شي په مسجدکې بايدحلال مال ولګول شي اوداپورته معلومه شوه چي په کوم مسجدکې حرام مال ولګول شي په هغه کې لمونځ سره له کراهيته کيږي نومعلوم شوچي ثواب کميږي اصل لمونځ اداکيږي په شامي کې راغلې دي قال تاج الشريعة امالوانفق فی ذلک مالا خبيثا اومالاسببه الخبيث والطيب فيکره لان الله تعالی لايقبل الا الطيب فيکره تلويث بيته بما لايقبله (۱) فقط والله تعالی اعلم.

دزکوة روپۍ ـ دمسجدپه ودانۍ ـ کې لګول

سوال: (۷۳۳) دمسلمانانويوه ناوسه ډله ده ددوئ مسجدخام دی په باران کې ډيرخځيږي دوئ يې دوس نه درلودوله امله پوخ نشي جوړولای ديوه سړی سره دزکوة روپۍ شته دغه روپۍ ـ په مسجدکې لګېدای شي ،که نه ؟ (۱۷/ ۱۳۴۰هج

ځواب: دزکوة روپۍ ـ دمسجدپه ودانۍ ـ کې لګول صحيح نه دي يعنی په دې سره زکوة نه اداکيږي اوبيابه زکوة ورکوي خودجوازيوه حېله فقهاؤداليکلې ده چي دزکوة روپۍ ـ دې اول ويوداسي شخص ته ورکول شي چي دنصاب مالک نه وي بيادې له خپل طرفه دغه روپۍ ـ دمسجدپه تعميرکې ولګوي داسي روادي فقط

(۱) الشامي (۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة مطلب کلمة لابأس دليل علی ان المستحب غيره الخ.

Maktaba Tul Ishaat. com

دقربانی دڅرمنورو پیسو په مسجد کښې لګول

سوال: (۷۳۴) یو پخوانی مسجد چې ویجاړ پروت دی لمانځه ته هم څوک نه ورځي یو مخ زوړ شوی دی دکلي مسلمانانو یو بل نوی مسجد ودان کړنو په دې صورت کښې دلومړنی مسجد ترمیم زیات ضروري دی که دغه نوی آبادول ضروري دی ؟ په جماعت کښې دبیلتون راتلو اندېښنه ده او دقربانی دڅرمنو روپی دمسجد په ودانولو کښې لګول څنګه دي ؟ (۲۱۰۱/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب: مخکنی مسجد چې ویجاړ پروت دی دهغه ترمیمول او آبادول روابلکي ضروري دی او داعذر چې ددې په ابادولو دجماعت ماتېدو ویره ده داداسي عذر نه دی چې ددې له کبله دی ابادنکړل شي امادقربانی دڅرمنوقیمت دمسجد په ودانولو او ترمیم کښې لګول روانه دي.

دقربانی دڅرمنو روپی دمسجد په اړتیاوو کښې لګول

سوال: (۷۳۵) که دمسجد دمتولي سره دقربانی دڅرمنو روپی جمع وي او هغه دمسئلي څخه دناخبرتیا له امله دمسجد په اړتیاوو کښې دغه دقربانی دڅرمنو روپی ولګوي نو دمسئلي ترمعلومېدو وروسته دمسجد له خانګړي آمدنی څخه په دغه دقربانی دڅرمنو لګولي روپی بېرته ورکوي که به له خپل خانه اداکوي ؟ (۳۹۸/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: له خپل خانه به یې اداکوي فقط.

دحکومت په روپو مسجد جوړول

سوال: (۷۳۶) شاه اکبر یو خای نبه په زره پوري مسجد جوړ کړی دی حالا دغه مسجد متولي اولمونځ کوونکي دناوسۍ او په دوه لاسه کېدو له امله ددې ترمیم نشي کولای ،څکه نو حکومت پخپله خوښه ددې مسجد ودانول غواړي که څه هم دیرش څلوېښت زره روپی صرفې شي آیا په دغو روپو د مسجد ترمیم روا دی ؟ (۲۱۴/ ۴۲ - ۱۳۴۷هج)

ځواب: ددې غوره صورت دادی چې حکومت دغه روپی ومسلمانانو ته ورکړي هغوئ یې پخپله ددې مسجد په ترمیم کښې ولګوي په هرحال که حکومت پخپله هم ددې ترمیم وکړنو په دې کښې هم کومه تنګي نشته فقط.

سوال: (۷۳۷) په یوه کلي کښې یو مسجد دی چې ډېر ویران او ویجاړ شوی دی مسلمانان ددې دجوړولو وس نلري په موجوده حال کښې ددې دزړنګېدو ویره ده آیاددې دترمیم لپاره مسلمانان دحکومت ته خواست کولای شي ؟ او دحکومت د دغه مسجد ودانول خوبه

دشرعي په خلا ف نه وي ؟ کله چي توليت اودنني بندوبست ددغه مسجدبه دمسلمانانوپه لاس کې وي اومذهبي کارونه به دقانون سره سم په دې کې جاري اوبرخاي وي اودودانولوپه وجه به حکومت هيڅ ډول قبضه ياپه مذهبي کارونوکې مداخله نه کوی (۲۱۸/ ۴۲- ۱۳۴۷هج)

ځواب: که واقعهٔ حال همداسي وي لکه چي په سوال کې يې يادونه شوې ده اوحکومت به پرته له ترميمولو اوجوړولو نوره هيڅ مداخله ددغه مسجدپه انتظاماتو کې نه کوي نوپه حکومت ترميمول هيڅ پروانلري.

دفوج په سرمايه دجوړشوې مسجدحکم

سوال: (۷۳۸) يومسجدکوم چي مخکې فوجي مسلمانانوودان اوآبادکړی ووچي پکي لمونځ کېدی اوس خيني خلک اعتراض کوي چي دامسجدسرکا ري دی اودفوج په سرمايه (پانګه) جوړشوی دی ،څکه نوجمعه اوجماعتونه په دې کې روانه دي په دې اړه شرعي حکم څه دی ؟ (۲۲۲۴/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: دجمعې اونورلمونځونه په دې کې صحيح کيږي ،څکه چي ښکاره ده چي دغه مسجدفوجی مسلمانانوودان کړی دی که څه هم مځکه به حکومت ورکړې وي فقط.

دکوم پيرپه نامه دوقف شوې جائدادآمدني په مسجديامدرسه کې لګول

سوال: (۷۳۹) دکوم پيريابزرګ په نامه چي کوم جائداديامځکه وقف شوې وي دهغه آمدني بايدچيري ولګول شي ؟ اوپه مسجداومدرسه کې لګېدای شي ،که نه ؟(۱۲۱۹/ ۱۳۳۵هج)

خواب: دوقف شرطونه په پا م کې نيول ضروري دي نووقف کوونکې چي کوم مصرف مقررکړی دی له هغه سره سم په هماغه مصرف کې بايددغه آمدني ولګول شي دوقف کوونکي له څرګندوني پرته په مسجداومدرسه کې يې نشي لګولای شرائط الواقف کنص الشارع(۱) (شامي وغيره)

درياا ونامه لپاره ورکړې روپۍ په مسجدکې لګول

سوال: (۷۴۰) کله چي کوم څوک په کوم واده کې درواج سره سم دخپلې خورکره پخې وربجې راوړي نوټول کلېوال راجمع کړي هغوئ ته ښکاره کوي ترڅوخلک دده تعريف وکړي اوټول په مسجدونوکې يوه ، يوه دوې ،دوې روپۍ ورکوي له دې څخه هم غرض داوي چي خلګ يې وستايي آيا دمسجدمتولي دغه روپۍ په مسجدکې ولګوي ،که نه ؟ که يې بېرته ورکړي ؟ (۲۴۸۲/ ۱۳۴۰هج)

ځواب: که دورکوونکې نيت صفانه وي بلکي دريا ،فخراونامه وي نوده ته په دې ورکولوکې ثواب نشته امادمسجدمتولي لپاره ددغوروپواخستل اوپه مسجدکې لګول صحيح دي اوبېرته

(۱) الدرالمختار(۳/ ۴۵۲) کتاب الوقف ، مطلب في قولهم: شرط الواقف کنص الشارع ط رشيديه .

Maktaba Tul Ishaat. com

بایدو ونکړي فقط.

دیلمانځه یاکافرد جوړکړي مسجدحکم

سوال: (۷۴۱) څه وایي علماء ددین ددغومسئلوپه اړه: مسئله: که کوم بې لمانځه پخپل مال مسجدجوړکړي نوپه هغه کې لمونځ کول روادی، که نه؟ اوپه دې کې په لمونځ کولوبه دمسجدثواب ورکول کیږي، که نه؟ اوددې مسجدحکم به دمسجدوي که بل مثلا دکورونواونوروداراز د کافرد نصراني ، هندواوشیعه دجوړکړي مسجدڅه حکم دی؟ اودارازله دغونولوڅخه چنده اخستل څنګه دي؟ (۱۳۳۸/۴۰۰هج)

ځواب: دبې لمانځه دجوړکړي مسجدد مسجدحکم لري اولمونځ پکې صحیح دی اونصراني . هندواونورد کوموپه نزدچې مسجدجوړول دثواب کارنه وي ددوئ دجوړکړي مسجدمسجدنه دی اوکه دوئ داد ثواب کاربولي نومسجدګرځي اوله دغونولوچنده اخستل هم صحیح دی اودشیعه جوړکړی مسجدمسجددی.

دمزارونوپه آمدني مسجدجوړول څنګه دی؟

سوال: (۷۴۲) په مزارونوکې چې کوم خلګ روپۍ ورکوي په دغوروپومسجد جوړول روادی ،که نه؟ (۱۳۴۷/۴۲/۱۰۲هج)

ځواب: که دمسجدلپاره کوم بېل ځای وي اودروپۍ ورکوونکوخوښه وي نودغه روپۍ دمسجدپه ودانولوکې لګیدای شي.

دناروغه پرلاس ترلې اوډنذرروپۍ په مسجدکې لګول

سوال: (۷۴۳) که کوم شخص دخپل حیوان په ناروغی کې داسي ووایي چې که دابنه شونوزه به دومره روپۍ دالله په نامه ورکوم نودغه روپۍ په مسجدکې لګیدای شي، که نه؟ اوکومې روپۍ چې دناجوړه پرلاس ترل کیږي هغه په مسجدکې لګیدای شي، که نه؟ (۱۳۳۸/۲۰۱هج)

ځواب: دغه روپۍ ومسکینانوته ورکول پکاردي په مسجدکې یې لګول صحیح نه دي هوکومې چې دنذرپه صیغه نه وي لکه دناروغ پرلاس ترل نوده ته اختیاردی که یې په مسجدکې لګوي اوکه یې وناوسوته ورکوي.

دقصابانودحلا لولومزدوري په مسجداوهدیره کې ورکول

سوال: (۷۴۴) زموږپه ښارکې دذبحې دمزدورۍ په اړه قصابانوداپریکړه کړې ده چې نیمې روپۍ به په مسجدکې لګوواونیمې به دهدیرې په کارراوړواو مخکې به دغه روپۍ دهدیرې وفقیرته ورکول کیدې په دې صورت کې څه کول پکاردي؟ (۱۳۳۴-۳۳/۱۷۰۷هج)

ځواب: دغوروپوپه مسجدکې لګول صحیح دي اوپه هدیره کې یې لګول هم صحیح دي څنګه چې

دقصابانو (کوم چي ددغوروپوورکوونکې دي) خوښه وي هماغسي کول پکاردي کومه فیصله چي دذوئ په خوښه پخپل مینځ کې شوې ده په هغه کې شرعًا هیڅ حرج نشته همداسي دې وکړل شي چي نیمی روپۍ په مسجد کې ولګول شي اونیمي دهدیرې په کارراوستل شي یاکه وفقیرته دورکولورأیه وي نوهغه ته دې ورکړې فقط.

دقرض په روپو مسجدجوړول

سوال: (۷۴۸) (الف) دقرض په روپو مسجد جوړول صحیح دي ،که نه ؟
(ب) دمسجد غتې ،غټې گنبدې اومناري جوړول څنګه دي ؟ (۳۱۸ / ۱۳۴۵هج

ځواب: (الف) صحیح دي (ب) صحیح دي.

دجریمې روپۍ په مسجد کې دلګولو حکم

سوال: (۷۴۲) په جرګه کې ویوسړی ته دجرم کولوله امله ویل کیږي چي دجریمې په توګه لس ،یاشل روپۍ مثلا په مسجد کې ورکړه داسي روپۍ په مسجد کې لګول یادخاه په جوړولو کې لګول روادي ،که نه ؟ (۷۵۷ / ۱۳۳۸هج)

ځواب: جرمانه په شریعت کې صحیح نه ده ،څکه نودجریمې په توګه له دغه مجرم څخه په جبر(زور) روپۍ اخستل اود مسجد اوخاه په ودانولو کې لګول صحیح نه دي فقط.

دنکاح ترلودمزدوري په مسجد کې ورکول

سوال: (۷۴۷) که نکاح تروونکی دنکاح ترلومزدوري پخپل مصرف کې نه راوړي بلکي دمسجد په تیلو اوپوزیوکې ولګوي نوروادي ،که نه ؟ (۱۰۹۹ / ۱۳۳۸هج)

ځواب: که پخپل کارکې لګوي اوکه یې ومسجدته ورکوي دواړه صحیح دي.

دبائسکوب (سینما) اوسرکس په آمدني مسجدجوړول

سوال: (۷۴۸) دبائسکوب اوسرکس په آمدني (عائد) دمسجد ترمیم اونورکول روادي ،که نه ؟(۳۴ / ۴۴ - ۱۳۳۵هج)

ځواب: بایدله داسي ناروا آمدني څخه مسجد خوندي کړل شي ، لان الله طیب لایقبل الا الطیب فیکره تلویث بیته بما لایقبله(۱) انتهی ملخصامن الشامی فقط.

که پرچا دبدکارشک وي دهغه روپۍ په مسجد کې لګول څنګه دي ؟

سوال: (۷۴۹) دیوه سړی حالت دیرخراب وودیرناوسه سړی وودخوراک لپاره یې دودی هم نه شوای

(۱) الشامی (۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة ، مطلب: کلمة لابأس دلیل علی ان المستحب غیره ط رشیدیه)

Maktaba Tul Ishaat.com

موندلي اوس له خوورخوخه دی دیوبنګالي بابوسره مزدورشوی دی له همدې وخته حال داسي شوي دی چي هیڅ یوه میاشت داسي نه تیریږي چي پکي پنځه شپږسوه روپۍ نه راليږي له باوري وسیلوڅخه معلومه شوي ده چي هغه بابو دغه سرې سره بدفعلي کوي په دې وجه هغه بابوده ته داروپۍ ورکوي اوس دغه سړی یومسجدزموږپه کلي کې جوړول غواړي نودغه روپۍ په مسجدکې لګولو ته بربېږدو ، که نه ؟(۷۷۵/ ۱۳۳۵هج)

ځواب : په داسي.آوازواورېدوپه خبرونودنوموړي پرآمدني دحرمت حکم شرعًا نشي کېدای اودی دمسجدله ودانولوڅخه نشي منع کېدای خوده ته داپکاردي چي په مسجدکې له حلا ل مال پرته نورمال ونه لګوي ،ځکه چي راغلي د ي : انمايقبل الله الطيب(۱) یعنی الله رب العزت صرف پاک قبلوي اونورخلک دې پرده بدګماني نه کوي : ان بعض الظن اثم(۲) یعنی ځیني ګمان ګناه وي فقط.

دجاروووهوونکې مسلمان روپۍ په مسجدکې لګول

سوال : (۷۵۰) کله چي دمسجدونودانولوپه چنده کې ددې ځای خاکروب (جاروووهوونکې) کلمه ویوونکې ،لمونځ ګذاره ، دروژې پابندمسلمان نغدي روپۍ پټي ورکوي ځان دثواب ګټلوحقدارګرځول غواړي آیاددغوخلګوورکړې چنده ددې ورده چي دخیرپه کارکې ونګیږي اوکه نه ؟(۸۳۱/ ۱۳۳۵هج)

ځواب : دجاروووهوونکې مسلمان ، لمونځ کوونکې ،دروژې اولمانځه پابند چنده اخستل اوپه مسجدکې لګول صحیح دي اوجاروووهونکی دچندې ورکولو په وجه بېشکه داجراوثواب حقدارګرځي قال الله تعالی: انمايعمر مساجدالله من آمن بالله واليوم الآخر الآية(۳) وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم من بنى لله مسجدا بنى الله له بيتافى الجنة (الحديث) (۴) څرګندونه دې وي چي دجاروووهولوکسب کول ددې سبب نه دی چي دده روپۍ په مسجدکې ونه لګولې شي بلکي کله چي دی مسلمان دی اوپه نېک نیت اواخلا ص سره دمسجدمرسته کوي نوبېشکه دالله رب العزت اودهغه درسول صلى الله عليه وسلم له وعدې سره سم دثواب اوجنت حقداردی .

(۱) عن ابی هریرة رضی الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله طيب لايقبل ا لا الطيب . . .(ص ۲۴۱ .کتاب البيوع . باب الكسب وطلب الحلال(۲) سورة حجرات آیت : ۱۲ (۳) سورة توبه آیت : ۱۸ (۴) عن عثمان رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: من بنى لله مسجدا بنى الله له بيتافى الجنة متفق عليه (مشكوة ص: ۶۸/ .باب المساجدومواضع الصلوة ، كتاب الصلوة).

دغيړو په ټکټونولاس ته راټلوونکې روپۍ په مسجد کې لګول

سوال: (۷۵۱) دغيړو په مېله کې چي کومې روپۍ په ټکټ وصولې او جمع شي هغه په مسجد کې لګول څنګه دي ؟ (۴۸۲/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: صحيح نه دي ،ځکه چي کوم مال په ناروا او شکمنه طريقه لاس ته راوړل شي دهغه په مسجد کې لګول منع دي کمافی الشامی قال تاج الشريعة امالوانفق فی ذلک مالا خبيثا اومالا سببه الخبيث والطيب فيکره لان الله تعالی لايقبل الا الطيب فيکره تلويث بيته بمالايقبله الخ(۱) (شامی ۱/ ۴۴۲هج) فقط.

سوال: (۷۵۲) دپهلوانانو دغيړونظاره کوونکو څخه چي دټکټونو کومه آمدني راځي ددغو دمسجد په تعمير کې لګول روادي ،که نه ؟ (۱۸۷۲/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: داسي روپۍ په مسجد کې لګول روانه دي مسجد دخدای کوردی په دې کې صرف پاک مال لګېدای شي په خبيث اوشکمن مال دده ودانېدل نشي کېدای دلهواولعبو ،تماشواولوبوپه وسيله چي دبېلابېلو مذهبونوله خګلوکو مې روپۍ اخستل شوې دي خبيث اومردارکسب دی اوپه خبيثو اسبابووصولې شوې دي ددې مصرف مسجد نه دی قال تاج الشريعة: امالوانفق فی ذلک مالا خبيثا سببه الخبيث والطيب فيکره لان الله تعالی لايقبل الاالطيب فيکره تلويث بيته بما لايقبله انتهی شرنبلالية(۲) (شامی) وفی الدرالمختار: ان الملاهی کلهاحرام الخ(۳)

دشوره دآمدني روپۍ په مسجد کې لګول څنګه دي

سوال: (۷۵۳) که دشوره دآمدني روپۍ دمسجد په ترميمولو کې ولګوي نوڅه حکم دی ؟ (۱۲۱/ ۱۳۳۷هج)

ځواب: په شامي کې دي: قال تاج الشريعة : امالوانفق فی ذلک مالا خبيثا سببه الخبيث والطيب فيکره لان الله تعالی لايقبل الاالطيب فيکره تلويث بيته بما لايقبله الخ(۴)

---

(۱) الشامی(۱/۴۸۷) کتاب الصلوة مطلب، کلمة لاباس دليل علی ان المستحب غيره ط رشيديه.
(۲) الشامی(۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة مطلب، کلمة لاباس دليل علی ان المستحب غيره ط رشيديه.
(۳) الدرالمختار مع الشامی (۵/ ۲۴۵) کتاب الحظروالاباحة قبل فصل فی اللبس
(۴) الشامی (۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة مطلب: کلمة لاباس دليل علی ان المستحب غيره.

Maktaba Tul Ishaat. com

له دې روايت څخه معلوم شوچي حرام اومكروه آمدني په مسجدكې لګول روانه دي نورله پوښتني څخه دامعلومه نشوه چي دشوره له آمدني څخه ځه مراددي كه دامراددي چي شوره قلمي (۱) اونوركومه چي خلګ خرڅوي دهغه روپۍ په مسجدكې لګول څنګه دي ؟نوددې ځواب دادى چي صحيح دى اوكه دامراددوي چي په آتش بازى (توشكو) اونوروكې چي كومه شوره ډكيږي دهغه دآمدنى پوښتنه ده نوهغه ناروا ده فقط.

دهېوكودتجارت په روپوبه ودان كړې مسجدكې لمونځ صحيح دى

سوال : (۷۵۴) يوشخص زيددهېوكوتجات كاوى ددغه تجارت په روپوده يو مسجدجوړكړپه دغه مسجدكې لمونځ صحيح دى ،كه نه ؟ له دې مخكې دپوښتونكې دبنګو، شرابواوافيونو(تارياقو) اونورودوكان وودې دناروااومنع والي په اوريدوبې سمدستي دوكان پرېښوداوتوبه ګارشودشرابو ددوكان سرمايه پنځه سوه روپۍ دده سره موجودې دې په اوس وخت چې كومه سرمايه اوروپۍ دحلا ل اوهېوكودتجارت له سائل سره دي په هغوكې دغه دشرابو پنځه سوه روپۍ هم ورګډې شوې دي داڅرنګه څيني ببلې كړلې شي ؟

ځواب : په دې صورت كې چې كوم مسجدزيددهېوكودتجارت په روپوودان كړى دى داشرعي مسجددى ،لمونځ پكې صحيح دى اوپنځه سوه روپۍ كومې چې دشرابودتجارت ورګډې شوې دي هغه دې ببلې كړي پرفقيرانواومسكينانو دې صدقه كړي اودبېلولوصورت دادى چې له موجوده روپوڅخه دې پنځه سوه روپۍ په دې فكركولوبېلې كړي چې داروپۍ په بدله كې دهغوروپودي كومې چې دشرابوله قيمته ورګډې شوې دي اودادې جلا كړي صدقه دې كړي فقط

دهندواومسلمان ګډه چنده په مسجدكې لګول

سوال : (۷۵۵) كه په اولسوالى اونوروكې كوم صندوخ كېښودل شي په هغه كې هرسړى هندواومسلمان روپۍ اچوي نودداسي ګډوډوروپوپه مسجدكې لګول جائزدي ،كه نه ؟ (۱۹۴۹/۱۳۴۰هج)

ځواب : داسي ګډوډي روپۍ په مسجدكې لګول صحيح دي.

(۱) شوره قلمي : دسپين خلبدوونكې شېرازخيزې څانګې خوندېې ترېووې اوخوله يخوي شوره دمخكې پرمخ په سپين رنګ دقدرت له لورې يخ شوى وي چې بيايې په يوه څانګړې طريقه صفاكوي الخ (كتاب الادويه المعروف به مخزن مفردات ۲/ ۲۵۸)

په حراموروپورانیولې شیان په مسجدکې ورکول مکروه دي

سوال: (۷۵۲) که زید دانگریزي باجې په آمدني (عائد) فرش ، دری اووددیوال ساعت (گړۍ) رانیسي په مسجدکې يې ورکړي نوپرداسي فرش لمونځ اوددې ساعت په مسجدکې ښوول روادي ،که نه ؟(۲۵۲۹/۱۳۴۰هج)

خواب: په شامي کې راغلي دي: قال تاج الشریعة امالوانفق فی ذلک مالا خبیثا سببه الخبیث والطیب فیکره لان الله تعالی لایقبل الاالطیب فیکره تلویث بیته بما لایقبله (۱) نومعلوم شوچي له حرامې آمدني څخه په مسجدکې دبیان شویوشیانوورکول اوښوول مکروه دي اولمونځ که څه هم اداکیږي خومکروه دی کمافی ارض المغصوبة فقط.

دګډوډاوشکمن مال په مسجدکې کارول صحیح نه دي

سوال: (۷۵۷) زیدډېوې دمې اوناچ گرې زوئ دی دده گټه شکمنه ده په باجه ، ډول اونوروهلوبي گټلې ده دده روپۍ دمسجدپه ارتیاووکې لگېدای شي .که نه ؟ (۴۰/ ۳۲ ۱۳۳۳هج)

خواب: دمسجداودمسجددارتیاوولپاره بایدپا ک اوحلا ل مال واخستل شي اوولگول شي مرداراوشکمن مال په مسجدکې مه لگوئ نودزیدآمدني خومشتبه اوشکمنه ده اوله حراموا وحلا لو گډوده ده .څکه نوپه مسجدکې دې ونه لگول شي.

سوال: (۷۵۸) یوسړی سوداگري کوي په تېره بیادانگریزي شیانواودده آمدني له بېلا بېلوسبلوڅخه ده مثلا دمانیودکرایوروپۍ دي اوتېکه هم اخلي خوپه دوکان کې دتجارت له دسرسامان سره دخنزیرغوښه اوهرډول ولایتي شراب هم خرڅوي اوهمدغه شخص دمسجدد کومې برخې ترمیم یادشاه جوړول یاد اسلامي مدرسي دخرڅ لپاره څه روپۍ ورکول غواړي ددې سړی له آمدني څخه په دغوکارونوکې روپۍ لگول روادي .که نه ؟ که دده روپۍ په دغوکارونوکې ولگول شي نوڅه خرابي پېښېږي ؟اوله یادوشویوشیانوڅخه دکوموشیانو رانیول اوخرڅول منع دی ؟(۲۰۳۷/ ۳۲ـ ۱۳۳۳هج)

خواب: دخنزیردغوښې اووازگواونوروهرډول شرابو ددې ټولوشیانورانیول اوخرڅول قطعي حرام دي اوپه څېني صورتونوکې باطل دي اودتصویر(عکس) تاش اونوروحرام کړل شویورانیول اوخرڅول هم ناروادي لنډه داچي ددې شخص آمدني له حلا لواوحرامو څخه گډه وډه ده .څکه نوکوم څه چي دی پرمسکېنانوصدقه کړي دمسکېنانولپاره دهغه اخستل صحیح دي اوپه مدرسواونوروکې دطالبانوپه خرڅ کې يې کارول هم صحیح دي

(۱) ردالمحتار (۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة مطلب کلمة لابأس دلیل علی ان المستحب غیره الخ

Maktaba Tul Ishaat. com

په مسجد کې داسې شکمن مال بايدونه لګول شي داګناه به ددغه ورکوونکې وي اوپه داسې مسجد کې لمونځ صحيح دی اوداسې څاه اوبه جنبل روادي

دحلا لواوحراموروپيودمالک په ودان کړې مسجد کې لمونځ کول

سوال : (۷۵۹) په يوه محله کې يومسجد ډيرزوړدی اوله همېشه څخه دجمعې لمونځ په دی کې کيږي اوس يوه سودخورناجريونوی مسجدودان کړی دی اوغواړي چې دجمعې لمونځ په همدی مسجد کی اداسې په دې صورت کې دجمعې لمونځ په کوم مسجد کې وکړل شي اوکوم مسجد چې دسود په روپو جوړ شوی دی په هغه کې لمونځ روادی ،که نه ؟ اودغه سودخورسړی تجارت هم کوی (۷۷ ۳۲ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : دسود په روپوکه مسجد جوړشوی وي نولمونځ پکې مکروه دی خودکوم سړي آمدنی چې له تجارت څخه هم وي نودابه ګنل کيږي چې ده په مسجد کې دتجارت دآمدني روپی لګولی دی په دې کې لمونځ صحيح دی اودجمعې لمونځ په دواړومسجدونو کې چې موکوم مسجد خوښ وی هلته وکړئ داهم صحيح دی چې په دواړوکې يې وکړئ ښه دادی چې صرف يوځای دجمعې لمونځ وی کوم مسجد چې زيات پراخ وي اوپه حلا ل مال ودان شوی وي په اتفاق سره په هغه کې ټول دجمعې لمونځ کوئ په خپل مينځ کې اختلا ف کول بددی قال فی الشامی : امالوانفق فی ذلک مالا خبيثا سببه الخبيث والطيب فيکره لان الله تعالی لايقبل الاالطيب فيکره تلويث بينه بما لايقبله الخ(۱) فقط .

دوهم ځل په حلالوروپودمسجدودودانولوسره مخکنی مرداري ليرې کيږي

سوال : (۷۶۰) ويوي ډمې ته يې يوه مشترکه مځکه ورکړه دې پکې مسجدودان کړډمې نروفات وروسته ډيري مودې دتېرېدوله امله ددغه مسجدنوم اونښان هم نه شوپاته دمشرک وارثانوچې دابې وارثه اوشاړه وليده دوهم ځل يې قبضه ورباندې وکړه له دې وروسته يوه مسلمان دمشرک ووارثانوته څه روپۍ ورکړې په دوئ ددې مځکې قباله وليکله اوپخپله يې له نوې سره مسجد ودان کړنوپه داسې صورت کې دامسجد شو ،که نه ؟ اودلمونځ کوونکولمونځو نه به يوره .پوره اداشي که به څه نيمګرتياپکې وي ؟(۱۵۷۴/۳۲ - ۱۳۳۳هج)

ځواب : په يوښتنل شوې صورت کې چې کوم مسجددوهم ځل کوم مسلمان پخپله په حلا لوروپيوودان کړاوس هغه ناولتياکومه چې مځکې ډمې په حرامه آمدني ودانولوسره پکې راغلې وه پاتې نشوه لمونځ بېله کراهيته پکې صحيح دی اودامسجدشو. مسلمان دې په لمونځ کولوسره نامل نه کوي اودادې آبادکړي چې اجرعظيم پرورکول کيږي قال الله تعالی انمايعمرمساجدالله من آمن بالله واليوم الآخرواقام الصلوة

(۱) ردالمحتار (۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة کلمة لابأس دليل علی ان المستحب غيره الخ ط رشيديه .

وآتی الزکوة ولم یخش الا الله الآیة (۱) کوم مشرک که خپله مځکه دمسجد لپاره ورکړي او کوم یو یاخو کسان مسلمان کوموته چي مشرک مځکه ورکړې ده دغه مځکه وقف کړي نو داوقف صحیح شو او مسجدورباندي جوړیږي اوده مي (ناچګرې) له لوري دمځکې وقف کول دمسجدلپاره هم صحیح دي یعنی دغه وقف صحیح دی نورنودودانولو چې کومه مرداري وه هغه په بدلولو سره پورته شوه او که په اصل مځکه کې کومه ناولتیاده مي دملک له کبله راغلي وي نو هغه هم اوس په دوهم ځل قباله وورباندي لیکلو څخه پورته شوه لنډه داچي په اوسني حالت کي دامسجد دی او لمونځ پکي صحیح دی.

دګډې ،وډې آمدنی۔ مالک دااقرار کول چي ما له حلال ماله چنده ورکړې ده اعتبارلري ،که نه

سوال: (۷۷۱) په یوه کلي کي یو مسجد څه موده کیږي چي په چنده راغوندولو جوړشوا وتراوسه پکي جماعت کیدی اوس په تحقیق سره داخبره معلومه شوي ده چي خیني چنده ورکوونکي داسي هم دي چي دهغوئ تجارت دکنښت او سود له آمدني ګډ ،وډدی خودوئ دپوښتني په ځواب کي اقرار وکړچي دچندي روپۍ موله حلا ل مال څخه درکړې دي اوس دغه مسجد دمسجد حکم لري ،که نه ؟اوچنده ورکوونکي وینامعتبره ده ،که نه ؟(۳۲/۳۲۱۲- ۱۳۳۳هج)

ځواب: دغه مسجددمسجدپه حکم کي دی اوپه داسي صورتونوکي چي دچاګټه له حلا لو او حرامو ګډ ،وډه وي بیله پوښتني هم دهغه صدقه اوهدیه قبلول صحیح دي ولې چي بایدمسلمان په هکله همداسي ګمان وشي چي دی له حلا ل مال څخه صدقه کوي وپوښتني اوتحقیق ته ارتیانشته او کله چي دپوښتني اوتحقیق وروسته دی هم دا اقرارکوي چي ماله حلا ل ماله درکړې ده نوپراصل بناء کولوله امله دغه مال حلا ل بلل کیږي لنډه داچي ددې مسجد په مسجدوالي کې هیڅ شک نشته.

سوال: (۷۷۳) یوهندومسلمان شواوله اسلام راوړلومخکي یې سوداخستی خوروروسته یې پریښودا او دیوې ډمې (بدچلندې) سره یې نکاح وکړه اودجامو تجارت پخپلوروپوکوي اوواېي چي زما مال دډمې له مال څخه بیل دی خوددې نورهیڅ ګواه نشته په دې اړه دده قول معتبردی ،که نه ؟ اوله ده څخه دمسجدد ودانولولپاره چنده اخستل اودده پرجوړکړې جای نماز(مصلی) لمونځ کول جائزدی ،که نه ؟(۳۹/۱۲۱۰-۱۳۴۰هج)

ځواب: په دې اړه دده وویناته اعتبارورکول له ده څخه چنده اخستل اودمسجد په ودانولو کې یې لګول صحیح دي اولمونځ په دې مسجدکي صحیح دی اوپردغه مصلی لمونځ کول روادي فقط.

۱) سورة توبه آیت: ۱۸

Maktaba Tul Ishaat.com

دحراموګټه کوونکې روپۍ دمسجدپه چنده ورکول څه حکم لري ؟

سوال: (۷۷۳) عمرد مسجد د ترمیمولو اونورولپاره وچنده غونډولو ته اروو په هغه کې یوه روپۍ ددم (دول وهوونکې) نارینه یابنځې شامله شوه په جمع شوي چنده کې کله چې شوه له خبرتیاوروسته که دغه روپۍ بېرته ورکړي نوله دغه غونډوشويوروپوڅخه يوه روپۍ بېرته ورکړي که به خاص هماغه روپۍ کومه چې له دم اونوروڅخه اخستل شوي ده هغه به ورکوي ؟ (۱۱۲۹/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: که د حرامې ګټې څخه دکېدوله کبله دده روپۍ بېرته ورکول شي نويوه روپۍ دې بېرته ورکړل شي خاص هغه روپۍ ضرورنه ده کومه چې ده په چنده کې ورکړې وه فقط.

په حرامه ګټه راتیولې جائداددخیرپه کارکې لګول

سوال: (۷۷۴) یوې مېرمنې ناروادنده کوله اواوس له پنځسلو، شپاړسو کلونوراهیسې دې داکارپرې اینبی دی اوپه دوکانداري خپله شپه صباکوي اوس داخپل جائداد دکوم خیرپه کارکې لګول غواړي یعنې په مسجد یامدرسه کې داروادی، که نه ؟ (۱۱۵۴/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: کوم جائدادچې دې په حراموروپوراتیولی دی دهغه دکوم خیرپه کارمسجد، مدرسه اونوروکې لګول صحیح نه دي(۱)

دمسجدپه غسل خانو، نالۍ، اونوروکې دحرام دلګولوحکم

سوال: (۷۷۵) دانباله په قولي اردوکې یوه بدچلنده مېرمن ده داغواړي چې زه خپل حرام مال دکوم خیرپه کارکې ولګوم آیادغه مال دکوم خیرپه کارکې لګېدای شي ، که نه ؟ یوسړی وایې چې غسل خانې اوتشناب (ټټی) نالۍ په جوړېدای شي داصحیح دي ، که نه ؟ (۱۳۲۲/ ۱۳۴۳هج)

ځواب: دداسې شکمن اوحرام مال حکم دادی چې وهغوخلکوته له کوموڅخه چې دغه مال اخستل شوی دی یادهغوئ وووارثانوته یې بېرته ورکول امکان نلري نودادې پرفقیرانو اومسکینانوصدقه کړل شي په مسجدکې یادمسجدپه اړه نالۍ اوغسل خانوکې ددې لګول روانه دي.

دسودپه روپویه ودان کړې مسجدکې لمونځ کول

سوال: (۷۷۷) (الف) که څوک دسودروپۍ دمسجدپه ودانۍ کې خرڅوي نوپه دې مسجدکې لمونځ کول روادي ، که نه ؟

(ب) که څو کسان په ګډه مسجدجوړکړي اوله دوئ څخه دغه ودان شوی مسجد یوشخص دنوروشریکانوپه نامه وقف کړي

(۱) قال تاج الشریعة : امالوانفق فی ذلک مالا خبیثاومالا سببه الخبیث والطیب فیکره لان الله تعالی لایقبل الاالطیب فیکره تلوث بیته بما لایقبله آه (ردالمحتار(۱/ ۴۸۷) ، مطلب کلمة لاباس دلیل علی ان المستحب غیره ط رشیدیه.

نو داوقف صحيح دی ،که نه ؟(۱۷۴۴/ ۳۳_۱۳۳۴هج)

ځواب: (الف) لمونځ اداکيږي خومکروه دی.

(ب) مسجد دالله رب العزت لپاره بايد وقف شي نه دنوروشريکانولپاره فقط.

دسودخورپه چنده په مسجدکې جادرونه درول

سوال: (۷۶۷) خاى وال خلک دسودکاروبارکوي اوله سودپرته نورهيڅ کارد دوئ نشته ددوئ په جنده دمسجدپه غولي کې چادرونه درول روادي ،که نه ؟(۳۴۲۹/ ۴۲_۱۳۴۷هج)

ځواب: که په مسجدکې ارتياده نودمسجدسامان څادرونه اونوردې دقرض په روپوواخستل شي بيادې په قرض کې ددغوخلکوروپۍ ورکولې شي اوددوئ په روپودې قرض اداکړل شي فقط

دسودپه قرض له کارکوونکوڅخه دمسجدلپاره دبرې رانيول

سوال: (۷۶۸) دووکسانوله يوتاجرڅخه قرض (پور) په سودواخست اوتجارت په کوي له دوئ څخه دمسجدفرش لپاره څلوراړخيزه ډبرې (کاڼي) رانيولې دي ددغوډبروپه مسجدکې لګول روادي ،که نه ؟(۱۱۲۹/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: دغه څلوراړخيزه ډبرې په مسجدکې نصب(درول) صحيح دي.

دمسجدجائدادډرانيولولپاره دبېنګ څخه سوداخستل

سوال: (۷۶۹) يومسجدچې ورسره لګېدلی يووقف جائدادهم شته دده متولي دجائدادپه زياتوب آمدني يوبل جائداداخلي خودمسجدزياتوب روپۍ دهغه جائداددرانيولولپاره کافي نه دي ،خکه نورې روپۍ بې له بېنګ څخه په سودو اخستې بياکه دغه دسودروپۍ دمسجدپه امدني اداشي اويايې دمسلمانانوپه چنده اداکړي آياشرعا درازد جائداددزياتولواجازه شته ،که نه ؟(۱۲۵۷/ ۱۳۳۵هج)

ځواب: درازاجازه نشته.

دګروپه بدل يادسودپه قرض مسجدجوړول

سوال: (۷۷۰) دسودروپۍ چې په قرض واخلي مسجدپه ترمېمول روادي ،که نه ؟ يامځکه په ګرووکړي قرض واخلي په دغه قرض مسجدجوړول روادی ،که نه ؟(۳۹۹/ ۳۵_۱۳۳۶هج)

ځواب: په سودقرض اخستل يادقرض په بدل مځکه په ګروورکول چې پکې مرتهن (ګرواخستونکی) دګروله مځکې څخه استفاده کوي که څه هم ګناه ده اماکومې روپۍ چې په قرض واخستل شوې هغه حلالې دي دمسجدپه جوړولو کې دهغوئ لګول صحيح دي فقط.

Maktaba Tul Ishaat. com

دمسجدپه ودانۍ کې دسوددروپودلګولوحکم

سوال: (۷۷۱) دمسجدپه تعمیرکې دسوددروپۍ اودشرابودټیکې دآمدنۍ روپۍ لګول روادي ،که نه؟ اوپه غسل خانه اوګیرچاپیره دیوال کې یې لګول څنګه دي؟ (۳۲/۱۲۲۱-۱۳۳۳هج)

ځواب: په مسجدکې بایدحلا ل مال ولګول شي دسودروپۍ اودشرابودټیکې روپۍ په مسجدکې لګول حرام اومنع دي دارازه مسجدپه اړه مثلا غسل خانه ،دیوال اونوروکې لګول ددې حرام دي داټول کارونه بایدپه حلا ل مال وشي قال تاج الشریعة: امالوانفق فی ذلک مالا خبیثا سببه الخبیث والطیب فیکره لان الله تعالی لایقبل الاالطیب فیکره تلویث بیته بما لایقبله(۱).

سوال: (۷۷۲) دسوداخستونکې روپۍ په مسجدکې لګول اودده دکورډوډۍ خوړل صحیح دي ،که نه؟(۳۲/۲۴۸-۱۴۳۳هج)

ځواب: دده ډوډۍ صحیح ده اونه یې روپۍ په مسجدکې لګول صحیح دي.

سوال: (۷۷۳) کوم مسجدچې دسودپه روپوودان کړل شي اودمسجدمخکه دسودپه روپورانیول شي په دې کې لمونځ صحیح دی ،که نه؟ (۴۲/۱۷۷-۱۳۴۷هج)

ځواب: په مسجدکې روپۍ لګول اوشکمن مال لګول مکروه اومنع دی په شامی کې راغلي دي: قال تاج الشریعة: امالوانفق فی ذلک مالا خبیثا اومالاسببه الخبیث والطیب فیکره لان الله تعالی لایقبل الاالطیب فیکره تلویث بیته بما لایقبله شرنبلا لیة (۲) (شامی ۱/ ۴۴۲) نورلمونځ په دې کې اداکیږي اودغه ځائ وقف شومسجدوګرځیدی اودحرام مال صرفولوله امله چې کومه ګناه وشوه اومسجدپه حرام مال ککړشوددې دپاکوالي اوداکرهیت اوګناه ختمولو دې دغه صورت خپل کړل شي چې څومره مال په دغه مسجدکې صرف شوی دی هغومره اندازه حلا ل مال ددې په بدل پرفقیرانوصدقه کړئ اوتوبه وکاږئ فقط.

دشرابوپه آمدني (عائد) مسجدودانول

سوال: (۷۷۴) یوه مسلمان سړی چې دشرابوکاروبارکوي دمسجدودانولواراده وکړه څه دیوال یې هم جوړشوچې ددې سبمي علماء کراموددې منع کړچې ،ستامال پاک نه دی مسجدجوړول یې پرېښودل اوڅه ورځې وروسته مړشودده زوئ هغه ناجوړشوی مسجدویوبل چاته هبه کړهغه قرض اخلي په دې مسجد کې یې صرفوي یعنی ددې په ودانولوکې اوله خپلې ګټې دغه

(الشامی کتاب الصلوة مطلب کلمة: لاباس دلیل علی ان المستحب غیره الخ.

قرض اداکوي دارنګه مسجد جوړول روادي ،که نه ؟(۸۲۵/ ۳۳_۱۳۳۴هج)

ځواب : په شامي کې راغلي دي: قال تاج الشريعة: امالوانفق فی ذلک مالا خبيثا ومالاسببه الخبيث والطيب فيکره لان الله تعالی لايقبل الاالطيب فيکره تلويث بيته بما لايقبله الخ (۱) لنډيزدادی چي په مسجد کې مردارمال ياله پاک اوناپاک ګډوډ مال لګول مکروه دي ،ځکه چي الله رب العزت پاک اوحلا ل مال قبلوي نودده کورککړول مکروه دي په داسي مال سره چي الله تعالی هغه نه قبلوي فقط.

سوال : (۷۷۵) (الف) يوه سړی دشرابوپه آمدني يومسجدجوړکړاوڅه اندازه ديوال يي راپوته کړکله چي ده ته معلومه شوه چي په داسي روپومسجدجوړول صحيح نه دي نودامسجديې نيمګړی پريښوداودی وفات هم شواوس دغه مځکه دده دوارثانوپه ملک کې راتلای شي ،که نه ؟ اوخرڅول ياچاته بخښل دديې صحيح دي ،که نه ؟که دادمسجدپه حکم کې ده ؟اومسجداوس نيمګړی اوناخوندي دی ؟

(ب) که کوم شخص دميت له وارثانودغه مسجدرانيسي اوله نوې سره يې جوړ کړي نوصحيح دی ،که نه ؟

(ج) که کوم شخص دشرابوپه تجارت روپۍ وګټلې اوپه دغوګټلوروپودغلې اوکپړوتجارت کوي نوپه دغوروپوداسړی مسجدجوړولای شي ،که نه ؟ دناروا والې په صورت کې دی له بل چاڅخه قرض واخلي مسجد جوړکړي اوبياپخپلو ورسره روپوقرض اداکړي نودرازمسجدجوړول صحيح دي ،که نه ؟(۱۰۲۰/۳۲_۱۳۳۳هج)

ځواب : (الف) په مسجد کې بايدحلا ل مال ولګول شي اوتعميرد مسجد په حلال اوطيب مال سره کول پکاردي په حرام مال مسجدودانول حرام دي په حديث شريف کې راغلي: ولايقبل الله الا الطيب (الحديث (۲) په شامي کې دي: قال تاج الشريعة: امالوانفق فی ذلک مالا خبيثا ومالاسببه الخبيث والطيب فيکره لان الله تعالی لايقبل الاالطيب فيکره تلويث بيته بما لايقبله الخ(۳) نوپکاردي چي څومره ديوالونه په حرام اوخبيث مال جوړشوي دي هغه پورته کړي په حلا ل مال دغه

---

(۱) الشامی (۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة: مطلب کلمة: لابأس دليل علی ان المستحب غيره ط رشيديه. (۲) عن ابی هريره رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله عليه وسلم من تصدق بعدل تمرة من کسب طيب ولايقبل الله الا الطيب فان الله يتقبلهابيمنه ثم يربيهالصاحبهاکمايربی احدکم فلوّه حتی تکون مثل الجبل (الجامع للبخاری ۱/ ۱۸۹کتاب الزکوة، باب الصدقة من کسب طيب)

(۳) الشامی(۱/ ۴۸۷) کتاب الصلوة: مطلب کلمة: لابأس دليل علی ان المستحب غيره الخ.

Maktaba Tul Ishaat. com

مسجدودان کړی اوخوندی کول ددې مسجدضروري دي خرڅول اوچاته بخښل ددې صحیح نه دي اودوارثانوپه ملک کې نشي راتلای الوقف لایملک ولایملک (الدرمع الرد ۴۲۱/۲ کتاب الوقف) مسئله مشهوره ده.

(ب) داخوپورته معلومه شوه چې خرڅول اوچاته بخښل ددې روانه دي پاتي نورکه په دغه حیله څوک دوارثانوله قبضې وباسي له نوې سره جوړکړي اوپوره یې کړي نوداډیربنه دي اوکارد ثواب دی.

(ج) اول صورت ناروادی اماکه قرض واخلي اومسجدپه جوړکړي نودارووادی بیاکه دغه قرض په حرامورروپوادا کړي نوداګناه ده په غاړه ده په هرحال په مسجدکې په داسي حیلوسره هم حرامې روپۍ مه لګوئ.

دشرابو دتیکې اخستوونکې دمسجدلپاره خښتې ورکول

سوال: (۷۷۶) یوسړی دشرابوتیکه اخلي اوزمینداري، کښت اودکانداري اونورهم کوي وده ته دمسجدلپاره دخښتوپه هکله وویل شوده وویل چې زه په حلا لوروپویولک خښتې اخلم مسجدته یې درلیږم داسي خښتې په مسجدکې لګول روادي، که نه؟ (۱۲۵۸/۱۳۳۵هج)

ځواب: داسي خښتې په مسجدکې لګول صحیح دي(۱)

دخنزیراونوروتیکه اخستوونکې په روپو دمسجدلپاره پردې جوړول

سوال: (۷۷۷) په یوه مسجدکې دپردوجوړولولپاره څه چنده شوې وه تراوسه لاجوړې شوې نه وې چې یوه مسلمان (کوم چې دخنزیرانواونوروتیکه اخلي) وویل چې پردې ددغه چندې په روپومه جوړوئ زه یې پخپلوروپوجوړوم ځنې خلکو وویل چې داروپۍ ښې نه دي دخنزیردتیکې دي خویوه مولوي صاحب وویل چې هیڅ پروانلري لنده داچې دهمدې تیکه دارپه روپوپردې جوړې کړل شوې ددغوپردوپه مسجدکې لګول روادي، که نه؟ اوچاچې په دغوروپوجوړې کړې دهغه په هکله څه حکم دی؟ (۵۸۰/۱۳۳۵هج)

---

(۱) وفی الهندیة: ولایجوزقبول هدیة امراء الجورلان الغالب فی مالهم الحرمة الا اذاعلم ان اکثرماله حلا ل بأن کان صاحب تجارة اوزرع فلا بأس به لان اموال الناس لاتخلوعن قلیل حرام فالمعتبرالغالب وکذ اکل طعامهم (الفتاوی العالمغیریة ۳۴۲/۵، کتاب الکراهیة، الباب الثانی عشرفی الهدایا والضیافات).

ځواب: ددغو پردو په مسجد کښې ځړول حرام دي او چاچي ددې اجازه کړې ده هغه گنهگار شو توبه دي وکاږي په حدیث شریف کښې راغلي دي: ان الله طیب لایقبل الا الطیب (۱) او په شامی کښې راغلي دي: قال تاج الشریعة: امالوانفق فی ذلک مالا خبیثا ومالاسببه الخبیث والطیب فیکره (ای تحریما) لان الله تعالی لایقبل الاالطیب فیکره تلویث بیته بما لایقبله آه شرنبلالیة (۲) اوښکاره ده چې په خبیث مال جوړې شوې پردې دتلویث المسجد بمالا یقبله (۲) حاصل دي، ځکه نو تحریمي مکروه دي کوم چې په معنی دحرام دي.

دغلا حکومتي سامان په مسجدکښې لگول

سوال: (۷۷۸) څه فتوی ورکوي علماء کرام دلاندې مسئلې په هکله: نن، صبا چې پرکوموځنگلونو دحکومت قبضه کړې ده په هغوئ کښې خوپرځینو حکومت جبري قبضه کړې ده او ځینې دآبادۍ له اړوندو وتلي ووچې پکې هرډول لرگې شته یعنی دیا. شاتراش بیاړاونوردهریوه لرگي پرې کولوجرېمه حکومت ښېله، ښېله مقرره کړې ده په تېره بیادډیارسخته قانوني سزامقرره شوې ده اوس یوه سړی بیاړپه اجازه سره اودیاربې ښېله اجازې پرې کړل مسجدېې جوړکړاوس یې ددغه مسجد په انگړکښې دغلا تختي لگولی دي په تېره بیادکشمیرد ښارونومسجد ونه په ښېله اجازې غوڅ کړل شویولرگوودانیږي اوس دعلماء کرامو په خدمت کښې ډېرپه ادب سره عرض دی چې په داسي مسجدونوکي لمونځ روادی، که نه او که مکروه دی؟ دکتابونوپه حوالوبیان راته وکړئ. (۵۷۵/۴۴-۱۳۴۵هج)

ځواب: دداسي لرگوپه مسجدکښې لگول له کراهیته خالي نه دي دشرعې له مخې قطعا داحتیاط خلا ف دي نوپه دې صورت کښې حکم دادی چې کوم مسجدونه مخکې جوړکړل شوې دي

(۱) عن أبی هریرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله طیب لا یقبل الا طیبا الحدیث (مشکوة مصابیح ص: ۲۴۱/ کتاب البیوع، باب الکسب وطلب الحلال)

(۲) الشامی (۴۸۷/۱) کتاب الصلوة مطلب: کلمة لا بأس دلیل علی ان المستحب غیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

په هغوئ کې دې لمونځ خووکړل شي خوپه آئنده کې په داسې معاملوکې وپوره احتياط ته اړتياده ،ځکه چې دداډول څنګلونوله کوموځخه چې لرګي غوڅ کړل شوي دي شرعا دوه حيثيته دي ددوئ ځرګندحقيقت دادی چې دکفارودغلبې او استيلادله امله پردوئ دهغوئ ملکيت ومنل شي لکه چې دفقهې په کتابونوکې ځرګندونه ده چې : واذاغلبوا على اموالنا والعياذبالله واحرزوهابدارهم ملكوها ولنا ان الاستيلاء ورد على مال مباح فينعقد سببا للملك الخ (۱) (هدايه ربع ثانى) نوپه دې اعتباردغه تصرفات دبل په ملک کې بلل کيږي چې ناروا والى يې ښکاره دی په تېره بيا په داسې حال کې چې ددې عمل کوونکي قانوني مجرمان ګرځول شوي دي.

اوداهم ويل کېدای شي چې داسې شيان تراستيلاءلاندې راتلای هم نشي ،ځکه چې کوم شيان مخکې له استيلاء څخه خارج ووپرهغوئ دکفارودغلبې پرمهال هم داستيلاء تصور نشي کېدای لنډه داچې احتياط په همدې کې دی چې پرمسجدونو داسې شکمن مال صرف نکړل شي دفقهې په کتابونوکې ځرګندونه راغلې ده چې په کوم مال کې دپاک اوناپاک دواړواحتمال وي دهغه په مسجدکې لګول مکروه دي کمافى الشامى : قال تاج الشريعة : اماالوانفق فى ذلک مالا خبيثا ومالاسببه الخبيث والطيب فيكره لان الله تعالى لايقبل الاالطيب فيكره تلويث بيته بما لايقبله انتهى (۲) فقط.

دجريمې روپۍ په مسجدکې لګول صحيح نه دي

سوال : (۷۷۹) يوه سړی ديوې بودۍ مېرمنې سره زناوکړه وروسته ترخبرتياخلګوپرده ددې زناپه بدل کې جرمانه ولګوله ياکوم بل دول دنيوي فسادده وکړچې له کبله يې خلګوپرده جرمانه کېښودله نودغه دجريمې روپۍ په مسجدکې يادمسجدپه ودانۍ کې ياداودسوپه اوبواونوروکې لګول صحيح دي ،که نه ؟ اوپه مسجدکې څنګه روپۍ بايد ولګول شي ؟ ددې لنډيزدآياتونو اوحديثونو او معتبروکتابونوپه حوالوراته وليکئ الله رب العزت دې تاسوته دخيربدله درکړي (۳۴۸ / ۲۹_۱۳۳۰هج)

ځواب : په مسجدکې بايدحلا لې روپۍ ولګولې شي قال عليه الصلوة والسلام ان الله طيب لايقبل

---

(۱) الهداية ۲/ ۵۸۱ كتاب السير ، باب استيلاء الكفار.

(۲) الشامى (۱/ ۴۸۷) كتاب الصلوة ، مطلب: كلمة لابأس دليل على ان المستحب غيره ط رشيديه.

الا الطیب (۱) اوجرمانه لګول خوشرعا ناروا ده نو د جرېمې د داسې مال د مالک له خوښې پرته په مسجد کې لګول یا د اود سوپه او بوکې لګول صحیح نه دي فقط والله تعالی اعلم.

سوال: (۷۸۰) که جرګه یو زناکاره دزنا په وجه جرمانه کړي نو دغه جرېمه په نېک کارمثلا دمسجد په تعمیر او نورو کې لګول روا دي، که نه؟ (۳۵۵/ ۲۹_۱۳۳۰هج)

خواب: په مال سره دجاجرمانه کول په شریعت کې روانه دي نو کومې روپۍ چې په جرمانه کې اخستل کیږي باید څښتن ته یې بېرته ورکړي او که هغه پخپله خوښه دمسجد په ودانۍ کې ولګوي نو روا دي فقط والله تعالی اعلم.

شراب خرڅوونکې چې دکوم مسجدتعمیرنیمګړی پرې ایښي وو نو دده له مړینې وروسته که دده وارثان ومسجدته هبه کړي

سوال: (۷۸۱) یوه شراب خرڅوونکې په شپږ پوره کې دیوه مسجد دانول پیل کړل کله چې یې څه دېوالونه دمسجد پورته کړل نو دده ته معلوم شو چې د شرابو د تجارت په روپو مسجد جوړول صحیح نه دي نو دده دمسجد جوړول بس کړل، څکه نو تر ډیرې مودې دامسجدهمداسې نیمګړی وو په دغه موده کې دغه شراب خرڅوونکی هم وفات شو اوس یو بل شراب خرڅوونکې دغه نیمګړی مسجد د وفات شوې له ترکې څخه په ګټلو دده له وارثانو څخه دهبې (بخښنې) په وسیله ولاس ته کړاو په قرض باندي یې بشپړ او پوره کړنو دا دمسجد په حکم کې شو، که نه؟ او په دې کې په لمونځ کولو دمسجد ثواب ورکول کیږي، که نه؟ (۸۷۰/ ۳۳_۱۳۳۴هج)

خواب: اصلي مسجد مځکه ده که مځکه دمسجد لپاره وقف کړله شوه یاهغه له مځکې څخه دمسجد لپاره وقف وه نو داشرعي مسجد شو ددېوالونو او بام په شکمن او حرام مال جوړولو سره دمسجد مسجدوالی نه باطلیږي که څه هم دا صحیح نه دي چې دمسجد په ودانۍ کې حرام او شکمن مال ولګول شي کمافی الشامی: قال تاج الشریعة: امالو انفق فی ذلک مالا خبیثا ومالا سببه الخبیث والطیب فیکره لان الله تعالی لایقبل الاالطیب فیکره تلویث بیته بما لایقبله الخ(۲) په هر حال داخو منع دی چې دمسجد تعمیر په حرام او شکمن

۱) عن ابی هریرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله طیب لا یقبل الا طیبا الحدیث (مشکوة المصابیح ص: ۲۴۱/ کتاب البیوع ،باب الکسب وطلب الحلال)
۲) الشامی		کتاب الصلوة مطلب، کلمة لا بأس دلیل علی ان المستحب غیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

مال وشي ودانوونکی په داسي صورت کې ګنهګاريږي اوتعميردده قبول نه دی خودحرام مال لګولوپه وجه دمسجدمسجدوالی نه باطليږي نوکه وفات شوي دغه مخکه دمسجد لپاره وقف کړې وه نودوارثانوتصرف په دې کې روانه دی اوهبه صحيح نه شوه اوکه وفات شوي لاتراوسه دغه مخکه وقف کړې نه وه اونه له مخکې څخه هغه دمسجد لپاره وقف شوې وه اوبيا ده خپله اراده بدله کړه اودمسجد جوړښت يې په دې وجه پرېښودنوبيا دوارث هبه کول صحيح شوامادموهوب له (چاته چې هبه وشوه) دغه مسجدجوړول اوپه قرض اخستوتعميرکول صحيح شول نوده داچي دااوس شرعي مسجدشواوپه دې کې په لمونځ کولودمسجدثواب ورکول کيږي قال فی الدرالمختار: ومحله المال المتقوم الخ ای بشرط ان يکون عقارااومنقولا فيه تعامل (۱) (شامی) ورکنه الالفاظ الخاصة کارضی هذه صدقة موقوفة مؤبدة الخ (۱)(درمختار) فقط.

دډمې خپل جائدادومسجدته وقفول

سوال : (۷۸۲) که کومې ډمې (بدچلندې) ميرمنې ته په ميراث کې څه جائدادرسېدلی وي اووفات شوې هم ډمه وه اوله مړينې څخه پنځه ،شپږکاله مخکې يې له خپلوټولو ګناهونوتوبه وکښه اومريده شوه خپل جائدادګوم چې په ميراث کې ورغلی دی هغه يې ومسجدته وقف کړداوقف صحيح دی ،که نه ؟ اودډې آمدني په مسجدکې لګېدای شي ،که نه ؟(۱۳۳۷/۲۳۳۹هج)

ځواب : دغه وقف صحيح دی ،ځکه آمدني ددې په مسجدکې لګول صحيح دي لکه چې په شامی درېيم ټوک کتاب الوقف کې راغلي دي : (قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات)افادا ن الواقف لا بدان يکون مالکا له وقت الوقف ملکا باتا ولوبسبب فاسد الى ان قال وصح قف ماشراه فاسدابعدالقبض وعليه القيمة للبائع الخ(۲)

دډمې په مال مسجدجوړول

سوال : (۷۸۳) ديوې ډمې سره دناچ اوغزلودآمدنی روپۍ جمع دي آيادايه دغوروپو مسجدجوړولای شي ،اوحج ته په تلای شي ،که نه ؟(۱۳۳۳-۳۲/۲۱۷۱هج)

(۱) الدرمع الرد(۳/ ۳۹۳) کتاب الوقف. قبل مطلب ، قديثبت الوقف بالضرورة.
(۲) ردالمحتار(۳/ ۳۹۴) کتاب الوقف ، شرائط الوقف.

ځواب: یاده شوې آمدني حرامه ده داسې حرام مال حکم کله چې اصل مالکان معلوم نه وي دادی چې پرناوسوصدقه کړل شي اوثواب ددې صدقې دمالکانودی په داسې حرام مال مسجد جوړول صحیح نه دی اوپه داسې مال حج کول صحیح نه دي اودحج ثواب نشته اوپه حدیث شریف کې راغلي دي: لایقبل الله الا الطیب (۱) یعنی الله رب العزت صرف پاک مال قبلوي.

دړمې مال په مسجداونورودخیرپه کارونوکې لګول

سوال: (۷۸۴) له هغومېرمنوڅخه چې دهغوئ کارله زناوناچ اوغزلوپرته بل نشته چنده اویوموټي اوړه کوم چې هره ورځ ددوئ له لورې دخیرات په توګه راځي دغه اخستل اوپه لاندېنیو کارونو کې لګول روادي ،که نه؟

دمسجدونوودانول اونوردیتیمانوتربیه دبې وارثه مړوتجهیزاوتکفین دعلماء اسلام دعوت (۱۱۲۷/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: داسې حرامې روپۍ په مسجدونوکې لګول صحیح نه دي فقیران اویتیمان اونور په څېنې حالتونوکې دداسې روپومصرف وي یعنی کله چې ومالکانوته رسول ناممکن وي نولنډه داچې اول خودې داسې روپۍ اواوړه وانه اخستل شي اوکه واخستل شي نوپه مسجدکې یې مه لګوئ پرناوسواومسکېنانویې صرف کړئ فقط.

دړمې پخپله ګټه راټیولې سرای دمسجدداړتیاوولپاره وقف کول

سوال: (۷۸۵) یوې دړمې پخپله حرامه ګټه یوکوروا خست اوددې دآمدنۍ یې دمسجدپه اړتیاووکې دلګېدلولپاره یولیک ولیکی وخوباوري کسانوته یې وسپاری اوهغوئ ته یې دخرڅولواوګروښوولو اختیارورنکړدداسې مکان آمدني دمسجدپه اړتیاووکې لګول شرعًا صحیح دی ،که نه؟ (۲۷۹۵/ ۱۳۳۷هج)

(۱) عن ابی هریرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله طیب لا یقبل الا طیبا الحدیث (مشکوة المصابیح ص ۲۴۱. کتاب البیوع ،باب الکسب وطلب الحلال)

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب : دوقف دصحيح کېدولپاره داضروري دي چي وقف کوونکی دوقف کړې سرای مالک وي که څه هم دفاسدې بیعې په ډول مالک شوی وي لکه چي په شامي (دريبم ټوک کتاب الوقف) کې راغلي دي : قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان يكون مالكاملكا باتاولوبسبب فاسدالخ (۱) نونبکاره ده چي کله دغې ډمې له خپلې حرامې گټې دغه سرای رانیوی داددې مکان مالکه شوه که څه هم په فاسده طریقه شوه نووقف کول ددې کوردمسجدداړتیاوولپاره صحیح شواوامدبې ددې ضروري ده چي دمسجد په اړتیاووکې صرفه کړله شي كماهوحكم الاوقاف فقط.

دډمې ودودان کړې مسجدحکم

سوال : (۷۸۲) يوځای يوې ډمې يومسجدجوړکړی دی اوتراوسه ددې مسجدمتولیان دهغې ډمې خپلوان دي اوځای والوخلکوپه دې کې لمونځ کول پرې ایښي دي چي له کبله يې مسجداوس يومخ ويران دی په داسې صورت کې دغه مسجدچندې په روپوددې ډمې له خپلوانواخستل روادي ،که نه ؟ اودارازپه موجوده حال کې لمونځ کول په دې مسجدکې روادی ،که نه ؟(۱۳۰۵/۱۳۴۳هج)

ځواب : په دې کې شک نشته چي دالله رب العزت په لاره کې دوقف کولولپاره وحلالې گټې اوپاک مال ته اړتیاده وقف کوونکی باید حلا له گټه وقف کړي په تېره بیادمسجد په خيربرکتمن شي کي خونورهم واحتياط ته اړتياده خودوقف دصحيح کېدولپاره ددې شرط نشته په همدې وجه دډمې ودان کړی مسجدوقف کول صحیح شوپه تېره بیاکله چي په يقيني توگه داهم معلوم نه دی چي دغه مسجدخاص په حرامه گټه ودان شوی دی قال فی الدرالمختار: وشرطه شرط سائرالتبرعات ، شامی تردې لاندې رانقل کړې دي: افاد ان الواقف لابدان يكون مالكا له وقت الوقف ملكاباتاولوبسبب فاسد(۲) په هرحال کله چي يادشوی وقف صحيح شونواوس به هغه همېشه وي: لان الوقف لايجوزالا مؤبدا(۳) په تېره بیادمسجدپه اړه خوصفا ،صفا څرګندونې شتون لري چي کوم يوځل مسجدوګر ځيدترقيامته به

(۱) الشامی(۳۹۴/۳) كتاب الوقف ، شرائط الوقف ط رشيديه .

(۲) الدرمع الشامی(۳۹۴/۳) كتاب الوقف ، شرائط الوقف ط رشيديه .

(۳) الفتاوى الخانية مع الهندية ۳۰۵/۳ كتاب الوقف ، فصل فى مسائل الشرط فى الوقف .

مسجدوي په البحرالرائق کې راغلي دي : وقال ابویوسف رحمه الله : هو مسجدابداالی قیام الساعة لایعودمیراثا ولایجوزنقله ونقل ماله الی مسجد آخرسواء کانوایصلون فیه اولا وهوالفتوی کذافی الحاوی القدسی وفی المجتبی واکثرالمشائخ علی قول ابی یوسف رحمه الله ورجح فی فتح القدیرقول ابی یوسف رحمه الله بانه الاوجه(۱) اوپه شامي کې راغلي دي: ان الفتوی علی قول ابی یوسف رحمه الله فی تابیدالمسجد(۲) لنډه داچي کله دغه ودان شوی مسجدیوځل مسجدوګرځېدنواوس چاته نه ددې دخرڅولواختیار شته اونه درانیولو ، خلګوته پکاردي چي پکي لمونځونه کوي اوداآبادکړي که بل مسجدجوړول ضروري وي نوبیله چنده وکړئ په کومه بله ځکه کې مسجدجوړکړئ.

سوال : (۷۸۷) یوې ډمې یومسجدپخپل مال جوړکړی ووچي ورباندي عالمانوفتوی ورکړه چي په دغه مسجدکې لمونځ روانه دی اوس دغه مسجدویران پروت دی ډمه داخرڅولای شي ،که نه ؟ اومسلمانان دارانیولای شي ،که نه ؟ (۱۴۴۳/ ۳۲_ ۱۳۴۳۳هج)

ځواب : که ځکه ددغه مسجدله ځکې څخه وقف وه اوډمې یواځې تعمیرددې پخپل مال کړی دی نوددې دېوالونه اوچت پورته کړي ځکه خالي کړئ اوپه حلا ل مال چنده اونوروددې نوې تعمیروکړئ دغه ځکه دمسجدنشي خرڅېدای اوداصورت هم په دې کې په موجوده حال کې دلمانځه درواکېدوکېدای شي چي ددې ددېوالونواوبام قېمت وډمې ته ورکړئ یعني څومره مصرف چي دې کړی دی هغه دې مسلمانان دې ته ورکړي بیالمونځ په دې کې صحیح دی فقط.

سوال : (۷۸۸) یوې بدچلندې ښځې پخپله نا پاکه ګټه یومسجدجوړکړی ووځه موده آبادووروسته ویران کړل شواوتراوسه وېران دی اوس داد طالبانوداستوګنې یاکتاب خانې لپاره په کارراوړل صحیح دي ،که نه ؟(۲۱۹/ ۴۴_۱۳۴۵هج)

ځواب : دامسجدشوی وواوس داتل. مسجدپرېښوول ضروري دي اود طالبانوداستوګنې یاکتاب خانې لپاره جوړول صحیح نه دي لان الفتوی علی تأبیدالمسجد(الشامی ۲/ ۴۲۹کتاب الوقف)قوله وشرطه سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکا له وقت الوقف ملکاباتا

(۱) البحرالرائق ۵/ ۴۲۱کتاب الوقف . فصل فی احکام المساجد(۲) الشامی (۳/ ۴۰۷)کتاب الوقف مطلب فیمالوخرب المسجداوغیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat.com

ولوبسبب فاسدالخ (۱) (شامی کتاب الوقف) له دې څخه معلوم شوچي دفاسد ملک وقف کول هم صحيح دي نوکله چي داخای وقف شونومسجدوګرځيد اومسجد تل مسجد پرېښوول ضروري دي فقط.

دزناپه آمدني رانيولي جائداداوګېنه مسجدته وقف کول

سوال: (۷۸۹) يوې ښځې دزناپه دنده څه جائدادا ودسرو ،سپينوزروګېڼې ولاس ته کړي وي که داخپل جائداداوګېڼه ومسجدته وقف کړي نووقف صحيح دی لکه چي په شامی کې راغلي دي چي که دجائدادمالک په فاسدملک سره هم مالک شونووقف کول دده صحيح دي الفا ظ دهغه دادي: ولوبملک فاسدالخ(۲) نوپه دې صورت کې دمسجدپه اړتياووکې ددغووقف شويومکانونوآمدني صرفول صحيح دي اوګېڼه خرڅه کړي دهغه په قيمت هم مکان اومځکه واخلي پرمسجديې وقف کړي اوبيادې دوقف ټوله آمدني پرمسجدولګوله شي فقط.

دزناپه آمدني په ودان کړيومسجدونوکي لمونځ کول څنګه دي

سوال: (۷۹۰) (الف) کوم مسجدونه چي دزناپه روپوودان کړل شوي وي په هغوئ کې لمونځ صحيح دی ،که نه ؟

(ب) ددغومسجدونوپه هکله شرعاڅه حکم دی ؟ دارازدمسجدونوسره مځکه هم وقف کړل شوې ده نودهغې حاصل خوړل روادي ،که نه ؟(۱۹۲۳/۳۳/ ۱۳۳۴هج)

(۱) الشامی (۳/ ۳۹۴) کتاب الوقف، شرائط الوقف ط رشيديه.
(۲) مخکنی حاله.

(ب) وقف صحیح کیږي اودغه مسجدونه ګرځي خوحرامې روپۍ پکي لګوونکی ګنهګاریږي اوددغو مځکودحاصلاتوخوړل دبدل له اداکولوپرته ښه نه دی.

سوال: (۷۹۱) یومسجدبدچلندۍ مېرمنې جوړکړی وواوس دکلي مسلمانان یې ابادول غواړي په دې مسجدکې لمونځ کول صحیح دي ،که نه ؟ مځکې ستافتوی دجوازراغلي وه چي ورباندی ناجائزویوونکې اعتراض لري آیاپه دې کې لمونځ صحیح دی .که نه ؟(۱۰۷۴/۱۳۳۷هج)

ځواب: قال فی الشامی قوله وشرطه شرط سائرالتبرعات افادان الواقف لابدان یکون مالکا له وقت الوقف ملکاباتا ولوبسبب فاسدالخ(۱) له دې څخه معلومه شوه چي که په فاسدسبب سره هم څوک دیومځکې مالک شي اوهغه وقف کړي نوداسي مځکه وقف کیږي نوکه دغه مځکه دمسجدلپاره وقف کړله شي نودامسجدګرځي اوداهم شرعي حکم دی چي په مسجدکې بایدحلا ل اوپا ک مال صرف کړل شي اوحرام مال په مسجدکې لګول حرام دي په حدیث شریف کې راغلي دي: ان الله طیب لایقبل الاالطیب (الحدیث) (۲) اوپه شامی کې راغلي دي: قال تاج الشریعة: امالوانفق فی ذلک مالا خبیثا ومالاسببه الخبیث والطیب فیکره لان الله تعالی لایقبل الاالطیب فیکره تلوېث بیته بما لایقبله الخ (۳) (شامی ۴۴۲/۱) لنډه داچي هغه مسجدچي پکي حرام مال صرف کړل شوی وي دهغه حکم دادی چي دحرام مال صرفوونکې په هکله داکاردکراهت اوګناه باعث دی اماولمو نځ کوونکوته کومه ګناه نشته ددیٔ لمونځ اداکیږي ،ځکه چي کله وقف صحیح شونودا مسجد شوفقط.

دزناله آمدني اداکړې کرایه په مسجدکې لګول

سوال: ۷۹۲) دمسجدپه وقف شوې سرای کې کرایه داریوه زناکاره ښځه ده اودزناله آمدني څخه داکرایه اداکوي دغه روپۍ په مسجدکې ولګول شي ،که نه ؟(۳۲۰/۱۳۴۳هج)

(۱) الشامی(۳۹۴/۳) کتاب الوقف: شرائط الوقف.

(۲)عن ابی هریرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله طیب لا یقبل الا طیبا الحدیث (مشکوة المصابیح ص: ۲۴۱/ کتاب البیوع ،باب الکسب وطلب الحلا ل)

(۳) الشامی (۴۸۷/۱) کتاب الصلوة مطلب: کلمة لا بأس دلیل علی ان المستحب غیره ط رشیدیه.

Maktaba Tul Ishaat. com

ځواب: دامام صاحب رحمه الله له مذهب سره سم دااجاره صحیح ده اوکرایه ددې حلاله ده اوصاحبین (امام محمداوامام ابویوسف رحمهما الله) داسې اجاره مکروه بولي خودبیان شوې کرایې وآمدنې ته دوئ هم حرامه نه وایې اماځه کراهیت اوخباثت پکې خامخاشته، ځکه په مسجدکې ددې لګول ښه نه دي.

دنرښځې روپۍ په مسجدیاعیدګاه کې لګول

سوال: (۷۹۲) یونرښځی یعنی غزلې اوسندرې ویوونکی پخپل ګټلی مال عیدګاه جوړوي په دې کې دعاموسلمانانولمونځ صحیح دی، که نه؟ (۱۸۷۰/ ۳۲-۱۳۳۴هج)

ځواب: دحرامې آمدنۍ په روپودمسجداوعیدګاه ترمیم اوجوړښت مه کوئ.

دهندویابنګي مال په مسجدکې لګول

سوال: (۷۹۳) دهندواوبنګي په مال مسجدودانول روادي، که نه؟ (۲۲۷/ ۳۳-۱۳۳۴هج)

ځواب: دهندویابنګي مال (که دوئ درکړي) په مسجدکې لګول صحیح دی که څه هم وقف کول ددوئ ومسجدته صحیح نه دی خوکه دچندې په توګه دیادشویوکفارومال په مسجدکې ولګول شي نوصحیح دی.

په مسجدکې دصرف شوې مال مردارکېدل په شاهدانوثابتیږي

سوال: (۷۹۴) کوم مسجدچې په ناپاک مال جوړشوی وي نودمال دناپاکوالي دثبوت لپاره وڅومره شاهدانوته اړتیاده؟ بینواتوجروا (۵۳۰/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: داکاردقضاء اوشهادت په اړوندنه دی نوکه کوم شخص ووایې چې زمامال حلال اوپاک دی نوپه کومه شاهدي ودې ته ناپاک نشي ویل کېدای اوکومه شاهدي ددې په مقابل نه اورېدل کیږي، ځکه چې دقضاء سره داهسیځ تړاونلري فقط.

سوال: (۷۹۵) کومه مېرمن چې بدچلنده وي ګواکې مخکې دچاپه نکاح کې پاته شوې وي که دامسجدودان کړي نوددې مال به پاک بلل کیږي اوکه ناپاک؟ دناپاکوالي دثبوت لپاره دشاهدانواعتبارشته، که نه؟ (۵۳۳/ ۱۳۳۸هج)

ځواب: کله چې دغه ښځه مخکې دچاپه نکاح کې هم وه اودې په حلاله طریقه هم آمدني ولاس ته کړه نودا ګمان کول صحیح نه دی چې دې به دمسجدپه ودانۍ کې حرام مال لګولی وي بلکې بایدهمدغه ګمان وکړوچې دې په حلال مال مسجدجوړکړی دی، ځکه چې مسلمان دالله رب العزت په کورکې حرام مال نه لګوي اودمال ناپاک کېدل په شاهدانونشي ثابتېدای فقط.

دمندر (بتخانې) چنده په مسجد کې لګول

سوال: (۷۹۲) دیوه مندرلپاره خلوښت زره دمیاشتې چنده کیږي له دې څخه لس روپۍ دچند ورکوونکو په اجازه په مسجد کې صرفیدای شي ،که نه ؟ (۱۲۸۵/۱۳۴۰هج)

ځواب: دغه روپۍ په مسجد کې لګول صحیح دي.

دمسجدکوترو قیمت په مسجد کې لګول

سوال: (۷۹۷) دکوترو ګندګي نا پاک دي ،که نه ؟ او په مسجد کې چې کومې کوترې او سیرې دهغوئ په خرڅولو قیمت ددوئ په مسجد کې لګول څنګه دي ؟ (۸۹۵/۱۳۳۵ه

ځواب: دکوترګندګي مردارنه دي او دمسجد دکوترو قیمت په مسجد کې لګول صحیح دي فقط.

بېله پخولو مرداردځرمنو رانیول ،خرڅول او دداسي تجارت ګټه په مسجد کې لګول

سوال: (۷۹۸) دمرداردځرمنې رانیول ،خرڅول روادي ،که نه ؟ اوله داسي تجارت څخه چې کومه ګټه وي دهغې په مسجد یا عیدګاه کې لګول صحیح دي ،که نه ؟ (۱۵۵/۳۲ـ۱۳۳۳هج)

ځواب: دمرداروځرمنې رانیول او خرڅول بېله دباغته اوپخولو روانه ده باطل ده نوداسي روپۍ په مسجد او عیدګاه کې لګول صحیح نه دي په حدیث شریف کې راغلي دي ان الله طیب لا یقبل الا الطیب (الحدیث)(۱) فقط.

دبل ښخنتې بېله اجازې په مسجد کې لګول روانه دي

سوال: (۷۹۹) په ملک پورکې دوه مسجدونه دي او هلته یوپوخ مشترک سرای وودهغه په نړېدودهغه ښخنتې مسجدوالودنورو شریکانوله خوښې پرته په مسجد کې ولګولې آیا په دې مسجد کې لمونځ روادی ؟ (۸۲/۱۳۳۸هج)

ځواب: دبل چاښخنتې بېله اجازې په مسجد کې لګول روانه دي ترهغوئ چې ومالکانوته ددې بیعه ورنکړله شي یاپې هغوئ وبخښي برلګوونکودبندګانو دحق مواخذه شته اولمونځ په دې مسجد کې صحیح دی خودغصب شوې مځکې په څیرلمونځ په مکروه دی ترڅوچې یې قیمت ادانکړي یاهغوئ معافي ونکړي فقط.

دديارلسم توک پای ته درسېدونېټه: ۱۹ ذی قعده ، ۱۴۳۰هج
بمورخه ۸نومبر ۲۰۰۹، یوم الاحد
ستاسو دعاګانو محتاج مترجم محمدابراهیم خلیل
او کمپوزکوونکی سفرمحمد عابد

(۱) عن ابی هریرة رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله طیب لا یقبل الا طیبا الحدیث (مشکوة المصابیح ص: ۲۴۱/ کتاب البیوع ،باب الکسب وطلب الحلال)

Maktaba Tul Ishaat. com